

Vô sản tất cả các nước, đoàn kết lại!

V.I. LÊ-NIN

TOÀN TẬP

46

V.I. LÊ-NIN

TOÀN TẬP

TẬP

46

Những thư từ

1893 - 1904

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

Hà Nội - 2005

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Những tác phẩm của V.I. Lê-nin trong tập này in theo bản dịch của Nhà xuất bản Sự thật, Hà - nội

Khẳng định chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam hành động là vấn đề có tính nguyên tắc đối với cách mạng Việt Nam; là bước phát triển về nhận thức và tư duy lý luận của Đảng ta trong công cuộc đổi mới, quyết tâm xây dựng đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa.

Những thành tựu mọi mặt do công cuộc đổi mới đất nước mang lại trong những năm qua thật đáng trân trọng và khích lệ, đồng thời đòi hỏi toàn Đảng, toàn dân phải tiếp tục nghiên cứu, phát triển lý luận cách mạng khoa học của chủ nghĩa Mác - Lê-nin để giải quyết những vấn đề thực tiễn đang đặt ra trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Với tinh thần đó, việc tìm hiểu, nghiên cứu có hệ thống và vận dụng sáng tạo những tư tưởng, những tinh hoa của chủ nghĩa Mác - Lê-nin là vô cùng quan trọng và cấp thiết đối với chúng ta hiện nay.

Đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu lý luận của đông đảo bạn đọc, đặc biệt là của các nhà hoạch định chính sách, các nhà khoa học, các nhà nghiên cứu, giảng viên và sinh viên các trường đại học, nhân dịp kỷ niệm 135 năm ngày sinh của Vla-đi-mia I-lích Lê-nin (22-4-1870 - 22-4-2005), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản Bộ sách quý *V.I. Lê-nin - Toàn tập* gồm 55 tập và 2 tập Tra cứu.

Bộ sách *V.I. Lê-nin - Toàn tập* ra mắt bạn đọc lần này được xuất bản theo đúng nguyên bản của Bộ *V.I. Lê-nin - Toàn tập*,

© Nhà xuất bản Tiến bộ, 1981

JI $\frac{10102-835}{014(01)-81}$ 480-81

0101020000

tiếng Việt, do Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội, hợp tác với Nhà xuất bản Tiến bộ, Mátxcova, xuất bản vào những năm 70 - 80 thế kỷ XX.

*
* *

Tập 46 của Bộ sách *V.I. Lê-nin – Toàn tập* gồm những bức thư của V.I. Lê-nin viết trong những năm 1893 - 1904. Đó là thời kỳ cuộc khủng hoảng cách mạng đang chín muồi ở nước Nga và những người mác-xít cách mạng dưới sự lãnh đạo của V.I. Lê-nin đang đấu tranh để thành lập một đảng kiểu mới. Nội dung những bức thư cho thấy rõ hoạt động của V.I. Lê-nin nhằm xây dựng ở nước Nga một đảng thực sự mác-xít cách mạng, và nhằm tháo ra một bản cương lĩnh với những nguyên tắc, tổ chức và sách lược của đảng đó. Những bức thư này cũng phản ánh cuộc đấu tranh của V.I. Lê-nin chống chủ nghĩa cơ hội trong phong trào công nhân, chống thái độ dao động trong nội bộ ban biên tập tờ "Tia lửa"...

Phần Chú thích và Bản chỉ dẫn tên người ở cuối sách được trình bày hết sức khoa học và chuẩn xác; đây là phần tra cứu rất bổ ích, góp phần làm sáng tỏ nhiều vấn đề trong nội dung các bức thư, giúp bạn đọc hiểu sâu sắc hơn tư tưởng của V.I. Lê-nin.

Chú thích cuối trang bằng (*) là của V.I. Lê-nin; Chú thích bằng chữ số Ả-rập ⁽¹⁾ là của Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban Chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Liên-xô (trước đây).

Hy vọng Bộ sách sẽ là tài liệu nghiên cứu và tham khảo bổ ích cho bạn đọc.

Tháng 9 năm 2005

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

LỜI TỰA

Tập 46 trong V.I. Lê-nin Toàn tập mở đầu một loạt tập in những thư từ, điện báo và những thư ngắn viết từ năm 1893 đến năm 1923.

Những văn kiện này là một phần quan trọng và không thể tách rời trong di sản trước tác của Lê-nin. Chúng là phần bổ sung quý giá cho những tác phẩm in trong những tập trước. Các văn kiện đó phản ánh khối lượng công việc lớn lao mà V.I. Lê-nin đã tiến hành nhằm xây dựng nên ở nước Nga một đảng mác-xít cách mạng — đảng vô sản kiểu mới, phản ánh sự lãnh đạo của Người đối với cuộc đấu tranh của giai cấp công nhân và tất cả những người lao động để giành thắng lợi cho cách mạng dân chủ, sau đó là cách mạng xã hội chủ nghĩa, để thiết lập nền chuyên chính của giai cấp vô sản và xây dựng một xã hội mới. Những thư từ đó đem lại cho ta một khái niệm rõ ràng về hoạt động lý luận và chính trị của V.I. Lê-nin với tư cách là người thầy và lãnh tụ của giai cấp vô sản Nga và giai cấp vô sản quốc tế.

Trong lần xuất bản bộ V.I. Lênin Toàn tập lần này, các thư từ của Người được đưa ra đầy đủ hơn cả. Trong những lần xuất bản thứ 2 - 3, có hai tập in các thư từ, trong lần xuất bản thứ 4 có ba tập, còn trong lần xuất bản V.I. Lê-nin Toàn tập này có tới mười tập in các thư từ. Cần thấy rằng, khối lượng thư từ của V.I. Lê-nin viết sau thắng lợi của Cách mạng Tháng Mười rất lớn: chỉ riêng những bức thư, những thư ngắn và điện báo đã được công bố do Lê-nin viết từ tháng Mười một 1917 đến năm

1923, tính ra đã có tới vài nghìn, và không thể nào đưa hết tất cả các thư đó vào Toàn tập được.

Đối với một số thư từ, nguồn tài liệu duy nhất còn giữ lại được là bản đánh máy, bản sao đánh máy hoặc bản viết tay, tờ ghi điện báo, văn bản do những người khác chép lại. Nhưng căn cứ vào nội dung và văn phong của những văn kiện đó, cũng như theo những tài liệu khác thì có thể kết luận rằng V.I. Lê-nin là tác giả những văn kiện đó, và các văn kiện này được đưa vào Toàn tập của V.I. Lê-nin.

Các bức thư, các thư ngắn và điện báo của Lê-nin cũng như những tác phẩm của Lê-nin trong lần xuất bản này được sắp xếp theo thứ tự thời gian. Việc sắp xếp các văn kiện đó theo từng tập được tiến hành dựa vào nguyên tắc phân định các giai đoạn trong lịch sử Đảng cộng sản Liên-xô. Giới hạn về thời gian của từng tập thư từ còn được quy định bởi khối lượng tài liệu còn giữ được trong thời kỳ này hoặc thời kỳ khác.

Tập thư đầu tiên — tập 46 trong lần xuất bản này — gồm những thư viết từ năm 1893 đến năm 1904.

Tập 47 gồm những thư viết từ năm 1905 đến tháng Mười một 1910.

Tập 48 gồm những thư viết từ tháng Chạp 1910 đến tháng Tám 1914.

Tập 49 gồm những thư viết từ tháng Tám 1914 đến 24 tháng Mười (7 tháng Mười một) 1917.

Những tập 50 và 51 gồm những thư viết từ tháng Mười một 1917 đến tháng Mười một 1920.

Những tập 52, 53 và 54 gồm những thư viết từ tháng Mười một 1920 đến tháng Ba 1923.

Tập 55 gồm những bức thư của V.I. Lê-nin viết cho những người trong gia đình — Ma-ri-a A-lếch-xan-đrốp-na, An-na I-li-ni-tơ-na, Ma-ri-a I-li-ni-tơ-na và Đmi-tơ-ri I-lích U-li-a-nốp, chồng của An-na I-li-ni-tơ-na — Mác-cơ Ti-mô-phê-ê-vích Ê-li-da-rốp, và vợ, đồng thời là người bạn trung thành và bạn chiến đấu — Na-đê-giơ-đa Côn-xtan-ti-nốp-na Crúp-xcai-a.

Trong phần Phụ lục của các tập thư có in một số văn kiện của tập thể do V.I. Lê-nin ký tên cùng với những người khác, ngoài ra cũng in những tài liệu có tính chất tiểu sử liên quan tới các thư từ của V.I. Lê-nin. Có rất nhiều thư, điện báo có tính chất chỉ thị thuộc thời kỳ Chính quyền xô-viết; những thư và điện báo này được soạn thảo ở các Bộ dân uỷ hữu quan hoặc ở các cơ quan chủ quản khác, sau đó được V.I. Lê-nin ký tên. Những văn kiện nào chưa có đủ cơ sở xác đáng để khẳng định là do V.I. Lê-nin viết, đọc cho người khác viết hoặc hiệu đính, thì chúng được đưa vào coi như ngoại lệ — nếu chúng có ý nghĩa quan trọng hoặc đề cập tới những vấn đề mà V.I. Lê-nin chuyên nghiên cứu; các văn kiện đó cũng được in ở phần Phụ lục.

Việc sắp xếp và ghi ngày tháng trong những bức thư mà V.I. Lê-nin đã đề ngày tháng thì vẫn giữ như trong bản thảo. Trong trường hợp tác giả không đề ngày tháng trong bản thảo, thì ngày tháng được xác định bằng biện pháp nghiên cứu và để ở cuối thư. Những bức thư V.I. Lê-nin gửi đi từ nước Nga (trước khi áp dụng lịch mới) thì đề ngày tháng theo lịch cũ, còn gửi từ nước ngoài về thì đề ngày tháng theo lịch mới. Trong văn bản các thư từ, các thư ngắn và điện báo, những chữ V.I. Lê-nin viết tắt tên báo chí, tên địa lý, một số từ riêng lẻ, và cả những câu mở đầu thư và lời chào ở cuối thư đều được giải mã (ví dụ: "Y. T" — đồng chí kính mến, "доп. тов." — đồng chí thân mến, "с к. пп." — gửi lời chào cộng sản).

Hiện nay chưa tìm thấy hàng loạt thư của V.I. Lê-nin mà người ta đã biết tương đối chính xác. Trong mỗi tập thư đều có bảng kê những bức thư chưa tìm thấy kèm theo lời chỉ dẫn về những tài liệu gốc nói tới những bức thư ấy.

Phần tra cứu khoa học của các tập thư gồm lời tựa, chú thích, bản chỉ dẫn các sách báo và tài liệu gốc mà V.I. Lê-nin đã trích dẫn và nói đến, và cả bản chỉ dẫn tên người. Vì trong các tập có đưa vào một số lượng lớn các thư trước kia chưa công bố và trong các lời tựa không cần thiết phải liệt kê hết những bức thư đó, nên trong mục lục ở đầu những bức thư in lần đầu có đánh dấu hoa

thị. Điểm đặc biệt đối với những tập thư là số lượng chú thích và những tài liệu về tiểu sử các nhân vật được nhắc tới trong tập thư, rất lớn; cho nên các chú thích và tài liệu về tiểu sử thường phải hết sức ngắn gọn; một vài chú thích giải thích nội dung thì được đưa xuống cuối trang.

Ở cuối mỗi tập có in danh mục những bức thư đã được đăng trong những tập gồm những tác phẩm của V.I. Lê-nin viết trong thời kỳ tương ứng đó.

* *
*

Tập bốn mươi sáu trong V.I. Lê-nin Toàn tập gồm những bức thư viết trong những năm 1893 - 1904. Đó là thời kỳ cuộc khủng hoảng cách mạng đang chín muồi ở nước Nga và những người mác-xít cách mạng dưới sự lãnh đạo của V.I. Lê-nin đang đấu tranh để thành lập một đảng vô sản kiểu mới.

Những bức thư của V.I. Lê-nin đưa vào tập này, về mặt thời gian tương ứng với tám tập đầu và một phần của tập chín trong bộ Toàn tập. Những bức thư ấy bổ sung cho các tác phẩm của Lê-nin, chứa đựng những luận điểm tư tưởng được phát triển trong các tác phẩm của Lê-nin, giúp ta hiểu rõ hoạt động cách mạng của V.I. Lê-nin thời kỳ ở Pê-téc-bua và sau đó trong điều kiện bị đi đày và thời kỳ sống lưu vong đầu tiên. Những bức thư này chứng minh một cách hùng hồn rằng V.I. Lê-nin có liên hệ hết sức chặt chẽ với giai cấp vô sản Nga và nhiều tác phẩm của Người dành riêng cho độc giả đông đảo. "Tôi không mong muốn gì hơn, không mơ ước gì hơn là được viết cho công nhân", — V.I. Lê-nin đã nhấn mạnh như vậy trong bức thư gửi P.B. Ác-xen-rốt, đề ngày 16 tháng Tám 1897 (tập này, tr.13). Trong các thư có nhiều tư liệu về tiểu sử. Bên cạnh những vấn đề quan trọng và thiết thực, trong các bức thư của mình V.I. Lê-nin không bao giờ quên hỏi thăm sức khoẻ của đồng chí mình và luôn luôn cố gắng giúp đỡ họ, gửi lời thăm hỏi những người thân và người quen.

Tập này có in sáu bức thư trong số những bức thư V.I. Lê-

nin viết từ năm 1893 đến năm 1896; trong số sáu bức thư đó, ba bức viết cho P.P. Ma-xlốp, hai bức viết cho P.B. Ác-xen-rốt và một bức viết cho L.Ph. Mi-lô-vi-đô-va. Tập này mở đầu bằng những bức thư gửi P.P. Ma-xlốp, người mà V.I. Lê-nin gửi cho xem tác phẩm "Những biến đổi mới về kinh tế trong đời sống nông dân" — một trong những tác phẩm đầu tay của Người. Trong những bức thư đó V.I. Lê-nin nhấn mạnh sự phi lý và tai hại của những quan điểm dân túy về sự phát triển kinh tế của nước Nga và phát biểu ý kiến cho rằng những luận điểm được trình bày trong bài báo đó của Người sẽ là "cơ sở cho những kết luận quan trọng hơn nhiều và đi xa hơn nhiều so với những cái đã được nêu lên trong chính bài báo đó" (tr. 1).

Những bức thư gửi P.B. Ác-xen-rốt nói rõ hoạt động cách mạng của V.I. Lê-nin ở Pê-téc-bua và sự lãnh đạo của Người đối với phong trào công nhân ở Mát-xcơ-va, Ô-rê-khô-vô — Du-ê-vô và các trung tâm công nghiệp khác.

Thời kỳ bị đi đày ở Xi-bi-ri (1897 - 1899) là lúc V.I. Lê-nin viết nhiều thư nhất. Thư từ của Người viết trong những năm đó chủ yếu gửi cho những người trong gia đình (phần lớn gửi cho mẹ là Ma-ri-a A-lếch-xan-đrốp-na U-li-a-nô-va). Những bức thư đó được đưa vào một tập riêng của lần xuất bản này. Trong số bảy bức thư in trong tập 46 thì bốn bức gửi A.N. Pô-tơ-rê-xốp, một bức gửi P.B. Ác-xen-rốt và hai bức gửi X.M. Ác-ca-nốp. Những bức thư đó chứng tỏ V.I. Lê-nin đã làm việc khẩn trương như thế nào cả ở nơi đi đày. Những bức thư gửi A.N. Pô-tơ-rê-xốp đã chỉ ra nội dung những vấn đề chính sách của đảng, những vấn đề khoa học và văn học - chính luận mà V.I. Lê-nin quan tâm trong những năm bị đi đày. Những bức thư đó là sự bổ sung độc đáo cho các tác phẩm "Chúng ta từ bỏ di sản nào?", "Lại bàn về vấn đề lý luận về thực hiện", "Chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp" và những tác phẩm khác viết trong thời kỳ đó. Ví dụ, trong bức thư gửi A.N. Pô-tơ-rê-xốp đề ngày 26 tháng Giêng 1899, V.I. Lê-nin gọi N.G. Tséc-nư-sép-xki là đại diện chủ yếu cho "di sản" tư tưởng của các nhà dân chủ cách mạng những năm 60; vì lý do

kiểm duyệt, Lê-nin không thể nêu điều này ra được trong tác phẩm của mình "Chúng ta từ bỏ di sản nào?". Trong những bức thư ấy V.I. Lê-nin kiên quyết chống lại phái dân túy tự do chủ nghĩa và "những người mác-xít hợp pháp" lên án chủ nghĩa cơ hội Tây Âu do E. Béc-stanh cầm đầu vào năm 1896 khi hắn mưu toan dùng những bài báo có tính chất xét lại của y để thay thế chủ nghĩa Mác bằng học thuyết cải lương tự do chủ nghĩa.

Trong những bức thư của mình, V.I. Lê-nin phê phán kịch liệt chủ nghĩa Can-tơ mới là học thuyết đã phục hồi những luận điểm phản động nhất, duy tâm trong triết học của Can-tơ và đã tiến hành đấu tranh chống lại chủ nghĩa Mác, chống lại chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử, gây ra một tác hại lớn cho phong trào công nhân. Trong bức thư gửi A.N. Pô-tơ-rê-xốp, đề ngày 27 tháng Sáu 1899, V.I. Lê-nin đã vạch rõ: "Đúng là cần phải chú ý một cách nghiêm túc đến chủ nghĩa Can-tơ mới" (tr.34). Ở nơi đi đây V.I. Lê-nin đã tăng cường nghiên cứu những tác phẩm cơ bản nhất của các nhà kinh điển trong triết học, các tác phẩm của những người thuộc phái Can-tơ mới, đã trao đổi nhiều thư từ với Ph.V. Len-gnich về những vấn đề triết học. Đáng tiếc là cho tới nay vẫn chưa tìm thấy những thư từ trao đổi ấy.

Nội dung cơ bản của tập này là những bức thư của V.I. Lê-nin viết trong những năm 1900 - 1904. Chúng cho thấy rõ hoạt động nhiều mặt của V.I. Lê-nin nhằm xây dựng ở nước Nga một đảng thực sự mác-xít cách mạng, và nhằm thảo ra bản cương lĩnh và những nguyên tắc chính trị, tổ chức và sách lược của đảng đó. Những bức thư này phản ánh cuộc đấu tranh của V.I. Lê-nin chống chủ nghĩa cơ hội trong phong trào công nhân, trong đội ngũ những tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga và ở nước ngoài, chỉ ra mối liên hệ giữa trung ương, là ban biên tập tờ "Tia lửa", với các tổ chức và những người dân chủ - xã hội riêng biệt, vạch rõ cuộc đấu tranh của V.I. Lê-nin chống thái độ dao động cơ hội chủ nghĩa trong nội bộ ban biên tập tờ "Tia lửa". Những bức thư đó cũng nói rõ hoạt động trước tác của V.I. Lê-nin.

Phần lớn thư từ viết trong những năm 1900 - 1903 (trước Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga) gửi cho các tổ chức dân chủ - xã hội Nga và cho một số người dân chủ - xã hội ở Nga và ở nước ngoài, cũng như gửi cho các phái viên và uỷ viên ban biên tập tờ "Tia lửa". Những bức thư này luận chứng cho kế hoạch của Lê-nin về xây dựng đảng, đề cập tới việc tập hợp các lực lượng cách mạng, thành lập một tờ báo chính trị toàn Nga — báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh", tới việc triệu tập Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Tháng Bảy 1900 V.I. Lê-nin đi ra nước ngoài để thực sự thu xếp việc xuất bản tờ báo. Ngày 6 tháng Chín 1900 V.I. Lê-nin đi sang Muyn-khen là nơi được chọn làm trụ sở của tờ "Tia lửa". Thư từ thời kỳ này cho thấy những khó khăn trong việc tổ chức và sắp xếp công tác của tờ "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh", nêu lên những hoạt động thực tiễn của V.I. Lê-nin nhằm bảo đảm cho tờ báo và tờ tạp chí này có những phương tiện vật chất và tài liệu sách báo; những bức này có nói đến những cuộc đàm phán với các đại diện của các tổ chức dân chủ - xã hội Nga về việc gửi bài, về việc thiết lập những mối liên lạc, các địa điểm liên lạc bí mật và thu xếp việc vận chuyển. Những bức thư này cho thấy cụ thể mỗi số "Tia lửa" và "Bình minh" đã được xuất bản như thế nào, cho thấy cụ thể công tác biên tập trực tiếp của V.I. Lê-nin, chỉ rõ V.I. Lê-nin đã làm việc nhiều như thế nào để viết bài cho tờ "Tia lửa", đã biên tập các bài của các tác giả khác ra sao. Người đã nghiêm khắc đối với bản thân và đối với những người cộng tác với tờ báo như thế nào. Những bức thư đó nêu rõ thái độ nhất quán và có nguyên tắc của V.I. Lê-nin trong việc đánh giá các bài và lựa chọn các tác giả.

Phong trào dân chủ - xã hội Nga hồi ấy trải qua một thời kỳ bất đồng và dao động. Nhóm cơ hội chủ nghĩa và xét lại của "phái kinh tế" ủng hộ những tư tưởng của chủ nghĩa Béc-stanh, chống lại việc thành lập một chính đảng độc lập của giai cấp vô sản và kêu gọi công nhân nên hạn chế ở cuộc đấu tranh kinh tế. Cuộc

đấu tranh của V.I. Lê-nin và những người ủng hộ Người chống "phái kinh tế" bắt đầu từ cuối năm 90 và phát triển hết sức mạnh mẽ trong những năm 1900 - 1902 trên các trang báo "Tia lửa", cũng đã được phản ánh trong những bức thư của Lê-nin viết hồi đó. "Và chẳng có gì mà phải sợ đấu tranh đến như vậy: cuộc đấu tranh có thể sẽ làm cho một số người tức giận, — V.I. Lê-nin viết như vậy cho A.A. I-a-cu-bô-va ngày 26 tháng Mười 1900 — nhưng nó lại làm cho bầu không khí được trong sạch, xác định được chính xác và thẳng thắn những mối quan hệ, — xác định được những bất đồng nào là cơ bản, những bất đồng nào là thứ yếu, xác định được đâu là những người thực sự đi theo một con đường hoàn toàn khác và ở đâu là những đồng chí ở trong cùng một đảng chỉ bất đồng với nhau về những chi tiết" (tr. 64). Trong các thư từ V.I. Lê-nin đã chú ý nhiều đến cuốn "Làm gì?" là cuốn sách đã đập tan hoàn toàn "chủ nghĩa kinh tế" về mặt tư tưởng.

Nhiều bức thư gửi G.V. Plê-kha-nốp và P.B. Ác-xen-rốt đã phản ánh cuộc đấu tranh có tính nguyên tắc của V.I. Lê-nin về những vấn đề của cương lĩnh, mà sau đó đã được Đại hội II của đảng thông qua.

Những bức thư này bổ sung một cách cơ bản cho các tác phẩm "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do", "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"", "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga", "Gửi nông dân nghèo" mà V.I. Lê-nin đã viết hồi đó.

Sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tình hình trong đảng trở nên phức tạp. Sau khi bị thất bại tại đại hội, phái men-sê-vích mở cuộc tấn công vào các cơ quan trung ương của đảng. Tháng Mười một 1903 phái men-sê-vích đã chiếm Cơ quan ngôn luận trung ương; G.V. Plê-kha-nốp đã tiếp tay cho họ trong việc này. Hội đồng của đảng cũng rơi vào tay phái men-sê-vích. Cuộc đấu tranh kiên trì để giành Ban chấp hành trung ương đã nổ ra. Phái thiểu số làm mất uy tín Ban chấp hành trung ương, đả kích Ban chấp hành trung ương qua báo chí và

qua phát biểu. Phái men-sê-vích đã đi theo đường lối phân liệt.

Trong tập này có in một trăm mười một bức thư của V.I. Lê-nin viết từ tháng Chín 1903 đến năm 1904. Những bức thư đó đã nhận định về tình hình xảy ra trong đảng sau Đại hội II, vạch rõ cuộc đấu tranh gay gắt trong nội bộ đảng giữa phái bên-sê-vích và phái men-sê-vích, nói lên nỗi lo ngại sâu sắc về vận mệnh của đảng, về sự lãnh đạo mác-xít chân chính đối với phong trào cách mạng.

Những bức thư của V.I. Lê-nin viết trong thời kỳ đó chủ yếu gửi về nước Nga cho Ban chấp hành trung ương, cho các tổ chức đảng ở địa phương và cho các đồng chí làm công tác đảng. Trong đó V.I. Lê-nin kiên trì và nhẫn nại giải thích cho các đảng viên và các nhà lãnh đạo của đảng thấy rõ những nhiệm vụ cấp bách và sách lược đối với phái men-sê-vích, nhấn mạnh ý nghĩa của cuốn "Một bước tiến, hai bước lùi", — trong đó phân tích một cách tỉ mỉ toàn bộ quá trình đấu tranh tại Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và sau đại hội đó, — tiến hành các hoạt động tích cực để triệu tập Đại hội III của đảng.

Trong bức thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga hồi tháng Hai 1904 (tr.440 - 442), sau khi nhận định tình hình trong Đảng, V.I. Lê-nin kêu gọi những người thuộc phái "Tia lửa" cũ hãy kiên quyết hành động chống lại hành vi chia rẽ và phá hoại tổ chức của phái men-sê-vích. V.I. Lê-nin đề ra những yêu cầu lớn cho các uỷ viên Ban chấp hành trung ương, kêu gọi hãy động viên toàn bộ lực lượng của phái đa số để đi khắp nước Nga, đoàn kết mọi người, chứ không phải để phân tán hoạt động vào việc tổ chức những biện pháp ít quan trọng như vận chuyển, kỹ thuật, v.v.. Trong thư gửi G.M. Cờ-gi-gia-nốp-xki tháng Năm 1904 (tr.447 - 448), V.I. Lê-nin nhận định rằng đồng đảng viên đang băn khoăn và hoang mang, chưa nắm được tình hình mới. "Nhất thiết phải hiểu tình hình hiện tại và thảo ra kế hoạch cho một cuộc đấu tranh có mức độ,

nhưng kiên định về nguyên tắc, đấu tranh cho tính đảng, chống lại lễ thói tiểu tổ, đấu tranh cho những nguyên tắc cách mạng về tổ chức chống lại chủ nghĩa cơ hội", — ngay hồi đó Người đã viết cho L.B. Cra-xin như vậy (tr.447).

Trong các bức thư này V.I. Lê-nin vạch trần phái điều hoà là những người mưu toan xoá mờ những sự bất đồng về nguyên tắc giữa phái bên-sê-vích và phái men-sê-vích, và phê phán kịch liệt tư tưởng điều hoà của một số cán bộ đảng ở địa phương đối với phái men-sê-vích.

Theo quan niệm của V.I. Lê-nin, chỉ có Đại hội III của đảng, một đại hội có nhiệm vụ đoàn kết đảng trên cơ sở cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, — mới có thể đập tan được thái độ ngoan cố của phái men-sê-vích không chịu phục tùng những nghị quyết Đại hội II của đảng và không chịu chấm dứt hoạt động chia rẽ của họ. Trong những bức thư gửi các tổ chức đảng ở địa phương, V.I. Lê-nin đã kêu gọi các đảng viên bên-sê-vích triển khai hoạt động nhằm triệu tập Đại hội III, mặc dù phái men-sê-vích phản đối kịch liệt. Qua thư từ ta thấy rõ rằng tuyệt đại đa số các ban chấp hành đã lên tiếng ủng hộ việc triệu tập Đại hội III của đảng.

Nhiều bức thư của V.I. Lê-nin nói đến việc tổ chức Trung tâm ở Nga và cơ quan ngôn luận ở nước ngoài của phái bên-sê-vích — báo "Tiến lên". "Giờ đây toàn bộ vấn đề là ở cơ quan ngôn luận đó, thiếu nó chúng ta chắc chắn sẽ đi đến chỗ bị tiêu vong một cách nhục nhã", — ngày 3 tháng Chạp 1904 V.I. Lê-nin đã viết cho A.A. Bô-gđa-nốp, R.X. Dem-li-a-tơ-ca và M.M. Lít-vi-nốp như vậy (tr.517).

Trong bức thư gửi Ban chấp hành Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga sau ngày 12 tháng Chạp 1904 (tr.530 - 531), Lê-nin đã nêu ra những nhiệm vụ cơ bản đòi hỏi phải được giải quyết ngay như sau: thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số, và phải chuyển cho thường vụ này tất cả những công việc có liên quan tới đại hội và toàn bộ việc lãnh đạo các ban chấp hành; ủng hộ cơ quan ngôn luận của phái bên-sê-vích — tờ

"Tiến lên"; công bố các nghị quyết và thông báo về Thường vụ tổ chức đại hội. Các bức thư của V.I. Lê-nin chứng minh lòng tin tưởng tuyệt đối của Người rằng nhờ sự cố gắng và nỗ lực của phái bên-sê-vích tình hình trong đảng sẽ được chấn chỉnh. Ngày 24 tháng Chạp 1904, V.I. Lê-nin báo cho M.M. Êt-xen: "Hiện nay chúng tôi rất phấn khởi và tất cả mọi người đều hết sức bận: hôm qua đã công bố bản thông báo về việc xuất bản tờ báo "Tiến lên" của chúng tôi. Toàn bộ phái đa số đều hân hoan và phấn khởi chưa từng thấy. Cuối cùng chúng tôi đã chấm dứt được sự bất hoà ghê tởm ấy và bắt đầu làm việc hoà hợp với những ai muốn làm việc, chứ không phải muốn gây gổ!.. Các ban chấp hành phái đa số đã thống nhất lại và đã bầu ra thường vụ, và giờ đây cơ quan ngôn luận sẽ hoàn toàn thống nhất họ lại. Hoan hô! Đừng nản lòng, giờ đây tất cả chúng ta đang hồi phục và sẽ hồi phục" (tr.536). Vào thời kỳ đầu cuộc cách mạng năm 1905, trên thực tế phái bên-sê-vích đã lập ra được tờ báo "Tiến lên" để chuẩn bị việc triệu tập Đại hội III của đảng.

Trong tập này có in 128 bức thư chưa được đưa vào Toàn tập trước kia, trong số đó có 21 bức in lần đầu. Những bức thư đó chủ yếu viết trong những năm 1900 - 1904. Phần lớn những thư đó gửi cho G.V. Plê-kha-nốp, P.B. Ác-xen-rốt, L.I. Ác-xen-rốt, V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích và những người khác, và cũng gửi cho một số tổ chức dân chủ - xã hội. Những bức thư đó đã mở rộng và cụ thể hoá một cách cơ bản việc nhận định về hoạt động đảng và hoạt động trước tác của V.I. Lê-nin, tính nguyên tắc và tính kiên trì của Người trong việc thực hiện những nhiệm vụ đã đề ra.

Những bức thư công bố lần đầu rất đáng chú ý. Những bức thư đó gửi cho các Ban chấp hành Tve và Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, cho ban biên tập tờ "Tia lửa" và một số nhà dân chủ - xã hội ở nước Nga và ở nước ngoài (P.P. Ma-xlốp, G.Đ. Lây-tây-den, P.B. Ác-xen-rốt, I.X. Vi-len-xki, I.P. Gôn-đen-béc, R.X. Dem-li-a-tơ-ca, A.I-a. I-xa-en-cô, M.N. Li-a-đốp và những người khác).

Trong phần Phụ lục của tập này có in "Thư ngỏ gửi các thành viên của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài" mà V.I. Lê-nin đã tham gia soạn thảo, có in những tài liệu có tính chất tiểu sử như "Các biên bản hỏi cung V.I. U-li-a-nốp (Lê-nin) trong thời gian Người bị giam giữ tại nhà tù ở Pê-téc-bua 1895 - 1896" và "Các đơn từ của V.I. U-li-a-nốp (Lê-nin) 1896 - 1900".

*Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin
trực thuộc Ban chấp hành trung ương
Đảng cộng sản Liên-xô*

1893

1
GỬI P.P. MA-XLỐP

Tôi đã nhận được thư của đồng chí^{*} ngày hôm kia, và hôm qua tôi đã viết về việc gửi cho đồng chí những bài báo bàn về cuộc cải cách nông dân¹. Đồng chí hãy cho biết là ở chỗ đồng chí có bài báo về Pô-xtơ-ni-cốp¹⁾ không? Nếu có thì đồng chí hãy gửi gấp bài báo đó cho N.E. và đề nghị chuyển ngay cho tôi sau khi đọc xong: tôi cần bài này.

Rất tiếc là đồng chí không gặp được tôi ở Xa-ma-ra^{**}: đồng chí có định đến hai thủ đô trong những ngày lễ không? — nếu vậy chúng ta có thể gặp nhau được.

Tôi chờ đợi sự phân tích càng chi tiết càng tốt và sự phê bình của đồng chí về bài báo nói về Pô-xtơ-ni-cốp: tôi hy vọng đồng chí đã thấy rằng những luận điểm được trình bày trong bài báo đó đối với tôi sẽ là cơ sở cho những kết luận quan trọng hơn nhiều và đi xa hơn nhiều so với những cái đã được nêu lên trong chính bài báo đó. Sự phân hoá của những người sản xuất nhỏ ở nước ta (nông dân và thợ thủ công) theo tôi, là sự kiện cơ bản và chủ yếu giải thích rõ chủ nghĩa tư bản lớn ở thành thị nước ta và phá tan cái huyền thoại về một chế độ đặc biệt trong kinh tế nông dân

* Đồng chí có thể biết được địa chỉ của tôi qua Hội đồng luật sư ở đây.

** và chưa làm quen được với các bạn bè của tôi ở đây.

1) Xem V.I. Lê-nin. "Những biến đổi mới về kinh tế trong đời sống nông dân" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.1, tr.1 - 84).

(đấy cũng vẫn chỉ là chế độ tư sản, chỉ khác ở chỗ nó bị những xiềng xích phong kiến trói buộc nhiều hơn) và khiến phải coi những người gọi là "công nhân" không phải là một nhóm nhỏ những người được quy định đặc biệt mà chỉ là những tầng lớp trên của quảng đại quần chúng nông dân hiện đang sống bằng việc bán sức lao động của mình nhiều hơn là bằng kinh tế riêng của mình. Tôi đánh giá cao cuốn sách của Pô-xtơ-ni-cốp như vậy, chính bởi vì nó cung cấp tài liệu cho việc phân tích hết sức chính xác tình hình ấy, nó chứng minh một cách thực tế tính chất phi lý của những quan niệm phổ biến về nông thôn "công xã" ở nước ta và chứng minh rằng về thực chất những chế độ ở nước ta chẳng khác gì những chế độ của Tây Âu.

Tôi đã gửi bài báo ấy cho tờ "Tư tưởng Nga"², nhưng tờ báo này không muốn đăng bài đó. Tôi suy nghĩ mãi xem có nên bỏ sung và sửa đổi chút ít rồi cho xuất bản thành một cuốn sách nhỏ không?

Tôi rất muốn tìm hiểu các quan điểm của đồng chí về vấn đề ấy; tôi nghĩ rằng việc đó hoàn toàn có thể thực hiện được bằng cách trao đổi thư từ.

Những nhận xét của tôi về những tác phẩm bàn về cuộc cải cách xuất phát từ luận điểm cơ bản cho rằng, cuộc cải cách này là sản phẩm của sự phát triển của nền kinh tế hàng hoá, và toàn bộ ý nghĩa và tầm quan trọng của nó là ở chỗ những xiềng xích kim hãm và chèn ép sự phát triển của chế độ đó đã bị phá tan. Chúng ta sẽ còn trao đổi với nhau tỉ mỉ hơn về vấn đề đó: có thể, tôi sẽ chuyển thẳng cho đồng chí những nhận xét mà tôi đã gửi cho tác giả; như vậy sẽ đơn giản nhất và tiện lợi nhất.

Đồng chí hãy trả lời tôi sớm một chút, thậm chí trả lời ngay, vì nếu không thì bức thư có thể sẽ không đến tay tôi ở đây được.

Viết vào nửa cuối tháng Chạp 1893

Gửi từ Pê-téc-bua đến

Xa-ma-ra

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1940 trong

Văn tập Lê-nin, t.XXXIII

1894

2

GỬI P.P. MA-XLỐP

$\frac{30}{V}$ 94. Hôm kia tôi đã nhận được thư của đồng chí. Thực ra

tôi hầu như đã quên hẳn cả việc trao đổi thư từ của chúng ta lần bản tóm tắt, nhưng đương nhiên là tôi rất sung sướng được tiếp tục trao đổi thư từ về những vấn đề mà bản tóm tắt đã gợi ra và về những vấn đề khác nữa.

Có một điều tôi rất ngạc nhiên là đồng chí "tìm" tôi để làm gì? Có lẽ nào N.M.A.¹⁾ sau khi từ Xanh Pê-téc-bua trở về Ti-phlít chưa gặp đồng chí? và chưa báo cho đồng chí (tôi đã nhờ anh ta làm việc này) biết rằng tôi có địa chỉ cố định — ít ra thì cũng trong mùa đông, cụ thể là: Hội đồng luật sư, trợ lý luật sư N.N.

Về những nhận xét của đồng chí²⁾ tôi phát biểu như sau. Thứ nhất, về sự thận trọng quá đáng của các kết luận, thì cần lưu ý rằng thiếu sót đó [tôi hoàn toàn đồng ý đó thực sự là một thiếu sót] là do tôi muốn đăng bài báo trên một tạp chí tự do chủ nghĩa. Tôi thậm chí còn ngây thơ đến mức gửi bài đó cho tờ "Tư tưởng Nga" và đương nhiên là bị tờ báo đó cự tuyệt: tôi hoàn toàn biết điều đó khi tôi đọc báo nói về Pô-xtơ-ni-cốp của ngài V.V., một nhân vật tầm thường, tự do chủ nghĩa "nổi tiếng ở nước ta" đăng trên số 2 của tờ "Tư tưởng Nga". Cần phải có một nghệ thuật như thế nào để có thể bóp méo hoàn toàn những tài liệu tuyệt vời và dùng lời lẽ trống rỗng để che giấu tất cả các sự kiện!

1) Chưa xác minh được ở đây nói về ai.

2) Xem tập này, tr.1.

Trên thực tế tôi đã rút ra những kết luận quan trọng từ những tài liệu đó. Cụ thể là, theo tôi, những tài liệu ấy chứng minh tính chất tư sản của các quan hệ kinh tế trong nông dân. Chúng vạch ra một cách rõ ràng *những giai cấp* đối kháng trong hàng ngũ nông dân "công xã" ấy và hơn nữa những giai cấp chỉ vốn có trong tổ chức kinh tế xã hội tư bản chủ nghĩa. Đó là kết luận quan trọng nhất, hoàn toàn thích dụng đối với tất cả những nông dân khác ở Nga. Kết luận khác là: hiện nay một khối lượng lớn (có lẽ không kém 1/2, mà là hơn 1/2) lúa mì của nông dân được đưa ra thị trường — và người chủ chốt sản xuất ra số lúa mì đó là tư sản nông nghiệp*, tức nhóm thượng lưu ở nông thôn ngày nay.

Sau đó, tôi cho rằng quy luật được Pô-xtơ-ni-cốp chứng minh đối với toàn thể nước Nga có một tầm quan trọng lớn, quy luật nói rằng năng suất lao động trong các nhóm nông dân thượng lưu cao hơn 2 — $2\frac{1}{2}$ lần. Về mặt lý luận điều đó có một tầm quan trọng rất lớn cùng với việc tách ra một diện tích của doanh nghiệp để phục vụ *thương nghiệp* (điều này nguy hiểm đối với những nông dân độc lập đến mức tôi hoàn toàn thông cảm với ngài V.V., người đã chú ý lắng tránh vấn đề đó).

Tôi chuyển sang nhận xét thứ hai của đồng chí — về tiêu chuẩn của kinh tế tự nhiên. Xin thú thực, về điểm này tôi chưa hiểu hết đồng chí.

Vấn đề "tiêu chuẩn", theo ý kiến tôi, chỉ có thể có ý nghĩa trong trường hợp sau đây: điều quan trọng là phải biết doanh nghiệp của người nông dân (trung bình) lớn đến mức nào để có thể thoả mãn được những nhu cầu của anh ta (cả nhu cầu sản xuất lẫn nhu cầu cá nhân) và không cần phải tìm công việc làm thêm ở ngoài.

* Bởi vậy Guốc-vích thật là uống công khi nói rằng nước Nga *tương lai* sẽ là một nước tư sản nông nghiệp. Hiện nay nó đã là thế rồi.

Cuốn sách rất hay: *Hourwich*. "The Economics of the Russian Village". 1892. New York¹⁾.

1) *Guốc-vích*. "Tình hình kinh tế ở nông thôn Nga". 1892. Niu-ôc.

Cần phải biết điều đó, bởi vì tất cả các nông hộ loại dưới đều hoàn toàn thuộc các nông hộ bán sức lao động, và quy mô kinh doanh có thể nói lên một cách khá chính xác ý nghĩa của nguồn thu nhập đó lớn đến mức độ nào. Các nông hộ loại trên hoàn toàn thuộc nông hộ tiểu tư sản thuần túy.

Còn về vấn đề "tính chất tự nhiên" của nền kinh tế, thì tôi thấy như sau: trong nhóm nông dân hạng trung bao giờ cũng có nhiều tính chất tự nhiên nhất, song ngay ở đó cũng luôn luôn có một phần khá lớn kinh tế hàng hoá (có lẽ khoảng 40% toàn bộ ngân sách phải ở hình thức tiền tệ). Các nông hộ loại dưới và loại trên bao giờ cũng có nhiều tính chất hàng hoá hơn, bởi vì loại thứ nhất bán sức lao động; loại thứ hai bán số lúa mì thừa.

Việc phân tích các nhóm trong bài báo viết về Pô-xtơ-ni-cốp được sắp xếp theo dàn ý đó.

Đồng chí nói về "tiêu chuẩn nền kinh tế tự nhiên" và "tiêu chuẩn nền kinh tế hàng hoá" tách rời nhau. Nếu tôi hiểu đúng đồng chí thì tiêu chuẩn thứ hai cũng chính là tiêu chuẩn trung bình của tôi [17 — 18 đê-xi-a-ti-na diện tích gieo trồng theo Pô-xtơ-ni-cốp], trong đó đương nhiên *điều quan trọng là tách rời và tính toán chính xác phần tự nhiên và phần tiền tệ*. Tôi không hiểu "tiêu chuẩn" độc lập về "nền kinh tế tự nhiên": nền kinh tế nông dân ở nước ta ngày nay không thể là nền kinh tế tự nhiên thuần túy, dù ở quy mô nào đi chăng nữa.

Nhưng ở đây cần phải chờ những lời giải thích chi tiết hơn của đồng chí.

Còn về bài phê bình N.C. Mi-khai-lốp-xki — tôi cũng nghĩ là không ban biên tập nào cho đăng cả — chủ yếu không phải vì những điều kiện kiểm duyệt (có tin đồn về việc cơ quan kiểm duyệt loại trừ chủ nghĩa Mác ở Nga sau vụ lộn xộn do tờ "Cửa cải nước Nga"³ gây ra), mà chủ yếu là vì sự bất đồng với đồng chí và vì sự hèn nhát trước một "nhân vật lớn" lão xược và ngạo mạn.

Về mặt này tôi có một ít kinh nghiệm. Và hơn nữa tôi không nghĩ rằng *có thể* và cần phải trả lời ông ta trên báo chí của chúng ta. Tôi sẽ rất vui mừng nếu được đọc thư trả lời của đồng chí.

Tôi sẽ còn ở đây có lẽ đến ngày 12 tháng Sáu, và cũng có thể lâu hơn. Khi đi nơi khác, tôi sẽ báo địa chỉ mới. Còn bây giờ đồng chí có thể viết thư (sau ngày 12) qua M.G.G. từ đây chuyển đi sẽ gần hơn.

Gửi từ Pé-téc-bua đến Xa-ma-ra

*In lần đầu năm 1940 trong
Văn tập Lê-nin, t.XXXIII*

Theo đúng bản thảo

3

GỬI P.P. MA-XLỐP

$\frac{31}{94}$
V

Tôi vừa mới nhận được bức thư thứ hai của đồng chí và vội vã trả lời: có thể là nếu đồng chí viết gấp thì thư trả lời của đồng chí vẫn còn đến tay tôi ở đây (có lẽ tôi vẫn ở đây đến ngày 12.VI).

Về nguyên tắc, tôi rất thích đề nghị của đồng chí. Không biết bài báo của đồng chí thì đương nhiên tôi không thể nhận định một mình được. Về bài báo của tôi¹⁾, thật ra tôi không nghĩ rằng với hình thức như vậy (chỉ là một bản tóm tắt giản lược về cuốn sách của V.E. Pô-xơ-ni-cốp) nó lại đáng được xuất bản.

(Về giá cả xuất bản — tôi nghĩ rằng một tài liệu không lớn lắm sẽ rẻ hơn nhiều.)

* Về vấn đề đó chúng ta sẽ bàn chi tiết hơn.

1) Xem "Những biến đổi về kinh tế trong đời sống nông dân" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.1, tr.1 - 84).

Nói chung, có lẽ phải hoãn việc này đến mùa thu* — bởi vì dù đồng chí có gửi kịp được bài báo về đây, thì từ nay đến lúc xuất bản nó vẫn còn xa. Cần phải trao đổi thư từ với nhau một cách chi tiết và cặn kẽ. Còn nếu trực tiếp gặp được nhau thì tốt nhất**: nếu đồng chí có phương tiện (và nguyện vọng) xuất bản, muốn viết và nếu chúng ta nhất trí, thì lúc đó có thể và cần phải tổ chức việc này theo kiểu¹⁾

Gửi từ Pé-téc-bua đến

In lần đầu, theo đúng bản thảo

Xa-ma-ra

4

GỬI L.PH. MI-LÔ-VI-ĐÔ-VA⁴

Tôi đã nhận được cuốn "Nhà ở"²⁾ và ngồi lý làm việc. Vấn đề là ở chỗ chị đã bỏ dở công việc đó. Khi chị đọc những cuốn vở "viết sạch" đó thì sẽ thấy hàng đống lỗi (cả các biểu đồ, như tôi đã thấy, cũng nhầm lẫn nhiều). Những bạn quen chung của chúng ta sau khi đọc xong đều nhận xét là bản viết hết sức tồi. Cho nên tôi buộc phải ngồi xem lại, mặc dù nó đã làm cho tôi chán ngán hết mức. Kết quả là những cuốn vở viết sạch biến thành những bản nháp.

Liệu chị có gửi được cho tôi...³⁾ của Ăng-ghe-nen với lời bạt năm 1894 không? *Có thể gửi cũng bằng cách ấy*. Vấn đề địa chỉ cũ cho đến khoảng 15 tháng Tám, còn sau đó là địa chỉ mùa đông.

* Vì thời hạn đó chẳng phải là lâu.

** Bởi vì việc trao đổi thư từ, theo kinh nghiệm cho biết, tiến hành rất chậm chạp.

1) Bản thảo dừng lại ở chỗ này.

2) Đây muốn nói tới tác phẩm của Ph. Ăng-ghe-nen: "Về vấn đề nhà ở".

3) Trong bản sao đánh máy bị mất.

Trong thư của mình, chị hoàn toàn không phân biệt những người Đức với Nê-mê-xơ. Những người Đức mà thiếu "sự hứng thú về lý luận" thì tôi còn hiểu được (mặc dù đáng buồn), nhưng lẽ nào có thể nói như vậy về Nê-mê-xơ? Một khi một quan niệm nhất định về vấn đề được trình bày ra, thì không thể lảng tránh việc phân tích được. Quả thực, cách đây không lâu tôi đã được chứng kiến một trường hợp thậm chí chẳng hiểu đó là vấn đề gì và tầm quan trọng của nó ở đâu, song tôi không muốn tin rằng ở bên đó cũng có tình trạng như vậy.

Viết ngày 21 tháng Bảy 1894

*Gửi từ Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt
đến Thụy-sĩ*

*In lần đầu năm 1961 trên
tạp chí "Lịch sử Liên-xô", số 2*

*Theo đúng bản sao đánh máy
(đã qua kiểm duyệt)*

1895

5

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

Có lẽ đồng chí trách tôi là chậm trễ. Điều đó là do một vài nguyên nhân chính đáng.

Tôi sẽ kể theo thứ tự. Trước hết tôi đã ở Vin-na*. Tôi đã nói chuyện với công chúng về văn tập⁶. Đa số tán thành cần phải có văn tập như vậy và hứa ủng hộ và cung cấp tài liệu. Nói chung họ có tâm trạng hoài nghi (tôi nhớ lại câu phát biểu của đồng chí về những tỉnh "пал"¹); họ nói cứ thử xem liệu có phù hợp với sách lược cổ động và sách lược đấu tranh kinh tế không. Tôi nhấn mạnh rất nhiều rằng cái đó tùy thuộc vào chúng ta.

Tiếp đó, tôi đã đến Mát-xcơ-va. Tôi chẳng gặp ai cả, bởi vì chẳng thấy tăm hơi "người thầy của cuộc sống" đâu cả. Liệu ông ta có được an toàn không? Nếu đồng chí biết được gì về ông ta và có địa chỉ của ông ta thì hãy viết thư cho ông ta bảo gửi địa chỉ cho chúng tôi, nếu không thì chúng tôi không thể tìm được liên lạc ở đây đâu. Ở đó đã xảy ra những vụ tàn sát ghê gớm⁷, nhưng hình như một số người đã thoát được và công việc không bị ngừng lại. Chúng tôi có tài liệu gửi từ đây tới — mô tả một vài cuộc bãi công. Nếu đồng chí chưa nhận được thì hãy viết thư cho biết và chúng tôi sẽ gửi cho.

Sau đó tôi đến ở Ô-rê-khô-vô - Du-ê-vô. Các nơi này hết sức độc đáo, giống như các nơi ta thường thấy ở khu trung tâm công

* Vẫn cái chìa khoá mà chúng ta đã dùng⁵.

1) Không đoán được chữ "пал" (tiếng Nga) là gì.

nghiệp: một thị trấn thuần tuý công xưởng với hàng vạn dân chỉ sống nhờ công xưởng. Ban giám đốc công xưởng là ban chỉ huy duy nhất. Văn phòng công xưởng "quản lý" thành phố. Sự phân hoá nhân dân thành công nhân và tư sản thể hiện ra hết sức rõ rệt. Cho nên công nhân có tinh thần phản kháng, nhưng sau cuộc tàn sát mới đây ở đây thì còn lại quá ít quần chúng và tất cả đều bị theo dõi đến mức liên hệ rất khó khăn. Tuy vậy chúng tôi vẫn có thể chuyển được tài liệu đến.

Xin trình bày tiếp. Việc chậm trễ còn do hoàn cảnh không thuận lợi ở địa phương. Tình trạng rất ít tài liệu được gửi đi cũng do nguyên nhân đó.

Tôi không thích địa chỉ ở Xuy-rích. Liệu đồng chí có thể tìm được địa chỉ khác không — không phải ở Thụy-sĩ, mà ở Đức. Ở đây sẽ tốt hơn và an toàn hơn nhiều.

Xin nói tiếp. Khi gửi thư trả lời cho chúng tôi — *Cuốn sách nhỏ viết về quy trình công nghệ*, địa chỉ: Pê-téc-bua, nhà máy luyện gang A-lếch-xan-đrốp-xki, phòng thí nghiệm hoá chất, gửi ông Lu-tsin-xki — nếu còn chỗ, đồng chí hãy gửi thêm cho tài liệu khác: những cuốn sách nhỏ xuất bản ở Giơ-ne-vơ, những bài lý thú cắt từ báo "Vorwärts"¹, v.v.. Đồng chí hãy viết chi tiết hơn nữa về văn tập: đã có những tài liệu gì, dự định những gì, bao giờ tập 1 sẽ ra, cụ thể tập 2 còn thiếu gì. Có lẽ chúng tôi sẽ gửi tiền, nhưng chậm hơn. Đồng chí hãy trả lời *sớm một chút* để chúng tôi biết được là phương pháp ấy có thích hợp không.

Đồng chí hãy chuyển địa chỉ cho người Ba-lan để có nơi liên lạc bí mật riêng. Cần phải nhanh chóng hơn, bởi vì chúng tôi đang cần vận chuyển tài liệu. Địa chỉ: văn thành phố đó, Trường đại học công nghệ, sinh viên Mi-kha-in Lê-ôn-chi-ê-vích Da-clát-nui, hoi I-va-nốp. — Đã hứa hẹn có tiền cho việc xuất bản "Geschichte etc."¹ của anh ta bằng tiếng Nga².

Xin nói tiếp. Có đề nghị như sau: chúng tôi rất cần mực, loại nào

1) — "Lịch sử v.v.".

2) Không xác minh được là nói về ai và về việc xuất bản cái gì.

thì đồng chí có thể hỏi Môngli là người có loại mực này. Liệu có thể bằng cách nào đó chuyển đến được không? Có dịp nào tốt không? Xin đồng chí hãy suy nghĩ về việc đó hoặc giao cho các "nhà thực tiễn" của đồng chí suy nghĩ hộ. Nhân tiện nói thêm một chút, đồng chí đã đề nghị tiếp xúc trực tiếp với họ, vậy đồng chí hãy báo cho chúng tôi biết: 1) họ có biết phương pháp và chìa khoá của chúng tôi không; 2) họ có biết những bức thư ấy do ai gửi không?

Sẽ gửi đi ngay 1) tin tức về việc đây những người thuộc giáo phái đư-khô-boóc; 2) câu chuyện về công nhân nông nghiệp ở miền Nam và 3) bài miêu tả nhà máy Toóc-nơ-tôn — bây giờ mới gửi phần đầu, khoảng 1/4 của bài đó.

Nên viết bằng mực tàu. Tốt hơn nếu cho thêm một tinh thể nhỏ *đi-crô-mát* ($K_2Cr_2O_7$): như thế không thể phai được. Chọn giấy *mỏng hơn một chút*. Bắt tay đồng chí.... của đồng chí.

Gửi lời chào người đồng chí.

*Viết đầu tháng Mười một 1895
Gửi từ Pê-téc-bua đến Xuy-rích*

*In lần đầu không toàn văn năm
1923 trên "Bản tin của Viện
V.I. Lê-nin trực thuộc Ban chấp
hành trung ương Đảng cộng sản
Nga", số 1*

*In toàn văn năm 1924 trong
Toàn tập của N. Lê-nin
(V. U-li-a-nốp), t.1*

Theo đúng bản thảo

6

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

Chúng tôi đã nhận được bản báo cáo về Đại hội ở Bre-xlau⁹. Chúng tôi hết sức cố gắng mới bóc được ra, nhưng đã làm rách một phần lớn bản báo cáo (nhờ giấy tốt nên bức thư vẫn còn

nguyên vẹn). Chắc là đồng chí chưa nhận được bức thư thứ hai. Cần phải dùng loại hồ dán rất loãng: không quá một thìa con bột cho một cốc nước (mà phải dùng bột khoai tây, chứ không phải bột mì dính rất chặt). Chỉ tờ trên cùng và tờ giấy màu mới cần loại hồ dán thông thường (hồ tốt), nhờ sức ép giấy sẽ dính chặt, ngay cả khi dùng loại hồ dán loãng nhất. Dù sao thì phương pháp này vẫn thích hợp và cần áp dụng nó.

Tôi gửi cho đồng chí phần cuối bài viết về nhà máy Toóc-nơ-tôn. Chúng tôi có tài liệu về cuộc bãi công 1) ở Toóc-nơ-tôn, 2) ở La-phéc-mơ, 3) về cuộc bãi công ở I-va-nô-vô — Vô-dơ-nê-xen-xơ, 4) về cuộc bãi công ở I-a-rô-xláp (bức thư của một công nhân, rất hay), về xưởng đóng giày bằng máy ở Pê-téc-bua¹⁰. Tôi chưa gửi những tài liệu đó, vì chưa có thời gian chép lại và vì tôi không hy vọng rằng nó sẽ đến kịp để in vào tập một của văn tập. — Chúng tôi đã đặt quan hệ với nhà in của phái Dân ý¹¹; nhà in này đã xuất bản ba cuốn sách (không phải của chúng ta) và nhận in một cuốn của chúng ta*. Chúng tôi dự định cho xuất bản một tờ báo¹² để đăng các tài liệu đó. Việc đó sẽ hoàn toàn sáng tỏ vào khoảng 1/2 - 2 tháng nữa. Nếu đồng chí thấy tài liệu sẽ đến kịp để in vào tập một, thì báo ngay cho biết.

I-lin của đồng chí

Đồng chí nhận các bưu kiện của chúng tôi có dễ dàng không? Cần phải cùng nhau cải tiến phương pháp.

Viết giữa tháng Mười một 1895

Gửi từ Pê-téc-bua đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1923 trên "Bản tin của Viện V.I. Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Nga", số 1

Theo đúng bản thảo

* Nếu có, hãy gửi cho chúng tôi tài liệu để soạn những cuốn sách nhỏ cho công nhân. Họ sẽ vui vẻ in.

1897

7

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

Pa-ven Bô-ri-xô-vích thân mến! Tôi rất sung sướng vì đã nhận được thư của đồng chí (tôi nhận được ngày hôm qua, tức là ngày 15 tháng Tám) và tin tức về đồng chí và về G.V. Những nhận xét của đồng chí và của G.V. về những bản phác thảo của tôi¹⁾ (viết cho công nhân) đã khích lệ tôi rất nhiều. Tôi không mong muốn gì hơn, không mơ ước gì hơn là được viết cho công nhân. Nhưng ở đây thì làm việc đó như thế nào? Rất, rất khó khăn, nhưng theo tôi thì không phải là không thể làm được. Sức khỏe của V.I-v, ra sao?

Tôi chỉ biết một phương pháp thôi — đó là phương pháp mà tôi dùng để viết những dòng này¹³. Vấn đề là ở chỗ có thể tìm được người chép lại hay không, người này sẽ phải đảm nhận một công việc không dễ dàng. Hình như đồng chí cho rằng việc đó không thể làm được, và nói chung phương pháp đó không thích hợp. Nhưng tôi không biết phương pháp nào khác... Dù việc đó có đáng tiếc như thế nào chẳng nữa, nhưng tôi không thất vọng: nếu bây giờ không thành công thì sau này có thể sẽ thành công. Bây giờ nếu như thỉnh thoảng đồng chí viết dù là bằng phương pháp mà đồng chí đã dùng để viết cho "người bạn cũ" của đồng

1) Xem "Giải thích luật phạt tiền công nhân các công xưởng và nhà máy" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr.15 - 70).

Nhóm những người lãnh đạo «Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân» ở Pê-téc-bua đứng đầu là V. I. Lê-nin. — Tháng Hai 1897

chí¹⁾, thì cũng tốt. Lúc đó chúng ta sẽ không bị đứt liên lạc với nhau, mà đó là điều chủ yếu nhất.

Về tôi thì dĩ nhiên người ta đã kể lại cho đồng chí nghe đầy đủ rồi, bởi vậy không có gì nói thêm cả. Tôi sống đơn độc ở đây. Tôi hoàn toàn mạnh khoẻ và làm việc chút ít cả cho tờ tạp chí¹⁴ lẫn cho tác phẩm lớn của tôi²⁾.

Siết chặt tay đồng chí. Gửi lời chào nồng nhiệt tới V.I-v, và G.V. Hơn tháng nay tôi chưa gặp Rai-tsin. Tôi hy vọng sắp được về Mi-nu-xin-xcơ gặp anh ta.

16. VIII.

V.U. của đồng chí

Viết ngày 16 tháng Tám 1897

Gửi từ làng Su-sen-xcôi-ê đến

Xuy-rích

In lần đầu năm 1924 trong

Văn tập Lê-nin, t.I

Theo đúng bản sao do A.I. U-li-a-

nô-va - Ê-li-da-rô-va chép

1) Có lẽ muốn nói đến X.G. Rai-tsin.

2) Trong thời gian đó V.I. Lê-nin viết cuốn "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.3.).

1898

8

GỬI X.M. ÁC-CA-NỐP

10.V.98.

Kính thưa ngài Xê-mên Mi-khê-ê-vích!

Theo đúng lời hứa, tôi vội báo cho Ngài biết về kết quả các cuộc trao đổi của tôi với người mà Ngài muốn uỷ thác một việc. Như tôi dự đoán, người đó đúng là đã từ chối không làm việc ấy, và như vậy là Ngài cần phải giao cho một người khác nào đó vậy.

Sẵn sàng phục vụ Ngài

Vla-đi-mia U-li-a-nốp

P.S. Tôi sẽ rất vui sướng nếu trong những dịp Ngài về thăm làng Su-sen-xcôi-ê thỉnh thoảng Ngài rẽ vào chỗ chúng tôi chơi.

*Gửi từ làng Su-sen-xcôi-ê
đến làng Ec-ma-cốp-xcôi-ê*

*In lần đầu năm 1929 trong tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 1*

Theo đúng bản thảo

9

GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP

2.IX.98.

Hôm qua tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 11. VIII cùng với bản danh mục sách và bưu phẩm — "Archiv"¹⁵. Bài báo của "nhà kinh tế chính trị học xuất sắc" rất hay và biên soạn rất hoàn

hảo. Rõ ràng là tác giả đã có những tài liệu hết sức phong phú mà ông đã may mắn nhận được. Nói chung trong lĩnh vực văn chính luận tác giả thậm chí có thể là một nhà văn ưu tú hơn là trong lĩnh vực thuần túy kinh tế. "Archiv" nói chung là một tạp chí hay và sang năm tới nhất định sẽ đặt mua nó. Tôi còn muốn đặt mua một xuất bản phẩm định kỳ nào đó ở Anh, một tạp chí hoặc một tờ báo (ra hàng tuần); đồng chí có thể góp ý cho tôi xem nên lựa chọn loại nào không. Tôi hoàn toàn không rõ trong báo chí của Anh có loại nào hay nhất mà ở nước Nga có thể mua được.

Về bài báo của Xơ-ru-vê mà chúng ta không nhất trí trong việc đánh giá, đương nhiên cần phải nói rằng chỉ dựa vào một bài đó thì không thể nhận định một cách chính xác về các quan điểm của tác giả được. Ví như tôi chẳng hạn, trước kia và hiện nay tôi vẫn có cảm tưởng rằng chính ông ta đã đặt ra cho mình "những nhiệm vụ phân loại chung" (chỉ riêng cái đầu đề cũng đã nói lên điều đó), còn đồng chí thì lại cho rằng tác giả "hoàn toàn không đặt ra"... "Cần phải giành lại nền thủ công nghiệp của chúng ta khỏi cái gọi là nền sản xuất nhân dân", về điểm này đương nhiên tôi đồng ý hoàn toàn và vô điều kiện, và tôi nghĩ rằng "những người học trò"¹⁶ ở nước ta vẫn chưa giải quyết xong nhiệm vụ đó. Trong bài báo của Xơ-ru-vê tôi đã thấy *kế hoạch* giải quyết nhiệm vụ đó.

Đồng chí có chú ý đến những bài báo của N.G. chống lại "chủ nghĩa duy vật và lô-gích biện chứng" đăng trên tờ "Cửa cái nước Nga" (hai quyển cuối cùng) không? Những bài đó thật là quá hay — hay về mặt phản diện. Tôi phải thú thực rằng tôi không am hiểu những vấn đề do tác giả nêu ra, và tôi hết sức ngạc nhiên tại sao tác giả cuốn "Beiträge zur Geschichte des Materialismus"¹⁾ trước đây đã không lên tiếng trên báo chí Nga và hiện nay cũng không kiên quyết lên tiếng phản đối chủ nghĩa Can-tơ mới, mà để cho Xơ-ru-vê và Bun-ga-cốp bút chiến với nhau về những vấn đề cá biệt của triết học đó, dường như nó đã là một bộ phận trong

1) Tác giả cuốn "Beiträge zur Geschichte des Materialismus" ("Khái luận về lịch sử chủ nghĩa duy vật") là G.V. Plê-kha-nốp.

những quan điểm của những người học trò Nga¹⁷. Có lẽ đối với các bài triết học ấy có thể được đăng không phải chỉ ở một trong những tạp chí của chúng ta, mà cả đến một cuốn sách cũng có thể được xuất bản tự do. Cuộc luận chiến của ông ta với Béc-stanh và Côn-rát Smit làm tôi hết sức thích thú, và tôi rất tiếc rằng không thể nào kiếm được tờ "Thời mới"¹⁸. Tôi sẽ rất cảm ơn đồng chí nếu đồng chí có thể giúp tôi việc đó. Dĩ nhiên là mượn được tờ báo ấy trong một thời hạn ngắn cũng đã đủ lắm rồi. Đồng chí có số báo "Thời mới" (mấy năm trước đây), trên đó đăng một bài cũng của tác giả ấy về Hê-ghen (nhân kỷ niệm 30 năm ngày mất của ông — hoặc vấn đề gì đó đại loại như vậy) không?¹⁹ Cả tôi lẫn các đồng chí ở đây đều không ai nhận được tờ "Thời mới" cả, mặc dù người ta đã hứa là sẽ gửi từ Pê-téc-bua! Quý hãy bắt tất cả những kẻ hứa hão ấy đi!

Trong tờ "Cửa cái nước Nga" (số ra tháng Bảy) còn có một bài báo nhỏ khá hay của Rát-ne nói về bộ "Tư bản". Tôi hết sức phần nộ đối với cái bọn thích lưng chừng ở giữa như vậy; họ không dám trực tiếp lên tiếng chống lại những học thuyết mà họ ghét, họ nói quanh co, đưa ra "những sửa đổi", lảng tránh những điểm cơ bản (như học thuyết về đấu tranh giai cấp) và chỉ luẩn quẩn chung quanh những chi tiết.

Những bài của một tác giả khác trong tờ "Thời mới" viết về những trào lưu xã hội ở Nga có lẽ cũng rất hay²⁰: Nhắc đến những bài báo đó đồng chí đã làm tôi hết sức muốn đọc. "Nhưng từ nguyện vọng đến thực hiện thì còn xa". Nếu tôi hiểu đúng đồng chí, thì tác giả đó nói lên những tư tưởng mà chính ông đã trình bày ở một chỗ khác (về sự nguy hiểm của einer politischen Isolierung des russischen Proletariats¹⁾). Tôi thiết tưởng rằng "sự xa lánh xã hội" hoàn toàn không nhất thiết có nghĩa là "sự cô lập" ấy*, bởi vì có xã hội thế này, có xã hội thế khác: khi đấu tranh

* Theo tôi, khi nói rằng hoàn toàn không thể có "sự cô lập" ấy, thì tác giả hoàn toàn đúng, nghìn lần đúng, đặc biệt là chống lại những kẻ thiển cận theo "chủ nghĩa kinh tế".

1) — Sự cô lập về chính trị của giai cấp vô sản Nga.

chống lại phái dân túy và tất cả những môn đồ của phái đó, những người học trò do đó lại xích lại gần những người nào trong gauches¹⁾ có xu hướng *kiên quyết* cắt đứt với phái dân túy và *trước sau như một* giữ vững quan điểm của mình. Vì tất cả những người học trò lại hoàn toàn xa lánh những người *như vậy*. Trái lại thì đúng hơn. Thái độ "điều hoà" (hoặc tốt hơn là liên minh) với những người như vậy, theo tôi, hoàn toàn phù hợp với cuộc đấu tranh chống lại chủ nghĩa dân túy và tất cả mọi biểu hiện của nó.

Hãy viết thư cho tôi. Bắt tay đồng chí. *V.U-li-a-nốp.*

À này, đồng chí đang chiến đấu đến mức ngay cả đứng ở ngoài cũng thấy ghê rợn; dùng cả gậy và những thứ khác! May thay, miền Đông Xi-bi-ri hình như ít hiếu chiến hơn đôi chút so với tỉnh Vi-át-ca²⁾.

*Gửi từ làng Su-sen-xcôi-ê
đến Ốc-lốp, tỉnh Vi-át-ca*

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

1) — phái tả.

1899

10

GỬI A.N. PÔ-TÔ-RÊ-XỐP

26.I.99.

Tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 24.XII. Tôi rất mừng cho đồng chí, vì rốt cuộc đồng chí đã thoát khỏi bệnh tật. Tin đồn về bệnh của đồng chí đã lan đến tận chỗ chúng tôi: tôi nghe thấy từ những ngày lễ, hồi còn ở Mi-nu-xin-xcơ và tôi cứ suy nghĩ mãi xem hỏi thăm ở đâu và như thế nào. (Tôi cho rằng viết thư thẳng cho đồng chí thì bất tiện, bởi vì người ta nói rằng bệnh tình đồng chí trầm trọng.) Thế là giờ đây đồng chí bình phục thật đúng lúc, khi mà một công trình văn học cũng đang được khôi phục. Dĩ nhiên là đồng chí đã biết về tờ "Bước đầu"²²⁾, tờ này bắt đầu ra mắt từ giữa tháng Hai. Tôi hy vọng rằng hiện nay đồng chí đã bình phục hẳn, — từ khi đồng chí viết bức thư cuối cùng đến nay đã được một tháng, — và đồng chí sẽ có thể làm việc được. Bởi vì về mặt sách báo thì có lẽ đồng chí có khá đầy đủ: đồng chí có đặt mua những cuốn sách chủ yếu mới xuất bản không? Nếu không khó khăn lắm về tiền mua sách thì tôi nghĩ là cũng có thể làm việc được ở những nơi hẻo lánh, — ít ra thì điều đó cũng đúng đối với bản thân tôi, khi so sánh cuộc sống của mình ở Xa-ma-ra 7 năm về trước, lúc mà hầu như tôi chỉ đọc những cuốn sách của người khác, và bây giờ, lúc mà tôi bắt đầu có thói quen đặt mua sách.

Còn về bài "Di sản" thì tôi phải đồng ý với ý kiến của đồng chí nói rằng: coi nó là một cái gì thống nhất thì chỉ là truyền thống xấu của những năm đen tối (những năm 80). Thật vậy, có lẽ tôi không nên chọn những đề tài văn học - lịch sử... Tôi chỉ xin thanh minh

một điều là chính tôi không đề nghị tiếp thu di sản của Xcan-đin ở một chỗ nào cả. Cần phải tiếp thu di sản của những người khác — điều đó thì không chối cãi được. Tôi cho rằng sự bào chữa cho tôi (chống sự công kích có thể xảy ra của các đối thủ) chính là lời chú thích ở trang 237, ở đây tôi đã nói về chính Tséc-nư-sép-xki và giải thích những lý do của sự bất tiện khi chọn ông để đối chiếu¹⁾. Ở đó cũng đã công nhận rằng Xcan-đin là liberalkon-servativ²⁾, rằng ông này "không tiêu biểu" cho những năm 60, rằng thật "bất tiện" khi chọn những nhà văn "tiêu biểu", — trước kia và hiện nay tôi không có những bài báo của Tséc-nư-sép-xki, vả lại những bài chính trong số đó không được tái bản, và tôi chưa chắc đã có thể tránh được những hòn đá ngầm dưới nước tại đó. Sau đó tôi cũng có thể tự bào chữa rằng chính tôi đã xác định chính xác cái tôi coi là "di sản", mà tôi đang nói tới. Dĩ nhiên là nếu bài báo vẫn gây ra một ấn tượng rằng tác giả đề nghị tiếp thu di sản của chính Xcan-đin, thì thiếu sót đó không thể nào sửa chữa được. Tôi lại còn quên mất "sự bào chữa" có lẽ là chủ yếu của mình: nếu Xcan-đin là "trường hợp hiếm có", thì chủ nghĩa tự do tư sản, ít nhiều triệt để và thuần khiết, không chịu ảnh hưởng của chủ nghĩa dân túy, lại không phải là trường hợp hiếm có, mà là một trào lưu rất rộng của những năm 60 và 70. Đồng chí phản đối lại: "Từ sự nhất trí đến sự kế thừa có một khoảng cách rất lớn". Nhưng chính thực chất của bài báo là ở chỗ cần phải gột rửa chủ nghĩa tự do tư sản khỏi chủ nghĩa dân túy. Nếu điều đó đúng và *nếu điều đó có thể thực hiện được* (điều kiện đặc biệt quan trọng!), thì lúc đó kết quả của sự gột rửa và cái còn lại sau khi gột rửa sẽ chính là chủ nghĩa tự do tư sản, không những nhất trí với Xcan-đin, mà còn kế thừa ông ta. Cho nên, nếu người ta trách cứ tôi rằng *tôi* tiếp thu di sản của Xcan-đin, thì tôi có quyền trả lời là tôi chỉ chịu trách nhiệm *gột rửa* nó khỏi những sự hỗn

1) Xem "Chúng ta từ bỏ di sản nào?" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr.631- 689; chú thích xem tr.650).

2) — người bảo thủ ôn hoà.

tạp, còn bản thân tôi thì đứng ở ngoài cuộc, và ngoài việc dọn sạch những cái chuồng ngựa Áp-giê, tôi còn có những công việc khác thích thú hơn và tích cực hơn... Thôi, hình như tôi đang say sưa và tưởng rằng mình thật sự là "người tự bào chữa"!

Việc trao đổi thư từ của chúng ta bị gián đoạn lâu đến mức tôi xin thú thực là đã quên không biết lúc nào tôi đã viết thư cho đồng chí lần cuối cùng về những bài báo "Die historische Berechtigung"¹⁾. Hình như tôi viết trước khi nhận được chúng²⁾. Giờ đây tôi đã tìm hiểu những bài đó và thấy rằng tư tưởng cơ bản của tác giả hoàn toàn đáng được chấp nhận (đặc biệt ở phần cuối nói về hai cực đoan hoặc những hòn đá ngầm dưới nước cần phải tránh). Khi trình bày lý do thì quả thật nên phát biểu một cách mạnh mẽ hơn về vấn đề Klassencharakter của Bewegung³⁾ mà tác giả nói tới (ông ta nói tới vấn đề đó, nhưng chỉ nói qua loa và rất ngắn gọn), còn sau đó không nên tỏ thiện ý như vậy đối với bọn đại diện chủ chống đối: trong chủ nghĩa tự do của họ thể hiện nhiều sự chống đối và "sự bức tức" đối với sự kiện einundsechzig⁴⁾ hơn là nguyện vọng muốn "công nghiệp hoá một cách hết sức nhanh chóng" đất nước. Chỉ cần nhớ lại thái độ của họ đối với nghề phụ ở ngoài làng, đối với việc di cư, v.v.. Tác giả cần phải xác định nhiệm vụ một cách chính xác hơn: giải phóng tất cả và bất kỳ fortschrittliche Strömungen⁵⁾ nào khỏi những cái rác rưởi của chủ nghĩa dân túy và chế độ đại diện chủ, sử dụng tất cả chúng dưới dạng đã được gột rửa như vậy. Theo tôi, "sử dụng" là những từ chính xác hơn nhiều và thích hợp hơn nhiều so với các từ Unterstützung und Bundesgenossenschaft⁶⁾. Từ cuối cùng nói lên sự bình đẳng của Bundesgenossen⁷⁾ ấy, thế mà họ lại phải (tôi hoàn toàn nhất

1) — "Sự bào chữa của lịch sử".

2) — Xem tập này, tr.17.

3) — tính chất giai cấp của phong trào.

4) — sáu mươi mốt (1861).

5) — những trào lưu tiến bộ.

6) — sự ủng hộ và liên minh.

7) — những người đồng minh.

trí với đồng chí về điểm này) đi sau đuôi, thậm chí có khi còn "nghiến răng căm giận" nữa: họ hoàn toàn chưa trưởng thành đến mức có thể được bình đẳng và họ không bao giờ trưởng thành được khi họ còn hèn nhát và chia rẽ, v.v.. Sẽ có Unterstützung không những của Intelligenz und fortschrittliche Grundbesitzer, mà còn của nhiều người khác như những người xê-mít, fortschrittliche Kaufleute und Industrielle¹⁾ (tác giả đã hoàn toàn sai lầm khi bỏ qua họ: còn một vấn đề nữa là xem xét số % họ chiếm trong giới của mình có ít hơn so với trong giới Grundbesitzer không²⁾) và những Bauern³⁾ có khuynh hướng đại diện cho Urteil chứ không phải Vorurteil, Zukunft chứ không phải Vergangenheit⁴⁾ của giai cấp họ, và nhiều người khác nữa. Tác giả đã tỏ ra cực đoan về hai mặt: thứ nhất, khi đấu tranh chống lại phái kinh tế, ông ta không chú ý đến praktische Forderungen cấp bách nhất, quan trọng đối với cả industriellen Arbeiter, lẫn Hausindustrielle và Landarbeiter⁵⁾, v.v.. Thứ hai, ông ta đấu tranh chống lại thái độ trừu tượng, miệt thị đối với các phần tử gemässigten fortschrittlichen⁶⁾ (đúng là hoàn toàn không nên miệt thị họ, mà phải sử dụng họ) và dường như vì vậy đã làm lu mờ quan điểm độc lập và kiên quyết hơn của Bewegung mà ông đại diện. Về mặt triết học - lịch sử luận điểm do ông đưa ra (và trước kia Inorodzew đã đưa ra trong "Soziale Praxis"²³⁾) là không thể chối cãi được; luận điểm đó nói rằng hiện nay trong số các

1) — Sẽ có sự ủng hộ không những của tầng lớp trí thức và điền chủ tiến bộ, mà còn của nhiều người khác như những người xê-mít, những thương gia tiến bộ, và những kỹ nghệ gia.

2) — điền chủ.

3) — nông dân.

4) — lý trí, chứ không phải thành kiến, tương lai chứ không phải quá khứ.

5) — những yêu cầu thực tiễn cấp bách nhất, quan trọng đối với cả công nhân công nghiệp lẫn những người thợ thủ công và công nhân nông nghiệp.

6) — tiến bộ ôn hoà.

Genossen¹⁾ của chúng ta có không ít verkleideten Liberalen²⁾. Trong chừng mực nhất định cũng có thể nói như vậy về Deutschland versus England³⁾. Có thể nói, đó là hạnh phúc của chúng ta; nó cho phép ta hy vọng vào bước đầu dễ dàng và nhanh chóng hơn; chính nó buộc ta phải sử dụng tất cả các verkleideten đó. Nhưng sự diễn đạt của tác giả một mặt có lẽ có thể gây nên một vài hiểu lầm (một giáo đồ cũ nói với tôi: chính cái đó là một sự thấp hèn và mất cá tính...), và mặt khác gây nên tâm trạng nghi ngờ và bối rối trong các Genossen. Về mặt này, theo tôi, cả Inorodzew cũng diễn tả không đạt.

Song tôi nghĩ rằng, về thực chất không có sự bất đồng ý kiến với tác giả.

Về Parvus — tôi không có may mắn ý kiến gì về cá tính của ông ta, và hoàn toàn tôi không phủ nhận tài năng lớn của ông ta. Rất tiếc, tôi đọc quá ít những tác phẩm của ông ta.

Đồng chí có hy vọng kiếm được cuốn "Die Agrarfrage" của Cau-xky vừa mới xuất bản không?

Về Véc-tơ, Êp. Xô-lô-vi-ép và M. Phi-líp-pốp, tôi phải nói rằng, Véc-tơ thì tôi hoàn toàn không biết, còn hai người sau thì tôi đọc rất ít sách của họ. Còn về "sự xoá nhoà" thì đã có và sẽ có — về vấn đề đó tôi không nghi ngờ chút nào cả. Vì vậy đặc biệt cần thiết không phải chỉ có verkleidete Literatur⁴⁾ mà thôi...

Bắt tay đồng chí. V.U.

*Gửi từ làng Su-sen-xcô-i-ê
đến Oóc-lốp, tỉnh Vi-át-ca*

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

1) — đồng chí.

2) — những người thuộc phái tự do trá hình.

3) — nước Đức so sánh với nước Anh.

4) — sách báo trá hình.

11

GỬI A.N. PÔ-TÔ-RÊ-XỐP

27.IV.99.

A.N., tôi rất vui mừng nhận được thư của đồng chí đề ngày 27.III, vì nó đã chấm dứt sự im lặng lâu dài và kiên nhẫn của đồng chí. Quả thực là rất nhiều vấn đề cần trao đổi đã tích lại, nhưng ở đây không thể bàn tử mĩ hơn về những chủ đề có tính chất chủ yếu là văn học. Mà hiện nay lại còn có tờ tạp chí nữa¹⁾: không trao đổi với các bạn đồng nghiệp thì sẽ cảm thấy mình quá đơn độc khi viết. Ở đây chỉ có một mình I-u-li là quan tâm tới tất cả việc đó một cách hết sức gần gũi và *tích cực*, nhưng "khoảng cách lớn" đáng nguyên rủa đã cản trở việc bàn luận khá tử mĩ với đồng chí ấy.

Tôi bắt đầu từ vấn đề mà hiện nay tôi đang quan tâm và lo lắng nhất, — từ những bài báo của Bun-ga-cốp trong các tập 1 - 2 và 3 của tạp chí "Bước đầu". Sau khi đọc nhận xét của đồng chí về ông ta, tôi vui mừng không tả được, vì tôi đã có được một sự đồng tình trong vấn đề cơ bản nhất, — tôi càng vui mừng hơn nữa vì có lẽ không nên trông mong quá nhiều vào sự đồng tình của ban biên tập... Nếu bài báo của Bun-ga-cốp gây cho đồng chí một ấn tượng "đáng ghét" và "đáng thương", thì nó lại làm cho tôi thật sự phát điên lên. Đến tận bây giờ, dù tôi có đọc và đọc đi đọc lại Bun-ga-cốp bao nhiêu chẳng nữa, tôi cũng tuyệt nhiên không thể hiểu nổi làm sao ông ta lại có thể viết một bài báo hết sức nhảm nhí và với giọng văn bất lịch sự quá quắt như vậy, và tại sao ban biên tập lại cho rằng có thể không cần phải giữ mình — dù chỉ bằng một lời chú thích — để khỏi đồng tình với "lời mắng nhiếc" Cau-xky như vậy. Tôi cũng như đồng chí "tin chắc rằng công chúng sẽ hoàn toàn (đúng như vậy!) rời chí và bản khoăn". Đúng, trên thực tế làm sao mà họ lại không bản khoăn được, khi người ta lấy danh

1) Có ý nói tới tạp chí "Bước đầu".

nghĩa "khoa học hiện đại" (số 3, tr.34) tuyên bố với họ rằng ở Cau-xky mọi cái đều sai, đều tùy tiện, đều kỳ lạ về mặt xã hội, "ít nói đến nông học chân chính, cũng như ít nói đến kinh tế học chân chính" (số 1 - 2), v.v., hơn nữa người ta không trình bày Cau-xky, *mà xuyên tạc một cách trắng trợn Cau-xky*, còn những quan điểm riêng của Bun-ga-cốp với tính cách là một hệ thống có kết cấu đôi chút chặt chẽ, thì chẳng thấy đâu cả. Nếu một người có đôi chút tính đảng, có ý thức trách nhiệm trước tất cả Genossen¹⁾ và trước toàn bộ cương lĩnh và hoạt động thực tiễn của họ, thì người đó sẽ không dám ngạo mạn "đả kích" như vậy (theo cách nói chính xác của đồng chí), mà bản thân thì chả đưa ra một cái gì cả, chỉ hứa hẹn... một tác phẩm khoa học về "Ô-xten-bi-a"!! Rõ ràng người đó cảm thấy mình là một đại biểu "tự do" và cá nhân chủ nghĩa của nền khoa học kiểu giáo sư, không có một nghĩa vụ và trách nhiệm nào đối với các đồng chí. Đương nhiên là tôi không quên rằng trong điều kiện nước Nga không thể yêu cầu tạp chí chỉ đăng bài của những Genossen này và gạt bỏ bài của những Genossen khác, — song một tạp chí như tờ "Bước đầu" dù sao cũng không phải là một cuốn niên giám chấp nhận chủ nghĩa Mác chỉ vì chạy theo mốt (à la "Thế giới của Thượng đế"²⁴, "Bình luận khoa học"²⁵, v.v.), mà là cơ quan ngôn luận của một khuynh hướng. Cho nên đối với một tạp chí như vậy cần phải buộc những tay kỹ sĩ về khoa học cũng như tất cả những "người ngoài cuộc" nói chung phải đi vào khuôn phép một chút. Tờ "Lời nói mới" đạt được thành tựu to lớn chỉ là do ban biên tập lãnh đạo nó như là một cơ quan ngôn luận của một khuynh hướng chứ không phải là một cuốn niên giám.

Tôi đã đọc cuốn sách của Cau-xky trước khi xuất hiện bài báo của Bun-ga-cốp và trong bài này tôi không thấy có *một ý kiến nào* phản đối Cau-xky một cách sáng suốt đôi chút cả, nhưng những chỗ *xuyên tạc* tư tưởng và luận điểm của Cau-xky thì vô khối. Ví dụ, thật là vô lý khi Bun-ga-cốp khẳng định rằng Cau-xky lẫn lộn

1) — các đồng chí.

giữa kỹ thuật và kinh tế, Cau-xky chứng minh "sự diệt vong của nông nghiệp" (Số 3, tr.31, Cau-xky nói ngược *hẳn lại*: S.289), và phủ nhận xu hướng phát triển của nông nghiệp (Số 3, tr. 34), v.v.!

Tôi đã viết xong và cách đây 2 tuần đã gửi cho ban biên tập bài báo thứ nhất "Chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp (Bàn về cuốn sách của Cau-xky và về bài báo của ông Bun-ga-cốp)" và giờ đây đang viết bài thứ hai nói về phần cuối bài báo của Bun-ga-cốp¹⁾. Tôi rất lo P.B. sẽ bác bỏ bài báo đó, viện cớ rằng bài đó dài (bài này dài hơn bài của Bun-ga-cốp, bởi vì tôi cần phải, thứ nhất, bác bỏ một cách có lý lẽ những lời nhận xét tung ra một cách vô căn cứ và cầu thả, ví dụ như lời tuyên bố rằng Mác đã sai lầm khi dạy về sự giảm thấp tỷ số $\frac{V}{C}$ trong nông nghiệp; thứ hai, bởi vì thấy *cần*

phải trình bày Cau-xky), hoặc viện cớ rằng không muốn luận chiến (đương nhiên là trong bài báo đó tôi không dùng một lời nào có tính chất thoá mạ như kiểu những lời đã nói ở trên, và nói chung tôi cố gắng không để có một sự đả kích cá nhân nào chống lại Bun-ga-cốp. Nói chung lời lẽ tuyệt nhiên không gay gắt hơn so với lời lẽ trong bài của tôi chống lại Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki về lý luận thị trường²⁾). Tôi sẽ rất phấn khởi được nghe ý kiến của đồng chí, khi đồng chí đọc xong cuốn sách của Cau-xky và đọc hết bài của Bun-ga-cốp: đồng chí thấy ở Bun-ga-cốp thật ra có điểm gì "đúng"? và đồng chí có cho rằng có thể cứ để bài báo của Bun-ga-cốp trên tạp chí mà không trả lời không?

Nói chung toàn bộ cái "khuyh hướng phê phán mới" đó trong chủ nghĩa Mác mà Xtơ-ru-vê và Bun-ga-cốp đang say mê (P.B. chắc là *ủng hộ* Bun-ga-cốp), tôi cho là hết sức đáng nghi ngờ: những lời đao to búa lớn về "phê phán" chống lại "giáo điều", v.v. — nhưng sự phê phán đó tuyệt nhiên không đạt được một kết quả tốt nào. Vả chăng, để viết được một bài à la bài của Bun-

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.121 - 193.

2) Như trên, tr.59 - 72.

ga-cốp thì đòi hỏi không những "chủ nghĩa phê phán" và lòng thiện cảm đối với "nền khoa học hiện đại" có tính chất giáo sư, mà còn cần cả thái độ bất lịch sự đến nec plus ultra¹⁾.

Tôi đã gửi cho Xtơ-ru-vê bài trả lời bài báo của ông ta nói về thị trường²⁾. Chị tôi³⁾ viết thư cho tôi nói rằng bài trả lời đó sẽ đăng trên tờ "Bình luận khoa học" và P.B. cũng dự định trả lời trên cùng tờ tạp chí đó. Tôi không đồng ý với đồng chí là "trọng tâm vấn đề là ở chỗ không thể diễn đạt một cách cụ thể một luận điểm được suy nghĩ một cách trừu tượng", và ý kiến chủ yếu của tôi phản đối P.B. chính ở chỗ ông ta lẫn lộn những vấn đề lý luận trừu tượng với những vấn đề lịch sử cụ thể. Không những chỉ sự thực hiện do Mác trình bày mà cả địa tô, cả lợi nhuận trung bình do ông trình bày, và cả sự ngang nhau giữa tiền lương và giá trị sức lao động và nhiều vấn đề khác nữa cũng là điều "không thể diễn đạt một cách cụ thể". Nhưng nói rằng không thể thực hiện được dưới dạng *thuần túy* thì hoàn toàn không có nghĩa là phản đối. Tôi không thấy có sự mâu thuẫn nào giữa những lời khẳng định của tôi trong "Những bài nghiên cứu"²⁶ và trên tờ "Bình luận khoa học", cũng như không thấy có "sự tán dương tư sản" mà Xtơ-ru-vê đã dùng để làm cho bạn đọc phải khiếp sợ đến thế. Điểm làm tôi đặc biệt không hài lòng trong bài báo của ông ta là việc đưa vào một cách không đúng chỗ cái triết học phê phán và những nhận xét đại loại như nhận xét cho rằng học thuyết của Mác về giá trị và lợi nhuận "*hiển nhiên* là có mâu thuẫn". Chính P.B. cũng biết rất rõ là điều đó còn phải *tranh cãi*, — thế thì tại sao lại gieo rắc sự mơ hồ vào đầu óc công chúng, khi mà hiện nay *chưa có* một đại biểu nào của "khuyh hướng phê phán mới" *đem lại* cho công chúng một bằng chứng có hệ thống về sự mâu thuẫn đó và việc khắc phục nó?

1) — cực độ.

2) Xem "Lại bàn về vấn đề lý luận về thực hiện" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.85 - 111).

3) Ở đây có ý nói tới A.I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va.

Còn những lời lẽ bậy bạ của Bun-ga-cốp (Số 3, tr.34, chú thích) chống lại học thuyết về Zusammenbruch¹⁾!! — không hề nhắc tới Béc-stanh mà còn có tính chất quyết đoán của một sắc lệnh "bác học"! Tôi biết việc xuất bản cuốn sách mới của Béc-stanh và cũng đã đặt mua cuốn sách đó, nhưng chưa chắc người ta có gửi cho. Theo bài báo nói về cuốn sách đó đăng trên tờ "Frankfurter Zeitung"²⁷ và "Đời sống"²⁸ (một tạp chí khá đấy! Văn chương thì thật hay và thậm chí hay nhất!) thì tôi hoàn toàn thấy rằng tôi đã hiểu sai các bài báo rời rạc của Béc-stanh và ông ta đã nói bậy bạ quả là đến mức không thể chịu nổi, đến mức phải *begraben*²⁾ ông ta như tác giả cuốn "Beiträge zur Geschichte des Materialismus"³⁾ đã nói trong bức thư ngỏ gửi Cau-xky. Những ý kiến phản đối — mới đối với tôi — của Béc-stanh chống lại những quan niệm duy vật về lịch sử và những vấn đề khác (theo tờ "Đời sống") thì đặc biệt là yếu ớt. Nếu P.B. là một người bào chữa cho Béc-stanh một cách hăng hái đến mức suýt "chửi bới" vì ông ta, thì điều đó rất, rất đáng buồn, bởi vì "lý luận" của ông ta chống lại Zusammenbruch thì quá ư nông cạn đối với Tây Âu và hoàn toàn không phù hợp và *nguy hiểm* đối với nước Nga. Đồng chí có biết là "phái trẻ" (phái kinh tế cực đoan) ở nước ta đã sử dụng nó rồi không; trong một xuất bản phẩm họ đã trình bày những cuộc tranh luận ở Stút-ga *như thế* Béc-stanh, Pê-út và một số khác là những người bảo vệ "kinh tế chứ không phải chính trị"? P.B. nghĩ

* Nhân tiện nói thêm. Đồng chí có nhớ là một người mà chúng ta cùng quen²⁹ ở "nơi xa xăm tuyết vời" đã chế giễu một cách độc ác và chửi rủa tôi hết lời vì tôi gọi quan niệm duy vật về lịch sử là "phương pháp" không? Thế mà hoá ra Cau-xky cũng mắc một cái tội tày đình như vậy khi dùng cũng cái từ: "phương pháp" ("Đời sống", tháng Giêng, II, tr.53). Đồng chí có tin tức gì về người quen đó không? Sức khoẻ của anh ta có tốt hơn không? Có hy vọng gì là anh ta sẽ viết không?

1) — sự phá sản (của chủ nghĩa tư bản).

2) — chôn vùi.

3) — "Khái luận về lịch sử chủ nghĩa duy vật".

gì về "những người đồng minh" như vậy? Nếu đồng chí coi việc ly khai của Vôn-ghin và các đồng chí thân cận của ông ta là thành tích của phái kinh tế cực đoan, thì tôi cũng đã biết việc đó³⁰; việc đó làm tôi hết sức sửng sốt, và giờ đây tôi vẫn chưa hiểu công việc ở đây ra sao và tương lai sẽ xảy ra cái gì. Theo tôi, điều hết sức tai hại là cuộc tranh luận với phái kinh tế cực đoan đó không được đưa lên báo chí *toàn bộ và đầy đủ*: đây sẽ là một biện pháp nghiêm túc duy nhất để làm sáng tỏ vấn đề và xác định những luận điểm chính xác, có tính nguyên tắc nào đó. Còn bây giờ thì thật là hoàn toàn hỗn độn!

Cuốn sách của tôi đã được xuất bản¹⁾ và tôi đã đề nghị gửi cuốn sách đó cho đồng chí (bản thân tôi cũng chưa nhận được). Tôi nghe nói rằng phần P.S. trong lời tựa đến chậm, đã rơi vào tay cơ quan kiểm duyệt sơ bộ và hình như đã "lâm nạn". Tôi thiết tha đợi những ý kiến nhận xét của đồng chí.

Tôi đã đặt mua cuốn sách của Ca-rê-lin và đã đọc xong trước khi nhận được cuốn sách do đồng chí gửi đến. Tôi rất thích cuốn sách đó; rất bực là người ta đã cắt xén nó! Đồng chí có định viết bài phê bình quyển sách đó không?

Một người quen đã gửi cho tôi cả "Những tiểu luận báo chí" của A.P. (về "di sản" và "những người thừa kế"). Điều thú vị là biết rõ xem trong phần viết tiếp theo ông ta có định tiếp tục luận chiến với tôi nữa không? Tôi rất thích bài của A.P.; cắt bài đó đi thì số báo bị thiệt hại nhiều. Thú thực, tôi không thấy có sự bất đồng ý kiến giữa chúng ta: đồng chí nêu ra một vấn đề *khác*, — không phải vấn đề các học trò đối với chủ nghĩa dân chủ Nga nói chung như thế nào, họ có từ bỏ chủ nghĩa dân chủ không (tôi đã viết *riêng* về vấn đề đó²⁾, mà về vấn đề quan hệ giữa các loại người dân chủ khác nhau ở thời kỳ tốt đẹp xưa kia như thế nào. Tôi chỉ

1) Xem "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.3).

2) Xem "Chúng ta từ bỏ di sản nào?" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr.631 - 689).

chú ý tới một ý kiến sai lầm của ông Mi-khai-lốp-xki nói rằng chúng ta từ bỏ chủ nghĩa dân chủ nói chung, — còn đồng chí lại nói đến *một sai lầm khác của ông ta* là "xoá nhoà" những khác biệt có tầm quan trọng căn bản trong "di sản". Tôi đã thấy lời chú thích của Ma-xlốp trong số 3 tờ "Bình luận khoa học" nhằm chống lại tôi, nhưng thú thực rằng tôi không để ý tới nó. Nhân tiện nói thêm: việc cắt bỏ bài báo của A.P. đã xác nhận ý kiến của tôi nói rằng chọn một người để lại di sản xuất sắc hơn Xcan-đin thì thật "bất tiện" (một sự xác nhận đáng buồn!). Nói chung, theo tôi, giọng văn của tạp chí là giọng văn "hấp hối". Nếu như thế thì sự kết thúc và cái chết chỉ là vấn đề thời gian. Vì đó chỉ là đầu cơ Ratlosigkeit¹⁾ và tệ quan liêu giấy tờ ở trong cái cơ quan mà, v.v.. Có thể giữ mồm giữ miệng mà không có hại và không phải là không có lợi cho công việc. Thật vậy, so sánh với lời lẽ hiện nay thì "Những tài liệu"³⁾ của chúng ta có thể là mẫu mực về "tính ôn hoà" và "đúng mực"...

Bắt tay đồng chí. V.U.

Hãy viết thư luôn cho tôi nếu đồng chí không ngại, vì nếu không thì tôi hoàn toàn chẳng có ai cho biết những tin tức của báo chí cả.

Tôi gửi cuốn "Historische Berechtigung"²⁾ bằng bưu kiện bảo đảm. Xin đồng chí đừng cho rằng tôi gửi trả lại sách không đúng hạn: bởi vì chính đồng chí không nói rõ thời hạn, và vì vậy tôi không thể từ chối không cho các đồng chí khác mượn đọc. Tôi sẽ rất cảm ơn nếu đồng chí gửi cho phần cuối của Ca-rê-lin.

Đồng chí có lời nhận xét nào của người Đức về Cau-xky không? Tôi chỉ đọc ở "Frankfurter Zeitung" — quá đáng và rộng tuếch à la Bun-ga-cốp.

Những số tạp chí³⁾, nói chung tôi rất thích. Chúng được biên

1) — sự bất lực.

2) — "Sự bào chữa của lịch sử".

3) "Die Neue Zeit".

tập tuyệt vời. Đồng chí đã đọc cuốn sách của Gvô-dơ-đép chưa và nghĩ gì về cuốn sách đó?

*Gửi từ làng Su-sen-xcôi-ê
đến Oóc-lốp, tỉnh Vi-át-ca*

*In lần đầu năm 1925 trên tạp
chí "Người bôn-sê-vích", số 16*

Theo đúng bản thảo

12

GỬI A.N. PÔ-TÔ-RÊ-XỐP

27.VI.99.

Thứ sáu trước, ngày 18, tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 2.VI., nhưng cả sách của Mehring lẫn sách của Ca-rê-lin mà đồng chí viết là gửi cho tôi, đều *không nhận được*. Lúc đầu tôi chờ đợi, tưởng là bị chậm trễ ở bưu điện, nhưng bây giờ thì phải cho rằng bưu kiện hoặc bị thất lạc, hoặc đồng chí chưa gửi đi. Nếu bưu kiện bị thất lạc thì đồng chí hãy đưa đơn khiếu nại ngay.

Lời nhận xét của đồng chí về cuốn sách của tôi¹⁾ làm tôi hết sức phấn khởi. Tuy vậy tôi vẫn nghĩ rằng về việc dịch cuốn sách đó vị tất đồng chí đã không phóng đại: không thể tin là người Đức sẽ đọc một cuốn sách đầy rẫy những sự kiện có thể nói là thuần túy có tính chất địa phương và ít quan trọng. Quả thực, người ta đã dịch sách của N. — ôn²⁾ (nhưng ông này đã có tiếng tăm lừng lẫy và có lời giới thiệu hình như của Ăng-ghe-n, mặc dù Ăng-ghe-n cũng đã chuẩn bị đập lại cuốn sách đó, theo lời của Mô-ni-xtơ). Đồng chí đã thấy bài nhận xét nào về cuốn sách đó ở trên báo chí Đức chưa? Nếu tôi không lầm thì người ta cũng đã dịch

1) Xem "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.3).

nó sang tiếng Pháp rồi. Tôi hơi ngạc nhiên khi đồng chí nói là "cuối cùng cũng kiếm được" cuốn sách của tôi... Có lẽ nào đồng chí không nhận được cuốn sách đó từ Mát-xcơ-va hoặc từ Pê-téc-bua? Tôi đã đề nghị gửi nó cho đồng chí và cho những người quen khác của tôi, và tất cả họ đã nhận được cuốn sách đó. Nếu đồng chí chưa nhận được thì báo cho biết, tôi sẽ lại viết thư về Mát-xcơ-va. Đến tận bây giờ vẫn chưa thấy có nhận xét gì về cuốn sách đó trên báo chí cả, và tôi cũng chẳng hy vọng thấy được nó trước mùa thu, — tuy vậy trong số các báo chí tôi chỉ đọc tờ "Tin tức nước Nga" là tờ báo vẫn tiếp tục "im lặng một cách lịch sự"...

Tôi đã đọc bài báo của Bun-ga-cốp đăng trong "Archiv". Tôi không có ý định viết bài trả lời ông ta để cho cả công chúng Đức đọc: thứ nhất, vì tôi không viết được bằng tiếng Đức; thứ hai, và đây là điều chủ yếu, vì người ta có thể tìm được người dịch từ tiếng Nga, — bài báo hoàn toàn không phù hợp với công chúng Đức, vì tôi viết cho độc giả Nga, tức là có sự trình bày chi tiết cuốn sách của Cau-xky. Tôi không thể trả lời những chỉ dẫn đặc biệt của Bun-ga-cốp (theo số liệu của thống kê Đức), bởi vì tôi không có tài liệu. Về quan điểm chung của ông ta (quan điểm của Can-tơ và... Béc-stanh, nếu có thể nói như vậy), tôi cũng không định viết *cho người Đức đọc*. Tôi nghĩ rằng, phải thật sự sửa đổi quan niệm của người Đức về các môn đồ người Nga, nhưng để làm việc đó (nếu không có ai nhận viết một bài đặc biệt) thì chỉ cần một lời ghi chú đơn giản về bài báo của tôi chống lại Bun-ga-cốp khi bài báo đó được đăng ở một tạp chí Nga¹⁾, là đủ. Nhưng nếu bài báo đó hoàn toàn không được đăng... vì tờ "Bước đầu" đã chết, còn tờ "Đời sống" hoặc cơ quan kiểm duyệt đã bác bỏ bài đó... thì lúc đó vấn đề lại hoàn toàn khác.

Về "những phát minh kỳ lạ" của các môn đồ người Nga và chủ nghĩa Can-tơ mới của họ, tôi ngày càng công phần hơn. Tôi đã đọc bài báo của Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki đăng trên tờ "Bình luận

1) Xem "Chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.121 - 193).

khoa học", số 5 rồi... Thật là những điều nhằm nhí ngu xuẩn và kiêu ngạo hết mức! Chẳng có một sự nghiên cứu lịch sử về học thuyết của Mác, chẳng có một sự nghiên cứu mới nào, dựa trên cơ sở những sai lầm trong các sơ đồ (thay đổi một cách tùy tiện tỷ suất giá trị thặng dư), dựa trên cơ sở đưa một trường hợp hoàn toàn ngoại lệ thành quy tắc chung (tăng năng suất lao động mà *không* giảm giá trị sản phẩm: thật là một điều phi lý, nếu chỉ coi đó là một hiện tượng chung), dựa trên cơ sở đó mà tuyên bố về "học thuyết mới", về sai lầm của Mác, về việc sửa đổi lại... Không, tôi không thể nào tin ở lời thông báo của đồng chí là Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki ngày càng trở thành Genosse¹⁾. Mi-khai-lốp-xki đã đúng khi gọi ông ta là "con người có tiếng vang": bài báo ngắn của ông ta đăng trên tờ "Thế giới của Thượng đế" ("về Ben-tốp", đồng chí còn nhớ không? vào năm 95) và bài báo ấy xác nhận lời nhận xét nghiêm khắc như vậy của nhà phê bình thiên vị. Những điều nói về phẩm chất riêng của ông ta mà tôi nghe được ở đồng chí và ở Na-đi-a cũng xác nhận điều đó. Đương nhiên là tất cả những cái đó chưa đủ để kết luận dứt khoát, và tôi rất có thể sai lầm. Nếu biết được ý kiến của đồng chí về bài báo của ông ta thì thật hay.

À, còn cái ý kiến phân biệt các phạm trù "xã hội học" và "kinh tế học" ấy nữa, do Xtơ-ru-vê tung ra (trên tờ "Bình luận khoa học", số 1), và được cả P. Béc-lin (trên tờ "Đời sống") lẫn Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki nhắc lại. Theo tôi, ý kiến đó chẳng hứa hẹn điều gì, ngoài cái trò chơi định nghĩa hết sức rộng tuếch và kinh viện mà những người theo chủ nghĩa Can-tơ gọi bằng một cái tên rất kêu là "phê phán khái niệm" hoặc thậm chí là "nhận thức luận". Tôi hoàn toàn không hiểu việc phân biệt như vậy có thể có *ý nghĩa* gì?? làm sao kinh tế lại có thể tồn tại ở ngoài xã hội được??

Nhân tiện nói thêm về chủ nghĩa Can-tơ mới. Đồng chí đứng về phía ai? Tôi hết sức thích thú đọc đi đọc lại cuốn "Beiträge zur Geschichte des Materialismus"²⁾, tôi đã đọc những bài cũng của tác

1) — đồng chí.

2) — "Khái luận về lịch sử chủ nghĩa duy vật".

giả ấy trên báo "Neue Zeit" chống lại Béc-stanh và Côn-rát Smít (trong "Neue Zeit", số 5, 1898 — 1899: các số sau tôi không thấy), đã đọc Stammler ("Wirtschaft und Recht")¹⁾ được những người theo chủ nghĩa Can-tơ ở nước ta (P. Xơ-ru-vê và Bun-ga-cốp) khen hết lời và tôi kiên quyết đứng về phía Mô-ni-xơ. Stammler làm cho tôi đặc biệt phân nộ, tôi không hề nhận thấy ông ta có một chút gì là mới, là có nội dung... Hoàn toàn erkenntnistheoretische Scholastik²⁾! "Những định nghĩa" ngu xuẩn của một luật gia tầm thường nhất theo cái nghĩa xấu xa nhất của từ đó, và từ những định nghĩa ấy rút ra những "kết luận" ngu xuẩn không kém. Sau khi đọc Stammler tôi đã đọc lại những bài báo của Xơ-ru-vê và Bun-ga-cốp đăng trên tờ "Lời nói mới" và thấy rằng đúng là cần phải chú ý một cách nghiêm túc đến chủ nghĩa Can-tơ mới. Tôi đã không thể tự kiềm chế được và đã đưa những nhận xét và những lời công kích chống lại chủ nghĩa ấy vào bài trả lời Xơ-ru-vê (trả lời bài báo của Xơ-ru-vê đăng trên tờ "Bình luận khoa học"³⁾). Nhưng tôi thắc mắc không biết tại sao và ai trì hoãn việc in bài trả lời đó. Người ta nói là sẽ in ở tờ "Bình luận khoa học", số 6. Nhưng số báo đó cũng không đăng. Trong lúc đó sự im lặng của tôi đã gây ra cho tôi những điều khó chịu: ví dụ bài báo của Nê-giơ-đa-nốp đăng trên tờ "Đời sống", số 4) và bài trả lời Bun-ga-cốp. Tôi nói: "không thể tự kiềm chế được", bởi vì tôi thấy rất rõ sự dốt nát về triết học của mình và không có ý định viết về những đề tài ấy chừng nào tôi chưa học thêm được. Giờ đây tôi đang nghiên cứu chính là vấn đề đó, bắt đầu từ Hôn-bách và Hen-vê-ti-út và chuẩn bị chuyển sang Can-tơ. Tôi đã tìm được những tác phẩm quan trọng nhất của các nhà triết học kinh điển lớn nhất, nhưng chưa có những sách về chủ nghĩa Can-tơ mới (mới chỉ đặt mua cuốn sách của Lan-ghê). Xin đồng chí cho biết đồng chí hoặc

1) — Stam-lơ ("Kinh tế và pháp quyền").

2) — kinh viện về nhận thức luận.

3) Xem "Lại bàn về vấn đề lý luận về thực hiện" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.85 - 111).

các bạn của đồng chí có những cuốn sách ấy không và đồng chí có thể cho mượn được không.

Cũng về vấn đề đó, bài phê bình cuốn sách của Bô-gđa-nốp đăng trên tờ "Bước đầu", số 5 (tháng Năm — một số báo hết sức tồi) làm tôi hết sức chú ý. Tôi không hiểu tại sao tôi lại có thể bỏ qua được lời quảng cáo xuất bản cuốn sách đó. Mãi đến bây giờ tôi mới đặt mua nó. Ngay cuốn sách đầu tiên của Bô-gđa-nốp đã làm tôi nghi ngờ Mô-ni-xơ, còn nhan đề và nội dung cuốn thứ hai thì càng tăng thêm những nghi ngờ của tôi. Và bài phê bình ấy rộng tuếch và tự cao tự đại một cách vô liêm sỉ làm sao! Không một lời nào về thực chất cả và... trách cứ là coi thường chủ nghĩa Can-tơ, mặc dù qua những lời lẽ của bản thân nhà phê bình thì Bô-gđa-nốp không *coi thường* chủ nghĩa Can-tơ, mà *bác bỏ* nó, đứng trên một quan điểm khác trong triết học... Tôi nghĩ rằng (nếu tôi không hiểu lầm về Bô-gđa-nốp) không thể để yên không trả lời bài phê bình đó. Tôi chỉ không hiểu một điều là làm sao Ca-men-xki *có thể* để yên không trả lời những bài báo của Xơ-ru-vê và Bun-ga-cốp chống lại Ang-ghen đăng trên tờ "Lời nói mới"! Liệu đồng chí có thể giải thích cho tôi điều đó không?

Thông báo của đồng chí về sự phản ứng bắt đầu ở Pê-téc-bua chống lại chủ nghĩa Mác là tin mới đối với tôi. Tôi đang băn khoăn. "Phản ứng" — có nghĩa là ở trong giới những người mác-xít? Vậy ở những người nào? Cũng vẫn P.B. chăng? Có phải ông ta và bè bạn của ông ta đang phát triển xu hướng hợp nhất với phái tự do không?? Tôi rất nóng lòng chờ đợi sự giải thích của đồng chí. Nói rằng "những nhà phê bình" chỉ làm cho công chúng bị lầm lẫn, chứ tuyệt nhiên *không mang lại một cái gì cả*, nói như vậy thì tôi hoàn toàn tán thành, cũng như tán thành rằng đối với họ (đặc biệt là về Béc-stanh) cần phải tiến hành đấu tranh kịch liệt (chỉ có điều là có đấu tranh không và đấu tranh ở đâu...?). Nếu P.B. "hoàn toàn không còn là Genosse nữa", thì càng tệ hại hơn đối với ông ta. Điều đó đương nhiên là một tổn thất lớn đối với tất cả các Genosse, bởi vì ông ta là một người rất có tài và hiểu biết rộng, nhưng tất nhiên "tình bạn là tình bạn, công việc là công việc".

Và do đó vẫn cần phải tiến hành đấu tranh. Tôi rất hiểu và đồng tình với "sự phẫn nộ" của đồng chí (gây ra bởi cái hình dung từ "ghê tởm" (sic!!!) đối với Mô-ni-xtơ — vì cái gì? vì bài báo trên tờ "Neue Zeit"? vì bức thư ngỏ gửi Cau-xky nói rằng ai sẽ begraben¹⁾ ai?) và tôi rất quan tâm tới bài ông ta trả lời bức thư đầy phẫn nộ của đồng chí. (Tôi vẫn chưa thấy cuốn sách của Bernstein.) Gründliche Auseinandersetzung²⁾ đương nhiên là cần thiết nhưng việc đó sẽ không và không thể tiến hành được trên tờ "Bước đầu" hoặc tờ "Đời sống": chỉ những bài riêng lẻ chống lại "những nhà phê bình" chủ nghĩa Mác thì mới được đăng thôi. Muốn làm việc này phải có một loại sách báo thứ ba³⁾ và Platform⁴⁾ (nếu tôi hiểu đúng về đồng chí). Chỉ có lúc đó, rút cục Genossen mới được phân rõ ranh giới với những "ky sĩ" "ngoài cuộc" và chỉ lúc đó thì mới không một ý muốn ngông cuồng cá nhân nào và không "một phát minh kỳ lạ" nào về lý luận có thể gây nên sự nhiễu loạn và tình trạng vô chính phủ. Tất cả tội lỗi ở đây là do tình trạng vô tổ chức đáng nguyên rủa của nước Nga gây ra!

Tôi không thấy rõ bài báo của đồng chí nói về di sản nhằm chống lại những người Pê-téc-bua như thế nào (tôi chỉ mới đọc bài thứ nhất). Tôi chưa thấy bài "Chưa đến lượt". Hãy gửi cho tôi.

Về Blitzableiter⁵⁾ tôi rất muốn bàn tỉ mỉ hơn và đầy đủ hơn. Nhưng việc đó có lẽ phải để dịp khác. Hạn đi đày của tôi đến ngày 29.1.1900 thì hết. Chỉ cốt sao người ta không gia hạn — đó là một điều hết sức bất hạnh thường đến với những người bị đi đày ở Đông Xi-bi-ri. Tôi đang mơ tưởng tới Pơ-xcốp. Còn đồng chí thì mơ tưởng đến cái gì?

Na-đi-a gửi lời chào đồng chí.

Siết chặt tay. V.U.

1) — chôn vùi.

2) — Phân rõ ranh giới một cách triệt để.

3) sách báo mác-xít bất hợp pháp.

4) — cương lĩnh hành động.

5) — cột thu lôi.

P.S. Tôi vừa đọc lại bản nháp phần cuối bài báo của tôi chống lại Bun-ga-cốp... và nhận thấy rằng giọng văn của tôi ở trong đó thật ôn hoà... tôi cho rằng tôi là đối thủ "chính thống" và kiên quyết của "những nhà phê bình" (tôi đã nói thẳng điều đó ra), *nhưng* không nên phóng đại những sự bất đồng ấy [như ông Bun-ga-cốp vẫn làm] trước mặt những kẻ thù chung. Rất có thể cái giọng văn "ôn hoà" ấy [tôi hết sức cố gắng làm cho giọng văn được dịu dàng và luận chiến với tư cách một Genosse] tỏ ra không đúng chỗ hoặc thậm chí còn nực cười nữa, nếu người ta đưa ra những từ ngữ đại loại như... "ghê tởm", nếu "những nhà phê bình" gây ra một sự phân rõ ranh giới dứt khoát. Lúc đó tôi sẽ là người "bị kết tội mà không có tội": chưa thấy cuốn sách của Béc-stanh, không biết *tất cả* các quan điểm của "những nhà phê bình", do ở một "khoảng cách khá xa" nên tôi vẫn nhìn [khi tôi viết bài báo này] hoàn toàn theo "lối cũ", chỉ như một cộng tác viên của tờ "Bước đầu"... Hình như điều khẳng định của tôi cho rằng học thuyết đấu tranh giai cấp không được sự "phê bình" đề cập tới, là không đúng chăng?³³.

Gửi từ làng Su-sen-xcô-i-ê
đến Ốc-lốp, tỉnh Vi-át-ca

In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV

Theo đúng bản thảo

13

GỬI X.M. ÁC-CA-NỐP

31/X.99.

Ngài bác sĩ kính mến!

Nếu chức trách của Ngài cho phép, chiều nay xin Ngài hãy làm ơn rẽ vào thăm một đồng chí của tôi là Ô-xca A-lếch-xan-đrô-vích En-gbéc hiện đang bị ốm (anh ta sống ở nhà ông I-van Xô-

xi-pa-tốp Éc-mô-la-ép). Anh ta đã nằm ba ngày nay, bị đau bụng dữ dội, nôn mửa và đi ngoài, cho nên chúng tôi nghĩ rằng không hiểu có phải là bị ngộ độc hay không?

Xin gửi Ngài lời chào kính trọng chân thành.

Vla-đi-mia U-li-a-nốp

*Gửi từ làng Su-sen-xcô-i-ê
đến làng Éc-ma-cốp-xcô-i-ê*

*In lần đầu năm 1929 trên tạp
chí "Cách mạng vô sản", số 1*

Theo đúng bản thảo

1900

14

GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A

Từ lâu anh đã định viết thư cho em biết tình hình, nhưng hoàn cảnh luôn luôn không cho phép. Anh sống trong một hoàn cảnh khá hỗn độn, thậm chí hết sức hỗn độn — (NB) mặc dù đã có những biện pháp đặc biệt và khác thường nhằm ngăn ngừa tình trạng đó! Có thể nói, anh sống hầu như cô đơn — thế mà cảnh hỗn độn vẫn xảy ra! Cứ cho rằng đó là cảnh hỗn độn không thể tránh khỏi và tất yếu mỗi khi có tình hình mới, và kêu trời thì thật là có lỗi, may mà anh hoàn toàn không yếu thần kinh như anh chàng bán sách thân mến của chúng ta,¹⁾ anh ta hết sức buồn thảm và ủ rũ ngay lập tức vì ảnh hưởng của cái cảnh hỗn độn ấy. Tuy hỗn độn như vậy nhưng cũng có nhiều cái hay! Thôi, bây giờ anh sẽ kể về tình hình của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" ở nước ngoài, anh sẽ kể trên cơ sở những sự kiện và những chuyện từ phía *khác*...

Thứ nhất, ở nước Nga do ảnh hưởng của những lời bịa đặt của những người theo phái "Sự nghiệp công nhân" hiện đang phổ biến quan niệm hoàn toàn không đúng đắn về Vademecum²⁾. Nghe họ nói thì đó hoàn toàn chỉ là sự đả kích cá nhân và v.v., chỉ là thói chuyên chế và thói phông những chuyện nhỏ mọn để nói xấu cá nhân, chỉ là dùng những thủ đoạn "không thể dung thứ được" etc. Thế nhưng trên thực tế, trong cái *chủ yếu*, cái hết sức chủ yếu trong đó lại là mặt *nguyên tắc*, còn sự đả kích cá nhân chỉ

1) Có lẽ có ý nói tới A.N. Pô-tơ-rê-xốp.

2) — Sách chỉ dẫn.

là điều phụ, một điều không thể tránh được trong quan hệ rắc rối và hết sức căng thẳng do "phái trẻ" cố ý tạo nên. Vademecum — đó là tiếng thét, đúng là tiếng thét chống lại chủ nghĩa kinh tế tầm thường, chống lại "sự xấu hổ và nhục nhã" của phái dân chủ - xã hội. "Tôi chưa bao giờ nghĩ là tôi sẽ phải chịu một sự hổ thẹn như vậy" — Plê-kha-nốp đã thốt lên như vậy trong đoạn cuối lời tựa viết cho những tài liệu do ông công bố. "Bằng bất kỳ giá nào chúng ta cũng phải thoát ra khỏi cái tình trạng hỗn loạn và nhục nhã đó. Thật đau khổ cho đảng phải kiên nhẫn chịu đựng tình trạng lộn xộn như vậy!" Và để chống lại tất cả những lời kết tội nhằm vào Plê-kha-nốp thì trước hết cần phải xác định một cách kiên quyết rằng *toàn bộ thực chất* cuốn sách nhỏ của ông ta chính là sự tuyên chiến với các nguyên tắc "nhục nhã" của "phái Credo" và "phái Cu-xcô-va", chính là sự phân liệt về nguyên tắc, còn sự phân liệt và "sự ẩu đả" trong "Hội liên hiệp" thì chỉ là kết quả *phụ* của sự bất đồng về nguyên tắc ấy mà thôi.

Nếu sự phân liệt về nguyên tắc cộng với "sự ẩu đả" như vậy (tại Đại hội tháng Tư (1900) của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội ở Nga" ở nước ngoài, sự việc *quá là* đã dẫn tới chỗ ẩu đả, đến điên loạn v.v. và v.v., việc đó đã khiến Plê-kha-nốp bỏ ra ngoài), — nếu việc đó đúng như vậy, thì lỗi trong việc này là do *phái trẻ*. Chính phái trẻ đã xuất phát từ quan điểm của chủ nghĩa kinh tế để tiến hành cuộc đấu tranh liên tục, kiên trì và bất chính, chống lại nhóm "Giải phóng lao động" trong suốt năm 1898, — "bất chính" bởi vì họ không *công khai* giương cao ngọn cờ của mình, bởi vì họ vô căn cứ đổ hết mọi chuyện cho "nước Nga" (không nói gì đến phái dân chủ - xã hội chống "chủ nghĩa kinh tế" ở Nga), bởi vì họ lợi dụng những quan hệ và những nguồn lực lượng thực tế của mình để gạt bỏ nhóm "Giải phóng lao động", để nói rằng nhóm đó không muốn chấp nhận những tư tưởng "nhục nhã" và sự thiếu suy nghĩ nhục nhã thì có nghĩa là không muốn chấp nhận các "lực lượng trẻ" nói chung. Cuộc đấu tranh đó chống lại nhóm "Giải phóng lao động", việc gạt bỏ nhóm này được tiến hành một cách lén lút, ngấm ngầm, "riêng lẻ", bằng những thư "riêng" và

những cuộc hội đàm "riêng", — nói một cách đơn giản và thẳng thắn là: bằng *những mưu kế*, bởi vì vấn đề vai trò của nhóm "Giải phóng lao động" trong phái dân chủ - xã hội Nga trước kia, hiện nay và sau này không bao giờ có thể là một việc *riêng* được. *Phái trẻ* tuyên bố những quan điểm "mới" chống lại phái già, nhưng phái trẻ lại che giấu những quan điểm đó một cách khôn khéo và theo lối ngoại giao (như vậy họ đã chứng minh rằng đối với họ bản thân vấn đề quan điểm cũng là việc *riêng*) đến nỗi *phái già* đã phải *trình bày* các cuộc tranh luận. "Chúng tôi đã gửi về Xanh Pê-téc-bua bản trình bày những cuộc tranh luận của chúng tôi với phái trẻ" — Plê-kha-nốp viết như vậy (tr.XLVII Vademecum). Như vậy, ngay từ năm 1898 nhóm "Giải phóng lao động" *đã chứng minh* rằng đối với họ toàn bộ vấn đề chính là ở sự dao động về mặt nguyên tắc của phái trẻ, phái có thể đi đến chỗ hoàn toàn phủ nhận chủ nghĩa xã hội, — ngay từ năm 1898 nhóm "Giải phóng lao động" đã *kêu gọi* phái dân chủ - xã hội Nga chống lại sự dao động về tư tưởng³⁴, — nhưng lời kêu gọi đó chỉ là tiếng kêu giữa sa mạc, bởi vì sau những vụ bắt bớ hồi mùa hè năm 1898 tất cả các nhà hoạt động lỗi lạc của đảng đã bị quét sạch khỏi chiến trường và chỉ còn lại tiếng nói của *"phái kinh tế"* đáp lại lời kêu gọi ấy mà thôi.

Chẳng có gì đáng ngạc nhiên là sau chuyện đó nhóm "Giải phóng lao động" đã rút khỏi ban biên tập; chẳng có gì đáng ngạc nhiên là cuộc đấu tranh công khai chống "chủ nghĩa kinh tế" ngày càng trở nên cấp bách và không thể tránh được. Nhưng ở đây lại có những kẻ đến cứu giúp những người thuộc khuynh hướng "kinh tế chủ nghĩa", mới thù hằn cũ đối với nhóm "Giải phóng lao động" đã làm cho họ gắn liền với phái kinh tế đó, và họ không dừng bước trước mưu toan khoan dung "chủ nghĩa kinh tế", không vạch trần những cái xấu xa, tạo điều kiện cho "chủ nghĩa kinh tế" tiếp tục — với những thuận lợi lớn hơn nhiều — cái chiến thuật tuyên truyền "riêng" cho những tư tưởng của nó dưới ngọn cờ của chủ nghĩa dân chủ - xã hội và dưới sự che đậy của những lời tuyên bố lập lờ của ban biên tập mới là ban biên tập muốn bắt chước lối bắt cá hai tay.

Ban biên tập mới ngay trong số đầu tiên của tờ "Sự nghiệp công nhân" đã tuyên bố rằng họ "không biết P.B. Ác-xen-rốt nói đến những đồng chí trẻ nào" khi phát biểu chống lại "phái kinh tế"; — ban biên tập đã tuyên bố như vậy mặc dù cuộc đấu tranh với "phái trẻ" là toàn bộ lịch sử của Hội liên hiệp ở nước ngoài trong những năm gần đây, họ tuyên bố như vậy mặc dù ngay trong ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân" đã có một người mà *bản thân lại ủng hộ* khuynh hướng "kinh tế chủ nghĩa" (ông V.I-n). Người nào đứng ở ngoài cuộc, người nào không suy nghĩ kỹ về lịch sử của Đảng dân chủ - xã hội Nga và của Hội liên hiệp dân chủ - xã hội ở nước ngoài trong những năm gần đây thì có thể hoàn toàn không hiểu nổi và lấy làm lạ, không biết tại sao cái lời nhận xét nhỏ ấy mà ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân" (*có lẽ*) đã tiện thể đưa ra ("chúng tôi không biết P.B. Ác-xen-rốt nói đến những đồng chí trẻ nào") lại là một tia lửa đã nhen lên đám cháy, nhen lên một cuộc luận chiến hết sức gay gắt và sự việc đã kết thúc bằng sự chia rẽ của Hội liên hiệp ở nước ngoài và sự tan rã của nó. Thế nhưng trong hoàn cảnh tưởng như kỳ lạ ấy chẳng có gì là kỳ lạ cả. Lời nhận xét nhỏ của ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân" nhân dịp ban biên tập ấy cho đăng các bài báo của ông V.I-n chứng tỏ hết sức rõ ràng *sự khác biệt căn bản giữa hai quan niệm về những nhiệm vụ trước mắt và những yêu cầu cấp bách nhất của Đảng dân chủ - xã hội Nga*. Quan niệm thứ nhất có thể diễn đạt bằng câu laissez faire, laissez passer¹⁾ "chủ nghĩa kinh tế", đó là sách lược điều hoà đối với nó, một sách lược che giấu "tính chất cực đoan" của chủ nghĩa kinh tế, sách lược bảo vệ chủ nghĩa kinh tế khỏi cuộc đấu tranh trực diện chống lại nó, sách lược "phê phán tự do", tức là sự tự do phê phán của đủ mọi nhà tư tưởng công khai hay ngụy trang của giai cấp tư sản đối với chủ nghĩa Mác. Quan niệm khác đòi hỏi một cuộc đấu tranh kiên quyết chống chủ nghĩa kinh tế, công khai phản đối việc tầm thường hoá và thu

1) — cứ để mặc.

hẹp nguy hiểm chủ nghĩa Mác, đòi đoạn tuyệt dứt khoát với "sự phê phán" của giai cấp tư sản.

Viết trước ngày 24 tháng Tám
1900

Gửi từ Thụy-sĩ đến U-pha

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t.I

15

GỬI I-U.M. XTÊ-CLỐP³⁵

Thư gửi Na-kham-kít

1. Chúng tôi sẽ đăng.
2. ++ các bài báo. [Những ý kiến về phong trào quần chúng và phong trào dân chủ - xã hội có tính chất quần chúng, — về việc những người dân chủ - xã hội không thể từ bỏ dù chỉ một phút, những nguyên tắc dân chủ - xã hội chặt chẽ của mình, — về việc tuyên truyền và cổ động, về mối tương quan giữa quyền lợi chính trị và tự do chính trị. Về vấn đề không để cho ý nghĩa của ngày 1 tháng Năm giảm sút và v.v.].

3. — Trong bài báo nên có một vài thay đổi không quan trọng, chúng tôi đề xuất dự án về những thay đổi đó, hy vọng rằng việc thảo luận chung về những thay đổi đó sẽ dẫn chúng ta tới sự nhất trí hoàn toàn.

Thứ nhất, cần phải tổng kết những điều đã nói, tổng hợp, kết luận, đồng chí cũng đã nêu ra điều đó. Thứ hai, do đó nên rút ngắn một chút (ví dụ, có thể rút ngắn những chỗ sau đây: tr.3 (NB 2); tr.39 (NB 16) và một vài chỗ khác) phần còn lại của bài báo (toàn bộ bài báo *không nên quá 1 tờ in*) và sửa lại một vài chỗ. Chúng tôi cho rằng nên sửa lại như sau: toàn bộ hình thức bài báo hơi có tính chất thách thức ("bức thư ngỏ", gọi bằng "ông" và v.v.), mà như thế chưa chắc là cần thiết. Chính đồng chí cũng

đã vạch ra tính chất cực đoan đôi chút của cuộc luận chiến hiện nay ("những tay cự phách của ngài G."³⁶ và v.v.) và *đồng chí hoàn toàn đúng*; đã có cực đoan thì chúng ta bây giờ phải thận trọng hơn: không phải có nghĩa là từ bỏ nguyên tắc, dù chỉ một chút thôi, mà có nghĩa là *không cần thiết* thì không nên chọc tức những người hiện đang hoạt động cho phong trào dân chủ - xã hội theo mức độ hiểu biết của họ. Có thể là về mặt này bài phê phán cương lĩnh của tờ "Sự nghiệp công nhân" sẽ tốt hơn nếu dùng ngôi thứ 3 để nói về họ?

Cũng với những lý do đó, nên có "thái độ khoan dung" một chút đối với mặt hình thức của cương lĩnh của tờ "Sự nghiệp công nhân": vì đây không phải là cương lĩnh của đảng và thậm chí cũng không phải là dự án cương lĩnh của đảng, cho nên so sánh nó với cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội Pháp và Đức thì thật là sai (ít ra nếu việc so sánh như vậy không có lời bỏ khuyết như của đồng chí ở trang 42 (NB 17)). Có thể rút ngắn phần phê phán mặt *hình thức* của cương lĩnh (chính đồng chí cũng tỏ ý muốn (tr.2) "loại trừ" những thiếu sót về hình thức), đưa những thiếu sót về hình thức như những thiếu sót *cá biệt*, thành thiếu sót *chung* về nguyên tắc của cương lĩnh. Chúng tôi cho rằng đối với các ý kiến phê phán ở trang 45 (NB 20), tr.39 (NB 16), tr.20 (NB 9), tr.6 (NB 6) cũng cần có sự thay đổi như vậy. Những ý kiến ấy ở một vài chỗ được diễn đạt một cách gay gắt nên có thể là một cái cớ để công chúng nói rằng (và nói hoàn toàn không phải không có cơ sở) đó là những điều bẻ họe¹⁾. Việc nhắc lại một lần nữa — với quan điểm lý luận nghiêm túc — về sự cần thiết phải tính đến các điều kiện địa phương, v.v. có thể không phải là do ban biên tập không nắm được chủ nghĩa xã hội khoa học, mà là do ban biên tập đó muốn nhấn mạnh một điều rất hiển nhiên đúng vào lúc này, khi họ thấy là cần phải nhấn mạnh như vậy. Phải chăng không có những lúc cần phải nhấn mạnh những điều rất hiển nhiên hay sao?

1) Tiếp đó cho đến hết, đoạn này trong bản thảo đã do V.I. Lê-nin xoá bỏ đi.

Chúng tôi *hoàn toàn không phủ nhận* rằng trong trường hợp này "sự cần thiết" ấy *ba phần tư* là "sự cần thiết" phải bái phục tờ "Tư tưởng công nhân", — nhưng chỉ 3/4 thôi. Quên mất 1/4 còn lại thì chúng ta làm cho công chúng có thể buộc tội chúng ta là bẻ họe; còn nếu đưa những thiếu sót về hình thức, *như trường hợp cá biệt*, thành thiếu sót chung về nguyên tắc, thì chúng ta làm cho những ý kiến của chúng ta giảm bớt tính chất bẻ họe và tăng cường thêm lý lẽ của chúng ta.

Sau đây là những nhận xét cá biệt hơn:

Tr.17 (NB 8), chú thích 1. Chú thích không rõ: "Giấc mơ này là cái gì?"

Tr.24 (NB 11). Không thể nói rằng Đảng dân chủ - xã hội "ít quan tâm tới khả năng đạt được những yêu sách của mình". Chúng tôi hiểu ý nghĩ của đồng chí và tán thành nó, nhưng cần phải diễn đạt ý nghĩ ấy chính xác hơn, thận trọng hơn: "không thể coi khả năng trực tiếp đạt được yêu sách là tiêu chuẩn tối cao", mà qua các yêu sách, chỉ ra con đường *cần phải* đi theo, chứ không phải là chỉ ra khả năng đạt được kết quả thực tế trước mắt hoặc một cái gì đó đại loại như vậy.

Tr. 32 (NB 13) — "theo sự diễn đạt riêng của nó" — có mạnh quá không?

Tr. 33 (NB 14) — "chiếm lấy rừng" — diễn đạt vụng về, thiếu thận trọng vì từ "chiếm lấy".

Tr. 35 (in fine¹⁾, chú thích). (NB 15.)

"Sen đầm", v.v.. Bỏ hẳn hoặc thay những từ đó đi có tốt hơn không?

Tr.43 (NB 18). Quá mạnh. Không thể *bỏ* thuật ngữ "giai cấp nông dân" được.

Tr.44 (NB 19). Quá gay gắt và cứng nhắc. Vấn đề là ở chỗ giai cấp nông dân có thể cho cái gì, — vẫn chưa được những người dân chủ - xã hội Nga giải quyết (so sánh chú thích cho cương lĩnh của nhóm "Giải phóng lao động" năm 1885³⁷⁾ và chắc gì sẽ được

1) — ở cuối.

giải quyết theo cái nghĩa là vai trò chính trị của nông dân bằng số không. (So sánh: Der 18 Brumaire³⁸.)

Tôi hy vọng sẽ nhận được thư của đồng chí trả lời về vấn đề đó, và không chỉ riêng thư, mà còn kèm cả bài báo (mong là không quá 2 tuần, cùng lắm là 3 tuần).

G.V. đã xem bài báo và cũng phát biểu *tán thành* bài ấy, chỉ đánh dấu một chỗ ở tr.24 (về khả năng đạt được).

P.S. chữ "Chúng tôi" dùng trong bức thư này là để chỉ những người đã nói chuyện với đồng chí ở Ben-ríp³⁹. Lúc này *chúng tôi không thể thay mặt toàn ban biên tập nói một cách hết sức kiên quyết*, nhưng chúng tôi hy vọng là việc đó không gây ra điều gì khó chịu đối với chúng tôi cũng như đối với đồng chí.

Viết chậm nhất là ngày 4

tháng Chín 1900

Gửi từ Nuyn-béc đến Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

16

GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC

5 tháng Chín 1900. Nuyn-béc.

Đồng chí rất kính mến! Như vậy là chúng ta có thể sẽ không gặp nhau được: chúng tôi không dự định đến May-en-xơ và cũng không dự định đến Pa-ri, ngày mai chúng tôi sẽ đi khỏi nơi đây⁴⁰. Việc đó rất đáng tiếc, song đành phải chịu và phải nói chuyện qua thư từ vậy.

Thứ nhất, tôi xin cái chính ngay một nhận xét ở trong bức thư thứ nhất của đồng chí — đề nghị đồng chí chuyển lời cái chính này cho người đã nói lại với đồng chí rằng dường như tôi "hứa gặp". *Cái đó không đúng*. Tôi không hứa gặp, mà nói rằng *nếu*

thấy cần thiết chúng tôi sẽ *chính thức* (tức là thay mặt nhóm chúng tôi⁴¹) tiếp xúc với Hội liên hiệp¹⁾ khi chúng tôi đi ra nước ngoài. Thật là vô lý khi G. quên điều kiện đó và cũng quên nói thêm với đồng chí rằng tôi nhân danh cá nhân nói chuyện với ông ta, và do đó tôi *không thể* hứa hẹn một cái gì chắc chắn trước khi có quyết định của nhóm chúng tôi được. Khi ở đây chúng tôi được nghe phía kia²⁾ nói và biết được tình hình về đại hội và về sự phân liệt, chúng tôi đã thấy rằng hiện nay không cần thiết phải tiếp xúc chính thức nữa. Chỉ có thể thôi. Do đó Hội liên hiệp *hoàn toàn không có quyền* "trách móc" tôi, còn tôi thì trách G. đã nói với người ngoài về cuộc nói chuyện của chúng tôi, mặc dù G. *chính thức* hứa với tôi rằng trước khi nhóm chúng tôi tiếp xúc với Hội liên hiệp, ông ta sẽ không thông báo *cho một ai ngoài người đã bị bắt*. Vì đồng chí đã nói lại với tôi lời trách móc của ông ta nên tôi hy vọng rằng đồng chí sẽ không từ chối nói lại cho ông ta biết lời trách của tôi khi nào đồng chí đến Pa-ri. Nếu "tin đồn lan ra quá rộng"³⁾ thì người có lỗi trong việc đó chính là G.*

Tiếp đó, chúng ta đi vào thực chất vấn đề. *Không thể* hợp nhất được. Liên minh cũng không thể được, nếu hiểu từ đó theo nghĩa thật sự của nó, tức là một sự thoả thuận nào đó, một hiệp định, những giao ước với nhau, v.v.. "Ý muốn giúp đỡ lẫn nhau trong phạm vi có thể được" — tôi nghĩ rằng việc đó không liên quan gì với sự liên minh, việc đó có thể làm được mà không cần có sự liên minh và nói chung có thể làm được mặc dù tôi không biết

* Thứ hai, tôi nói ra ngoài cái chủ yếu một chút: tôi đã nghe cả G., *mà mấy hôm trước tôi đã gặp*, lần phía kia. Còn đồng chí thì chỉ nghe những người của Hội liên hiệp thôi; đồng chí chưa nghe những đại diện tương đối có ảnh hưởng và có uy tín của phía kia. Bởi vậy theo tôi thì có lẽ chính đồng chí đã vi phạm nguyên tắc "audiatur et altera pars"⁴⁾.

1) "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài".

2) Có ý nói tới nhóm "Giải phóng lao động".

3) Có ý nói tới tin đồn về việc chuẩn bị xuất bản báo "Tia lửa".

4) — "cần phải nghe cả phía kia".

việc đó có được thực hiện một cách dễ dàng không. Nếu Hội liên hiệp thành thật muốn cái đó, thì chắc gì ngay từ đầu nó đã gửi cho chúng tôi tối hậu thư và đe dọa tẩy chay (ý nghĩa của những lời nói của người đưa bức thư của đồng chí đúng là như vậy): cái đó không thể cải thiện được mối quan hệ.

Chúng tôi là một nhóm trước tác độc lập. Chúng tôi muốn vẫn là những người độc lập. Chúng tôi không cho rằng có thể tiến hành được công việc mà không cần những lực lượng như Plê-kha-nốp và nhóm "Giải phóng lao động", song từ chỗ đó *không ai có quyền kết luận* là chúng tôi đã bị mất, dù chỉ là một phần rất nhỏ tính độc lập của chúng tôi. Đây là tất cả những gì mà hiện nay chúng tôi có thể nói được với những người muốn trước hết biết thái độ của chúng tôi đối với nhóm "Giải phóng lao động" như thế nào. Ai chưa thoả mãn với điều đó thì chúng tôi chỉ còn biết nói với họ rằng: hãy xem xét chúng tôi qua việc làm của chúng tôi, nếu các anh không tin lời chúng tôi. Nhưng nếu nói không phải là *lúc này*, mà về một *tương lai* tương đối gần thì dĩ nhiên chúng tôi sẽ không từ chối báo cho những người sẽ có quan hệ gần gũi với chúng tôi biết những tài liệu chi tiết hơn về *hình thức* những quan hệ giữa chúng tôi và nhóm "Giải phóng lao động".

Đồng chí sẽ hỏi: vậy chúng ta sẽ có những quan hệ như thế nào với Hội liên hiệp? *Hiện nay chưa có quan hệ gì cả*, chưa có bởi vì quyết định *không hề lay chuyển* của chúng tôi là vẫn giữ nguyên là một nhóm độc lập và lợi dụng sự hợp tác hết sức chặt chẽ của nhóm "Giải phóng lao động", nhưng quyết định ấy lại làm cho Hội liên hiệp hoài nghi, sợ rằng chúng tôi không thể giữ vững được tính độc lập hoàn toàn của mình, rằng chúng tôi sẽ rơi vào cái giọng luận chiến "không thể chịu được" (cách nói của đồng chí). Nếu hoạt động của chúng ta đánh tan được sự hoài nghi đó của Hội liên hiệp, thì chúng ta sẽ có thể thiết lập được mối quan hệ tốt; nếu không thì thôi. Voilà tout¹⁾. Đồng chí viết:

1) — Chỉ có thể thôi.

"Hội liên hiệp hướng về đồng chí"; nhưng rõ ràng là chúng ta chỉ có thể giúp đỡ Hội liên hiệp về mặt sách báo thôi, và cũng không kém phần rõ ràng là hiện nay, lúc mà tất cả những nhựa sống của chúng ta phải dành để nuôi sống đứa bé sắp sửa ra đời¹⁾ của chúng ta, chúng ta không thể nhận nuôi những đứa con của người khác được.

Đồng chí viết rằng 1) không có những bất đồng về nguyên tắc và 2) Hội liên hiệp sẵn sàng chứng minh trên thực tế rằng họ quyết tâm tiến hành đấu tranh chống "khuy nhiên hưởng kinh tế chủ nghĩa". Chúng tôi *tin chắc* rằng *đồng chí sai lầm* về cả hai điểm đó. Sự tin chắc của chúng tôi dựa vào những *trước tác* như *lời bạt* cho Anti-Credo²⁾, *trả lời* cho Vademecum³⁾, *số 6* của tờ "Sự nghiệp công nhân", *lời tựa* cho cuốn sách nhỏ "Bước ngoặt trong phong trào công nhân Do-thái", v.v.. Chúng tôi định *dùng sách báo* để bác bỏ ý kiến cho rằng không có những sự bất đồng về nguyên tắc (như vậy chúng tôi sẽ có *một vài* quan hệ với Hội liên hiệp: quan hệ giữa những người luận chiến với nhau).

Bây giờ sang vấn đề cuối cùng *và cơ bản*: liệu chúng tôi đúng hay sai khi nhận thấy đồng chí có "sự thay đổi rất, rất đột ngột về quan điểm"? Chúng ta hãy nhớ lại những gì đã xảy ra ở Nga: đồng chí đã *biết* là chúng tôi muốn thành lập một cơ quan trước tác *độc lập*, đồng chí đã *biết* là chúng tôi ủng hộ Plê-kha-nốp. Như vậy là đồng chí đã *biết* *tất cả* và không những không từ chối tham gia, mà ngược lại chính đồng chí còn dùng những lời lẽ như cơ quan "*của chúng ta*" (đồng chí còn nhớ buổi trao đổi cuối cùng en trois³⁾ của chúng ta ở nhà đồng chí không?) và điều đó đã làm cho chúng tôi có cơ sở để chờ đợi sự tham gia *mật thiết nhất* của đồng chí. Thế nhưng bây giờ hoá ra đồng chí *chẳng nói một lời nào* về việc tham gia, đồng chí còn giao cho chúng tôi "nhiệm vụ" "bằng bất

1) Có ý nói tới tờ "Tia lửa".

2) — Sách chỉ dẫn.

3) — tay ba.

kỳ giá nào cũng phải dàn xếp được cuộc xung đột ở nước ngoài", tức là nhiệm vụ mà chúng tôi không nhận và *sẽ không nhận*, — nhưng dĩ nhiên chúng tôi vẫn hy vọng rằng việc chúng tôi tổ chức ra một cơ quan *độc lập* với sự cộng tác của nhóm "Giải phóng lao động" có thể tạo cơ sở để dàn xếp cuộc xung đột. Bây giờ có lẽ đồng chí hoài nghi tính chất hợp lý của việc nhóm chúng tôi thành lập một *cơ quan độc lập*, bởi vì đồng chí viết là sự tồn tại hai tổ chức mà "mỗi tổ chức lại để mặc cho nhau hoạt động một cách tùy ý" thì sẽ có hại cho sự nghiệp. Chúng tôi thấy rõ ràng là những quan điểm của đồng chí đã thay đổi hẳn. Giờ đây chúng tôi trình bày với đồng chí một cách hết sức chân thành về tình hình công việc của chúng tôi, và chúng tôi sẽ rất vui mừng nếu việc trao đổi ý kiến của chúng ta về vấn đề "có liên quan tới những nhiệm vụ trước mắt" không dừng lại ở chỗ đó.

Địa chỉ: Nürnberg, Ph. Rögner.

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t.I*

Theo đúng bản thảo

17

GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC

Đồng chí rất kính mến! Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí và vội vã trả lời.

Nếu đồng chí coi việc truyền đạt lại lời của tôi cho G. là một "sự trừng phạt", là một nhiệm vụ khó chịu thì đương nhiên là tôi buộc phải rút lui để nghị của mình. Nếu không có gì khó chịu đối với đồng chí, nếu có dịp, khi nói chuyện đồng chí hãy chuyển lời của tôi không phải với hình thức trách móc, mà với hình thức bỏ khuyết. Nhưng dù thế nào đồng chí cũng nhớ rằng tôi *không khẳng khăng yêu cầu đâu*.

Chúng tôi *không hoạt động* dưới danh nghĩa "tổ chức cách mạng Người dân chủ - xã hội"⁴³ — chúng tôi đã viết thư cho

đồng chí và đã nhấn mạnh rằng chúng tôi tổ chức ra một cơ quan trước tác *độc lập*¹⁾.

Liệu chúng tôi có cuộc luận chiến "không chịu được" không, — đấy là vấn đề mà chúng tôi đã phát biểu trong bức thư trước rồi.

Chúng tôi hoàn toàn không dự định khước từ việc làm quen cá nhân với người nào đó của Hội liên hiệp, nhưng hiện nay chúng tôi chưa thấy việc tiếp xúc riêng giữa Nhóm trước tác²⁾ và Hội liên hiệp³⁾ là có lợi, bởi vì sự ngờ vực của Hội liên hiệp đối với chúng tôi chỉ có thể tiêu tan, tôi xin nhắc lại, nhờ chính các xuất bản phẩm, còn bất kỳ cuộc thương lượng sơ bộ nào cũng đều vô ích.

Không hề nói và không thể nói tới vấn đề "coi quan hệ của Nhóm trước tác với Hội liên hiệp" "là bắt buộc đối với đồng chí".

Nếu không thể nói tới việc đồng chí từ chối không tham gia, thì chúng tôi rất phấn khởi, vì chúng tôi hiểu không hoàn toàn đúng về đồng chí và chúng tôi sẽ gửi ngay cho đồng chí địa chỉ để có thể gửi tới đó tất cả những tài liệu từ nước Nga (còn địa chỉ đã gửi cho đồng chí - Rögner, thì chỉ có thể sử dụng ở nước ngoài thôi, và xin đồng chí đừng cho ai biết cái địa chỉ ấy). Xin đồng chí cho biết, đồng chí định gửi gì cho tạp chí hoặc cho báo, đồng chí viết xong bài nào chưa và nếu chưa thì lúc nào đồng chí viết xong?

*Viết khoảng từ 6 đến 15 tháng
Chín 1900 tại Muyn-khen*

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t.I*

Theo đúng bản thảo

1) Xem tập này, tr.49.

2) Ý muốn nói tới V.I. Lê-nin, I-u. Ô.Mác-tốp và A.N. Pô-tơ-rê-xốp.

3) "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài".

18

GỬI I-U.M. XTÊ-CLỐP

Gửi Na-kham-kít

Tôi trả lời những câu hỏi của đồng chí: 1) Về "chúng tôi" và "ban biên tập" tôi đã nói thêm khi đề cập tới bài báo nói về cương lĩnh của tờ "*Sự nghiệp công nhân*" và chỉ có thể¹⁾. 2) Trong số những người đã nói chuyện ở Ben-ríp có hai người chúng tôi: Pô-tơ-rê-xốp và tôi là những người mới quen biết của đồng chí. 3) Nếu trước kia tôi đã nói với đồng chí rằng đồng chí không đúng, mà sau này tôi đã viết và nhấn mạnh rằng đồng chí đúng thì như vậy có nghĩa là quan điểm của tôi đã thay đổi và đã xích lại gần quan điểm của đồng chí.

Chúng tôi hy vọng rằng trong tương lai rất gần đây chúng tôi có thể báo cho đồng chí và Gôn-đen-đác (chúng tôi đặt nhiều hy vọng vào sự cộng tác hết sức chặt chẽ của cả hai đồng chí) biết hình thức quan hệ dứt khoát (trong ban biên tập) giữa chúng ta (2 người đã nói chuyện ở Ben-ríp + 1 ở Nga) và nhóm "Giải phóng lao động".

Xin cảm ơn về bài báo "Sự chuẩn bị có tính chất lịch sử của Đảng dân chủ - xã hội Nga": chúng tôi sẽ rất vui mừng được đăng bài đó và tin rằng tạp chí²⁾ của chúng tôi sẽ có lợi nhiều, nếu trên đó luôn luôn xuất hiện những bài như vậy. Bài báo còn được gửi cả cho nhóm "Giải phóng lao động" nữa, cho nên xin đồng chí đừng than phiền vì sự chậm trễ có thể xảy ra.

Anh bạn đồng nghiệp của tôi có một nhận xét về thực chất: công lao đặt những quan hệ đầu tiên với công nhân không phải

1) Xem tập này, tr.43 - 46.

2) "Bình minh".

thuộc về những nhóm mà đồng chí nhắc tới, mà thuộc về nhóm Tsai-cốp-xki⁴⁴.

Viết ngày 25 tháng Chín 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

19

GỬI Đ.B. RI-A-DA-NỐP

Gửi Gôn-đen-đác

Chúng tôi rất vui mừng vì đồng chí muốn gửi bài báo nhanh như thế. Chúng tôi hết sức hài lòng về việc trả lời của đồng chí đối với những nhận xét của chúng tôi, việc đó cho thấy rằng chúng ta hoàn toàn nhất trí về tất cả các điểm cơ bản và củng cố niềm hy vọng của chúng tôi vào việc thiết lập những mối quan hệ chặt chẽ hơn nữa giữa chúng tôi và đồng chí, hy vọng vào sự cộng tác thường xuyên của đồng chí.

Siết chặt tay đồng chí và tôi nhân danh cá nhân cũng như thay mặt Pô-tơ-rê-xốp gửi lời chào đồng chí.

Pê-tơ-rốp

Viết ngày 25 tháng Chín 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

20

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

10.X.00.

P.B. thân mến! Tôi đã nhận được thư của đồng chí có kèm theo những phụ trương. Xin cảm ơn về những cái đó.

Về tạp chí Anh (trong đó có hai bài báo) chị tôi¹⁾ nói là không nhớ tên gọi — hình như là "Family Pictures"⁴⁵ gì đó — bìa màu vàng có những hình vẽ đỏ, hoạ báo, khổ lớn hơn tờ "Neue Zeit" một chút, khoảng 10 tờ in, nói là đã gửi cho đồng chí để chuyển cho tôi, lúc có mặt cả vợ đồng chí.

A-lếch-xây vẫn bình yên, vẫn viết và đang bận thu xếp các mối liên lạc. Phải 1 1/2 — 2 tháng nữa mới rồi — chưa chắc đã sớm hơn được. Brát²⁾ vẫn còn ở đây, vẫn nán lại.

Bản tuyên bố trong những ngày tới sẽ được viết xong, và dĩ nhiên tôi sẽ gửi cho đồng chí⁴⁶. Những tài liệu của phóng viên gửi cho báo thì nhiều — chỉ tiếc là phần lớn chỉ nói về công nhân, về bãi công và bãi công, và mô tả tình cảnh của công nhân. Nói chung không có gì về những vấn đề nội bộ cả.

Đít-xơ nhận xuất bản tạp chí cho chúng ta. Đã mua được chữ in, nhưng chưa tìm được tổng biên tập⁴⁷; một kế hoạch đã bị thất bại; nhưng đang nghĩ đến các kế hoạch khác. Nếu chúng tôi không tìm được tổng biên tập, chúng tôi sẽ chuyển nhà in đi chỗ khác.

Sức khoẻ của đồng chí thế nào? Đồng chí có làm việc được không? Pa-ri đã làm đồng chí hoàn toàn kiệt sức rồi phải không? Đồng chí cho biết bài báo về Liép-nếch⁴⁸ để đăng trên tạp chí và *để đăng trên báo*, — công việc đến đâu rồi và có thể hy vọng khi nào hoàn thành?

Siết chặt tay và chúc đồng chí dồi dào sức khoẻ và có nhiều thời gian rảnh rỗi hơn.

Petroff của đồng chí

Đây là địa chỉ tốt hơn cả:
Herrn Dr. Med. *Card Lehmann*,
Gabelsbergerstraße 20 a.
München.

1) A.I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va.

2) A.N. Pô-tơ-rê-xốp.

Trên phong bì thứ hai ở trong: chuyển cho Pê-tơ-rốp.
(Xin lỗi vì bức thư viết bản!)

P.S. Chúng tôi vừa nhận được thư của Na-kham-kít, qua đó thấy rằng có sự hiểu lầm chủ đề về các đại hội ở Pa-ri⁴⁹. Đồng chí đã đề nghị Gu-rê-vích viết và đương nhiên việc đó rất tốt. Côn-txốp viết thư cho chúng tôi nói rằng anh ta cũng chuẩn bị viết về chủ đề đó, và thậm chí còn báo cho Na-kham-kít biết rằng chúng tôi "giao cho" anh ta viết về vấn đề ấy, — việc này trên thực tế hoàn toàn không có. Liệu đồng chí có thể viết thư cho Côn-txốp được không, bảo anh ta tốt hơn hết là nhận một đề tài khác nào đó? Nhờ đồng chí giúp việc đó, hơn nữa chúng tôi không biết rõ hiện nay anh ta ở đâu. Chúng tôi viết thư cho Na-kham-kít bảo anh ta cùng với Gu-rê-vích chia nhau làm công việc ấy.

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

21

GỬI V.P. NÔ-GHIN

10/X.00.

Va-xi-li Pê-tơ-rô-vích thân mến! Mãi hôm qua tôi mới nhận được của P.B. (Ác-xen-rốt) địa chỉ của đồng chí và nghị quyết của 23 người⁵⁰ chống lại "Credo", A-lếch-xây từ lâu đã viết thư cho tôi nói rằng đồng chí sẽ ra nước ngoài, nhưng tôi không thể tìm được đồng chí (anh ta thật là kỳ quặc, không cho đồng chí địa chỉ để viết thư cho tôi!). Đồng chí hãy trả lời và viết tử mỉ hơn

một chút xem hiện đồng chí đang sống như thế nào nhé; đồng chí ở Luân-đôn đã lâu chưa, đồng chí đang làm gì, công chúng ở Luân-đôn ra sao, kế hoạch của đồng chí như thế nào, bao giờ đồng chí định đi? Tại sao đồng chí lại chọn Luân-đôn?

Mật hiệu chưa được quy ước: tôi đổi mật hiệu (bởi vì đồng chí chưa biết tôi phải không? Khi nói với đồng chí, A-lếch-xây gọi tôi như thế nào? Theo lời của anh ta liệu đồng chí có hình dung được đầy đủ về công việc của chúng tôi không?) — tôi thay mật hiệu bằng chữ đầu tên họ của người mà tôi lấy địa chỉ để viết thư cho A-lếch-xây. A-lếch-xây viết cho tôi: nếu anh không biết được địa chỉ thì hãy hỏi Nô-vô-xê-lốp. Đây là chữ đầu của tên địa chỉ: C.A.G.G.¹⁾ — đồng chí điền vào những chữ còn lại, và thế là chúng tôi và đồng chí sẽ "liên hệ" được với nhau.

Siết chặt tay đồng chí.

Pê-tơ-rốp

Đồng chí hãy trả lời theo địa chỉ:

Herrn Philipp Rögner, Cigarrenhandlung, Neue Gasse, Nürnberg.

Gửi trong 2 phong bì, trên phong bì thứ hai viết: chuyển cho Pê-tơ-rốp.

P.S. Đồng chí hãy gửi cho 2 - 3 địa chỉ của những người hoàn toàn tin cậy (người ngoài, không phải người cách mạng) để đến gặp họ ở Pôn-ta-va và hỏi tin về A-lếch-xây.

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

1) Chưa xác minh được là nói về ai.

22

GỬI I-U.M. XTÊ-CLỐP¹⁾

- 1) *Na-kham-kít.* Viết cho báo nói về đại hội quốc tế + đại hội toàn quốc ở Pháp khoảng 6 ngàn chữ cái.
- 2) *Viết cho tạp chí:* Để phân công giữa Na-kham-kít và Gu-rê-vích

Tiếp nhận ở đâu?

Khi nào nhận? (kiện hàng)

Địa chỉ giao hàng ở đây.

Mong họ viết rõ ràng hơn, hay là họ cần kho?

(Họ đã có kho chưa?)⁵¹

Chúng tôi hy vọng tìm được người ở Nga — nhưng không ở quá gần biên giới. (Liệu có thể nhận được ở Ri-ga hoặc Pơ-xcốp không?)

Nếu công việc *hoàn toàn ổn định* thì chúng tôi sẽ có sự uỷ nhiệm *rõ rệt* gửi về Nga.

Trả lại bài báo nhỏ.

Viết ngày 10 tháng Mười 1900

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

23

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

18.X.00.

P.B. thân mến! Hôm qua tôi đã nhận được một bức thư dài và thân thiết của đồng chí viết ngày 15.X. — rất cảm ơn đồng

1) Phác thảo bức thư viết bằng bút chì trên mặt giấy trắng bức thư của I-u. M. Xtê-clốp; ở phía trên bức thư của Xtê-clốp có chữ ghi của một người nào đó chưa biết: "nhận được ngày 10/X, đã trả lời ngày 10/X và đã trả lại bản phác thảo".

chỉ về bức thư đó. Chúng tôi hết sức vui mừng khi biết rằng đồng chí đã khỏe hơn và có thể làm việc được. Bài viết cho báo thậm chí đã được chép lại! Đồng chí hơn chúng tôi rồi đấy, — chúng tôi vẫn chưa thể thu xếp được để có thể có người chép lại những tài liệu cần thiết để gửi đi. Da-goóc-xcai-a vẫn chưa đến, trong khi đó việc chép lại thì ngày càng nhiều hơn. Tôi đôi khi rất mệt và hoàn toàn quên mất thói quen làm công việc thật sự của mình rồi.

Tôi chưa hoàn toàn hiểu lời ám chỉ của đồng chí về "sự lộn xộn" sắp tới giữa chúng ta với nhóm Pa-ri⁵². Dĩ nhiên là viết về tất cả mọi điều thì thật hết sức khó khăn đối với đồng chí, nhưng có thể là đồng chí truyền đạt lại cho Vê-ra I-va-nốp-na biết rõ thực chất vấn đề; chúng tôi hy vọng rằng chị ấy sắp đến đây?

Chúng tôi vẫn chưa có tổng biên tập... Lời tuyên bố đã chuẩn bị xong và đã gửi về Nga (tôi sắp gửi cho đồng chí), chẳng bao lâu sẽ được sắp chữ để in trên báo. Chúng tôi dự định cho xuất bản bài báo lớn "Những ngày tháng Năm ở Khắc-cốp" (gần 50 nghìn chữ cái) thành một cuốn sách nhỏ riêng⁵³, còn trên báo chỉ đăng một bài tóm tắt ngắn thôi, không để một bài chiếm 3/4 tờ! (Tờ báo sẽ có 3 cột trên một trang, mỗi cột gồm gần 6 nghìn chữ cái, hoặc đúng hơn là "khoảng"). (Chúng tôi dự định rằng số một của tờ báo có 2 tờ, 8 trang, làm như thế chứ?) Đồng chí nghĩ thế nào?

Xin cảm ơn về những ý kiến nhận xét các bài báo — chúng tôi nhất định sẽ cố gắng thực hiện nó, bởi vì nhờ đó bộ mặt tờ báo đương nhiên chỉ có tốt hơn⁵⁴.

Tôi hoàn toàn nhất trí với quan điểm của đồng chí về chuyến đi của Brát¹). Biết làm gì với anh ta được? Chúng ta đã nhận được những lời báo trước từ khắp mọi nơi — cả từ Pa-ri (báo rằng những người từ nước Nga sang đều gọi cả ba người theo tên) lẫn từ nước Nga (báo rằng bọn chúng đã theo dõi tôi trên đường đi sang đây⁵⁵ và ở một thị trấn huyện nọ chúng đã bắt một người hoàn toàn vô tội và *chưa hề thấy tôi*, một người có họ xa, và chúng đã tra hỏi là tôi đã giao cho anh ta những nhiệm vụ gì!), và tôi cố

1) A.N. Pô-tơ-rê-xốp.

gắng hết sức thuyết phục Brát hoặc không nên đi nữa, hoặc chỉ đi có hai tuần thôi và vừa thuyết phục, vừa chế giễu, vừa xỉ vả (tôi chưa bao giờ cãi cọ với anh ta thậm tệ như vậy) — nhưng không có tác dụng gì, anh ta cứ khẳng khẳng nói: về nhà và về nhà thôi! Giờ đây anh ta đã đi đến mức là để cho lời tuyên bố được truyền về Nga, — như thế nghĩa là (trong trường hợp lời tuyên bố đó về đến nơi, mà điều đó thì chắc chắn) nói thẳng ra về việc thành lập một cơ quan trước tác mới. Bây giờ thì chờ A-lếch-xây chẳng lâu nữa phải không? "Người bản biện" của tôi sẽ đến ngay bây giờ, và tôi sẽ đưa cho anh ta đọc những cái đó — cứ để cho anh ta "bác bỏ", miễn là có đủ lương tâm!

Cả hai chúng tôi đều mạnh khỏe, nhưng thần kinh hết sức không bình thường, — chủ yếu là vì tình trạng không dứt khoát rất khó chịu đó¹), cái bọn quỷ Đức ấy chỉ hứa hão, — ôi, nếu tôi cho họ được một trận!..

À, tôi quên mất! (đồng chí hãy rộng lượng thứ lỗi cho vì bức thư viết quá vội vã!) — đã đàm phán với Bu-khơ-hôn-txơ — anh ta cự tuyệt, cự tuyệt thẳng thừng. Ép buộc cho chúng tôi Vermittlerrolle²) — dù muốn thế nào đi chăng nữa!

Siết chặt tay đồng chí và gửi lời thăm toàn thể gia đình đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Da-goóc-xcai-a vừa mới đến. Mai tôi sẽ gặp chị ấy.

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

1) Đây là nói về sự trì hoãn việc xuất bản tờ "Tia lửa" và "Bình minh".

2) — vai trò người trung gian.

24

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

19.X.

P.B. thân mến! Tôi viết thêm ít dòng bổ sung bức thư hôm qua để đồng chí khỏi phải trả lời những câu hỏi đã được erledigt¹⁾.

Chúng tôi vừa nhận được thư của nhóm Pa-ri, — và hiểu ngay vấn đề mà hôm qua trong thư viết cho đồng chí tôi nói rằng chưa hoàn toàn hiểu²⁾, cụ thể là lời báo trước của đồng chí nói rằng phải "thông minh như loài rắn" (nói thì dễ!) và lánh xa "những người lưu vong". Lời văn bức thư có thể là một sự thuyết minh tuyệt vời cho nhận xét của đồng chí mà giờ đây tôi đã hoàn toàn thấy rõ.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Viết ngày 19 tháng Mười 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

25

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

21.X.00.

P.B. thân mến! Hôm qua tôi mới gặp chị Da-goóc-xcai-a, chị ấy đã chuyển cho tôi một vật gì đó của đồng chí.

Xin đồng chí gửi cho bài báo (về Liép-nếch) ngay sau khi chép lại xong. Theo lời của Da-goóc-xcai-a tôi chưa thể hình dung được

1) — giải đáp

2) Xem tập này, tr.58.

một cách chính xác về quy mô bài báo, nhưng vấn đề chính không phải ở quy mô: chúng tôi lúc nào cũng có thể thu gọn lại và bao giờ cũng hài lòng đối với bài báo của đồng chí.

Về một nhân vật ở Pa-ri mà một tháng nữa sẽ đi về miền Nam nước Nga và muốn có giấy giới thiệu, tôi nghĩ là tốt nhất nên làm như thế này: giới thiệu nhân vật ấy với chị tôi hiện đang ở Pa-ri và sẽ còn lưu lại ở đó ít nhất là khoảng ba tuần nữa. Nếu đồng chí đồng ý với kế hoạch đó thì hãy báo tên và địa chỉ của nhân vật đó, đồng thời nhân danh đồng chí viết một thư ngắn gì đó giới thiệu đến gặp nhân vật ấy (nếu việc đó cần thiết) và gửi thư đó hoặc cho tôi, hoặc cho chị tôi (Rue de la Glacière, 103. M-Ile Loukachevitch, Paris. Chuyển cho Blan-cơ).

Tôi nghe nói đồng chí đã gửi gói và tạp chí Anh về đây rồi. Theo địa chỉ nào? và tên ai nếu là postlagernd¹⁾? — Da-goóc-xcai-a không thể trả lời vấn đề ấy cho tôi được.

Siết chặt tay. *Pê-tơ-rốp* của đồng chí

P.S. Tôi gửi một bản lời tuyên bố của chúng ta để chuyển sang Mỹ⁵⁶. Chúng tôi chưa muốn phổ biến nó ở đây, — cùng lắm thì cũng tuyệt đối chưa phổ biến chừng nào lời tuyên bố đó chưa xuất hiện ở Nga với một số lượng khá lớn (nhưng chưa có tin tức gì từ nước Nga về vấn đề này cả). Cho nên hiện nay chúng tôi dự định chỉ gửi bản tuyên bố cho đồng chí và G.V. thôi, nhưng nếu đồng chí thấy cần thiết phải gửi sang Mỹ, không đợi có tin tức từ Nga, thì dĩ nhiên là cứ việc gửi sang đó.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

1) — hòm thư lưu.

26

GỬI A.A. I-A-CU-BÔ-VA

26.X.

Hôm qua tôi đã nhận được thư của chị đề ngày 24.X. và trả lời ngay theo yêu cầu của chị.

Hiện nay tôi không thể chuyển bức thư đi được: tôi không gửi theo địa chỉ hiện tôi đang có bằng cách giấu kín, mà chỉ bằng cách dùng hoá chất, nhưng chép lại bức thư bằng cách đó thì tôi không có thời gian. Hôm qua tôi đã viết thư cho người nhận¹⁾ biết nội dung chính của bức thư và hy vọng là trong một tương lai gần đây sẽ báo cho anh ta biết toàn bộ bức thư. Mà cũng có thể, chị chép lại bức thư đó bằng hoá chất vào một cuốn sách không đóng bìa, — lúc đó tôi sẽ gửi đi ngay.

Tôi sẽ báo cho chị tôi biết địa chỉ: hồi tháng Chín chị tôi không ở Pa-ri, cho nên chưa chắc chị đã ở đó cùng một lúc với chị tôi. Tôi hy vọng là bản thân chị đã viết cho chị tôi mấy chữ theo địa chỉ mà tôi đã cho chị chứ?

Bây giờ ta bàn vào công việc.

Bức thư của chị gửi cho tôi đã gây ra một ấn tượng kỳ lạ. Nếu loại trừ những thông báo về các địa chỉ và sự truyền đạt thì trong đó chỉ còn lại toàn những lời trách móc — những lời trách móc cộc lốc không có một sự giải thích nào về thực chất. Những lời trách móc thậm chí còn đưa đến những ý đồ nói chêm chọc ("liệu đồng chí có tin rằng việc đó là có lợi cho phong trào công nhân Nga hay là có lợi cho Plê-kha-nốp không?"), — nhưng dĩ nhiên tôi sẽ không trao đổi những lời lẽ chêm chọc với chị đâu.

Chị trách tôi vì tôi đã "khuyến can"⁵⁷. Chị truyền đạt lại lời của tôi một cách rất không chính xác. Tôi còn nhớ rất rõ là tôi đã không phát biểu một cách dứt khoát, vô điều kiện: "Trong lúc này chúng tôi thấy khó có thể đưa ra những lời khuyên", — tôi

1) G.V. Plê-kha-nốp.

viết như vậy, tức là tôi làm cho quyết định của chúng tôi trực tiếp phụ thuộc vào việc giải thích vấn đề từ trước. Việc giải thích đó phải như thế nào, — bức thư của tôi đã nói rõ: chúng ta cần phải thấy rõ có phải thật ra là đã có "sự chuyển biến" trong tờ "Tư tưởng công nhân" không (như người ta đã báo cho chúng tôi biết, và như chúng tôi có quyền kết luận như vậy căn cứ vào việc chị đã đề nghị Plê-kha-nốp tham gia) và sự chuyển biến đó chính là như thế nào.

Về vấn đề cơ bản và chủ yếu đó, chị không nói lấy một lời.

Chúng tôi coi tờ "Tư tưởng công nhân" là cơ quan ngôn luận của một trào lưu đặc biệt hết sức bất đồng với chúng tôi, — điều đó chị đã biết từ lâu. Mấy tháng trước đây cả tôi lẫn người nhận bức thư dài của chị đã thẳng thừng cự tuyệt không tham gia vào cái cơ quan ngôn luận của trào lưu đó và cũng dễ hiểu rằng, khi làm như vậy, bản thân chúng tôi không thể không khuyên những người khác cũng làm như vậy.

Nhưng tin tức về "sự chuyển biến" trong tờ "Tư tưởng công nhân" đặt chúng tôi vào tình thế "khó xử". Sự chuyển biến *thực sự* sẽ có thể thay đổi vấn đề một cách cơ bản. Vì thế nên trong bức thư của tôi đương nhiên *trước hết* tôi tỏ ý muốn biết tất cả những chi tiết về *sự chuyển biến*, — thế mà chị chẳng trả lời một lời nào về điều đó.

Tuy nhiên có thể chị cho rằng ngay trong bức thư của chị gửi người bạn¹⁾ cũng đã có trả lời cho câu hỏi của tôi về sự chuyển biến chẳng? Có thể là nếu chị lấy danh nghĩa ban biên tập của tờ "Tư tưởng công nhân" để đề nghị Plê-kha-nốp, thì người ta có thể coi bức thư của chị gửi người bạn là sự thể hiện chính thức những quan điểm của ban biên tập chẳng? Nếu *đúng thế* thì tôi sẽ kết luận là chẳng có sự chuyển biến nào hết. Nếu tôi sai lầm thì đề nghị chị giải thích cho tôi rõ chỗ sai của tôi. Cách đây mấy ngày lại có một người thân cận với Plê-kha-nốp viết thư cho tôi nói về sự chuyển biến trong tờ "Tư tưởng công nhân". Nhưng khi

1) Có lẽ muốn nói đến I-u.Ô. Mác-tốp.

đã trao đổi thư từ với chị, dĩ nhiên tôi không thể tin ở những "tin đồn" đó về sự chuyển biến nếu chưa được chị xác minh.

Tốt hơn là tôi lại phải nói thẳng thắn ngay rằng (mặc dù có nguy cơ mình lại bị trách móc nữa) do hoàn toàn nhất trí với người bạn của tôi (người mà chị viết thư cho), tôi tán thành lời phát biểu của anh ta nói rằng: "Chúng tôi sẽ phải đấu tranh với chị" — nếu không có sự chuyển biến. Mà nếu có thì cần phải giải thích hết sức cặn kẽ xem sự chuyển biến đó cụ thể là như thế nào.

Chị viết cho người bạn rằng: "hãy đấu tranh đi, nếu anh không hổ thẹn". Dĩ nhiên anh ta sẽ tự trả lời chị, nhưng về phần tôi, tôi cũng xin phép được trả lời câu đó. Đấu tranh chẳng có gì là hổ thẹn cả một khi những sự bất đồng ý kiến đã động chạm đến những vấn đề cơ bản nhất, một khi đã tạo ra một bầu không khí không hiểu nhau, nghi ngờ lẫn nhau, hoàn toàn bất đồng (tôi *không nói riêng về tờ* "Tư tưởng công nhân": "tôi nói về tất cả những điều gì đã nhìn thấy và nghe thấy và hơn nữa *chủ yếu không phải ở đây, mà là ở nhà*), một khi trên cơ sở đó *đã xuất hiện* nhiều "sự phân liệt". Để thoát khỏi cái bầu không khí ngột ngạt mệt mỏi ấy thì có thể (và cần phải) hoan nghênh ngay cả cơn giông tố dữ dội, chứ không phải chỉ cuộc luận chiến trên sách báo.

Và chẳng có gì mà phải sợ đấu tranh đến như vậy: cuộc đấu tranh có thể sẽ làm cho một số *người* tức giận, nhưng nó lại làm cho bầu không khí được trong sạch, xác định được chính xác và thẳng thắn những mối quan hệ, — xác định được những bất đồng nào là cơ bản, những bất đồng nào là thứ yếu, xác định được đâu là những người thực sự đi theo một con đường hoàn toàn khác và ở đâu là những đồng chí ở trong cùng một đảng chỉ bất đồng với nhau về những chi tiết.

Chị viết là trong tờ "Tư tưởng công nhân" đã có những sai lầm. Dĩ nhiên, tất cả chúng ta đều mắc sai lầm. Nhưng không có đấu tranh thì làm sao tách được những sai lầm cá biệt ấy khỏi *cái khuynh hướng* thể hiện rõ rệt trong tờ "Tư tưởng công nhân" và

đạt tới cao điểm trong "Credo". Không có đấu tranh thì không thể làm sáng tỏ vấn đề, mà không làm sáng tỏ vấn đề thì không thể có bước tiến thẳng lợi và cũng không thể có *sự thống nhất vững chắc* được. Và những người đang mở đầu cuộc đấu tranh hiện nay hoàn toàn không phá vỡ sự thống nhất. Sự thống nhất đã không còn nữa, nó đã bị *phá vỡ*, bị phá vỡ trên toàn tuyến. Chủ nghĩa Mác ở Nga và phong trào dân chủ - xã hội Nga là những ngôi đền đồ nát, còn cuộc đấu tranh công khai, thẳng thắn là một trong những điều kiện cần thiết để *khôi phục lại* sự thống nhất.

Đúng, *khôi phục lại!* Cái "sự thống nhất" khiến chúng ta phải giấu không cho các đồng chí biết những tài liệu của "phái kinh tế" như giấu một bệnh kín, khiến chúng ta bất bình khi thấy công bố những quan điểm được truyền bá dưới lá cờ của những người dân chủ - xã hội, — "sự thống nhất" như vậy không đáng một xu, sự "thống nhất" như vậy là một cant¹⁾ thực sự, nó chỉ làm cho

* *Chú thích.* Ví dụ, trong bức thư của chị gửi người bạn có cả sự hiểu lầm lẫn khuynh hướng "kinh tế chủ nghĩa". Chị đã đúng khi nhấn mạnh là cần phải đấu tranh kinh tế, cần phải biết sử dụng những hội hợp pháp, cần phải nghe mọi sự phản ứng, v.v., không nên quay lưng lại với xã hội. Tất cả những cái đó hợp lý và đúng đắn. Nhưng nếu chị nghĩ rằng những người cách mạng nhìn nhận một cách khác, thì đó là một sự hiểu lầm. Những người cách mạng chỉ nói rằng cần phải đem hết sức lực ra để làm cho các hội hợp pháp, v.v. không *tách* phong trào công nhân khỏi phong trào dân chủ - xã hội và cuộc đấu tranh chính trị cách mạng, mà ngược lại, phải gắn chặt chúng lại thành một khối hết sức chặt chẽ và bền vững. Nhưng trong bức thư của chị không những không có ý muốn gắn chặt, mà lại có ý muốn tách rời, tức là có "chủ nghĩa kinh tế" hoặc "chủ nghĩa Béc-stanh", ví dụ trong lời tuyên bố: "Vấn đề công nhân ở Nga, như đã biểu hiện trong thực tế, đã được tờ "Tư tưởng công nhân" nêu ra lần đầu tiên" trong lập luận về cuộc đấu tranh cho pháp quyền, v.v..

Tôi xin lỗi, nếu tôi trích dẫn bức thư của chị gửi người bạn làm chị không hài lòng: tôi chỉ muốn minh họa ý nghĩ của tôi thôi.

1) — sự giả nhân giả nghĩa.

bệnh thêm trầm trọng, biến bệnh thành một thể mãn tính và ác tính. Còn cuộc đấu tranh công khai, thẳng thắn và đúng đắn sẽ chữa khỏi được bệnh đó và sẽ tạo nên một phong trào dân chủ - xã hội thực sự thống nhất, có sức sống và hùng mạnh, thì tôi không một phút nào nghi ngờ.

Trong bức thư *viết cho chị*, tôi đã phải nói quá nhiều tới cuộc đấu tranh (trên sách báo), như thế có thể là rất không đúng chỗ. Nhưng tôi nghĩ rằng tình bạn cũ của chúng ta buộc chúng ta trước hết phải *hoàn toàn thẳng thắn* với nhau.

Bắt tay chị. *Petroff*

P.S. Khoảng hai tuần lễ nữa tôi sẽ có địa chỉ khác: Herrn Philipp Rögner, Cigarrenhandlung. Neue Gasse, Nürnberg (chỉ dùng để gửi thư và cũng gửi trong 2 phong bì). [Xin chị đừng viết một chữ đầu nào của tên họ ở trong các thư — có trời biết được là bưu điện ở đây có đáng tin cậy hoàn toàn hay không]

Viết ngày 26 tháng Mười 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

27

GỬI A.A. I-A-CU-BÔ-VA¹⁾

Chính ngay trong bức thư của chị gửi người bạn tôi cũng thấy rõ ràng hai trào lưu: một trào lưu nhấn mạnh một cách hoàn toàn chính đáng rằng cần phải đấu tranh kinh tế, cần phải biết sử dụng các hội hợp pháp của công nhân, cần phải nghe "mọi sự phản ứng

1) Dị bản một phần bức thư.

về những nhu cầu cấp bách và hàng ngày của công nhân" v.v.. Tất cả những cái đó đều chính đáng và đúng đắn. Còn nếu chị nghĩ rằng các nhà cách mạng "có thái độ phủ định đối với các hội hợp pháp", rằng họ "cầm thù" những hội đó, rằng họ "đứng quay lưng lại với xã hội", v.v., thì đó là sự hiểu lầm. Còn những nhà cách mạng thì công nhận rằng cần phải đấu tranh kinh tế, cần phải đáp ứng cả các nhu cầu cấp bách và hàng ngày, cần phải học được cách sử dụng cả những hội hợp pháp. Những nhà cách mạng không những không ở đâu và không bao giờ *khuyên* đứng quay lưng lại với xã hội, mà ngược lại, họ đã nhấn mạnh rằng đảng dân chủ - xã hội cần phải *đúng đầu* phong trào xã hội và thống nhất tất cả những phần tử dân chủ dưới sự lãnh đạo của đảng dân chủ - xã hội cách mạng. Nhưng cần phải quan tâm làm sao cho các hội hợp pháp và những tổ chức thuần túy kinh tế *không tách* phong trào công nhân khỏi phong trào dân chủ - xã hội và cuộc đấu tranh chính trị cách mạng, mà ngược lại *phải gắn chặt chúng lại thành một khối hết sức chặt chẽ và bền vững*. Nhưng trong bức thư của chị cũng có cả trào lưu khác (tai hại và theo ý kiến của tôi, rất phản động), trào lưu *tách* phong trào công nhân khỏi phong trào dân chủ - xã hội và cuộc đấu tranh chính trị cách mạng, — gạt bỏ những nhiệm vụ chính trị, thay khái niệm "đấu tranh chính trị" bằng khái niệm "đấu tranh cho pháp quyền", v.v..¹⁾

Vạch ranh giới giữa trào lưu lành mạnh, có lợi và trào lưu có hại như thế nào? Tôi nghĩ rằng, tôi chẳng cần phải chứng minh thì chị, một người đã từng ném cánh "hội hợp ở nước ngoài", cũng hiểu rằng nếu chỉ hạn chế ở những cuộc tranh luận vụn vặt thì không thể làm được việc này. Sự phân tích vấn đề trên sách báo thì liệu có đáng nực cười không, khi mà vấn đề đã được phân tích từ lâu cả trong thư từ lẫn trong các cuộc tranh luận. Tại sao tranh luận cái đó trong các cuộc họp hay viết thư thì được, còn làm sáng tỏ những vấn đề tranh cãi trên sách báo thì lại là "một

1) Về vấn đề này V.I. Lê-nin cũng nói trong bức thư gửi cho A.A. I-a-cu-bô-va (xem tập này, tr.65 (Chú thích)).

việc hết sức tai hại, chủ thích hợp (???) với sự giải trí của kẻ thù của chúng ta". Tôi không hiểu nổi điều đó. Chỉ có cuộc luận chiến trên sách báo mới có thể xác định một cách chính xác cái ranh giới mà tôi nói tới, bởi vì trong đó một số người rất thường hay và không tránh khỏi rơi vào những cực đoan. Dĩ nhiên là cuộc đấu tranh trên sách báo sẽ để ra một vài sự bực mình mới, gây ra không ít những vụ đấu đá, nhưng chúng ta không phải là những người dễ bị xúc động khiến phải sợ đấu đá! Muốn đấu tranh không đấu đá, bắt đồng không có đấu tranh thì thật là một sự ngây thơ kiểu học đường, và nếu cuộc đấu tranh được tiến hành *công khai* thì nó sẽ tốt hơn gấp trăm lần so với "lối Gu-barép" ở nước ngoài và ở nước Nga, và nó sẽ dẫn đến, tôi xin nhắc lại, sự *thống nhất* vững chắc một cách nhanh hơn gấp trăm lần.

Viết ngày 26 tháng Mười 1900

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

28

GỬI V.P. NÔ-GHIN

2.XI.00.

Nô-vô-xê-lốp thân mến, tôi xin lỗi đồng chí về việc đã trả lời quá chậm chạp bức thư của đồng chí đề ngày 17.X: tôi vẫn bị lôi cuốn vào những việc "nhỏ nhặt" và những việc lật vật ở đây và vẫn cứ đợi thư trả lời của A-lếch-xây. Mà thư trả lời của A-lếch-xây thì cần phải đợi để làm sáng tỏ vấn đề bản tuyên bố của ban biên tập chúng ta. A-lếch-xây quyết định tạm thời chưa phổ biến bản tuyên bố đó. Cho nên khi tôi gửi cho đồng chí một bản, tôi *rất mong* đồng chí giữ kín bản đó, không *cho ai* xem cả (có lẽ trừ người bạn thân của đồng chí¹⁾, người đại diện toàn quyền của

1) X.V. An-đrô-pốp.

nhóm Xanh Pê-téc-bua⁵⁸ và đã được đồng chí nói đến) và tuyệt đối không để lọt vào tay ai cả. Nói chung chúng tôi quyết định chưa phổ biến tài liệu đó ở nước ngoài chừng nào nó chưa được phổ biến ở nước Nga, và nếu A-lếch-xây còn giữ nó ở đấy thì điều quan trọng đặc biệt đối với chúng ta là phải làm sao để chưa phổ biến nó ở đây. Hy vọng ở sự tham gia tích cực của đồng chí vào công tác của chúng tôi, nên tôi quyết định làm một việc ngoại lệ và giới thiệu bản tuyên bố với đồng chí. Khi đọc bản tuyên bố này đồng chí hãy chú ý là chúng tôi dự định xuất bản cả báo lẫn *tạp chí* (hoặc *văn tập*), nhưng bản tuyên bố không nói tới tạp chí vì một vài lý do đặc biệt có liên quan tới kế hoạch xuất bản tạp chí⁵⁹. Bởi vậy một vài chỗ trong bản tuyên bố *không phải chỉ nói về* tờ báo.

Xin đồng chí hãy viết cho tôi biết là bản tuyên bố đã gây cho đồng chí và cho bạn đồng chí ấn tượng như thế nào.

Các thành viên nhóm "Ngọn cờ công nhân" dự định xuất bản tờ "tạp chí cổ động" kiểu gì (chính đồng chí đã viết về họ phải không)? Tính chất như thế nào và có những cộng tác viên nào?

Về việc vượt qua biên giới về nước Nga, tôi nghĩ là bao giờ cũng có thể thực hiện được một cách dễ dàng: chúng tôi có quan hệ với một vài nhóm phụ trách việc vượt biên giới, ngoài ra cách đây không lâu có người hứa với một thành viên nhóm chúng tôi (nhìn chung thì chắc chắn đấy) rằng họ có thể đưa được bất kỳ ai về nước Nga mà không cần hộ chiếu. Tôi nghĩ rằng việc đó cũng dễ tổ chức.

Về vấn đề hộ chiếu Nga — việc này khó hơn. Hiện nay chưa có kết quả gì, và "triển vọng" còn rất mơ hồ. Có thể là đến mùa xuân thì mới thu xếp được việc này.

Tôi sẽ còn ở đây có lẽ khá lâu, cho nên việc trao đổi thư từ của chúng ta có thể tiến hành thuận lợi.

Đồng chí hỏi: chúng tôi muốn đồng chí đảm nhận công việc gì à? Theo tôi, đối với chúng tôi những việc sau đây là đặc biệt quan trọng (đến mùa xuân hay đến mùa thu, khi nào đồng chí định lên đường): 1) vận chuyển sách báo qua biên giới; 2) vận

chuyển ở Nga; 3) tổ chức các nhóm công nhân phổ biến báo và cung cấp tin tức, v.v., tức là nói chung tổ chức việc phổ biến báo và tổ chức những mối liên hệ chặt chẽ và đúng đắn giữa tờ báo và các ban chấp hành và các nhóm riêng lẻ. Chúng tôi đặt nhiều hy vọng vào sự cộng tác của đồng chí, — đặc biệt trong quan hệ trực tiếp với công nhân ở các địa phương. Việc đó có vừa ý đồng chí không? Đồng chí hoàn toàn không phản đối sự đi lại chứ? — có lẽ công việc này đòi hỏi phải thường xuyên đi lại đấy.

Nhóm Xanh Pê-téc-bua mà bạn đồng chí là đại diện toàn quyền hiện nay còn tồn tại không? Nếu còn, liệu anh ta có thể cho địa chỉ liên lạc ở Pê-téc-bua và mật hiệu để chuyển cho họ bản tuyên bố của chúng tôi không. Họ có liên lạc gì với công nhân nói chung và với "Tổ chức công nhân Xanh Pê-téc-bua"⁶⁰ nói riêng không?

Siết chặt tay đồng chí và chúc đồng chí chấm dứt giai đoạn cách ly ở nước ngoài càng nhanh và càng dễ dàng càng tốt.

Petroff của đồng chí

P.S. Tôi viết địa chỉ có đúng không?

Khi nhận được thư này đồng chí báo cho biết.

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

29

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

3.XI.

Đồng chí P.B. thân mến, hôm qua tôi đã nhận được thư của đồng chí và hôm nay cũng đã gửi cho chị tôi một bức thư nhỏ. Tôi không chuyển được bức thư cho V.I.

Để khỏi quên: xin đồng chí báo cho biết là đồng chí đã gửi chiếc gói và cuốn sách tiếng Anh đến đây theo tên ai. *Tôi vẫn chưa nhận được những thứ đó.* Nếu đồng chí gửi postlagernd¹⁾ thì gửi như thế nào — postlagernd bình thường hay là Bahnhofpostlagernd²⁾ hoặc cách nào khác nữa? V.I. không thể trả lời cho tôi, cho nên tôi vẫn chờ thư của đồng chí, nhưng trong đó không có lấy một lời nào nói về vấn đề đó. Không biết là gửi theo tên ai, nên tôi không thể hỏi được. Đồng chí hãy nói với chị Vê-ra Pa-vlốp-na viết cho tôi mấy chữ về vấn đề đó và hãy rộng lượng thứ lỗi cho, vì tôi cứ quấy rầy đồng chí mãi về những việc lật vạt ấy.

Về bài báo nói về Liép-nếch, quả thực chúng tôi chưa biết làm thế nào. Bởi vì xét theo khối lượng thì bài báo của đồng chí là viết *cho tạp chí*: 8 trang (theo lời V.I., ngang khối lượng tờ "Đêm trước"⁶¹ cỡ chữ nhỏ, tức là khoảng 8 nghìn chữ cái một trang) — gồm 64 nghìn chữ cái, — và nếu lấy cỡ chữ của tờ "Đêm trước" thì cũng *gần 50 nghìn chữ cái!* Tờ báo của chúng tôi sẽ có kích thước như tờ "Vorwärts", cũng có 3 cột. Mỗi cột gần 6 nghìn chữ cái — có nghĩa là *một nửa* bài của đồng chí đã chiếm cả một trang báo + một cột nữa! Như vậy rất bất tiện cho tờ báo, đấy là chưa nói đến sự bất tiện khi chia nhỏ một bài báo như bài của đồng chí nói về Liép-nếch.

Tôi sẽ tính toán chính xác hơn về tất cả những điều đó khi nhận được bài của đồng chí. Chúng tôi sẽ hết sức cố gắng đăng bài đó trên báo, nhưng nếu vì khối lượng mà không thể in được thì lúc đó giao cho chúng tôi in nó thành cuốn sách nhỏ làm phụ trương cho tờ báo thì có tốt không? (nếu đồng chí viết cho tạp chí một bài đặc biệt về Liép-nếch). Hiện nay đang xếp chữ cuốn sách nhỏ "Những ngày tháng Năm ở Khác-cốp" (50 nghìn chữ cái), sau đó là tờ báo, rồi cuối cùng đến cuốn sách nhỏ của đồng chí nói về Liép-nếch. Còn nếu cần đăng trên báo thì viết một bài

1) — hòm thư lưu.

2) — hòm thư lưu ở phòng bưu điện nhà ga.

báo tưởng nhớ ngắn có trích dẫn cuốn sách nhỏ. Đồng chí nghĩ thế nào về vấn đề đó?

Tôi xin nhắc lại: tất cả những cái đó mới chỉ là dự kiến — cần phải tính toán chính xác và hoàn thành việc đó, sau khi nhận được bài của đồng chí, tôi sẽ viết thư cho đồng chí ngay.

Siết chặt tay đồng chí và trước hết chúc đồng chí nhanh chóng bình phục hoàn toàn. Xin gửi lời hỏi thăm gia đình đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Viết ngày 3 tháng Mười một 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

30

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

8.XI.

Đồng chí P.B. thân mến! Tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 5 và bài báo¹⁾. Rất cảm ơn đồng chí về bài báo đó. Có lẽ việc sửa lại đã làm cho đồng chí mất nhiều công sức và càng thêm khó chịu, bởi vì rút ngắn một đề tài như vậy chắc hẳn là một việc hết sức không thích thú. Điều càng quý đối với chúng tôi là đồng chí tự đảm nhận việc đó. Xin đồng chí thứ lỗi cho, chúng tôi chưa gửi bài cho đồng chí được: đáng tiếc là "thư ký" của chúng tôi khổ sở vì công việc gia đình nặng nề, cho nên việc chép lại của anh ta tiến hành rất chậm chạp. Tôi gửi bài "Những người bạn mới của giai cấp vô sản Nga" mà chúng tôi muốn đăng ở số 1, mục chậm

1) Đây là nói tới bài báo của P.B. Ác-xen-rốt "Vin-hem Liép-nếch".

biếm¹⁾. Xin đồng chí cho biết ý kiến — có thể viết bằng bút chì cả trên bài báo — và sau đó gửi cho G.V.

Đối với những người ở Pa-ri, chúng tôi quyết định theo đúng cái sách lược mà đồng chí khuyên: một mặt, "không vũ trang", mặt khác, "tự kiểm chế". Đương nhiên là họ không hài lòng với thái độ tự kiểm chế của chúng tôi, và mới đây chúng tôi đã buộc phải (cần thiết phải) chống lại biểu hiện không hài lòng của họ đến mức chúng tôi ngại là sẽ có "thái độ lạnh nhạt" (chữ "ngại" không thích hợp, bởi vì chúng tôi đã quyết định chống trả lại, thậm chí nếu sự chống trả ấy có nhất thiết dẫn tới đoạn tuyệt). Hôm qua chúng tôi đã nhận được thư trả lời của "thư ký" một nhóm do họ lập ra ở Pa-ri²⁾; theo thư trả lời thì sự chống trả của chúng tôi không gây một hậu quả tai hại nào, và "mọi việc vẫn thuận lợi". Chúng tôi hy vọng rằng, cả sau này tình hình cũng sẽ như vậy. Một điều hoàn toàn đúng là sau này có lẽ phải nghĩ tới "điều lệ" và những việc thích thú, dễ chịu khác như đồng chí đã nói, song đồng chí đã làm một việc xuất sắc là đã ấn định thời hạn áng chừng để làm việc đó là nửa năm. Hiện nay công việc còn chưa "mở hết tốc lực", — như thế thì sớm quá; chúng tôi hoàn toàn tán thành ý kiến ấy của đồng chí.

Nhưng về việc phải bắt đầu hoạt động công khai ở đây thì tôi không thể đồng ý với đồng chí được. Tôi vẫn không thể nghĩ rằng "không còn tính chất hợp pháp nữa". Theo tôi, *lúc này* thì vẫn còn, và đúng là lúc này, có thể là qua vài tháng nữa, nhiều vấn đề sẽ sáng tỏ. (Brát đã ở Nga rồi; lúc này mọi việc vẫn ổn. Nhà du lịch²⁾ lúc này vẫn đi lại thuận lợi). Và ngay cả khi đã hoàn toàn và dứt khoát mất tính chất hợp pháp cũng vẫn có thể có những ý kiến xác đáng chống lại hoạt động công khai (ví dụ, những ý kiến về các chuyến đi về nhà). Cho nên trước khi xuất bản những số đầu tiên và cho đến khi tất cả chúng tôi (với A-lếch-xây và Brát) gặp nhau, thì trong bất kỳ trường hợp nào tôi cũng sẽ tiếp tục trốn

1) Tác giả bài "Những người bạn mới của giai cấp vô sản Nga" là L. Mác-tốp.

2) I-u.Ô. Mác-tốp.

tránh. Nếu việc đó đạt được kết quả thì quyết định ấy có thể được thay đổi nhanh chóng, — nhưng "chủ nghĩa lạc quan" trước kia của tôi về điều kiện đó đã bị dao động ghê gớm vì "tính chất bình thường của cuộc sống"⁶³.

Vấn đề tạp chí có lẽ sắp rõ ràng: chúng tôi có tổ chức ở đây không, hay là đi sang các nước khác để tìm chỗ trú chân? Tôi sẽ báo cho đồng chí ngay sau khi vấn đề được sáng tỏ.

Đối với tôi viết thư sang Mỹ thì hết sức bất tiện, bởi vì tôi chẳng biết ai và người ta cũng chẳng biết tôi, — đằng nào thì cũng phải cầu cứu sự trung gian của đồng chí: liệu có tốt hơn không, nếu đồng chí viết thẳng cho và gửi lời tuyên bố sau khi thông báo rằng lời tuyên bố đó là của một nhóm người Nga, quan hệ của đồng chí với nhóm đó như thế nào, rằng hiện nay cuốn sách nhỏ "Những ngày tháng Năm ở Khắc-cốp" đang được sắp chữ cũng ở nhà in đó và sau khi hoàn thành cuốn sách đó thì sẽ sắp chữ in tờ báo, rằng lời tuyên bố không nói tới tạp chí (hoặc văn tập) vì những lý do kỹ thuật và bí mật, rằng đang chuẩn bị cho số 1 (hoặc đã chuẩn bị xong) những bài của G.V., của đồng chí, của Cau-xky (Erinnerungen¹) — một bài hay mà V.I. đang dịch), v.v.. Tôi nghĩ rằng những mục đích mà đồng chí nói tới sẽ đạt được một cách trực tiếp hơn và tốt hơn nhiều nhờ bức thư của đồng chí, còn việc đồng chí gửi bản tuyên bố sang Mỹ thì giờ đây sẽ không có nguy cơ (tôi nghĩ vậy) gây ra những tiếng đồn đại khó chịu nữa, đặc biệt là gửi có một bản cho thư ký của hội ở đó đọc tại cuộc họp của họ.

Siết chặt tay. Petroff của đồng chí

P.S. Tôi đã nhận được chiếc gói và cuốn sách.

Viết ngày 8 tháng Mười một 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.XII

Theo đúng bản thảo

1) — Hồi ký.

31

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

9.XI.

Giê-oóc-gi Va-len-ti-nô-vích thân mến, hôm nay tôi đã nhận được thư của đồng chí và gửi ngay cho đồng chí bằng bưu kiện bảo đảm: 1) bài báo "Có chuyện gì xảy ra?" của Puttman; 2) bài báo của Bư-va-lui và 3) bài báo của Đ. Côn-txốp viết về đại hội ở Pa-ri⁶⁴.

V.I. thấy bài cuối cùng đó hoàn toàn không dùng được, và tôi hoàn toàn tán thành ý kiến của chị ấy: bài không hay, hoàn toàn không hợp với tạp chí (nhất là đồng chí sẽ viết về Min-lơ-răng)⁶⁵, đối với tờ báo thì bài đó quá dài. Bài đó có tới 22 - 27 nghìn chữ cái, mà dùng cho báo thì cần bài ngắn khoảng 6 - 9 nghìn chữ cái hoặc nhiều hơn thế một chút thôi. Vì vậy chúng tôi định đề nghị Ra-cốp-xki viết một bài ngắn với khối lượng như vậy cho tờ báo, và định bỏ bài của Côn-txốp. Chúng tôi quyết định gửi cho đồng chí, nhất là đồng chí định trả lời Ra-cốp-xki: đồng chí thấy làm như thế nào có lợi hơn thì cứ làm — hoặc là bỏ bài của Côn-txốp và đặt Ra-cốp-xki viết hoặc là giao cho Côn-txốp sửa lại và rút ngắn bài báo dưới sự hướng dẫn của đồng chí. Theo chúng tôi thì có lẽ đồng chí chọn cách thứ nhất và trong trường hợp ấy, dĩ nhiên, trước mặt Côn-txốp đồng chí có thể nói rằng việc đó là do chúng tôi, và chúng tôi cũng có thể tự viết thư cho anh ta ngay sau khi nhận được trả lời của đồng chí.

Tôi gửi bài của Bư-va-lui để tẩy sạch và sửa chữa một vài chỗ mà đồng chí đã vạch ra. Dĩ nhiên là có thể sửa được — xin đồng chí hãy sửa lại tất cả các bài, hoặc viết bằng bút chì vào ngay bản thảo, hoặc viết vào những tờ giấy riêng. Nếu đồng chí muốn, sau này tôi có thể trao đổi thư từ với Bư-va-lui về những chỗ sửa đó — có lẽ anh ta không ngoan cố đâu, nhưng nếu ngoan cố thì buộc phải thảo luận và lựa chọn: nhận đúng như người ta nộp hay không nhận. Tôi không thể nào đồng ý với đề nghị của đồng

chỉ là thôi không nhắc tới cuốn sách nhỏ của Ba-kha-rép, chủ yếu không phải vì hết sức khó chịu đối với tác giả, mà là vì tôi cho rằng cuốn sách nhỏ của Ba-kha-rép là có ích (mặc dù nó còn có thiếu sót), nó nêu ra vấn đề thực sự quan trọng và nói chung giải quyết đúng đắn vấn đề đó. Bư-va-lưi viết không những về cái cũ, mà còn viết về cái mới; vào những năm 70 các nhà cách mạng nghiêm túc chưa cần những cuốn sách nhỏ như vậy, nhưng ngày nay rõ ràng là chúng ta lại cần đến chúng, và chúng tôi dự định nhất định sẽ đăng một bài phê bình nhưng tán dương cuốn sách đó (có thể là trên báo, nhưng không phải ở số 1). Những thanh niên công nhân và trí thức rất trẻ được lôi cuốn vào phong trào quần chúng, họ hầu như hoàn toàn lãng quên hay đúng hơn là không biết trước đây đã xảy ra cái gì và xảy ra như thế nào, không có các tổ chức của các nhà cách mạng "lão luyện", — tất cả những cái đó khiến cần phải xuất bản những cuốn sách nhỏ nói về các quy tắc hành động của những người xã hội chủ nghĩa. Nhóm Ba-lan có một cuốn sách nhỏ như vậy¹⁾, hình như nội dung phong phú hơn nhiều so với cuốn sách của Ba-kha-rép. Vê-ra I-va-nốp-na đồng ý là không nên bỏ qua không nhắc tới Ba-kha-rép. Trong những điều kiện nhất định, nếu đồng chí thấy việc đó là có lợi thì có thể là việc thảo luận trên tạp chí về vấn đề ý nghĩa có thể có của những cuốn sách nhỏ như vậy, không phải là không đúng chỗ?

Chúng tôi dự định đăng bài của Bư-va-lưi trên tạp chí chứ không phải trên báo. Vê-ra I-va-nốp-na nói rằng tờ báo của chúng ta xét về trình độ của độc giả mà báo đó dự tính, có lẽ thấp hơn một bậc so với mức đồng chí dự tính. Nói chung Vê-ra I-va-nốp-na rất không hài lòng về tờ báo: chỉ ấy cho rằng nó thuộc loại tờ "Sự nghiệp công nhân", chỉ được cái văn vẻ hơn, chải chuốt hơn... Tôi đã gửi cho Pa-ve Bô-ri-xô-vích một bài nhờ chuyển cho đồng chí. Rút ngắn và cắt xén vấn đề về nghị quyết của Cau-xky cho phù hợp với khuôn khổ một bài báo thì thật là bất tiện, và vì thế nên

1) không xác định được tên cuốn sách nhỏ.

chúng tôi muốn đăng một bài báo ngắn của đồng chí hoặc một tiểu luận về vấn đề đó trên tạp chí. Hoặc có thể là đồng chí định bằng lòng với một bài rất ngắn? Có lẽ ngay cả một tiểu luận về vấn đề đó cũng đòi hỏi khoảng 10 trang in, tức là gần 20 nghìn chữ cái, nếu không hơn?

Thú thực, tôi nghĩ rằng đồng chí sẽ vui lòng viết một bài tiểu luận về Xô-lô-vi-ép. Chưa chắc Puttman đã nhận: tôi sẽ viết thư cho anh ta, nhưng hầu như tôi không hy vọng.

Vê-ra I-va-nốp-na sẵn sàng viết về những người tháng chạp⁶⁶, nhưng về tài liệu thì như thế nào? Chúng tôi sẽ viết thư ngay để người ta gửi tới những gì có thể được. Có thể là cả đồng chí cũng chỉ cho biết cái gì đặc biệt quan trọng cần phải có để làm công việc đó. Có lẽ các tạp chí lịch sử là đặc biệt quan trọng, ở đây không thể kiếm được những tạp chí ấy.

Gu-rê-vích viết cho tạp chí một bài dài về tình hình Pháp, viết cho báo một bài nói về đại hội toàn quốc. Gôn-đen-đác hoặc Na-kham-kít muốn viết về đại hội quốc tế, nhưng chưa viết.

Đồng chí hãy gửi bài báo của đồng chí "Chủ nghĩa xã hội và đấu tranh chính trị" (có thể gửi *theo cùng một địa chỉ của Lê-man* bằng bưu kiện bảo đảm); tôi không nghĩ rằng vì sự phê phán trên tinh thần đồng chí mà bài báo có thể làm cho A-lếch-xây không hài lòng, tôi còn nhớ anh ta đã nói với tôi rằng anh ta công nhận những ý kiến phản đối của Pa-ven Bô-ri-xô-vích là xác đáng.

Chúng tôi sẽ đánh số trang những tờ rời (nếu chúng chưa được đánh số trang), và vị tất những người xếp chữ lại đánh mất, vì họ thường xuyên gặp những tờ rời, và tờ báo của chúng tôi cũng vậy, nhưng đến nay vẫn chưa mất. Vấn đề "tổng biên tập" có lẽ mai kia sẽ được giải quyết — hình như thuận lợi (hôm nay tôi nhận được tin là có hai người đồng ý: tôi chờ mai sẽ có những tin tức quan trọng), và chúng tôi nghĩ rằng, dù sao cũng không thể không cần tới (ít ra là khi bắt đầu) sự giúp đỡ cho Bli-u-mên-phen-đơ, là người mà Dietz đã đồng ý nhận vào làm thợ xếp chữ và là người sẽ giúp chúng ta *xúc tiến* công việc và sẽ rèn luyện những người Đức và v.v.. Tôi sẽ viết thư hoặc đánh điện ngay

cho anh ta sau khi mọi vấn đề đã hoàn toàn sáng tỏ. Chúng tôi rất mong nhận được bài báo "Lại một lần nữa etc." của đồng chí sớm hơn, vì có thể phải đưa vào xếp chữ bài đó ngay.

Tôi đã viết xong bài báo "Một khuynh hướng thật lười trong phong trào dân chủ - xã hội Nga"¹⁾ cách đây một năm để chống lại tờ "Tư tưởng công nhân" — thực ra chỉ để chống lại bài "Thực tại của nước ta" đăng trong "Phụ trương riêng". Hiện nay người ta đã gửi về đây cho tôi bài báo đó, và tôi định sửa lại bài ấy để đăng trên tạp chí với phần bổ sung chống lại tờ "Sự nghiệp công nhân".

Tôi không hiểu thật rõ đồng chí nói về "số cuối cùng" nào của tờ "Tư tưởng công nhân"? Số cuối cùng của báo là số 8 — ("từ trang 5" là phần biên tập mới), và ở đó bên cạnh những bài khác đã đăng *lời bác bỏ sự so sánh* nổi tiếng ở đoạn cuối bài báo về Tséc-nư-sép-xki đăng trong "Phụ trương riêng". Đồng chí muốn nói về điều đó chăng?

Tôi cho rằng bài "Người ta đã thoả thuận đến đâu rồi?"⁶⁷ là có ích, mặc dù *giờ đây* tôi nghi ngờ "tính hiệu chiến" của tờ "Tư tưởng công nhân": dù sao họ cũng muốn có một vài bước "xích lại gần chúng ta" (*passer moi le mot*²⁾), và cần phải cố gắng coi họ là người *verbesserungsfähig*³⁾. Nhưng đương nhiên vẫn *cần* có cuộc tiến công: không có cuộc tiến công, họ sẽ là những người không có thể sửa chữa được. Mới đây tôi đã trao đổi thư từ với Vê-tơ-rin-xcai-a, một đồng chí cũ của tôi trong Hội liên hiệp⁶⁸, và nói với chị ấy rằng tôi tán thành câu nói của A-lếch-xây: "chúng tôi sẽ phải đấu tranh với chị". Chị này đã trả lời A-lếch-xây rằng: Cứ đấu tranh đi, nếu không thấy hổ thẹn. Tôi đã viết là tôi chẳng may may hổ thẹn⁴⁾...

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.303 - 345.

2) — tôi xin lỗi là đã diễn đạt như vậy.

3) — có thể sửa được, có hy vọng sửa được.

4) Xem tập này, tr.64.

Tôi còn muốn trao đổi với đồng chí thêm về khuynh hướng kinh tế chủ nghĩa và những quan điểm của A-lếch-xây, nhưng đã quá muộn, nên tôi chỉ giới hạn ở đôi lời: *khuyh hướng* kinh tế chủ nghĩa đương nhiên bao giờ cũng sai lầm, nhưng dầu sao thì khuynh hướng đó cũng còn rất non trẻ, mà *sự say mê* cổ động "chủ nghĩa kinh tế" thì đã xảy ra (*và đang xảy ra ở một nơi nào đó*) mà không cần có xu hướng, nó là người bạn đường hợp lý và không thể tránh khỏi của *bước tiến lên* trong hoàn cảnh phong trào của chúng ta, hoàn cảnh *đã có ở nước Nga* vào cuối những năm 80 hoặc đầu những năm 90. Hoàn cảnh đó tai hại đến nỗi có lẽ đồng chí không thể hình dung nổi, và không nên lên án những người đã vấp ngã trong khi cố thoát ra khỏi cái hoàn cảnh ấy. Để đạt được mục đích là thoát khỏi hoàn cảnh đó thì lúc đó sự thiển cận nào đó là điều cần thiết và hợp lý, — *lúc đó thôi*, còn khi người ta bắt đầu đưa nó lên thành lý luận và kết hợp nó với thuyết Béc-stanh thì dĩ nhiên tình hình đã thay đổi một cách cơ bản. Tôi còn nhớ, trước đây trong bài "Cuộc tiến quân mới" viết năm 1896, cả đồng chí cũng đã công nhận tính tất nhiên của sự say mê cổ động "chủ nghĩa kinh tế" và phục vụ phong trào "quân chúng", hồi đó chủ nghĩa kinh tế ở Vin-na đã à l'ordre du jour¹⁾, còn chủ nghĩa kinh tế ở Pê-téc-bua thì mới ra đời và mới hình thành.

Siết chặt tay đồng chí và mong đồng chí đừng phàn nàn về bức thư viết lộn xộn nhé.

Petroff của đồng chí

Viết ngày 9 tháng Mười một 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1956 trong tạp chí

"Người cộng sản", số 16

Theo đúng bản thảo

1) — là vấn đề trước mắt.

32

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

16.XI.

P.B. thân mến, tôi vừa mới nhận được những nhận xét của đồng chí về bài báo "Những nhiệm vụ bức thiết"¹⁾. Rất cảm ơn về những nhận xét đó. Đồng chí nghĩ thế nào về tính không phổ cập của bài báo đó? Liệu nó có lạc điệu không?

Tôi gửi đồng chí lời tựa cuốn sách nhỏ "Những ngày tháng Năm ở Khắc-cốp"²⁾ (trong bản thảo hiện ở chỗ đồng chí có một vài sửa đổi, nhưng không lớn lắm). Mong đồng chí cho biết ý kiến về lời tựa đó và đừng ngại, cứ ghi những nhận xét của đồng chí bằng bút mực hoặc bút chì vào ngay đó.

Tôi cũng gửi tài liệu từ nước Nga đưa sang nói về việc hợp nhất Tổ chức công nhân Xanh Pê-téc-bua với "Hội liên hiệp đấu tranh"⁶⁹. Nghe nói, những người Pê-téc-bua hết sức quan tâm tới việc ấy, và Ki-ép dường như đã chấp nhận cương lĩnh ấy rồi. Cần phải viết về cương lĩnh đó. Liệu đồng chí có vui lòng làm việc ấy không? (Sau khi đọc xong "văn kiện" này — "cái của nợ", theo như lời Brát — nếu đồng chí không cần thì hãy gửi nó cho G.V.).

Cuối cùng chúng tôi cũng đã tìm được tổng biên tập: Êt-tin-ghe đã đảm nhận ký in hai số tạp chí trong bất kỳ trường hợp nào, không đặt ra một yêu cầu nào về "giọng văn", v.v., nhưng sau khi hai số đó ra đời thì giành cho mình quyền tuyên bố trên báo chí về sự bất đồng của mình với nội dung, v.v.. Nên hy vọng rằng chị ấy sẽ thực hiện điều kiện đó (chị ấy chỉ kiên quyết yêu cầu không nói với ai về điều đó trước khi tạp chí ra đời), — còn trong thời gian đó chúng ta hoặc sẽ tìm một người khác, hoặc sẽ thu xếp bằng cách khác. Tôi đích thân thương lượng với Êt-tin-ghe, có sự giúp đỡ của Bu-khơ-hôn-txơ là người đã ra khỏi Hội liên hiệp

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.468 - 475.

2) Xem sách đã dẫn, tr.459 - 467.

với mục đích tiến một vài bước theo tinh thần điều hoà. Sau này tôi sẽ viết về những bước tiến đó một cách tỉ mỉ hơn, hơn nữa những bước đó chẳng có gì thú vị lắm.

Trong mấy ngày tới chúng tôi hy vọng có thể bắt đầu xếp chữ.

Siết chặt tay.

Petroff của đồng chí

Viết ngày 16 tháng Mười một 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

33

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

19.XI.00.

Đồng chí P.B. thân mến! Tôi vừa mới nhận được thư của đồng chí đề ngày 17.XI. và đã đọc những ý kiến nhận xét của đồng chí một cách rất thích thú. Dĩ nhiên là chúng tôi nhất định sẽ cố gắng gửi cho đồng chí càng nhiều bài càng tốt, cho nên việc đó về mọi mặt đều có lợi cho việc xuất bản, đây là chưa nói đến sự quan tâm tự nhiên của đồng chí. Có một điều đáng tiếc là người thư ký của chúng tôi überarbeitet¹⁾: tuy nhiên tình trạng đó sẽ nhanh chóng thay đổi, bởi vì trong vấn đề Kinderpflege²⁾ đang có những cải cách quan trọng⁷⁰.

Đa-nê-vích đã gửi cho báo một bài nhận xét về đại hội toàn quốc ở Pháp, gồm khoảng 12 nghìn chữ cái: tôi phân vân chưa dám nói bài ấy có hoàn toàn thích hợp không. Rất có thể là khi đã có mục tin văn của đồng chí thì chúng ta sẽ không cần đến bài đó nữa: chúng tôi nóng lòng chờ mục tin văn của đồng chí. Đa-nê-vích đang viết cho tạp chí một bài dài nói về tình hình ở Pháp⁷¹.

1) — quá mệt mỏi.

2) — chăm sóc trẻ em.

Bức thư kèm theo đây là gửi cho Rô-lau: anh bạn đồng nghiệp của tôi viết thư cho anh ta nói về vấn đề "chè" của chúng ta, bởi vì chúng tôi nghĩ rằng, phái viên Xcu-bích của tôi hiện không có mặt trong thành phố⁷². Đồng chí làm ơn chuyển bức thư đó cho Rô-lau và yêu cầu anh ta trả lời chúng tôi ngay (xin lỗi đồng chí vì đã làm phiền đồng chí do đề nghị như vậy: tôi hy vọng là đồng chí có thể giao nhiệm vụ đó cho Gu-rê-vích cũng được). Nếu Rô-lau không có mặt trong thành phố thì đồng chí làm ơn đọc bức thư gửi cho anh ta và nói rõ nội dung bức thư đó với vợ Xcu-bích cũng được: vấn đề là ở chỗ chúng tôi cần nhận được trả lời rõ ràng và sớm hơn. Còn nếu cả Rô-lau lẫn Xcu-bích đều không có mặt thì không thể làm được việc này nếu không có sự thương lượng riêng giữa đồng chí và một người nào đó trong nhóm của họ.

Về bài báo của L. Ác-xen-rốt¹⁾ tôi hoàn toàn đồng ý với đồng chí rằng trước hết phải gửi nó cho G.V.

Siết chặt tay đồng chí và xin lỗi vì thư viết quá dài.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

34

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

26.XI.00.

P.B. thân mến!

Thư của người bạn chung của chúng ta vừa mới tới, anh ấy viết rằng mọi việc đã ổn thoả. Rút cuộc công việc sẽ tiến triển một cách "vững chắc"! Anh ta thiết tha đề nghị đồng chí gửi (cho tôi) càng nhanh càng tốt hộ chiếu của Nu-xpéc-li²⁾ (hoặc của Khu-xpéc-li? Tôi không rõ, nhưng chắc chắn đồng chí biết)⁷³.

* Anh ta viết: "Tôi sẽ gửi lại hộ chiếu ngay khi tôi vừa đến đây".

1) "Tại sao chúng ta không muốn đi lùi lại?".

Anh ấy bắt đầu xếp chữ vào ngày mai, 27.XI., do đó có thể hy vọng là khoảng hai tuần nữa (hoặc hơn một chút) tất cả sẽ xong hoàn toàn. Cho nên điều rất quan trọng là làm sao để sau một tuần phải có toàn bộ tài liệu — kể cả mục tin vấn nước ngoài của đồng chí. Tôi hy vọng rằng thời hạn như vậy sẽ không làm đồng chí phải dừng một công việc nào đó lại, bởi vì có lẽ đồng chí chỉ còn phải làm chút ít nữa thôi. V.I. hôm nay viết thư cho G.V. để anh ta thúc người viết về Đại hội Pa-ri¹⁾. Dĩ nhiên là hoàn toàn có thể trích dẫn bài của anh ta (nếu đồng chí trích dẫn) ngay trước khi nhận được bài của anh ta.

Siết chặt tay đồng chí và chúc đồng chí dồi dào sức khỏe.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

P.S. Cũng hôm nay tôi gửi bản thảo (của G.V.)²⁾ cho Đít-xơ. Có thể cả ở đây công việc cũng được tiến hành một cách kiên quyết. Đã đến lúc rồi!

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

35

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

7/XII.00.

P.B. thân mến. Đồng chí thứ lỗi cho vì tôi không trả lời đồng chí trong bức thư gửi Bai-nô-va: sức khoẻ không cho phép. Nhưng

1) Tác giả của bài "Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế ở Pa-ri" là, Kh.G. Ra-cốp-xki.

2) Đây là nói tới một trong những bài báo của G.V. Plê-kha-nốp, sau này bài đó được đăng trên tạp chí "Bình minh", số 1.

hiện nay, sau khi bàn bạc với V.I., tôi thấy tình hình rất nghiêm trọng: cần có mục tin vấn nước ngoài, tờ đầu của báo đang in, tờ hai đã chuẩn bị xong, trừ mục tin vấn. Khối lượng định dành cho mục tin vấn là khoảng 26 nghìn chữ cái*. Cùng lắm chúng tôi sẽ loại bỏ một bài khác nào đó vậy.

Vì vậy mong đồng chí gửi *ngay* cho bài gì đã có và bài gì có thể được. Tôi nóng lòng chờ thư trả lời của đồng chí.

Địa chỉ:

Herrn Georg Rittmeyer
Kaiserstraße 53.o.
München (ở trong: für Meyer).

Siết chặt tay đồng chí.

Petroff của đồng chí

Rất mong đồng chí thứ lỗi vì cứ làm phiền đồng chí mãi. Nhưng làm thế nào được? Tôi mong rằng đồng chí sẽ thu xếp ổn thoả việc này cũng như trường hợp viết bài báo nói về Liếp-nếch.

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

36

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

11.XII.

Đồng chí P.B. thân mến!

Tôi rất cảm ơn đồng chí vì đồng chí đã gửi gấp cho tôi những ý kiến nhận xét bài tiểu luận nói về sự chia rẽ⁷⁴. Tôi đã đưa vào

* Cùng với bài của Ra-cốp-xki được qui định là khoảng 10 nghìn chữ cái.

những sửa đổi mà đồng chí mong muốn, nhưng chỉ có điều là không thể bỏ hoàn toàn đoạn nói về công lao của tờ "Sự nghiệp công nhân", — tôi cho rằng cái đó sẽ không công bằng đối với một đối thủ không phải chỉ có lỗi đối với phong trào dân chủ - xã hội.

Pô-lê-ta-ép báo cho tôi một tin làm cho tôi hết sức vui mừng, tin nói rằng hiện nay đồng chí đã bớt phải ăn sữa chua và có thể đến chỗ chúng tôi một thời gian. Như thế thì tuyệt quá! — về việc thu xếp chỗ ở, tôi nghĩ là không có gì khó khăn cả, có thể tìm được phòng ở trong từng tuần một. Hộ chiếu của đồng chí chính là hộ chiếu của một công dân Thụy-sĩ. Dù sao tôi vẫn chờ hai người bạn sắp đến (tôi nói dù sao, bởi vì tôi đã chờ từ lâu và vô hiệu quả). A-lếch-xây viết rằng "khao khát muốn đến" nhưng phần nào còn bị nhiều hoàn cảnh giữ lại. Đã lâu anh bạn kia chẳng viết thư, — nhưng tôi không nghĩ rằng điều đó có thể báo hiệu một cái gì rất xấu. Đến lúc họ tới, chắc sẽ xuất bản được cả báo "Tia lửa" (sau 1 - 2 tuần lễ) lẫn tạp chí "Bình minh" (Đít-xơ đã thuê được một thợ xếp chữ thứ hai, đang thúc nhanh và giục chúng tôi. Nhân tiện nói thêm: đồng chí có bài gì cho số tạp chí này không?); sẽ làm sáng tỏ một điều gì đó cả về vấn đề vận chuyển (ôi, một vấn đề khó khăn!) lẫn vấn đề tài liệu, lúc đó sẽ rất cần phải tổ chức một cuộc họp chung. Tôi rất mong muốn điều đó.

Bài báo của Át-lơ trẻ⁷⁵ thế nào? Anh ta có viết không? Bao giờ sẽ viết xong? Đồng chí làm ơn viết thư giục anh ta hộ, và nếu việc trao đổi thư từ gây khó khăn cho đồng chí, hoặc nếu sợ mất thời giờ vì Umweg¹⁾ Muyn-khen — Xuy-rích — Viên, thì đồng chí hãy cho anh ta địa chỉ của Lê-man (Herrn Dr. Med. Carl Lehmann, Gabelsbergerstraße 20a. München. Trên phong bì thứ hai: für Meyer), và cho chúng tôi địa chỉ của anh ta, chúng tôi sẽ yêu cầu anh ta trả lời.

* Có thể là đồng chí sẽ soạn một bài căn cứ vào những điều đã viết về Liếp-nếch nhưng chưa được đăng trên báo.

1) — đường vòng.

Chúng tôi muốn in tạp chí "Bình minh" với số lượng 1000 bản cho nước Nga và 500 bản cho nước ngoài.

Tôi nóng lòng chờ mục tin vắn của đồng chí và sau đó chờ gặp đồng chí.

Petroff của đồng chí

Chuyên cho Gu-rê-vích:

Mong đồng chí giải quyết giúp việc này: cần tìm một địa chỉ chắc chắn ở Xuy-rích để qua đó Ê-phi-mốp (thợ xếp chữ của Đít-xơ) có thể trao đổi thư từ với Giơ-ne-vơ, tức là địa chỉ trung gian, chuyển tiếp. Nếu có thể được, xin đồng chí gửi gấp cho tôi và dù thế nào cũng hãy viết ngay cho tôi dù chỉ là vài chữ trả lời.

Siết chặt tay đồng chí và cho tôi gửi lời thăm chị Vê-ra Pa-vlốp-na.

Petroff của đồng chí

Viết ngày 11 tháng Chạp 1900

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t. III

Theo đúng bản thảo

37

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

14.XII.00.12 giờ đêm.

P.B. thân mến! Xin lỗi đồng chí vì đã đánh điện làm phiền đồng chí một cách vô ích. Buổi sáng tôi không nhận được bài, tôi cho rằng (sau bức điện hôm qua của đồng chí) đã xảy ra một chuyện gì đó, và đặc biệt là do ảnh hưởng của bức thư thất vọng từ nhà in gửi tới, tôi đã quyết định đánh điện hỏi. Thế nhưng chỉ vài tiếng sau bài báo của đồng chí đã tới! Theo yêu cầu của đồng chí

tôi vội báo cho đồng chí biết, ngay sau khi nhận được bài đó, và một lần nữa xin lỗi đồng chí vì đã đánh bức điện đó.

Tôi hết sức vui mừng vì chúng ta sắp được gặp nhau; "Brát"¹⁾ ít ngày nữa có lẽ cũng sẽ tới, — khoảng 2 - 3 tuần nữa có thể cả A-lếch-xây cũng đến.

Vẫn chưa nhận được từ Pa-ri bài nói về đại hội quốc tế — hôm nay tôi đã đánh điện rồi.

Có lẽ tôi phải đi ít lâu trước khi tờ báo ra mắt, để thu xếp một số việc lật vật (chúng tôi đã tính sai nghiêm trọng hàng ngàn chữ cái và bây giờ phải bỏ đi nhiều!), nhưng việc đó chỉ chiếm mất khoảng 3 - 4 ngày thôi.

Đồng chí hãy viết thư cho biết là nên thuê phòng cho đồng chí hay là tốt nhất chỉ xem trước căn phòng đó thôi. Tôi sẽ hỏi V.I. về những yêu cầu của đồng chí và bắt đầu tìm.

Xin lỗi vì viết ngắn — tôi rất mệt và vội.

Siết chặt tay đồng chí.

Petroff của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

38

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

24.XII.00.

P.B. thân mến!

Mãi hôm qua tôi mới đi công tác về⁷⁶ và đã nhận được thư của đồng chí. Hôm nay phải in xong tờ báo: khi nhận được, tôi sẽ gửi cho đồng chí nếu bản thân đồng chí không đến.

1) A.N. Pô-tơ-rê-xốp.

Chiều nay Brát sẽ tới.

A-lếch-xây sẽ giải quyết xong các khó khăn của mình và sẽ lên đường sau ngày 20.XII. theo lịch cũ.

Tôi *không thể nào* gửi đi những bản in thử, — thậm chí bản thân tôi cũng không thể nhận được chúng và tôi phải đi để thu xếp một bài gì đó cho trang 8. Dù việc này có khó chịu thế nào đi chăng nữa, nhưng cũng phải chia đôi bài báo của đồng chí và phần hai phải hoãn đến số sau¹⁾: nếu không thì không đủ chỗ để đăng những bài cần thiết (vì những lý do kỹ thuật) vì xếp chữ to chứ không xếp chữ nhỏ.

Như thế là của Va-xi-li-ép — ? Còn của Át-lơ — không có gì? Đồng chí không viết về Át-lơ.

Tạp chí đang được xúc tiến: G.V. đã gửi bài nói về Xtơ-ru-vê²⁾ — cả thầy gửi được 6 bài.

Siết chặt tay đồng chí và chân thành chúc đồng chí mau chóng khỏi bệnh cúm là bệnh đang hoành hành ở khắp mọi nơi trong năm nay.

Petroff của đồng chí

P.S. Tôi vừa mới đọc thư của Gu-rê-vích và thấy rằng đồng chí đã nhận được bài nói về nước Áo. Thật là tuyệt. Chỗ đồng chí có phiên dịch thật giỏi không? Nếu không có, đồng chí hãy gửi bài báo về đây, chúng tôi sẽ dịch ở đây.

Gửi Gu-rê-vích

Xin cảm ơn đồng chí về tin tức đã cung cấp. Dĩ nhiên là nên có những chi tiết về đồng chí ở Ri-ga: đồng chí đó muốn và có thể đảm nhiệm được loại công tác nào? Đồng chí đó rảnh rỗi đến mức nào và có cần phải trợ cấp tiền không? và v.v..

1) Đây là nói tới bài báo "Kết quả của phong trào dân chủ - xã hội quốc tế".

2) Đây là nói tới bài báo của G.V. Plê-kha-nốp "Phê phán các nhà phê phán ở nước ta. Phần một. Ngài P. Xtơ-ru-vê trong vai nhà phê phán lý luận của Mác về sự phát triển xã hội. Bài một".

Nhờ đồng chí nói cho Skubik biết rằng tôi đã nhận được thư của anh ta, tôi chưa trả lời vì tôi không ở nhà, — còn bây giờ tôi chỉ có thể nói rằng *người của chúng ta đã ở "đấy"* và có địa chỉ, cho nên cái việc mà chúng tôi trao đổi thư từ với Skubik, đã được giải quyết.

Siết chặt tay đồng chí. *Pê-tơ-rốp*

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

1901

39

GỬI V.P. NÔ-GHIN

Ngày 3 tháng Giêng 1901

Đồng chí thân mến! Tôi đã nhận được cuốn "Cách mạng và phản cách mạng"⁷⁷, rất cảm ơn đồng chí về việc gửi cho cuốn sách nhỏ đó. Về việc vận chuyển, trong lúc này chúng tôi không thể nhận bất kỳ một trách nhiệm rõ rệt nào cả. Các đường vận chuyển của chúng tôi hiện nay đang được tổ chức, và chắc sẽ tổ chức được, nhưng vẫn chưa xác định được là chúng sẽ hoạt động ra sao. Chắc rằng lâu nhất là khoảng 2 - 3 tuần nữa chúng tôi sẽ có thể trả lời thật rõ ràng cho đồng chí biết, và nếu có thể chúng tôi sẽ vui lòng nhận chuyển cuốn sách của đồng chí. Chúng tôi không biết gì về Mác-xơ Men-cút và tiến hành công việc không thông qua anh ta. Đã nhận được các thư và bài của đồng chí. Chúng tôi đã sử dụng một số bài để đăng trên báo¹⁾. Nhân tiện xin nói thêm là số đầu sẽ in xong trong mấy ngày tới, và lúc đó tôi sẽ gửi cho đồng chí. Chúng tôi đang chờ người bạn của chúng ta ở Pôn-ta-va sẽ tới đây trong một tương lai rất gần. Chúc đồng chí mọi sự tốt lành. À, còn một việc nữa. — Một thành viên của nhóm "Ngọn cờ công nhân" sau khi được biết là chúng tôi có bản dịch hoàn chỉnh cuốn sách của Cau-xky "Béc-stanh và cương lĩnh của đảng dân chủ - xã hội" đã đề nghị một thành viên của nhóm chúng ta ở Nga xuất bản bản dịch đó⁷⁸. Nhưng chúng tôi muốn tự mình xuất bản cuốn sách đó dưới danh nghĩa của mình. Vì vậy, liệu những người đề nghị xuất bản đó có đồng ý cấp tiền cho chúng ta để xuất bản nó không, dù chỉ là một số tiền nhỏ thôi.

1) Đây là nói tới báo "Tia lửa".

Mong đồng chí viết thư cho biết rõ đồng chí có khả năng không và có đảm nhận việc liên hệ với họ về vấn đề này không.

Pê-tơ-rốp của đồng chí¹⁾

Chúng tôi định sắp tới sẽ đăng bài báo của Hen-đman với lời ghi chú rằng "chúng tôi nhận được bài này dưới hình thức bản viết tay của tác giả *thông qua một thành viên của nhóm "Ngọn cờ công nhân" ở Xanh Pê-téc-bua*"⁷⁹. Nếu đồng chí có gì muốn nói về những chữ in nghiêng đó thì báo cho chúng tôi biết ngay.

Bắt tay đồng chí. *Pê-tơ-rốp*

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

*Theo đúng bản đánh máy, có
những sửa chữa và bổ sung của
V.I. Lê-nin*

40

GỬI V.P. NÔ-GHIN

24.I.01.

Đồng chí thân mến!

Tôi đã nhận được thư của đồng chí nói về các hộ chiếu và đã viết thư cho người bạn của mình (ở đây), người mà tôi có thể trông chờ sự giúp đỡ về vấn đề này, và hiện nay tôi đang đợi trả lời. Tôi nghĩ rằng có thể kiếm được hộ chiếu nước ngoài (Bun-gari hoặc Đức) (để vào nước Nga), còn về hộ chiếu Nga, hoặc chỉ là một bản hộ chiếu không chỉ, tức là bản hộ chiếu còn để trống, thì tôi không hy vọng gì. Dĩ nhiên là cũng có thể kiếm được cả

1) Một người nào đó viết thêm: "Địa chỉ: Herrn Philipp Rögner. Cigarrenhandlung. Neue Gasse. Nürnberg".

loại hộ chiếu đó, nhưng tôi khuyên đồng chí nên thực hiện ngay các biện pháp để kiếm được hộ chiếu nước ngoài, — nếu không thì đồng chí có nguy cơ chẳng có loại hộ chiếu nào cả. Còn hộ chiếu Nga, nếu lấy được thì lấy ở nước Nga sẽ nhanh hơn.

Nếu trong chú thích không nhắc tới tờ "Ngọn cờ công nhân" thì liệu đồng chí có tìm được cách nào để nói khác đi không? Ví dụ nói rằng bài này nhận được của (thông qua) một thành viên của nhóm "Ngọn cờ công nhân" đã làm việc ở Xanh Pê-téc-bua năm 1897 hoặc đại loại như vậy. Theo ý tôi, tốt nhất là bằng cách nào đó ghi chú rằng bài báo nhận được thông qua ai, nhưng nếu đồng chí có ý kiến khác thì đương nhiên là chúng tôi sẽ đăng mà không kèm theo lời ghi chú rằng nhận được của ai.

Người ta đã báo cho tôi biết họ của người Pê-téc-bua đã đề nghị (ở tỉnh lẻ và khá hẻo lánh) xuất bản bản dịch cuốn sách của Cau-xky. Tôi ngại không muốn cho bưu điện biết tên họ — nhưng tôi sẽ báo cho đồng chí biết bằng cách này vậy. Đồng chí hãy viết tên, phụ danh (theo kiểu Nga) và họ của A-lếch-xây rồi đánh dấu tất cả 23 chữ cái bằng những chữ số theo thứ tự của chúng. Như vậy họ của người Pê-téc-bua đó gồm những chữ cái sau: chữ thứ 6, thứ 22, thứ 11, thứ 22 (thay vào đó đồng chí hãy đọc chữ cái kế tiếp theo bảng chữ cái), chữ thứ 5, thứ 10 và thứ 13⁸⁰.

Về việc bán cuốn "Cách mạng và phản cách mạng", chúng tôi sẽ đề nghị với các tổ chức ở nước ngoài có quan hệ với chúng tôi.

Hiện nay mọi công việc của chúng tôi đều phụ thuộc vào công tác vận chuyển; công việc này mới mẻ nên nó tốn khá nhiều tiền. Vì vậy tôi không thể trả lời dứt khoát cho đồng chí về việc giúp đỡ tiền để làm hộ chiếu, chừng nào chưa xác định được là cụ thể cần bao nhiêu tiền để làm việc đó và tất cả mọi điều khác cần thiết để làm việc đó (trừ tiền ra) đã có với mức độ như thế nào. Từ hồi mùa xuân (sic!) A-lếch-xây đã giao tiền cho một tổ chức có thể lực để mua các hộ chiếu không chỉ (mà họ đã hứa), nhưng hiện nay vẫn chưa nhận được gì.

Đồng chí có đồng ý là trong thời gian tới sẽ thường xuyên

tham gia việc vận chuyển không — tức là sống ở gần biên giới, đi lại và quan hệ với bọn buôn lậu và v.v.? Đồng chí có biết tiếng Đức hoặc nói chung một thứ tiếng nào khác ngoài tiếng Nga không?*

Siết chặt tay đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Tôi gửi tờ báo¹⁾: đồng chí đừng *cho ai* ngoài người bạn của đồng chí xem nhé, và hãy cho biết nhận xét của đồng chí. Số 2 đang in.

Hãy viết thư cho tôi theo địa chỉ:

Herrn Georg Rittmeyer.

Kaiserstraße 53 I.

München.

(Không cần nhờ chuyển, nếu thư viết bằng tiếng Nga).

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

41

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

30.I.01.

G.V. thân mến, tôi vừa mới nhận được thư ngay sau khi đi đàm phán "dứt khoát" với I-u-đa trở về⁸¹. Công việc đã được

* Đồng chí có nhắm một người nào có khả năng đóng vai trò ấy và biết tiếng Do-thái không? Vấn đề nữa: đồng chí có nhắm được một người hoàn toàn đáng tin cậy làm thợ xếp chữ không?

1) Đây là nói về tờ "Tia lửa", số 1 (xem tập này, tr.90).

thu xếp xong, nhưng tôi hết sức không hài lòng về việc thu xếp như vậy. Tôi vội viết thư cho đồng chí để khỏi mất cái ấn tượng vẫn còn nóng hổi.

Về vấn đề "phái đối lập dân chủ" I-u-đa không tranh luận: anh ta không phải là con người mơ mộng và dùng lời lẽ thì không thể làm cho anh ta hoảng sợ. Nhưng về "điều 7" (việc sử dụng tài liệu cho báo "Tia lửa", tài liệu gửi cho tờ "Bình luận thời đại") anh ta đã khôn khéo lừa được người của chúng ta, tất cả những người này, y compris¹⁾ P.B., đều đứng về phía anh ta, chống lại tôi. Anh ta, I-u-đa, — đồng chí có thấy không — hy vọng là tờ "Tia lửa" sẽ đại chúng hơn, hợp với "công nhân" hơn, anh ta cho rằng việc chúng ta sử dụng tự do tài liệu gửi cho tờ "Bình luận thời đại" có thể gây ra sự cạnh tranh... Anh ta yêu cầu rằng chỉ có thể sử dụng tài liệu cho tờ "Tia lửa" sau khi có sự thoả thuận với người đại diện tờ "Bình luận thời đại", — sự thoả thuận này sẽ mất hết ý nghĩa khi không thể liên hệ được với người đại diện đó, — điều kiện đó chắc chắn là rất hiếm có, bởi vì I-u-đa nói thẳng ra rằng anh ta dự định hoặc là trụ sở của người đại diện đó im Auslande²⁾ ("cách Muyn-khen không quá 12 tiếng đồng hồ"), hoặc là trao đổi thư từ thật đều đặn. Anh ta muốn xuất bản *mỗi tháng* 5 tờ — tức là khoảng 200 ngàn chữ cái, — vừa bằng số chữ của hai tờ "Tia lửa". Anh ta có thể *cung cấp* ngần ấy tài liệu, điều này khó mà nghi ngờ được, vì anh ta là một người có nhiều khả năng, viết nhiều, có những mối quan hệ tốt. Tình hình đã rõ ràng: sự cạnh tranh chủ yếu không phải nhằm chống lại tờ "Bình minh", mà chủ yếu nhằm chống lại tờ "Tia lửa": phần lớn cũng là tài liệu chính trị, cũng có tính chất báo như vậy — *bình luận* các sự kiện trước mắt, các bài báo ngắn (I-u-đa với một sự tế nhị rất đúng đắn, đã rất coi trọng việc xuất bản thường xuyên những cuốn sách nhỏ với những bài ngắn). Chúng ta sẽ có đầy rẫy những tài liệu loại ấy, chúng ta sẽ chạy đi làm những việc do I-u-đa giao

1) — kể cả.

2) — ở nước ngoài.

cho, còn I-u-đa do làm chủ tờ "Bình luận thời đại" (rõ ràng anh ta sẽ là người chủ và người chủ tuyệt đối ở đó, vì anh ta có tiền và có 99% tài liệu — còn chúng ta bắt quá thỉnh thoảng mới có thể đóng góp chút ít vào đó) nên sẽ đạt được danh vọng tự do chủ nghĩa tuyệt đẹp và mưu toan gạt đi không những tờ "Bình minh" nặng nề, mà cả tờ "Tia lửa" nữa. Chúng ta sẽ chạy ngược chạy xuôi, lo liệu công việc, sửa bài, chuyên chở, còn ngài I-u-đa kính mến thì sẽ là rédacteur en chef¹⁾ của một tờ tạp chí nhỏ có thể lực nhất (theo so genanten²⁾ dư luận "xã hội" rộng rãi). Và người ta có thể dành cho rechtgläubigen³⁾ ấy một sự an ủi "lãng mạn": cứ gọi là "Phụ trương của tạp chí dân chủ - xã hội "Bình minh"", cứ để cho họ tự do an ủi bằng những lời nói suông, trong khi đó tôi sẽ nắm lại chính công việc. Thử hỏi rằng, phải chăng "bá quyền lãnh đạo" nổi tiếng của đảng dân chủ - xã hội ở đây chỉ là cant⁴⁾ hay sao? Nó sẽ thể hiện ra bằng cái gì, ngoài lời nói suông: "Phụ trương của tạp chí dân chủ - xã hội"? Anh ta sẽ đê bẹp chúng ta về mặt tài liệu — điều đó không còn nghi ngờ gì nữa, bởi vì chúng ta viết cho tờ "Bình minh" và tờ "Tia lửa" cũng còn chưa kịp.

Một trong hai giải pháp: hoặc là tờ "Bình luận thời đại" là *Phụ trương* cho tạp chí "Bình minh" — (như đã thoả thuận) — như vậy nó không được ra thường xuyên hơn so với tờ "Bình minh", và để cho tờ "Tia lửa" *hoàn toàn* tự do sử dụng tài liệu. Hoặc là chúng ta bán quyền con cả của chúng ta để đổi lấy một bát cháo hoa và bị I-u-đa genasführt⁵⁾, anh chàng này vẫn thét đả chúng ta những lời nói suông.

Nếu chúng ta có được và có thể giành được bá quyền lãnh đạo thực sự thì chỉ là nhờ có tờ báo chính trị (được một cơ quan ngôn luận khoa học ủng hộ), và khi người ta tuyên bố hết sức trắng

1) — tổng biên tập.

2) — cái gọi là.

3) — chính giáo.

4) — sự giả nhân giả nghĩa.

5) — xô mũi.

trộn với chúng ta rằng, mục chính trị trong tờ báo của chúng ta không được cạnh tranh với cơ quan chính trị của các ngài thuộc phái tự do, thì vai trò thảm hại của chúng ta rõ như ban ngày.

Tôi đã sao lại bức thư đó và gửi kèm nó với "Biên bản" cuộc họp hôm nay như một lời tuyên bố phản kháng của tôi và "ý kiến riêng" của tôi, và tôi đề nghị đồng chí cũng gương cao ngọn cờ khởi nghĩa. Đoạn tuyệt tốt hơn là thực tế bị lệ thuộc vào cương lĩnh Credo bên cạnh những lời đao to búa lớn chống lại chủ nghĩa Credo.

Nếu đa số tán thành thì đương nhiên là tôi phải phục tùng, nhưng chỉ sau khi tôi từ bỏ trách nhiệm trước.

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ
In lần đầu năm 1925 trong Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản đánh máy có những bổ sung viết tay của V.I. Lê-nin

42

GỬI NHÓM "ĐẤU TRANH"⁸²

3.II.01.

Các đồng chí thân mến!

Bức thư của các đồng chí nói là từ chối không hợp tác làm chúng tôi rất buồn phiền. Bức thư của chúng tôi gửi cho Nê-vdô-rốp (bức thư gửi kèm theo riêng cho các đồng chí "bản tuyên bố", tờ "Tia lửa", số 1 và bản in thử bài báo của Ri-a-da-nốp) và bức thư của các đồng chí nói về sự từ chối được gửi đi cùng một lúc nên không gặp nhau.

Chỉ qua việc đó các đồng chí cũng thấy là chúng tôi không hề có ý định gạt bỏ các đồng chí ra khỏi công việc. Chúng tôi mong các đồng chí thứ lỗi cho chúng tôi về sự chậm trễ — trong việc này đúng là chúng tôi có lỗi thật, nhưng xin các đồng chí đừng

quên rằng, chúng tôi cũng bị khổ sở không kém các đồng chí vì "thái độ không dứt khoát". Chúng tôi đã nghiêm chỉnh tuân theo quyết nghị của nhóm chúng tôi là không phổ biến tờ báo ở nước ngoài trước khi phổ biến nó ở nước Nga, chỉ đề ra ngoại lệ cho những người gần gũi nhất, trong số đó có các đồng chí. Đến tận gần đây chúng tôi vẫn không biết chắc chắn là tờ báo đã được phổ biến ở nước Nga chưa (và ngay cả bây giờ chúng tôi cũng không thể cam đoan điều đó), — những bận rộn về việc này gắn liền với một số cuộc đàm phán mới (với các nhà dân chủ tự do chủ nghĩa, — hiện nay đó còn là điều hết sức bí mật!) đã chiếm hết thời gian của chúng tôi, và vì thế nên đã có sự chậm trễ trong việc thực hiện quyết định gửi số báo "Tia lửa" cho các đồng chí, quyết định này đã được thông qua cách đây hai tuần.

Lời tuyên bố của chúng tôi vẫn chưa được phổ biến ở nước Nga, mà mới chỉ được đưa cho một số người ở đó xem thôi.

Chúng tôi xin nhắc lại một lần nữa rằng tình hình đó hoàn toàn không phải là vì thiếu chú ý, mà là vì thiếu dứt khoát và bận rộn mà bản thân chúng tôi chưa khắc phục được. Chúng tôi sẽ rất vui mừng nếu sự hiểu lầm vì điều đó được giải quyết và các đồng chí vẫn tiếp tục có thái độ như trước đây đối với công việc chung của chúng ta.

Xin gửi lời chào đồng chí *Pê-tơ-rốp*

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

43

GỬI Đ. B. RI-A-DA-NỐP

5/II.01.

Đồng chí thân mến! Chúng tôi đã in thử bài báo của đồng chí và hiện giờ có lẽ đã in xong, cho nên không thể thay đổi được

nữa. Còn về chỗ cắt bỏ thì đây là do chúng tôi làm. Đương nhiên là nếu không có sự thoả thuận trước của tác giả thì chúng tôi sẽ không cho phép mình thay đổi bất kỳ chỗ nào có liên quan tới những tư tưởng hết sức quan trọng của tác giả. Nhưng chỗ rút gọn này chỉ là do những nguyên nhân kỹ thuật — biên tập mà thôi. Không một ban biên tập nào lại có thể từ bỏ cái quyền rút gọn như vậy. Chúng tôi hoàn toàn tin rằng bản thân đồng chí cũng sẽ công nhận rằng những chỗ rút gọn đó không hề làm thay đổi luồng tư tưởng của tác giả và tính xác đáng trong lập luận của tác giả. Chúng tôi rất mong đồng chí đừng xét việc đó theo khía cạnh xấu, và mong đồng chí tiếp tục hợp tác, một sự hợp tác rất quý giá đối với chúng tôi.

Cuộc đàm phán với phái tự do mà trong thư trước¹⁾ chúng tôi đã nói qua với đồng chí, đã được tổ chức. Chúng tôi quyết định xuất bản thêm một tờ phụ trương chính trị chung nữa cho tờ "Bình minh", trong đó sẽ in một phần tài liệu hàng ngày của chúng ta. Chúng tôi hy vọng rằng nhóm của đồng chí⁸³ sẽ ủng hộ cả tờ phụ trương đó. Chúng tôi sẽ gửi gấp bản thông báo về việc xuất bản tờ phụ trương đó.

Đồng chí có nghe thấy tin gì về những chuyện xảy ra ở Ki-ép không?⁸⁴ Người ta nói rằng ở đó có 18 người bị thiệt mạng.

Mong đồng chí cho biết điều mà đồng chí đã biết.

Siết chặt tay đồng chí *Pê-tơ-rốp*

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII*

Theo đúng bản thảo

1) Xem tập này, tr.97.

44

GỬI V.P. NÔ-GHIN

5/II.01.

Xin cảm ơn đồng chí vì đã viết thư và phân tích tỉ mỉ tờ "Tia lửa". Những nhận xét súc tích và có căn cứ cùng với việc chỉ ra những sơ suất (không thể tránh khỏi trong một công việc khó khăn như vậy) thì thật là quá ít ỏi khiến cho những nhận xét đó càng quý gấp bội, và sự chú ý của đồng chí tới tờ "Tia lửa" củng cố thêm niềm hy vọng của tôi là chúng ta sẽ cùng nhau làm việc cho tờ báo đó.

Tôi hoàn toàn đồng ý là mục bình luận tình hình trong nước còn nghèo nàn. Trong số hai thì mục đó sẽ phong phú hơn, nhưng vẫn còn nghèo nàn: đó là một trong những mục khó nhất, và chỉ có thể dần dần mới thu xếp được nó một cách thoả đáng.

Theo tôi, nhận xét của đồng chí về các tin tức chưa hoàn toàn đúng. Tôi không lo ngại sự trùng lặp với số 10 của tờ "Tư tưởng công nhân" [nhân tiện nói thêm: tôi chưa thấy số báo đó — đồng chí làm ơn gửi cho].

Điều đó chứng tỏ rằng chúng ta cũng có liên hệ với Hội liên hiệp ở Xanh Pê-téc-bua¹⁾, mà như vậy là rất tốt.

Theo quan điểm của tôi thì đồng chí đã giải thích một cách gượng gạo và không đúng về lời kêu gọi "đề phòng" trong bài tiểu luận nói về khủng hoảng⁸⁵. Qua văn cảnh, người ta thấy rõ là *chỉ* phòng ngừa *những cuộc bãi công thời*, bởi vì ngay cạnh đó có nói rằng bãi công không phải là phương pháp đấu tranh duy nhất, rằng cần phải lợi dụng chính cái thời gian khó khăn này để tiến hành những phương pháp đấu tranh khác: tuyên truyền ("giải thích"), và cổ động ("chuẩn bị cuộc đấu tranh quyết liệt hơn" — NB), — nên tôi kiên quyết phản đối việc so sánh lời kêu gọi "đề phòng" với luận điểm của tờ "Tư tưởng công nhân". Khuyến nên

1) Có ý muốn nói tới nhóm "Ngọn cờ công nhân".

"đề phòng" những cuộc bãi công và nên chuẩn bị cuộc đấu tranh kiên quyết >, điều đó đối lập hẳn với tờ "Tư tưởng công nhân". Nhận xét của đồng chí về những cuộc biểu tình là hoàn toàn đúng đắn, nhưng thứ nhất, chính cái đó phù hợp với một khái niệm rộng hơn về "cuộc đấu tranh kiên quyết hơn"; thứ hai, muốn làm cho lời kêu gọi đó được cụ thể hơn và rõ ràng hơn thì thật không hợp một khi không có lý do trực tiếp và không có khả năng đánh giá tỉ mỉ toàn bộ tình huống. Trong số 2 — nói về một cuộc bãi công và bài tiểu luận trên tờ "Công nhân miền Nam"⁸⁶ — sẽ thử trình bày rõ ràng hơn.

Tôi không thể tán thành ý kiến cho rằng sự bảo hiểm của nhà nước đối với nạn thất nghiệp phải là một yêu cầu có tính chất kích thích. Tôi không tin rằng về nguyên tắc điều đó đúng: trong nhà nước có giai cấp thì việc bảo hiểm đối với nạn thất nghiệp lẽ nào có thể là một cái gì khác ngoài sự lừa bịp. Về mặt sách lược ở nước Nga chúng ta, điều đó đặc biệt không hợp, bởi vì nhà nước của chúng ta *ưa* những cuộc thí nghiệm "nhà nước hoá" ưa quảng cáo "lợi ích chung" của chúng, và chúng ta cần phải kiên quyết chống lại việc mở rộng chức năng của nhà nước *hiện nay* và ủng hộ việc mở rộng phạm vi tự chủ về mặt xã hội. Ủng hộ sự giúp đỡ và cứu trợ những người thất nghiệp thì được, còn ủng hộ "việc bảo hiểm của nhà nước" thì sao đây — ?

Nhận xét của đồng chí về sự thiếu hoàn chỉnh nào đó trong bài báo về Du-ba-tốp có thể là đúng⁸⁷.

Về việc kỷ niệm 75 năm những người tháng Chạp — đúng là có thiếu sót⁸⁸.

Nếu đồng chí muốn, tôi có thể kiếm cho đồng chí một hộ chiếu Bun-ga-ri. *Đồng chí hãy viết thư cho biết là có cần không*, và nếu cần thì cho biết đặc điểm.

Việc vận chuyển của chúng tôi đã được cải tiến và có thể sẽ giải quyết được mà không cần đến sự giúp đỡ của những người mới.

Đồng chí làm ơn gửi cho tờ "Tư tưởng công nhân" và cả tờ "Di vãng"⁸⁹ cùng những xuất bản phẩm khác ở Luân-đôn. Tôi cũng đề nghị gửi cho tôi cả mục lục các xuất bản phẩm của "Fabian Society"¹⁾ và của các tổ chức xã hội chủ nghĩa khác nữa. Đồng chí khuyên nên chọn tờ báo Anh nào? Liệu đồng chí có thể gửi vài số làm mẫu được không? Tôi đã đặt tờ "Justice"⁹⁰, nhưng chưa hài lòng.

Hiện nay không có 4 bản báo "Tia lửa". Sắp có. Tiện đây xin hỏi: đồng chí cần để làm gì? Đồng chí chớ nên quên là *không thể nào* phổ biến ở nước ngoài được. Bản đã gửi *chủ* dành cho đồng chí và bạn của đồng chí²⁾, còn nói chung hiện nay phải hết sức giữ bí mật.

Siết chặt tay đồng chí. *Pê-tơ-rốp*

Tôi gửi thêm một cuốn sách nhỏ của chúng tôi³⁾. Hiện nay cũng chỉ dành cho *đồng chí* và phải *giữ bí mật*.

Đồng chí hãy cho biết tất cả các cảm tưởng của đồng chí.

Bao giờ đồng chí định trở về Nga? Lúc đó chúng ta có lẽ cần phải gặp nhau. Liệu đồng chí có thể rẽ qua đây một tuần được không⁹¹? Về mặt tiền lương và tài chính nói chung tình hình của đồng chí thế nào?

Một lần nữa siết chặt tay đồng chí.

Petroff của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1958 trên tạp chí
"Những vấn đề lịch sử Đảng cộng
sản Liên-xô", số 3*

Theo đúng bản thảo

1) — "Hội Pha-biêng".

2) Có lẽ nói về X.V. An-đrô-pốp.

3) Có lẽ muốn nói tới cuốn sách nhỏ "Những ngày tháng Năm ở Khắc-cốp" với lời tựa của V.I. Lê-nin (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.459 - 467).

45

GỬI NHÓM "ĐẤU TRANH"

21.II.01.

Các đồng chí thân mến!

Thái độ kiên trì của các đồng chí về việc "xác định quan hệ" làm chúng tôi ngạc nhiên, và rất đáng tiếc là về việc này chúng tôi không thể thoả mãn các đồng chí được. Công việc của chúng tôi mới bắt đầu; bộ máy vừa mới hoạt động đôi chút và phụ thuộc vào sự cộng tác tích cực của mọi người, liệu bộ máy đó có được tổ chức thích đáng không, — thế mà bỗng nhiên ở đây, lẽ ra phải làm những công việc khẩn cấp thì các đồng chí lại đề nghị tiến hành việc "xác định quan hệ" với một sự chính xác đặc biệt nào đó! Chúng tôi cho rằng, sự cộng tác gần gũi và thường xuyên (sự cộng tác này biểu hiện ở chỗ các đồng chí đã gửi đến hai bài báo; chúng tôi trông đợi sự cộng tác đó cả về sau này nữa) là mối quan hệ khá rõ ràng, và từ đó toát ra một cách rõ ràng cả quyền của người cộng tác được thay mặt tờ báo để phát biểu, được thu hút lực lượng, tổ chức sự liên lạc, lập quỹ, tập hợp bài, v.v.. Việc đó tất nhiên dẫn tới chỗ làm cho những người được thu hút xích lại gần ban biên tập, việc xác lập những sự thoả thuận dứt khoát (về một công việc nào đó hoặc về việc chỉ đạo một mục nào đó, một hoạt động nào đó) đòi hỏi phải có quan hệ trực tiếp của ban biên tập với những người được thu hút đó, — việc đó cũng bắt nguồn một cách tự nhiên từ thực chất mối quan hệ giữa những người cộng tác thân cận và ban biên tập.

Chúng tôi hy vọng là quan hệ của chúng ta từ hình thức cộng tác đơn giản dần dần sẽ biến thành một sự hợp tác mà trong đó có phân chia thành các bộ phận nhất định và thường kỳ tổ chức những cuộc họp chung của ban biên tập.

Tiếp đó, dĩ nhiên chúng tôi hoàn toàn không phủ nhận rằng việc tổ chức ở nước ngoài đòi hỏi (qua 1/4 — 1/2 năm) phải tổ chức ra những hình thức, những cơ quan và những hoạt động

mới, và về mặt này chúng tôi trông đợi ở các đồng chí, song trong khi tờ "Bình minh" và tờ "Tia lửa" vẫn chưa được củng cố hoàn toàn thì chúng tôi chưa thể bắt tay làm ngay tất cả những việc đó được.

Chúng tôi hy vọng rằng các đồng chí thông cảm với tình hình của chúng tôi và nhất trí rằng hiện nay không thể tiếp tục làm cái việc "xác định quan hệ" được.

Bắt tay các đồng chí¹⁾.

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

46

GỬI V. P. NÔ-GHIN

21/II.01.

Xin cảm ơn về những tờ báo đã gửi. Mấy ngày nữa tôi sẽ gửi cho đồng chí số 2 tờ "Tia lửa" — cũng *hết sức* bí mật.

Đồng chí có thể thăm dò tin tức ở tờ "Đêm trước" được không. Từ ngày 31 *tháng Mười* đã gửi đến đó (thay mặt Dr. K. Lehmann) tiền và 3 con tem để gửi báo đi. Thế mà đến tận bây giờ vẫn không thấy tăm hơi gì!

Đồng chí hãy gửi cho bản sao lời phản đối việc cưỡng bức sinh viên đi lính. Đối chiếu với bài báo về vấn đề đó đăng trên số 2 tờ "Tia lửa" thì cũng hay²⁾.

A-léch-xây hứa sắp đến.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

1) Lúc đầu được viết như sau: "Gửi lời chào đồng chí. Pê-tơ-rốp".

2) Xem V.I. Lê-nin. "Việc 183 sinh viên bị cưỡng bức đi lính" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.493 - 500).

Xin lỗi vì bức thư ngắn: tôi đang bù đầu vì nhiều việc linh tinh.

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

47

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

27.II.01.

P.B. thân mến! Tôi đã nhận được cả hai bức thư của đồng chí, và đã chuyển cho V.I. bức thư gửi đi từ Ý. Tôi vẫn chưa biết nội dung của bức thư sau đó, bởi vì tôi chuyển bức thư đó qua Bli-u-mên-phen-đơ. Mai chúng tôi sẽ cùng đi với anh ta: anh ta qua Viên rồi đi tiếp nữa, còn tôi qua Viên rồi tới Pra-ha để giải quyết công việc riêng². Xin lỗi đồng chí vì có cuộc hẹn gặp và sửa soạn nên tôi viết ngắn.

Tôi đã nhận được thư của Dietz nói rằng anh ta *không đăng* lời tuyên bố (về sự liên minh với phái tự do), rằng việc đó nguy hiểm ("liên hiệp", các nhóm etc.), rằng nói chung đối với chúng ta in bí mật thì chẳng tốt hơn sao?! Chúng tôi rất sửng sốt vì cái tin đó của anh chàng Đít-xơ ngu ngốc gàn dở. Đã quyết định (provisorisch¹) *tạm thời* ngừng tờ "Bình minh" (tạm thời!) — còn những cái khác thì in ở Giơ-ne-vơ.

Hình như đã khôi phục quan hệ ngoại giao với nhóm Pa-ri. Mô-lô-tốp *đã* viết xong bài báo về tài chính (cho tờ "Tia lửa" số 3²). Đồng chí ấy đã hứa sẽ viết bài bình luận tình hình nước ngoài.

1) — tạm thời.

2) Bài "Chế độ chuyên chế và tài chính" đăng ở số 4 tờ "Tia lửa".

Tài liệu cho số 3 của tờ "Tia lửa" còn hơi ít.

I-u-đa (Tê-lê-nốc) vẫn chưa đi. May quá — hình như mấy hôm nữa rút cuộc hẳn cũng sẽ đi khỏi. Với hẳn "mọi việc đều trôi chảy".

Tất cả những thư từ trong nước gửi sang đều viết về những vụ lộn xộn của sinh viên. Brát viết là sắp sang.

Số hai¹ vẫn chưa về tới Nga.

Siết chặt tay đồng chí. Nhất định tôi sẽ viết rõ ràng hơn khi tôi trở về (tôi đi khoảng 4 - 7 ngày) và khi công việc trở lại bình thường.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

48

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

11/III.01.

P.B. thân mến! Hôm nay tôi nhận được thư của đồng chí (cùng với bản sao lời nhận xét khen ngợi hết mức của nhóm Pa-ri⁹³) và tôi vội vàng gửi cho đồng chí một bản khác của số 2²). Làm sao mà tôi lại bỏ qua để đến nỗi gửi cho đồng chí một bản tồi như vậy? Chẳng qua lúc đó tôi hoàn toàn không được *lựa chọn*.

Bài của Lây-tây-den, theo tôi chưa hoàn toàn..., nhưng có lẽ vẫn dùng được. Những người khác có lẽ cho rằng bài đó tốt hơn so với sự nhận xét của tôi.

1) báo "Tia lửa".

2) báo "Tia lửa".

Tôi hoàn toàn không biết gì về Sâu-e. Tôi sẽ hỏi những người khác.

Tôi gửi những số báo "Weltpolitik"⁹⁴ mà tôi có. Nếu đồng chí muốn có tất cả các số từ đầu đến cuối, thì có lẽ phải hỏi chính tác giả là người đã chu đáo in lại địa chỉ của mình một lần nữa.

Chúng tôi đã sửa xong tờ cuối cùng của tạp chí "Bình minh". Sắp có...

A-léch-xây muốn viết về 20 năm kỷ niệm ngày 1/III. Anh ta có viết hay không — tôi không biết. Tôi đang chờ anh ấy sắp tới.

Siết chặt tay đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

49

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

20.III.01.

P.B. thân mến! Tôi đã nhận được tất cả các thư của đồng chí và đã chuyển cho Tét-ca tin tức của người bạn cũ¹⁾ của chị ấy. Đồng chí ủng hộ công lo lắng về các địa chỉ và nghĩ rằng đã có cái gì đó thay đổi. Tôi vẫn ở đây, và viết thư cho tôi vẫn phải theo địa chỉ đó:

Herrn Georg Rittmeyer, Kaiserstraße 53/o. München. Ở trong ghi: für Meyer.

Tôi còn phải đợi nhà tôi khá lâu: thời hạn của nhà tôi mãi đến chủ nhật mới hết, và sau đó nhà tôi còn phải ghé vào một vài nơi, cho nên chưa chắc nhà tôi đã có thể có mặt trước nửa cuối tháng Tư được. Nhưng ngay cả khi nhà tôi tới thì vẫn có thể viết thư

1) Đây muốn nói tới Đô-brốt-gia-nu - Ghê-ri-a (Ca-tơ, C.A.).

qua Rit-mây-ơ, bởi vì đồng chí ấy bao giờ cũng sẽ chuyển cho tôi, còn về phần tôi, tôi sẽ thông báo kịp thời về việc thay đổi địa chỉ.

Tờ "Bình minh" gây ra chuyện bực mình. Anh chàng quý tộc khó tính Dietz ấy kiên quyết bỏ bài xã luận của đồng chí, sợ những lời trích dẫn báo "Tia lửa", cảm thấy hơi hướng "các nhóm" etc., viện cứ rằng cả Bê-ben lẫn Din-gơ (những người góp cổ phần vào G.m. b. H.¹⁾ của anh ta) đều sợ⁹⁵, v.v.. Chúng tôi rất lấy làm tiếc là đã buộc phải bỏ bài của đồng chí và thay nó bằng mấy lời "gửi bạn đọc". Thật hết sức bực mình với lối kiểm duyệt mới này! Cả bìa cũng bị tai họa: họ xoá đi cả những chữ "một số người dân chủ - xã hội Nga". Bao giờ chúng ta mới thoát khỏi "sự bảo trợ" của Dreck - Genoss²⁾ ấy?!

Tê-lê-nốc (I-u-đa) cũng đem lại một sự dễ chịu: bạn anh ta gửi đến một bức thư (= anh bạn này có thể là một nguồn cung cấp tiền = goldene Wanze³⁾), với giọng hết sức bực tức, nói rằng tôi gửi 200 (hai trăm!) rúp cho tờ "*Bình luận thời đại*" và hãy nhớ rằng *không phải* cho cơ quan của các anh, mà chính là cho cơ quan này. Tất cả chúng tôi đều phẫn nộ và đã quyết định: 1) không in bản tuyên bố về liên minh, 2) gửi một *tối hậu thư* cho Tê-lê-nốc và "người bạn", nói rằng hoặc là cung cấp chắc chắn tiền cho cơ quan *chúng tôi*, hoặc là chúng tôi cự tuyệt, 3) kết thúc bài viết về bản điều trần của Vít-te⁹⁶.

Thế đấy, chẳng đúng là một lần nữa chúng ta lại bị I-u-đa lừa bịp sao??

Một sự an ủi: tờ "Tia lửa" số 2 đã được đưa vào nước Nga một cách thuận lợi, có kết quả, tin tức gửi đến rất nhiều. Có trời biết được là ở nước Nga đang xảy ra cái gì: biểu tình ở Xanh Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Khác-cốp, Ca-dan; Mát-xcơ-va ở trong tình trạng thiết quân luật (hơn nữa ở đây bọn chúng đã bắt giữ

1) G.m.b.H. — "Gesellschaft mit beschränkter Haftung" ("Công ty có trách nhiệm hạn chế") — nhà xuất bản sách của Đít-xơ.

2) — những đồng chí xấu.

3) — "con rệp vàng"; túi vàng (biệt danh của Đ. Giu-cốp-xki).

cô em gái và thậm chí cả người anh rể của tôi nữa, một người chưa bao giờ tham gia vào việc gì cả!), những vụ tàn sát, các nhà tù chật ních người v.v..

Trong những ngày sắp tới chúng tôi chờ Brát¹⁾ và người bạn chung của chúng ta là Phên-đơ, cả hai người đã lên đường rồi (thế là xong!) còn Phên-đơ thì (*cho đến nay*) đã thực hiện tốt tất cả những điều yêu cầu.

Chúng tôi đang in tờ báo khổ nhỏ nhân ngày 1 tháng Năm²⁾ và sau đó sẽ bắt đầu in số 3 tờ "Tia lửa" và có thể in cả số 4 nữa — có rất nhiều tài liệu.

Nghe nói tờ "Bình minh" sẽ ra vào thứ bảy và sẽ gửi thẳng từ Stút-ga cho đồng chí.

Quỹ của chúng tôi *rất* nghèo. Vì vậy *tạm thời* cần phải tuyệt đối ngừng mọi khoản chi phí cho việc thuê người (mà đồng chí dự kiến sử dụng vào việc vận chuyển).

Siết chặt tay đồng chí. *May-ơ* của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

50

GỬ PH.I. ĐAN

22.III.01.

Rất cảm ơn đồng chí về bức thư đề ngày 2.III. gửi qua Rittmeyer. Chúng tôi rất mừng vì cuối cùng việc trao đổi thư từ giữa chúng ta đã được thiết lập (về việc này tôi đã viết cho đồng chí

1) I-u.Ô. Mác-tốp.

2) Đây muốn nói tới báo "Tia lửa" khổ nhỏ "Ngày 1 tháng Năm" được in xong vào tháng Tư 1901.

từ ngày 15 *tháng Bảy!*¹⁾). Đồng chí cứ tiếp tục việc này cho đều để mỗi khi có việc quan trọng thì lúc nào chúng tôi cũng biết được là thư chắc chắn sẽ đến. Địa chỉ mà đồng chí đã viết lần cuối cùng là một trong những địa chỉ chắc chắn nhất, đồng chí cứ sử dụng địa chỉ đó.

Đồng chí hãy thu góp tiền đi. Hiện nay chúng tôi ở tình trạng gần như khốn quẫn và đối với chúng tôi việc nhận được món tiền lớn là vấn đề sống còn. Mấy ngày nữa chúng tôi sẽ gửi tờ "Bình minh". Cho nên đồng chí hãy hết sức cố gắng để giải quyết vấn đề tài chính^{*}.

Công việc của nhóm bác sĩ thế nào²⁾? Hồi mùa hè đại diện của họ có thái độ chẳng khác gì đoạn tuyệt (anh ta đặt ra cho chúng tôi những điều kiện gần đở), — nhưng sau đó một người trong nhóm của anh ta đã nối lại quan hệ với đại diện của chúng tôi ở Béc-lanh³⁾. Đồng chí hãy cố gắng tìm hiểu xem họ có đồng ý giúp đỡ chúng ta hay không?

Hãy gửi địa chỉ để gửi va-li tới⁹⁷ và địa chỉ chắc chắn hơn để gửi thư và sách.

Xta-rích của đồng chí

Những con đường qua Phần-lan thế nào?⁹⁸ Chúng tôi không biết gì và không nhận được của đồng chí một bức thư nào về vấn đề đó cả. Đồng chí hãy nhắc lại cho.

Nếu những người mang va-li không có thư của tổ chức thì đừng có thổ lộ *một tý* gì với họ nhé.

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-lanh

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

* Có thể gửi tiền qua ngân hàng bằng séc, gửi trong thư bảo đảm cho bác sĩ y khoa Carl Lehmann (chữ cái thứ ba là "h" của Đức) Gabelsbergerstraße 20a. Đồng chí nên nhớ rằng địa chỉ đó chắc chắn đối với cả việc gửi tiền, gửi thư và gửi sách báo nữa.

1) Chưa tìm được bức thư này của V.I. Lê-nin.

2) Chưa xác minh được ở đây nói về nhóm nào.

3) M.G. Vê-tse-xlốp.

51

GỬI V.P. NÔ-GHIN

23/III.01.

Tôi gửi đồng chí 5 bản tờ "Tia lửa" số 2 để phân phát và bán. Nếu nhờ đó mà đồng chí có thể thu được ít tiền thì chúng tôi rất cảm ơn. Chúng tôi rất cần tiền. Liệu qua Luân-đôn đồng chí có thể áp dụng một số biện pháp để phân phát và bán được không?

Tôi chờ A-lếch-xây nay mai sẽ tới. Anh ta đã nhận được hộ chiếu và cuối tuần trước chắc đã lên đường rồi.

Mấy ngày nữa từ Stút-ga sẽ gửi thẳng cho đồng chí tờ "Bình minh".

Siết chặt tay đồng chí. ... của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

52

GỬI V.P. NÔ-GHIN

6/IV.01.

Tôi và A-lếch-xây vừa mới nhận được thư của đồng chí nói về tờ "Bình minh". Rất cảm ơn về lời nhận xét chi tiết và thẳng thắn: những nhận xét như vậy đối với chúng tôi càng quý giá hơn bởi vì rất hiếm. Nhận xét của đồng chí cho rằng trên tờ "Bình minh" thiếu những bài điểm tình hình chính trị và những bài

chính trị, là hoàn toàn đúng đắn. Chúng tôi thấy hết thiếu sót đó và sẽ hết sức cố gắng khắc phục nó.

Siết chặt tay đồng chí. ... của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

53

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP¹⁾

Tôi đã nhận được văn tập "Trên vị trí vinh quang"⁹⁹ kỷ niệm Mi-khai-lốp-xki. Trong số hai tờ "Bình minh" phải phê phán kịch liệt: tôi nhận phê phán Tséc-nốp, người về hòa với Cau-xky à la Bun-ga-cốp. Nếu đồng chí nhận phê phán Ra-pha-i-lốp, I-u-gia-cốp và những "nhà xã hội học" khác thì tốt quá. Đó sẽ là dịp trả thù Mi-khai-lốp-xki.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Viết ngày 15 tháng Tư 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu ngày 7 tháng Chín
1956 trên báo "Lớp kế tục"
(Lê-nin-grát), số 210*

Theo đúng bản thảo

1) Bức thư này gửi kèm với thư cho I-u.Ô. Mác-tốp.

54

GỬI C.I-A. BRAN-TINH¹⁰⁰

19 tháng Tư 1901.

Đồng chí kính mến!

Đồng chí của chúng tôi ở Béc-lanh theo sự uỷ nhiệm của chúng tôi đã viết thư cho đồng chí nói rằng chúng tôi muốn thiết lập mối quan hệ chặt chẽ hơn với các đồng chí Thụy-điển và Phần-lan.

Giờ đây tôi xin phép thay mặt ban biên tập tờ tạp chí dân chủ - xã hội Nga "Bình luận" (J.H.W.Dietz Verlag. Stuttgart) viết thư cho đồng chí với lời yêu cầu sau đây.

Chúng tôi cho rằng việc giới thiệu với người Nga nói chung và với công nhân Nga nói riêng về tình hình chính trị ở Phần-lan, sự áp bức Phần-lan, cũng như về cuộc đấu tranh kiên trì của người Phần-lan chống lại chế độ chuyên chế, có một ý nghĩa rất to lớn. Vì vậy chúng tôi sẽ rất cảm ơn đồng chí nếu đồng chí chuyển cho tất cả các bạn hữu Phần-lan quen đồng chí lời đề nghị thiết tha của chúng tôi là hãy ủng hộ chúng tôi trong việc đó.

Dĩ nhiên là sẽ rất tốt đối với chúng tôi, nếu chúng tôi có thể tìm được một người cộng tác thường xuyên người Phần-lan; người này, thứ nhất, hàng tháng sẽ gửi cho chúng tôi bài (4 - 8 ngàn chữ in), và thứ hai, thỉnh thoảng gửi cả những bài dài và bài điểm tình hình nữa. Chúng tôi cần hai loại bài cuối để đăng trên tờ "Bình minh", còn loại bài thứ nhất thì để đăng trên tờ "Tia lửa", một tờ báo Nga bí mật mà ban biên tập của nó đã viết thư cho chúng tôi với lời đề nghị này.

Nếu đồng chí thấy việc đó có lợi, tôi sẽ gửi cho đồng chí tờ "Bình minh" và hai số tờ "Tia lửa".

Bài có thể viết bằng tiếng Thụy-điển hoặc tiếng Phần-lan cũng được: chúng tôi sẽ tìm được người dịch.

Tôi rất mong đồng chí báo cho tôi biết, liệu đồng chí có thể thực hiện được lời đề nghị của chúng tôi không.

Gửi lời chào dân chủ - xã hội.

I. Pê-tơ-rốp

P.S. Mong đồng chí thứ lỗi cho vì trình độ tiếng Đức quá tồi của tôi.

Địa chỉ của tôi:

Herrn J. H. W. Dietz Verlag.

Furthbachstr. 12.

Stuttgart.

Trên phong bì trong:

An die Redaktion der Morgenröte - für Herrn Petroff.

*Gửi từ Muyn-khen đến Xtốc-khôn**In lần đầu bằng tiếng Thụy-điển**ngày 8 tháng Ba 1955 trên báo**"Morgon-Tidningen", số 65**Theo đúng bản thảo**Dịch từ tiếng Đức**In lần đầu bằng tiếng Nga năm**1957 trong V.I. Lê-nin, Toàn tập,**xuất bản lần thứ 4, t.36*

55

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

21.IV.01.

G.V. thân mến!

Chúng tôi hết sức vui mừng vì vụ rắc rối của đồng chí đã kết thúc một cách ổn thoả¹⁰¹. Chúng tôi chờ đồng chí: cần phải bàn nhiều cả về các vấn đề sách báo và tổ chức, lần về tờ "Tia lửa" (tới ngày 1.V. số ba phải xong. Sau đó chúng tôi muốn in ngay số bốn) và tờ "Bình minh". Đồng chí có địa chỉ liên lạc rồi — Vê-li-ca

Đmi-tơ-ri-ép-na. Đây là địa chỉ khác (của A-lếch-xây) để phòng xa: Occamstr. (ở Schwabing) 1a, III, rechts bei Frau Kraft, hoi Herrn Vernet, có điều là đối với địa chỉ này tốt nhất nên viết thư báo trước thời gian đến, bởi vì nếu không sẽ dễ không gặp ai ở nhà.

Tôi gửi tờ "Thế giới công nghiệp" các số 1 - 11¹⁰². Chúng tôi có cuốn của Phran-cơ — tôi sẽ gửi cho đồng chí, nếu đồng chí cần ngay trước khi đến.

Ở đây chỉ có độc một bản tập "Trên vị trí vinh quang": chúng tôi sẽ đặt mua thêm một bản nữa, bởi vì nhu cầu về tập này rất lớn.

Về vấn đề ưu tiên công tác tổ chức so với công tác cổ động trong giai đoạn hiện nay, chúng tôi hoàn toàn đồng ý với đồng chí. Chính tờ ""Tia lửa" khổ nhỏ" cũng khá thận trọng về vấn đề kêu gọi trực tiếp — hay là đồng chí vẫn cho rằng như vậy cũng là nguy hiểm¹⁰³?

Hẹn chóng gặp nhau.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Đồng chí làm ơn gửi cho hoặc mang về đây tờ "Kinh tế quốc dân"¹⁰⁴.

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập "Nhóm "Giải phóng lao
động"", số 6*

Theo đúng bản thảo

56

GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP¹⁾

Ngày 22 tháng Tư.

Gửi I-u-ri-ép

Cần phải chuyển những tờ truyền đơn đỏ về Pê-téc-bua, vì vậy nên gửi chiếc va-li đựng chúng về hướng ấy (đến Pơ-xcốp,

1) Bức thư này viết cùng với N.C. Crúp-xcai-a.

chứ không phải đến Xmô-len-xcơ, cũng không phải đến Pôn-ta-va).

Chúng tôi gửi 100 mác cho nhóm Béc-lanh¹⁰⁵ vay. Mong rằng sẽ thu được ở tại chỗ khoản tiền để gửi những chiếc va-li và sẽ khỏi phải lấy khoản chi phí đó ở báo "Tia lửa". Hãy dùng mọi cách để có được khoản tiền đó, bởi vì quỹ của chúng tôi rất eo hẹp.

Còn về việc đồng chí rút ra khỏi nhóm trung lập thì tự bản thân đồng chí thấy rõ hơn là cần phải hành động như thế nào. Có lẽ tốt hơn nên hoãn việc rút ra, vì có khả năng lôi kéo được một người nào đó đứng về phía chúng ta.

Đã đặt mua báo chí. Đồng chí hãy nhắc lại địa chỉ ở Viên đã gửi đến, có cái gì đó kỳ lạ.

Còn về vấn đề vận chuyển thông qua đảng viên Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan, thì đồng chí cứ nhận lời đề nghị của anh ta và làm tất cả những gì đồng chí có thể làm được để hết sức nhanh chóng giao cho anh ta một hai phút tài liệu để gửi thí điểm. Đồng chí có bao nhiêu tài liệu để gửi trong chuyến đó? Chúng tôi sẽ gửi số tài liệu còn thiếu — tờ "Bình minh" và (sau ngày 1.V.) số 3 tờ "Tia lửa".

Đồng chí vẫn chưa viết rõ là cụ thể đồng chí đã nhận được bao nhiêu tài liệu công khai. Hãy gửi cho bản thanh toán chi tiết.

Viết ngày 22 tháng Tư 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-lanh

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

57

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

25.IV.01.

Đồng chí P.B. thân mến! Đã lâu tôi chưa trao đổi gì với đồng chí được, tôi không thể nào thực hiện được việc đó, hơn nữa

A-lếch-xây đã viết cho đồng chí biết về mọi việc* rồi, — nhưng sự trao đổi đã trở nên quá cần thiết khiến tôi không thể trì hoãn được nữa. Tôi muốn hỏi ý kiến đồng chí về cả nhóm Pa-ri lẫn nhóm Xuy-rích¹⁰⁶, và nói chung về công việc.

Đồng chí có biết không, nhóm Pa-ri "đã giải tán (từ lâu rồi, 2 - 3 tuần nay) nhóm trợ giúp báo "Tia lửa"" và đã từ chối (lần thứ hai) không cộng tác, viện cớ là chúng ta đã "vi phạm" "sự trung lập về tổ chức" (sic! không công bằng đối với Hội liên hiệp¹) và uống công đả kích họ trên tờ "Bình minh". Chính tác giả bài "Nhận xét về bản cương lĩnh của phái "Sự nghiệp công nhân"²) đã viết như vậy, đồng thời lại có những lời ám chỉ không chút úp mở rằng tờ "Sự nghiệp công nhân" đang sửa chữa (trong "Báo khổ nhỏ" số 6¹⁰⁷, theo chúng tôi, nó thậm chí còn sửa chữa quá đi!) và do đó... do đó... Vivrons verrons³) — cái "đồng chí thân mến" ấy đã kết thúc như vậy. Rõ ràng là anh ta nhằm một địa vị tốt nhất ở trong tờ "Sự nghiệp công nhân" (hệt như một số "lực lượng trẻ" mà G.V. đã nói đến). Thái độ xỏ lá đó làm cho chúng tôi công phẫn đến mức chúng tôi không thềm trả lời họ. Chúng tôi đang chuẩn bị kịch liệt phê phán tờ "Sự nghiệp công nhân" về thái độ hay xoay chiều của nó trên số 4 của tờ "Tia lửa" (người ta hứa số 3 sẽ hoàn thành vào ngày 1.V. Chúng tôi muốn bắt tay vào số 4 ngay).

Nhưng tôi chưa biết là có nên dứt khoát phỉ nhổ vào bọn người hay âm mưu ấy không, hay là... cứ thử nữa xem. Chắc chắn họ là những con người có khả năng, họ viết, cung cấp (cả hai) tài liệu (cả Đa-nê-vích cũng vậy), khéo quyên góp được tiền (những

* Ở đây một tuần nay tôi bị cúm.

1) Đây có ý nói tới "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài".

2) Tác giả bài báo "Nhận xét về bản cương lĩnh của phái "Sự nghiệp công nhân"" là Đ.B. Ri-a-da-nốp.

3) — Còn sống thì sẽ biết.

350 frs: chưa nơi nào ở nước ngoài lại quyên góp được một số tiền như vậy cho tờ "Tia lửa"). Thực chất chúng ta cũng không phải là không có lỗi đối với họ: chưa quan tâm đầy đủ, không gửi một bài nào để nghiên cứu và "góp ý trên tình đồng chí", không đề nghị một "mục" nào cả (dù chỉ là mục bình luận tình hình nước ngoài trong tờ "Tia lửa" hoặc những bài tiểu luận về một số vấn đề cho mục thời sự xã hội). Có lẽ, trong những quan hệ ở nước ngoài không thể, hoàn toàn *không thể* thiếu một cái gì đó tương tự như vậy. Như nhóm Béc-lanh¹) (cách đây không lâu Ác-xê-ni-ép có ở đó) cũng muốn có một lập trường nhất định: họ nói rằng nếu chỉ đơn thuần giúp đỡ tờ "Tia lửa" thì đối với một sinh viên như thế là đủ, còn đối với *chúng tôi* hoặc đối với Đvín-xcai-a (bà ta và chồng rút ra khỏi Hội liên hiệp, trong đó khi trưng cầu ý kiến hội viên chỉ có ba người, *y compris*²) *Gri - sin!* — tán thành hội nghị. Vive camarade G.³), — họ nói là nên có một cái gì đó như vậy, đồng chí biết chứ...

Thật là tai họa! Cần phải "nặn ra" một tổ chức — thiếu cái đó es geht nicht⁴).

Tôi đã nảy ra một ý nghĩ: liệu có thể thực hiện kế hoạch tổ chức sau đây không: tổ chức "Người dân chủ - xã hội", ban biên tập tờ "Bình minh" và các nhóm nào đó (ví dụ, nhóm Béc-lanh, và *có thể* cả nhóm Pa-ri, v.v.) hoặc những nhân vật nào đó thống nhất lại thành một "*Đồng minh*"⁴⁰⁸ chẳng hạn. Việc xuất bản sách báo do ba tổ chức đảm nhiệm: nhóm "Giải phóng lao động" quản lý nhà in của mình, tạp chí "Bình minh" cũng quản lý nhà in của mình, còn Tiểu ban xuất bản sách báo *được bầu ra* là cộng tác viên thân cận nhất, tham gia các đại hội thường kỳ của các ban biên tập và cho in (ký tên Tiểu ban xuất bản sách báo) các cuốn

1) Nhóm Béc-lanh — những thành viên của nhóm trợ giúp tờ "Tia lửa" ở Béc-lanh.

2) — trong số đó có.

3) — Đồng chí G. muôn năm!

4) — công việc sẽ không ổn.

sách nhỏ, v.v., tại các nhà in của hai tờ "*Người dân chủ - xã hội*" và "*Bình minh*", — eventuell¹⁾ cả ở một nhà in thứ ba, nếu nhà in này được *Đồng minh* lập ra (có một vài triển vọng về việc này). *Quyết định tối cao* về những vấn đề xuất bản sách báo trong *Đồng minh* thuộc về *hội nghị gồm ba thành viên*: đại diện của nhóm "Giải phóng lao động", của tờ "*Bình minh*" và của Tiểu ban xuất bản sách báo. Ban quản trị thì chung và được bầu ra.

Thực chất bản dự án của tôi là như vậy (tờ "*Tia lửa*" với tính cách là tờ báo Nga thì dĩ nhiên *không gia nhập* *Đồng minh* một cách chính thức). Trên nguyên tắc ở đây người ta tán thành dự án đó, và Xtác-sai-i-a Xê-xơ-ra cũng vậy. Tôi thiết tưởng rằng "kết cấu" như vậy (kết cấu kiểu "Áo" như A-lếch-xây gọi đùa) không nguy hiểm cho chúng ta chút nào cả, mà nhất thiết phải có một cái gì tương tự như vậy, vì nếu không thì mọi người sẽ bất bình và có thể bỏ chạy hết. Bằng cách đó chúng ta sẽ hoàn toàn bảo đảm tránh được mọi sự rối ren và cãi vã, đồng thời vẫn giữ được đầy đủ các nhà in và ban biên tập của mình, đem lại cho công chúng sự tự do cần thiết, mà thiếu cái đó thì họ sẽ không đồng tình giúp đỡ.

Đồng chí hãy viết thư cho biết thái độ của đồng chí đối với ý kiến đó như thế nào, và hãy bàn với G.V. về ý kiến đó (tôi không viết thư cho đồng chí ấy, bởi vì đồng chí ấy sắp có mặt ở đây, mà trên đường đi tất nhiên sẽ ghé vào thăm đồng chí). Tôi chưa vạch ra những chi tiết: những điểm đó dễ dàn xếp thôi. Nếu tất cả chúng ta (tức là toàn bộ báo "*Người dân chủ - xã hội*") nhất trí về điểm đó, thì sẽ có rất nhiều khả năng là nhóm Béc-lanh (có nhà in và khao khát "hoạt động" với một "lập trường" rõ rệt) sẽ tán thành và lúc đó chúng ta có thể đem đối lập Hội liên hiệp với "*Đồng minh*" thống nhất đang triển khai hoạt động rộng rãi.

Không có gì đáng sợ cái ban quản trị được bầu ra, bởi vì nó sẽ chỉ đảm nhiệm việc vận chuyển và quyên góp tiền ở nước ngoài,

1) — dự định.

số tiền này được phân chia theo tỉ lệ nhất định giữa tờ "*Người dân chủ - xã hội*", tờ "*Bình minh*", v.v., không đụng chạm đến tờ "*Tia lửa*", — tờ "*Tia lửa*" này sẽ đứng một cách không chính thức sau tờ "*Bình minh*" và cùng với tờ "*Bình minh*". Chính thức có thể công bố *Đồng minh* là người đồng minh ở nước ngoài với tổ chức "*Tia lửa*" trong nước mà chúng ta đang thành lập.

Những điều ngu xuẩn trong việc xuất bản sách báo cũng không có gì đáng ngại, bởi vì (1) Tiểu ban xuất bản sách báo có thể bị bản điều lệ hạn chế trong việc xuất bản độc lập; (2) nó xuất bản với chữ ký của nó: nhóm "Giải phóng lao động" và tờ "*Bình minh*" không lẫn lộn với tiểu ban đó; (3) trong đó có thể có cả người của chúng ta; (4) tiểu ban đó phải phục tùng hội nghị mà trong đó đa số lại ủng hộ chúng ta.

Dĩ nhiên tôi không biết nhóm Pa-ri có thoả mãn không: họ quá kiêu ngạo. Đối với chúng tôi, kêu gọi họ thì quả là bất tiện. Nếu đồng chí tán thành kế hoạch thì liệu đồng chí có nhận viết thư cho họ và thăm dò không: vì ở Pa-ri họ đã nói với đồng chí về tình cảnh đáng buồn của họ nên đồng chí có thể giới thiệu cho họ một lối thoát như vậy. Nếu đồng chí tán thành ý kiến đó, chúng tôi sẽ hỏi Côn-tốp và đề nghị anh ta thảo ra bản dự thảo điều lệ của "*Đồng minh*".

Bây giờ bàn về những người Lát-vi-a ở Xuy-rích. Tôi không biết là đồng chí có được nghe nói rằng việc vận chuyển được tổ chức với sự giúp đỡ của họ đã hoàn toàn *thất bại* không: 3000 tờ "*Tia lửa*" (số 1) bị cảnh sát *tịch thu*, chúng bắt luôn cả người mang hàng bất hợp pháp. Sau đó một người trong số họ đã viết thư yêu cầu chúng tôi đưa tiền đi đường nữa. Chúng tôi đã trả lời rằng chúng tôi không thể cấp tiền cho chặng đường ấy được, chúng tôi không dám đảm nhiệm việc đó trước tổ chức của chúng tôi, nhưng nếu anh ta nhận chuyển riêng 1 pút (như anh ta đã nhận khi nói chuyện với tôi) thì mời anh ta đến.

* Trình bày trước công chúng một dự thảo chung của tờ "*Người dân chủ - xã hội*" và tờ "*Bình minh*" thì tốt.

Không một lời đáp lại. Đồng chí có biết họ giận hay không? Công việc và kế hoạch của họ thế nào? Nếu đồng chí gặp ai trong số họ, xin đồng chí hãy trao đổi để làm sáng tỏ vấn đề.

Chúng tôi bắt đầu nghĩ tới số 2 tờ "Bình minh" — đã đến lúc rồi. Sắp hoàn thành bài viết về bản điều trần của Vít-te¹⁾, khoảng 2 - 3 tuần lễ nữa (Dietz kéo dài quá lâu: hiện nay chỉ mới xong 9 tờ in). Hiện nay *chưa có* tài liệu, ngoài bài báo của Nê-vdô-rốp viết về sự chuẩn bị về mặt lịch sử của Đảng dân chủ - xã hội Nga, bài đó đồng chí đã biết. Chúng tôi hy vọng vào bài xã luận của G.V. viết về những sự kiện mới, bài contra Struve²⁾ cũng của G.V., hy vọng vào bài của đồng chí (trích bài của ban biên tập) — có phải thế không? Lúc-xăm-bua hứa sẽ viết bài (lời nói đầu mới cho những bài báo của đồng chí ấy "Die sozialistische Krise in Frankreich"³⁾, chúng tôi muốn dịch những bài đó), Cau-xky hứa có một bài ngắn về các viện sĩ và những người vô sản.

Không có bài bình luận về tình hình nước ngoài. Bài báo ở "Áo" như thế nào rồi? Người ta chẳng gửi cho cái gì từ Mỹ sao? — từ Thụy-sĩ? Nghe nói Đa-nê-vích ốm. Không có ai để đề nghị viết về tình hình Đức — lẽ nào là Pác-vu-xơ, người đã hứa (?) viết một bài bình luận tình hình nước ngoài, nhưng đây không phải là cái cần có.

Trong số 4 báo "Tia lửa" dự định đăng bài (của A-léch-xây) viết về các vụ khủng bố, hiện có: "Chế độ chuyên chế và hội đồng địa phương" (tiếp theo), "Chế độ chuyên chế và tài chính" (của Parvus), một vài tin cho mục thời sự xã hội (tin thêm về các cuộc biểu tình) và phong trào công nhân. Chúng tôi định ra số 4 bằng một tờ in (số 3 đã phình ra đến 2 tờ, 8 trang (đã chuẩn bị xong bảy trang rồi), cũng như số 1 — thế mà đã phải bỏ bớt một

1) Xem V.I. Lê-nin. "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89).

2) — chống lại Xtơ-ru-vê.

3) — "Khủng hoảng của phong trào xã hội chủ nghĩa ở Pháp".

phần rồi đấy!). Cần phải hết sức cố gắng để xuất bản gấp tờ "Tia lửa" — tiến tới chỗ ra hàng tháng.

Tạm biệt! Siết chặt tay đồng chí và gửi lời thăm gia quyến đồng chí. Nhà tôi cũng gửi lời thăm.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

P.S. Hãy viết thư cho tôi qua Rittmeyer.

Để khỏi quên: Xtác-sai-i-a Xê-xtơ-ra uỷ nhiệm cho tôi báo rằng đã nhận được 250 frs. Bản báo cáo về số tiền đó đăng ở số 3 báo "Tia lửa" ("Từ Mỹ chuyển đến, qua Ác-xen-rốt"). Tôi gửi 10 bản tờ "Bình minh" qua Stút-ga — đồng chí hãy chuyển cho In-ghec-man, Mô-cri-ê-vích etc. Xtác-sai-i-a Xê-xtơ-ra viết một bài nói về các cuộc biểu tình cho những người Đức.

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

58

GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP

Gửi I-u-ri-ép

25 tháng Tư.

Tôi đã nhận được thư của đồng chí.

Đồng chí hãy gửi gấp cho chúng tôi báo cáo chính xác: chỗ đồng chí đã có bao nhiêu chiếc va-li và những loại gì, đã gửi đi bao nhiêu chiếc và còn lại bao nhiêu. Chúng tôi cần cái đó để viết báo cáo của chúng tôi và để dự toán tài chính. Về sách báo từ lâu tôi cũng đề nghị đồng chí viết cho biết: đồng chí đã nhận được đúng ra là bao nhiêu, đã nhận được cái gì, gửi đi đâu và sử dụng thế nào.

Chúng tôi *không có* tờ báo khổ nhỏ viết về ngày 1 tháng Năm (NB).

Tiền (100 Mr.) đã gửi đi; tôi xin nhắc lại yêu cầu là phải đẩy mạnh việc quyên góp tiền ở Béc-lanh và ở những nơi khác để gửi các va-li: làm như vậy là đồng chí giúp đỡ chúng tôi hết sức lớn và hết sức cần thiết. Đồng chí còn bao nhiêu tiền trong quỹ? Số tiền lưu thông bình thường (và hiện nay) hàng tháng của quỹ như thế nào?

Việc gửi càng nhanh càng tốt bài "Những ngày ở Khác-cốp" đến miền Nam, nơi người ta đang thiết tha yêu cầu chúng, là rất quan trọng.

Về vấn đề bản tin, tôi vẫn chưa hoàn toàn hiểu đồng chí. 1) "Nhóm trợ giúp báo "Tia lửa"" hay là "Nhóm trung lập" muốn xuất bản nó¹⁰⁹? 2) Vẫn những bản tin như trước hay là loại khác? Chúng tôi thấy rằng chi tiền cho bản tin loại cũ là hết sức không hợp lý, và về phía mình, chúng tôi khó có thể hứa cung cấp tài liệu chưa chỉnh lý vì lý do là hiện nay đang xúc tiến mạnh mẽ việc biến tờ "Tia lửa" thành tờ báo ra hàng tháng¹¹⁰ và chúng ta không có cả thời gian lẫn tiền để sao chép và gửi tài liệu chưa chỉnh lý. Chúng tôi cần phải suy nghĩ không phải là về vấn đề chia nhỏ số tài liệu hiện có cho các bản tin và làm giảm sút ý nghĩa và ảnh hưởng của nó do phổ biến nó ở nước ngoài dưới dạng chưa chỉnh lý như vậy, mà ngược lại, cần phải suy nghĩ về việc tập trung toàn bộ tài liệu vào tờ "Tia lửa" và về việc xúc tiến xuất bản nó với tài liệu đã được chỉnh lý và giải thích. Một sách lược khác sẽ có nghĩa là không đấu tranh chống sự dao động và hỗn loạn về tư tưởng hiện nay, mà là tiếp tay cho nó.

"Nhóm trung lập" với thành phần kỳ quặc và cương lĩnh của nó đã xuất bản những bản tin như vậy, — điều đó chẳng có gì đáng ngạc nhiên cả; nhưng chúng tôi chờ đợi ở "Nhóm trợ giúp báo "Tia lửa"" có sự hoạt động hợp lý và ăn ý với chúng tôi hơn. Đồng chí hãy cố gắng truyền đạt lại (chứ không phải đọc toàn bộ, bởi vì tôi chỉ viết riêng cho đồng chí) những ý kiến đó cho nhóm của đồng chí, thuyết phục họ và báo cho biết quyết định của họ.

Bản tin với bài điểm báo nước ngoài nói về nước Nga — đó là vấn đề khác. Dĩ nhiên những bản tin ấy là bổ ích. Đồng chí

hãy gửi cho những bài cắt ở các báo Nga. Liệu có thể cũng cung cấp cho ban biên tập tờ "Tia lửa" những tạp chí Nga sau khi đọc xong chúng ở Béc-lanh được không? Nếu có thể được, đồng chí hãy báo cho biết, có thể hy vọng có những loại tạp chí nào (chúng tôi cũng có một số, nhưng ít).

Viết ngày 25 tháng Tư 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-lanh

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

59

GỬI X.I. RÁT-TSEN-CÔ

Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí. Chúng tôi hoàn toàn tán thành cách phổ biến sách báo của đồng chí và khuyên nên giữ vững cách làm đó, đừng nghe những lời khuyên và vu cáo của ai cả.

Chỉ có một điều mong muốn là đồng chí hãy lưu ý một chút tới *nhóm "Người xã hội chủ nghĩa"*¹¹¹ và trong trường hợp cần thiết hãy có những ưu đãi theo khả năng của mình (ví dụ như cho vay), bởi vì nhóm này đang tìm cách xích lại gần chúng ta và hứa cố động cho chúng ta. Họ đề nghị với chúng ta là dùng một phần thu nhập của họ để chi về sách báo; *chúng tôi uỷ nhiệm đồng chí* thoả thuận về việc đó *theo* sự suy xét của đồng chí, nếu đồng chí thấy việc đó *có lợi* về mặt tài chính. Tại sao "*Người xã hội chủ nghĩa*" *phản nân* rằng *đồng chí không cấp* sách báo?).

Nói chung đừng cho không, còn nếu bán lấy tiền thì cứ tung ra càng nhanh *càng tốt*.

Đồng chí đừng đưa tiền cho Gri-gô-ri-ép, mà gửi tất cả cho chúng tôi. Gri-gô-ri-ép phải kiếm tiền bằng sách báo của mình, những sách báo đó anh ta có nhiều.

Đang in số 3, ngay sau đó sẽ in số bốn. Báo khổ nhỏ nhân ngày 1 tháng Năm và báo khổ nhỏ đặc biệt của tờ "Tia lửa"¹¹² đã ra.

Hãy cố gắng hết sức để cử người tới Béc-lanh nhận các va-li (địa chỉ)...¹⁾ mật hiệu: từ chỗ Pê-tơ-rốp.

Nếu còn khoảng 100 - 200 cuốn "Những ngày ở Khắc-cốp" thì đồng chí hãy cho người mang ngay đến địa chỉ...²⁾

Đồng chí hãy liên hệ với Pơ-xcốp. Chúng tôi sẽ gửi va-li cho Lê-pê-sin-xki, còn đồng chí hãy nhận ở anh ta.

Viết cuối tháng Tư 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

60

GỬI NHÓM "ĐẤU TRANH"

12/V.01.

Các đồng chí kính mến!

Cũng như trước kia, giờ đây chúng tôi vẫn là những người ủng hộ một cách có nguyên tắc việc thống nhất, một lần nữa chúng tôi tỏ rõ đồng ý khôi phục các cuộc thương lượng về sự thống nhất và xin chấp nhận và cảm ơn đề nghị của nhóm "Đấu tranh" muốn khởi xướng và làm người trung gian trong giai đoạn đầu của các cuộc thương lượng. Chúng tôi tán thành cuộc hội nghị trừ bị của các tổ chức dân chủ - xã hội mà các đồng chí đã nêu ra.

Chúng tôi thấy không phải là thừa, nếu nói thêm rằng đương

1) Trong bản thảo có chỗ bỏ trống để ghi địa chỉ.

2) Như trên.

nhiên chúng tôi không thể nào ngưng cuộc luận chiến có nguyên tắc do chúng tôi khởi xướng với tờ "Sự nghiệp công nhân".

Thay mặt nhóm "Tia lửa" ...

gửi các đồng chí lời chào kính trọng.

Chúng tôi đề nghị trả lời gấp cho chúng tôi biết: liệu tất cả có tán thành hội nghị không¹¹³. Trong tháng Năm chúng tôi chắc chắn có thể hứa tham gia hội nghị được, nhưng nếu muộn hơn thì chúng tôi sẽ gặp một số khó khăn.

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản sao viết tay của

A.I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va

61

GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP

Bản nháp bức thư đề ngày 18.V.01.

Dĩ nhiên chúng tôi tán thành kế hoạch của đồng chí định bắt đầu xuất bản ngay các bản tin. Chỉ có điều là cần phải xây dựng kế hoạch đó một cách có tổ chức, tức là giải quyết một số vấn đề sơ bộ nhất định sẽ xảy ra. Ví dụ, toàn bộ nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" ở Béc-lanh sẽ xuất bản và biên tập các bản tin (nếu tôi không lầm thì hiện nay chưa nên báo cho toàn bộ nhóm đó biết về kế hoạch tổ chức của chúng tôi) hay là chỉ một bộ phận của nó, hoặc chỉ một vài người thôi? liệu tên gọi của tờ bản tin có nói lên được quan hệ của nó với tờ "Tia lửa" không? Cũng mong rằng cương lĩnh của bản tin sẽ phù hợp với cương lĩnh do chúng tôi thảo ra trong dự án của chúng tôi và mong rằng ban biên tập quan tâm tới việc phân chia các mục (dịch tài liệu Ba-lan, Phần-lan v.v.) giữa những người có cảm tình với tờ "Tia lửa" và những người đồng tình với nó. Cuối cùng, cần phải quyết định một cách dứt

khoát (dĩ nhiên là không nên công bố quyết định ấy) rằng nhóm xuất bản và biên tập bản tin tạm thời nhận công việc này để khi nào tổ chức "Tia lửa" ở nước ngoài do chúng tôi đề xuất được xác lập một cách công khai thì chuyển việc đó cho Tiểu ban xuất bản sách báo được bầu ra. Cũng còn có những vấn đề mà đương nhiên bản thân đồng chí sẽ thấy và sẽ giải quyết khi bắt tay vào việc thảo ra và xác định kế hoạch của đồng chí một cách dứt khoát về mặt tổ chức.

Về phía mình, chúng tôi sẽ chọn một số tài liệu hiện chúng tôi có và gửi cho đồng chí. Đồng chí hãy báo cho biết bao giờ ra số đầu? Định ra loại bản tin như trước (về hình thức cũng như khối lượng) hay loại khác?

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-lanh

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

62

GỬI NHÀ IN CỦA BÁO "TIA LỬA"

Chúng tôi buộc phải thay đổi thứ tự các bài.

Các đồng chí hãy xếp chữ, chùng nào có chữ in, *đừng lên khuôn vội*.

Chúng tôi hy vọng mai kia sẽ gửi bài đến.

Tôi gửi:

- 1) Bản in thử
- 2) Khác-cốp
- 3) Cóp-na, v.v.
- 4) Xa-ma-ra
- 5) Cra-mô-la, v.v.

6) 2 bài thơ

7) Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt¹⁾.

Hãy gửi mực in, chúng tôi không biết kiếm ở đâu cả.

Lê-nin của các đồng chí

*Viết khoảng từ 22 tháng Năm đến
1 tháng Sáu 1901 (ở Muyn-khen
địa phương)*

*In lần đầu ngày 5 tháng Năm
1931 trên báo "Sự thật", số 122*

Theo đúng bản thảo

63

GỬI N.E. BAU-MAN

24.V.01.

Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí cùng bản báo cáo của tháng Giêng, tháng Hai, tháng Ba và tháng Tư. Cảm ơn đồng chí đã ghi các khoản thu và chi một cách rành mạch và tỉ mỉ. Nhưng về sự hoạt động của đồng chí nói chung thì chúng tôi vẫn chưa rõ thật ra nó như thế nào và kết quả của nó ra sao. Đồng chí viết rằng đồng chí bận tối mắt tối mũi và không có ai thay đồng chí cả, nhưng đồng chí vẫn chưa thực hiện lời hứa là kể lại sự hoạt động ấy. Công tác của đồng chí có phải chỉ là chuyển sách báo tới những địa điểm đã ghi trong bản báo cáo không? Hay là đồng chí bận tổ chức một nhóm respective²⁾ nhiều nhóm? nếu đúng thế thì ở đâu, những nhóm nào, đã làm được gì và những nhóm ấy dùng để làm gì, để làm công tác địa phương, để phái đến chỗ chúng tôi lấy sách báo, hay để làm một việc gì khác nữa?

Chúng tôi hỏi về điều đó, vì vấn đề này rất quan trọng. Tình hình của chúng tôi có phần xấu. Tài chính hết sức tồi tệ, nước

1) Một số tài liệu kể trên đã đăng một phần trên số 5 báo "Tia lửa".

2) — hoặc.

Nga hầu như không cung cấp được gì cả. Việc vận chuyển vẫn hoàn toàn không ổn và thất thường như trước. Trong những điều kiện như vậy toàn bộ "sách lược" của chúng ta phải *hoàn toàn* hướng vào chỗ 1) số tiền lạc quyền được ở Nga nhân danh báo "Tia lửa" phải gửi về đây càng đầy đủ càng tốt, giảm các khoản chi phí ở địa phương đến mức minimum; 2) hầu như chỉ chi tiền cho việc *vận chuyển*, bởi vì để làm việc tiếp nhận, chúng ta đã có ở Pơ-xcốp và Pôn-ta-va những phái viên, mà tiền chi phí cho họ hoạt động tương đối rất rẻ và không gây tổn kém nhiều cho quỹ.

Đồng chí hãy suy nghĩ kỹ về điều đó. Sinh kế của chúng tôi mà nhờ đó chúng tôi có thể sống được một cách chật vật thì vẫn là những chiếc va-li như trước kia. Chúng tôi trả gần một trăm rúp cho hai chiếc, hơn nữa những người mà chúng tôi cử đi lại được chọn theo lối gặp chạng hay chớ nên đã dẫn tới sự chậm trễ liên miên, những sự cầu thả, những sự mất mát, v.v.. Việc tổ chức cử những người chuyển va-li từ Ri-ga (theo lời của Ra-dơ-nô-txơ-vê-tốp cũng như Êc-xơ thì có thể thực hiện được) không hề nhúc nhích. Không nhận được tin tức gì của Lê-ô-pôn¹⁾ cả. Ở Phần-lan vẫn chưa thu xếp được gì cả, mặc dù cũng có thể làm được như người ta khẳng định ở khắp nơi. Trong tình hình như vậy mà chỉ 400 rúp trong bốn tháng cho việc tiếp nhận ở địa phương và cho việc làm trung gian chuyển giao sách báo thì liệu có hợp lý không?

Theo ý kiến chúng tôi, đồng chí nên chuyển²⁾ tới ở một nơi

1) Biệt danh này chưa rõ là của ai. Có lẽ nhóm vận chuyển có quan hệ với N.E. Bau-man được gọi như vậy.

2) Thoạt đầu trong bản thảo viết như sau: "Cho đến nay đồng chí đã thử áp dụng hai phương án hoạt động: 1) tổ chức trên một quãng biên giới dài hoặc trên nhiều biên giới việc vận chuyển một khối lượng lớn. Phương án đó không có kết quả; 2) tổ chức việc phổ biến sách báo và tiền ở khu vực đặc biệt. Kết quả ở đây cũng không tương xứng với sự cố gắng và chi phí. Liệu có nên chuyển sang phương án 3 không: chuyển chỗ ở".

gần sát biên giới để hàng tháng có thể vận chuyển ít nhất là từ 2 đến 4 chiếc va-li và mang theo trên mình từ 10 đến 20 phun-tơ được không?

Gửi từ Muyn-khen đến Mát-xcơ-va

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

64

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

24.V.01.

Đồng chí Lây-tây-den thân mến! Đối với "Mu-dư-can" chúng tôi nghĩ rằng nếu đồng chí ấy se met à notre disposition¹⁾ và bản thân là một người tháo vát, thì đương nhiên cần phải cố gắng cử ngay đồng chí ấy đến *chính* biên giới để đồng chí ấy tự đảm nhận việc trực tiếp chỉ đạo công tác vận chuyển và không chỉ chỉ đạo, mà còn chuyên chở hoặc đích thân mang (respectively²⁾: vượt biên giới cùng với kẻ buôn lậu).

Nếu đồng chí ấy tán thành điều đó, thì cần phải cấp cho đồng chí ấy 200 frs (tức là 100 + 100 mà đồng chí đã viết cho biết) và, có lẽ cần phải phái đồng chí ấy *đến chỗ chúng tôi*. Chúng tôi vẫn còn phân vân không biết đồng chí ấy có cần phải đến đây hay không, hay chỉ đến Béc-lanh thôi, để trao đổi với các đại diện của chúng ta ở đó, nhưng chúng tôi đã đi đến kết luận rằng không thể nào không rẽ qua đây được: chúng tôi có nhiều trạm liên lạc ít nhiều đã ổn định ở biên giới và ở gần đó, và nếu không bàn bạc về mọi mặt với chính người được phái đi thì chúng tôi không

1) — tự nguyện để chúng ta sử dụng.

2) — tức là.

thể quyết định là anh ta cụ thể phải đi đâu và móc vào "đầu mối" nào.

Chúng tôi bây giờ có ít tiền, phải hết sức dè xén, ngoài chi cho việc vận chuyển, chúng tôi không thể chi cho bất kỳ việc gì. Nhưng nếu Mu-dư-can với 200 frs đó đi được đến nơi và sống một thời gian bằng số tiền đó thì có lẽ đồng chí ấy có thể sẽ bắt tay ngay vào việc vận chuyển với sự giúp đỡ của các trạm liên lạc của chúng ta.

Siết chặt tay đồng chí

Lê-nin của đồng chí

P.S. Ri-a-da-nốp hiện đang ở đây, và chúng tôi đang bàn bạc với anh ta về bản dự án tổ chức của chúng ta. Lúc đầu anh ta kiên quyết bác bỏ bản dự án của chúng tôi và còn tỏ vẻ "bực bội" nữa, nhưng sau đó — sau khi đưa thêm đề nghị rằng tất cả những cái đó chỉ là *tạm thời*, trong 1 năm, — thì anh ta tán thành, nhưng *cho rằng* chỉ thay mặt cho cá nhân mình thôi, và đoán chắc rằng Nê-vdô-rốp *không đời nào* tán thành (?). Để đề phòng đã dự kiến một dự án khác: liên minh giữa tờ "*Người dân chủ - xã hội*", tờ "*Bình minh*" và tờ "*Đấu tranh*", hơn nữa tổ chức thứ ba chỉ xuất bản loại sách nhỏ thôi (không phải là cơ quan ngôn luận), tham gia tờ "*Bình minh*" và tờ "*Tia lửa*" với quyền *tư vấn*, và như mọi thành viên khác của liên minh, nó sẽ góp một phần thu nhập nhất định vào quỹ của liên minh, tự quyền góp tiền tại những buổi dạ hội do họ tổ chức, v.v.. Đồng chí thấy bản dự án cuối cùng ấy như thế nào? Tôi thấy nó không công bằng — tờ "*Đấu tranh*" được quá nhiều, — và tôi không cho rằng tất cả sẽ chấp nhận nó.

Nói chung chúng tôi nghĩ rằng cũng có thể thoả thuận được với tờ "*Đấu tranh*": hình như cả bọn họ cũng nhượng bộ khi thấy chúng ta không có ý định từ bỏ lập trường của mình.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

In lần đầu, theo đúng bản thảo

65

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

25.V.01.

Đồng chí P.B. thân mến! Dĩ nhiên là đồng chí đã nghe G.V. nói về bản dự án tổ chức của chúng tôi và về tổ chức mới "có tính chất điều hoà" của Nê-vdô-rốp, Đa-nê-vích và Ri-a-da-nốp (những người đã lấy tên là nhóm "*Đấu tranh*"). Chúng tôi đã trả lời *đồng ý* với đề nghị của họ (liệu chúng ta có đồng ý tổ chức hội nghị sơ bộ giữa tờ "*Người dân chủ - xã hội*", Hội liên hiệp và tờ "*Bình minh*", tức là giữa các đại diện của ba tổ chức ấy không). G.V. đã nói ở đây rằng dĩ nhiên nên đồng ý và anh ta đã viết cho đồng chí về vấn đề đó. Hôm nay Ri-a-da-nốp (ở đây đã hai hôm rồi) cho tôi biết rằng anh ta đã nhận được thư của Gu-rê-vích báo cho anh ta biết rằng chỉ mới nhận được sự đồng ý chính thức của chúng ta thôi, rằng cho đến bây giờ vẫn chưa nhận được gì của nhóm "*Giải phóng lao động*", rằng anh ta đã gặp Cri-tép-xki và I-van-sin và gần như chắc chắn là họ đồng ý tham gia hội nghị, rằng dự định họp ở Bruy-xen và ngày họp thì vào khoảng mùng 4 tháng Sáu, rằng tổ chức ở nước ngoài của phái Bun cũng đề nghị được tham dự hội nghị.

Đồng chí hãy *gấp rút* viết thư cho họ nói về việc nhóm "*Giải phóng lao động*" *chính thức* đồng ý tham gia hội nghị (với tư cách là đại diện của tờ "*Người dân chủ - xã hội*") và nói rõ ý kiến của đồng chí về vấn đề địa điểm và thời gian*. Về địa điểm, chúng tôi đã viết rằng chúng tôi tán thành Xuy-rích hoặc một nơi nào gần đấy nhất (dĩ nhiên Thụy-sĩ là địa điểm thuận tiện hơn hết, cả đối với nhóm "*Giải phóng lao động*" cũng vậy) và chúng tôi muốn ấn định ngày họp sớm hơn, nếu có thể được thì vào tháng Năm, bởi vì tháng Sáu chúng tôi không có thời gian rảnh như thế

* Tôi xin nhắc lại địa chỉ của Gu-rê-vích để đề phòng những sự bất trắc: Mr. E. Gourevitsch. 38 bis. Rue Gassendi. 38 bis. Paris.

đầu. (Chúng tôi muốn họp sớm hơn bởi vì thật ra chúng ta sẽ có lợi nếu được rảnh tay sớm để có thể bắt tay sớm hơn vào việc tổ chức của mình và có thời gian để chuẩn bị cuộc đấu tranh quyết liệt với Hội liên hiệp trong trường hợp phải tuyệt giao. Cuộc đấu tranh này đến mùa hè có lẽ sẽ lan đến nước Nga.)

Mong đồng chí hãy ủng hộ nguyện vọng của chúng tôi là muốn sớm họp hội nghị* (đưa ra một lý do nào đó) và chọn Thụy-sĩ làm địa điểm họp. Tôi cho là họ khó có thể phản đối việc chọn Thụy-sĩ: 1) hai bên trong số 4 bên (từ "Bình minh" và từ "Người dân chủ - xã hội" chống lại Hội liên hiệp và từ "Đấu tranh") tán thành việc chọn Thụy sĩ; 2) đối với một đại hội của các đại biểu các nhóm ở Thụy-sĩ, Đức và Pháp thì Thụy-sĩ là địa điểm đương nhiên. Có thể ta không đồng ý chọn Xuy-rích, mà đồng ý chọn Ba-lơ chẳng hạn chẳng? Mong đồng chí hãy báo cho tôi biết về việc đồng chí gửi giấy chính thức nhận họp.

Bây giờ tôi sẽ kể cho đồng chí biết về Ri-a-da-nốp. Về vấn đề tổ chức của chúng ta (tổ chức "Tia lửa" ở nước ngoài), thoạt đầu anh ta nổi khùng lên sau khi biết rằng chúng ta hoàn toàn không có ý định mở rộng thành phần ban biên tập và chúng ta chỉ mời họ tham gia với tư cách tư vấn thôi. Anh ta đã sôi nổi nói rằng Nê-vdô-rốp là một người có một quá khứ tốt đẹp và có công lớn (y hệt như lời Nê-vdô-rốp nói về Ri-a-da-nốp hồi mùa hè năm ngoái!), anh ta phẫn nộ, anh ta mỉa mai v.v., v.v.. Nhưng sau đấy ít lâu, khi thấy tất cả những cái đó không có tác dụng gì đối với chúng ta, anh ta bắt đầu chấp nhận sự nhượng bộ, tuyên bố rằng có thể anh ta sẽ tán thành cả bản dự án của chúng ta ("Nê-vdô-rốp không đòi nào tán thành"), nhưng tốt hơn hết vẫn là có sự liên minh giữa từ "Người dân chủ - xã hội", từ "Bình minh" và nhóm "Đấu tranh", rằng nhóm "Đấu tranh" sẽ sẵn sàng không xuất bản cơ quan ngôn luận của mình (chúng tôi không bao giờ lại tin rằng họ có thể thành lập một cơ quan ngôn luận riêng của mình cả) và chỉ xuất bản một loạt sách nhỏ thôi.

* Nghe nói họ muốn họp vào khoảng 10.VI. Như vậy có thể được.

Nói chung, có lẽ có thể làm việc với họ được: lúc đầu họ phản đối nhưng rồi họ sẽ chấp nhận.

Còn về vấn đề xích lại gần với Hội liên hiệp thì Ri-a-da-nốp lúc đầu tuyên bố rằng anh ta hoàn toàn không hy vọng gì vào hội nghị cả, rằng chỉ Gu-rê-vích có ý định ấy thôi, v.v.. Nhưng khi anh ta được biết rằng chúng ta không đặt việc thủ tiêu Hội liên hiệp là *conditio sine qua non*¹⁾, rằng chúng ta sẵn sàng chấp nhận sự song song tồn tại của một văn tập phổ thông hoặc một tạp chí dành cho công nhân ("Sự nghiệp công nhân") với một cơ quan khoa học ("Bình minh") và một tờ báo chính trị ("Tia lửa"), thì anh ta kiên quyết thay đổi trận tuyến, tuyên bố rằng từ lâu anh ta đã nói về vấn đề đó với Cri-tsep-xki, rằng anh ta coi đó là sự kết thúc tự nhiên của cuộc tranh cãi và giờ đây bản thân anh ta sẵn sàng hoạt động để thực hiện dự án đó. — Anh ta cứ làm đi! Có thể là trên thực tế một sự hợp nhất *hoặc một liên minh* sẽ được thiết lập trên cơ sở như vậy — đó sẽ là một bước tiến rất lớn.

Tôi xin nói thêm rằng chúng tôi tán thành chọn Xuy-rích dĩ nhiên còn vì A-lếch-xây rất muốn có nhiều thời gian hơn để trao đổi với đồng chí về mọi công việc.

Nếu việc trưng cầu ý kiến tất cả các thành viên "Người dân chủ - xã hội" (để trả lời chính thức cho nhóm "Đấu tranh") đòi hỏi nhiều thời gian, thì xin đồng chí nếu có thể hãy cố gắng bằng cách nào đó rút ngắn thời gian ấy lại. Tri hoãn hội nghị là điều rất không nên.

Về việc tổ chức ở nước ngoài của phái Bun tham gia hội nghị thì chúng tôi cho rằng phải bác bỏ (nhưng ít nhất cũng không biến việc đó thành *casus belli*²⁾) trên cơ sở mục 1 trong nghị quyết của Đại hội Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1898. (Theo mục này thì phái Bun chỉ được tự trị trong những vấn đề có liên quan đặc biệt đến giai cấp vô sản Do-thái, và do

1) — điều kiện bắt buộc phải có.

2) — có gây chiến tranh.

đó không thể tham gia đàm phán với tư cách một bên độc lập được).

Bài báo của đồng chí viết cho tờ "Tia lửa" thế nào rồi? Đồng chí có định viết gì cho số hai của tờ "Bình minh" không? Về số đó chắc G.V. đã nói với đồng chí rồi.

Siết chặt tay đồng chí và gửi đồng chí lời chào nồng nhiệt của tất cả mọi người.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. III*

Theo đúng bản thảo

66

GỬI L.M. KNHI-PÔ-VÍCH¹⁾

Đồng chí định tổ chức tờ "Tia lửa" ở nước Nga bằng cách nào? Tại nhà in bí mật hay là nhà in hợp pháp? Nếu như ở nhà in hợp pháp thì đồng chí hãy viết thư ngay cho biết đã có hình thức nào xác định chưa: chúng tôi sẵn sàng đưa cả hai tay ra đón nhận kế hoạch đó (kế hoạch này có thể thực hiện được ở Cáp-ca-dơ như người ta đã cam kết với chúng ta) và nó đòi hỏi phải chi ít tiền thôi*. Nếu ở nhà in bí mật thì đồng chí hãy lưu ý rằng trong mỗi tờ báo của chúng ta (4 trang) có tới 10 vạn chữ cái [và đó là trong một tháng!]: liệu một nhà in bí mật có thu xếp được việc ấy không?? Liệu nhà in đó có quá mạo hiểm để lãng phí rất nhiều tiền và người không?? Liệu đưa số tiền và lực

* Nếu có những mối liên hệ với các nhà in hợp pháp, dù mới chỉ là mối liên hệ chưa thật chặt chẽ, thì nhất thiết đồng chí phải thảo luận về công việc với họ và viết thư cho chúng tôi: về việc đó chúng tôi đã có kế hoạch riêng của mình, rất thiết thực (và đã được thử thách)¹⁴.

1) Bức thư này được viết kèm với bức thư của N.C. Crúp-xcai-a.

lượng đó vào việc vận chuyển thì có tốt hơn không, vì dù sao nước Nga cũng không thể không cần đến việc vận chuyển đó.

Viết ngày 28 tháng Năm 1901

Gửi từ Muyn-khen đến A-xơ-ra-khan

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

67

GỬI R.E. CLÁT-XÔN¹⁾

Nhóm xuất bản và biên tập tờ "Tia lửa" và "Bình minh" viết thư cho đồng chí, một người đã từng tham gia cùng với chúng tôi và một trong những công trình xuất bản mác-xít đầu tiên¹⁵ và bao giờ cũng đồng tình với hoạt động chính trị của Đảng dân chủ - xã hội, với lời đề nghị giúp đỡ tiền để hoạt động. Hiện nay số phận của toàn bộ hoạt động *một phần lớn* phụ thuộc vào sự giúp đỡ đó, bởi vì toàn bộ số vốn ban đầu đã chi vào việc tổ chức, và để cho công trình đó có thể bù lại được số vốn đó thì cần phải ít nhất là một năm làm việc hết sức. Mùa xuân năm ngoái (1900) một người trong chúng tôi đã nói chuyện với bạn của đồng chí (giờ đây có lẽ đồng chí thường gặp anh bạn này) và người ấy cũng tỏ ý tin tưởng rằng đồng chí sẽ không từ chối giúp đỡ. Chúng tôi hy vọng là với những mối quan hệ của đồng chí, đồng chí có thể thu được một món tiền lớn trong một lúc, nhưng dĩ nhiên ngoài cái đó ra tổ chức của chúng tôi còn cần sự đóng góp thường kỳ nữa.

Viết ngày 28 tháng Năm 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Ba-cu

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

1) Bức thư này kèm theo bức thư đề ngày 28 tháng Năm 1901 (xem tập này, tr.134 - 135).

68

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

1.VI.01.

P.B. thân mến! Chúng tôi vừa mới nhận được thư của đồng chí có kèm theo các tài liệu và thư của Đê-b.*. Rất cảm ơn đồng chí; cần phải nghiên cứu tài liệu đó.

Về đề nghị của Đê-b. dĩ nhiên chúng tôi đồng ý giao cho anh ta 300 bản in và hy vọng rằng những điều kiện của anh ta không hề cản trở việc đăng những hồi ký trên tạp chí của chúng tôi. Hạn cuối cùng để in trong số 2 tờ "Bình minh" là một tháng, tức là tới mồng một tháng Bảy. Khối lượng tối đa là 2 tờ in, maximum $2\frac{1}{2}$. Chúng tôi hy vọng là anh ta sẽ chia 4 - 5 tờ in của mình thành từng chương để cho thích hợp với số 2 và số 3 tờ "Bình minh".

Chúng tôi vẫn chưa biết gì về hội nghị cả. Đồng chí hãy thuyết phục Côn-txốp và một người nào đó nữa của tờ "Người dân chủ - xã hội" để họ tán thành. Chính vì việc đó vẫn chưa ràng buộc gì, mà lại xoá bỏ cho chúng tôi odium¹⁾ là không muốn chấm dứt cuộc cãi vã. Quả thực, chúng tôi không có ý nhượng bộ chút gì cơ bản đối với cả nhóm "Đấu tranh" lẫn nhóm "Sự nghiệp công nhân" ("Báo khổ nhỏ" số 7 của họ kém làm sao! Giờ đây chúng ta đã vượt họ cả về mặt kỹ thuật: đưa tin tức nhanh).

Số 5 tờ "Tia lửa" đang in. Bài xã luận ở đây là bài "Về những mơ ước viễn vông" (của Xta-rô-ve). Bài báo châm biếm của G.V. — "Rượu mới, bình cũ" — nói về bản tuyên ngôn của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng và việc họ quay sang phía những người dân chủ - xã hội. Sau đó là một (hoặc thậm chí là hai) bài báo nhỏ nói về trận kịch chiến ngày 4 - 7 tháng Năm ở Xanh Pê-téc-bua (ở khu Vư-boóc-gơ và ở nhà máy Ô-bu-khốp).

* Dĩ nhiên là chúng tôi giữ bức thư của anh ta¹¹⁶.

1) — sự buộc tội.

Cũng có cả tài liệu cho mục thời sự xã hội và phong trào công nhân, cũng có tài liệu cho cả mục "Ngày 1 tháng Năm ở Nga" — ví dụ bức thư sinh động của một nữ công nhân ở Pê-téc-bua nói về vụ giết hại một công nhân (người họ hàng của chị) ngày 4 tháng Năm trong đám đông diễu hành trên đại lộ Nép-xki¹¹⁷. Bức thư của một người bạn gần gũi chúng ta — một công nhân ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ nói về tâm trạng ở đó, về những ý định tổ chức kỷ niệm ngày 1 tháng Năm, về thành tích của tờ "Tia lửa".

Chỉ có tài chính tôi là tệ, còn mọi việc khác đều tiến triển tốt và gây một niềm hy vọng về tương lai.

Sức khoẻ của đồng chí thế nào? Hiện nay đồng chí đã thấy dễ chịu trong Erwerbsarbeit¹⁾ của đồng chí chưa? Đồng chí nghỉ ngơi có đủ không? Đồng chí định nghỉ hè thế nào?

Siết chặt tay đồng chí và gửi lời thăm tất cả gia quyến đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

69

GỬI P.N. LÊ-PÊ-SIN-XKI và P.A. CRA-XI-CỐP

2a 3b — r —

1.VI.01.

Chúng tôi sẽ rất lấy làm phấn khởi cùng làm việc với — r —. Anh ta sẽ rất có ích trong thời gian hiện nay khi có sự dao động của công chúng nói chung và có đủ các loại âm mưu ở nước ngoài

1) — việc kiếm sống.

nói riêng. Đáng tiếc là tài chính của chúng tôi kém quá, và chúng tôi hoàn toàn không thể chi cho anh ta tiền đi đường và tiền ăn được. Tìm việc làm ở đây cũng rất khó khăn (chúng tôi không nói tới nước Pháp và vùng Thụy-sĩ nói tiếng Pháp, bởi vì chúng tôi không biết những nơi này. Chính — r — biết rõ tình hình đó hơn chúng tôi). Chỉ có một trường hợp có thể giúp đỡ tiền được: nếu — r — nhận đi ra nước ngoài, xin được ở đây hộ chiếu Pháp và với hộ chiếu đó vượt qua biên giới 2 - 3 lần ở những địa điểm biên giới khác nhau, mỗi lần có mang theo một đôi va-li. Chúng tôi chẳng nào cũng phải trả tiền cho việc vận chuyển như vậy và dĩ nhiên là muốn trả cho anh ta hơn là cho một người ngoài nào khác. Với sự hiểu biết về ngôn ngữ và sự mưu trí của anh ta, anh ta chắc chắn có thể làm được việc đó, và trên đường đi có thể sẽ tìm thêm được một người nào đó để cùng làm việc này. Nếu anh ta đồng ý như vậy thì bảo anh ta viết thư ngay, — các đồng chí hãy đọc cho anh ta nghe toàn bộ bức thư này, — và báo cho biết hết sức chi tiết về những đặc điểm nhân dạng của mình. Lúc đó chúng tôi sẽ lập tức yêu cầu cấp một hộ chiếu Pháp theo những đặc điểm nhân dạng đó và khi nhận được sẽ báo cho anh ta biết để anh ta lên đường. Nói chung toàn bộ mấu chốt công việc của chúng tôi hiện nay là việc vận chuyển, vận chuyển và vận chuyển. Ai muốn giúp đỡ chúng tôi thì hãy *hoàn toàn* tập trung sức vào việc đó.

Bây giờ nói về 125 rúp. Chúng tôi đã nhiều lần rơi vào tình trạng khó xử vì cho các tổ chức khác vay tiền: chi ra rất nhiều tiền, nhưng kết quả không đáng kể, *hầu như số không*. Cho nên chúng tôi rất sợ trả tiền trước. Hơn nữa: điều quan trọng hơn đối với chúng tôi là chuyển gấp một số ít tài liệu (dù chỉ 1/2 phút *trong một tháng*), hơn là chuyển 10 - 20 phút trong 3 - 4 tháng, bởi vì đối với chúng tôi thì vấn đề hàng đầu là hàng tháng xuất bản và phân phát báo "Tia lửa". Hiện nay hầu như chúng tôi chỉ sống bằng những chiếc va-li thôi. Tóm lại, các đồng chí hãy thảo luận tỉ mỉ hơn xem đề nghị đó có đáng tin không, của tổ chức nào, vận chuyển theo cách nào, liệu chúng ta có thể đưa

người của chúng ta vào đó để kiểm soát và tham gia được không, và sau đó các đồng chí hãy báo cho chúng tôi biết. Nếu đồng ý làm thử mà không cần phải trả tiền trước, thì các đồng chí cứ tự thu xếp lấy. Nếu chúng tôi phải chi ngay bây giờ một số tiền lớn thì chúng tôi cần phải cân nhắc mọi mặt và phải thảo luận *tất cả* những điều đó.

Gửi từ Muyn-khen đến Po-xcốp

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

70

GỬI NHÓM TRỢ GIÚP TỜ "TIA LỬA"¹⁾

Bác sĩ²⁾ cần phải chuyển đến ở biên giới, ở Pô-lan-ghe-n chẳng hạn (ở những chỗ đó chúng ta có các mối liên hệ với người ngoài và có cả một kho của mình nữa), nghiên cứu những điều kiện địa phương (ở đây nên biết tiếng Lát-vi-a và tiếng Đức, nhưng có thể không biết cũng được), cố gắng tìm cho mình một việc làm chính đáng (người ta cam đoan rằng ở đây có thể sống bằng cách làm tư) lập quan hệ tốt với các viên chức nhỏ ở địa phương và làm cho họ quen với việc thường xuyên đi qua biên giới. Ở đây người ta qua lại biên giới không phải dùng hộ chiếu, mà dùng Grenzkarte³⁾ (thời hạn của nó là 28 ngày). Bằng cách thường xuyên qua lại biên giới như vậy sẽ có thể mang (trong người hoặc trong va-li theo cách thức của chúng ta, mà muốn thế cần phải có một chiếc va-li nhỏ đựng dụng cụ y tế) một ít,

1) Bức thư này gửi kèm với bức thư của N.C. Crúp-xcai-a. Hiện nay đã xác định được rằng bức thư này gửi cho V.X. Clê-xtốp.

2) Có lẽ ở đây nói về V.N. Rô-da-nốp.

3) — giấy thông hành ở biên giới (giấy cấp cho những người sống ở vùng biên giới để đi qua lại biên giới).

mỗi lần vài phun-tơ tài liệu. Điều đặc biệt quan trọng đối với chúng tôi là vận chuyển đều đặn và thường xuyên, mặc dù rất ít. Nếu có người nhận thu xếp việc đó và *tự* làm việc, *tự* vận chuyển thì chúng tôi sẽ cấp cho anh ta tiền đi đường, tiền ăn ở trong một hai tháng, khi chưa quen.

Viết ngày 5 tháng Sáu 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Xmô-len-xcơ

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

71

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

12.VI.01.

Đồng chí G.V. thân mến, tôi viết cho đồng chí vài chữ để báo rằng bài báo của Oóc-tô-đốc chống lại Béc-đi-a-ép hôm nay được gửi đi nhà in. Bài đó được xếp vào chỗ thứ *hai*, tức là sau bài xã luận của đồng chí. Đồng chí *hãy gửi ngay đầu* để cho bài đó, bởi vì nếu không thì bài báo hoàn toàn "không có đầu".

Chúng tôi cũng đã tranh luận một chút với Ác-xê-ni-ép và với Vê-li-ca về bài đó... Họ cho rằng việc công kích Ki-xchi-a-cốp-xki ($2 \times 2 = 5$) và phần cuối nói tới "tính chất tư sản" của Béc-đi-a-ép... là plump¹⁾.

Bắt tay đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t. III

Theo đúng bản thảo

1) — vụng về.

72

GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP

17.VI.01.

Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí yêu cầu gửi 100 mác. Đáng tiếc là tôi không thể thực hiện được lời yêu cầu đó trước khi nhận được của đồng chí "những tin tức mới nhất" mà đồng chí hứa. Dù thế nào tôi cũng không thể tự quyết định chỉ một khoản tiền như vậy (cả về lý do chính thức — bởi vì việc đó phụ thuộc vào ban lãnh đạo, lẫn vì những lý do mà tôi đã trình bày với đồng chí khi gặp riêng), còn việc triệu tập ban lãnh đạo thì bây giờ tôi cũng không thực hiện được vì một số người đi vắng. Một lần nữa đề nghị đồng chí đừng dè dặt trong việc thông báo những tin tức mới nhất và chi tiết nhất: thiếu cái đó quan hệ của chúng ta sẽ *không bao giờ* được bình thường như ý muốn. Những tin đại loại như "hiện nay tất cả đều tốt đẹp" có thể gây một ấn tượng rõ ràng là xấu đối với ban lãnh đạo của chúng tôi hiện đang giải quyết công việc. Tôi rất hiểu rằng rất nhiều khi những sự cố gắng tích cực nhất lại không đem lại hiệu quả vì những hoàn cảnh không phụ thuộc vào người ta, và trách móc về sự thất bại thì thật là phi lý. Nhưng đồng chí hãy hiểu cho, nếu chúng tôi không có những tin tức hết sức chi tiết và chính xác về các vấn đề như: những sự cố gắng ấy như thế nào, cụ thể đã làm được gì (respectively¹⁾ không làm được), tại sao tình hình công việc và kế hoạch lúc này lại như thế, thì chúng tôi *không thể* tiếp tục tiến lên được và *không thể* hy vọng là những người tin cậy của chúng tôi sẽ tiếp tục hy sinh, sự hy sinh mà *chúng tôi* phải chịu trách nhiệm.

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-lanh

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản sao do N.C.

Crúp-xcai-a chép

1) — hoặc là.

73

GỬI L.E. GAN-PÊ-RIN

đ/3

Vừa mới đây không lâu người ta đã gửi đi Ba-tư qua Viên, cho nên kết luận là thất bại thì quá sớm. Có thể là sẽ thành công. Đồng chí hãy báo cho người nhận ở Ta-vri-dơ rằng anh ta sẽ nhận được sách từ Béc-lanh gửi đến, và khi nào anh ta nhận được thì đồng chí hãy viết thư cho chúng tôi.

Còn về vấn đề tổ chức xuất bản tờ "*Tia lửa*" ở Cáp-ca-dơ thì chúng tôi đã gửi cho X một bản yêu cầu *chi tiết*, nhưng chúng tôi chưa thấy trả lời. Chúng tôi cần phải biết chính xác kế hoạch như thế nào (nhà in công khai hay bí mật), kế hoạch đó "gần được thực hiện" đến mức nào, nó dự định số lượng tài liệu in ra là bao nhiêu (tờ "*Tia lửa*" có thể ra hàng tháng được không?), cụ thể cần bao nhiêu tiền ngay một lúc và bao nhiêu mỗi tháng. Quỹ của chúng tôi hiện nay rất nghèo và chúng tôi không thể hứa gì trước khi có những tin tức hết sức chi tiết. Đồng chí hãy gửi ngay những tin tức đó cho.

Đồng chí hãy cố gắng hết sức để kiếm ra tiền: chúng tôi đã viết thư về vấn đề đó qua X cho một người quen của đồng chí và chúng tôi khuyên đồng chí nên nhờ cả ZZ chạy cho việc này; đầu năm ngoái một thành viên của nhóm "*Tia lửa*" đã bàn về tiền nong với người này rồi (hãy nhắc anh ta nhớ đến cuộc hội đàm tại một trong những nhà hát ở thủ đô¹¹⁸).

Nhất thiết đồng chí phải tìm ra các tuyến đường ở bờ phía đông Hắc hải. Hãy đặc biệt tập trung vào những tàu Pháp — từ đây chúng tôi hy vọng sẽ tìm được cách liên lạc với các tàu đó.

Viết khoảng từ 18 đến 22

tháng Sáu 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Ba-cu

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

74

GỬI N.E. BAU-MAN

Gửi Gra-tơ

Chúng tôi vừa mới nhận được tin tức của Ni-cô-lai (= Éc-xơ) cho biết, một là anh ấy đã chuyển được 4¹/₂ pút và để ở một nơi chắc chắn. Thứ hai là anh ấy *lúc nào* cũng có thể cho người của chúng ta vượt qua biên giới cùng với người buôn lậu và cần có những người như thế. Vì vậy, chúng tôi đề nghị với đồng chí như sau: đồng chí hãy đi ngay đến tận nơi, dùng một trong những hộ chiếu của đồng chí đến gặp Ni-cô-lai ở Mê-men, hãy tìm hiểu tất cả tình hình qua anh ấy, sau đó vượt biên giới bằng Grenzkarte¹⁾ hoặc đi cùng với người buôn lậu, hãy nhận số sách báo hiện ở bên kia (tức là ở nước Nga) và phân phát nó đi mọi nơi. Rõ ràng là để công việc đạt được kết quả thì *cần phải* có một người ở phía nước Nga nữa để giúp đỡ Ni-cô-lai và để kiểm soát anh ấy, người đó luôn luôn sẵn sàng bí mật vượt biên giới, chủ yếu đảm nhiệm việc nhận sách báo của bên phía nước Nga và chuyển nó đến Pơ-xcốp, Xmô-len-xơ, Vin-nô, Pôn-ta-va. [Chúng tôi hoàn toàn không tin tưởng ở Ni-cô-lai và bè bạn của anh ấy, chúng tôi *đã quyết định không cấp thêm cho họ một xu nào nữa*, và chỉ khi nào có một người thật sự của chúng ta trực tiếp tham gia việc vận chuyển thì chúng tôi mới hy vọng sử dụng được con đường đó.] Đồng chí làm việc này sẽ thuận lợi, bởi vì (1) đồng chí đã đến chỗ Ni-cô-lai một lần rồi và (2) đồng chí có hai hộ chiếu. Đó là công việc khó khăn và quan trọng, đòi hỏi phải thay đổi chỗ ở, nhưng đó lại là việc quan trọng nhất đối với chúng ta. Đồng chí hãy suy nghĩ kỹ và trả lời ngay, không nên trì hoãn dù một ngày. Nếu đồng chí không nhận nhiệm vụ này thì chúng tôi phải giao ngay nhiệm vụ đó cho người khác.

1) — giấy thông hành ở biên giới.

Cho nên một lần nữa chúng tôi thiết tha yêu cầu đồng chí trả lời ngay.

*Viết ngày 25 hoặc 26 tháng Sáu 1901
Gửi từ Muyn-khen đến Mát-xcơ-va*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

75

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP

7.VII.01.

G.V. thân mến! Công việc của đồng chí thế nào? Tôi vẫn chưa thể viết được cho đồng chí về đoạn cuối bài của Oóc-tô-đốc, tức là đoạn bổ sung gửi thêm sau về bài của Béc-đi-a-ép đăng trong số 6 tờ "Thế giới của Thượng đế". Struvefreundliche Partei¹⁹ của chúng ta *đã bác bỏ* đoạn cuối đó với đa số 2 ³/₄ phiếu thuận, 1 ¹/₄ phiếu chống (chính A-léch-xây "đã phân chia" thành 3/4 và 1/4), — còn tôi thì bị thiếu số vì tôi "*tán thành*". Họ cũng không thích cả nhận xét về tình yêu lãng mạn và tính chất chung của đoạn bổ sung. Còn theo tôi, đoạn đó chỉ trích ông ấy một cách ngắn gọn, gay gắt, rõ ràng và xác đáng, đặc biệt là những câu thơ cuối cùng thật tuyệt!

Từ Nga người ta lại viết cho chúng tôi biết rằng đại hội Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đang được chuẩn bị — ở một thành phố thậm chí người ta đã nhận được giấy mời. Chuẩn bị gấp cương lĩnh là việc hết sức quan trọng. Đồng chí hãy viết thư cho biết, đồng chí có định nhận và có thể nhận công việc ấy hay không. Bởi vì ngoài đồng chí và P.B. ra không còn ai nữa: việc này đòi hỏi phải suy nghĩ hết sức chín chắn khi diễn đạt, thế nhưng trong cảnh hỗn độn ở đây chẳng hạn thì hoàn toàn

không thể nào tập trung tư tưởng và suy nghĩ kỹ được. Những dự thảo cũ của cương lĩnh và của điều khoản (tức là dự thảo thứ nhất và điều khoản thứ nhất) mà A-léch-xây mang đến cho đồng chí, — và anh ta thật là hết sức phí công khi lấy lại, — vị tất sẽ bỏ ích nhiều? Đồng chí nghĩ thế nào? Nhưng nếu đồng chí cần những cái đó, chúng tôi sẽ gửi đến ngay.

Tôi đã đặt mua các sách của Sa-khốp-xcôi và Tê-di-a-cốp. Tại sao đồng chí lại cần các sách đó để thảo cương lĩnh? Chẳng lẽ đồng chí định dựa vào những cuốn sách đó để đề ra những yêu sách có lợi cho công nhân nông nghiệp sao? Và đồng chí nghĩ như thế nào về những yêu sách có lợi cho nông dân? Nói chung đồng chí có thừa nhận rằng có thể đưa những yêu sách như vậy vào cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội Nga hay không?

Bản in thử bài báo của đồng chí vẫn chưa tới. Trong số 2 tờ "Bình minh" có những bài: của Xta-rô-ve viết về tờ "Của cải nước Nga", của V.I. viết về Béc-đi-a-ép, tôi viết về bản điều trần của Vít-te và phê phán lời nói đầu¹⁾ (tôi định gửi cho đồng chí để hỏi ý kiến, nhưng không biết có đủ thời gian không), có bài thuyết trình của A-léch-xây "Những nhiệm vụ của trí thức xã hội chủ nghĩa" — chính đồng chí đã đọc bài đó phải không, đồng chí thấy thế nào? Tôi sẽ còn viết bài chống lại Tséc-nốp²⁾. Đồng chí có viết bài phê bình văn tập "Trên vị trí vinh quang" không?

Chúng tôi đang chờ các bài của đồng chí gửi cho tờ "Tia lửa" (số 6 đang xếp chữ và sẽ ra vào tháng Bảy, số 7 phải ra vào tháng Tám) viết về bức thư của một công nhân và về "Phục hồi chủ nghĩa cách mạng ở Nga".

Parvus vẫn bảo vệ "tổ chức" của mình !!

Cau-xky đã đi qua đây. Ông ta đi nghỉ và hiện nay không hứa viết gì cả.

1) Xem "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89).

2) Xem "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

Nê-vdô-rốp đã gửi cho báo "Tia lửa" một bài báo "đê tiện" (nhận xét của V.I. và Pút-man) chống lại bài "Bắt đầu từ đâu?"¹²⁰ — tăng bốc các ban chấp hành, bảo vệ (một cách quanh co) tờ "Sự nghiệp công nhân", v.v.. Chúng tôi sẽ trả lại tác giả (chúng tôi sẽ sao lại và nếu đồng chí muốn, chúng tôi sẽ gửi cho).

Còn về dự án liên minh hay là sáp nhập với Hội liên hiệp — tôi hy vọng đồng chí đã xem bản phản dự án của chúng tôi rồi? Nếu chưa, đồng chí hãy đề nghị Côn-txốp lấy ở Đvin-xcai-a. Tất cả những việc đó chắc đâu đã đem lại được một cái gì.

Siết chặt tay đồng chí.... của đồng chí

À, còn vấn đề tiền của người Bỉ ủng hộ phong trào chúng ta. Theo tôi, đưa cho tờ "Sự nghiệp công nhân" một phần ba: không nên vì 50 - 100 phrăng mà khiến cho người ta có cơ dù chỉ là để bàn tán.

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập "Nhóm "Giải phóng lao
động"", số 4*

Theo đúng bản thảo

76

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

9.VII.01.

P.B. thân mến! Tôi gửi cho đồng chí bài báo của Nê-vdô-rốp bị chúng tôi bác bỏ. Đồng chí hãy xem cái bài này (tôi nghe đồn là đồng chí chú ý tới bài ấy) và sau khi đọc xong, đồng chí làm ơn gửi ngay cho G.V. — ch, người cũng chú ý tới nhóm Pa-ri. Chúng tôi nghĩ rằng cần phải giữ bản sao làm tài liệu.

Chúng tôi đang xếp chữ số 6 của báo "Tia lửa", — có lẽ sẽ gồm 6 trang, bởi vì có khá nhiều tài liệu về thời sự xã hội và về phong trào công nhân. Đã gửi cho số hai tờ "Bình minh" 1) bài

xã luận của G.V. "Rồi sao nữa?" và 2) bài của L.I. — bài "Tại sao chúng ta không muốn đi lùi lại?" của Óc-tô-đốc. Sau đó là bài của Ác-xê-ni-ép và Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na, có bài thuyết trình của A-lếch-xây (đồng chí thấy bài thuyết trình đó thế nào? Vê-li-ca Đmi. không hài lòng). Tôi đã viết xong một bài nhỏ về bản điều trần của Vít-te và lời nói đầu cho bài đó, dĩ nhiên là phê phán ngài R.N.X.¹⁾ — Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na rất không hài lòng, và tôi phải gửi bài cho G.V., v.v.: ngài R.N.X. ấy là một điểm yếu!

Công việc của đồng chí tiến triển ra sao và sức khoẻ của đồng chí thế nào? Năm nay đồng chí nghỉ hè có lâu không và định nghỉ ở đâu? Tôi rất, rất mong đồng chí có thể ghé qua đây và trao đổi một số vấn đề linh tinh, — tôi chỉ ngại mời thì sẽ làm cho đồng chí đáng lẽ được nghỉ ngơi thì lại gây cho mình những căng thẳng thần kinh mới. Nếu đồng chí không sợ điều đó thì hãy ghé vào nhé.

Từ nước Nga người ta viết cho chúng tôi rằng ngày càng có nhiều tin đồn về đại hội. Điều đó lại buộc chúng tôi phải suy nghĩ về cương lĩnh. Công bố bản dự thảo cương lĩnh là việc *hết sức cần thiết* và sẽ có một ý nghĩa rất lớn¹²¹. Song ngoài đồng chí và G.V. ra không có ai đảm nhận được việc đó: việc này đòi hỏi sự tập trung yên tĩnh và sự suy nghĩ kỹ càng. Đồng chí hãy giúp đỡ chúng tôi, nếu công việc và sức khoẻ cho phép. Có thể đồng chí hãy gặp G.V. và ở cùng với đồng chí ấy một thời gian, như vậy có thể lợi dụng được thời gian đó chẳng?

Cau-xky có đi qua đây (đi nghỉ ở Ti-rôn), nhưng chúng tôi quên nói chuyện với ông ta về Erfurter Programm²⁾ (hiện nay A-lếch-xây đang xem). Ông ta liệu có hứa viết lời nói đầu đặc biệt không?

Đồng chí đã nói với chị của A-lếch-xây về những cuốn sách nào đã được gửi đi?

Chúng tôi chưa có đảm bảo chắc chắn về bài bình luận tình

1) Xem tập này, tr.145.

2) — Cương lĩnh Éc-phuya.

hình nước ngoài cho tờ "Bình minh": Parvus vẫn muốn viết về tổ chức, Lú-xăm-bua và Đa-nê-vích sẽ viết (có thể) về Pháp, ngoài ra *không có gì cả*, không có bài viết về Đức, không có bài viết về Áo... Thật chán!

Thôi, tạm biệt! Xin lỗi đồng chí vì tôi ít viết thư: trong cái cảnh hỗn độn ở đây chẳng có thời gian. Nhóm Luân-đôn¹⁾ hiện đang ở đây; tôi thấy thích họ. Còn đồng chí thấy thế nào?

Siết chặt tay đồng chí và gửi lời hỏi thăm toàn thể gia quyến đồng chí.... của đồng chí

Địa chỉ của Lây-tây-den: 52, Faubourg du Temple. *Mr. Gouman. Paris*; trên phong bì trong: pour Mr. Basile.

[Về việc tái bản số một tờ "Tia lửa" tạm thời phải đợi một chút: sắp làm sáng tỏ được vấn đề: hình như còn nguyên vẹn *một nghìn* bản số báo đó và hiện nay đang thực hiện ý định vận chuyển một nghìn bản số báo đó.]

Bài tiểu luận viết về Át-lơ vẫn còn kịp cho số 6 báo "Tia lửa"¹²², nếu nó đến chậm nhất là một tuần.

Tôi không viết về bản dự án thoả thuận với Hội liên hiệp: không có gì mới cả, còn cái cũ thì đương nhiên là đồng chí đã biết được qua chị của A-lếch-xây rồi.

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

77

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP

13.VII.01.

Tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 11. Còn về P. Scriptum của Oóc-tô-đốc¹²³, thì ngày hôm nay A-lếch-xây sẽ

1) V.P. Nô-ghin và X.V. An-đrô-pốp.

trình bày cho đồng chí biết ý kiến của đa số. Tôi không đồng ý với ý kiến đó, và (bản thân) tôi muốn biết quan điểm của đồng chí về P.S. đó nói riêng, và về ý kiến cho rằng do "những thiếu sót về văn chương" của P. Scriptum dường như có thể bác bỏ nó sau khi chấp nhận toàn bộ bài báo. "Lối thoát" của P.S. mà đồng chí viết đến, phải chăng chỉ có thể có được nhờ sự biểu quyết kiên quyết *tán thành* của Pa-ven Pô-ri-xô-vích, thế nhưng ngay trong trường hợp đó cũng không chắc chắn: số phiếu sẽ ngang nhau, bởi vì A-lếch-xây bây giờ hầu như hoàn toàn phản đối.

Nói chung tôi nghĩ rằng, trong bất kỳ vấn đề gì, dù chỉ đề cập đôi chút tới những điểm "tranh cãi", đồng chí cũng nên trực tiếp xem xét nguyên nhân của những ý kiến mà Struvefreundliche¹⁾ của chúng ta nêu ra: việc đó có thể làm bằng cách viết thư theo địa chỉ cũng của Lê-man ấy (hiện nay viết thư nói chung nên gửi *qua Lê-man*), ghi thêm für Meyer và "chuyển cho Pút-man". Nếu không thì tôi sẽ kiên quyết không nhận trình bày quan điểm của họ. Việc đó có quan hệ chẳng hạn tới bài báo của tôi chống lại R.N.X.²⁾

Rất cảm ơn đồng chí về lời đề nghị gửi cho tài liệu chống lại Tséc-nốp. Đúng lúc tôi đang nghiên cứu về anh ta³⁾, và có lẽ những gì có liên quan tới Pháp và Bỉ cũng sẽ có ích cho tôi (Vandervelde et Destrée. "Le socialisme en Belgique"⁴⁾, — được Tséc-nốp trích dẫn, và cả tác phẩm mới của Vandervelde nữa⁵⁾). Nhưng đồng chí hãy chỉ gửi cho nếu đồng chí không cần và nếu

1) — bạn bè Xtơ-ru-vê.

2) Xem "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25-89).

3) V.I. Lê-nin đang viết tác phẩm "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

4) — Van-đéc-ven-đơ và Đê-xơ-rê. "Chủ nghĩa xã hội ở Bỉ".

5) — Vandervelde E. "La propriété foncière en Belgique", Paris, 1900 (Van-đéc-ven-đơ E. "Chế độ sở hữu ruộng đất ở Bỉ", Pa-ri, 1900).

đồng chí có thể cho mượn trong vài tuần. Tôi rất cần cả cuốn sách của Liebknecht: "Zur Grund - und Bodenfrage"¹⁾ ở đây, tôi không tìm được cuốn sách này cả ở chỗ Pác-vu-xơ, lẫn ở thư viện. Nếu đồng chí có, xin đồng chí gửi cho tôi mượn ít lâu.

Tséc-nốp trích dẫn cuốn "Le nuove correnti dell'economia agricola" (Milano - Palermo, 1900)²⁾ của Gerolamo Gatti nào đó, một người chống lại những người mác-xít. Đồng chí có biết đây là nhân vật như thế nào không, có đáng đọc không? Có bản dịch tiếng Pháp không? (tôi không biết tiếng Ý — có lẽ chị tôi có thể giúp đỡ được chăng).

Siết chặt tay đồng chí. Hãy viết về bài báo của tôi.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1956 trên tạp chí
"Người cộng sản", số 16*

Theo đúng bản thảo

78

GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC³⁾

18/VII.

Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí. Đồng chí hãy cho biết cụ thể khi nào, hãy nói chính xác về thời hạn, đồng chí có

1) — Liép-nếch: "Bàn về vấn đề ruộng đất".

2) — Gerolamo Gatti. "Agricoltura e Socialismo. Le nuove correnti dell'economia agricola" (Milano - Palermo, 1900) (Giê-rô-la-mô Gát-ti "Vấn đề ruộng đất và chủ nghĩa xã hội. Những trào lưu mới trong nông nghiệp" (Mi-lan — Pa-léc-mô, 1900)).

3) Bức thư này viết cùng với N.C. Crúp-xcai-a. Hiện nay đã xác định được rằng bức thư này gửi cho O.A. En-gebéc.

thể tự đi hay là cử một người nào đó đi nhận va-li (đến Cơ-ních-xbe hoặc Béc-lanh). Nếu vậy thì phải chuyển số tài liệu nhận được đến X theo địa chỉ...¹⁾ Đồng chí có biết tiếng Đức không, dù một chút thôi, bởi vì sẽ phải quan hệ với người Đức. Đồng chí hãy tính toán xem mỗi chuyến đi Cơ-ních-xbe phải chi tiêu bao nhiêu và báo cho biết liệu có thể tổ chức thường xuyên các chuyến đi như thế không. Nếu có dịp đến Béc-lanh, thì đây là địa chỉ (và mật hiệu) để liên hệ nhận va-li. Cần phải có quần áo để nhét đầy vào va-li.

Viết ngày 18 tháng Bảy 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Vu-boóc-gơ

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

79

GỬI L.N. RÁT-TSEN-CÔ

Gửi Pa-sa. Tại sao lâu không có thư? Tình hình *kỹ thuật* thế nào? Tại sao đồng chí chẳng bao giờ gửi thư từ cả? Đồng chí nên nhớ rằng, sắp tới đồng chí sẽ nhận được bức thư ký tên I-a-blô-tơ-cốp, có chìa khoá "Cây sồi xanh bên bờ vịnh" (hay là "Học sinh"). Người đó có thể cũng tới chỗ đồng chí. Đó là người hoàn toàn của ta. Hãy cố gắng để anh ta liên hệ...²⁾ với các công nhân và trí thức³⁾.

Chúng tôi đã nhận được của đồng chí hay là của Ru-mi-an-tsep⁴⁾ một bức thư nhỏ rất hiếm hoi, có kèm theo địa chỉ. Theo địa chỉ đó chúng tôi đã gửi cho đồng chí một bức thư, trong đó thông báo của chúng tôi được viết bằng mực hoá học. Chưa có thư trả lời. Có lẽ đồng chí chưa nhận được? Đồng chí hãy cố

1) Trong bản thảo chỗ này bỏ trống để ghi địa chỉ.

2) Từ này trong bản thảo bị xoá không đọc được.

3) Đoạn này do N.C. Crúp-xcai-a viết.

4) Từ này trong bản thảo bị xoá.

gắng trả lời bức thư đó càng sớm càng tốt và trao đổi thư từ với chúng tôi. Đây là địa chỉ để đồng chí trao đổi thư từ¹⁾.

Địa chỉ của đồng chí còn dùng được không (xin nhắc lại cho)²⁾.

*Viết khoảng từ 18 đến 27 tháng
Bảy 1901
Gửi từ Muyn-khen đến Khắc-cốp*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

80

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

21.VII.01.

P.B. thân mến! Tôi vẫn định trả lời bức thư của đồng chí, nhưng cứ nán nã mãi cho đến khi nhận được bài báo. Đồng chí đừng đặc biệt vội vàng về bài báo đó, nếu việc đó khó khăn đối với đồng chí, — hoặc thậm chí hoàn toàn không đọc nữa để nghỉ ngơi và chữa bệnh đến nơi đến chốn. G.V. đã viết cho tôi khá chi tiết, đồng chí ấy biết rõ cần phải sửa chữa những chỗ nào, và tôi thì đương nhiên sẽ cố gắng sửa chữa *tất cả* những chỗ đó¹²⁴ (chỉ có điều là tôi không biết có thay đổi được *giọng văn*... không. Lẽ nào tôi có thể dùng giọng văn ngoại giao để viết về một ngài đã gây cho tôi những tình cảm sục sôi. Và lẽ nào G.V. lại hoàn toàn đúng khi nói rằng độc giả sẽ không hiểu nổi "sự căm thù" của tôi: xin dẫn Parvus làm thí dụ, anh ta không quen biết tác giả, chỉ qua việc đọc lời tựa mà đã thấy thù địch với "chú gà rừng" ấy, như anh ta nói, — nhưng đây là nói trong ngoặc đơn). Tôi thấy rất không hài lòng ở chỗ chúng tôi đã trút cho đồng chí hai việc (đọc hai bài — của tôi³⁾ và của Oóc-tô-đốc) đúng vào lúc

1) Trong bản thảo không thấy ghi địa chỉ.

2) Trong bản thảo những chữ viết trong dấu ngoặc đã bị xóa.

3) Xem "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những

đồng chí lên đường đi chữa bệnh và nghỉ ngơi. Tốt nhất đồng chí hãy cố gắng sử dụng tốt thời gian chữa bệnh — tuyệt đối không được làm khổ mình vì nghiên cứu các bản thảo.

Đồng chí hãy viết thư (và gửi các bản thảo và tất cả mọi thứ khác) *chỉ* theo địa chỉ này:

Herrn Dr. Med. Carl Lehmann.

Gabelsbergerstraße 20 a/II.

München (ở trong: *für Meyer*).

Địa chỉ của Rít-mây-ơ *không còn dùng được nữa* (nhưng nếu đồng chí đã gửi cái gì đó qua Rít-mây-ơ trước khi nhận được thư này, thì chúng tôi vẫn nhận được).

Đồng chí có cuốn "Zur Grund - und Bodenfrage" (Leipzig, 1876) của Liebknecht không¹⁾? Hoặc trong số các đồng chí ở Xuy-rich có ai có cuốn đó không? Tôi *rất cần* cuốn đó để viết bài chống lại Tséc-nốp²⁾, nhưng ở đây, cả trong thư viện lẫn ở chỗ Pác-vu-xơ và Lê-man đều không có.

Thôi, tạm biệt! Siết chặt tay đồng chí và chúc đồng chí nghỉ tốt và bình phục *một cách cơ bản hơn*.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

P.S. Còn một yêu cầu nữa: đồng chí (hoặc Grây-lích) có *những biên bản của các đại hội Quốc tế* không? hoặc tờ "Vorbote"¹²⁵ (hình như trong đó có những bản báo cáo chính xác thì phải)? Cái tên Tséc-nốp làm tôi không an tâm, — rõ ràng là chính hấn, tên vô lại đó, *xuyên tạc* sự việc, viện vào các biên bản của các đại hội của Quốc tế, thậm chí coi "các công xã đoàn kết" (của Rít-tinh-hau-xen)¹²⁶ là do "chủ nghĩa Mác giáo điều" tạo ra. Nếu đồng chí có thể giúp đỡ tôi về các tài liệu đó thì tôi vô cùng cảm ơn đồng chí.

An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25-89).

1) — Liép-nếch. "Bản về vấn đề ruộng đất" (Lai-pxích, 1876).

2) Xem "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

[Nếu vì những tài liệu đó mà đồng chí bạn rộn thì xin đồng chí *đừng tìm* chúng tôi nữa: tôi sẽ có cách giải quyết].

Còn một yêu cầu nữa. (Tôi cảm thấy tôi hành động thật tẻ, vì đã trút lên đồng chí nhiều yêu cầu, nhưng khi đã bắt đầu thì khó mà dừng lại được. *Nhưng xin hãy làm ơn làm phúc* nếu đồng chí phải bận rộn, ví dụ như phải đi tìm sách v.v., thì hãy mặc xác việc đó, cứ "bỏ xó" tất cả những đề nghị của tôi. Tôi sẽ giải quyết được. Dù sao tôi cũng sẽ đập tan Tséc-nốp.). Tình hình như thế này. Cái tên súc sinh Tséc-nốp ấy trích dẫn bài báo của Ăng-ghen "Người nông dân Đức" (trong tờ "Cửa cải nước Nga", 1900, số 1). Khi tìm được bài báo đó, tôi thấy nó là bản dịch bài báo của Ăng-ghen: "*Die Mark*" (Anhang cho cuốn sách nhỏ "Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft")¹²⁷ (tôi chỉ có cuốn sách xuất bản lần thứ 4 thôi, năm 1891). Nhưng ở cuối bản dịch đó có thêm vào *hai đoạn bằng tiếng Nga không thấy có trong nguyên bản* và trong đó có những chỗ hết sức đáng ngờ: "khôi phục lại (sic!) đồng mác", v.v..

Thế là cái gì? Sự xuyên tạc của tờ "Cửa cải nước Nga"? — nếu vậy thì phải lên án họ một cách thích đáng. Nhưng thoạt đầu cần phải bằng mọi cách tìm hiểu sự việc: trong chú thích của bài dịch ra tiếng Nga có nói rằng bài báo của Ăng-ghen "xuất hiện vào những năm 80 trên một tạp chí Đức và không ký tên ông. Nhưng trong một bản in mà Ăng-ghen gửi cho một người bạn của mình, ông đã ghi các chữ đầu của tên mình". Đồng chí có biết 1) đó là "tạp chí Đức" nào không? Có phải là tờ "Neue Zeit" không? 2) đồng chí có bản in lần đầu cuốn sách nhỏ "Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie etc." với Anhang "*Die Mark*" không? Cần phải đối chiếu xem trong những lần xuất bản đầu có những đoạn mà trong lần xuất bản thứ 4 không có không? (mặc dù điều đó không chắc chắn).

Sau đó, để đối chiếu cần có cuốn sách nhỏ: *W. Wolff*. "Die schlesische Milliarde"¹²⁸ mà tôi không thể tìm được ở trong thư

viện ở đây và cũng không có cả ở Buchhandlung "Vorwärts"¹⁾ — đã bán hết²⁾.

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu không đầy đủ năm
1925 trong Văn tập Lê-nin, t.III*

*In lần đầu đầy đủ, theo đúng
bản thảo*

81

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

25.VII.01.

Đồng chí G.V. thân mến! Hôm qua tôi đã nhận được những cuốn sách nói về vấn đề ruộng đất. Xin cảm ơn đồng chí về những cuốn sách đó. Tôi đang ngập khá sâu vào việc viết bài báo nói về vấn đề "ruộng đất", chống lại Tséc-nốp (một phần chống lại Héc-tơ và Bun-ga-cốp). Tôi nghĩ rằng cần phải đập tan cái anh chàng Tséc-nốp ấy *một cách không thương xót*³⁾.

Vê-li-ca vừa mới ở đây, chị ấy đã đọc những đoạn thư của đồng chí gửi cho chị ấy. Về các bản in thử, chúng tôi đã làm "hết khả năng của chúng tôi", tức là đã gửi cho Đít-xơ những chỗ sửa để căn cứ vào đó sửa lại trong văn bản nếu chưa muộn; còn nếu đã muộn, thì chúng tôi *nhất định* sẽ nói rõ những chỗ sửa đó ở cuối sách, như vậy thực ra không có gì đáng ngại đặc biệt cả. Nhà tôi giữ bản in thử và đã đối chiếu với bản thảo (chỗ đồng chí ghi chú thêm: "Tôi không viết như thế!" thì lại là chỗ đồng chí viết sai, bởi vì như tôi vừa mới xem trong bản thảo, quả thực đồng chí có viết "cuộc khởi nghĩa tháng Năm". Điều đó chúng tôi cũng đã sửa rồi). Vì những sai sót của người sửa bài là điều không thể tránh khỏi, cho nên từ nay về sau chúng tôi sẽ thật sự áp dụng

1) — trong hiệu sách "Tiến lên".

2) Ba đoạn cuối cùng in lần đầu.

3) Xem "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

"sách lược" do đồng chí đề nghị: chúng tôi sẽ gửi cho tác giả bản sửa *đầu tiên* (bản thứ hai thì sẽ chậm) để tác giả *chỉ* sửa những chỗ sót câu, sót chữ *làm sai lệch cả ý* hoặc những chỗ nhầm lẫn từ này với từ khác, chứ không phải sửa những chữ cái và dấu riêng lẻ, bởi vì người sửa bài sẽ làm việc đó, hơn nữa cái đó cũng không quan trọng.

Tôi đã nhận được bài báo của tôi¹⁾ do P.B. gửi cùng với thư của đồng chí ấy. P.B. cũng tán thành làm dịu đi. Còn tôi thì tất nhiên là *đã đưa vào* tất cả những chỗ làm dịu đi mà đồng chí và P.B. đã chỉ ra một cách cụ thể. Còn về việc thay đổi toàn bộ giọng văn của bài báo respective²⁾ thay thế tất cả những lời đả kích bằng lời giáo huấn độc ác kiêu ngạo, thì mặc dù tôi cũng thích kế hoạch đó của đồng chí, song tôi không tin rằng tôi *có thể* làm được việc đó. Nếu tôi không "bực tức" đối với tác giả thì tôi đã không viết như thế. Mà khi "bực tức" (không những chúng ta hiểu, mà bất kỳ độc giả dân chủ - xã hội nào đã đọc lời tựa thì cũng hiểu) thì tôi chẳng che giấu được điều đó và ở đây cũng không lừa dối được. Tôi sẽ cố gắng viết dịu đi hơn nữa và cố gắng nói dè dặt hơn nữa: có thể sẽ đạt được một cái gì đó chẳng.

Tôi sẽ nói cho A-lếch-xây biết nhận xét của đồng chí (ý kiến mà anh ta nóng lòng chờ đợi từ lâu) về bản thuyết trình của anh ta. Có lẽ A-lếch-xây đã quên không nói với đồng chí rằng *chính anh ta* đã chuyển đề tài của mình về Mi-khai-lốp-xki cho Ri-a-da-nốp (người viết về đề tài này). Tôi hiểu rằng đồng chí đang viết bài phê bình bài "Trên vị trí vinh quang" mà chúng tôi đã gửi cho đồng chí.

Siết chặt tay đồng chí.... của đồng chí

Nếu đồng chí gặp Côn-txốp thì nói với anh ta rằng tôi rất cảm ơn về tờ "Tiếng nói tự do"¹²⁹.

À, suýt nữa quên. Tôi còn muốn hỏi ý kiến đồng chí về vấn

1) Xem "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89).

2) — hoặc.

đề sau đây. Chính tên súc sinh Tséc-nốp ấy trích dẫn bài của Ph. Ăng-ghe-n "Người nông dân Đức" trong tờ "Cửa cải nước Nga", 1900, số 1 — trong đó ở *phần cuối* Ăng-ghe-n nói là cần phải "khôi phục lại đồng mác". Tôi đã tìm thấy bài ấy. Hoá ra đó là bản dịch Anhang cho "Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft" — "Die Mark"¹³⁰, *song trong tờ "Cửa cải nước Nga" ở cuối có thêm vào hai đoạn (18 dòng) không thấy có trong nguyên bản*. Tôi đã đối chiếu toàn bộ bản dịch còn lại, từng đoạn một, nhưng không hiểu hai đoạn đó ở đâu ra. Cần phải vạch trần cái hành động hết sức bỉ ổi đó ra, nhưng có điều... phải chăng đó là một sự hiểu lầm? liệu có một *văn bản khác* của bài báo ấy của Ăng-ghe-n không? Trong lời chú dẫn cho bản dịch tiếng Nga ban biên tập tờ "Cửa cải nước Nga" nói:

"Bài báo này của ông (Ăng-ghe-n) xuất hiện vào những năm 80" [vào năm 1882? lời tựa viết cho "Entwicklung" thì đề ngày 21.IX.82] "trên một tạp chí Đức" [?? "Neue Zeit"? hay là "Người dân chủ - xã hội Xuy-rích"¹³¹? Đồng chí có biết không?] "không ký tên ông" [???]. "Nhưng trong một bản in mà Ăng-ghe-n gửi cho một người bạn của mình" [sic!! gửi cho Đa-ni-en-xôn? Đồng chí có nghe thấy Ăng-ghe-n nói gì về điều đó không?], "ông đã ghi các chữ đầu của tên mình". Hơn nữa phần lịch sử của bài báo giống lời tựa cho "Schlesische Milliarde"¹⁾ và giống bài báo trong "Neue Rheinische Zeitung" (*tháng Tư - tháng Ba 1849*).

Đồng chí có thể giúp tìm hiểu điều ấy được không? Liệu có một *văn bản khác* của bài báo "Die Mark" trên tờ "Neue Rheinische Zeitung" hoặc ở nơi nào khác không? Liệu *sau này* Ăng-ghe-n có thể bỏ đoạn cuối nói về việc "khôi phục lại đồng mác" không ??

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

1) — "Một tỷ của Xi-lê-di".

82

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

26.VII.01.

P.B. thân mến! Tôi đã nhận được và đã chăm chú đọc bức thư của đồng chí (A-lếch-xây cũng thế). Tôi rất vui mừng thấy đồng chí trình bày những nhận xét của mình tỉ mỉ như vậy¹³². Chỉ có điều phi lý là đồng chí cho rằng tôi hết sức ("rất") "ngoan cố". Tôi đã chú ý tới *tất cả* những lời chỉ dẫn của đồng chí là nên làm dịu bớt những chỗ nhất định (cũng như tất cả những lời chỉ dẫn của G.V.), tức là đã làm dịu tất cả các chỗ đó. "Mỗi rúp một cô-pếch" sẽ thống nhất được tất cả công nhân: tôi xin mở ngoặc nói thêm "theo ý kiến của phái kinh tế". Thay vào chỗ "hạn chế chế độ chuyên chế", tôi viết "thủ tiêu", như đồng chí đã chỉ dẫn. Các trang 82 - 83 chưa thận trọng xét theo ý nghĩa là chúng ta muốn lợi dụng phái tự do (tức là những ý kiến phát biểu chưa thận trọng), tôi *đã gạch bỏ* toàn bộ các trang đó, đúng như đồng chí đã khuyên. Tôi đã ghi chú có viện dẫn cuốn sách của đồng chí "Hoàn cảnh lịch sử", và chỉ ra rằng vấn đề mà tôi mới nói sơ qua thì đã được đồng chí phân tích tỉ mỉ. Tôi đã viết đôi lời để nói rằng người ta có thể vui mừng, vì phái tự do (đại biểu là R.N.X.) đã hiểu biết nhiều hơn về phong trào công nhân. Tôi đã gạch bỏ hoàn toàn các chữ "sự đáng tiếc" về việc xuất hiện bản điều trần của Vít-te với lời tựa như vậy. Tôi còn gạch bỏ thêm một vài chỗ gay gắt cả ở phần một lẫn phần hai của bài báo. Nói chung tôi hoàn toàn không đến nỗi ngoan cố đối với một số chỗ riêng biệt cần phải làm dịu đi, nhưng về nguyên tắc tôi không thể từ bỏ ý kiến cho rằng chúng ta có quyền (và có nghĩa vụ) phải đập tan R.N.X. vì sự bịp bợm về chính trị của hắn. Hắn chính là một tên bịp bợm về chính trị — tôi hoàn toàn tin chắc như vậy sau khi đọc đi đọc lại lời nói đầu, và tôi đã đưa vào bài phê bình của tôi tất cả những gì mà những tháng gần đây đã mang lại cho

chúng ta (tức là Verhandlungen¹⁾ với "Tê-lê-nốc", những mưu toan đàm phán etc.²⁾, — có thể nói tôi đã nói hết để thanh toán với con người đó. Tôi cho rằng việc làm sáng tỏ vấn đề tính hợp hiến của hội đồng địa phương là trọng tâm của toàn bộ bài báo. Chủ nghĩa tự do của "Hội đồng địa phương" có ảnh hưởng đến xã hội cũng y như chủ nghĩa kinh tế có ảnh hưởng đến công nhân. Và chúng ta phải đá phá cả hai cách nhìn thiển cận ấy.

Chắc là ngày mai vấn đề bài báo sẽ *được giải quyết* ở chỗ chúng tôi. Nếu bài ấy được đăng ngay thì tôi sẽ cố gắng gửi cho đồng chí một bản in thử lần thứ nhất: có thể đồng chí sẽ chỉ ra một điều gì đó và khi ấy chúng tôi còn kịp sửa thêm (khi người ta sửa bản in thử lần thứ nhất và lần thứ hai).

Siết chặt tay đồng chí, chúc đồng chí nghỉ ngơi tốt và chóng bình phục. Có lẽ tốt hơn cả là tạm thời không gửi gì cho đồng chí cả? không phá hoại việc nghỉ ngơi và dưỡng bệnh của đồng chí?

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Đồng chí hãy viết thư đến

Herrn Dr. Med. Carl Lehmann
Gabelsbergerstraße 20 a/II.
München (ở trong *für Meyer*).

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích
In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

83

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

30/VII.01.

P.B. thân mến!

Tôi đã nhận được bài "Liếp-nếch" và tờ "Vorbote" của đồng chí. Rất, rất cảm ơn đồng chí!

1) — mặc cả.

2) Xem tập này, tr.93 - 96.

Trước hết tôi nói một chút về một việc đặc biệt. Chúng tôi quyết định tổ chức cuộc gặp mặt tác giả bài "Phục hồi chủ nghĩa cách mạng ở Nga"¹⁾, nhưng dứt khoát không thể ở Muyn-khen được. Chúng tôi dự định ở Xuy-rích — vì để đại biểu của chúng tôi (dự kiến là tôi sẽ đi) có thể kết hợp chuyến đi với cuộc gặp gỡ đồng chí. Cuộc gặp mặt đó được dự định vào ngày 8 - 10 tháng Tám (đến 12) theo lịch mới.

Đồng chí làm ơn viết thư cho biết, đồng chí có cho phép sử dụng căn phòng của đồng chí để họp mặt không và liệu trong thời gian đó đồng chí có thể có mặt ở Xuy-rích được không, để chúng ta sẽ gặp nhau (đúng hơn là: tôi có thể đến chỗ đồng chí được không, bởi vì nếu đồng chí đang chữa bệnh, thì đồng chí đi làm gì? Còn đối với tôi dĩ nhiên là không hề **chi**).

Người đó sẽ đến phòng đồng chí (ngay bây giờ chúng tôi sẽ viết thư đến Giơ-ne-vơ cho chị của A-lếch-xây như thế, bà này sẽ truyền đạt lại cho người đó nếu đồng chí không có ý kiến phản đối), tự xưng là *Xô-cô-lốp-xki* và yêu cầu đồng chí (hoặc vợ đồng chí) cho gặp đại diện của tờ "Tia lửa". Còn chị của A-lếch-xây sẽ đánh điện cho tôi báo về ngày lên đường của người đó, tôi sẽ có mặt kịp thời ở Xuy-rích, giấu không cho người đó biết chỗ ở của mình (chúng tôi ngại quá cởi mở với người đó!).

Chúng tôi đã thấy tờ tạp chí của phái "Dân ý" "Truyền tin cách mạng Nga"¹³³ (Ri-a-da-nốp cho xem một số báo), nhưng bản thân tôi chưa nhận được mặc dù đã được hứa. Tôi mới xem qua bài xã luận và bài phê bình tờ "Tia lửa" (thông cảm, nhưng *tán thành* khủng bố). Có lẽ cả chúng tôi lẫn đồng chí sắp nhận được.

Chúng tôi đã nhận được lời tựa của Cau-xky. Những nhận xét của đồng chí về bài báo của tôi²⁾ viết trong bức thư đồng chí

1) Tác giả bài báo "Phục hồi chủ nghĩa cách mạng ở Nga" là L. Na-đê-giơ-đin.

2) Xem "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89).

gửi chị tôi hôm nay đã giải thích cho tôi được nhiều về thái độ của đồng chí. Tôi hy vọng là sẽ còn bàn về chuyện đó — au revoir¹⁾!

Petroff của đồng chí

G.V. viết rằng đồng chí sẽ đến chỗ anh ấy. Bao giờ đồng chí định đi? Chúng tôi có thể đến Xuy-rích sớm để gặp Xô-cô-lốp-xki, nếu đồng chí sắp đi.

*Gửi từ Muyn-khen đến
Ni-đen-bát (Thụy-sĩ)*

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

84

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

30.VII.01.

Đồng chí G.V. thân mến! Tôi đã nhận được bức thư của đồng chí gửi từ nhà nghỉ và những cuốn sách mới ("Final Report", Blondel et Vandervelde et Destrée²⁾), tôi rất cảm ơn đồng chí về việc đó.

Sách của Tê-di-a-cốp thì chưa nhận được, *mà có lẽ sẽ không nhận được*, bởi vì tôi đặt mua cuốn sách này ở kho sách của Can-mư-cô-va¹³⁴, bà này *đã bị phát vãng* khỏi Pê-téc-bua *ba năm* và *đang đóng cửa kho sách* (theo những tin mới nhất và hoàn toàn chính xác!).

Ngay ngày hôm nay tôi sẽ gửi cho đồng chí cuốn sách của Cu-lê-man.

Về việc tờ "Cửa cải nước Nga" giả mạo lời của Ăng-ghen³⁾,

1) — tạm biệt!

2) — "Báo cáo tổng kết", Blông-đen và Van-đéc-ven-đơ và Đê-xơ-rê.

3) Xem tập này, tr.157.

tôi sẽ cố gắng áp dụng mọi biện pháp.

Về những bài phê bình thì chúng tôi chưa được rõ lắm. Hiện nay ai cũng bận viết bài (Vê-li-ca viết bài chống lại Béc-đi-a-ép, Pút-man viết các bài cho tạp chí = chống lại tờ "Của cải nước Nga", tôi viết về vấn đề ruộng đất¹⁾ etc.). Và lại vẫn còn thời gian để viết các bài phê bình đó.

Tôi đã gửi đăng bài của tôi chống R.N.X. sau khi đã làm dịu bớt nhiều chỗ gay gắt²⁾. Tôi cũng viết một lời bạt ngắn cho bài đó, trong đó tôi đã so sánh bài của Đra-gô-ma-nốp ("Cứ đẩy cửa sẽ mở") với bài của R.N.X. và bênh vực bài đầu. Trong đó tôi cũng sẽ làm dịu bớt một số từ ngữ (theo yêu cầu của Vê-li-ca). Nhưng giọng văn chung của bài công kích của tôi thì không thay đổi một cách cơ bản.

Từ nước Nga người ta viết rằng công chúng rất hâm mộ *Béc-đi-a-ép*. Đây là kẻ cần phải bị đập tan *không những chỉ* trong lĩnh vực thuần túy triết học! Thật vậy, Vê-li-ca đang viết về bài mới đây của ông ta đăng trên tờ "Thế giới của Thượng đế".

Tôi rất mừng khi nhận được tin là đồng chí sẽ gặp P.B. và sẽ soạn thảo cương lĩnh. Đó sẽ là một bước tiến rất lớn, nếu chúng ta xuất hiện trước công chúng với bản dự thảo như bản dự thảo của đồng chí và của P.B.. Và công việc đó là công việc cấp bách nhất.

Siết chặt tay đồng chí. *Pê-tơ-rốp* của đồng chí

*Gửi từ Muyn-khen đến bang
Vô (Thụy-sĩ)*

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

1) V.I. Lê-nin viết bài "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

2) Xem "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89 và tập này, tr.156).

85

GỬI L. E. GAN-PÊ-RIN¹⁾

Chúng tôi đã gửi điện báo, — ý bức điện đã rõ ràng — đồng ý. Nhưng đồng chí hãy nhớ rằng liên hệ qua điện báo rất nguy hiểm, bởi vì điện báo được sao lại. Hãy cố gắng chỉ sử dụng bưu điện. Không cần thiết phải đến để bàn về những chi tiết nữa. Có thể trao đổi thư từ về mọi vấn đề. Chỗ các đồng chí có thợ in có kinh nghiệm không? Nếu có thì có thể sử dụng các bản phông mà ta có thể dễ dàng gửi đi được (trong các tạp chí, v.v.). Ưu thế của cách này là: 1) không cần phải có con chữ, 1a) nhanh hơn nhiều, 2) cần ít người hơn — có nghĩa là an toàn hơn về mặt giữ gìn bí mật, 3) tờ báo sẽ có hình dạng tờ báo nước ngoài, cái đó về mặt giữ gìn bí mật lại càng thuận lợi hơn. Mấy hôm nữa chúng tôi sẽ gửi cho các đồng chí để thí nghiệm, những bản phông để trong bì sách gửi qua địa chỉ của K...²⁾. Hãy thận trọng khi mở và làm thử nhiều lần rồi báo gấp cho chúng tôi biết kết quả. Một "máy in đúc vụn năng" cần thiết để đúc theo các bản phông, giá gần 300 mác, nhưng có thể dễ dàng mua được chiếc máy đó ở Nga không thì chúng tôi không biết. Các đồng chí hãy cho biết máy của các đồng chí khổ như thế nào? Liệu có thể in theo khổ tờ "Tia lửa" của chúng tôi không? Nói chung hãy gửi cho chúng tôi càng sớm càng tốt ít nhất là một bản in mẫu nào đó của các đồng chí.

Nếu các đồng chí đã thu xếp được về mặt kỹ thuật thì hãy cố gắng in càng sớm càng tốt ít nhất là toàn bộ một số báo "Tia lửa" (nếu in 8 trang như số 6 mà khó khăn thì hãy in ít nhất là số 5 vậy — số này có 4 trang thôi). Đối với chúng tôi vào dịp đại hội ở đây¹³⁵, tức khoảng một tháng nữa (maximum 1 1/2), mà có được 1 số báo "Tia lửa" xuất bản ở Nga thì hết sức quan trọng.

1) Bức thư này viết cùng với N.C. Crúp-xcai-a.

2) Bí danh này chưa rõ của ai.

Món nợ 800 rúp tính từ thời hạn nào? Quĩ của chúng tôi hiện nay rất nghèo và chỉ có thể hoàn lại được món nợ đó trong trường hợp máy móc của các đồng chí hàng tháng thực tế in được ít ra là từ ba đến năm nghìn bản báo "Tia lửa" (từ 4 - 8 trang). Nhưng nếu các đồng chí làm được việc đó thì đương nhiên sẽ có thu nhập nữa.

Các đồng chí đã gửi các bưu phẩm mà các đồng chí đã nhận được đi đâu? Tại sao lại gửi đi A.¹⁾ 5 phút? Lần đầu chúng tôi không dám gửi quá 1 - 2 phút, mặc dù có phí tổn hơn cũng tốt. Có thể gửi "Bücher"²⁾ đi A. được không? Việc vận chuyển mất bao nhiêu thời gian? Điều đó rất quan trọng. Đồng chí hãy viết địa chỉ rời từng chữ ra, nếu không thì chẳng hiểu đâu là tên, đâu là thành phố và đường phố.

*Viết khoảng từ 31 tháng Bảy
đến 12 tháng Tám 1901
Gửi từ Muiyn-khen đến Ba-cu*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

86

GỬI L.I. GÔN-ĐMAN

Gửi A-kim

Đồng chí thân mến! bưu phẩm của đồng chí làm chúng tôi thật vui mừng! thật là tuyệt, ngay cả Txơ-vê-tốp cũng phát biểu như vậy. Đồng chí hiểu sai về chúng tôi. Chúng tôi hoàn toàn không phản đối việc xuất bản tờ "Tia lửa" ở Nga, mà ngược lại, chúng tôi hoàn toàn công nhận rằng việc đó hết sức có lợi cho sự nghiệp, và chúng tôi bao giờ cũng muốn vậy, có điều, thú thực rằng, chúng tôi không tin tưởng

1) Có ý nói Ai-cập. Dự kiến là sẽ tổ chức chuyển báo "Tia lửa" bằng đường biển qua A-lếch-xan-đri-a (Ai-cập).

2) — "những quyển sách".

lắm vào thành công của việc này. Đồng chí đã làm cho chúng tôi giờ đây tin tưởng vào công việc. Chúng tôi gửi cho đồng chí bài báo của X, bài này dành cho số 2 tờ "Bình minh", nhưng theo ý kiến chúng tôi nếu xuất bản riêng thành một cuốn sách nhỏ thì sẽ rất có lợi. Sau khi đọc xong bài đó, chắc đồng chí cũng sẽ đồng ý với chúng tôi. Đồng chí hãy xuất bản cuốn đó với số lượng 1000 bản. Việc gửi tài liệu chậm trễ sẽ không xảy ra nữa, đồng chí hãy ấn định thời hạn phải gửi tài liệu cho cuốn sách nhỏ sau. Và sau đó chúng tôi sẽ gửi tài liệu cho báo*. Chúng tôi xin nhắc lại, đồng chí đã làm chúng tôi hết sức vui mừng.

Về bài ngụ ngôn về Veto sẽ có một bài ở số 7, — hoàn toàn nhằm nhĩ.

Đồng chí hoàn toàn đúng khi viết rằng cần phải tổ chức tờ "Tia lửa". Điều không đúng chỉ là ở chỗ nói rằng sau đó cần phải *giữ lại* tổ chức ở nước Nga.

Có thể nói rằng, ấn định trước như vậy thật vô nghĩa: chỉ khi nào tiến hành công việc mới có thể xác minh được xem tổ chức sẽ phải sắp xếp như thế nào. Nhưng giờ đây, đồng chí nói đúng, tình hình còn hỗn độn (một phần do phương pháp vận chuyển gây nên), phần lớn các đại diện của chúng ta đều viết cho chúng ta như thế. Chúng tôi định làm như thế này: gửi bản dự án tổ chức do chúng tôi thảo ra về nước Nga cho 2 - 3 người thảo luận, với sự giúp đỡ của họ chúng tôi sẽ thảo ra điều lệ của tổ chức. Chúng tôi chưa có các báo khổ nhỏ của Ô-đét-xa. Đồng chí hãy gửi cho.

[Người mới quen với đồng chí ở đây gửi đồng chí lời hoan hô nhiệt liệt về thành tích như thế !!!]¹⁾

*Viết khoảng từ 31 tháng Bảy
đến 12 tháng Tám 1901
Gửi từ Muiyn-khen đến Ki-si-nép
In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

* Điều hết sức quan trọng đối với chúng tôi là có được báo "Tia lửa" xuất bản ở Nga càng sớm càng tốt. Nếu không đủ tài liệu, hãy cho xuất bản từng bài lẻ ở "Tia lửa".

1) Đoạn viết thêm vào bức thư là của N.C. Crúp-xcai-a.

GỬI X.O. TXÊ-ĐÉC-BAU-MƠ

Chúng tôi vừa mới nhận được thư kèm theo kế hoạch của Brát Pa-khô-mi-a, I-a-blô-tơ-cốp và Bru-xcốp. Chúng tôi không thể giấu nổi là chúng tôi không những không thể tán thành bất kỳ phần nào của kế hoạch đó (mặc dù về phần một vẫn còn có thể tranh luận), mà còn rất ngạc nhiên về bản kế hoạch đó, đặc biệt là phần hai: 1) tất cả về Pê-téc-bua, 2) thành lập ra cơ quan ngôn luận khu của tổ chức "Tia lửa" ở Nga. Chúng tôi kinh ngạc đến mức phải xin lỗi trước, nếu trong khi trình bày sau này có lẽ nói những lời quá mạnh.

Đó là điều không thể tưởng tượng được! Sau suốt một năm cố gắng hết mức mới có thể bắt đầu tập hợp được ban tham mưu gồm những người lãnh đạo và tổ chức ở Nga để thực hiện cái nhiệm vụ to lớn và hết sức cấp bách đó (ban tham mưu đó còn quá nhỏ bé, bởi vì ngoài ba người kể trên, chúng tôi mới có 2 - 3 người nữa, thế mà đối với một cơ quan ngôn luận toàn Nga thì cần không phải chục người cộng tác đặc lực như vậy, hiểu cái từ đó *không chỉ* theo nghĩa văn học), rồi bỗng nhiên lại phá bỏ thành quả đó và quay lại cái lối thủ công cũ rích! Tôi không thể tưởng tượng được một sách lược nào tai hại hơn đối với tờ "Tia lửa"! Một cơ quan ngôn luận khu giống như tờ "Công nhân miền Nam" đang hoạt động — điều đó có nghĩa là lại một lần nữa hao phí rất nhiều tiền và sức người vào việc biên tập, kỹ thuật và phân phát vân vân, nhưng vì cái gì kia chứ? Vì năm số báo trong 1 1/2 năm! Mà giờ đây nó sẽ không thể nào đạt được mức đó trong thời gian 1 1/2 năm ấy, bởi vì tờ "Công nhân miền Nam" có cái ưu thế là được Ban chấp hành, tức là cả một tổ chức, đã được thành lập và đang ở đỉnh cao của sự phát triển, đứng ra tổ chức. Lúc này các đồng chí mới có ba người. Chỉ vì cái việc là: lẽ ra phải đấu tranh chống lại thái độ hẹp hòi đã làm cho người Pê-téc-bua quên mất Mát-xcơ-va, người Mát-xcơ-va quên mất Pê-téc-

bua, người Ki-ép quên hết tất cả, trừ Ki-ép, lẽ ra phải dạy cho người ta (cần phải dạy cho họ quen với cái đó hàng năm trời, nếu chúng ta muốn tổ chức ra một chính đảng xứng đáng với danh hiệu đó) biết điều khiển công việc của cả nước Nga, — lẽ ra phải làm thế thì họ lại khích lệ cái công việc có tính chất thủ công, thái độ cục bộ địa phương và phát triển phong trào dân chủ - xã hội ở một địa phương nào đó chứ không phải là toàn Nga, — cái đó chẳng qua chỉ là chủ nghĩa địa phương chứ không thể là một cái gì khác được. Qua kinh nghiệm chúng ta đã thấy rõ là chúng ta có ít lực lượng để tổ chức ra một cơ quan ngôn luận chính trị thực sự như thế nào, có ít cộng tác viên và ít phóng viên như thế nào, có ít người có quan hệ về chính trị, có ít người làm công tác kỹ thuật và phân phát sách báo như thế nào.

Những người như vậy có ít ở toàn nước Nga, thế mà chúng ta lại còn định đem phân tán họ ra và bỏ một tờ báo toàn Nga mới hình thành và cần được ủng hộ về mọi mặt chỉ vì muốn tổ chức ra một tờ báo mới của địa phương. Trong trường hợp tốt nhất, trong trường hợp kế hoạch mới đó thành công rực rỡ nhất, cái đó cũng dẫn đến việc hạ thấp kiểu Đảng dân chủ - xã hội Nga, tới việc hạ thấp tác dụng chính trị của nó, bởi vì không thể nào có được một tờ báo chính trị của "địa phương" cả, bởi vì trong một tờ báo địa phương thì bao giờ mục chính trị chung cũng yếu. Đồng chí viết: tờ báo "quần chúng". Chúng tôi hoàn toàn không hiểu đó là cái thứ gì? Có lẽ nào cả Brát Pa-khô-mi-a cũng bắt đầu nghĩ rằng cần phải hạ thấp xuống, từ những người tiên tiến xuống quần chúng, viết đơn giản hơn và gần với cuộc sống hơn?? Có lẽ nào mục đích của chúng ta lại bị hạ xuống gần với "quần chúng", chứ không phải là nâng cao những quần chúng đã chuyển mình ấy lên đến mức độ của một phong trào chính trị có tổ chức? Có lẽ nào chúng ta thiếu những thư từ gửi từ các nhà máy và công xưởng, chứ không phải là thiếu các bài tố cáo về chính trị, các kiến thức về chính trị và *sự tổng kết* về chính trị? Và để mở rộng và làm sâu sắc thêm những *tổng kết* về chính trị của chúng ta, xin hãy chia nhỏ công việc chung ra

thành công việc của các khu! Và ngoài việc hạ thấp về chính trị, nhất định chúng còn hạ thấp công việc về mặt kỹ thuật, vì có kế hoạch của cơ quan ngôn luận của khu. Khi *thống nhất* được tất cả lực lượng vào tờ "Tia lửa" thì chúng ta có thể ra được tờ báo hàng tháng (hiện nay việc này đã *được chứng minh* qua kinh nghiệm của một năm) với những tài liệu chính trị thực sự, còn nếu thành lập cơ quan ngôn luận của khu thì hiện nay không thể hy vọng ra được 4 số trong một năm. Còn nếu như không sốt ruột thay đổi hết kế hoạch này đến kế hoạch khác và không bối rối vì những thất bại tạm thời và vì việc xây dựng tờ báo toàn Nga tiến triển chậm, thì rất có khả năng là qua nửa năm hoặc một năm có thể ra được tờ bán nguyệt san (chúng tôi kiên trì dự tính như vậy). Chúng tôi cho rằng, dĩ nhiên là Brát Pa-khô-mi-a, I-a-blô-tơ-cốp và Bru-xcốp vẫn theo con đường cũ, tán thành cả phương hướng lẫn kế hoạch tổ chức của tờ "Tia lửa", — nhưng nếu họ đã thay đổi quan điểm về những vấn đề ấy, thì đương nhiên là câu chuyện hoàn toàn đặc biệt. Nói chung, chúng tôi có căn cứ để thắc mắc rằng tại sao những nhân vật ấy lại mất tin tưởng vào kế hoạch đó nhanh như vậy? (bởi vì họ không thể không thấy được rằng kế hoạch mới phá kế hoạch cũ). Vì việc vận chuyển chẳng? Nhưng cho đến nay chúng ta mới cố gắng tổ chức con đường vận chuyển của mình có *một lần* và mưu toan đó vẫn chưa dẫn đến thất bại hoàn toàn, — và lại chúng ta không được bỏ công việc ngay cả sau 2 - 3 lần *thất bại*. Liệu những nhân vật ấy có còn đồng tình với việc xuất bản ở Nga, chứ không phải ở nước ngoài không? Nhưng chính họ cũng biết rằng người ta đã làm *tất cả* mọi việc cần thiết và đã chi đến 1.000 rúp cho cách làm thứ nhất, thế mà cho đến nay vẫn chẳng có kết quả nào. Cần phải nói rằng, nói chung mọi kế hoạch xuất bản một tờ báo dù là của khu hay của địa phương do tổ chức "Tia lửa" trong nước Nga tiến hành đều bị chúng tôi cho là hoàn toàn sai và có hại. Tổ chức "Tia lửa" tồn tại để ủng hộ và phát triển tổ chức đó và để bằng cách đó *thống nhất* đảng, chứ không phải để *phân tán* lực lượng; khi chưa có tổ chức đó thì sự phân tán này đã quá trầm trọng.

Về tất cả những người đến Pê-téc-bua, chúng tôi chỉ nói rằng những cán bộ của chúng tôi như P.B. và Brát Pa-khô-mi-a thì quá ít và cần phải bảo vệ họ. Mà khi cùng sống với nhau ở một nơi thì nguy cơ bị lộ hết sẽ tăng lên gấp trăm lần. Nếu họ thấy rằng một người ở đây ít (điều đó chắc họ rõ hơn) thì họ cứ việc bổ sung thêm một người sẽ rảnh rỗi vào mùa thu này (Brát Pa-khô-mi-a), chứ không phải cả hai người. Và sau nữa, nhằm mục đích đảm bảo an toàn cho họ cũng như nhằm mục đích thống nhất hoạt động, mong họ không nên quên một điều hết sức cần thiết là thỉnh thoảng phải thay đổi chỗ ở. Nếu cuối cùng năm được Ban chấp hành Pê-téc-bua, thì đương nhiên là cần phải buộc Ban chấp hành này dốc sức vào việc xuất bản tờ "Tia lửa", làm cho tờ báo này xuất bản thường xuyên hơn, và đấu tranh chống mọi việc làm có tính chất thủ công mới. Lê thói thủ công nghiệp là kẻ thù tai hại hơn nhiều so với "chủ nghĩa kinh tế", bởi vì chúng tôi tin tưởng hết sức sâu sắc rằng nguồn *sống* sâu xa nhất của chủ nghĩa kinh tế chính là lệ thói thủ công nghiệp. Và sẽ không bao giờ có được phong trào chính trị (không phải chỉ trên lời nói suông, mà là trên thực tế của phong trào chính trị, tức là phong trào có ảnh hưởng trực tiếp đến chính phủ và chuẩn bị cho cuộc tổng tấn công), chừng nào chúng ta chưa khắc phục được lệ thói thủ công nghiệp đó và chưa làm mất hết uy tín của nó. Nếu Xanh Pê-téc-bua mua 400 tờ "Công nhân miền Nam", thì nhóm "Người xã hội chủ nghĩa" cũng nhận phân phát 1000 tờ "Tia lửa". Mong rằng họ sẽ tổ chức việc phân phát số lượng báo như vậy, mong rằng họ sẽ tổ chức sao cho trong báo ấy có một mục đầy đủ của Pê-téc-bua (trong trường hợp cần thiết mục này sẽ thành một phụ trương riêng), và khi đó sẽ hoàn thành được cái nhiệm vụ nổi bật lên trước mắt các đồng chí so với tất cả những nhiệm vụ khác của việc giành lấy Pê-téc-bua. Chúng tôi thấy cần phải nhắc rằng, tất cả các "nhà thực tiễn" đều đồng ý là về mặt dễ hiểu đối với công nhân thì tờ "Công nhân miền Nam" không có ưu thế hơn so với tờ "Tia lửa", cho nên cả cái cơ ấy cũng bị loại trừ. Phân tán lực lượng và tiền của thì thật là phi lý và tội lỗi —

"Tia lửa" đang thiếu tiền, không một phái viên nào ở Nga kiếm được cho nó một xu, thế mà ai cũng mưu toan lập một tờ báo mới, một việc đòi hỏi phải chi những khoản tiền mới. Tất cả những điều đó chứng tỏ rằng có sự thiếu kiên tâm. Cần phải kiên trì hơn nữa: bằng kế hoạch của mình chúng ta sẽ đạt được điều mong muốn, mặc dù không thể ngay được, nhưng qua kỷ niệm đáng buồn của kinh nghiệm tờ "Ngọn cờ công nhân", người ta thấy rõ điều mà người ta có thể hy vọng khi thực hiện kế hoạch đã được đề ra. Những người quen của chúng ta bắt tay vào thực hiện kế hoạch của mình vội vàng đến mức I-a-blô-tso-cốp bắt chấp điều thoả thuận, rời bỏ Ô-đét-xa là nơi phái viên của chúng ta phải có mặt để đi Xanh Pê-téc-bua. Chúng tôi yêu cầu phải bỏ kế hoạch mới. Nếu những lý lẽ của chúng tôi chưa đủ sức thuyết phục, thì hãy hoãn tất cả mọi kế hoạch mới cho tới đại hội của chúng ta, đại hội này sẽ được triệu tập trong trường hợp cần thiết, khi công việc có phần ổn định. Còn về vấn đề sách báo phổ thông, thì chính là có ý nói tới việc xuất bản rộng rãi những cuốn sách nhỏ có tính chất phổ thông. Bức thư này trình bày ý kiến không chỉ riêng của nhóm chúng tôi, mà còn của nhóm "Giải phóng lao động" nữa.

*Viết vào nửa cuối tháng Bảy
1901*

Gửi từ Muyn-khen đến Vin-nô

*In lần đầu năm 1925 trên tạp chí
"Biên niên đỏ", số 4*

*Theo đúng bản sao đánh máy
(đã xem lại)*

88

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

4/VIII.01.

P.B. thân mến! Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 30 và hôm nay nhận được thư của đồng chí gửi từ Ni-đen-bát báo tin là có thể tổ chức buổi gặp mặt ở chỗ đồng chí

được. Tôi rất mừng khi nhận được tin đó. Hy vọng là chúng ta sẽ gặp nhau trong tuần này và tha hồ bàn chuyện, vì vậy tôi chỉ viết ngắn gọn "về công việc" thôi.

Hôm nay tôi đã gửi một bức thư qua Stút-ga đến Xuy-rích cho một người tên là Phi-nơ: bức thư ấy làm giấy giới thiệu anh ta với đồng chí. Nhà tôi và em gái tôi cũng đã biết (*đôi chút*) anh chàng Phi-nơ này hồi ở Nga (*trước khi anh ta bị bắt*). Anh ta gây cho người ta ấn tượng anh ta là một người hời hợt, nhưng về sự trung thực của anh ta thì không có cơ sở gì để nghi ngờ cả. Anh ta bị bắt về vụ Mát-xơ-va¹³⁶ cùng với tên phản bội nổi danh Ru-ma và bị phát vãng đi A-xtơ-ra-khan. Những người bị phát vãng ở A-xtơ-ra-khan (những người chúng ta biết rất rõ) cũng không nghi ngờ gì về sự trung thực của anh ta, hơn nữa Phi-nơ là *một trong những người đầu tiên* công nhận sự phản bội của Ru-ma.

Ra nước ngoài sau khi hết hạn phát vãng, Phi-nơ đến Béc-lanh, ở đó các đại diện của chúng ta thoạt đầu hình như kết bạn với anh ta, nhưng sau này xa rời nhau, và *hôm qua* bỗng nhiên có một bức thư bất ngờ của một người ở Béc-lanh nói rằng Phi-nơ "không chấp nhận đạo lý của đảng", rằng "anh ta gây ra một ấn tượng đáng ghét", rằng anh ta "đã biết các quan hệ của Ru-ma với Du-ba-tốp", rằng người ta không coi anh ta, Phi-nơ, là mật thám, nhưng khuyên nên thận trọng.

Chúng tôi sùng sốt vì bức thư đó và đã thận trọng đến mức tôi thậm chí *đã không gặp* Phi-nơ (A-léch-xây chỉ báo cho anh ta biết địa điểm gặp mặt và không làm lộ ngay cả sự liên quan của mình với công việc), chỉ có nhà tôi đi gặp thôi, nhà tôi có nói là tôi *sống ở Stút-ga* và hiện nay ở đó.

Vì thế tôi mới viết thư cho anh ta qua Stút-ga và đề nghị đồng chí làm cho anh ta tin vào điều đó.

Phi-nơ là nhà trước tác. Và tôi nghĩ rằng, tôi và A-léch-xây đã phạm sai lầm là không gặp anh ta và không tự mình tìm hiểu

* (Tôi không hề biết Phi-nơ và cũng chưa gặp bao giờ).

sự việc. Có lẽ là Phi-nơ bất đồng với nhóm Béc-lanh vì anh ta từ chối không thực hiện yêu cầu của họ: trình bày cho tờ "Tia lửa" *tất cả những diễn biến* của vụ Ru-ma. Việc đó làm cho họ nghi ngờ. Phi-nơ nói với nhà tôi là anh ta không thể làm như thế được, bởi vì khi đó Ru-ma sẽ biết ngay những mối quan hệ của anh ta, của Phi-nơ, với giới báo chí bất hợp pháp. Thay vào việc đó, Phi-nơ đưa cho nhà tôi bức thư ngắn có mấy dòng của anh ta, trong đó nói qua *về những quan hệ rõ ràng giữa Ru-ma với Du-ba-tốp*.

Bây giờ để có thể tìm hiểu sâu thêm tất cả những chuyện đó, tôi sẽ viết thư ngay cho em tôi là người đã biết Phi-nơ trước khi anh ta bị bắt và đã gặp anh ta ở Mát-xcơ-va. Tôi đề nghị em tôi trả lời cho tôi *và trả lời thẳng cho cả đồng chí nữa*. Đồng chí hãy nói chuyện với Phi-nơ và thăm dò anh ta, và nếu không có gì bất tiện, thì hãy giữ anh ta ở lại Xuy-rích thêm mấy ngày nữa để tôi cũng có thể gặp được anh ta (như vậy thuận tiện hơn nhiều so với ở đây) và cố gắng sửa chữa sai lầm mà mình mắc phải do có bức thư gây sự sỗ của nhóm Béc-lanh.

Phi-nơ còn đi tiếp đến chỗ G.V.. Đồng chí hãy nhờ anh ta chuyển vài dòng tới G.V. và đồng thời chuyển luôn cả bức thư này của tôi cho G.V. để G.V. biết được tình hình.

Một lần nữa xin tạm biệt đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

24.VIII.01.

P.B. thân mến! Tôi gửi cho đồng chí bài báo của Nê-vdô-rốp đã được tác giả chữa lại. Ở chỗ chúng tôi vấn đề về bài báo

này đã dẫn đến tình trạng phải chọn một trong hai giải pháp: hoặc là đăng bài trên tờ "*Bình minh*" hoặc là từ chối hoàn toàn không đăng. Số phiếu ngang nhau (A-lếch-xây và Ác-xê-ni-ép *ủng hộ*, Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na và tôi phản đối). Đồng chí hãy cho biết ý kiến của mình. Tôi cần phải nói rằng, điều làm tôi đặc biệt bức mình là tất cả mọi người (kể cả Ác-xê-ni-ép nữa!) đều cho bài báo là "đê tiện", là "phản bội" (cả G.V. cũng đã nói về bài đó như vậy) — thế nhưng họ vẫn cứ bàn về việc đăng báo! Theo tôi, đây là một sách lược tồi tệ nhất của thái độ dung túng và buông trôi. Để bảo vệ bài báo họ nói: "Đó là bức thư của cộng tác viên gửi ban biên tập. Bác bỏ thì thật *bất tiện*". Theo tôi, nếu cộng tác viên có những hành động *như vậy*, thì chính chúng ta phải ngăn chặn những hành động ấy. Cầu trời cho anh ta đi đến tờ "Sự nghiệp công nhân" (Nê-vdô-rốp còn viết cho chúng tôi là, liệu chúng tôi có phản đối việc ấy không!!? Sic!) — việc đó sẽ làm cho chúng ta "xác định" rõ hơn nhiều bộ mặt anh ta và phê phán anh ta một cách tự do hơn là trên tờ "Bình minh" của chúng ta. (Một trong những cố *tán thành* là: cho đăng để có lý do trả lời những lý lẽ đã lan truyền.)

Vậy đồng chí hãy quyết định đi!

Còn về bài báo của Phi-nơ thì sao? Nếu xác đáng (như đồng chí đã viết), thì liệu có thể đăng ở tờ "*Bình minh*" được không? Liệu đồng chí có gửi bài đó đi không?

Sức khỏe của đồng chí thế nào? Tôi nghe nói là đồng chí ở gần Tun, nhưng tôi hy vọng là người ta sẽ chuyển thư.

Đồng chí định đến chỗ G.V. vào lúc nào? Chúng tôi rất hy vọng ở đồng chí về vấn đề cương lĩnh.

Thôi, chào tạm biệt! Chúc đồng chí chóng bình phục và siết chặt tay đồng chí.

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Tờ "Tia lửa" số bảy mấy ngày nữa sẽ ra. Bài báo của G.V. (bài thứ hai chống lại Xtơ-ru-vê) đã gửi cho tờ "Bình minh" rồi. Sau đó sẽ là bài của Nê-vdô-rốp, A-lếch-xây, Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na,

Ác-xê-ni-ép, bài về vấn đề ruộng đất (tôi viết)¹⁾ và bài của G.V. chống lại Béc-stanh (bài phê bình bản dịch cuốn sách của ông ta sang tiếng Nga). Chưa có bài bình luận tình hình nước ngoài. Chẳng lẽ Đa-nê-vích sẽ viết? Anh ấy đã gửi cho tờ "Tia lửa" bức thư thứ hai rồi (sẽ đăng ở số 8).

*Gửi từ Muyn-khen đến
Hai-li-gen-sven-đi (Thuy-si)*

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

90

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

30.VIII.01.

P.B. thân mến! Hôm nay tôi đã nhận được thư của đồng chí và cũng hôm nay tôi đã gửi đi bản in thử bài báo của tôi²⁾ cho Đít-xơ. Tôi đã sửa lại chỗ đồng chí góp ý — ở cuối, phân biệt những người theo phái tự do với những nhà cách mạng, đều mệnh danh là "chúng ta". Còn về vấn đề "sự lầm lẫn do ý trời" thì tôi không thể làm gì được nữa: sự thay đổi chỗ này sẽ đòi hỏi sửa đổi rất nhiều, hơn nữa toàn bộ tinh thần bài báo không cho phép thay đổi chỗ đó với ý là khắc phục "tính chất phiến diện" (đương nhiên là đồng chí đúng, sự trình bày có "tính chất phiến diện": trong bài luận chiến nhằm tấn công vào một bên sườn đối phương của chúng ta, thì làm sao có thể giữ được tính chất toàn

1) Xem "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

2) Xem "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr. 25 - 89).

diện! Tức là tôi muốn nói rằng *thiếu sót* đó quá ăn sâu nên không thể khắc phục được nó bằng sự thay đổi riêng lẻ, — chứ hoàn toàn không phải là tôi không thấy ở đây có thiếu sót).

Chúng tôi đã nhận được tất cả thư từ của đồng chí. Về chị tôi, tôi không biết công việc hiện nay ra sao, bởi vì từ lâu tôi không có tin tức gì của chị ấy cả.

Dĩ nhiên là đồng chí đã nhận được thư của A-lếch-xây kể về các khó khăn trong việc triệu tập đại hội¹⁾ rồi chứ? Chúng tôi sẽ chờ xem đồng chí và Đa-nê-vích giải quyết vấn đề đó ra sao.

Số bảy²⁾ đã ra và tất nhiên đã gửi đi cho đồng chí rồi. Trong số tám sẽ có bài của Ri-a-da-nốp "Quán rượu của Nga hoàng" (về độc quyền rượu), sau đó dự định đăng bài nói tới đạo luật mới (ngày 8 tháng Sáu) về việc phân chia ruộng đất ở Xi-bi-ri cho bọn quí tộc³⁾. Trong mục thời sự xã hội có đưa tin về đại hội của phái tự do⁴⁾, về thái độ đối xử tồi tệ đối với những người bị đi đày ở Xi-bi-ri, về sự kích động sâu sắc của những vùng hẻo lánh như Cuốc-xcơ, về cuộc nổi dậy của những học sinh trường dòng và học sinh trung học. Sau nữa chúng tôi đã nhận được một bài báo rất hay của một công nhân — trả lời Đa-đô-nốp, kẻ đã thoá mạ công nhân ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ trên tờ "Cửa cải nước Nga"¹³⁷. Nghe nói bài báo rất hay (tôi chưa đọc) cho nên chúng tôi không biết đăng ở đâu thì tốt hơn: ở tờ "Tia lửa" hay là ở tờ "Bình minh". Trong số 8 của tờ "Tia lửa" có bức thư của Đa-nê-vích gửi từ Pháp.

Còn trong tờ "Bình minh" vẫn chưa có bài điểm qua tình hình nước ngoài! Mà ngay cả bài điểm qua tình hình trong nước cũng

1) Ý muốn nói tới Đại hội "thống nhất" họp ở Xuy-rích vào ngày 4 - 5 tháng Mười 1901 (xem chú thích 135).

2) báo "Tia lửa".

3) Xem V.I. Lê-nin. "Bọn chủ nông nô đang hoạt động" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.107 - 113).

4) Xem V.I. Lê-nin. "Đại hội hội đồng địa phương" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.114 - 116).

chưa chắc đã có¹³⁸. Tai hại! Thế mà tờ "Bình minh" đó đã phình ra rồi. Hiện nay đã là 6 tờ in + 4 (Plê-kha-nốp "Phê phán") + 2 (cũng Plê-kha-nốp chống lại Béc-stanh) + 2 (Nê-vdô-rốp + A-lếch-xây) + 2 - 3 (Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na và Xta-rô-ve)... Còn tôi hoàn toàn sa lầy vào vấn đề ruộng đất¹⁾.

Thôi nhé, mong rằng chúng ta sẽ sớm gặp nhau.

Siết chặt tay đồng chí. *Pê-tơ-rốp* của đồng chí

*Gửi từ Muyn-khen đến
Hai-li-gen-sven-đi (Thụy-sĩ)*

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

91

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

18/IX.01.

G.V. thân mến!

Tôi vừa mới đưa những chỗ bổ sung theo yêu cầu của đồng chí vào bài báo của đồng chí chống lại Béc-stanh, và cũng đã chia bài đó ra thành các chương. Tôi rất lo là tôi chia không đạt (cũng không đạt như việc thêm chú thích về Cau-xky). Nhưng đồng chí sẽ sửa lại được một cách dễ dàng *trong bản in thử*:

Tôi cũng lưu ý đồng chí tới chỗ bổ sung của tôi ở tr.77 của bản thảo (mặt sau) và ở chỗ bị gạch bỏ (tr.78). Có thể là nói chung cần phải làm dịu tất cả những chỗ ấy chăng?

Bài báo của đồng chí chống lại Béc-stanh hiện đang được xếp chữ. Chúng tôi sẽ gửi cho đồng chí bản in thử cùng với bản

1) Xem "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

thảo để đồng chí có thể thấy được những chỗ bổ sung của tôi.

Tôi gửi kèm theo bức thư để chuyển cho Ra-tsin-xki.

Đã lâu không có tin tức gì của đồng chí cả. Đồng chí có mạnh khoẻ không? Đồng chí có định đến thăm Pa-ven Bô-ri-xô-vích không và bao giờ?

Tôi ngồi viết bài về vấn đề "ruộng đất"¹⁾ một cách khá tích cực, bài này phình ra ghê quá.

Siết chặt tay đồng chí

Pê-tơ-rốp của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1926 trong

*Văn tập "Nhóm "Giải phóng
lao động"", số 4*

Theo đúng bản thảo

92

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

Chị L.I. rất kính mến! Chị làm ơn cho một người nào đó đánh máy *ngay* những văn kiện chính của đại hội chúng ta và gửi ngay cho chúng tôi theo địa chỉ

Herrn Dr. Med.
Carl Lehmann
Gabelsbergerstraße 20 a
München.

Chúng tôi rất cần có *ngay* những văn kiện đó, bởi vì cần phải giới thiệu với các bạn sắp trở về Nga nay mai. Cho nên tôi thiết

1) Xem "Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.117 - 330).

tha đề nghị chi cử càng nhanh càng tốt 2 - 3 cô đánh máy những văn kiện sau đây:

- 1) Những nghị quyết ở Giơ-ne-vơ.
 - 2) 2 vấn đề được nêu ra trong lời phát biểu của Phrây.
 - 3) Bản tuyên bố của Hội liên hiệp về phái Bun và trả lời của chúng ta công nhận phái Bun nhưng "không liên quan" gì đến vấn đề khác.
 - 4) Những sửa đổi của Hội liên hiệp đối với những nghị quyết ở Giơ-ne-vơ.
 - 5) Bản tuyên bố của nhóm "Đấu tranh".
 - 6) *Lời tuyên bố của chúng ta về việc rời bỏ đại hội³⁹.*
- Tóm lại, tất cả những tài liệu đã nộp cho ban thường vụ.
Mong chị trả lời gấp tới Muyn-khen (chúng tôi sắp đi).

Siết chặt tay chị
Phrây

*Viết ngày 5 hoặc 6 tháng Mười
1901 ở Xuy-rích (địa phương)*

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.XI*

Theo đúng bản thảo

93

GỬI NHÓM "TIA LỬA" Ở PÊ-TÉC-BUA¹⁾

Các đồng chí hãy báo ngay và báo đều đặn cho chúng tôi biết hiện có những trào lưu gì và có bao nhiêu đại biểu trong Hội liên hiệp Xanh Pê-téc-bua nói chung và trong trung ương của nó nói riêng, có các nhân vật hoạt động tích cực và có uy tín không,

1) Bức thư viết kèm theo thư của I-u.Ô. Mác-tốp.

v.v.. Chúng tôi nhất thiết phải thường xuyên nắm được một cách chính xác nhất tình hình về Hội liên hiệp Xanh Pê-téc-bua¹⁴⁰.

*Viết sau ngày 15 tháng Mười
1901*

Gửi từ Muyn-khen

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

94

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP

21.X.01.

G.V. thân mến! Gần đây tôi đã gửi cho đồng chí tờ "Neue Zeit", số 1 đăng bài của Ăng-ghe-n viết về cương lĩnh¹⁴¹. Tôi nghĩ rằng bài báo đó không phải là không có ích đối với công việc của đồng chí, tức là việc soạn bản dự thảo cương lĩnh. Sau nữa, hôm nay chúng tôi cũng đã gửi cho đồng chí những bản in thử: xem xong xin đồng chí gửi thẳng ngay những bản đó đến Đít-xơ, ghi chú "Druckfertig!"¹⁴¹).

Tôi đã tập hợp được một ít tài liệu cho bài điểm qua tình hình trong nước²⁾ và mấy ngày tới sẽ bắt tay vào viết ngay bài này (hiện nay tôi không được khoẻ: hơi bị cúm sau chuyến đi¹⁴²). Vì sau công việc này còn phải viết bài cho tờ "Tia lửa", sau đó viết cuốn sách nhỏ mà tôi phải hoãn lại lâu rồi³⁾, cho nên tôi hoàn toàn không có đủ thời gian để soạn cương lĩnh, chỉ còn hy vọng ở đồng chí thôi.

1) — "Cho in!"

2) Xem "Điểm qua tình hình trong nước" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr. 363 - 428).

3) V.I. Lê-nin muốn nói tới cuốn "Làm gì?" (Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr. 1 - 245).

Đồng chí có thể giới thiệu cho chúng tôi một người Pháp nào đó để chuyển thư từ từ Pháp đi không? (Đa-nê-vích có lẽ sẽ từ chối.)

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

95

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

22/X.01.

Chị L.I. rất kính mến!

Tôi xin lỗi vì không trả lời ngay cho chị và lại trả lời rất ngắn gọn: tôi lại hơi bị cúm và đầu óc hoàn toàn không thể làm việc được. Theo tôi, nếu không thể viết được báo cáo về đại hội, thì nên làm như thế này: đánh máy lại theo thứ tự từ đầu đến cuối tất cả những văn kiện và những lời tuyên bố đã chuyển cho ban thường vụ tại đại hội (những nghị quyết Giơ-ne-vơ¹⁾, những chỗ sửa đổi các nghị quyết đó, lời tuyên bố của Hội liên hiệp và của chúng ta về phái Bun, tuyên bố của chúng ta về việc bỏ đại hội, v.v.), không cần phải thuyết minh *bất kỳ* một lời phát biểu nào (không những không cần kể lại tỉ mỉ, mà cũng hoàn toàn không cần thuyết minh lại nữa), mà chỉ cần nói đôi lời để *gắn liền* các văn kiện đó lại với nhau thôi. Tôi thiết tưởng rằng những văn kiện đó hùng biện và tự bản thân chúng đã nói lên quá rõ ràng đến mức chỉ cần đánh máy lại cũng đủ (chỉ cần nói rõ là

1) Trong bản thảo viết nhầm là: "Luân-đôn".

những văn kiện đó được đưa vào respective¹⁾ được công bố như thế nào, theo trình tự nào và do nguyên nhân gì) — và đó sẽ là sự giải thích đầy đủ về việc chúng ta rời bỏ đại hội đối với tất cả những người biết điều¹⁴³.

Nếu chị chưa biết những vấn đề do Phrây đề nghị thì hãy hỏi Lây-tây-den và Đan: có thể là họ có biết.

Chị hãy thử chỉ làm cái việc sắp xếp những văn kiện đó và gửi gấp đến Giơ-ne-vơ những gì thu được: ở đấy người ta sẽ in và có lẽ sẽ sửa đổi đôi chút nếu thấy cần thiết.

Bắt tay chị.... của chị

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-nơ

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.XI

Theo đúng bản thảo

96

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

2.XI.

G.V. thân mến! Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí. Bài của đồng chí, như chúng tôi dự kiến, sẽ đăng ở số 10 của tờ "Tia lửa". Số chín mấy hôm nữa sẽ ra: nó bị chậm vì phình ra đến 8 trang.

Đồng chí đã nhận được số 1 và số 3 của tờ "Neue Zeit" chưa (dùng xong, xin *trả lại* cho)? Tôi gửi những số đó cho đồng chí, bởi vì trong đó có những bài của Ăng-ghe-n và Cau-xky bàn về cương lĩnh, có thể những bài đó sẽ có ích cho đồng chí. Đồng chí định đến bao giờ thì hoàn thành bản cương lĩnh?

Đồng chí không viết gì về bài bình luận Văn tập của Mác¹⁴⁴.

1) — hoặc.

Chúng tôi cho rằng, dù thế nào đồng chí cũng sẽ gửi bài đó đến — bài này thật sự cần thiết cho tờ "Bình minh", số 2 - 3. Ngày 4.XI. sẽ ra tập IV: các thư của Lát-xan gửi Mác, nhưng để khỏi làm chậm trễ việc xuất bản không cần viết bài bình luận về tập đó.

Tôi sắp viết xong bài điểm qua tình hình trong nước¹⁾. A-lếch-xây đã viết xong về Li-u-bếch. Đã có các bài phê bình: của đồng chí về Phran-cơ, ba bài của A-lếch-xây + bài của đồng chí về Văn tập của Mác + có thể có bài của Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na viết về tờ "Tự do". Như vậy là đủ.

Also²⁾ số 2 -3 tờ "Bình minh" đã xong, và chỉ còn việc in nữa thôi, việc này khoảng giữa tháng Mười một có lẽ sẽ hoàn thành.

Siết chặt tay đồng chí.... của đồng chí

P.S. Tôi nhiệt tình hỏi về cương lĩnh như vậy là vì cần phải biết liệu ngay sau khi ra số 2 - 3 tờ "Bình minh" thì có bài cho số 4 để đưa cho thợ xếp chữ không? Dietz làm rầy tôi về việc này.

Nếu đồng chí chưa gửi bài của Ri-a-da-nốp, thì hãy gửi *ngay lập tức*, nếu không thì anh ta sẽ nuốt sống A-lếch-xây. Ri-a-da-nốp (và cả Parvus đi với anh ta và ủng hộ anh ta) hết sức bực mình về việc hoãn bài báo và hình như muốn rút lui. Parvus nói với chúng tôi: "Các anh không làm biên tập viên được!".

Ý kiến đồng chí thế nào?

Viết ngày 2 tháng Mười một 1901

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập "Nhóm "Giải phóng
lao động"", số 4*

Theo đúng bản thảo

1) Xem tập này, tr.179.

2) — Như vậy là.

97

GỬI E.L. GU-RÊ-VÍCH

3.XI.01.

Đồng chí thân mến! Đồng chí đã nói với chúng tôi, khi chúng ta trao đổi ở đây trước khi đi, là quan hệ của chúng ta dù có thể nào chẳng nữa — và ngay cả khi chúng ta bất đồng ý kiến với nhau, — dù trong trường hợp nào đồng chí cũng vẫn là cộng tác viên của các xuất bản phẩm của chúng tôi. Sau đó chúng ta đã nhắc lại với nhau, cả sau khi có kết quả đáng buồn của những cuộc thương lượng về tổ chức của chúng ta, rằng chúng ta không hề "tuyên chiến với nhau" và mặc dù tạm thời có bất đồng ý kiến với nhau, nhưng chúng ta vẫn là những bạn đồng minh chính trị.

Vì vậy chúng tôi hy vọng là đồng chí vẫn sẽ tiếp tục gửi thư của mình từ Pháp về cho báo "Tia lửa" như trước đây. Đáng tiếc là chúng tôi không nhận được câu trả lời dứt khoát của đại diện nhóm đồng chí ở đây cho câu hỏi của chúng tôi. Đồng chí làm ơn báo cho tôi biết, đồng chí có dự định tiếp tục cộng tác với chúng tôi nữa hay không.

Dĩ nhiên đồng chí biết rằng chúng tôi đánh giá sự hợp tác về mặt sách báo của đồng chí như thế nào, và nếu giờ đây, sau khi thành lập "Đồng minh", quan hệ về tổ chức của chúng tôi với nhóm của đồng chí có trở nên phức tạp, thì để tiếp tục cộng tác về mặt sách báo, về phía chúng tôi dù sao cũng không có trở ngại gì. Chúng tôi mong muốn có sự cộng tác đó.

Gửi lời chào đồng chí...

P.S. Qua lời của Ri-a-da-nốp, tôi kết luận là người ta hiểu không đúng những lời của tôi nói về ảnh hưởng có thể có của những sự bất đồng giữa chúng ta đối với những thoả thuận về sách báo. Tôi chỉ muốn nói tới sự thoả thuận về những cuốn sách nhỏ

("Đồng minh" đã tổ chức ra một ban biên tập sách nhỏ riêng), những quan hệ thuần túy về mặt sách báo của ban biên tập tờ "Bình minh" và tờ "Tia lửa" đối với các cộng tác viên không hề bị ảnh hưởng do việc thành lập "Đồng minh".

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII*

*Theo đúng bản sao do
N.C. Crúp-xcai-a chép*

98

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

3/XI.01.

G.V. thân mến! Hôm nay Vê-li-ca Đmi. đến "với một vẻ đặc biệt" và có một nhiệm vụ "ngoại giao". Chúng tôi thậm chí đã kinh ngạc, bởi vì việc đó *tự bản thân nó đã hiển nhiên rồi*, cho nên dĩ nhiên ở đây chẳng có gì là ngoại giao cả, chỉ ấy đùa thế thôi. Tôi gửi cho đồng chí 50 rúp. Nếu số tiền ấy và số tiền 292 frs còn lại ở chỗ đồng chí, không đủ dùng thì đồng chí nhất thiết phải viết thư gấp: chúng tôi sẽ gửi thêm, vì tài chính của chúng ta bây giờ "đã ổn". (Tôi không biết là người ta đã nói hoặc đã viết thư cho đồng chí chưa, hiện nay nói chung chúng ta có những triển vọng tương đối tốt là sẽ nhận được những món tiền kha khá một cách đều đặn như là một nghìn rúp mới nhận được mấy ngày nay¹⁴⁵, — cho nên với những lần gửi từ nước Nga đến chúng ta hy vọng có thể cầm cự được minimum 2 - 3 năm, mặc dù chi phí nói chung tăng lên). Khi nào cần, đồng chí cứ viết thư nhé, đừng khách sáo.

Hôm qua tôi đã viết cho đồng chí biết về những việc lật vạt rôi¹⁾. Đồng chí đã nhận được chưa?

Siết chặt tay đồng chí. *Pê-tơ-rốp* của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. III*

Theo đúng bản thảo

99

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

10.XI.01.

Đồng chí Lây-tây-den thân mến! Tôi đã gặp cái ông đã được đồng chí tiết lộ cho biết bí mật của Đồng minh và ông ta đang làm âm lên.

Tôi không thể không nói là đồng chí đã phạm một sai lầm khá nghiêm trọng.

Thứ nhất, đồng chí đã kể về ông ấy²⁾ cho những người *không phải* là thành viên của Đồng minh, cho Lây-bốp và Vát-xéc-béc, để làm gì?? Ông ấy ca thán hết sức cay đắng về việc này. Và ông ta đúng. *Chỉ* những thành viên của Đồng minh mới được phép biết về quan hệ của Đồng minh với những người khác. Tôi thiết nghĩ, đồng chí cần phải nghiêm khắc lên án Lây-bốp và Vát-xéc-béc đó, và từ nay về sau không nên tin họ như vậy nữa: nếu đồng chí thấy rằng có thể nói với họ được, thì họ phải tuyệt đối im lặng.

Thứ hai, tại sao đồng chí không thanh toán ngay chuyện ấy đi để bằng cách đó *ngăn chặn trước* chuyến đi của ông ấy đến chỗ G.V. và chỗ chúng tôi?? Bởi vì đồng chí là một nhân vật chính thức, uỷ viên của ban quản trị. Vì vậy đồng chí phải *nhận* của ông ấy một cái đơn nào đó và sau khi bàn bạc tập thể về cái đơn đó, phải chuyển cho ông ấy câu trả lời thích đáng của ban lãnh đạo. Đồng chí phải nói cho ông ấy biết rằng ông ấy *chỉ* có thể quan hệ với Đồng minh thông qua đồng chí và vì vậy *mọi*

1) Xem tập này, tr.181 - 182.

2) Ở đây muốn nói tới A.I-u. Phi-nơ - Ê-nô-ta-ép-xki.

yêu sách đối với Đồng minh nói chung hoặc một thành viên nào đó của Đồng minh nói riêng, ông ấy *có nhiệm vụ* trình bày với đồng chí, không có quyền gửi vấn đề đó cho người không thích hợp (cho G.V. hoặc cho chúng tôi).

Theo quan điểm của tôi, đồng chí đã vi phạm điều lệ (điều lệ quy định trực tiếp giao tất cả các yêu sách cho ban quản trị giải quyết) và ngoài lỗi không kín đáo, đồng chí còn có lỗi về tình trạng không hoạt động của chính quyền nữa.

Thôi được. Đồng chí đừng giận vì thái độ thẳng thắn đó. Hiện nay l'incident est clos¹⁾. Đương nhiên là chúng tôi đã nói với ông ấy rằng: chúng tôi không khuyên anh đi hỏi ý kiến của Đồng minh về anh (tức là Đồng minh có tin anh không, v.v.). Đây không phải là lý do. Đồng minh không có nhiệm vụ phải trả lời anh. Còn anh thì hãy làm như thế này: áp dụng *mọi* biện pháp để làm sáng tỏ vụ Ru-ma (với *tất cả mọi* chi tiết của nó), hãy thu thập *tất cả* mọi lời khai của người làm chứng và đề nghị Đồng minh xem xét việc đó và cho in kết quả của việc phân xử (tức là buộc tội Ru-ma và, éventuellement²⁾, minh oan cho những người khác).

Ông ấy cũng đã công nhận là chỉ có thể hành động như vậy được thôi, và tự viết lời khai *của mình*. Nếu đồng chí biết thêm ít nhất là một nhân chứng nữa thì đồng chí hãy tự áp dụng mọi biện pháp để có được lời khai.

Tóm lại, sách lược của chúng ta hiện nay là: trong nội bộ Đồng minh — tạm thời *dè dặt* đối với "ông ấy". *Nhưng cả ở ngoài* Đồng minh và *ngay cả* đối với những thành viên xa của Đồng minh thì *không được nói một lời nào* về việc đó. N'est ce pas?³⁾

Phrây của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

In lần đầu, theo đúng bản thảo

1) — câu chuyện rắc rối đã chấm dứt.

2) — trong trường hợp cần thiết.

3) — Có đúng thế không?

100

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP

11.XI.01.

Đồng chí G.V. thân mến! Chúng tôi đã nhận được bản in thử của đồng chí gửi cho báo "Tia lửa" — nhận được vừa đúng hạn cuối *cùng*. Qua một tuần nữa số mười sẽ ra.

Bôn-tơ - Bru-ê-vích đã gửi qua Đít-xơ cho chúng tôi một bức thư, trong đó có nói rằng *đã chuyển cho đồng chí* bài báo "Những nạn nhân của chế độ Nga hoàng" và nói rằng đồng chí bảo là đã chuyển lại bài đó cho chúng tôi rồi.

Chuyện đó như thế nào? Tôi hoàn toàn không nhớ *tí gì*.

Cách đây một năm A-lếch-xây *đã nghe* phong thanh về việc này, nhưng nói rằng chúng tôi chưa nhận được bài đó.

Đồng chí làm ơn trả lời *sớm hơn* xem tình hình như thế nào. *Cần phải trả lại ngay bài báo đó*, Bôn-tơ - Bru-ê-vích thiết tha yêu cầu vậy.

Lê-nin của đồng chí

P.S. Chúng tôi đang chờ bài phê bình sách.

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập "Nhóm "Giải phóng
lao động"", số 4.*

Theo đúng bản thảo

101

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

14.XI.01.

Đồng chí Lây-tây-den thân mến! Tôi vội trả lời ngay bức thư của đồng chí mà tôi vừa mới nhận được.

Quả thực, đồng chí chưa hoàn toàn... vô tư đối với "câu chuyện rắc rối". Nếu đồng chí đã tiết lộ bí mật với một người không hoàn toàn tự chủ được, thì rõ ràng là cũng có phần không kín đáo. Hiển nhiên là việc này có thể xảy ra với bất kỳ người nào, song mong đồng chí đừng nghĩ rằng tôi nhắc lại chuyện này vì một mục đích nào khác ngoài mục đích giải quyết triệt để chuyện rắc rối này. Đồng chí dù sao cũng phải công nhận rằng chúng ta đã buộc phải có những phút và những lời giải thích *hết sức khó chịu* không phải do lỗi của mình, bởi vì chính không phải chúng ta đã nói với Lây-b... cái điều không thể không làm cho "ông ấy" nổi nóng!

Còn sau đây ta đi vào thực chất vấn đề. Nếu "ông ấy" đã biết (dù trong trường hợp nào chẳng nữa) về quyết định của Đồng minh chống lại ông ấy (hoặc là về việc một trong những thành viên của Đồng minh phát biểu ý kiến là cần phải dè dặt đối với người ấy, "ông ấy"¹⁾: như vậy thì cũng thế thôi), thì *Đồng minh đã can dự* vào vụ này rồi. Việc này không thể sửa được nữa, cũng như không thể lấy lại những lời đã nói ra.

Cầu trời cho đồng chí đừng có phạm hết sai lầm này đến sai lầm khác: *bây giờ* đồng chí đừng nói — "Đồng minh chẳng liên can gì ở đây cả"!

Đồng minh đã can dự, và vấn đề *chỉ* có thể là gỡ nó ra như thế nào thôi.

"Ông ấy" muốn đến hỏi ý kiến của Đồng minh về *mình*, về "ông ấy" (hình như đồng chí chưa hoàn toàn hiểu tôi về vấn đề đó phải không?), tức là hỏi xem các thành viên của Đồng minh dựa trên cơ sở nào mà đã gieo rắc nghi ngờ đối với ông ấy?

Chúng tôi đã thuyết phục ông ấy rằng không ai gieo rắc "nghi ngờ" đối với ông ấy cả, còn về thái độ dè dặt của mình thì Đồng minh không có nghĩa vụ phải trả lời.

Vấn đề *cá nhân* về "ông ấy" chấm dứt ở chỗ đó. Nhưng còn

1) Xem tập này, tr.185 - 186.

vấn đề xã hội về vụ Ru-ma nữa, về vụ này người ta viết cho chúng ta từ lâu rằng cần phải làm sáng tỏ nó.

Thái độ dè dặt đối với "ông ấy" chính là do ông ấy "có dính líu" tới vụ này.

Cho nên không thể không khuyên "ông ấy" nên bắt tay vào việc "điều tra và nghiên cứu" vụ Ru-ma với toàn bộ mọi chi tiết của nó.

Một khi "ông ấy" đã đồng ý điều đó thì công việc của chúng ta là giúp đỡ ông ta: bdx, bởi vì việc làm sáng tỏ một cách toàn diện những thủ đoạn và cạm bẫy của tên khiêu khích Ru-ma nhất thiết có lợi cho *phong trào*; thứ hai, bởi vì chúng ta, những thành viên của Đồng minh, cũng có lỗi đôi chút ở chỗ Đồng minh đã làm cho "ông ấy" rất khó chịu, *có thể đó là sự khó chịu mà ông ấy không hoàn toàn đáng phải chịu*.

Đồng chí nên công nhận rằng chúng ta có quyền và có nghĩa vụ phải dè dặt đối với X,Y,Z, nhưng chúng tôi không được nói điều đó với X,Y,Z,. Và nếu đã có "thiếu sót", thì đồng chí có biết không, "mỗi bên chịu một nửa thiếu sót".

Không nên để phạm phải hết thiếu sót này đến thiếu sót khác, vì sau khi chúng ta đã vạch áo cho người xem lưng, mà *giờ đây* còn nói "đèn nhà ai nhà ấy rạng"...

Phrây của đồng chí

P.S. Tôi gửi lời thăm E-phrôn! Đồng chí ấy có hài lòng về kết quả của đại hội và về việc thành lập Đồng minh không?

Gửi từ Muyn-khen đến Pa-ri

In lần đầu, theo đúng bản thảo

102

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

19.XI.01.

G.V. thân mến! Dù sao tôi vẫn viết thư để quấy rầy đồng chí. Có lẽ *ngày nào* tôi cũng quấy rầy.

Tôi gửi đồng chí bài báo "Sự khủng hoảng công nghiệp hiện nay"¹⁾. Theo ý kiến tôi, bài này tạm được và có thể đưa vào số 4 tờ "Bình minh", sau khi sửa đôi chút. Đồng chí hãy đọc *gấp* vào lúc rỗi và cho biết ý kiến của mình. Nếu đồng chí tán thành, chúng tôi sẽ cho xếp chữ *rất nhanh* (sau khoảng 1 1/2 tuần) để nhà in của Đít-xơ không phải ngừng. Nếu cần, có lẽ Côn-txốp sẽ không từ chối giúp sửa lại bài này?

Về vấn đề in các tài liệu về đại hội, đa số đã phát biểu *tán thành* in ngay (Vê-l. Đmi., Bli-u-mên-phen-đơ, hai uỷ viên Béc-lanh và tôi, tức năm người trong số chín người chúng tôi — sáu biên tập viên và ba người quản lý). Có nghĩa là vấn đề đã được giải quyết. Mong rằng B. A-bra, sẽ hết sức làm *gấp* lên.

Đồng chí có thừa cuốn "Rồi sao nữa?" xuất bản ở Nga không? Chúng tôi không có một cuốn nào. Đồng chí gửi cho nhé.

Phrây của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

103

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

27.XI.01.

Chị L.I. rất kính mến! Cảm ơn chị về cuốn sách của chị¹⁴⁶ mà V.I-v. đã đưa cho tôi xem. Rất, rất đáng tiếc là tôi chưa thể đọc được cuốn sách đó: thứ nhất, thời gian gần đây tôi rất bận vì cuốn sách mỏng (chống lại "Sự nghiệp công nhân")²⁾ và thứ

1) Tác giả bài báo "Sự khủng hoảng công nghiệp hiện nay" là A.I-u. Phi-nơ - Ê-nô-ta-ép-xki. Bài này không được đăng.

2) Xem "Làm gì?" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245).

hai, tôi lại bị một cái bệnh "chưa xác định được". Công việc ngừng lại, và tôi chưa biết liệu tôi có thể mau chóng lại ngồi vào làm việc được không! Mà công việc lại *gấp*...

Còn về việc giới thiệu Pô-pô-va thì rất đáng tiếc là tôi hoàn toàn không làm được việc đó. Bản thân tôi không quen và chưa bao giờ biết Pô-pô-va. Tôi quan hệ với bà ấy *chỉ thông qua Xơ-ru-vê* (chị biết đấy, không thể nghĩ đến chuyện đề nghị ông ta giới thiệu cuốn sách của chị được. Mà ông ta lại là tổng biên tập trong nhà xuất bản của Pô-pô-va!). Bởi vậy đề nghị của tôi với Pô-pô-va có lẽ sẽ gây một ảnh hưởng không tốt.

Nhưng thế vẫn chưa hết. Vừa mới đây (1 tháng hoặc 1 1/2 tháng) tôi đã viết thư cho Pô-pô-va, *lần đầu tiên* đề nghị bà ta gửi cho tôi một bản tập hai tác phẩm của Ve-bơ, được dịch ra với sự hiệu đính của tôi và vừa mới xuất bản¹⁴⁷. Nhưng đến nay cả thư trả lời lẫn sách đều không có!

Trước kia tôi cũng đã trao đổi thư từ với Vô-đô-vô-đô-va, có thể nói là trao đổi một cách "lịch sự". Nhưng bà ấy *tuyệt nhiên không trả lời* bức thư (trao đổi về *công việc*) cuối cùng (viết hồi mùa xuân!) của tôi gửi bà ấy. Như chị thấy đấy, cả về việc này tôi cũng hoàn toàn không làm được.

Chị hoặc là phải tìm một người nào đó có quan hệ tốt hơn với giới trước tác và xuất bản, hoặc là liên hệ trực tiếp với một số nhà xuất bản để đề nghị cuốn sách của mình. [Có thể là Phi-líp-pốp sẽ giúp đỡ được chị chăng? Chính chị đã in sách ở chỗ ông ấy! Quan hệ của tôi với ông ấy đã đứt.]

Béc-gơ sẽ viết thư cho chị hoặc sẽ bàn chuyện trực tiếp với chị: đồng chí ấy muốn đi ngay.

Siết chặt tay chị. *Phrây của chị*

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-nơ

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.XI*

Theo đúng bản thảo

104

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP

1.XII.01.

G.V. thân mến, tôi đã đọc bức thư của đồng chí viết về bài báo của Phi-nơ rồi. Đồng chí đã tỏ ra nghiêm khắc hơn nhiều. Tôi thiết tưởng rằng bài báo nhỏ ấy tạm được. Song những lý lẽ của đồng chí hoàn toàn thuyết phục được tôi, và tôi đồng ý cắt bỏ. Tôi *cũng đã nói* với tác giả là cần phải sửa đổi và rút ngắn một vài chỗ. Anh ấy hoàn toàn không bác bỏ, nhưng bày tỏ "nguyện vọng" muốn không cắt nhiều, bởi vì nếu không anh ấy sẽ tìm chỗ khác để đăng bài báo.

Chúng tôi dự định sẽ viết thư cho tác giả: có địa chỉ, nhưng viết không tiện lắm.

Nhưng tôi *không nhận* sửa bài báo đâu. Có lẽ đồng chí nên làm việc đó nếu quyết định đăng.

Siết chặt tay đồng chí.

Phrây của đồng chí

Bài của đồng chí phê bình bài báo của Phi-nơ một lần nữa làm tôi nghĩ đến sự nghèo nàn của mục kinh tế trong tờ "Tia lửa", về tình hình này đồng chí đã nói hồi ở Xuy-rích. Vì sao đồng chí không gửi tí gì cho mục ấy? Bắt đầu từ những tin vắn chừng 1/2 cột (4 nghìn chữ cái là 4 - 6 trang nhỏ của đồng chí) nói về những sự kiện trước mắt, đại loại như đại hội các hợp tác xã, những tài liệu mới về các xanh-đi-ca, những bài điểm tình hình kinh tế trong tờ "Economist"¹⁴⁸, các cuộc đình công lớn, các số liệu thống kê mới, v.v. và .v.v., — rồi sau đó là những bài dài độ 1 1/2 - 2 cột hoặc những tiểu phẩm khoảng 20 - 25 nghìn chữ cái (gần 30 trang nhỏ của đồng chí), tất cả những cái đó sẽ rất quan trọng!! Có lẽ chính đồng chí theo dõi sách báo kinh tế nhiều hơn mọi người và viết những tin vắn như vậy dễ dàng hơn những người khác, dù chỉ đôi khi thôi! Quả vậy, đồng chí

hãy thử và hãy giúp đỡ chúng tôi, nếu không tờ "Tia lửa" sẽ trở nên đơn điệu mất. Đương nhiên là ngay cả trong ý nghĩ tôi cũng không dám bút đồng chí ra khỏi công tác soạn thảo cương lĩnh, là điều cần thiết *cấp bách* và cần thiết hơn hết, nhưng trong lúc rỗi vẫn có thể viết những tin vắn hoặc những bài báo nhỏ về những số mới tạp chí kinh tế, v.v..

Mục lịch sử của tờ "Tia lửa" cũng yếu: những tiểu phẩm kể về các cuộc cách mạng ở châu Âu, v.v.. Tôi nghĩ rằng ở đây có thể dịch cũng được. Đồng chí làm ơn hãy gửi cho tài liệu thích hợp: có lần đồng chí đã nói rằng đồng chí đã thấy một số rồi.

Phrây của đồng chí

Tôi vẫn hơi bị ốm và "khổ sở" với cuốn sách mỏng chống lại tờ "Sự nghiệp công nhân", cuốn sách này tiến triển gần như thụt lùi¹⁾.

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

105

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

17/XII.01.

Chị L.I. rất kính mến! Tôi đã nhận được ba bức thư của chị và xin trả lời ngay. Tôi dứt khoát không thể đến được¹⁴⁹: giờ đây toàn bộ tờ báo dựa vào tôi và những việc quản lý bị rắc rối vì có sự trắc trở trong việc vận chuyển và tình trạng lộn xộn ở Nga, còn cuốn sách nhỏ của tôi thì đang ca thán. Tôi đã quá chậm! Và tôi hoàn toàn chưa chuẩn bị: ngay cả tin vắn cho số 13

1) Xem "Làm gì?" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr. 1 - 245).

tờ "Tia lửa" tôi cũng đề nghị Béc-gơ viết, bởi vì lâu lắm rồi tôi không đọc một tí gì về lịch sử phong trào cách mạng của chúng ta cả. Theo ý tôi, chị nghĩ rằng chị không hợp vì tâm trạng của công chúng thì thật vô ích. Ngày kỷ niệm của Plê-kha-nốp — về tính chất là một ngày lễ hết sức *rõ ràng* đến mức có lẽ chỉ những người có xu hướng và tâm trạng hoàn toàn rõ ràng mới tới dự.

Địa chỉ để viết thư cho Txơ-vê-tốp (Bli-u-mên-phen-đơ):
Herrn Dittrich Buchbinder.
Schwanthalerstraße 44.
München.

Tôi báo cho chị biết địa chỉ đó, bởi vì các thư của chị gửi qua tôi để chuyển cho anh ta có thể bị chậm đến hai ngày *ròng!* Anh ấy sống ở đầu bên kia thành phố và chúng tôi ít gặp nhau.

Còn bức thư "kỳ quặc" hỏi về bà Đ. thì không cần phải gửi cho Bli-u-mên-phen-đơ, mà gửi theo địa chỉ ghi kèm trong bức thư đó.

Bắt tay chị. *Phrây* của chị

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-nơ

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.XI*

Theo đúng bản thảo

106

GỬI CÁC TỔ CHỨC "TIA LỬA" Ở NGA

- 1) của I-a-cốp
- 2) Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va
- 3) Xanh Pê-téc-bua + Ni-giơ-ni
- 4) của Ba-cu-nin?
- 5) "Thư gửi các cơ quan ngôn luận của Đảng dân chủ - xã hội Nga"¹⁵⁰.

Chúng tôi vừa được biết rằng các thành viên Hội liên hiệp

đang tổ chức một hội nghị các ban chấp hành quan trọng nhất để giải quyết vấn đề về xung đột ở nước ngoài¹⁵¹.

Cần phải *hết sức* cố gắng để cho một số lượng hết sức lớn các ban chấp hành và các nhóm thực hiện những biện pháp sau đây:

1) Nhất thiết phải hoãn hội nghị minimum đến mùa xuân (đến lễ Phục sinh, v.v.). Lý do: a) cần phải có các đại biểu của cả tờ "*Tia lửa*" lẫn của Đồng minh ở nước ngoài, mà việc đó đòi hỏi phải có thời gian và tiền. Thiếu các đại biểu của tờ "*Tia lửa*" và Đồng minh thì hội nghị không hợp lệ và không có ý nghĩa gì. b) Cần phải đợi xuất bản những cuốn sách mỏng của hai bên trình bày thực chất những sự bất đồng. Trước khi xuất bản những cuốn sách đó hội nghị không thể hiểu rõ tình hình để nhận định được, và vì vậy những buổi họp của hội nghị sẽ không có cơ sở thực tế. Báo "*Tia lửa*" số 12 (ra ngày 5 tháng Chạp 1901) hứa chắc chắn sẽ cho xuất bản rất gấp cuốn sách nhỏ đó (trong vòng một tháng rưỡi). Trong đó sẽ phân tích rất tỉ mỉ tất cả những ý kiến bất đồng. Trong đó chúng tôi sẽ vạch ra *toàn bộ sự tác hại* của khuynh hướng tờ "*Sự nghiệp công nhân*", chúng tôi sẽ vạch trần toàn bộ sự dao động nhục nhã và sự bất lực của họ trước chủ nghĩa Béc-stanh và chủ nghĩa kinh tế. Cuốn sách đó đã được viết xong một phần và đang được gấp rút hoàn thành. Sau nữa, hiện nay (1/2 tháng Chạp, theo lịch mới) ở nước ngoài người ta đang đọc những bài thuyết trình về những ý kiến bất đồng: một bên là đại diện của tờ "*Sự nghiệp công nhân*", một bên là đại diện của Đồng minh. Những bài thuyết trình đó cũng sẽ được đăng rất gấp trên báo chí, và nếu không đợi những tài liệu đó mà cứ triệu tập hội nghị thì có nghĩa là phung phí tiền bạc và hy sinh một cách vô ích.

2) Chúng tôi sẽ cử một đại diện *đặc biệt* tới hội nghị, nếu hội nghị họp. Vì vậy *nhất thiết phải* thông báo cho chúng tôi biết ngay: (1) hội nghị đã được ấn định chưa; (2) ở đâu; (3) bao giờ và (4) mật hiệu và địa điểm liên hệ đến họp hội nghị. Phải *chính thức* yêu cầu các ban chấp hành và các nhóm

phải thông báo cho biết những tin tức ấy, đe dọa rằng sẽ tuyên bố hội nghị là không hợp lệ và sẽ tuyên bố ngay rằng người ta muốn giải quyết công việc mà không chịu nghe ý kiến của cả hai bên.

3) Nếu các ban chấp hành hay các nhóm bầu đi dự hội nghị những đại biểu ủng hộ nhóm "Sự nghiệp công nhân", thì cần phải lập tức và *chính thức* phản đối việc đó và yêu cầu phải có đại biểu của *cả* những người ủng hộ nhóm "Sự nghiệp công nhân" *lẫn* của những người ủng hộ tờ "*Tia lửa*" (respectively¹⁾: của phái đa số và phái thiểu số).

4) Trong trường hợp hội nghị chống lại báo "*Tia lửa*", thì cần phải *rút khỏi* những ban chấp hành và những nhóm nào không đồng ý công khai phản đối việc đó, — rút ra và lập tức công bố trên tờ "*Tia lửa*" về việc rút ra đó và những lý do rút ra. Ngay từ bây giờ những người của chúng ta đã phải bắt đầu thoả thuận về biện pháp đó.

5) Báo ngay cho chúng tôi biết rõ kết quả và báo ngay cho biết *tất cả* các biện pháp. Phải *hết sức nỗ lực* để làm cho ở khắp mọi nơi những người ủng hộ báo "*Tia lửa*" cũng thống nhất với nhau và hành động một cách nhất trí.

*Viết trước ngày 18 tháng Chạp
1901 từ Muyn-khen gửi đi*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

107

GỬI I.G. XMI-ĐÔ-VÍCH

Chúng tôi nhận được tin A-kim xuất bản tờ "Tiến lên"¹⁵².

Chúng tôi không tin việc đó và đề nghị đồng chí cho biết có phải đó là sự hiểu lầm không. Làm sao lại có những người

1) — tức là.

đã lấy danh nghĩa tờ "*Tia lửa*" để quyên góp hàng trăm, hàng nghìn rúp cho nhà in của báo "*Tia lửa*", những người đã thành lập tổ chức "*Tia lửa*" ở Nga mà lại lén lút chạy sang một tổ chức khác và hơn nữa lại chạy sang đúng vào lúc chúng ta đang ở vào tình thế hiểm nghèo, khi việc vận chuyển bị ngừng lại, khi toàn miền Bắc, miền Trung (và cả miền Nam nữa!!) đang dồn dập than phiền với chúng ta là không có báo "*Tia lửa*" và khi mà chỉ có một lối thoát duy nhất là in lại tờ "*Tia lửa*" ở Nga, — làm sao lại có những người làm việc đó bằng cách lừa đảo, bởi vì A-kim đã viết cho chúng tôi là anh ta đang in số 10, và chúng tôi tin chắc vào điều đó, còn Cra-xa-vê-txơ thì lại không báo cho chúng tôi biết một tí nào về những kế hoạch tuyệt vời của mình, — chúng tôi không tin là có hành động đó, hành động vi phạm không những tất cả các quy tắc tổ chức mà cả một số quy tắc bình thường hơn nữa.

Nhưng nếu cái tin khó tin được ấy mà lại đúng thì chúng tôi *yêu cầu* phải có cuộc gặp gỡ ngay để giải quyết cái vụ sa đoạ chưa từng thấy này, còn về phía mình, chúng tôi khẩn khoản yêu cầu I-a-cốp và Oóc-sa thu vét tất cả tiền bạc và thực hiện ngay lập tức kế hoạch của mình là đi đến đây.

*Viết ngày 18 tháng Chạp 1901
Gửi từ Muyn-khen đến Ki-ép*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

108

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP

19.XII.01.

G.V. thân mến!

Hôm nay tôi vừa nhận được thư của đồng chí đề ngày 17 và xin trả lời ngay. Tôi đã trả lời đồng chí cách đây *hơn một tuần* về chuyến đi Bruy-xen¹⁵³, sau khi gửi bức thư dài đó cho P.B.

(bởi vì trong đó có kế hoạch ra số 4 của tờ "Bình minh") với yêu cầu chuyển ngay cho đồng chí. Nếu bức thư đó không bị thất lạc thì đó là chuyện bê bối, vì đồng chí ấy đã giữ lại bức thư đó!! Tôi viết thư cho đồng chí ấy ngay bây giờ.

Tôi tán thành ý kiến của A-lếch-xây nói rằng đồng chí cần phải đi. Cri-tsep-xki có thể làm hại, — mà bây giờ, trong bước đầu đấu tranh kiên quyết với anh ta thì cần phải đặc biệt cảnh giác. Chúng ta không thể chung sống với họ được.

Tôi gửi cho đồng chí 230 mác: 80 mác = 100 frs tại Cục quốc tế và 150 mác để đi đường. Liệu có ít không?

Đồng chí hãy lấy vé khứ hồi (thời hạn 2 tháng) có rẽ vào Muyn-khen (nếu làm như vậy ở Giơ-ne-vơ là thiếu thận trọng, thì đồng chí hãy đặt mua ở Xuy-rích vậy). Ở Xuy-rích đồng chí hãy giục cả P.B. lên đường. Như vậy là đầu tháng Giêng chúng ta sẽ họp mặt và sẽ hoàn thành cả bản cương lĩnh (việc này quan trọng) lần số 4 tờ "Bình minh", v.v..

Tôi đang chờ tờ "Bình minh" nay mai sẽ có. Trong bức thư đó gửi cho P.B., tôi cũng đã gửi mục lục số báo đó.

Đồng chí hãy viết cho báo "Tia lửa" một báo cáo nhỏ hoặc một tin ngắn về các phiên họp của Ban thư ký quốc tế.

Siết chặt tay đồng chí.

Phrây của đồng chí

Đồng chí hãy trả lời: liệu đồng chí có đến chỗ chúng tôi không.

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

109

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

19/XII.01.

P.B. thân mến! Tôi vừa mới nhận được thư của G.V., đồng chí ấy chưa nhận được bức thư dài mà tôi gửi cho đồng

chí và cho G.V. theo địa chỉ của đồng chí cách đây một tuần (nếu không lâu hơn). Lẽ nào bức thư bị thất lạc??*

Trong đó có kế hoạch ra số 4 tờ "Bình minh" và nhiều cái khác nữa!

Đồng chí hãy trả lời tout de suite s'il vous plaît¹⁾.

Phrây của đồng chí

G.V. khoảng 29 sẽ tới Bruy-xen. Chúng tôi mời đồng chí ấy rẽ vào chỗ chúng tôi. Đồng chí cũng đến nhé! Nếu được vậy thì chúng ta sẽ hoàn thành cả đề cương lần số 4 tờ "Bình minh". Thật vậy, đồng chí hãy đến nhé!

Siết chặt tay đồng chí của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

110

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

20/XII.01.

Đồng chí G.V. thân mến! Tôi quên hỏi đồng chí về vấn đề sau đây: đồng chí làm ơn tìm giúp bức thư nhà tôi gửi cho đồng chí nhân có bài báo "Đảng công nhân và giai cấp nông dân"²⁾ (khoảng ba hoặc bốn tờ giấy viết thư, viết lút nhít, không có đầu đề và ký tên).

Đồng chí vẫn chưa cho biết ý kiến về việc đăng bức thư đó

* Nếu bị thất lạc thì cần phải làm âm lên ở bưu điện!

1) — ngay tức khắc.

2) Xem V.I. Lê-nin (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.542 - 553).

ở tờ "Bình minh". Tôi xin nhắc đồng chí để đồng chí khỏi quên bức thư đó và *nhất thiết* phải gửi cho chúng tôi *trước khi lên đường* (hoặc mang theo).

Đồng chí làm ơn viết thư cho biết bao giờ đồng chí quyết định dứt khoát về thời gian lên đường và dự kiến bao giờ đến chỗ chúng tôi.

Nghe nói Béc-gơ đã thành công ở Pa-ri. Còn các thành viên Hội liên hiệp ở Nga thì chẳng làm nổi trò trống gì! Giờ đây và chính là lúc này chúng ta cần phải đập tan bọn họ!

Tôi đang viết cuốn sách nhỏ¹⁾ chống lại bọn họ, và càng viết càng bức hơn. Chỉ có điều là cuốn sách của tôi cứ phình ra — thật tai họa!

Phrây của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập "Nhóm "Giải phóng
lao động"", số 4*

Theo đúng bản thảo

111

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

23.XII.01.

Đồng chí P.B. thân mến!

Bức thư tôi gửi theo địa chỉ của đồng chí cách đây khoảng hai tuần không phải là thư bảo đảm²⁾. Nếu có thể, đồng chí hãy hỏi ở bưu điện, ít nhất là kèm theo một chiếc phong bì có chữ của tôi, may ra việc đó có thể có ích.

1) Xem "Làm gì?" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr. 1 - 245).

2) Ngày 19 tháng Chạp 1901 V.I. Lê-nin cũng đã báo cho P.B. Ác-xen-rốt biết về bức thư đó (xem tập này, tr. 198 - 199).

Dĩ nhiên là G.V. trên đường về mà rẽ vào thì tốt hơn. Tôi đã gửi tiền đi đường cho đồng chí ấy. Chắc là đồng chí đã nhận được tờ "Bình minh" rồi?

Liệu bây giờ đồng chí có thể xem qua cuốn sách nhỏ (cuốn sách?) của tôi chống lại phái kinh tế không? Nếu có thể, mấy ngày nữa hoặc vào đầu tuần tới tôi sẽ gửi cho đồng chí một nửa, bởi vì tôi muốn trao đổi ý kiến với đồng chí. Đồng chí viết cho vài lời nhé.

Hẹn chóng gặp nhau.

Phrây của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

112

GỬI L.I. GÒN-ĐMAN

... Tôi bao giờ cũng nói rằng việc phân chia công việc được quy định một cách tự nhiên: ở đây xuất bản sách báo và viết bài cho báo, v.v.. Ở nước Nga thì phân phát sách báo và giao thiệp. Việc vận chuyển thì có những người đặc biệt phụ trách, những người này được cử ra theo sự thoả thuận chung của những người ở đây và ở bên đó, và liên hệ với cả hai bên. Lý tưởng là như vậy...

... Từ lâu chúng tôi cảm thấy buồn vì việc tổ chức ở Nga (một việc quan trọng nhất) tiến hành khó khăn, và chúng tôi — đồng chí nhớ chứ? — thậm chí hồi mùa hè còn gửi "kế hoạch" cho các đồng chí¹⁵⁴ (đáng tiếc là chúng tôi không giữ được bản sao bức thư, trong đó có phát triển "kế hoạch" đó), nhưng đồng chí đã trả lời: "Không có người". Chắc là bây giờ đồng chí thấy có thể bắt tay vào việc đó, và dĩ nhiên chúng tôi rất sẵn sàng giúp đỡ tất

cả các đồng chí, nếu việc đó phụ thuộc vào chúng tôi. Song vai trò của chúng tôi ở đó là hoàn toàn bị phụ thuộc. Đồng chí có liên hệ với X.Y.Z.¹⁵⁵, — có nghĩa là tất cả các "nguồn" sách báo đều tập hợp về chỗ đồng chí. Các đồng chí hãy liên hệ với nhau và sử dụng các nguồn đó: nếu đồng chí tìm được người thích hợp với công việc ấy và hoàn toàn xứng đáng với lòng tin cậy của đồng chí, thì đồng chí hãy tổ chức họ thành một uỷ ban điều hành theo sự thoả thuận chung, và chúng tôi tất nhiên sẽ viết thư cho tất cả những người nào có thể viết được để họ phục tùng uỷ ban đó. Có điều là phải làm sao để cho uỷ ban điều hành đó *nhất thiết* phải nghĩ tới toàn bộ nước Nga, tuyệt đối không chỉ nghĩ đến một khu, bởi vì toàn bộ tương lai của tờ "Tia lửa" phụ thuộc vào chỗ tờ báo này có thể khắc phục được lệ thói thủ công địa phương và tình trạng tách biệt từng khu hay không và *trên thực tế* có trở thành một tờ báo toàn Nga không...

*Viết tháng Chạp 1901
Gửi từ Muyn-khen đến Ki-si-nép
In lần đầu năm 1928 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 1*

*Theo đúng bản thảo "Báo cáo của
tổ chức "Tia lửa" gửi Đại hội II
của Đảng công nhân dân chủ - xã
hội Nga" do N.C. Crúp-xcai-a
chép*

1902

113

GỬI L.I. GÔN-ĐMAN

Liệu đồng chí có cho rằng cần phải giữ bí mật việc tờ "Tia lửa" có nhà in ở Nga không?¹⁾ có nghĩa là đồng chí có phản đối việc chúng tôi giới thiệu rộng rãi ở nước ngoài số báo in ở Nga không?¹⁵⁶

Còn về tình trạng lộn xộn chung trong công việc của chúng ta mà đồng chí, theo lời của người²⁾ mới gặp đồng chí gần đây, than phiền một cách rất cay đắng, thì ở đây chúng tôi giúp đỡ được ít thôi. Các thành viên ở Nga của tổ chức "Tia lửa" cần phải là một hạt nhân vững chắc và cố gắng để phân phối đều đặn tờ "Tia lửa" trên *toàn* nước Nga. Đây hoàn toàn là công tác của tổ chức ở Nga. Nếu chúng ta làm được như vậy thì công việc sẽ được đảm bảo. Còn nếu không làm được như vậy thì không thể tránh khỏi tình trạng lộn xộn*. Vì lợi ích của việc phân phối đều đặn và vì giữ *uy tín*, một điều hết sức quan trọng là cứ 2 hay 3 số "Tia lửa" thì có một số in ở Nga, đồng thời chọn những số nào được chú ý thường xuyên hơn. Ví dụ, số 13 có thể cần phải in ở Nga¹⁵⁷.

Nhưng nếu đồng chí đã in, thì số bản in ra phải lớn hơn *rất nhiều*: cần phải thử ít ra là một lần, *cung cấp đầy đủ* cho toàn nước

* Đồng chí có nghĩ rằng Đê-men-chi-ép có thể đảm đương được chức năng của người phát hành không?

1) Hai dòng này do N.C. Crúp-xcai-a viết.

2) Có lẽ ở đây muốn nói tới I.B. Ba-xốp-xki.

Nga. Đồng chí có nhớ là chính đồng chí đã có lần than phiền về việc phân phối ít không?

Một lần nữa xin gửi đồng chí lời chào nồng nhiệt và lời chúc thành công!!

*Viết ngày 3 tháng Giêng 1902
Gửi từ Muyn-khen đến Ki-si-nép*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

114

GỬI V.N. CRÔ-KHMAN

3/1. Chúng tôi đã nhận được từ Ki-ép bài báo phê phán hành động của ban chấp hành. Bài báo vạch ra (1) sự hiểu biết chưa tường tận của ban chấp hành (đã có những vụ bắt bớ vào đêm mồng 1 rạng ngày 2.XII., thế mà ban chấp hành không thể xác minh được là những ai và trong trường hợp nào), và tính lễ mễ của họ. (2) Cần phải xuất bản tờ báo khổ nhỏ cho công nhân, trong đó sẽ thông báo về những làn sóng công phần của sinh viên và xác minh xem công nhân phải có thái độ như thế nào. Ban chấp hành đã đồng ý là cần có một tờ báo khổ nhỏ như vậy, nhưng đã không xuất bản kịp thời. Chúng tôi dự định cho đăng bài báo đó ở số 14, số này sẽ ra vào khoảng 10 ngày nữa. Bởi vậy, khi nhận được bức thư này, đồng chí hãy trả lời *ngay*: đồng chí có gì phản đối hai sự việc ấy không, hoặc hãy gửi cho chúng tôi bản tường trình về hoàn cảnh có liên quan tới những sự việc đó. Bài báo đó nói chung là hay, nhưng chúng tôi không muốn đăng bài phê phán những hành động của ban chấp hành thân thiện đó, khi chưa biết ý kiến của họ. *Chúng tôi rất mong* trả lời gấp¹⁾.

*Viết ngày 3 tháng Giêng 1902
Gửi từ Muyn-khen đến Ki-ép*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

1) Đoạn này viết thêm vào bức thư của N.C. Crúp-xcai-a.

115

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

7.II.02.

G.V. thân mến! Tôi gửi đồng chí bản dự thảo cương lĩnh¹⁾ có những chỗ sửa chữa của Béc-gơ. Xin đồng chí viết thư cho biết đồng chí có đưa thêm những chỗ sửa đổi không, hay là sẽ đưa ra cả một bản phản dự án. Tôi cũng muốn biết chỗ nào đồng chí chưa hài lòng.

Về vấn đề tôn giáo, trong bức thư của C. Mác viết về Cương lĩnh Gô-ta, tôi đã thấy lời phê phán gay gắt yêu cầu Gewissen - freiheit²⁾ và lời khẳng định rằng những người dân chủ - xã hội phải thẳng thắn nói đến cả cuộc đấu tranh của mình chống lại religiösem Spuk¹⁵⁸. Đồng chí có cho rằng có thể có một cái gì tương tự như vậy không, và dưới hình thức như thế nào? Bởi vì về vấn đề tôn giáo cũng như về vấn đề "chế độ cộng hoà" chúng ta có ít ý kiến hơn người Đức về sự thận trọng.

Đồng chí làm ơn đưa cho Côn-txốp chép lại bản của đồng chí: vì việc đó không mất nhiều thời gian đâu.

Công việc của đồng chí như thế nào (nếu đồng chí viết bài cho tờ "Bình minh", như chúng tôi dự định)? Bao giờ đồng chí định viết xong bài đó?

Đồng chí cũng chưa gửi cho tôi tờ "Neue Zeit" (số 1 và 3) và *bức thư về cương lĩnh ruộng đất!!* Đồng chí làm ơn hãy gửi cho hoặc viết thư cho biết tại sao bị chậm.

Tôi đã đặt mua cho đồng chí tờ "Conrad's Jahrbücher"¹⁵⁹ năm 1902. Cuốn "Wirtschaftliche Chronik"³⁾ năm 1901 nghe nói sẽ ra vào tháng Hai, lúc đó sẽ gửi cho đồng chí. Đồng chí có

1) Xem V.I. Lê-nin Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.259 - 267.

2) — tự do tín ngưỡng.

3) — "Thời sự kinh tế".

đặt mua tờ "Báo công thương"¹⁶⁰ không và đã bắt đầu nhận được nó chưa?

Đồng chí có nghe thấy tin gì mới về phái "Sự nghiệp công nhân" không? Chỗ chúng tôi thì chả có tăm hơi gì cả.

Cuốn sách nhỏ của tôi đang xếp chữ¹⁾.

Tờ "Vorwärts" từ chối không đăng ngay cả bài trả lời tóm tắt, và việc này đã được chuyển lên Vorstand²⁾. Nghe nói Bê-ben ủng hộ chúng ta. Hãy chờ xem.

Siết chặt tay đồng chí.

Phrây của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập "Nhóm "Giải phóng lao động"", số 6

Theo đúng bản thảo

116

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

18.II.02.

Chị L.I. rất kính mến! Để trả lời bức thư của chị, tôi xin báo gấp để chị biết là những bài báo của Xtơ-ru-vê và Bun-ga-cốp đã đăng vào *tháng Năm 1897* trên tờ "Lời nói mới" (tập số 8, theo thứ tự đánh số riêng của họ)¹⁶¹.

Chúng tôi rất phấn khởi vì bài báo của chị sắp hoàn thành, chị làm ơn gửi cả bài của Xtơ-ru-vê lẫn bài của Bun-ga-cốp cùng với bài ấy nhé.

1) "Làm gì?" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 6, tr.1 - 245).

2) — Ban lãnh đạo hay là Ban chấp hành trung ương (Đảng dân chủ - xã hội Đức).

Chị có sử dụng những bài của Vl. Tséc-nốp đăng ở những số mới nhất của tờ "Cửa cái nước Nga" bàn về phương pháp chủ quan, về Béc-đi-a-ép, v.v. không? Trời, nếu có được dù vài dòng để xạc cho cái anh chàng ba hoa đó, thì thật hay. Trong số hai (tháng Hai) tờ "Sozialistische Monatshefte"¹⁶² anh chàng Lô-din-xki nào đó cũng chôn vùi chủ nghĩa duy vật và ca ngợi Béc-đi-a-ép.

Người ta báo tin từ Vô-lô-gđa (nơi Béc-đi-a-ép và Bô-gđa-nốp bị giam giữ) rằng những người bị đày ở đó tranh luận sôi nổi về triết học và có lẽ Béc-đi-a-ép, một người am hiểu nhất, "chiến thắng".

Siết chặt tay chị.

... của chị

Gửi từ Muyn-khen đến Béc-nơ

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.XI

Theo đúng bản thảo

117

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

3/III.02.

P.B. thân mến!

Béc-gơ viết cho đồng chí bức thư trao đổi công tác mà ở đây chúng tôi đã đọc tập thể. Tôi chỉ còn biết viết thêm là tôi đưa ra những chỗ sửa đổi sau đây cho bản dự thảo của mình¹⁾ (những sửa đổi về phía G.V.): — xem tờ sau²⁾. Qua những chỗ sửa đổi

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr. 259 - 267.

2) Xem "Ba điểm sửa đổi cho bản dự thảo cương lĩnh" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.268).

ấy đồng chí sẽ thấy rằng, chắc gì đã có thể bàn được về những sự bất đồng có tính chất "nguyên tắc".

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích *In lần đầu, theo đúng bản thảo*

118

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

22.III.02.

P.B. thân mến!

Sau chuyến đi, sức khoẻ đồng chí thế nào? Đồng chí đã bình phục sau khi sống nay đây mai đó và sau "phản ứng" mà đồng chí chờ đợi khi rời khỏi nơi đây chưa?

Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na đã gửi cho đồng chí cương lĩnh của G.V. và dự thảo của chúng tôi về sự "dàn xếp của tiểu ban"¹⁶³ đối với công việc thông qua một tiểu ban trọng tài sui generis¹⁾. *Hình như* bản dự thảo đó bị thất bại vì G.V., không muốn, nhưng tôi vẫn chưa được biết chính xác về điều đó. Tôi muốn biết bản dự thảo mới của G.V. đã để lại cho đồng chí một ấn tượng như thế nào và hiện nay đồng chí nghiêng về bản dự thảo nào trong số hai bản dự thảo đó?

Cuốn sách nhỏ của đồng chí¹⁶⁴ *bây giờ mới* được bắt đầu đánh máy: cho đến nay cô đánh máy vẫn bận đánh máy tài liệu cho tờ "Tia lửa" (vì Txơ-vê-tốp đi vắng nên [công việc]²⁾ của tờ "Tia lửa" gặp nhiều khó khăn: trong tháng Ba chỉ ra được có một số). Có lẽ, nếu xuất bản cuốn sách nhỏ của đồng chí ở đây thì sẽ không tránh khỏi sự chậm trễ: nếu đồng chí không muốn

1) — thuộc một loại riêng.

2) Từ [công việc] được đưa thêm vào theo nghĩa của câu.

như vậy thì hãy báo cho biết, và khi đó có thể sẽ gửi đến Giơ-ne-vơ. Nếu đồng chí cho rằng sự vội vã là không quan trọng thì sau khi đánh máy xong và khi Txơ-vê-tốp về, chúng tôi sẽ đưa cuốn sách đi xếp chữ.

Nói thêm về cương lĩnh. Chúng tôi cho rằng rất không nên đưa cương lĩnh ra cho *toàn thể* Đồng minh biểu quyết (chứ không phải chỉ ban biên tập), respective¹⁾ đưa ra tranh luận với nhau trên báo chí (mặc dù không dễ tránh khỏi điều đó, khi mưu toan thoả thuận bị thất bại). Ý kiến đồng chí thế nào?

Siết chặt tay đồng chí và chúc đồng chí mạnh khoẻ.

... của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t.II*

Theo đúng bản thảo

119

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

Lại zur Frage (bàn về vấn đề) Cri-tsép-xki. G.V. nói rằng, đám kiêu dân ở Pa-ri *kiên quyết khẳng định* là chính cái tay Bô-ri-xơ Cri-tsép-xki ấy đã nhận được một bức thư *cảm ơn* của Min-lơ-răng (vì một bài báo của anh ta đăng trên tờ "Vorwärts") và hình như anh ta hồi ấy còn *khoe khoang* chuyện ấy nữa. Như vậy là nếu giờ đây đã nổ ra cuộc luận chiến giữa tờ "Vorwärts" và tờ "Bình minh"¹⁶⁵ và vấn đề được đặt ra một cách kiên quyết, thì cần phải *lập tức* cố gắng *hết* sức để thẩm tra thật nghiêm túc ("say sưa") về vụ này. Đồng chí hãy đảm nhận ngay nhiệm vụ này. Hãy thu thập những lời khai của tất cả các nhân chứng, cả những người đã thấy được điều gì đó, *lần những người đã nghe được*

1) — hoặc.

điều gì đó về vấn đề này, và sau khi thu thập xong, hãy viết thư cho chúng tôi kèm theo bản liệt kê tất cả các nhân chứng cùng những lời khai của họ. Cùng lắm — cần phải nói với Petit, nhưng tốt nhất "đừng đánh động khiến con thú chạy mất" và phải tóm được chúng khi chúng chưa thấy động.

Như vậy, cứ tiến hành đi! Hãy làm hết sức mình!

Chúng tôi chờ trả lời của đồng chí!

Phrây của đồng chí

*Viết trước ngày 23 tháng Ba 1902 In lần đầu, theo đúng bản thảo
Gửi đi từ Muyn-khen đến Pa-ri*

120

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

27.III.02.

Đồng chí P.B. thân mến! Tôi vừa mới nhận được thư của đồng chí và vội trả lời. Ý kiến của đồng chí về việc đăng bài trên tờ "Bình minh" thay cho cuốn sách nhỏ (phụ trương của tờ "Tia lửa"), cả xét chung cũng như xét riêng tôi đều rất thích, vì chúng tôi có những kế hoạch về việc di chuyển sang Luân-đôn (Ép-ghê-ni viết cho đồng chí về vấn đề đó)¹⁶⁶. Đã đánh máy được gần một nửa bài báo của đồng chí rồi, tôi sẽ gửi ngay bài đó cho đồng chí khi đánh máy xong: công việc đánh máy dạo này tiến hành nhanh chóng. Đăng một bài có tính chất tạp chí trên tờ "Bình minh" sẽ rất tốt. Việc sửa đổi lời mở đầu bức thư "gửi báo "Tia lửa"", nếu phải làm thì cũng không đáng kể.

Theo tôi biết thì chưa có ai bắt đầu và dự định viết bài phê bình tờ "Đêm trước của cách mạng"¹⁶⁷. Bởi vậy nhất thiết đồng chí phải viết: đúng lúc đang thiếu bài phê bình viết cho tờ "Bình minh".

Còn về bản cương lĩnh thì mấy ngày nữa tôi sẽ gửi cho đồng chí những nhận xét của tôi về bản dự thảo của G.V.¹⁾ (hiện nay chúng ở chỗ người bạn ốm²⁾: tôi đã đưa cho các bạn bè ở đây xem những nhận xét ấy và họ khuyên tôi đừng gửi các nhận xét đó cho G.V. vì đã có những dự định thành lập tiểu ban "trọng tài hoặc hoà giải". Nhưng tôi sẽ rất muốn được gửi riêng những nhận xét đó cho đồng chí, để đồng chí thấy Bedenken³⁾ của tôi được trình bày một cách có hệ thống ở trong đó. Còn về đại hội¹⁶⁸ thì tôi không cho rằng *giờ đây* nó có thể đưa sự việc tới một kết cục tốt đẹp được. Tôi không biết toàn bộ ban lãnh đạo sẽ quyết định như thế nào (hôm nay chúng tôi sẽ giới thiệu kế hoạch của đồng chí với họ), nhưng tôi rất lo rằng, khi chưa soạn được một bản dự thảo thứ ba, *chưa có một cơ cấu mới của những người biểu quyết*, chưa có sự thoả thuận *chắc chắn* về vấn đề phải biểu quyết cụ thể như thế nào và giữa những ai, và *sự biểu quyết ấy phải có ý nghĩa gì*, thì Đại hội Xuy-rích của chúng ta cũng sẽ không đem lại kết quả gì. Còn về tầm quan trọng của việc xuất bản cương lĩnh thì đồng chí đúng *một ngàn lần*.

Đồng chí đã thấy "Lịch"¹⁶⁹ của nhóm "Đấu tranh" chưa? Có thích không?

Đã xuất bản số 4 tờ "Nước Nga cách mạng"¹⁷⁰. Người ta vẫn làm việc!!

Đồng chí thứ lỗi cho vì tôi viết ngắn và quá vội vàng. Tôi đang rất vội.

... của đồng chí

Gửi từ Muyn-khen đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1924 trong

Theo đúng bản thảo

Văn tập Lê-nin, t.II

1) Xem "Nhận xét về dự thảo cương lĩnh thứ hai của Plê-kha-nốp" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.269-296).

2) A.N. Pô-tơ-rê-xốp.

3) — những suy nghĩ.

121

GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỐP

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi rất phấn khởi về đề nghị của đồng chí xuất bản những cuốn sách nhỏ. Đúng là có thiếu những cuốn sách nhỏ, và chúng tôi có thể xuất bản với bất kỳ số lượng nào một cách dễ dàng. (Về vấn đề vận chuyển, hiện nay chúng tôi không thể *bảo đảm* đưa tới một cách đều đặn en masse¹⁾, nhưng chúng tôi hy vọng rằng cả việc đó cũng sẽ ngày càng có nề nếp hơn.) Nhưng chúng tôi thiết tha yêu cầu đồng chí không đòi hỏi điều kiện chấp nhận hoặc bác bỏ những cuốn sách nhỏ en bloc²⁾, không có một sự thay đổi nào. Điều kiện đó hết sức bất tiện và sẽ kìm hãm ghê gớm toàn bộ công việc. Ví dụ: như bài báo đầu tiên gửi cho chúng tôi về tổ chức (về những nhiệm vụ kỹ thuật của tổ chức). Theo ý kiến chung của ban biên tập, bài đó (bản thân nó rất hay và có giá trị) *cứ nguyên như vậy thì không thể dùng được*, bởi vì có những chỗ hoàn toàn không thích hợp và không tế nhị (đại loại như "cá nhân" và "chuyên chính của một uỷ viên ban chấp hành", v.v.), và có cả những thiếu sót cá biệt đòi phải sửa đổi. Trong khi đó đạt được sự thoả thuận về những thay đổi không đặc biệt quan trọng theo quan điểm của tác giả (nhưng tuyệt đối cần thiết) là hoàn toàn không khó. Đồng chí hãy suy nghĩ kỹ về vấn đề đó và đừng làm ngừng trệ công việc quan trọng vì muốn đặt cho chúng tôi những điều kiện đặc biệt khó khăn.

Chúng tôi xin nhắc lại: bài báo nói chung thiết thực và có giá trị; nói chung chúng tôi *tán thành ngay cả điều kiện* chấp nhận hoặc bác bỏ toàn bộ bài báo, không có những chỗ sửa đổi cá biệt nào. Nhưng với điều kiện đó thì chúng tôi đã *buộc phải* bác bỏ ngay bài báo đầu của đồng chí — và việc đó chỉ có hại cho công việc thôi. Còn về những sửa đổi *cá biệt*, chắc

1) — với số lượng lớn.

2) — toàn bộ.

chắn sẽ có thể thoả thuận được với tác giả. Đồng chí hãy thử dù chỉ để làm mẫu và cho phép chúng tôi tiến hành những sự sửa đổi đó để thí nghiệm. Nếu đồng chí muốn, chúng tôi sẽ viết thư cho đồng chí chi tiết hơn về những gì cần phải sửa đổi.

Viết khoảng từ 28 tháng Ba đến 19 tháng Tư 1902

*Gửi từ Luân-đôn đến Vô-lô-gđã
In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII*

Theo đúng bản thảo

122

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

4.IV.02.

G.V. thân mến! Tôi gửi đồng chí bài báo của tôi viết về các ruộng đất cát¹⁾. Sau khi đọc xong, đồng chí làm ơn gửi bài đó cho P.B. cùng với bức thư này, vì *nếu* đồng chí vẫn giữ kế hoạch mà tôi tán thành ngay từ đầu (tức là bài báo này trở thành sự bảo vệ chung của bản dự thảo chung của chúng ta), thì cần phải cùng nhau thoả thuận về những sửa đổi cần thiết. Còn nếu đồng chí bác bỏ chính kế hoạch đó, thì lúc ấy phải thu xếp khác đi một chút.

Ở một vài chỗ tôi đã trích dẫn phần tổng quát của cương lĩnh (tuyên bố về nguyên tắc) theo bản dự thảo của tôi: hiển nhiên điều đó sẽ thay đổi nếu bản dự thảo của tôi bị bác bỏ. (Khi đó tôi có thể trích một vài đoạn trong Cương lĩnh Éc-phuya¹⁷¹, nếu đồng chí không phản đối.)

Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na đã ghi những nhận xét của mình

1) Xem "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.377-432).

ở một vài chỗ ở ngoài lề, nhưng không phải bao giờ cũng đề nghị những sự sửa đổi rõ rệt. Đồng chí hãy viết thư cho biết ý kiến của đồng chí về những điểm đó. Tôi muốn nói đôi lời để tự bảo vệ về một trong những điểm đó. Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na đề nghị bỏ những trang 79 - 82¹⁾ — dĩ nhiên tôi không đặc biệt đòi giữ lại những trang đó. Nhưng ở những trang đó chị ấy còn thấy có "sự giúp đỡ dễ tiện" ở chỗ trong bản dự thảo không ưu đãi những tá điền nhỏ (thuê ruộng đất quốc hữu hoá), mà lại đem cho tá điền lớn cũng như tá điền nhỏ thuê như nhau *với điều kiện* phải tuân theo những đạo luật về ruộng đất và (NB) chăm sóc ruộng đất và gia súc một cách hợp lý.

Chị ấy phản đối lại rằng đó là một "tội ác", bởi vì "những kẻ giàu sẽ chiếm hết", và việc cải tiến trong nông nghiệp sẽ làm cho 9/10 công nhân không có việc làm, mà những người này thì không được một đạo luật nào về ruộng đất giúp đỡ cả.

Tôi nghĩ rằng phản đối như vậy là không đúng, bởi vì (1) ở đây giả định một xã hội tư sản rất phát triển, trong đó những nông dân ít ỏi sẽ không cần đến việc thuê công nhân; (2) "những kẻ giàu" có thể nhận được ruộng đất chỉ trong trường hợp cơ sở kinh doanh lớn được "ổn định" về kỹ thuật và kinh tế, nhưng việc đó không thể thực hiện ngay được, cho nên sự chuyển biến đột ngột làm cho Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na lo sợ, không thể có được; (3) tất nhiên việc công nhân bị máy móc gạt ra ngoài là kết quả không tránh được của nền sản xuất lớn, nhưng chính chúng ta lại đặt hy vọng không phải vào việc kìm hãm sự phát triển những mâu thuẫn của chủ nghĩa tư bản, mà vào việc phát triển đầy đủ những mâu thuẫn ấy; hơn nữa việc cải tiến trong nông nghiệp còn đòi hỏi sự phát triển mạnh mẽ của công nghiệp và tăng cường đẩy dân cư ra khỏi ruộng đất; (4) biện pháp đề ra đó không những không giúp đỡ "những kẻ có tội" nào, mà ngược lại, đó là biện pháp có *ý nghĩa duy nhất* trong xã hội tư sản để chống lại "tội

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.420 - 432.

ác", bởi vì nó trực tiếp hạn chế *cả sự bóc lột người lao động, lẫn việc cướp ruộng đất*, và làm cho đàn gia súc bị kém đi. Chính người sản xuất nhỏ trong xã hội tư sản *lãng phí đặc biệt* về lực lượng của cả con người, cả ruộng đất, lẫn cả gia súc.

Nếu đồng chí cũng tán thành bỏ những trang 79 - 82, thì xin đồng chí cho biết ý kiến nên thay đổi chú thích ở trang 92¹⁾ như thế nào.

Đồng chí có ý kiến như thế nào về vấn đề: nói chung liệu có thể in riêng phần ruộng đất của cương lĩnh (và lời giải thích về phần đó) tách khỏi toàn bộ bản cương lĩnh, in trước khi xuất bản toàn bộ cương lĩnh hay không?

Hôm qua tôi đã nhận được bản in thử bài báo của chị V.I. và đã gửi cho Đít-xơ rồi. Cũng ngày hôm qua tôi đã gửi theo địa chỉ của đồng chí phần tiếp bản in thử bài báo của chị ấy. (Để được nhanh chóng, chị ấy có thể gửi thẳng bản in thử đã được sửa cho Đít-xơ.)

Về Txơ-ve-tốp đáng thương — đã ba tuần nay không có tin tức gì. Có thể là anh ta đã chết. Đối với chúng ta đó sẽ là một tổn thất rất lớn!

Siết chặt tay đồng chí. *Phrây* của đồng chí

5.IV. P.S. Tôi vừa mới nhận được thư của đồng chí. Tôi đã chuyển cho mọi người. Nay mai chúng tôi sẽ trả lời.

Xin đồng chí gửi *ngay* cho bản dự thảo của Béc-gơ (mà đồng chí gọi là bản dự thảo của tiểu ban) theo địa chỉ *Frau Kirroff, Schraudolfstraße, 29, III l. bei Taurer. Rất gấp*, bởi vì họ *không có bản sao* và không hiểu những nhận xét của đồng chí. (Riêng tôi muốn công bố cả hai bản dự thảo dưới hình thức "con đường thứ ba" mà tất cả đã đề nghị, nhưng hình như hiện nay đa số có ý kiến khác.) Tôi sẽ gửi cho đồng chí những

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.426.

cuốn sách nói về ruộng đất. Hình như Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na sẵn sàng làm cho lời "phê phán" các nhà mác-xít hợp pháp được dịu đi.

Gửi từ Muyn-khen đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1928 trong Văn tập "Nhóm "Giải phóng lao động"", số 6

Theo đúng bản thảo

123

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

17.IV.02.

G.V. thân mến!

Tôi còn một yêu cầu nữa với đồng chí. Đồng chí làm ơn viết cho Quen-sơ một bức thư ngắn, đề nghị đồng chí ấy giúp đỡ chúng tôi một việc mà bạn tôi đã đề xuất với đồng chí ấy (kèm với thư của Vê-li-ca Đm.), và hôm nay cả tôi nữa: mong đồng chí ấy hãy làm tất cả những gì có thể và những gì phụ thuộc vào đồng chí ấy, việc đó hết sức quan trọng. Có thể viết cho đồng chí ấy bằng cả tiếng Pháp nữa. Bức thư như vậy sẽ làm dễ dàng cho tôi rất nhiều trong việc thu xếp cái công việc đã bắt đầu đi vào nền nếp và chỉ còn cần làm cho hoàn chỉnh nữa thôi.

Đây là địa chỉ của đồng chí ấy để đề phòng: M-r H. *Quelch*.

37 A. Clerkenwell Green.
London E. C.

Tạm thời đồng chí cứ viết thư cho tôi theo địa chỉ của A-léch-xê-ép ở cách đây có mấy bước. Tôi hy vọng là qua một tuần nữa sẽ thu xếp xong xuôi hoàn toàn.

Siết chặt tay đồng chí.

... của đồng chí

P. S. Vê-l. Đm. hoàn toàn đúng: mới nhìn, Luân-đôn này gây một ấn tượng ghê tởm!!

Thợ xếp chữ của đồng chí đã chuẩn bị lên đường đến chỗ chúng tôi chưa?

Béc-gơ và Vê-l. Đm. hiện ở đâu và bao giờ người thứ nhất trong hai người đó sẽ lên đường, đồng chí có biết không?

Tôi đã gửi những cuốn sách nói về ruộng đất cho đồng chí qua Vê-l. Đm-tơ-r. Đồng chí đã nhận được những sách ấy chưa?

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

124

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

18.IV.02.

P.B. thân mến!

Nhân tiện, tôi viết cho đồng chí đòi lời: cần phải chuyển gấp cho B. N-ch những bức thư gửi cho đồng chí ấy vừa mới nhận được. Nếu đồng chí ấy không còn ở chỗ đồng chí, thì hãy gửi theo.

Nếu Béc-gơ ở chỗ đồng chí, đồng chí bảo anh ấy viết cho tôi mấy lời về các kế hoạch của mình: đi đâu và bao giờ đi, bao nhiêu ngày. Nhưng điều cơ bản là anh ấy có nhận được hai bức thư của tôi không, tôi gửi cho anh ấy vào hôm thứ bảy (12) buổi sáng, qua bưu điện thành phố?

Chúng tôi vẫn bận thu xếp công việc: rất bận rộn. Tạm thời đồng chí hãy viết thư theo địa chỉ của A-léch-xê-ép — tôi sẽ nhận được ngay (Mr. Alexejeff. 14. Frederickstr. 14. Gray's Jun. Road.

London W. C.). Chắc là đồng chí đã nhận được bức thư tôi gửi từ Cô-lô-nhơ rồi chứ?¹⁾

Còn bài báo của đồng chí thì thế nào rồi?

Siết chặt tay đồng chí.

... của đồng chí

(Ấn tượng đầu tiên ở Luân-đôn là: ghê tởm. Mọi thứ đều rất đắt đỏ!)

Gửi từ Luân-đôn đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

125

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

23.IV.02.

Đồng chí P.B. thân mến! Đây là địa chỉ mới cho đồng chí (tôi tha thiết mong đồng chí đừng báo cho ai biết địa chỉ này, ngay cả những thành viên của Đồng minh, trừ những người gần gũi nhất đại loại như L. Gr. hoặc B. N.: những người khác thì cứ để họ sử dụng địa chỉ của A-lếch-xê-ép như trước, còn những người ngoài thì dùng địa chỉ của Đít-xơ. Nếu có thể được, khi nói chuyện đồng chí hãy cố gắng luôn luôn dùng Muyn-khen thay cho Luân-đôn và những người Muyn-khen thay cho những người Luân-đôn).

1) Ở đây muốn nói đến bài "Nhận xét về dự thảo cương lĩnh của tiểu ban" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.303-317). Một phần "Nhận xét", V.I. Lê-nin viết xong ở Cô-lô-nhơ, nơi Người dừng lại trên đường đi từ Muyn-khen sang Luân-đôn.

Mr. Jacob Richter (Holford)

30. Holford Square. Pentonville. London W. C.

Béc-gơ có lẽ đã đi rồi: hôm nay tôi đã nhận được thư của anh ấy nói rằng anh ấy lên đường hôm thứ năm. Nếu anh ấy vẫn còn ở chỗ đồng chí, đồng chí hãy truyền đạt lại cho anh ấy là nếu không gặp A-lếch-xê-ép thì anh ấy có thể đến chỗ Rích-tơ — cách có mấy bước thôi.

Nếu "cái bà cự thành viên phái kinh tế" (nhân vật mà đồng chí thích ấy) ở chỗ đồng chí, thì đồng chí hãy hỏi bà ấy hoặc thậm chí không hỏi mà tra khảo xem bà ấy *đã gửi* những bức thư bảo đảm mà người ta giao cho bà ấy ngày 11.IV.02 ở Muyn-khen để chuyển đi *chưa*? Nếu gửi rồi, thì bảo bà ta gửi ngay biên lai cho chúng tôi. Nếu chưa, đồng chí hãy khiển trách bà ấy đến nơi đến chốn, và hỏi xem những bức thư ấy ở đâu, — hoặc tốt hơn là giao cho bà ấy viết thư cho chúng tôi (theo địa chỉ của A-lếch-xê-ép).

Hôm nay tôi gửi một thứ rất hay theo bưu kiện (không bảo đảm) để chuyển cho L. Gr.: đồng chí ấy phải hết sức chú ý.

G.V. đã viết xong bài xã luận đã hứa cho số 20 tờ "Tia lửa" chưa? Nếu viết xong rồi thì đã gửi bài đó đi nhà in chưa? Có gửi thêm cái gì của đồng chí đi nhà in không? Nếu không, thì bài xã luận *phải tính sao đây*? Lẽ nào tất cả các đồng chí vẫn chưa giải quyết vấn đề? Béc-gơ không viết gì về vấn đề ấy!?!?

Siết chặt tay đồng chí.

... của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

126

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

3.V.02.

Đồng chí P.B. thân mến! Gần đây tôi đã gửi cho đồng chí "bức thư chuyển cho C."¹⁾, mà không viết thêm dòng nào cho đồng chí cả vì bị bận quá. Mong đồng chí thứ lỗi cho tôi về chuyện đó.

Bây giờ tôi muốn bàn với đồng chí một chút đến bài báo viết về các ruộng đất cát²⁾. Tôi đã sửa lại bài đó, có lưu ý đến *tất cả* các chỉ dẫn và yêu cầu của ban lãnh đạo tối cao. Hiện nay bài đó đã được gửi cho G.V. *để chuyển lại cho đồng chí*: nếu đồng chí ấy chậm trễ thì đồng chí nhớ đòi đồng chí ấy (không thì nhà in của Đít-xơ nghỉ việc!). Béc-gơ hài lòng về những chỗ sửa chữa của tôi, nhưng anh ấy nói với tôi rằng chính đồng chí đã đặc biệt phản đối bài báo đó. Xin đồng chí viết thư nói rõ gốc rễ sự bất bình của đồng chí là ở chỗ nào, nếu việc ấy không làm đồng chí phải ngừng công việc quá nhiều. Tôi rất quan tâm đến điều đó. (Nếu đồng chí đang viết bài thì đồng chí chớ ngừng lại, bởi vì câu chuyện này hoàn toàn không dính đến "công việc", mà chủ yếu là câu chuyện post festum³⁾).

Chẳng hạn, tôi không hiểu rõ chỗ thêm vào của đồng chí "... ách thống trị đè nặng lên nông dân..." (tàn dư của chế độ nông nô). Thứ nhất, câu đó thừa, không thêm gì cho ý cả. Thứ hai, câu đó không chính xác (những tàn tích đó không chỉ đè nặng lên nông dân, và sự tai hại của chúng không phải chỉ ở "ách thống trị" của tầng lớp xã hội này hoặc tầng lớp xã hội khác).

Cương lĩnh đã được đưa đi đánh máy và sẽ đăng trong mục

1) Chưa xác định được là nói về ai.

2) Xem V.I. Lê-nin. "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.377-432).

3) — sau ngày lễ.

xã luận của tờ "Tia lửa", số 21. Tôi vẫn chưa quyết định xem có nên viết bài phê bình hay không (được ban lãnh đạo tối cao cho phép), vì tôi muốn đọc đi đọc lại "một cách thư thái", bản cương lĩnh được in ra mà bây giờ tôi vẫn chưa hoàn toàn hồi phục sau cơn bàng hoàng ở Luân-đôn¹⁾.

L. Gr. và Bô-ri-xơ Ni-cô-la-ê-vích thế nào? Công việc của L. Gr. tiến hành ra sao? Còn sức khoẻ của Bô-ri-xơ Ni-cô-la-ê-vích thế nào? *Chúng tôi hy vọng sẽ nhanh chóng hồi phục (chắc chắn như thế)*, vì vậy cứ để anh ta bình phục một cách căn bản hơn và nhanh hơn.

Siết chặt tay đồng chí và chúc đồng chí mạnh khoẻ.

... của đồng chí

P.S. Đồng chí hãy nói cho B.N. biết rằng ở Vô-rô-ne-giơ có chừng 40 người bị bắt (nghe nói như vậy), hơn nữa bức thư hôm nay có kể tên: "Các-pốp, Li-u-bi-mốp, Cô-rô-xtê-nép, Các-đa-sép, Bút-cốp-xki, Ma-khnô-vê-txơ và Gu-ba-re-va, bốn người sau được thả mà không bị hỏi cung. Ở U-pha có 8 cuộc khám xét, 2 người bị bắt: Bôi-cốp và Xa-dô-nốp — hai sinh viên". Những người ở Vô-rô-ne-giơ đã bị bắt (1.IV.) dường như "theo mệnh lệnh từ Pê-téc-bua - Ki-ép" (Sic!). Đây là *toàn bộ* nội dung của một bức thư *gửi thẳng* cho chúng tôi.

Nói chung có vô số người bị bắt! *Gần như chắc chắn* là chúng đã bắt cả người tin cậy của chúng ta, người mà đồng chí đã gặp và đã biết hồi ở Xuy-rích và cả ở chỗ chúng tôi, — đúng, đúng, chính anh ấy! Điều đó quả thực là không may!

NB L.Gr. hãy gửi ngay số báo "Vùng ven sông Đni-ép-rơ"¹⁷² có những chỗ để trống mà đồng chí đã nhận được.

Gửi từ Luân-đôn đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

1) Ý nói đến việc ban biên tập tờ "Tia lửa" chuyển từ Muyn-khen sang Luân-đôn.

127

GỬI A.I. CRÊ-ME

Gửi A-lếch-xan-đrơ

4.V.02.

Đồng chí kính mến! Chúng tôi có những căn cứ xác đáng để lo ngại rằng đại biểu của chúng ta (ở hội nghị) đã bị bắt ngay sau hội nghị, chưa kịp chuyển giao chức vụ của mình¹⁷³. Bởi vậy chúng tôi đề nghị đồng chí báo cho chúng tôi biết: 1) còn ai được bầu làm uỷ viên của uỷ ban trừ bị (hoặc tổ chức, v.v.), ngoài đại biểu của chúng ta ra? và 2) chúng tôi làm thế nào liên hệ được với những người đó (địa chỉ, chìa khoá, mật hiệu, v.v.)?

Đồng chí có thể viết thông báo của đồng chí bằng mực hoá học và mật mã, nếu cần thì đưa chìa khoá trực tiếp cho người đưa thư. Nói chung liên hệ với nhau qua người đưa thư thì thuận tiện hơn, trong trường hợp khẩn cấp người ấy có thể đánh điện báo và thậm chí còn có thể tự quyết định việc gì đó đặc biệt khẩn thiết và cấp bách.

*Gửi từ Luân-đôn đến Pa-ri**In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII**Theo đúng bản thảo*

128

GỬI HỘI LIÊN HIỆP NHỮNG NGƯỜI
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA Ở NƯỚC NGOÀI*Gửi Hội liên hiệp*

4.V.02.

Do những hoàn cảnh hoàn toàn bất ngờ và chúng tôi không lường trước được nên mãi hôm qua chúng tôi mới nhận được thư của các đồng chí và không thể trả lời sớm hơn được. Chúng

tôi không nhận được chỉ dẫn gì của đại biểu chúng tôi về "chỗ hẹn" cả. Cho nên sẽ hợp lý hơn, nếu các đồng chí trực tiếp áp dụng những biện pháp để đưa tờ truyền đơn cho các ban chấp hành¹⁷⁴. Chắc là một người nào đó của chúng tôi đã bị bắt. Tạm thời chúng tôi chưa đăng tin về vụ bắt bớ ở Bê-lô-xtốc. Để nhanh chóng giải quyết những việc *quan trọng*, chúng tôi thiết tha yêu cầu thông báo tất cả qua một đồng chí ở Pa-ri (Lây-tây-den), đồng thời gửi cho chúng tôi (theo địa chỉ: Herrn Philipp Rögner. Cigarrenhandlung. Neue Gasse. 44. Nürnberg) hoặc bản sao những lời tuyên bố đã gửi cho người Pa-ri, hoặc bản tóm tắt những lời tuyên bố đó.

Thay mặt ban biên tập báo "Tia lửa" *Phrây**Gửi từ Luân-đôn đến Pa-ri**In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII**Theo đúng bản thảo*

129

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

5/V.02.

Đồng chí Lây-tây-den thân mến! Tôi vừa mới nhận được thư của đồng chí cho biết về việc đồng chí đến đây. Tôi vội báo cho đồng chí biết là *hôm qua* tôi đã gửi cho đồng chí một bức thư *rất quan trọng* theo địa chỉ 130 Mont Parnasse 130 (cho đồng chí). Đồng chí *nhất thiết* phải áp dụng mọi biện pháp để nhận được bức thư đó và hoàn thành nhiệm vụ hết sức khẩn cấp đã trình bày ở trong bức thư. Trước đây cũng đã gửi theo địa chỉ ấy một bức thư nữa mà đồng chí cũng cần phải nhận được.

Đĩ nhiên là tuần sau chúng tôi vẫn còn ở đây và rất vui sướng về việc đồng chí đến đây. Đồng chí hãy cố gắng chọn chuyến tàu buổi sáng và đến chỗ cái ông (đồng chí) có địa chỉ mà đồng chí vẫn

gửi thư ấy. Về vấn đề không lấy aller-retour¹⁾, tôi không thể phát biểu với đồng chí điều gì rõ ràng cả: *tạm thời* chưa thấy trước được là chúng tôi có thể giữ đồng chí ở đây vì một sự cần thiết đặc biệt nào.

Đồng chí có cần những chỉ dẫn và tiền trợ cấp đi đường và sự chỉ dẫn bước đầu ở Luân-đôn không?

Hẹn chóng gặp nhau!

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Pa-ri

In lần đầu, theo đúng bản thảo

130

GỬI P.N. LÊ-PÊ-SIN-XKI và I.I. RÁT-TSEN-CÔ²⁾

Tôi đã nhận được bản thống kê. Rất cảm ơn. Các đồng chí hãy gửi thêm tài liệu về việc đánh giá ruộng đất của tỉnh Vla-đi-mia, t. V, q. III. 1901 (huyện Gô-rô-khô-vết), và những tập khác nữa.

Viết ngày 5 tháng Năm 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Pơ-xcốp

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

131

GỬI G.M. CRO-ĞI-GIA-NỐP-XKI

6.V.

Chúng tôi đã nhận được thư. Đê-rê-vô có lẽ đã bị bắt. Cle-ơ nhất thiết phải trốn đi, và để làm việc đó cần phải gấp rút rút

1) — vé khứ hồi.

2) Bức thư này viết thêm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

vào bí mật. Cuộc gặp gỡ với Xa-sa¹⁾ (Đê-rê-vô đã kịp viết cho chúng tôi về Xa-sa) đã dẫn tới việc chỉ định một tiểu ban để triệu tập đại hội sau năm tháng.

Nhiệm vụ *chủ yếu* của chúng ta hiện nay là chuẩn bị việc đó, tức là làm sao để những người *hoàn toàn* của ta trúng cử vào càng nhiều ban chấp hành càng tốt và cố gắng phá vỡ Ban chấp hành trung ương miền Nam của các ban chấp hành miền Nam (= con quay). "Con quay" ấy, mà Genosse hiện đang chơi (Genosse ấy thậm chí bị một vài người nào đó buộc tội là khiêu khích, điều này chưa được thẩm tra) là trở ngại chủ yếu (và cả Pê-téc-bua nữa). Cho nên nhiệm vụ trước mắt là làm sao cho Cuộc-tơ + Em-bri-ôn, cả hai đều trúng cử ngay vào các ban chấp hành. Sau đó làm sao cho Cle-ơ và Brô-đi-a-ghin cũng noi theo gương họ dưới hình thức này hoặc hình thức khác. Đó là nhiệm vụ chủ yếu, bởi vì nếu không thì nhất định chúng ta sẽ bị gạt ra: mọi việc khác phải phụ thuộc vào nhiệm vụ này, hãy nhớ tới ý nghĩa hết sức quan trọng của Đại hội II! Hãy thích ứng...²⁾ với điều này nữa và hãy nghĩ kỹ đến cuộc tấn công vào trung tâm, I-va-nô-vô, v.v., U-ran và miền Nam. Giờ đây mặt chính thức có một ý nghĩa hết sức trọng đại.

Brô-đi-a-ghin ngờ vực là có sự khiêu khích. Ở đây không thể có chuyện đó được, chúng tôi đã ở Luân-đôn. Rất có thể nhiều dây liên lạc đã bị cắt đứt ở một vài người của chúng ta bị bắt — điều đó giải thích tất cả. Vì "nhiệm vụ chủ yếu"³⁾, đồng chí hãy giữ mình cẩn thận hơn giữ gìn con người của mắt mình. Nếu chúng ta (tức là *các đồng chí*) không thực hiện được nhiệm vụ đó, thì thật là tai hại.

Đồng chí hãy chuyển gấp toàn bộ bức thư này cho Brô-đi-a-ghin và bảo anh ấy nhất định phải viết thư cho chúng tôi và viết

1) Xa-sa — tên gọi bí mật của Hội nghị đại biểu các ban chấp hành Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Bê-lô-xtốc.

2) Trong bản thảo từ này bị xoá nên không đọc được.

3) Ý nói tới việc chuẩn bị triệu tập Đại hội II của đảng.

thường xuyên hơn: tất cả các thư từ của anh ấy đều đến đây đủ cả.

Nếu tin Đê-rê-vô chết được xác nhận, thì chúng tôi cùng Cle-rơ và Brô-đi-a-ghin cần phải gặp nhau gấp hoặc trao đổi thư từ rất tỉ mỉ, nếu có những địa chỉ tốt nhất (?) để gửi cho đồng chí *tất cả* những chi tiết về Xa-sa (hãy gửi gấp địa chỉ để đóng bìa sách).

Đồng chí hãy tự lo liệu lấy hộ chiếu, đừng hy vọng vào chúng tôi. Liệu Cle-rơ có nên đổi với Brô-đi-a-ghin không, khi mọi người đã biết đồng chí ấy?

Ai sẽ là đại biểu của Mát-xcơ-va? Người đó có hoàn toàn đáng tin cậy không? Anh ta có người kế tục tốt không? Tóm lại: xin nói một lần nữa: phải vào các ban chấp hành. Ni-giơ-ni có đáng tin cậy không?

Viết ngày 6 tháng Năm 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Xa-ma-ra

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

132

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

Tôi đã nhận được bài báo cùng những nhận xét của đồng chí¹⁾. Những quan niệm của đồng chí về sự lịch thiệp đối với bạn đồng nghiệp trong ban biên tập thật là hay! Thậm chí đồng chí không e ngại chọn những lời lẽ có tính chất miệt thị nhất, đây là chưa nói tới việc "biểu quyết" những kiến nghị mà ngay cả việc thảo ra

1) Xem V.I. Lê-nin. "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.377 - 432).

chúng đồng chí cũng không muốn, và thậm chí cũng chưa nói tới việc "biểu quyết" cách hành văn nữa. Tôi muốn biết đồng chí sẽ nói gì nếu tôi trả lời theo kiểu đó về bài báo của đồng chí bàn về cương lĩnh? Nếu đồng chí đặt cho mình mục đích là làm cho công việc chung của chúng ta không thể tiến hành được, thì con đường mà đồng chí chọn sẽ đưa đồng chí tới mục đích đó rất mau chóng. Còn về những quan hệ cá nhân, chứ không phải quan hệ công tác, thì đồng chí đã làm tan vỡ hoàn toàn, hay nói đúng hơn, đồng chí đã hoàn toàn cắt đứt chúng rồi.

N. Lê-nin

Viết ngày 14 tháng Năm 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.III

Theo đúng bản thảo

133

GỬI PH.V. LEN-GNÍCH

Như vậy, nhiệm vụ hiện nay của đồng chí là *tự mình* thành lập ra một uỷ ban trừ bị đại hội¹⁷⁵, đưa một người thuộc phái Bun¹⁾ vào uỷ ban đó (sau khi đánh giá người đó *về mọi phương diện* — việc đó NB!), đưa người của mình vào càng nhiều ban chấp hành thì càng tốt, đồng thời bảo vệ mình và người của mình cẩn thận như bảo vệ con người của mắt mình cho đến lúc đại hội họp. Tất cả những việc đó hết sức quan trọng! đồng chí hãy ghi nhớ điều đó. Trong việc này phải dũng cảm hơn, xông xáo hơn và nhanh trí hơn, còn trong những việc khác thì kín đáo hơn và thận trọng hơn.

1) C. Poóc-tnôi.

Khôn ngoan như rắn — và hiền lành (với các ban chấp hành: với Bun và Pê-téc-bua) như chim bồ câu.

Xta-rích mãi mãi của đồng chí

Viết ngày 23 tháng Năm 1902
Gửi từ Luân-đôn đến Xa-ma-ra

In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

134

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

14.VI.02.

L.I. rất kính mến!

Chị làm ơn chuyển hoặc gửi đi cho Ác-xê-ni-ép (L.Gr.) bức thư kèm theo đây.

Sức khoẻ của chị thế nào? Công việc của chị ra sao? Tôi khuyên chị mùa hè nên nghỉ ngơi; tôi rất tiếc rằng không thể nào dứt công việc ra để nghỉ được, — mà thần kinh của tôi lại căng thẳng đến tột độ.

Siết chặt tay chị.

Lê-nin của chị

Gửi từ Luân-đôn đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.XI

Theo đúng bản thảo

135

GỬI I.I. RÁT-TSEN-CỒ

Chúng tôi vừa mới đưa cho người thuộc phái Bun địa chỉ để gặp đồng chí. Đây là về vấn đề đại hội. Đồng chí cùng với anh ta (+ ban thường vụ hoặc một người nào nữa) phải tổ chức ra

một uỷ ban ở Nga để chuẩn bị đại hội. Đồng chí hãy giữ thái độ *đường hoàng hơn và thận trọng*. Hãy nắm lấy nhiều khu vực hơn, nơi đồng chí có trách nhiệm chuẩn bị đại hội, cứ viện vào ban thường vụ (nhưng gọi khác đi), tóm lại, hãy làm thế nào để toàn bộ công việc *hoàn toàn nằm trong tay đồng chí*, còn phái Bun thì tạm thời hãy cứ để hoạt động trong phái Bun thôi. Ở đây chúng tôi sẽ bắt đầu một loạt các cuộc đàm phán về việc xích lại gần ở đây, và sẽ báo ngay cho đồng chí biết.

Như vậy là tạm thời đồng chí *hãy dự kiến* thành phần của "uỷ ban ở Nga để chuẩn bị đại hội" có lợi nhất cho chúng ta (có thể nói thế này thì tiện hơn: đồng chí đã tổ chức ra uỷ ban ấy và rất phấn khởi với *sự tham gia* của phái Bun hoặc một điều gì đó tương tự). Đồng chí *nhất định* phải nắm lấy chức thư ký trong uỷ ban đó. Đây là những bước đầu. Còn sau đó chúng ta sẽ rõ.

Tôi nói "hãy dự kiến" thành phần là để đồng chí được tự do hơn: đừng tự bó tay mình ngay trước phái Bun (có thể nói, ví dụ như đã thu xếp được sự liên lạc với Vôn-ga, Cáp-ca-dơ, miền Trung — chúng ta có một đại diện ở đó — và với miền Nam — chúng ta có hai người về đó) và đồng chí hãy coi mình là người chủ của tổ chức này. Song tất cả những việc đó phải thận trọng hơn, không gây ra một sự trách móc nào.

Hãy viết vài chữ cho biết đồng chí đã rõ vai trò của mình chưa? Có thể là chúng ta còn kịp trao đổi thư từ với nhau.

Đồng chí nhất thiết phải gửi báo hàng tuần *một cách đều đặn* theo địa chỉ của Rögner: chúng tôi cần trao đổi thư tín thật đều đặn. Và chúng tôi muốn gửi một tạp chí hàng tuần đặc biệt: hãy gửi ngay cho địa chỉ của bác sĩ, kỹ thuật viên, người đi xe đạp, nghệ sĩ, và v.v. hoặc v.v..

... mãi mãi của đồng chí

Viết ngày 22 tháng Sáu 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

136

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

23.VI.02.

L.I. rất kính mến!

Rất đáng tiếc là tôi không thể nào thực hiện được lời yêu cầu của chị và đi Béc-nơ được. Sức khoẻ của tôi quá tồi và quả thực tôi không biết liệu có thể thuyết trình ở Pa-ri được không; tôi không chuẩn bị kịp, hầu như hoàn toàn Arbeitsunfähigkeit¹⁾, thần kinh không ra sao cả. Nếu có thể được tôi có lẽ sẽ lánh khỏi Pa-ri, nhưng lừa dối thì thật là vô lương tâm¹⁷⁶. Nếu tôi không để xảy ra chuyện phiền phức ở Pa-ri và nếu sau đó được nghỉ ngơi tý chút, thì tôi sẽ cố gắng (có thể là vào mùa thu) nhất định có lúc sẽ đến chỗ chị, còn bây giờ thì quả thực không thể được.

Siết chặt tay chị và cảm ơn chị đã cho biết tin tức về mình.

Lê-nin của chị

P.S. Nhà tôi nhờ hỏi xem: đã nhận được bức thư gửi cho L.Gr. chưa, và sau đó là bức thư của nhà tôi nói về tiền nong (yêu cầu đòi tiền lại hay là chuyển cho Rích-tơ)?

Gửi từ Luân-đôn đến Béc-nơ

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.XI*

Theo đúng bản thảo

137

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

23.VI.02.

Đồng chí G.V. thân mến! Tôi đã trút được gánh nặng khi nhận được bức thư của đồng chí chấm dứt những ý nghĩ về "nội

1) – không còn khả năng làm việc.

chiến". Chúng tôi càng thấy cuộc nội chiến ấy khó tránh khỏi bao nhiêu, thì những ý nghĩ như vậy càng nặng nề bấy nhiêu, bởi vì những hậu quả đối với đảng sẽ hết sức đáng buồn...

Khi chúng ta gặp nhau, tôi sẽ rất vui mừng được trao đổi với đồng chí về đoạn đầu của "câu chuyện" ở Muyn-khen¹⁷⁷, đương nhiên không phải là để bới móc chuyện cũ, mà là để cho tôi biết lúc đó cái gì đã làm cho đồng chí khó chịu. Tôi không hề có ý làm đồng chí bực mình, tất nhiên đồng chí biết điều đó.

V.I. cũng cho tôi đọc bức thư của đồng chí nói về bài báo, tức là đề nghị của đồng chí muốn được phát biểu quan điểm của mình trong bài báo của đồng chí viết về cương lĩnh. Bản thân tôi thiên về ý kiến cho rằng quyết định như vậy là tốt nhất và cho rằng đối với mỗi biên tập viên trước kia cũng như hiện nay bao giờ cũng có khả năng nhận thấy có sự khác nhau là 25% (nếu công nhận rằng làm như thế là hoàn toàn cần thiết) (như đồng chí đã nhận thấy cách đặt vấn đề hơi khác một chút về quốc hữu hoá cũng trong bài báo đó, hoặc về phái tự do trong bài phê bình đăng trên số 2 - 3 "Bình minh"). Đương nhiên là bây giờ tôi sẵn sàng một lần nữa trao đổi với đồng chí về những chỗ sửa đổi cần thiết trong bài báo của tôi¹⁾ và nhằm mục đích đó tôi sẽ gửi cho đồng chí bản in thử. Đồng chí hãy lựa chọn bất kỳ cách nào. Cần phải hoàn thành *càng nhanh càng tốt* tờ "Bình minh", nếu không thì những cuộc hội đàm kéo dài một cách khủng khiếp. Dù sao bây giờ tôi cũng sẽ báo ngay cho cả A.N. và I-u-li biết về ý định của đồng chí.

Tôi chưa có bản in thử bài báo của đồng chí, và vì vậy tôi không thể trả lời câu hỏi của đồng chí về đoạn nói về Mác được.

Theo tôi, vị tất đã nên đăng bức thư của người xã hội chủ nghĩa - cách mạng; họ cũng có cơ quan ngôn luận của mình — họ cứ việc tiến hành luận chiến trên cơ quan ngôn luận đó (mà ở họ

1) Xem "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.377 - 432).

thì đúng là luận chiến thật). Có lẽ đăng bài của Rô-da Lú-xăm-bua viết về Bỉ thì tốt, nếu việc đó có thể làm nhanh được.

Siết chặt tay đồng chí. *N. Lê-nin*

P.S. Mấy hôm nữa tôi sẽ sang Đức để thăm mẹ tôi và nghỉ ngơi¹⁷⁸. Thần kinh của tôi suy nhược "đến tột độ", và tôi cảm thấy mình hoàn toàn bị ốm. Tôi hy vọng chúng ta sẽ sớm gặp nhau ở Luân-đôn?

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.III*

Theo đúng bản thảo

138

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

2.VII.02.

Đồng chí G.V. thân mến!

Đồng chí thứ lỗi cho, vì tôi viết quá vội vàng. Tôi đã đến đây, đến Bre-tan để nghỉ (chờ người nhà cũng đến đây), nhưng ở Pa-ri, Béc-gơ đã đưa cho tôi bài báo ngắn của đồng chí ấy, và tôi còn nhận được bài do đồng chí gửi cho, có ký tên Vê-tê-ran.

Tôi hoàn toàn đồng ý với Vê-tê-ran. Vì bài báo nhỏ về Léch-kéc-tơ đăng trên tờ "Tia lửa" mà giữa tôi với Béc-gơ và Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na đã xảy ra một cuộc tranh cãi nhỏ, cả hai người đó, như mọi khi, đã nổi nóng và bắt đầu nói về việc không tránh khỏi sự khủng bố và chúng ta cần phải nói rõ điều đó (bằng cách này hoặc cách khác). Như vậy, bài báo nhỏ đăng trên tờ "Tia lửa"

đã là một sự thoả hiệp: đây là tất cả những gì mà tôi đã có thể giành được¹⁷⁹.

Bây giờ thì bản thân Béc-gơ lại phản đối một cách kiên quyết hơn đối với sự khủng bố, thậm chí phản đối cả những người như Léch-kéc-tơ nữa.

Nhưng vấn đề là ở chỗ: liệu đăng bài báo của đồng chí ký tên Vê-tê-ran thì có tiện không? *Đương nhiên là nếu đồng chí muốn, bài đó nhất định sẽ được đăng* (và còn kịp đưa vào số sắp tới), — nhưng nếu đồng chí gộp (nếu có thể nói như vậy) bài ấy với bài của Béc-gơ "Đấu tranh như thế nào" để chuyển bài đó thành bài xã luận cho số 22, thì có tốt hơn không? Tôi gửi cho đồng chí bài ấy, theo tôi trong đó có những chỗ cần phải sửa, những chỗ lảng tránh không thoả đáng vấn đề về Léch-kéc-tơ.

Nhân tiện tôi gửi cả bài báo nhỏ nói về bức thư của vị cha cố. Ý kiến của đồng chí thế nào?

Đồng chí G.V. thân mến, vậy xin đồng chí hãy trả lời gấp cho, và gửi lại cả ba bài đó về thẳng Luân-đôn (J. Richter, 30. Holford Sq. 30. Pentonville: London W. C.). Đồng chí hãy viết thư cho tôi cũng theo địa chỉ ấy.

Theo tôi, tốt nhất là điều mà đồng chí nói, phải nói *ngay trong bài xã luận*: điều đó có lợi cho thực chất của vấn đề ("*lời phản đối*" lại tờ "Tia lửa" sẽ dịu đi), và tăng thêm tính nhất quán của ấn tượng. Đồng chí sẽ tự nhiên và dễ dàng phát triển bài của mình thành bài xã luận, và do đó *thay* bài đó cho bài "Đấu tranh như thế nào". Theo ý tôi, việc thay đổi đó sẽ là một kết quả tốt nhất.

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí.

Gửi từ Lông-ny (bờ biển miền Bắc nước Pháp) đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1928 trong Văn tập "Nhóm "Giải phóng lao động"", số 6

Theo đúng bản thảo

GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ

Thư của Lê-nin gửi Ác-ca-đi

Bạn thân mến! Trước hết tôi thành tâm chúc bạn (và các bạn của bạn) thành công lớn: bắt tay vào việc cải tổ ban chấp hành địa phương. Việc này có thể là một bước ngoặt trong *toàn bộ* phong trào của chúng ta, vì vậy tiến hành việc cải tổ đó *đến cùng* là nhiệm vụ quan trọng nhất, cấp thiết nhất. Bạn hãy hết sức giữ mình để có thể hoàn thành được nhiệm vụ đó.

Bây giờ tôi bàn sang công việc. Bạn đề nghị giúp đỡ bạn "bản phác thảo cụ thể về kế hoạch công tác địa phương gắn liền với công tác chung của nước Nga". Để thực hiện ngay lập tức yêu cầu của bạn, tôi tạm viết thư cho bạn với tư cách cá nhân (để không kéo dài công việc vì phải liên hệ với các uỷ viên khác trong ban biên tập hiện đang phân tán ở các nơi; có thể sau này các đồng chí đó cũng sẽ tự viết thêm điều gì đó cho bạn). Tôi không hoàn toàn tin là đã hiểu đúng yêu cầu của bạn. Những nguồn tài liệu của tôi hiện nay là: bức thư của bạn viết ngày 21/VI và thư của đồng chí 2a 3b nói về hai cuộc gặp gỡ (giữa bạn, 2a 3b và Cra-xi-cốp) với Va-ni-a (Hội liên hiệp Pê-téc-bua)¹⁸⁰. Căn cứ vào những nguồn tài liệu ấy (nhất là tài liệu thứ hai), Va-ni-a "bây giờ là người cùng chí hướng với chúng ta, thẳng thắn nhận khuyết điểm trong lập trường trước kia của mình". Do đó tôi sẽ tiếp tục viết thư cho bạn và cho cả Va-ni-a nữa, và hoàn toàn giao cho bạn tùy ý chuyển thư của tôi ngay bây giờ cho Va-ni-a (và cho Ma-ni-a = tổ chức công nhân) hay là sau này hãy chuyển, chuyển nguyên văn bức thư hay sửa chữa một ít, trong trường hợp cần thiết tôi cũng giao cho bạn sửa chữa (có nhiên trong điều kiện có thể, báo cho chúng tôi biết tất cả những chỗ sửa chữa).

Nếu nói một cách chặt chẽ thì cố nhiên hiện nay tôi không thể gửi cho bạn "bản phác thảo cụ thể về kế hoạch công tác địa phương, gắn liền với công tác chung của nước Nga": đối với tôi nhiệm vụ đó là không thể thực hiện được nếu không có *một loạt* cuộc trao đổi *chi tiết* cả với Va-ni-a lẫn với Ma-ni-a. Tất cả những gì tôi có thể gửi được, đó là bản phác thảo những biện pháp thực tiễn phải do Va-ni-a thực hiện ngay và trước hết phải do Va-ni-a thực hiện, một khi anh ta đã trở thành Va-ni-a mới hay đang de facto muốn trở thành như vậy. Và tôi thiết tưởng rằng những biện pháp mà tất cả các bạn nêu ra trong lần gặp gỡ thứ hai với Va-ni-a (và được mô tả trong thư của 2a 3b) là hoàn toàn đúng. Tôi hoàn toàn đồng ý rằng "việc đầu tiên là công khai tuyên bố mình là người ủng hộ những quan điểm nhất định". Đó chính là việc đầu tiên và chỉ có thể làm bằng cách tuyên bố *công khai*¹⁸¹. Tôi biết rõ rằng đa số hoặc nhiều đồng chí của Va-ni-a (nghĩa là các ban chấp hành và các uỷ viên của các ban chấp hành đó) có thành kiến sâu sắc đối với những lời tuyên bố công khai đó, hay ít nhất cũng không quen với những lời như vậy. Xét về mặt các giai đoạn đã qua của phong trào và sai lầm đã khắc phục được mà nói, thì đặc điểm này hoàn toàn dễ hiểu. Nhưng chính vì Va-ni-a giữ một địa vị quan trọng như vậy, chính vì trước kia Va-ni-a đã công khai tuyên bố những quan điểm cũ của mình, những quan điểm khác hẳn với quan điểm của báo "Tia lửa", — chính vì thế nên tôi hết sức tha thiết khuyên các đồng chí (= Va-ni-a) khắc phục vụ không quen và thành kiến ấy. Từ trước đến nay công tác địa phương của chúng ta khổ sở nhiều nhất vì bệnh hẹp hòi và tình trạng tách biệt, vì các cán bộ hoạt động ở địa phương không muốn *tích cực* và kiên quyết nghiên cứu những vấn đề chung của đảng. Mong rằng Va-ni-a, một khi đã chuyển sang phía Đảng dân chủ - xã hội cách mạng thì hãy lập tức từ bỏ cái truyền thống đó và tuyên bố *công khai với tất cả mọi người* rằng *những quan điểm lý luận* cơ bản và *tư tưởng về tổ chức* của Va-ni-a là *như thế đó*, rằng Va-ni-a hiện nay tự đảm nhiệm thực hiện những tư tưởng ấy, đồng thời đề nghị tất cả các ban chấp hành khác cùng làm.

Lời tuyên bố đó sẽ có ý nghĩa to lớn cho cả Va-ni-a và cho cả toàn nước Nga, và tự bản thân lời tuyên bố đã là một *việc* lớn lao. Không nên sợ làm mất lòng những bạn cũ của Va-ni-a là những người đã giữ những quan điểm khác: ở đây tất cả mọi dấu vết của sự mất lòng sẽ bị tẩy sạch vì *bản thân* Va-ni-a cũng công nhận một cách công khai và thẳng thắn rằng hoàn cảnh và kinh nghiệm đã làm cho anh ta thấy rõ rằng những quan điểm lý luận, những nguyên tắc sách lược và các kế hoạch tổ chức trước đây, có liên quan bằng cách này hay cách khác với chủ nghĩa kinh tế, là không đúng. Ở đây sẽ không có gì là đả kích vào các quan điểm cũ ấy, mà chỉ là thừa nhận sự biến chuyển *của mình*. Sự thừa nhận thẳng thắn và công khai như vậy sẽ có ảnh hưởng lớn hơn gấp bội đến việc thống nhất *thực sự* tất cả những người dân chủ - xã hội Nga và đến việc chấm dứt hoàn toàn "sự luận chiến" giữa họ, so với hàng trăm lời phản kháng chống lại "sự luận chiến".

Như vậy là, trước hết và hơn hết phải: tuyên bố công khai trên báo chí (trên báo khổ nhỏ ở địa phương hay trên báo "Tia lửa", tốt nhất là ở cả hai báo). Tuyệt đối không nên trì hoãn biện pháp đó dù là một tuần lễ, vì *không có biện pháp đó* thì tất cả các biện pháp khác đều *có thể dễ dàng* trở nên không có hiệu quả (thất bại, v.v.), còn *nếu thực hiện được biện pháp đó* thì tức khắc sẽ củng cố được đường lối mới.

Nội dung bản tuyên bố đó phải như thế nào? Nếu Va-ni-a yêu cầu tôi góp ý kiến theo tinh thần đồng chí về việc này, (*cố nhiên không thể trước khi Va-ni-a yêu cầu tôi*), thì tôi sẽ trả lời: 1) thừa nhận là mình đoạn tuyệt với những quan điểm cũ (về lý luận, sách lược, tổ chức) có kèm theo lời nhận xét hết sức tổng quát (cố gắng trong 1 - 2 lời) về những quan điểm ấy. 2) Thừa nhận việc chuyển sang hàng ngũ những người ủng hộ báo "Tia lửa", thừa nhận các quan điểm lý luận, sách lược, tổ chức của báo "Tia lửa", thừa nhận báo đó là cơ quan *lãnh đạo* (NB: lãnh đạo tuyệt nhiên không có nghĩa là trong vấn đề gì cũng nhất định phải đồng ý với cơ quan đó. Nó chỉ có nghĩa là nhất trí với những

nguyên tắc *lãnh đạo* của một cơ quan như vậy thôi. Sự thừa nhận này *hoàn toàn cho phép* nêu ra những ý kiến bất đồng riêng biệt nếu có, và chỉ ra rằng tôi muốn có những sự thay đổi nào đó và tôi bây giờ là người ủng hộ báo "Tia lửa", tôi sẽ *thực hiện* những thay đổi đó, phần đầu để thực hiện được những thay đổi đó trong báo "Tia lửa"). 3) Đưa vấn đề thống nhất lên hàng đầu, nói đúng hơn, thực sự *phục hồi* Đảng công nhân dân chủ - xã hội thống nhất toàn Nga *bằng cách* cùng công tác với nhau, mà việc này phải bắt đầu từ việc tập hợp chung quanh báo "Tia lửa" để biến nó thành công cụ cổ động thực sự có tính chất toàn dân, và việc này (công tác) phải dẫn tới chỗ xây dựng một tổ chức chiến đấu toàn nước Nga, có khả năng tấn công quyết liệt vào chế độ chuyên chế. 4) Thừa nhận (việc này đã làm rồi, nhưng Va-ni-a chưa công bố) sự cần thiết phải cải tổ cơ cấu và hoạt động của Va-ni-a và Ma-ni-a (quan hệ của họ, v.v.), tuyên bố (có thể nói là) xét lại cơ cấu. 5) Thừa nhận sự cần thiết phải gần gũi hơn nữa *và hợp nhất* với tổ chức "Tia lửa" ở Nga để thực hiện những nhiệm vụ mà từ nay là nhiệm vụ chung của cả Va-ni-a lẫn của tổ chức ấy. 6) Cử một hay một số uỷ viên (có thể là người của Va-ni-a và của Ma-ni-a v.v.) của Ban Chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua bắt tay ngay vào việc thực sự tiến hành công tác nói trên, nghĩa là *hợp nhất* với báo "Tia lửa" và *thống nhất* đảng*.

Cố nhiên là trong 6 mục đó, mục thứ 6 hoàn toàn không thể công bố được, và có thể là những điểm khác cũng vậy. Lời tuyên bố có thể để chầm lửng và nói thẳng trước rằng những điểm nào đó (hay là "những điểm sau đó") vì những nguyên nhân bí mật nên không công bố được. Nhưng tôi xin nhắc lại: nếu quả Va-ni-a đã thực sự trở thành người của chúng ta, thì anh ta không nên trì hoãn lời tuyên bố ấy *một tuần nào nữa*.

Trong hội nghị này của các đại biểu Ban chấp hành đảng bộ

* Vấn đề này (§ 6) đã được giải quyết *de facto* trong phiên họp thứ hai của các bạn: gửi đại biểu ra nước ngoài để thoả thuận dứt khoát với nhau.

Xanh Pê-téc-bua cùng với Xô-ni-a (tổ chức "Tia lửa" ở Nga) và ban biên tập báo "Tia lửa" (ở nước ngoài) cũng sẽ thảo ra một kế hoạch thực sự cụ thể không những nhằm cải tổ công tác ở Pê-téc-bua, mà còn để trực tiếp thống nhất đảng, lập ra Ban tổ chức để chuẩn bị đại hội II của đảng, v.v., v.v. và v.v..

Sau nữa, hội nghị thứ hai của các bạn có dự định là "trước lúc thực hiện dự án nói trên (tháng Bảy sẽ cử đại biểu ra nước ngoài) thì phải tìm hiểu sơ bộ tình hình công tác của nhiều địa phương khác nhau trong tổ quốc bao la của chúng ta để có cơ sở xét đoán trong đại hội". Chính đó là cái quyết định mà tôi (nói thẳng ra) cho là sai lầm và tôi khuyên nên bỏ đi. Làm như thế là kéo dài công việc và bắt cá hai tay. Đầu tiên chúng ta hãy bắt con thứ nhất: bản thân chúng ta (chúng tôi và Va-ni-a) thoả thuận với nhau. *Như thế sẽ có nghĩa là* Va-ni-a và Xô-ni-a hoàn toàn nhất trí với nhau. Với sự nhất trí đó thì nhiệm vụ thực tế *sau này* (việc đi khắp nước Nga) sẽ do Va-ni-a và Xô-ni-a (+ hay là = ?) thực hiện hoàn toàn dễ dàng. Còn hiện nay mà phân tán ra thì không hợp lý: trước hết (1) chúng ta sẽ hoàn toàn *thuyết phục* được Va-ni-a và Ma-ni-a, sau đó (2) *sẽ tuyên bố* cho mọi người biết về quan điểm của mình, tiếp theo (3) lập tức thoả thuận với báo "Tia lửa" (ở nước ngoài, nơi tờ "Tia lửa" có cả một kho lưu trữ tài liệu về tình hình công việc ở các địa phương của tổ quốc bao la: các đồng chí, đừng coi thường cái kho lưu trữ ấy!) và (4) với Xô-ni-a, và lúc bấy giờ mới (5) đi khắp nước Nga với mục đích thực tiễn trực tiếp là *thực sự* thống nhất công tác (và triệu tập đại hội toàn đảng).

Bạn ạ, có thể đây là "phác thảo cụ thể về kế hoạch" về những nhiệm vụ thực tiễn sắp tới. Nếu § 2 gặp khó khăn thì có thể đưa § 3 lên đầu (làm như vậy cố nhiên là có kéo dài một ít, nhưng trong những điều kiện nhất định nào đó thì việc kéo dài đó là điều không thể tránh khỏi). Nhưng dấu sao cũng phải đưa ra cả § 2 lẫn § 3. Đồng thời một điểm hết sức quan trọng là làm thế nào để các uỷ viên của Va-ni-a tới đây có được quyền hạn càng rộng càng tốt, để có thể có 2 uỷ viên chứ không phải 1 (tuy điều này

hoàn toàn lệ thuộc vào những điều kiện địa phương, và điều đó thì bạn hiểu rõ hơn nhiều).

Đến đây hình như có thể kết thúc được rồi. Xin bạn hãy nhanh chóng viết cho biết ý kiến của bạn: tôi có hiểu đúng yêu cầu của bạn không? liệu có thực hiện được "kế hoạch cụ thể của tôi" không? và v.v.. Tôi hơi lo là tình hình chưa được tốt đẹp như thế, lo là Va-ni-a chưa phải hoàn toàn là người thuộc phe ta. Điều đặc biệt đáng ngờ là cho tới bây giờ người ta vẫn chưa đưa cho Ma-ni-a cuốn "Làm gì?"¹⁾ Nếu bạn lại họp in pleno (tức là *toàn* Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua) với Va-ni-a một lần nữa thì tốt: làm như vậy là hết sức quan trọng để *biết chính xác* xem có những người chống đối không, cụ thể là những người nào, những điểm chính của họ là gì. Việc bạn và Ma-ni-a trực tiếp gặp nhau cũng quan trọng như vậy. Hãy xúc tiến *ngay khi có điều kiện và bằng bất kỳ giá nào* chuyển đi sang đây của Va-ni-a (nếu cả Ma-ni-a nữa thì tốt!) (đến *thẳng* Luân-đôn: *nhất định* phải cho họ địa chỉ ở *Luân-đôn* và địa chỉ ở Bỉ của Mê-sê-ri-a-cốp để phòng khi bắt trặc). Nếu bạn làm được điều ấy thì đó là thắng lợi to lớn đảm bảo kết quả của các hoạt động của bạn, dù là hiện tại bạn có bị thất bại hoàn toàn. Bạn không nên quên rằng sự thất bại như vậy rất có thể xảy ra và vì thế nhất định phải tiến hành ngay tức khắc, không chút chậm trễ, biện pháp *thực tế* đầu tiên (tuyên bố và đi sang đây).

Nếu Va-ni-a *thực sự* trở thành người hoàn toàn *của chúng ta* thì qua một vài tháng nữa chúng ta sẽ tiến hành Đại hội II của đảng và biến tờ "Tia lửa" thành tờ bán nguyệt san, hoặc tờ tuần san của đảng. Bạn hãy cố gắng thuyết phục Va-ni-a rằng, chúng ta không hề định xao nhãng công tác *địa phương*, rằng Pê-téc-bua là một "địa phương" *trực tiếp* có ý nghĩa toàn Nga, rằng sự hợp nhất giữa Va-ni-a và Xô-ni-a sẽ làm cho công tác địa phương được tăng cường rất nhiều và đồng thời đưa ngay toàn đảng từ

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245.

trạng thái hư hư ảo ảo lên trình độ không những tồn tại thực tế, mà còn là lực lượng hết sức quan trọng.

Siết chặt tay. *Lê-nin* của bạn

Viết khoảng từ 9 đến

16 tháng Bảy 1902

Gửi từ Lông-ny (bờ biển miền Bắc nước Pháp) đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1924 trên tạp chí

"Cách mạng vô sản", số 3

Theo đúng bản thảo

140

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

12.VII.02.

Đồng chí G.V. thân mến! Tôi đã nhận được bài báo của đồng chí¹⁾. Rất cảm ơn đồng chí về chỗ sửa chữa. Tôi vừa mới gửi bài đó đi Luân-đôn. Còn về bài báo của Béc-gơ thì V.I. cho rằng bài đó hoàn toàn có thể cho đăng liền cạnh đó, nhưng theo ý kiến tôi, tốt nhất nên hoãn bài đó lại. Chúng tôi sẽ hỏi Béc-gơ.

Đồng chí hãy viết thư cho tôi qua Luân-đôn, bởi vì tôi không biết chắc là tôi còn ở đây lâu không. Tuy vậy tôi sẽ ở đây minimum khoảng một tuần và để phòng xa trường hợp đồng chí sẽ viết thư vào thời gian đó, tôi ghi địa chỉ sau:

M-me Leguen (pour M. Olinoff)

Loguivy (par Ploubazlanec).

Côtes du Nord.

France.

1) Ở đây ý muốn nói tới bài báo "Phê phán các nhà phê phán ở nước ta", sau đó bài này được đăng trên tạp chí "Bình minh", số 4.

Tại sao chuyến đi Bruy-xen của đồng chí lại không thành?¹⁸² Lẽ nào lại không triệu tập được hội nghị? Tôi hy vọng rằng dù sao cũng sẽ gặp nhau ở Luân-đôn. Tôi cho rằng kế hoạch của L. Gr. thay cuộc gặp mặt đó bằng chuyến đi của tôi và Béc-gơ đến Thụy-sĩ trong vòng 10 - 12 ngày (sic!) và ở đây gặp gỡ mấy người Nga mới tới, là kế hoạch rất không đạt. Có thể làm được gì có lợi trong vòng 10 - 12 ngày đó? Bởi vì nhất thiết phải tìm hiểu một cách căn bản và riêng với từng người Nga ấy, thế nhưng ngay những cuộc trao đổi của chúng ta cũng đã nhiều rồi. Còn ở lâu tại Thụy-sĩ thì không thể được (bỏ bê công việc). Cuối cùng là những người Nga cần phải nghiên cứu toàn bộ (hoặc một phần) các thư từ của chúng ta trao đổi với nước Nga (nếu những người Nga đó là những người thuộc phái "Tia lửa"), mà việc đó chỉ có thể làm được ở Luân-đôn. Nếu không nghiên cứu các thư từ đó thì cuộc gặp gỡ sẽ không có mục đích và hầu như vô ích. Vì tất cả những nguyên nhân ấy nên tôi rất ủng hộ việc gặp gỡ ở Luân-đôn.

Siết chặt tay đồng chí.... của đồng chí

P.S. Theo ý tôi, bây giờ không việc gì phải thống nhất với "những thành viên của Hội liên hiệp": họ cư xử thật xấu xược và đã làm cho Béc-gơ hết sức "bực mình" ở Pa-ri¹⁸³. Có thể là anh ấy sẽ chuyển cho đồng chí bức thư của tôi, trong đó tôi trình bày tỉ mỉ các lý do phải nghiêm khắc và hết sức thận trọng đối với họ. Công việc của chúng ta ở nước Nga hiện giờ đang tiến triển mạnh, thế mà "những thành viên của Hội liên hiệp" lại hăm dọa là sẽ tỏ ra độc lập! Xin chúa cứu giúp...

Tờ "Bình minh" không hiểu sao vẫn im lìm. Dietz cười nhạo: nó không thoát khỏi số mệnh được!

Gửi từ Lông-ny (bờ biển miền Bắc nước Pháp) đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.IV

Theo đúng bản thảo

141

GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A

16.VII.02.

Anh gửi kèm bức thư cho Ác-ca-đi¹⁾.

Hôm nay anh đã nhận được thư của em, các bản in thử và tiền. Merci.

Về vấn đề "đại hội" ở Thụy-sĩ¹⁸⁴ nói chung có một sự lầm lẫn đáng nguyên rủa nào đó. (Trước hết) ai đã nghĩ ra "đại hội" ấy? *Không phải chúng ta*. Có lẽ B.N. đã sáng tác ra chuyện ấy, cần phải cảnh cáo anh ta nghiêm khắc hơn về tính nhẹ dạ (chuyến đi ở ngoài nước, ba hoa với Cô-rê-nép-xki về đại hội, v.v.); nếu em vẫn chưa làm việc ấy thì hãy *cảnh cáo đến nơi đến chốn*. Anh định tự làm việc đó, nhưng có lẽ em làm thì tốt hơn, bởi vì anh quá bực.

Không ai tổ chức "đại hội" cả: để tổ chức đại hội thì mọi người cần tập họp lại (nhưng chúng ta không biết tí gì chính xác về Ác-ca-đi và Xô-ni-a²⁾ cả). Để tổ chức "đại hội" cần phải có những người nào đó ở nước ngoài (đại loại như Đim-ca, phái già, có thể là A-lếch-xan-đrô-va, v.v.), nhưng *chưa hề bàn bạc gì về vấn đề đó*. Để tổ chức đại hội chưa có ai soạn thảo cương lĩnh, chưa ai biết được là ở đó sẽ nói về vấn đề gì: bàn về tổ chức "Tia lửa" ở Nga à? thiếu các đại biểu của chính tổ chức đó?? Toàn bộ việc đó đều hết sức vội vàng và thiếu suy nghĩ!

Bản thân L.Gr. giờ đây cũng hoãn việc đó "đến mùa thu". Chính em cũng hãy cố gắng "đánh tan" cái tin bậy bạ về "đại hội" ấy đi. Bây giờ *cần phải gặp* La-pốt: đồng chí ấy sẽ gặp những người Thụy-sĩ và *chính đồng chí* ấy cũng sẽ đến chỗ chúng ta. Còn gì nữa nhỉ? Sau đó là Pô-va-rơ, có lẽ anh ấy cần học tập — cứ để anh ấy học ở Xuy-rích; như thế rất tốt. Có thể là anh ấy cũng như B.N. sẽ còn ở nước ngoài *hàng tháng* nữa!?? Cho

1) Xem tập này, tr.244-247.

2) Xô-ni-a — tên gọi bí mật của trung tâm báo "Tia lửa" ở Xa-ma-ra.

nên việc gì mà phải vội gặp? Lúc nào anh ấy muốn đi thì *tự* anh ấy sẽ phải đến chỗ chúng ta, còn bây giờ thì không việc gì phải kéo anh ta cả. B.N. và V.V. viết cho Béc-gơ những điều thật nhảm nhí: "không thể bàn bạc mà thiếu P.B. được". Với ai? Với Pô-va-rơ — anh ấy ở chỗ P.B. với ba nhân vật — họ cũng ở chỗ P.B. Với La-pốt — anh ấy cũng sẽ ở chỗ P.B. Em hãy khuyên Béc-gơ xí vả V.V. và B.N. đến nơi đến chốn về việc nói nhảm nhí như vậy và hãy viết thư cho anh biết xem ý kiến của Béc-gơ thế nào, và liệu có hy vọng rằng anh ấy sẽ trả lời họ như thế nào để đánh tan cái lối thích hành động ngu xuẩn như vậy. Và sau đó chính P.B. đến Muyn-khen, và sẽ đến cả Luân-đôn. Việc G.V. đến (*sẽ đến*) là rất cần thiết, điều này không ai còn nghi ngờ gì nữa.

Anh đã viết thư cho G.V. nói rằng anh chẳng biết tí gì về "đại hội" cả, nhưng *rất cần cuộc gặp gỡ để bàn về công tác* (với La-pốt, v.v.) tại Luân-đôn, nơi mà tất nhiên G.V. cũng sẽ tới. Nếu cần, anh sẽ lại viết thư cho đồng chí ấy.

Em hãy cố gắng *bằng mọi cách* tác động đến L.Gr. để khuyên can anh ta: anh ta chưa biết rõ là "đại hội" ấy gồm những ai, họp *để làm gì* và *sẽ như thế nào*.

Anh của em...

Theo anh, không cần gửi lại các bản in thử chứ? N'est ce pas?¹⁾

Còn bài báo của V.I. thế nào, lẽ nào chưa xếp chữ xong?

[[Em chớ có quên: trong bài báo về ruộng đất của anh có [[đoạn trích của Bun-ga-cốp: t.? tr.? Không thể để thế được, và nếu anh không về sớm hơn và không xem bản in thử được nữa, thì em đừng xoá toàn bộ chú thích, mà chỉ xoá các chữ: "t. — tr. — "¹⁸⁵.

Gửi từ Lông-ny (bờ biển miền Bắc nước Pháp) đến Luân-đôn

In lần đầu năm 1928 trong Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

1) — Có phải thế không?

142

GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ

Thư gửi Ác-ca-đi

Bạn thân mến! Tôi đã đọc bức thư dài nữa của bạn đề ngày 6 tháng Sáu, và muốn bổ sung thêm vài điều vào bức thư trước của tôi¹⁾. Thông báo của bạn về cuộc đàm luận với công nhân làm chúng tôi rất vui mừng. Chúng tôi hân hũu lắm mới nhận được những bức thư như vậy, những bức thư quả là mang lại rất nhiều phấn khởi. Nhất thiết bạn hãy truyền đạt lại điều đó với công nhân ở chỗ bạn và hãy chuyển cho họ lời yêu cầu của chúng tôi là chính họ nên viết cho chúng tôi *không phải chỉ để đăng báo*, mà còn để trao đổi ý kiến, làm cho khỏi mất liên hệ với nhau và hiểu biết lẫn nhau. Đồng thời riêng tôi đặc biệt muốn biết thái độ của công nhân đối với cuốn "Làm gì?"²⁾ như thế nào, bởi vì tôi vẫn chưa nhận được ý kiến nhận xét của công nhân.

Như vậy là bạn hãy trực tiếp làm cho nhóm công nhân của bạn và cả Ma-ni-a³⁾ nữa liên hệ với chúng tôi: việc đó rất quan trọng và sẽ củng cố thêm nhiều sự gắn bó của họ với tờ "Tia lửa" và vị trí của bạn trong số họ. Rồi sau đó, nếu trong số lãnh tụ của Ma-ni-a có những người thực sự có tài năng, và một trong số những người đó đến được chỗ chúng tôi thì tốt quá: bạn hãy gợi ý cho họ như vậy và thử bàn bạc xem họ xem xét vấn đề đó như thế nào.

Sau đây còn ba điểm nữa.

1) Xem tập này, tr.234 - 240.

2) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245.

3) Ma-ni-a — tên gọi bí mật Ban chấp hành của Tổ chức công nhân ở Pê-téc-bua.

1) Nếu Va-ni-a¹⁾ là của chúng ta, thì bạn phải xác định thái độ của mình đối với nó như thế nào? Bạn nghĩ sao? Có thể, nếu Va-ni-a và Ma-ni-a *hoàn toàn* là người của ta (và nếu họ đưa ra lời tuyên bố mà tôi đã nói tới — điều đó rất quan trọng), thì họ có thể sẽ nhận bạn vào Ban chấp hành trung ương của mình¹⁸⁶ và *ngoài ra* sẽ còn chính thức xác nhận nhiệm vụ của bạn là tiến hành một công tác thống nhất toàn Nga đặc biệt? (tức là "Ban chấp hành trung ương giao phó cho NN, một uỷ viên của mình và một uỷ viên của tổ chức "Tia lửa" ở Nga, là tổ chức được Ban chấp hành trung ương hoàn toàn nhất trí, giao phó cho NN đó tiến hành việc chuẩn bị thống nhất đảng theo tinh thần của tờ "Tia lửa").

Có thể là đoạn đó sẽ biến đổi như sau (đương nhiên tôi chỉ vạch ra điều đó một cách giả định thôi): "Ban chấp hành trung ương của Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua bày tỏ sự hoàn toàn nhất trí của mình với tổ chức "Tia lửa" ở Nga và với sự thoả thuận chung của uỷ ban, vui lòng tiếp nhận vào Ban chấp hành đảng bộ một nhóm người thuộc tổ chức đó và chuyên đảm nhiệm việc vận chuyển tờ "Tia lửa" và phân phối báo đó *trong toàn nước Nga*. Ban chấp hành trung ương cử ra một số uỷ viên để giúp đỡ nhóm này và cấp cho một khoản tiền, đồng thời một thành viên của nhóm đó (Ác-ca-đi) tham gia vào Ban chấp hành trung ương của Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua, nhưng vẫn là thành viên của tổ chức "Tia lửa" ở Nga, và chuyên chỉ đạo việc chuẩn bị thống nhất đảng theo tinh thần của tờ "Tia lửa". Tôi coi nhóm đó là những người mà bạn đã cử đi mua cá¹⁸⁷, v.v.. Tôi xin nhắc lại một lần nữa: tôi chỉ vạch ra một vài giả định trong số những giả định có thể chấp nhận được và có thể có được để thực hiện lời đề nghị của bạn là giúp "một bản phác thảo cụ thể về kế hoạch" và đưa ra cho bạn xét xem nên áp dụng bằng cách này hoặc cách khác những giả định của tôi. Bạn nhất định phải viết thư cho tôi xem tình hình công việc bây giờ như thế nào và bạn xúc tiến nó

1) Va-ni-a — tên gọi bí mật của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua.

theo phương hướng nào. Bạn chớ nên để lỡ thời cơ và hãy nhớ rằng hai chúng ta cần phải thống nhất với nhau càng chi tiết càng tốt về kế hoạch chiếm lấy một cách hoàn toàn và dứt khoát "chiếc âm thoa" (= Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua = Va-ni-a). Và đối với các bạn trẻ của mình bạn phải khôn ngoan như rắn.

Nếu cái đó có thể được thì đó sẽ là tốt hơn cả. Khi ấy bạn có thể sẽ là đại biểu của Va-ni-a trong Ban tổ chức (chuẩn bị cho Xa-sa¹⁾), còn một người khác nữa trong số chúng ta sẽ là đại biểu của Xô-ni-a. Bạn hãy viết thư gấp cho biết ý kiến của bạn về vấn đề này thế nào? bạn đã nói chuyện với Va-ni-a và Ma-ni-a về vấn đề đó chưa?

2) Bạn nhất định phải thành lập Ban tổ chức ở Nga và nắm lấy ban này: bạn thay mặt cho Va-ni-a, Cle-ơ thay mặt cho Xô-ni-a, và + thêm một người nữa của chúng ta từ miền Nam — đây là lý tưởng. Bạn phải hết sức thận trọng và dè dặt đối với phái Bun, đừng lật quân bài lên, để cho phái đó chỉ đạo công việc của phái mình, nhưng không để cho phái đó can thiệp vào công việc của Nga: bạn hãy nhớ rằng đây là một người bạn không đáng tin cậy (mà còn có thể là kẻ thù nữa).

3) Bạn hãy giải thích cho tất cả mọi người và ở mọi nơi hiểu rằng thật là chuyện đơm đặt nếu cho rằng ban biên tập tờ "Tia lửa" muốn tự trở thành Ban chấp hành trung ương của đảng ở Nga. Đây là điều nhảm nhí. Ban chấp hành trung ương chỉ có thể tồn tại trong địa bàn hoạt động, và chúng tôi mong muốn rằng Ban chấp hành trung ương sẽ lớn lên từ Ban tổ chức và từ công nhân cách mạng. Còn quan hệ của ban biên tập tờ "Tia lửa" với Ban chấp hành trung ương thì sẽ được quy định theo nguyên tắc phân chia chức trách (lãnh đạo tư tưởng và chỉ đạo thực tiễn), thêm vào đó để thống nhất sẽ có những đại hội thường kỳ, và có thể là một trong số 5 (thí dụ như vậy) uỷ viên Ban chấp hành trung ương sẽ thường xuyên được cử làm đại biểu ở đây. Nhóm "Đấu tranh" tung ra cái tin đơm đặt ấy và cần phải vạch trần nó ra. Chúng

1) Xa-sa — tên gọi bí mật của Đại hội II của đảng.

tôi không muốn trả lời những tên hèn mạt ấy trên báo chí: tốt nhất là trừng phạt bọn chúng bằng sự im lặng của tờ "Tia lửa".

Có thể những hoài nghi của Va-ni-a (bạn đã viết về những mối hoài nghi ấy) sinh ra là do Va-ni-a còn mơ hồ về vấn đề đó chăng? Bạn hãy cố gắng làm cho Va-ni-a và hơn thế nữa, làm cho Ma-ni-a hiểu một cách hết sức rõ ràng.

Siết chặt tay bạn và chúc bạn hết sức vững vàng.

Lê-nin của bạn

[P.S. Nếu Va-ni-a có ý định yêu cầu xác định chính xác quan hệ giữa họ với Ma-ni-a, giữa các thành viên của họ và thành viên của Ma-ni-a tham gia vào Ban chấp hành trung ương Pê-téc-bua, thì theo ý kiến tôi, tốt nhất là hoãn lại việc đó đến cuộc gặp gỡ ở đây và nói thẳng với Va-ni-a: "Một trong hai phương án: hoặc là chúng ta thực sự đoàn kết, nếu vậy thì trong vòng một tháng, trong công tác chung chúng ta sẽ thống nhất với nhau đến mức giữa chúng ta không còn một dấu vết hiểu lầm dù nhỏ nào, bởi vì tất cả chúng ta đều sẽ là những người theo phái "Tia lửa" cả. Hoặc là có sự bất đồng, khi đó chúng ta sẽ xa rời nhau một cách êm thấm. Còn như lại gây gổ với nhau bằng cách thảo các hiệp nghị, v.v. thì chúng tôi không muốn!" Qua bức thư của bạn đề ngày 6 tháng Sáu, tôi thấy rằng ngay từ đầu bạn đã trả lời họ theo tinh thần như vậy, và dĩ nhiên là bạn xử sự thật tuyệt.]

Viết ngày 16 tháng Bảy 1902

Gửi từ Lông-ny (bờ biển miền Bắc nước Pháp) đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1924 trên tạp chí "Cách mạng vô sản", số 3

Theo đúng bản thảo

GỬI I. I. RÁT-TSEN-CÔ

Bạn thân mến! Cách đây không lâu, chúng tôi nhận được tin của bạn cho biết về việc các bạn của Va-ni-a — "các thành viên

của Hội liên hiệp" (= những người ủng hộ báo "Sự nghiệp công nhân") được tha, tin đó khiến chúng tôi lại nảy ra một số nghi ngờ. Bây giờ liệu Va-ni-a có vững vàng không?¹⁾ Dù sao bạn hãy cứ đặt thẳng vấn đề với Va-ni-a, cố gắng để có được câu trả lời trực tiếp, trong trường hợp trả lời phủ định, bạn hãy dùng những lời lẽ kiên quyết nhất để làm cho họ bẽ mặt, và vô luận thế nào, cũng lập tức báo cho chúng tôi biết ngay tình hình. Nếu Va-ni-a lại đã xa rời chúng ta (hoặc dù chỉ đang xa rời) thì bạn lại càng cần phải tập trung gấp bội những cố gắng vào Ma-ni-a²⁾: nếu có thể thì tập trung thẳng vào Ma-ni-a; nếu không được thì gián tiếp qua các bạn mới của bạn, mà về cuộc nói chuyện với họ bạn đã viết cho chúng tôi một cách thật tỉ mỉ và thật hay.

Nhiệm vụ của bạn (trong trường hợp Va-ni-a tỏ ra bấp bênh hoặc lệch lạc, dù là *hết sức nhỏ*) là phải chuẩn bị cuộc đấu tranh của những người thuộc phái "Tia lửa" ở Pê-téc-bua chống những tàn dư của chủ nghĩa kinh tế³⁾. Cố nhiên không việc gì phải nói cho họ biết về cuộc đấu tranh đó, nhưng phải hết sức chuẩn bị cuộc đấu tranh đó, và nếu có thể thì chuẩn bị về cả hai mặt. Nghĩa là, thứ nhất, cố gắng giữ những quan hệ cá nhân đã có với các bạn bè của chúng ta trong những người trí thức, chiếm một nửa Va-ni-a; cố gắng gặp họ, tác động đến họ, phê phán họ, gặp các thanh niên của họ, chuẩn bị cho phái "Tia lửa" tách rời khỏi những kẻ lừng chùng. Mặt thứ hai quan trọng hơn rất nhiều — đó là công nhân. Nhóm của bạn là cơ sở rất tốt, và trước hết bạn phải cố gắng làm thế nào để nhóm ấy phát triển, hiểu và xác định được thái độ thù địch đối với Va-ni-a. Bạn hãy cố gắng đưa cho nhóm ấy cuốn "Làm gì?"⁴⁾ và phấn đấu để đạt được (theo thư của bạn thì điều đó

1) Va-ni-a — tên gọi bí mật của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua.

2) Ma-ni-a — tên gọi bí mật của Tổ chức công nhân ở Pê-téc-bua.

3) Trong bản thảo đoạn văn dẫn ở trên bị gạch bỏ bằng bút chì đỏ.

4) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245.

không khó lắm) sự nhất trí *hoàn toàn*, ngoài ra bạn hãy đặc biệt và hết sức nhấn mạnh rằng cuốn "Làm gì?" chủ yếu là nhằm chống những người kiểu "Pê-téc-bua". Khi nói chuyện với họ bạn hãy nói hết mọi vấn đề, luôn luôn viện dẫn Va-ni-a, coi đó là một điển hình xấu, điển hình không nên theo. Tôi sẵn sàng ra sức giúp đỡ bạn trong việc ấy, thí dụ như viết một số thư gửi nhóm đó. Mong rằng nhóm ấy trước tiên sẽ tự giác và hoàn toàn trở thành nhóm của phái "Tia lửa", tự giác và *hoàn toàn* thù ghét với toàn bộ "lề lối Pê-téc-bua" cũ, cả báo "Tư tưởng công nhân", cả báo "Sự nghiệp công nhân", và bất cứ một sự lừng chùng nào. *Lúc đó (và chỉ lúc đó)* chúng ta mới làm như thế này: bản tuyên bố mà bạn khuyên Va-ni-a soạn và tôi đã viết cặn kẽ cho bạn rõ về nó¹⁾, thì cố nhiên là với sự thay đổi chút ít về hình thức, sẽ do nhóm đó làm, họ sẽ giương cao "ngọn cờ khởi nghĩa" chống phái kinh tế của Va-ni-a và tuyên bố cuộc đấu tranh trực tiếp nhằm tranh thủ cả phái Ma-ni-a về phía mình.

Tôi không một phút nào hoài nghi là cuộc đấu tranh ấy sẽ kết thúc nhanh chóng và thắng lợi hoàn toàn, tôi thấy khó khăn chính không phải là cuộc đấu tranh ấy, mà chính là làm thế nào để lôi kéo người ta vào cuộc đấu tranh trực tiếp, làm thế nào để không còn có những sự thoả hiệp với Va-ni-a nữa, không còn nhân nhượng nó nữa, không còn có những sự trì hoãn nữa, v.v.. *Tuyệt đối* không có một sự thoả hiệp nào, *thẳng tay* đấu tranh chống tất cả mọi tàn dư dù nhỏ nhất của chủ nghĩa kinh tế và lề lối thủ công nghiệp, theo ý tôi, đó là nhiệm vụ ở trong nhóm mà bạn phải đặt ra cho mình. Thà mất 1/4 năm, 1/2 năm hay lâu hơn nữa để chuẩn bị, nhưng thành lập được nhóm "Tia lửa" *chiến đấu* thì còn hơn là liên kết những người chưa hoàn toàn đi theo mình với các nhà ngoại giao và những kẻ chờ thời của Va-ni-a.

Hãy lợi dụng cơ hội là đối với nhóm đó bạn vẫn được rảnh tay, và hãy kiên quyết làm theo đường lối của mình, không để cho

1) Xem tập này, tr.236 - 237.

những người không hoàn toàn đi theo mình được đến vừa tầm súng.

Nếu bạn tiến hành công việc như vậy thì bạn sẽ không bị lệ thuộc vào sự ngã nghiêng và dao động của Va-ni-a, bạn sẽ có chỗ dựa *của mình*. Có lúc bạn buộc lòng phải dùng thủ đoạn chính trị với Va-ni-a, nhưng bạn tuyệt đối không nên dùng một chút thủ đoạn chính trị nào với nhóm đó, mà trong nhóm đó, bạn phải luôn luôn chống Va-ni-a *một cách không nhân nhượng*. Sách lược của bạn lúc đó sẽ đơn giản: nếu Va-ni-a đến với chúng ta, bạn hãy xoa đầu Va-ni-a, nhưng thủ sẵn hòn đá, nghĩa là bảo thẳng với Va-ni-a rằng làm thế chưa đủ, phải lại gần hần và bước vào, rằng bạn chưa thoả mãn với điều nhỏ bé đó. Nếu Va-ni-a xa rời chúng ta thì bạn không thể bỏ qua một sai lầm nào, một thiếu sót nào của nó cả. *Tóm lấy* mọi thiếu sót của Va-ni-a và thẳng tay tố giác và lên án những thiếu sót đó ở trong nhóm (và nếu có thể thì đôi lúc cả trên báo "Tia lửa" nữa) — đó phải là một trong những nhiệm vụ chính của bạn.

Tóm lại, đối với Va-ni-a bạn phải luôn luôn giữ vững nguyên tắc: tôi muốn hoà bình với anh, nhưng để thực hiện điều đó tôi dùng mọi lực lượng để chuẩn bị cuộc đấu tranh chống lại anh.

Để kết luận, tôi có một lời khuyên thực tế. Xét về bản chất, Va-ni-a là một tổ chức có tính chất ngoại giao và sách vở. Va-ni-a bây giờ đã nêu lên vấn đề sửa lại cái ổ và chắc hẳn là do sự che đậy khéo léo là "xét lại cơ cấu", nó sẽ làm chậm trễ công việc, gây ra hàng ngàn sự thoả hiệp, v.v.. Bạn đừng để mình bị mắc cái bẫy đó. Bạn hãy chế nhạo không thương xót cái tính thích sáng tác ra các điều lệ. Vấn đề không phải ở các điều lệ, và nếu ai nghĩ rằng căn cứ vào những tư tưởng sách lược và những tư tưởng tổ chức nào đó có thể viết được một bản điều lệ mẫu, thì kẻ đó hoàn toàn không hiểu gì cả và phải *truy nã* hần đến cùng vì sự ngu dốt đó. Nếu Va-ni-a cho rằng họ sẽ thảo luận một cách toàn diện về điều lệ mới, sửa lại 40 § trong số 50 và sau đó thì "dùng bánh cưới trong buổi lễ cưới", nghĩa là sau đó dựa theo điều lệ mới, công việc sẽ tiến triển

theo chiều hướng mới, — nếu Va-ni-a (như đã thấy rõ qua mọi việc) quan niệm như vậy thì tức là nó chỉ bỏ những thành kiến cũ ở ngoài miệng thôi, chứ thật ra còn giữ nhiều ý nghĩ ngu xuẩn mà ta cần phải đấu tranh và đấu tranh. Bạn hãy đấu tranh với lối sách vở và chủ nghĩa hình thức, hãy chứng minh rằng vấn đề không phải ở điều lệ mà là ở chỗ 1) thống nhất quan điểm sau khi *suy nghĩ thật kỹ càng* về các quan điểm ấy và 2) *thống nhất* trong công việc thực tế *nhất*.

Đúng trên quan điểm đó, chúng tôi phải nhờ vào cái trò chơi điều lệ do các anh (Va-ni-a) nêu ra và chúng tôi tuyên bố thẳng thắn rằng: chúng tôi là những người như thế nào, chúng tôi muốn cái gì và làm việc như thế nào, điều ấy các anh biết và cần phải tìm hiểu không những qua sách báo mà còn qua các cuộc gặp gỡ cá nhân ở trong nước và ở ngoài nước (trong hoạt động cách mạng những cuộc gặp gỡ như thế là không thể tránh được). Nếu không muốn kê vai sát cánh cùng với chúng tôi thì các anh hãy tuyên bố thẳng, đừng nói quanh co, và nên nhớ là chúng tôi sẽ dùng phương pháp "quân sự" để đấu tranh chống lại mọi sự quanh co. Các anh đừng tưởng rằng dùng việc xét lại các điều lệ, v.v. các anh có thể che giấu không cho chúng tôi thấy sự quanh co của các anh. Còn nếu muốn cùng đi với nhau thì hãy bắt tay *ngay* vào việc và lúc đó các anh sẽ thấy rằng gắn chặt với tờ báo toàn Nga, xuất bản tờ báo đó và dựa trên cơ sở tờ báo đó thì chính bản thân công tác đó sẽ chứng minh rằng những hình thức mới cần phải có là những hình thức nào, và có lẽ (thậm chí là tất nhiên) sẽ chứng minh rằng trong công việc sinh động hiện nay thì những hình thức đó tự nó sẽ được đề ra mà không cần phải có điều lệ nào cả. Khi chúng ta đã mạnh, hàng năm chúng ta sẽ tổ chức bốn lần họp mặt và hội nghị ở trong nước và hai lần ở nước ngoài (hay ngược lại, tùy hoàn cảnh) và chúng ta sẽ xác định tất cả các điều lệ tại những hội nghị đó (nói một cách đơn giản là: chúng ta sẽ vứt bỏ hết mọi điều lệ).

Siết chặt tay bạn và nóng lòng đợi thư trả lời: không biết các

thư của tôi có nói trùng không, nghĩa là có cung cấp cho bạn điều cần thiết không.

Lê-nin của bạn

*Viết ngày 22 tháng Bảy 1902
Gửi từ Lông-ny (bờ biển miền Bắc
nước Pháp) đến Pê-téc-bua*

*In lần đầu năm 1926 trên tạp chí
"Biên niên đỏ", số 6*

Theo đúng bản thảo

144

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

24.VII.02.

Đồng chí L. thân mến! Địa chỉ của chị tôi: M - me Elizaroff. Loguivy (par Ploubazlanec). Côtes du Nord. Quả thực chị A-ni-a và mẹ tôi không thích ở đây lắm, và có thể hai người sẽ chuyển chỗ ở, nhưng vẫn chưa biết đi đâu (có thể để trên phong bì địa chỉ Expedition¹⁾). Mai tôi sẽ lên đường trở về nhà. Nói chung ở đây tôi rất thích và tôi đã nghỉ ngơi khá tốt, chỉ tiếc rằng tôi vội tưởng rằng mình đã khỏe, quên không kiêng khem nữa, và bây giờ lại bị viêm niêm mạc. Nhưng thôi, đó là những chuyện không quan trọng.

Đồng chí còn ở lại làng mình lâu nữa không? Nếu đồng chí kết hợp được cái thoải mái với cái có ích (chức trách) và nghỉ ngơi được tốt và lâu hơn thì thật là tốt. Bao giờ đồng chí trở về thì viết thư cho biết tin tức của đồng chí nhé.

Đồng chí có hài lòng về kết quả cuộc hội đàm với L.Gr. và I-u-ri-ép không? Đã thoả thuận hoàn toàn với nhau chưa và giờ đây đồng chí có hy vọng vào những kết quả tốt nhất không.

1) — Ban phát hành.

Có những tin tức hay từ nước Nga nói về việc các ban chấp hành chuyển sang phía tờ "Tia lửa", thậm chí cả Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua nữa (sic!). Đây là một sự kiện nhỏ kỳ lạ. Họ gửi một cuốn sách nhỏ cho tờ "Sự nghiệp công nhân". Trong đó (ở trang 9: người ta viết cho chúng tôi chính xác như vậy!) có lời chú thích: "xem cuốn sách tuyệt vời của Lê-nin¹⁾". Các thành viên của Hội liên hiệp ở đây kêu: cấp cứu! và viết thư về Pê-téc-bua: các anh hãy bỏ đi cho, làm như vậy các anh sẽ đánh cả vào bản thân mình lẫn chúng tôi đây. Trả lời: các anh đừng cản trở chúng tôi tiến hành công việc theo lối mới, còn cuốn sách nhỏ thì hãy gửi cho tờ "Tia lửa".

Điều này hiện nay đương nhiên là chỉ nói entre nous²⁾ thôi. Nhưng thật là tiêu biểu!

Tôi không biết liệu Pê-téc-bua có giữ vững lập trường mới không.

Siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Đồng chí hãy viết thư cho tôi qua Luân-đôn.

P.S. Tí nữa thì tôi quên. Tờ "Socialiste"³⁾ đã gửi cho tôi thông báo nói rằng hạn mua báo của tôi đã hết vào tháng Chạp 1901. Có phải thế không? Báo đó không làm đầy chứ? Tôi còn nhớ, chính có lần đồng chí đã đến đó với thẻ của I-ua-đa-nốp phải không? Nếu đúng thế, thì đồng chí còn giữ được giấy tờ gì không, hay đồng chí không nhớ ra?

*Gửi từ Lông-ny (bờ biển miền
Bắc nước Pháp) đến Pa-ri*

*In lần đầu năm 1952 trong
V.I. Lê-nin Toàn tập, xuất bản
lần thứ 4, t.34*

Theo đúng bản thảo

1) Xem "Làm gì?" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245).

2) — trong chúng ta.

3) — "Người xã hội chủ nghĩa".

145

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

28.VII.02.

Đồng chí G.V. thân mến! Tôi gửi đồng chí 100 mác tiền đi đường. Tôi rất vui mừng khi được biết là đồng chí chuẩn bị sang đây 2 - 3 tháng, chứ không phải chỉ trong thời gian ngắn thôi: có lẽ trong thời gian đó sẽ có những người từ Nga sang.

Thư của đồng chí gửi cho tôi đã chuyển sang Pháp, tôi lại sớm rời khỏi nơi ấy, nên thư đó chưa đến tay tôi, và tôi vẫn chưa được xem bức thư ấy.

Bắt tay đồng chí và hẹn chóng gặp nhau.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

146

GỬI V.G. SCƠ-LI-A-RÊ-VÍCH

29.VII.02.

Chúng tôi đã nhận được tin của đồng chí báo về "di sản"¹⁸⁸. Và chúng tôi thấy ở đây có nhiều điều "kỳ lạ và khó hiểu", — đặc biệt là vấn đề giao cho Phê-cla¹⁾ tìm luật sư? Phê-cla tìm đâu ra luật sư? Tại sao bản thân người thừa kế lại không làm việc đó? Đương nhiên là làm thử thì không phải là nhục hình, và có thể làm thử được, song dù sao cũng phải cân nhắc thật cẩn thận.

1) Phê-cla — tên gọi bí mật của ban biên tập tờ "Tia lửa".

Nếu không thì người ta có thể chế nhạo cái mưu toan theo đuổi chiếc bong bóng xà phòng. Tóm lại, đồng chí hãy áp dụng mọi biện pháp có thể có được để tìm hiểu và báo cho biết làm thế nào để chúng ta có thể "chi phối được người thừa kế"? Liệu có thể phái người đó ra nước ngoài được không? Đồng chí hãy cho biết nhận xét *chi tiết* về người ấy. Sau đó, tại sao người thừa kế "của đồng chí" không tìm đến những luật sư có quan hệ với những người cùng thừa kế? (Rõ ràng là chúng tôi không thể chi tiền cho việc này được.)

Điều hết sức quan trọng là gắn bó thật chặt chẽ và *trực tiếp* chúng tôi với *tổ chức công nhân miền Nam*¹⁸⁹. Đồng chí hãy quan tâm đến vấn đề đó và viết thư cho chúng tôi biết chi tiết hơn về tổ chức ấy¹⁾.

Gửi từ Luân-đôn đến Cô-rê-i-ơ

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

147

GỬI P.G. XMI-ĐÔ-VÍCH

2.VIII.02.

Đồng chí Tơ. thân mến, tôi đã nhận được thư của đồng chí, và bây giờ xin trả lời mấy câu vấn tắt: dạo này tôi ốm ghê lắm, chỉ nằm bẹp.

Về điểm mà đồng chí nêu ra, tôi chưa hề thấy *một* bức thư nào. Và tôi nghĩ rằng đồng chí đã hiểu lầm. Ai lại chỉ có thể nghĩ đến việc "giải thể" các tiểu tổ, các nhóm và các tổ chức công nhân, mà lại không nghĩ đến việc tăng thêm và củng cố chúng? Đồng chí viết rằng tôi không vạch ra cách làm thế nào để một tổ chức hết sức bí mật lại có

1) Trong bản thảo đoạn này bị gạch bỏ.

thể liên hệ được với quần chúng công nhân. Chưa chắc đã đúng như vậy, bởi vì (mặc dù việc đó vient sans dire¹⁾) ở tr.96 chính đồng chí đã trích dẫn đoạn nói về sự cần thiết phải có "cả một lô (NB!) [*cả một lô!*] những tổ chức khác" (tức là ngoài tổ chức trung ương của các nhà cách mạng chuyên nghiệp²⁾) "*với một số lượng hết sức đông đảo* (do Lê-nin viết ngả) và có những chức năng hết sức đa dạng". Nhưng đồng chí thật là uổng công khi cho là có sự đối lập *hoàn toàn ở chỗ* mà tôi chỉ xác định trình tự và vạch ra giới hạn của các khâu cuối cùng của trình tự đó mà thôi. *Bắt đầu* từ một nhóm hạt nhân rất bí mật và chặt chẽ của các nhà hoạt động cách mạng chuyên nghiệp (trung tâm) và *kết thúc* bằng "tổ chức" *quần chúng* "không có thành viên" — đó chính là cả một chuỗi khâu. Tôi chỉ vạch ra phương hướng trong tính chất đang thay đổi của các khâu: *tổ chức càng có tính chất "quần chúng" thì lại càng ít xác định và càng ít bí mật* — đó là luận điểm của tôi. Thế mà đồng chí lại muốn hiểu điều đó như thế giữa quần chúng và các nhà cách mạng không cần những người trung gian!! Xin lỗi! Chính toàn bộ thực chất vấn đề là ở những người trung gian ấy. Và khi tôi vạch ra những đặc tính của các khâu cuối cùng và nhấn mạnh (*mà chính tôi nhấn mạnh*) sự cần thiết phải có các khâu trung gian, thì hẳn rõ là những khâu trung gian đó sẽ đứng ở *giữa* "tổ chức của những nhà cách mạng" và "tổ chức quần chúng", ở *giữa* — theo kiểu cấu tạo của các tổ chức đó, tức là chúng sẽ kém chặt chẽ và kém bí mật hơn so với trung ương, nhưng lại chặt chẽ và bí mật hơn so với "hội liên hiệp thợ dệt", v.v.. Ví dụ, trong một "tiểu tổ công xưởng" (*dĩ nhiên* là cần phải phân đấu để ở mỗi công xưởng đều có một tiểu tổ những người trung gian) nhất thiết phải tìm ra "trung gian": một mặt là toàn công xưởng hoặc hầu hết toàn công xưởng nhất thiết phải *biết* một người tiền tiến nào đó và tin tưởng ở anh ta, nghe lời

1) — là tất nhiên.

2) "Làm gì?" (Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245).

anh ta. Mặt khác, "tiểu tổ" phải bố trí công việc như thế nào để người ta *không thể* biết được *tất cả* các thành viên của mình, để họ *không thể* bắt được quả tang người có quan hệ chặt chẽ nhất với quần chúng, nói chung không thể phát giác được người đó. Phải chăng điều đó không xuất phát một cách tất nhiên từ những điều mà Lê-nin đã nói hay sao?

Lý tưởng của "tiểu tổ công xưởng" hoàn toàn rõ ràng: bốn - năm (tôi nói thí dụ) công nhân cách mạng, — quần chúng không được biết *tất cả* những người đó. Có lẽ quần chúng cần phải biết một người và phải giữ gìn để người đó khỏi bị phát giác: hãy nói về người đó như sau: đó là một người của ta, thông minh, *tuy không tham gia cách mạng* (không thấy). Một người liên hệ với trung ương. Mỗi người đều có một người dự bị. Họ sẽ lập ra *một số* tiểu tổ (tiểu tổ nghề nghiệp, tiểu tổ giáo dục, tiểu tổ phát hành, tiểu tổ tình báo, tiểu tổ vũ trang, v.v. và v.v.), nhưng đương nhiên là tính chất bí mật chẳng hạn của tiểu tổ theo dõi bọn mật thám hoặc tìm kiếm vũ khí thì hoàn toàn khác với tiểu tổ đọc báo "Tia lửa" hoặc tiểu tổ đọc các sách báo hợp pháp, vân vân. Tính chất bí mật sẽ tỷ lệ nghịch với số lượng thành viên của tiểu tổ và tỷ lệ thuận với mức độ xa cách giữa mục đích của tiểu tổ với *cuộc đấu tranh trực tiếp*.

Tôi không hiểu có nên viết riêng về vấn đề đó không: nếu đồng chí thấy cần thì hãy gửi trả lại cho tôi bức thư này, tôi sẽ suy nghĩ thêm về bức thư đó cùng với bức thư của đồng chí, coi đó là một tài liệu. Tôi hy vọng sẽ gặp người đồng chí ở Pê-téc-bua và sẽ bàn luận chi tiết với đồng chí đó ở đây.

Siết chặt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Mát-xây

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

GỬI V.A. NÔ-XCỐP

4.VIII.02.

B.N. thân mến! Tôi đã nhận được cả hai bức thư của đồng chí và rất lấy làm vui mừng là qua hai bức thư đó tôi đã biết, đã thấy rằng "những sự hiểu lầm" tưởng tượng quả thực là *màn khói*, đúng như tôi đã viết cho Pô-va-rơ (tôi đã viết cho đồng chí ấy rằng tôi tin chắc như vậy).

Đồng chí phân nản về các "phái viên" của chúng tôi. Tôi cũng muốn nói với đồng chí về chủ đề ấy — một chủ đề cũng đã làm cho tôi rất khổ tâm. "Các phái viên được tuyển lựa một cách quá dễ dãi"... Tôi biết, tôi biết rất rõ điều đó, không bao giờ tôi quen điều ấy, nhưng điều bí hiểm (trời ơi, điều bí hiểm, không nói ngoa đâu!) của hoàn cảnh chúng tôi chính là ở chỗ chúng tôi *buộc phải* làm như vậy, chúng tôi *bất lực* trong việc khắc phục toàn bộ tình trạng bẽ bối đang thống trị trong công việc của chúng tôi. Tôi biết rất rõ là trong lời phát biểu của đồng chí không có ý trách móc chúng tôi. Nhưng đồng chí hãy cố gắng đặt hẳn mình vào địa vị của chúng tôi và *làm thế nào* để đồng chí có thể nói "các phái viên của *chúng ta*", chứ không phải nói là "các phái viên của các anh". Đồng chí có thể làm như vậy và (theo ý tôi) đồng chí nên làm như vậy — chỉ có như thế thì *mọi* khả năng gây ra hiểu lầm mới bị loại trừ mãi mãi. Đồng chí hãy thay ngôi thứ hai bằng ngôi thứ nhất và hãy tự mình theo dõi các phái viên "của chúng ta", giúp đỡ tìm kiếm, bãi chức và thay thế họ và lúc đó đồng chí sẽ không nói rằng các phái viên của chúng ta đều "đáng ghét" (những lời lẽ như vậy tất nhiên là khó hiểu: người ta coi những lời lẽ đó là sự biểu thị thái độ lạnh nhạt, nói chung người ta coi như vậy, các uỷ viên ban biên tập chúng tôi, những người không thể cùng đồng chí làm sáng tỏ vấn đề cũng coi như vậy) — mà nói đến những thiếu sót của công việc *chung của chúng ta*. Những thiếu sót đó thì rất nhiều và càng ngày chúng càng đè nặng lên

tôi. Giờ đây đã gần đến lúc (tôi cảm thấy thế) vấn đề được đặt ra một cách dứt khoát: hoặc là nước Nga sẽ cung cấp những người của mình, cử những người đến giúp đỡ chúng tôi và chính đốn lại công việc, hoặc là... Và mặc dù tôi biết và thấy rằng những người như vậy đã được cử ra và số lượng những người như vậy đang tăng lên, nhưng việc đó tiến triển quá chậm chạp và có những sự gián đoạn, mà "tiếng kêu cọt kẹt" của bộ máy làm cho thần kinh mệt mỏi đến nỗi... có khi thấy hết sức nặng nề.

"Các phái viên được tuyển lựa một cách quá dễ dãi". Đúng, chúng ta không tạo ra "chất liệu con người" cho chúng ta, mà tiếp nhận và không thể không tiếp nhận *những gì mà người ta cấp cho*. Thiếu cái đó thì chúng ta không thể sống được. Một người đi về nước Nga, trung thành và tận tụy với sự nghiệp, anh ta nói: tôi muốn hoạt động cho tờ "Tia lửa". Và thế là anh ta ra đi, đương nhiên đi với tư cách là "phái viên", mặc dù trong chúng tôi chưa có một ai và *chưa bao giờ* phong cho cái danh hiệu đó cả. Chúng ta có những biện pháp gì để kiểm tra các "phái viên", để lãnh đạo họ, để giao cho họ chức vụ khác? Nhưng ngay cả thư chúng ta cũng thường chẳng thể nhận được, và *trong 10 trường hợp thì 9 trường hợp* (tôi nói theo kinh nghiệm) là tất cả những dự định của chúng tôi ở đây về sự hoạt động sau này của "phái viên" đều tan thành mây khói *ngay sau ngày vượt biên giới*, và thế là phái viên đó làm việc một cách hết sức tùy tiện. Đồng chí hãy tin, tôi mất hết cả tin tưởng vào những dự định, những cuộc hành trình, những kế hoạch, v.v. đề ra ở đây, bởi vì tôi biết trước rằng tất cả những việc đó chẳng đi tới đâu cả. Chúng tôi "phải" cật lực *làm* những việc không phải của mình (*vì không có những người khác*). Vì để chỉ định các phái viên, để theo dõi họ, để *chịu trách nhiệm* về họ, để thống nhất và lãnh đạo *một cách thực sự* thì cần phải có mặt ở khắp nơi, phải bay đi, phải thấy được tất cả mọi người trong thực tế, trong công tác. Để làm được những việc đó cần phải có một đội ngũ *những nhà tổ chức và lãnh đạo thực tế*, nhưng chúng ta không có những người như vậy, có thể nói rằng dĩ nhiên chúng ta có, nhưng có ít, quá ít...

Chính đó là tất cả nỗi thống khổ của chúng ta. Vì khi nhìn cái cảnh luộm thuộm thực tế của chúng ta thì thường người ta bực tức đến mức không thể làm việc được, và chỉ có một niềm an ủi: nếu công việc *tiến triển* và tiến triển rõ ràng, *mặc dù* tất cả những sự lộn xộn như vậy, thì như vậy là một công việc đầy sức sống. Như vậy là đang lên men, và sẽ có rượu ngon.

Giờ đây đồng chí đã hiểu tại sao chỉ một lời nhận xét của một người theo phái "Tia lửa" nói rằng: "Các phái viên của "các anh" dễ dãi" — cũng có thể làm cho chúng tôi gần như thất vọng không? Vậy các đồng chí hãy thay ngay những người "dễ dãi" ấy đi — chúng tôi muốn nói vậy. Chính chúng tôi vẫn nói, chúng tôi khẳng định, thậm chí còn viết trong sách rằng tất cả nỗi thống khổ là ở chỗ: "người thì vô khối nhưng lại *thiếu người*", và người ta cứ luôn quở trách chúng ta về tình trạng thiếu người đó. Ở đây chỉ có một lối thoát, lối thoát *hết sức* cần thiết, cấp bách theo đúng nghĩa đen của từ đó và không hề phóng đại một chút nào — bởi vì thời gian không chờ đợi và kẻ thù lại tăng lên, cả nhóm "Giải phóng"¹⁹⁰, cả bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng, cả đủ các loại nhóm dân chủ - xã hội mới, từ bọn hay xoay chiều nông nổi của tờ "Đời sống" cho đến nhóm "Đấu tranh"¹⁾ nhiều mưu kế. Lối thoát đó là làm sao cho những người theo phái "Tia lửa" ở Nga cuối cùng tập hợp nhau lại, *tìm được người và nắm được việc quản lý tờ "Tia lửa"*, bởi vì thật ra: đất nước chúng ta rộng lớn và giàu có, nhưng không có trật tự. *Cần phải* tìm được người, bởi vì *có* người, nhưng cần phải bảo vệ họ như bảo vệ con người của mắt mình, không phải chỉ theo nghĩa đen là bảo vệ khỏi bọn cảnh sát, mà còn phải bảo vệ họ để tiến hành cái công việc cấp bách này, không để cho họ say đắm vào các việc khác, nói chung là có ích, nhưng là *những nhiệm vụ chưa hợp thời*. Khi chúng tôi *buộc phải* níu lấy cả "người dễ dãi" nhất vì hoàn toàn thiếu người, thì không có gì là lạ khi chúng tôi không thể yên tâm nhìn những người khác làm "trì hoãn" công việc của chúng tôi.

1) Ở đây ý muốn nói tới các thành viên của nhóm "Đấu tranh".

Nếu tất cả những người theo phái "Tia lửa" hiện nay có *ngày nay, tức khắc*, không chậm trễ nắm lấy *việc quản lý tờ "Tia lửa", tự mình* tổ chức việc vận chuyển, việc phân phát báo và cung cấp tài liệu, v.v., thì lúc đó chúng ta *sẽ có một Ban chấp hành trung ương thật sự*, một Ban chấp hành trung ương lãnh đạo de facto các "phái viên" (bởi vì lãnh đạo các phái viên phải là Ban chấp hành trung ương, chứ không phải ban biên tập) và *phụ trách* mọi công việc thực tế.

Người ta nói: nếu không có người thì lấy đâu ra Ban chấp hành trung ương? Nhưng chúng tôi tìm được, tuy là những người dễ dãi, nhưng vẫn tìm được. Một người chín chắn trong số 10 người dễ dãi thì cũng không làm gì được, nhưng dù sao kinh nghiệm cũng không phải là vô ích. Người ta học tập ngay trong công tác: những người này bỏ đi, những người khác lên thay và *khi công việc đã bắt đầu* thì những người khác *đi vào* cái công việc đã được ổn định ấy dễ dàng hơn mười lần. Nếu giờ đây chúng ta thành lập Ban chấp hành trung ương (chưa chính thức) thì ngày mai nó sẽ trở thành Ban chấp hành trung ương chính thức và *sẽ thu hút* những người có khả năng ở mỗi một tổ chức địa phương một cách mạnh mẽ hơn gấp mười lần so với hiện nay. Và chỉ có "thu hút ở những tổ chức địa phương" như thế mới có thể dẫn tới chỗ các tổ chức địa phương đó được *phục vụ* một cách thích đáng.

Đó là lý do vì sao tôi *ghen tức* với cả Xê-mi-ôn Xê-mi-ô-nít¹⁹¹, ghen tức ghê gớm, và đối với mọi quan điểm (dù chỉ là quan điểm) về một "nhân vật xa lạ" tôi cũng thấy lo lắng. Và tôi không thể nào có thái độ khác được, bởi vì nếu những người theo phái "Tia lửa" chưa nói: "đây là việc *của tôi*", chưa lớn tiếng nói lên điều đó, chưa kiên trì nắm lấy công việc đó, chưa bắt đầu nguyên rủa những người khác vì thiếu kiên trì [Có lần đồng chí đã nói với tôi: hãy nguyên rủa những người theo phái "Tia lửa"! nhưng tôi đã trả lời: không phải là tôi, mà chính *đồng chí* phải làm việc đó, bởi vì chỉ có những người thực sự tham gia vào *chính* công việc và biết tường tận công việc đó mới có quyền

nguyên rủa], nếu những người theo phái "Tia lửa" không làm việc đó, thì như vậy có nghĩa là họ *muốn* để mặc chúng tôi "riêng với những người dễ dãi", mà như vậy là bắt đầu kết thúc rồi.

Và đã đến lúc kết thúc. Tôi rất muốn đồng chí và Pô-va-rô hình dung được một cách hết sức cụ thể hoàn cảnh của chúng tôi, đặt mình vào hoàn cảnh ấy và không nói: các anh, mà nói: *chúng ta*. Dù thế nào thì Pô-va-rô cũng cần viết thư thường xuyên cho chúng tôi và viết *trực tiếp*, làm cho chúng tôi liên hệ với Xê-mi-ôn Xê-mi-ô-nút và Xê-mi-ôn Xê-mi-ô-nút liên hệ với chúng tôi một cách *chặt chẽ hơn*.

Còn về việc đồng chí sang đây, nếu đồng chí còn phải ở lại Xuy-rích, thì vấn đề lại khác. Tại sao đồng chí cảm thấy khó chịu? Đồng chí có khoẻ không? Liệu có cần phải nghỉ ngơi một chút không?

Tôi vẫn ốm luôn, cho nên ngay việc đi cũng không dám nghĩ tới.

Đồng chí hãy viết cho biết ý kiến của đồng chí về Déc-nô-va và Xa-nin. Tôi có nghe được đôi chút về Xa-nin do một số người cho biết; và tôi có ấn tượng là anh ta không phải là một cán bộ, là người quá thô bạo ("wild"). Còn về Déc-nô-va, có phải thật đấy là một người không tốt không, tức là không phải chỉ thích chuyện "lãng nhăng" (chính bản thân chuyện này cũng chẳng phải là tai họa gì), mà chính còn là một người không đáng tin cậy?¹⁾

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Xuy-rích

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t. IV

Theo đúng bản thảo

1) Câu cuối cùng in lần đầu tiên.

149

GỬI CÁC-TÁP-TXÉP¹⁾

4/VIII.

1) Chúng tôi đã nhận được thêm 2 bức thư nữa của đồng chí và không thể nào đọc nổi. Đồng chí viết bằng mực loãng quá. Mỗi lần viết cần phải thử đã. Thật hết sức bức mình là nhận được thư mà không thể nào đọc nổi.

2) Đồng chí đã nhận được thư của chúng tôi chưa, trong đó chúng tôi đề nghị đồng chí gửi cho chúng tôi khoảng ba trăm rúp trích từ khoản tiền hiện có của chúng tôi.

3) Có tin tức gì từ nhà tù không?

4) Đồng chí viết địa chỉ của Illg không đúng, phải viết:²⁾

5) Đồng chí hãy báo cho biết tình hình trong Ban chấp hành của đồng chí. Người ta nói rằng có một tay nào đó tên là "Lê-ôn-ti" (Pô-tem-kin)³⁾ đã đến Béc-lanh. Hình như anh ta đã truyền đạt lại cho đồng chí của chúng ta ở Béc-lanh rằng a) Ban chấp hành Ki-ép tước bỏ mọi quyền đại diện của "những người ủng hộ phái già", b) rằng Ban chấp hành này phần nộ vì bức thư của báo "Tia lửa" và sẽ chống lại việc thừa nhận tờ "Tia lửa" là cơ quan ngôn luận của đảng, c) rằng Ban chấp hành giao cho anh ta nhiệm vụ đặt quan hệ với tờ "Đời sống" mà những người ở Ki-ép sẽ coi là cơ quan ngôn luận của đảng, d) rằng Ban chấp hành không có khả năng chống lại những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng, không dám tuyên bố chống lại khủng bố và chỉ muốn chống lại việc phổ biến các sách báo đại loại như "Người ta sống bằng cái gì", v.v.. Ở đây có lẽ có một điều gì đó không đúng như vậy và chúng tôi đã yêu cầu truyền đạt lại cho Lê-ôn-ti rằng anh ta phải viết thư cho chúng tôi và trình bày tình hình một cách chi tiết. Nhưng anh ta không viết cho chúng tôi. Đồng chí hãy giải thích rõ tình hình như thế nào.

Chúng tôi thiết tha và khẩn thiết đề nghị là trong tất cả các công việc dù chỉ quan trọng đôi chút cũng liên hệ *trực tiếp* với chúng tôi, bởi vì việc chuyển qua *Béc-lanh* và v.v. bao

1) Biệt danh này vẫn chưa biết là của ai.

2) Trong bản thảo không có địa chỉ.

3) Chưa xác minh được là nói về ai.

giờ cũng lắm lần kinh khủng. Chúng tôi nghĩ rằng ở đây cũng có sự lắm lần. Nếu trao nhiệm vụ cho một người nào đó trong số những người đi ra nước ngoài, thì nhất thiết phải yêu cầu người đó không chỉ gặp một người nào đó trong số các uỷ viên của Đồng minh, mà *nhất thiết* phải liên hệ với ban biên tập hoặc là trực tiếp, hoặc bằng thư *do chính tay mình viết ra* (tức là tự mình viết, chứ không uỷ nhiệm cho một người nào đó trong số các uỷ viên của Đồng minh viết) (những thư đảm bảo từ nước ngoài gửi về theo địa chỉ của Đit-xơ và những địa chỉ khác là *hoàn toàn* không nguy hiểm). Những biện pháp kể trên là cần thiết, bởi vì các uỷ viên của Đồng minh và ngay cả các uỷ viên ban quản trị của nó cũng ở rải rác khắp nơi tại châu Âu và không biết nhiều về những mối quan hệ với nước Nga¹⁾.

Vấn chưa có địa chỉ liên lạc với đồng chí. Có lẽ địa chỉ đó đã được gửi ở một trong những bức thư không đọc được nhưng chúng tôi ở đây không thể làm gì được cả. Chúng tôi chờ trả lời.

Đồng chí hãy giúp chúng tôi liên hệ với Va-ca-rơ.

Viết ngày 4 tháng Tám 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Ki-ép

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

150

GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ

6) Chúng tôi rất lo cho Ác-ca-đi, mong đồng chí ấy hãy giữ mình và không tiếc tiền, tốt nhất là đừng cử tới Phê-cla.

Thêm vào mục 6. Ác-ca-đi nhất thiết phải rời khỏi Pê-téc-bua, nếu bị theo dõi. Bây giờ có thể đi được, nếu chúng tôi sẽ gặp

1) Đoạn này viết thêm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

Cô-li-a¹⁹² ở đây. Ác-ca-đi nên nhớ rằng, hiện nay chúng ta chỉ còn một đồng chí ấy và đồng chí ấy phải giữ mình *bằng bất kỳ giá nào!*

Viết ngày 7 tháng Tám 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

151

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

8.VIII.02.

G.V. thân mến! Hôm qua có một đồng chí²⁾ mà chúng tôi chờ đợi, và người bạn cũ¹⁹³ đã mang tiền đến cho đồng chí cũng biết đồng chí ấy, đã đến chỗ chúng tôi. Như vậy, trước hết xin đồng chí hãy truyền đạt lại cho người bạn cũ đó biết là hãy lên đường: đồng chí ấy cần cho những cuộc đàm phán chung, còn cái đồng chí mới đến ấy sẽ ở lại đây chỉ có 1¹/₂ - 2 tuần thôi.

Tiếp đó là vấn đề gặp gỡ giữa người mới đến ấy với đồng chí. Chính người mới đến ấy muốn gặp gỡ — và tất nhiên việc đó rất có lợi cho công việc. Vấn đề chỉ ở chỗ là liệu đồng chí có cố gắng đến đây sớm hơn để chắc chắn gặp được người đó ở đây, hay là ngược lại, đồng chí đợi người đó ở Giơ-ne-vơ, *từ chỗ chúng tôi người ấy sẽ tới đó*. Hôm qua, khi chưa biết đồng chí cũng sắp đến đây, người ấy đã hỏi về những bức thư của tôi gửi cho đồng chí.

Đồng chí hãy lưu ý tới sự việc sau đây: hầu hết tất cả những người theo phái "Sự nghiệp công nhân" (Mác-tư-nốp, A-ki-mốp, Ôn-khin, Cri-tsép-xki đang tới, *và những người khác*) giờ đây đang tập họp ở Thụy-sĩ (hình như ở Montreux?) và ông khách của chúng ta đi *gặp họ*. Theo ấn tượng ban đầu thì ông khách này là người theo phái "Tia lửa", và các bạn bè ở Nga cũng giới

1) Đoạn này viết thêm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

2) Ở đây có ý nói tới V.P. Cra-xnu-kha.

thiệu ông ấy như vậy. Nhưng... dù sao chẳng nữa. Liệu những người đồng minh (những người theo phái "Sự nghiệp công nhân") có nói láo gì với ông ấy không? Liệu có thuận lợi không, nếu ông ấy đến gặp họ *lần cuối cùng* và có thể là không đủ sức chống lại sự đơm đặt mới nào đó chẳng, v.v.? Vì vậy chúng tôi nghĩ rằng, có lẽ, nếu ông ấy làm quen với đồng chí và gặp vài ba lần ở Giơ-ne-vơ thì tốt hơn. Lúc đó có thể là đồng chí sẽ trao đổi với ông ấy cả trong thời gian ông ấy gặp gỡ những người đồng minh và cả sau những cuộc gặp gỡ ấy? Như vậy có thể ngăn chặn ngay được sự đơm đặt mới nào đó chẳng? và v.v..

Đồng chí hãy thảo luận (cùng với người bạn cũ) về ý kiến đó, *hãy quyết định* xem đồng chí sẽ gặp người mới đến ấy ở đâu và trả lời gặp. Chỉ có điều là đồng chí và người đó không nên mỗi người đi một ngả — đó là điều tai hại nhất.

Nếu đồng chí quyết định gặp ở chỗ mình (dù thế nào cũng cứ bảo người bạn cũ đến đây) thì chúng tôi sẽ viết cho đồng chí một bức thư chi tiết nữa với toàn bộ tài liệu về người mới đến ấy.

Địa chỉ viết thư của đồng chí có hoàn toàn không nguy hiểm không? Đồng chí có tin tưởng là các thư không thể bị người khác đọc không?

Siết chặt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.IV

Theo đúng bản thảo

152

GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ

12.VIII.02.

Chúng tôi vừa mới nhận được thư của đồng chí đề ngày 25.VII. và đọc cùng với Gra-giơ-đa-nin. Chúng tôi ngạc nhiên, tại sao

đồng chí, một uỷ viên của Tiểu ban tổ chức¹⁹⁴, lại không thực hiện dự định trước kia là bổ sung những uỷ viên mới từ những công nhân đứng ngoài Ma-ni-a¹⁹⁵? Cra-giơ-đa-nin cho rằng đó là biện pháp duy nhất để thay đổi toàn bộ Ma-ni-a và cần phải thực hiện biện pháp đó càng nhanh càng tốt.

Đồng chí phải bảo vệ Ác-ca-đi: đồng chí chịu trách nhiệm với chúng tôi về anh ấy, và chúng tôi sẽ truy tố đồng chí, nếu đồng chí không đưa anh ấy ra khỏi Pê-téc-bua trước khi có vụ bắt bớ. Mong rằng đồng chí ấy đừng say mê hoạt động một cách liều chết, vì chớ nên quên rằng bọn cảnh sát vẫn chưa chết đâu. Chúng ta rất cần một người ở miền Nam (ở Khắc-cốp hoặc Ki-ép!) phải không? Liệu có nên cử Ác-ca-đi đến đây được không?

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

153

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

19.VIII.02.

Đồng chí P.B. thân mến! Cách đây một phút tôi vừa nhận được điện báo rằng Cô-lum-bơ ở chỗ đồng chí. Xin gửi người bạn cũ lời chào nồng nhiệt! Tôi gửi kèm theo đây bức thư cho đồng chí ấy²⁾. Có lẽ đồng chí ấy sẽ nghỉ ngơi và làm quen một chút ở chỗ đồng chí, sau đó sẽ đến chỗ chúng tôi cùng với B.N. chứ?

G.V. viết là đồng chí cần phải đi Muyn-khen¹⁹⁵. Tôi hoàn toàn tán thành điều đó: tôi chưa kịp nói chuyện với những đồng chí khác, nhưng tin rằng họ cũng sẽ tán thành. Nếu cần tiền đi

1) Ma-ni-a — tên gọi bí mật của Tổ chức công nhân ở Pê-téc-bua.

2) Bức thư của V.I. Lê-nin không tìm thấy.

đường, đồng chí hãy viết thư ngay cho. Có lẽ chúng tôi lại phải đi kiếm, bởi vì trong quỹ chỉ còn gần 100 rúp. Nhưng nếu đi kiếm thì cố nhiên sẽ kiếm ra thôi.

Tôi sẽ chuyển nhiệm vụ của G.V. cho L.G-ch.

Sức khoẻ của đồng chí bây giờ thế nào? Hè vừa qua đồng chí nghỉ ngơi có tốt không?

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Xuy-rích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

154

GỬI E.I-A. LÊ-VIN

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi hết sức vui mừng về bức thư của các đồng chí cho biết về những quan điểm và kế hoạch của bộ phận biên tập còn lại của tờ "Công nhân miền Nam"¹⁹⁶. Chúng tôi nhiệt liệt tán thành đề nghị của các đồng chí là đặt mối quan hệ và sự hợp tác hết sức chặt chẽ giữa tờ "Công nhân miền Nam" và tờ "Tia lửa". Cần phải áp dụng ngay những biện pháp cương quyết nhất để củng cố những mối quan hệ chặt chẽ ấy và chuyển sang những *hành động thống nhất* xuất phát từ sự thống nhất quan điểm của chúng ta. Thứ nhất, để đạt mục đích đó chúng tôi sẽ dùng đề nghị của các đồng chí để đàm phán với Tséc-nu-sép. Các đồng chí hãy cho chúng tôi địa chỉ để liên lạc với anh ấy. Liệu anh ấy có ra nước ngoài (như chúng tôi đã nghe nói) và có đến chỗ chúng tôi không? Thứ hai, các đồng chí hãy cho chúng tôi biết người đại diện chính thức của các đồng chí. Hãy gửi ngay cho một địa chỉ trực tiếp để viết thư cho các đồng chí từ nước

* Thư từ nước ngoài viết cho Đít-xơ để trong *hai phong bì*, đề nghị anh ấy chuyển ngay cho ban biên tập tờ "Tia lửa".

ngoài và từ Nga, và một địa chỉ để đến gặp các đồng chí. Chúng tôi đã thi hành những biện pháp để các thành viên của tổ chức "Tia lửa" ở Nga gặp gỡ các đồng chí và thảo luận tỉ mỉ về mọi vấn đề. Để khỏi lãng phí thời gian, các đồng chí cũng hay viết thư cho chúng tôi một cách chi tiết hơn về tình hình công việc. Những kế hoạch thực tiễn trước mắt của ban biên tập tờ "Công nhân miền Nam" như thế nào? Ban biên tập đó có liên hệ với các ban chấp hành miền Nam không và có quan hệ chính thức với họ không? Qua lời các đồng chí nói rằng các đồng chí định tiến hành công việc như *trước khi thành lập* "Liên minh các ban chấp hành và tổ chức ở miền Nam"¹⁹⁷, chúng tôi kết luận rằng cả thành phần lẫn *khuyñh hướng* của ban biên tập hiện nay của tờ "Công nhân miền Nam" đều khác với thành phần và *khuyñh hướng* của ban biên tập hồi mùa xuân, trong thời gian hội nghị? Sự khác biệt về *khuyñh hướng* đó đúng ra là như thế nào, và về điểm đó các ban chấp hành miền Nam đứng trên lập trường nào, tức là những ban chấp hành nào ủng hộ *khuyñh hướng* của "Liên minh các ban chấp hành và tổ chức ở miền Nam" và những ban chấp hành nào ủng hộ *khuyñh hướng* của các đồng chí? Quan điểm của các đồng chí như thế nào về vấn đề: sự bất đồng ấy có sâu sắc không, liệu nó có cản trở việc thống nhất của đảng không và cần có những biện pháp gì để đạt được sự nhất trí một cách nhanh chóng nhất? Thái độ của sáu nhóm ở các tỉnh mà các đồng chí đã nói tới, đối với các ban chấp hành miền Nam (và đối với hai *khuyñh hướng* mà các đồng chí đã đề cập tới) như thế nào? Chúng tôi rất muốn các đồng chí giúp đỡ chúng tôi làm sáng tỏ hoàn toàn tất cả những vấn đề đó, bởi vì việc này sẽ giúp rất nhiều vào việc làm cho các bạn bè của các đồng chí và những thành viên trong tổ chức "Tia lửa" ở Nga công tác tại miền Nam, xích lại gần nhau.

Viết ngày 22 tháng Tám 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Khắc-cốp

*In lần đầu năm 1924 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 3*

Theo đúng bản thảo

155

GỬI BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ MÁT-XCƠ-VA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

*Gửi Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va.
Thư của Lê-nin*

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được thư của các đồng chí kèm theo lời cảm ơn tác giả cuốn "Làm gì?"¹⁾ và bản quyết định trích 20% cho tờ "Tia lửa". Về phần mình, tôi nhiệt liệt cảm ơn các đồng chí đã bày tỏ sự đồng tình và nhất trí. Đối với tác giả hoạt động bí mật, thì điều ấy lại càng quý hơn, vì phải làm việc trong điều kiện hết sức xa cách độc giả. Tất cả mọi sự trao đổi ý kiến, tất cả những tin tức nói về cảm tưởng của các tầng lớp độc giả khác nhau đối với một bài báo hay một cuốn sách nào đó, đều có một ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với chúng tôi, và chúng tôi sẽ rất cảm ơn nếu các đồng chí viết cho chúng tôi biết không những chỉ về công việc theo nghĩa hẹp của từ đó, không những để đăng báo, mà còn để cho tác giả không cảm thấy mình bị tách rời khỏi độc giả.

Trong báo "Tia lửa" số 22, chúng tôi đã công bố quyết định của các đồng chí về việc trích 20% cho tờ "Tia lửa". Còn lời các đồng chí cảm ơn Lê-nin thì chúng tôi không dám công bố vì, thứ nhất, các đồng chí nêu riêng lời cảm ơn đó, không nói đến ý muốn đăng lời cảm ơn đó trên báo. Thứ hai là, hình thức lời cảm ơn đó hình như không hợp để đăng báo. Nhưng mong các đồng chí đừng nghĩ là đối với chúng tôi việc công bố những lời tuyên bố của các ban chấp hành về sự nhất trí của mình với một số quan điểm nào đó, là không quan trọng. Trái lại, chính lúc này, khi tất cả

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245.

chúng ta đang nghĩ tới việc thống nhất Đảng dân chủ - xã hội cách mạng thì *điều đó đặc biệt quan trọng*. Nếu Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va trình bày sự nhất trí của mình với cuốn sách của tôi, trình bày dưới hình thức một *bản tuyên bố* được đăng ngay lập tức trên tờ "Tia lửa", thì rất tốt. Từ lâu các ban chấp hành đã phải công khai tuyên bố lập trường đảng của mình, đoạn tuyệt với sách lược tán thành ngấm là sách lược rất phổ biến trong "thời kỳ thứ 3". Đó là ý kiến chung tán thành việc tuyên bố công khai. Riêng tôi chẳng hạn, thì *trên báo chí* người ta đã *buộc tội* (như nhóm "Đấu tranh" trong tờ "Báo khổ nhỏ"¹⁹⁸ của họ) là có ý muốn biến ban biên tập tờ "Tia lửa" thành Ban chấp hành trung ương ở Nga, muốn "chỉ huy" "các phái viên", v.v.. Đó rõ ràng là sự xuyên tạc những điều đã nói trong cuốn "Làm gì?", nhưng tôi không muốn đăng lại một lần nữa câu: "các anh xuyên tạc". Tôi nghĩ rằng người cần phát biểu phải là những nhà hoạt động thực tiễn ở nước Nga, là những người *biết cận kề* rằng sự "chỉ huy" của tờ "Tia lửa" không có gì khác ngoài những lời khuyên và phát biểu ý kiến của mình, là những người đã *thấy* rằng các tư tưởng *về tổ chức* được nêu ra trong cuốn "Làm gì?" nói lên những vấn đề nóng hổi, vấn đề nan giải của phong trào *thực tế*. Tôi nghĩ rằng bản thân các nhà hoạt động thực tiễn phải đòi được phát biểu và lớn tiếng tuyên bố rằng *họ* quan niệm vấn đề như thế nào, rằng qua kinh nghiệm công tác họ đã đi đến thống nhất với quan điểm của chúng tôi về nhiệm vụ tổ chức như thế nào.

Chúng tôi hiểu và tất nhiên chỉ có thể hiểu lời cảm ơn của các đồng chí về cuốn "Làm gì?" ở chỗ là các đồng chí đã tìm thấy trong cuốn sách đó những lời giải đáp cho những câu hỏi của *bản thân các đồng chí*, ở chỗ do *trực tiếp* tìm hiểu phong trào mà *bản thân* các đồng chí tin là cần phải công tác một cách đúng cảm hơn, có quy mô lớn hơn, *thống nhất* hơn, tập trung hơn, đoàn kết hơn xung quanh một trung tâm báo chí, lòng tin đó đã được trình bày trong cuốn sách ấy. Và một khi đã như thế rồi, một khi các đồng chí đã thật sự có niềm tin đó, thì ban chấp hành nên công khai và lớn tiếng tuyên bố điều đó, đồng thời mời các ban chấp hành

khác cùng nhau hoạt động theo hướng đó, nắm lấy cùng "sợi dây" đó, đề ra cho mình cũng những mục đích trước mắt về mặt tổ chức của đảng như thế.

Các đồng chí, chúng tôi hy vọng là các đồng chí có thể đọc bức thư này trong hội nghị chung của toàn thể Ban chấp hành và báo cho chúng tôi biết quyết nghị của các đồng chí về các vấn đề nói trên. (Tôi xin nói thêm trong ngoặc là Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua cũng đã gửi thư cho chúng tôi bày tỏ sự nhất trí và hiện đang suy nghĩ về một bản tuyên bố như vậy.)

Các đồng chí có đủ số cuốn "Làm gì?" không? Công nhân có đọc không và thái độ của họ đối với cuốn sách ra sao?

Siết chặt tay tất cả các đồng chí và chúc các đồng chí thắng lợi hoàn toàn.

Lê-nin của các đồng chí

Viết ngày 24 tháng Tám 1902

Gửi từ Luân-đôn

In lần đầu năm 1922 trong

cuốn: P.N. Lê-pê-sin-xki.

"Trước bước ngoặt", Pê-tơ-rô-grát.

Theo đúng bản thảo

156

GỬI BAN BIÊN TẬP TỜ "CÔNG NHÂN MIỀN NAM"

Các đồng chí thân mến! Tất cả chúng tôi hết sức vui mừng về bức thư tỉ mỉ của các đồng chí. Xin các đồng chí gửi gấp cho những ý kiến bổ sung như đã hứa và gửi thư cho chúng tôi thường xuyên hơn. Chúng tôi hy vọng sắp tới sẽ cử đến các đồng chí một đồng chí để thảo luận chi tiết hơn và triệt để hơn, còn bây giờ chúng ta chỉ hạn chế ở những vấn đề quan trọng nhất.

Các đồng chí hết sức đúng khi cho rằng chúng ta phải ngay tức khắc và hết sức nhanh chóng thống nhất lại thành một tổ chức có tính chất toàn Nga, tổ chức đó đề ra cho mình mục đích chuẩn bị sự thống nhất các ban chấp hành về mặt tư tưởng và sự thống nhất đảng về mặt thực tiễn và tổ chức. Về phía mình, chúng tôi đã thực hiện những biện pháp khá quan trọng theo hướng đó nhờ ở chỗ Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua đã hoàn toàn theo phái "Tia lửa", đã đăng lời tuyên bố về vấn đề đó và de facto (đương nhiên, điều đó chỉ entre nous¹⁾) đã hợp nhất với tổ chức "Tia lửa" ở Nga, đã trao cho các thành viên của tổ chức đó giữ các cương vị có ảnh hưởng nhất trong nhóm trung tâm của ban chấp hành. Nếu chúng tôi cũng có được sự nhất trí hoàn toàn như thế và sự hợp nhất hoàn toàn như thế với miền Nam thì vấn đề thực sự thống nhất đảng đã thực hiện được 3/4. Phải rất gấp rút tiến hành việc này. Chúng tôi sẽ lập tức thi hành các biện pháp, thứ nhất, nhằm cử tới các đồng chí những thành viên của tổ chức "Tia lửa" ở Nga để thương lượng; thứ hai, nhằm đặt quan hệ ở đây với Tséc-nư-sép. Về phía các đồng chí, các đồng chí hãy xuất bản nhanh chóng (hay là đăng trên báo "Tia lửa") lời tuyên bố có tính chất nguyên tắc của các đồng chí, lời tuyên bố xác định đầy đủ lập trường của các đồng chí trong đảng, và hãy áp dụng mọi biện pháp để thực sự hợp nhất với tổ chức "Tia lửa" ở Nga.

Cuối cùng chúng tôi có mấy lời về những vấn đề mà các đồng chí nêu ra. Đối với vấn đề nông dân và cương lĩnh ruộng đất, chúng tôi còn chưa rõ các đồng chí không hài lòng chính là ở điểm nào trong dự thảo cương lĩnh ruộng đất của chúng tôi và các đồng chí muốn có những thay đổi gì. Các đồng chí hãy nói rõ hơn về điều đó. Các đồng chí có xem trong tờ "Bình minh" số 4 bài viết về cương lĩnh ruộng đất không?²⁾ Nói chung những nhận xét của các đồng chí về những sai sót của báo "Tia lửa" chúng

1) — giữa chúng ta.

2) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.377 - 432.

tỏ rõ tầm quan trọng của việc liên hiệp giữa chúng ta một cách thường xuyên hơn và đều đặn hơn để hoàn toàn nhất trí với nhau. Lực lượng quá ít đến nỗi chỉ có sự thống nhất hết sức chặt chẽ của *tất cả* những người dân chủ - xã hội mới có thể đảm bảo cho chúng ta giành được thắng lợi trong cuộc đấu tranh cả với bọn "phiêu lưu chủ nghĩa" lẫn với chính phủ. Thế mà, cho tới nay chúng tôi hầu như không biết gì chẳng hạn về quan điểm, về công tác thực tế của các đồng chí, — phải chăng đó là điều bình thường? Thí dụ hiện nay các đồng chí đang đơn độc tiến hành những biện pháp nhằm tổ chức công tác vận chuyển mà chúng tôi cũng đơn độc, — chẳng lẽ tình hình đó cũng là bình thường hay sao? (Các đồng chí hãy viết tỉ mỉ hơn là các đồng chí đã có những biện pháp như thế nào, những biện pháp gì và ở đâu, có những phương tiện gì, v.v.). Khi thảo luận vấn đề về cơ quan ngôn luận đặc biệt, về việc tiếp tục duy trì tờ "Công nhân miền Nam" và về việc biến nó thành tờ "Người công nhân Nga", phải chú ý đến tình hình đó, nghĩa là đến tình trạng thiếu lực lượng. Phải cân nhắc thật kỹ mọi mặt của vấn đề. Các đồng chí hãy nghĩ xem lấy đâu ra lực lượng cho hai cơ quan ngôn luận trong khi chúng ta biết rất rõ rằng đối với một cơ quan ngôn luận, lực lượng cũng đã ít. Liệu các đồng chí có thúc đẩy Pê-téc-bua (những phần tử không thuộc phái "Tia lửa" ở Pê-téc-bua) xuất bản báo "Tư tưởng công nhân", coi đó cũng là cơ quan có tính chất "giải thích", đại chúng, v.v. hay không, — mà việc đó tiến hành trong lúc Pê-téc-bua chuẩn bị đình bản tờ "Tư tưởng công nhân" và cuối cùng bắt tay thực sự vào công tác xuất bản báo "Tia lửa". Liệu các kế hoạch của các đồng chí có làm hại hoạt động của các đồng chí nhằm tổ chức việc cộng tác đều đặn về bài vở với tờ "Tia lửa" ở Nga hay không, — mà nếu không có sự cộng tác đó thì báo "Tia lửa" sẽ không thể thực sự trở thành cơ quan ngôn luận của đảng; và các đồng chí không nên quên rằng ngoài các đồng chí ra chúng tôi hầu như không thấy người nào có thể đảm nhiệm được công việc đó. Và nếu người của phái "Tia lửa" không làm việc đó thì ai sẽ làm và bao giờ sẽ làm việc đó? Cuối cùng, các đồng chí hãy thảo

luận kỹ hơn về vấn đề: những nhiệm vụ của các sách báo có tính chất giải thích, tuyên truyền, phổ cập, dành cho "người trung bình" (như các đồng chí đã nói) có phù hợp với những nhiệm vụ của tờ báo không? Phải có sách báo riêng cho người trung bình và cho quần chúng, điều đó không còn tranh cãi gì nữa, nhưng loại sách báo đó chỉ có thể là truyền đơn và sách mỏng, vì trên tờ báo người ta *không thể giải thích* thực sự *từng* vấn đề cho người trung bình được. Muốn làm việc đó phải bắt đầu *từ đầu*, từ khởi điểm và đi tới cùng, giải thích kỹ mọi mặt của vấn đề. Vị tất tờ báo có thể làm được việc đó ngay cả lúc nó được đảm bảo đầy đủ nhất về lực lượng viết. Sau cùng, các đồng chí không nên quên rằng, dù muốn hay không muốn, công việc của các đồng chí cũng sẽ có ý nghĩa toàn Nga, và những sự giải thích, những quan niệm, lý luận về báo chí *riêng* "cho giới trí thức" và "cho công nhân" có thể có một tác dụng hết sức tai hại không những ngoài sự mong muốn của các đồng chí, mà thậm chí còn bất chấp cả sự chống đối của bản thân các đồng chí. Bởi vì những người như các đồng chí chỉ là một nhóm nhỏ trong số những người dân chủ - xã hội Nga, còn trong đồng đảo những người dân chủ - xã hội Nga thì vẫn còn rất nhiều và rất nhiều thứ quan niệm hẹp hòi. Đương nhiên chúng tôi không nghĩ là đối với vấn đề có tầm quan trọng như vậy mà lại hạn chế bằng những lời nhận xét lướt qua như thế này, nhưng chỉ yêu cầu các đồng chí không nên vội quyết định, mà nên thảo luận một cách toàn diện. Theo ý chúng tôi, *nên* duy trì một nhóm riêng biệt (ban biên tập tờ "Công nhân miền Nam") ít nhất cho tới đại hội đảng, nhưng nhóm này không nên vội vàng ra tờ báo riêng của mình.

Viết ngày 16 tháng Chín 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Khác-cốp

In lần đầu năm 1924 trên tạp chí

"Cách mạng vô sản", số 3

Theo đúng bản thảo

157

**GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI
và D.P. CRO-GI-GIA-NỐP-XCAI-A¹⁾**

Trong thư gửi cho Xô-ni-a²⁾ cần hỏi Ma-ni-a-sa về lời yêu cầu của Cô-lum-bơ. Cô-lum-bơ đã viết thư cho Xô-ni-a theo địa chỉ được báo ngay sau khi ra tới nước ngoài, song vẫn chưa có trả lời. Bức thư có tới nơi không? Liệu Xô-ni-a có liên hệ với người³⁾ mà Cô-lum-bơ đề nghị Xô-ni-a đặt quan hệ với không? Cô-lum-bơ gửi lời chào hết sức nồng nhiệt tới mọi người. Đồng chí ấy đã đi Giơ-ne-vơ.

Viết ngày 23 tháng Chín 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Xa-ma-ra

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

158

**GỬI V.P. CRA-XNU-KHA
và E.Đ. XTA-XÔ-VA**

Thư gửi Va-ni-a và Vác-va-ra I-va-nốp-na là thư *riêng*. Chúng tôi yêu cầu chuyển ngay cho họ và chỉ chuyển cho họ thôi.

Tin về "chiến thắng" của Vư-si-ba-lô đã làm chúng tôi ngạc nhiên¹⁹⁹. Lẽ nào việc rút đi của Ca-xi-an và Spin-ca đủ làm cho những người theo phái "Tia lửa" mất khả năng hành động hay sao? Sự phản kháng của Vư-si-ba-lô chỉ có thể dẫn đến chỗ

1) Bức thư này viết kèm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

2) Xô-ni-a — tên gọi bí mật của trung tâm "Tia lửa" ở Xa-ma-ra.

3) Chưa xác định được là nói về ai.

khiến các đồng chí đề nghị hẳn ta *biểu quyết* và nhân danh đa số, các đồng chí lập tức tuyên bố thứ nhất là về thực chất vấn đề thì hẳn chỉ là thiếu số không đáng kể; thứ hai là lời khiêu nại của hẳn về sự vi phạm điều lệ, là vô lý và gian trá (bởi vì theo điều lệ thì phải hỏi ý kiến tất cả những người có mặt ở Pê-téc-bua, chứ không phải trì hoãn công việc đến lúc hỏi ý kiến những người vắng mặt).

Nếu Vư-si-ba-lô nêu (dám nêu) vấn đề phân rõ ranh giới thì nhất thiết phải lập tức dùng đa số mà quyết định về việc khai trừ hẳn ra khỏi Hội liên hiệp.

Tất cả những điều đó chứng tỏ rằng Vư-si-ba-lô trắng trợn tiến hành "đấu tranh" và những người theo phái "Tia lửa" sẽ bị ô danh mãi mãi nếu họ không đáp lại việc đó bằng một cuộc đấu tranh kiên quyết nhất và kịch liệt nhất. Các đồng chí đừng sợ bất kỳ một sự đe dọa nào của Vư-si-ba-lô, không một lời đồn đại nào làm các đồng chí sợ hãi cả, các đồng chí hãy gấp rút thu xếp công việc theo phương pháp quân sự như chúng tôi đã viết ở trên¹⁾, và hãy hết sức nhanh chóng thông qua những quyết định đã đề ra ở trên. Thậm chí nếu Vư-si-ba-lô còn lôi kéo được người nào đó (thậm chí nếu các đồng chí chỉ còn một nửa hoặc *non* một nửa), thì các đồng chí vẫn phải tiến hành đến cùng và nhất thiết yêu cầu đuổi Vư-si-ba-lô đi mà không chút sợ hãi rằng Hội liên hiệp sẽ bị "phân liệt".

Sau đó, trước công nhân các đồng chí cũng phải đưa ra một tối hậu thư: hoặc là Hội liên hiệp bị phân liệt và đấu tranh, hoặc là công nhân kiên quyết lên án Vư-si-ba-lô và khai trừ hẳn.

Về phía mình, chúng tôi sẽ viết thư ngay cho 2a 3b. Chúng tôi *hoãn* việc đăng lời tuyên bố của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua trên tờ "Tia lửa"²⁰⁰.

Chúng tôi xin nhắc lại: vấn đề hiện nay đã là *danh dự* của những người theo phái "Tia lửa" ở Pê-téc-bua... Đương nhiên giờ đây các đồng chí phải giải quyết mọi vấn đề tại cuộc họp chung chứ

1) Xem tập này, tr.251.

không có cách nào khác, và nhất thiết phải mời cả Vư-si-ba-lô và ghi biên bản nghị quyết. Hãy gửi ngay những biên bản đó cho chúng tôi.

Viết ngày 24 tháng Chín 1902
Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1924 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 3

Theo đúng bản thảo

159

GỬI A.M. CAN-MỰ-CÔ-VA

27.IX.02.

Tôi đã nhận được thư của chị. Rất cảm ơn chị đã trả lời tường tận. Trước khi Vi-côn-tơ tới, theo đúng nguyện vọng của chị, tôi sẽ không đặt vấn đề chung về tài chính, *cũng không báo* về bức thư của chị ngoài những điểm chung: tức là không nói tới việc chị ấn định thành phần "người quản lý" như thế nào, chị cho biết cụ thể là món tiền nào, bao giờ chị có thể gửi cho (gửi ngay tất cả một lần hay là từng phần). Dù sao chúng tôi cũng sẽ có những buổi trao đổi vertrauliche¹⁾ với Vi-côn-tơ về tất cả những vấn đề quan trọng, — như vậy thì tốt nhất là trước hết tôi đưa cho anh ấy xem bức thư của chị và cùng với anh ấy quyết định các giới hạn, có thể nói như vậy, của việc thông báo nội dung bức thư ấy trong tương lai.

Riêng cá nhân tôi ngả theo ý kiến cho rằng hiện nay tốt nhất là đừng báo cho ai biết về tổng số tiền (giữ kín điều đó), về khả năng nhận luôn một lần toàn bộ số tiền đó cũng tuyệt đối không nói cho ai biết cả, bởi vì hiện nay "có thể" có *rất nhiều* khoản chi và việc làm. Nhiều đợt chạy trốn ra nước ngoài làm cho báo "Tia lửa" phải "quản lý" rất nhiều người *với điều kiện phải trợ cấp cho tất cả họ*, nhưng nếu làm việc đó một cách rộng rãi, dễ dãi và thiếu

1) — riêng.

cân nhắc thì chỉ qua 1/2 - 1 năm chúng ta sẽ "chẳng còn một tí gì". Mà nếu "thắt chặt hơn" thì một số khá lớn các cơ sở xa trung ương phải "chi bằng tiền của mình". Do đó tốt nhất nên *làm theo lối cũ* (tức là nói như thế này trước mặt những người tham gia công việc): *Chị* có thể cung cấp thêm *khá* nhiều, ví dụ như "trên 10 nghìn", nhưng, thứ nhất, không phải cùng một lúc, và thứ hai, chị chỉ *muốn* cấp trong những trường hợp hết sức cần thiết, đồng thời đề nghị mọi người tự tìm ra những nguồn đều đặn để chi cho các khoản chi thường ngày. Tôi nhắc lại, đây mới chỉ là ý kiến riêng của tôi thôi, còn ý kiến của Vi-côn-tơ thì tôi vẫn chưa biết. Đối với Vi-côn-tơ, ở đây chúng tôi muốn nêu vấn đề phân chia chức năng một cách "ổn thoả", "hữu nghị" xuất phát từ chỗ cho rằng rút cuộc lợi dụng hoà bình để tạo ra modus vivendi¹⁾ vững chắc thì tốt hơn là lại trì hoãn đến lúc xảy ra cuộc xung đột "ngẫu nhiên". Nhưng liệu có làm được không, chúng tôi có giải quyết như thế không, nêu vấn đề có tiện không, — tất cả những điều đó hiện nay chưa biết.

Hiện nay chúng tôi rất khó khăn về tiền, nhưng lại có những khoản chi *cấp bách*. Vì vậy mong chị hãy gửi cho *2000 mác* càng nhanh càng tốt: trong số đó, khoản nào có thể gửi được thì gửi ngay cho, còn khoản nào phải trích thì làm nhanh nhanh lên (và chị báo cho biết bao giờ tới). Nhưng theo tôi chị nên trích nhiều hơn: chị hãy trích ra khoảng *3 nghìn rúp* và cứ giữ lấy để chúng tôi có thể nhận được ngay số tiền của chị. Nếu không, chúng tôi đúng là không xoay sở được: chúng tôi đã nợ đến 150 rúp, nhất trả 50 rúp trong tuần sau. Cần khoảng 300 rúp cho các chuyến đi công tác (cần thiết), sắp tới cần có khoảng 200 rúp để chi ở đây, v.v.. Chị hãy viết thư gấp cho biết chị đã thu xếp như thế nào, bao giờ chị nhận được và nhận được bao nhiêu.

Tôi sẽ chuyển cho Brốc. Ở chỗ chúng tôi có nhiều người lăm và hết sức hỗn độn. Và mấy ngày tới còn có nhiều người đến nữa!

1) — cách sống hoà thuận.

Chị không viết tí gì về những kế hoạch đến đây của chị cả, về sức khoẻ của mình chị viết cũng rất không rõ rệt: chỉ nói là chị cảm thấy không được khoẻ, nhưng tại sao và như thế nào? Tôi vẫn lo lắng vì không có tin nhà.

Thôi, chúc chị mạnh khoẻ.

Lê-nin của chị

Gửi từ Luân-đôn đến Drét-đen

In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

160

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

Đồng chí Lây-tây-den thân mến! I-u.¹⁾ đã chuyển cho tôi bản nghị quyết của đồng chí để đưa ra cuộc họp bàn về cách diễn đạt. Tôi hoàn toàn thoả mãn về bản "Thông báo mật", nhưng theo tôi, nghị quyết phải hùng hồn hơn, kiên quyết hơn. Đặc biệt, tôi muốn đề nghị:

§ 3 nhập với § 4, bởi vì bản thân § 3 chưa hoàn chỉnh và không mang lại cái gì cả.

Thêm vào § 1: "qua sự nghiên cứu kỹ lưỡng tất cả những tài liệu về cá nhân Gu-rô-vích, tiểu ban đã tin rằng, về phẩm chất đạo đức Gu-rô-vích hoàn toàn không giống một nhà cách mạng chân thành và trung thực nào".

Thêm vào § 2. "Như vậy là Gu-rô-vích đã nói sai sự thật hoặc đã phải che giấu nhiều điều về những phương tiện sinh sống của mình".

§ 3. Xem ở trên (và § 4).

§ 5. Tiểu ban thấy rằng, thậm chí nếu căn cứ vào một trường hợp nào đó trong các trường hợp kể trên mà có thể giả thiết là

1) Chưa xác minh được bí danh này.

bạn cảnh sát có thể biết được các sự việc bằng con đường khác, có tính chất ngẫu nhiên và chưa biết nào đó, thì việc đối chiếu tất cả những trường hợp đó với nhau hoàn toàn không cho phép giả thiết như vậy và không cho phép không tin rằng Gu-rô-vích phản bội.

Thay đổi vị trí các § 6 và 5.

§ 7. Thêm "nhất trí và kiên quyết". Bổ sung: "Tiểu ban thấy rằng ý kiến đó được xác nhận hoàn toàn qua nhiều sự kiện chi tiết mà tiểu ban được thông báo; vì lý do giữ bí mật không thể công bố những sự kiện này được. Nhưng tiểu ban thông báo một số sự kiện đó trong một thông tri mật gửi các tổ chức cách mạng".

Chuyển chữ "lưu ý" ở lời mở đầu các mục xuống phần kết luận, bởi vì nhiều mục không gắn liền với các mục khác và bản thân chúng chưa quan trọng lắm.

Lưu ý tới những điều trình bày ở trên, tiểu ban cho rằng bị cáo Gu-rô-vích viện lý rằng không có đầy đủ những chứng cứ rõ ràng và những bằng chứng chắc chắn, nhưng sự viện lý đó không thể nào biện bạch được cho hắn. Nói chung, đối với một tội như tội làm mật thám cho bọn cảnh sát chính trị, thì trừ những trường hợp hết sức cá biệt, người ta không thể nào chứng minh được bằng những chứng cứ hết sức rõ ràng và bằng những sự việc cụ thể khiến cho bất kỳ người ngoài nào cũng có thể thẩm tra được. Nhưng khi thảo luận về toàn bộ các bằng chứng đó và kiểm tra lại một cách cẩn thận rất nhiều lời tuyên bố của các nhà cách mạng, tiểu ban đi tới một nhận định chắc chắn rằng Mi-khai-in I-va-nô-vích Gu-rô-vích (chi tiết hơn) (danh hiệu* etc. chi tiết hơn) làm *mật thám cho phòng an ninh* và hoạt động trong các tổ chức cách mạng ở Xanh Pê-téc-bua như *tên khiêu khích*.

Vì vậy tiểu ban kêu gọi tất cả các công dân Nga chính trực hãy hết sức thẳng tay tẩy chay tên Gu-rô-vích và không ngừng truy nã hắn, coi hắn là một tên phản bội và mật thám.

* Ở đây có thể thêm: tuổi, nhân dạng, v.v. và bày tỏ ý muốn in ảnh.

Đồng chí L. thân mến, đây là nhận xét của tôi gửi đồng chí. Đồng chí chớ quên rằng tôi không có thời gian để suy nghĩ kỹ về việc diễn đạt (bởi vì I-u. yêu cầu tôi đưa bản thảo ngay) và tôi mới chỉ phác qua là nên có những điều thay đổi theo tinh thần nào. Cần phải làm sao để gây được ấn tượng mạnh mẽ hơn*: khi đó tôi sẽ tán thành việc in bản án thành một tờ truyền đơn riêng, kèm theo ảnh và lời nói đầu của tờ "Tia lửa" về sự cần thiết phải đấu tranh thường xuyên chống bọn khiêu khích và mật thám, về việc tổ chức ra các đội vệ binh để vạch mặt bọn chúng, theo dõi bọn chúng, truy lùng bọn chúng, và v.v..

Nếu "Bô-rê-tơ"¹⁾ quan co, — đồng chí hãy cố gắng bắt anh ta đưa vào biên bản ý kiến riêng hoặc là một cái gì đó tương tự để giữ lại dấu vết của sự xu nịnh.

Siết chặt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Viết trước ngày 5 tháng Mười 1902 In lần đầu, theo đúng bản thảo
Gửi từ Luân-đôn đến Pa-ri

161

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

Thứ ba. Giơ-ne-vơ

Chị L.I. rất kính mến!

Về buổi thuyết trình, tôi nghĩ rằng nên tổ chức vào thứ bảy. Hôm qua tôi đã thuyết trình ở Lô-da-nơ, hôm nay ở đây và ngày kia cũng ở đây dự định sẽ có buổi thảo luận²⁰¹. Mong chị hãy cố gắng tiến hành mọi việc cần thiết để tổ chức *chậm nhất* là thứ

* Là một quyết định của toà án, bản án phải hết sức chi tiết và *hoàn toàn không sợ những chỗ lặp lại*.

1) Chưa xác định được là nói về ai.

bảy, tôi định tổ chức sớm hơn, vào ngày thứ sáu, nhưng người ta nói rằng làm vào thứ bảy thì tốt hơn. Điều hết sức quan trọng đối với tôi là hoàn thành sớm và nếu cần thảo luận, thì tôi dự định tổ chức vào chủ nhật, chứ không muộn hơn. Sau đó tôi còn phải đi Xuy-rích và thuyết trình ở đấy.

Tôi định lên đường vào lúc 12 giờ 45 thứ sáu và vào khoảng hơn 4 giờ gì đó sẽ ở chỗ chị. Tôi sẽ đi bộ từ ga tới chỗ chị. Mong chị trả lời ngay là buổi thuyết trình có đúng là ấn định vào thứ bảy không.

Siết chặt tay chị. *Phrây* của chị

Viết ngày 11 tháng Mười một 1902

Gửi đến Béc-nơ

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.XI

Theo đúng bản thảo

162

GỬI P.A. CRA-XI-CỐP

Bạn thân mến! Tôi không thể tìm được những ghi chép của tôi về cuộc họp của chúng ta ở đây²⁰². Nhưng những ghi chép đó cũng chẳng có ích gì. Cuộc họp có tính chất tư vấn, và hai đồng chí¹⁾ thì tất nhiên nhớ rõ hơn tôi về những gì đã xảy ra. Tôi không thể và sẽ không thể nhớ lại một cách chính thức những gì đã xảy ra, dù là tôi có những ghi chép rời rạc mà tôi ghi riêng cho mình, đôi khi không phải ghi bằng chữ, mà bằng những ký hiệu. Nếu cần có quyết định quan trọng thì bạn hãy thảo ra một đề nghị rõ ràng và một yêu cầu chính thức gửi cho chúng tôi (ban biên tập), và chúng tôi sẽ trả lời ngay tức khắc. Nhưng nếu chưa

1) Ý muốn nói tới V.P. Cra-xnu-kha và P.A. Cra-xi-cốp.

có lý do gì để làm việc đó thì chính là chúng ta đã hoàn toàn thoả thuận với nhau về sách lược chung rồi.

Tôi rất, rất vui mừng khi được biết là bạn đã xúc tiến nhanh chóng vấn đề thành lập Ban tổ chức²⁰³ và đã thành lập Ban đó gồm sáu người. Tôi chỉ ngạc nhiên là bạn đã bỏ sung những người khác *trước khi* chính thức thành lập, *trước khi* mời phái Bun? Tuy rằng trước đã dự định ngược lại kia mà? Nhưng việc đó không quan trọng lắm nếu bạn tin tưởng rằng sẽ không thể xảy ra chuyện gì bất tiện.

Bạn hãy chặt chẽ hơn đối với phái Bun! Viết thư ra nước ngoài cũng phải hết sức nghiêm ngặt (cho phái Bun và tờ "Sự nghiệp công nhân"), giảm hoạt động của nước ngoài đến mức tối thiểu khiến cho trong bất kỳ trường hợp nào mức đó cũng không có một ý nghĩa gì. Bạn có thể giao phó vấn đề kỹ thuật của đại hội cho các đại biểu đặc biệt của bạn hoặc giao cho *các phái viên* đặc biệt của bạn: chớ giao phó công việc ấy cho *người nào khác* và đừng quên rằng công chúng ở nước ngoài rất kém về mặt giữ bí mật.

Về *ordre du jour*¹⁾ của đại hội thì bạn chỉ phác ra những nét chung thôi. Bạn hãy gửi cho chúng tôi một yêu cầu thông báo *ordre du jour* của chúng tôi (ban biên tập) và thông báo ai là báo cáo viên của chúng tôi và chúng tôi (ban biên tập) có thể có bao nhiêu đại biểu. Hãy mang hết sức ra chuẩn bị gấp đại hội.

Bạn hãy cố gắng lấy giấy uỷ nhiệm cho những người chạy trốn: việc đó sẽ tiết kiệm được tiền phí tổn.

Nhất thiết thông báo cho biết thật chính xác mọi hoạt động chính thức của Ban tổ chức. Còn một điều nữa: tờ "Sự nghiệp công nhân" đang hấp hối, và điều rất quan trọng là bạn (thay mặt Ban tổ chức) gửi cho họ một lời khuyên nghiêm khắc, chứ không phải lời nhiếc móc, về tầm quan trọng của việc thống nhất, về lợi ích của sự hoà giải, v.v..

1) — chương trình nghị sự.

Cho nên hãy gấp lên! Còn tiền thì nếu cần chúng tôi sẽ kiếm được một ít¹⁾.

Viết ngày 11 tháng Mười một 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu không đầy đủ năm 1920

trên tạp chí "Biên niên đồ", số 2

In đầy đủ năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

163

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

28.XI.02.

Chị L.I. rất kính mến!

Cảm ơn chị về bức thư và tiền mà hôm nay tôi đã nhận được.

Tôi đã nhận được tờ "Cờ đỏ"²⁰⁴, nhưng vẫn chưa đọc.

Sau chuyến đi tôi cảm thấy khá mệt mỏi, nhưng bây giờ tôi đã bắt đầu "trở lại bình thường", mặc dù ngày mai ở đây vẫn còn phải thuyết trình một lần nữa.

Thật chán ngán! Tôi vẫn chưa biết liệu tôi có sẽ viết cuốn sách nhỏ chống lại bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng không.

Siết chặt tay chị. *Lê-nin* của chị

Gửi từ Luân-đôn đến Béc-nơ

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.XI

Theo đúng bản thảo

1) Trong bản thảo đoạn cuối cùng bị xoá bỏ.

164

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

1.XII.02.

Giê-oóc-gi Va-len-ti-nô-vích thân mến! Tôi đã định hỏi đồng chí về những nguyên nhân của sự im lặng thì nhận được thư của đồng chí. Chúng tôi sẽ thi hành những nhiệm vụ được giao phó.

Tại sao đồng chí im lặng cả (1) về đề tài cho tờ "Tia lửa", lẫn (2) về bài tiểu phẩm về Ta-ra-xốp²⁰⁵? Lẽ nào đồng chí không nhận được thư của tôi gửi từ Béc-nơ? Xin đồng chí hãy trả lời gấp, đồng chí có định viết một bài xã luận về chủ đề ấy hoặc chủ đề gần như vậy cho tờ "Tia lửa" không? [Trả lời gấp bởi vì số 28 đã xong và đã bắt đầu xếp chữ số 29. Trong số 28 có bài xã luận của Vê-ra I-va-nốp-na chống lại bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng, cho rằng bọn chúng xuyên tạc lịch sử, vì bịa đặt ra rằng dường như vào thời kỳ có tổ chức "Dân ý"²⁰⁶ thì không hề có những hành động sỉ nhục các nhà chính trị etc. Đầu đề: "Le mort saisit le vif"¹⁾.]

Những cuộc tranh luận của đồng chí với "Vla-đi-mi-rốp" đến đâu rồi? Còn bản thuyết trình của đồng chí? Những nhóm của La-lai-an-tơ thế nào, v.v.? Còn phái "Đời sống"²⁾ ra sao?

Siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Ấy! tí nữa thì quên, Lép³⁾

Đồng chí làm ơn gửi giúp bức thư kèm theo đây qua bưu điện thành phố.

Gửi từ Luân-đôn đến Gio-ne-vơ

In lần đầu năm 1956 trên tạp chí "Người cộng sản", số 16

Theo đúng bản thảo

1) — "Kẻ chết níu lấy người sống".

2) Phái "Đời sống" — các thành viên của nhóm dân chủ - xã hội "Đời sống".

3) Câu bị đứt quãng.

165

GỬI E.I-A. LÊ-VIN

Lê-nin viết đây. Chúng tôi rất vui mừng vì những thành tích và nghị lực của Ban tổ chức. Điều hết sức quan trọng là ngay lập tức dốc hết sức ra để tiến hành công việc đến cùng và hết sức nhanh chóng. Đồng chí hãy cố gắng thay ngay uỷ viên của Pê-téc-bua (thay bằng I-gnát thì tốt) và viết thư chi tiết hơn về thái độ của các địa phương (của các ban chấp hành) đối với Ban tổ chức như thế nào? I-gnát có sớm gặp Phê-cla¹⁾ không? Cần phải biết chính xác hơn và sớm hơn.

Danh sách những vấn đề chúng tôi dự kiến đại khái như sau (sắp xếp theo thứ tự thảo luận): 1) thái độ đối với Bô-ri-xơ²⁾? (Nếu chỉ là liên minh thì giải tán ngay và họp hội nghị riêng. Cần phải chuẩn bị cho mọi người để đối phó với tình hình đó). 2) Cương lĩnh. 3) Cơ quan ngôn luận của đảng (tờ báo. Một tờ báo mới hay là một trong những tờ báo hiện có. Nhấn mạnh tầm quan trọng của vấn đề đầu tiên này). 4) Tổ chức đảng (nguyên tắc cơ bản: hai cơ quan trung ương không phụ thuộc vào nhau. a) Cơ quan ngôn luận trung ương — cơ quan lãnh đạo tư tưởng. Ở nước ngoài? b) Ban chấp hành trung ương ở Nga. Toàn bộ việc chỉ đạo thực tiễn. Những cuộc gặp gỡ đều đặn và thường xuyên giữa hai bộ phận này và một số quyền tham dự hoặc đòi khi bổ sung cho nhau. Điều hết sức quan trọng là phải chuẩn bị trước cơ sở để thực hiện nguyên tắc cơ bản đó và để cho tất cả mọi người đều hoàn toàn hiểu rõ nguyên tắc này. Sau đó: tập trung cao độ. Quyền tự trị của các ban chấp hành địa phương trong những vấn đề có tính chất địa phương, Ban chấp hành trung ương có quyền veto³⁾ trong những trường hợp đặc biệt. Các

1) Phê-cla — tên gọi bí mật của ban biên tập báo "Tia lửa".

2) Có ý nói đến phái Bun.

3) — phủ quyết.

tổ chức khu chỉ được thành lập nếu có sự đồng ý và phê chuẩn của Ban chấp hành trung ương). 5) Những vấn đề sách lược khác nhau: khủng bố, công đoàn, hợp pháp hoá phong trào công nhân, bãi công, biểu tình, khởi nghĩa, chính sách ruộng đất và công tác trong nông dân và trong quân đội, công tác cổ động nói chung; truyền đơn và sách nhỏ *và v.v.*, ở đây không cần theo đúng thứ tự. 6) Thái độ đối với các đảng phái khác (nhóm "Giải phóng", phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng, người Ba-lan, người Lát-vi-a, v.v.). 7) Những báo cáo của các đại biểu (điều *rất quan trọng* là làm sao để mỗi ban chấp hành đều có báo cáo và các báo cáo đó phải hết sức đầy đủ (chuẩn bị các báo cáo *ngay từ bây giờ*, và để bảo đảm an toàn phải gửi các bản sao cho Ban tổ chức để chuyển cho chúng tôi). Trong các báo cáo cần luôn luôn cố gắng nhận xét về *những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng* ở địa phương và đánh giá lực lượng và các quan hệ của họ). 8) Các nhóm và tổ chức ở nước ngoài ("Sự nghiệp công nhân", "Đấu tranh", "Đời sống", "Tự do"²⁰⁷). Giao cho một tiểu ban hoặc Ban chấp hành trung ương thảo ra kế hoạch thống nhất những nhóm và tổ chức đó). 9) Ngày 1 tháng Năm. 10) Đại hội năm 1903 ở Am-xtéc-đam²⁰⁸. 11) Những vấn đề tổ chức nội bộ: tài chính, hình thức tổ chức các ban chấp hành, giao cho Ban chấp hành trung ương việc vận chuyển và phân phối sách báo, v.v.. Có lẽ một phần những vấn đề đó sẽ được thảo luận ở các tiểu ban.

Tôi xin nhắc lại rằng đó chỉ là dự kiến một cách phỏng chừng, và chỉ có trình tự các mục 1 - 5 là đã được thảo luận chung ở đây. Đồng thời, là một trong số các uỷ viên ban biên tập tôi tán thành để mục 3 vào một trong những vị trí đầu tiên (cụ thể là vào vị trí thứ ba), còn một uỷ viên khác (Pa-khô-mi) tán thành đặt mục đó sau mục 5. Theo tôi điều quan trọng là trước tiên giải quyết mục 3, để rồi giao chiến ngay với tất cả các đối thủ về vấn đề cơ bản, rộng lớn và để thấy rõ toàn bộ tình hình đại hội (respective¹): phân liệt vì một nguyên nhân quan trọng).

1) — tương ứng.

Đồng chí hãy tìm hiểu xem các đồng chí sẽ có báo cáo viên không và báo cáo viên về những vấn đề gì (ad 5¹) — chi tiết).

I-gnát đề nghị xuất bản cuốn sách nhỏ nào? Có phải là thư gửi Ê-rê-ma không?²⁾

Nhất thiết đồng chí phải phấn đấu để cho ban chấp hành (và nhóm) *nào* cũng có trả lời chính thức và *bằng văn bản* xem họ có thừa nhận Ban tổ chức không. Việc đó cần phải làm ngay.

Tôi khuyên nên xuất bản thông báo về Ban tổ chức cả ở Nga nữa (tức là không chỉ đăng trên tờ "Tia lửa"); dù là in thạch cũng cứ xuất bản.

Chúng tôi sẽ gửi bản dự án chung của ban biên tập về các vấn đề và bản danh sách các báo cáo viên của chúng tôi khi chúng tôi trao đổi được về vấn đề đó với tất cả các uỷ viên ban biên tập hiện đang sống ở các nước khác nhau.

Đồng chí hãy chỉ định ngay tức khắc các uỷ viên Ban tổ chức ở các trung tâm chính (Ki-ép, Mát-xcơ-va, Xanh Pê-téc-bua) và hãy cho biết những địa chỉ gặp gỡ riêng với các uỷ viên ấy để chúng tôi có thể cử tất cả những người đi công tác hoàn toàn theo sự chỉ đạo của Ban tổ chức. Điều đó rất, rất quan trọng.

Cuối cùng còn vấn đề này nữa: nên tổ chức buổi gặp gỡ giữa I-gnát với Phê-cla *sau khi* I-gnát 1) gặp được tất cả những người có thể gặp được; 2) sau khi đồng chí biết được rằng tất cả đều chính thức thừa nhận Ban tổ chức; 3) sau khi đồng chí *chính thức báo cáo cho* tờ "Sự nghiệp công nhân" rằng họ sẽ có một uỷ viên có toàn quyền trong Ban tổ chức. Chỉ với những điều kiện đó thì cuộc gặp gỡ của I-gnát với Phê-cla mới có thể phục vụ cho những hoạt động thực tế quan trọng sau này. Vì vậy I-gnát cần phải gấp rút tiến hành những biện pháp đầu tiên đó và chờ

1) — thêm vào (mục) 5.

2) Xem V.I. Lê-nin. "Thư gửi người đồng chí về những nhiệm vụ tổ chức của chúng ta" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.1-37).

nên quên rằng khi gặp Phê-cla đồng chí ấy phải có quyền hạn được chính thức thừa nhận và *hết sức rộng rãi* (hãy lưu ý!).

*Viết sớm nhất là ngày 11
tháng Chạp 1902
Gửi từ Luân-đôn đến Khắc-cốp*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

166

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

14.XII.02.

G.V. thân mến! Không hiểu vì sao lâu không có tin tức gì của đồng chí cả, mà công việc và vấn đề thì tích lại khá nhiều.

Trước hết nói về bài viết cho báo "Tia lửa". Chúng tôi đã có bài của I-u-li "Tổng kết mùa thu" để đăng trên số 30 (số 29 sẽ ra vào ngày mai hay ngày kia). *Cần* có thêm một bài nữa. Đồng chí nghĩ thế nào về vấn đề đó? Đồng chí hãy viết cho biết hiện giờ đồng chí có viết gì không và bao giờ đồng chí định gửi cho, — vài bài tiểu luận thì cũng như thế: bài tiểu luận chống lại "trang nhỏ" của Ta-ra-xốp mà đồng chí đã đề nghị đăng vào số 30 thì rất tốt. Tôi chờ trả lời.

Sau đó là cuốn sách nhỏ chống những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng. L.Gr. đã nói với tôi và cũng đã viết cho đồng chí rằng đồng chí nhận viết cuốn này thì tốt hơn, bởi vì ngoài việc phê phán "có tính chất giáo điều" ra đồng chí còn có thể *so sánh về mặt lịch sử* với những năm 70 nữa. Tôi hoàn toàn đồng ý với L.Gr. rằng việc so sánh như vậy rất, rất quan trọng; còn tôi thì đương nhiên là chẳng thể nào nghĩ tới việc đó được. Nhưng nói chung tôi sẽ rất vui mừng nếu đồng chí nhận viết cuốn sách nhỏ đó. Tôi không thích thú viết cuốn đó lắm, và hơn nữa, ngoài công việc hàng ngày ra hiện nay tôi còn phải chuẩn bị các bài thuyết

trình ở Pa-ri nữa (theo I-u-li báo tin thì người ta muốn mời tôi tới đó thuyết trình 3 - 4 buổi về vấn đề ruộng đất). Như vậy là tất cả đều tán thành giao cho đồng chí viết cuốn sách nhỏ đó, — và cuốn sách này rất cần để chống những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng, nhất thiết phải phân tích họ một cách cặn kẽ, chi tiết, toàn diện. Họ làm hại chúng ta và làm hại sự nghiệp một cách ghê gớm. Đồng chí hãy viết thư cho biết đồng chí quyết định thế nào.

Bài trả lời của L.Gr. cho tờ "Nước Nga cách mạng" đã đăng ở số 29: như vậy là đồng chí sẽ nhận được số ấy vào cuối tuần — nhưng đồng chí đã đọc ở bản in thử rồi.

Hôm nay tôi được biết rằng đồng chí sẽ tham dự Hội nghị quốc tế ở Bruy-xen (có lẽ vào cuối tháng Chạp hoặc đầu tháng Giêng²⁰⁹) và đồng chí sẽ đọc báo cáo ở hội nghị đó. Tôi hy vọng đồng chí nhất định sẽ rẽ vào chỗ chúng tôi. Từ đây đến đây chẳng xa gì và vào những ngày lễ nên tốn phí rất ít. Mà ở đây thì thứ nhất là rất, rất cần bản báo cáo của đồng chí, vì ở đây có nhiều *công nhân* bị nhiễm chủ nghĩa vô chính phủ (tôi tin như vậy khi tôi đọc tại đây bản báo cáo về những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng, công chúng ở đây²¹⁰ không thích thú bản báo cáo này). Có lẽ đồng chí sẽ gây được ảnh hưởng đối với họ. Sau nữa, và đây là điều chủ yếu, ở chỗ chúng tôi các đề tài quan trọng cần trao đổi đã bị tích lại, đặc biệt là những vấn đề về nước Nga: ở đó đã thành lập được "Ban tổ chức" sau khi đã chuẩn bị trong thời gian dài, ban này có thể sẽ đóng một vai trò *rất to lớn*. Và việc chúng ta cùng nhau trả lời ban này *về một loạt* vấn đề mà họ *đã gửi cho chúng ta*, sẽ là một điều hết sức quan trọng (những vấn đề về các biện pháp thống nhất đảng về chương trình nghị sự, Tagesordnung, tại đại hội chung, về những báo cáo mà *chúng ta* sẽ trình bày, v.v. — những vấn đề nói chung rất quan trọng, và hiện nay có một ý nghĩa đặc biệt). Mong đồng chí viết thư cho biết đúng lúc nào sẽ họp Hội nghị ở Bruy-xen, hội nghị sẽ kéo dài mấy ngày và liệu đồng chí có thể rẽ qua đây được không. Sau nữa, ngay tại hội nghị này, nếu đồng chí lợi dụng bằng cách này hay cách khác việc thành lập Ban tổ chức thì có lẽ đúng lúc chẳng?

Đồng chí hãy viết thư ngay cho, và chúng tôi sẽ hỏi ở Nga: có thể là bên đó sẽ kịp gửi sang một bản tuyên bố hoặc một bức thư gì đó cho đồng chí nếu điều đó là cần thiết.

Đồng chí có gặp những người của phái "Đời sống" không¹⁾? "Việc xích lại gần" với họ tiến triển thế nào và có những khả năng gì? Còn những người theo phái "Sự nghiệp công nhân" thì thế nào? Đồng chí biết không, theo tôi nếu họ tham gia vào "tiểu tổ mác-xít" của đồng chí và bắt đầu (không chính thức) xích lại gần họ thì tốt quá. Trong thời gian hiện nay, cãi cọ với họ là tính toán sai, vả lại chẳng có lý do gì: sau khi thay tờ "Sự nghiệp công nhân" bằng tờ "Cờ đỏ", về thực chất họ đã chấp nhận kế hoạch của chúng ta về việc "phân công viết sách báo", còn cuốn sách nhỏ "Công nhân và cách mạng" của Mác-tư-nốp thì không có gì *tai hại* cả (ngoài "anh chàng có tầm nhìn xa" *ngu xuẩn*).

Siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Về người Bun-ga-ri thì tôi có lỗi²⁾. Tôi hối hận. Tôi không viết vì không được giao nhiệm vụ, và cũng không đoán ra rằng đồng chí lo lắng.

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

167

GỬ PHÍT³⁾

16/XII.

Đã nhận được thư của em đề ngày 15/XI.

I. Bức thư viết theo khoá mật mã mà chúng tôi chưa biết, song

1) Phái "Đời sống". — các uỷ viên của nhóm dân chủ - xã hội "Đời sống".

2) Chưa xác minh được là nói về ai.

3) Bí danh của Đ.I. U-li-a-nốp.

chúng tôi đã giải mã được hết, trừ địa chỉ. (Em chỉ nên viết mật mã từng câu một, nếu không sẽ rất dễ phát hiện ra khoá mật mã.) Hãy nhắc lại địa chỉ...

III. Nhất thiết phải tham gia vào ban chấp hành, vào đó và tiến hành cổ động từ bên trong về sự cần thiết phải gia nhập tổ chức toàn Nga. Đồng thời với việc đó, cần phải tác động cả đến Liên minh miền Nam cũng theo phương hướng đó. Trong một thành phố mà có hai tổ chức thì thật không bình thường²¹⁾, và cần phải làm sao để rút cuộc những tổ chức đó hoà vào nhau và lập ra một ban chấp hành theo phái "Tia lửa"; tiến hành việc đó như thế nào — đương nhiên là bản thân em thấy rõ hơn.

(Đĩ nhiên là chỉ sáp nhập với điều kiện bảo đảm thắng lợi cho chúng ta. Trong trường hợp ngược lại thì, tốt nhất nên chờ đợi, duy trì cái tổ chức đứng về phía "Tia lửa" và làm tan rã tổ chức khác từ trong ra. ¹⁾)

IV. Bàn về Ban tổ chức.

V. Người ta báo cho chúng tôi biết rằng có một chuyến vận chuyển báo "Tia lửa" bị thất bại ở Ô-đét-xa. Sự thế thế nào?

Viết ngày 16 tháng Chạp 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Ô-đét-xa

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

168

GỬ L.I. ÁC-XEN-RỐT

18.XII.02.

Chị L.I. rất kính mến!

Tôi vừa mới nhận được thư của chị và vội trả lời để chúc mừng chị đạt được thành quả lớn lao như Xtáp-xki. Trong những thư

1) Đoạn này viết thêm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a. Sau này cả mục III bị xoá bỏ.

từ Rô-xtốp trên sông Đôn gửi cho chúng tôi có nhắc đến tên họ đồng chí ấy, nhưng tôi đã xoá đi, sợ làm xúc phạm đến đồng chí ấy¹⁾. Tôi gửi tờ "Tia lửa" số 29 cho chị và *cho đồng chí ấy* để đồng chí ấy sớm thấy sự mô tả của chúng tôi về các sự biến. Tôi cũng gửi một bức thư cho đồng chí ấy với lời yêu cầu về cuốn sách nhỏ nói về những sự biến ở Rô-xtốp²¹².

Tiếp đó là về vấn đề "người thợ xếp chữ Mi-sa". Tôi không biết bí danh đó, nhưng tôi biết Va-x. An-đr. Sen-gu-nốp mà anh ấy nói đến và tôi đã cùng làm việc với đồng chí ấy. Vì vậy nhờ chị làm ơn chuyển tới "Mi-sa" lời chào của riêng tôi, nếu Sen-gu-nốp đã nói với anh ấy về tôi, và lời yêu cầu viết thư cho chúng tôi biết về tất cả mọi việc một cách tỉ mỉ hơn, tức là về công việc và về bản thân mình, anh ấy là ai và kế hoạch của anh ấy hiện nay như thế nào, anh ấy ở nước ngoài có lâu không, và v.v.. Đúng là chị phải lưu tâm tới những người ấy: điều rất quan trọng là hoàn toàn lời cuốn được họ. Nếu bây giờ đồng chí hoàn toàn không có thì giờ thì hãy phái họ tới chỗ chúng tôi ở Xuy-rích hoặc Giơ-ne-vơ. Có thể ở đây chúng tôi sắp cử một đồng chí trẻ, rất nhiệt tình và có khả năng (bí danh: "Pê-rô") đến giúp đỡ đồng chí.

À, về vấn đề Ô-đét-xa "Mi-sa" nhảm: chúng tôi nhận được thư từ "hiện trường" ở Ô-đét-xa. Ở đó hiện có Liên minh cách mạng của những người dân chủ - xã hội ở miền Nam và Ban chấp hành. Ban chấp hành thuộc phái "Đấu tranh", chống lại phái "Tia lửa". Liên minh cách mạng gắn với phái "Tia lửa", nhưng vẫn *chưa hoàn toàn* là "của chúng ta". Ban chấp hành Ô-đét-xa đã xuất bản số 3 tờ "Lời nói công nhân" (báo in). Liên minh cách mạng của những người dân chủ - xã hội ở miền Nam đang xuất bản những tờ truyền đơn. "Mi-sa" thuộc "nhóm" nào? Liên minh cách mạng của những người dân chủ - xã hội ở miền Nam, Ban chấp hành Ô-đét-xa hay thuộc một nhóm nào khác nữa?

1) Xem V.I. Lê-nin. "Sự kiện mới và vấn đề cũ" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.71 - 78).

Nhà tôi sẽ thực hiện những nhiệm vụ có liên quan tới Pê-téc-bua và Mát-xcơ-va, tức là sẽ viết cho những người cần viết.

Siết chặt tay chị. Lê-nin của chị

Gửi từ Luân-đôn đến Béc-nơ

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.XI*

Theo đúng bản thảo

169

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

19.XII.02.

G.V. thân mến! Tôi đã nhận được thư của đồng chí và vội trả lời. Như vậy là đồng chí viết cuốn sách nhỏ. Việc đó làm tôi rất vui mừng. Nếu đăng một vài chương của cuốn sách đó, kể cả chương mà đồng chí đã nói tới, vào mục tiểu luận của báo "Tia lửa" thì rất tốt. Tôi sẽ chờ bài đó vào *tuần này*: nếu không sẽ không kịp đăng ở số 30. Cần làm sao cho kịp để tiến công liên tục vào bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng.

Lẽ nào đồng chí không trả lời Ta-ra-xốp (bài trích ở số 3)? Xin đồng chí đừng từ bỏ ý định của mình. Nhất thiết phải cho hẳn ta một bài học đích đáng.

Đồng chí viết cho mấy lời, đồng chí có viết không, viết cái gì và bao giờ định hoàn thành: để tôi biết được cơ cấu bài của số báo.

Có cần phải đi Bruy-xen không, tôi không thể phán xét được, bởi vì tôi không biết sẽ xảy ra điều gì tại hội nghị. Hiện nay đã có tiền (Mỹ đã gửi cho 5000 frs) — như vậy là nếu cần thiết thì có thể đi được. Theo tôi, việc thay đồng chí bằng Ghin-dơ-bua chỉ có thể là *trường hợp ngoại lệ, chỉ một lần*, chứ không bao giờ được làm thường xuyên như vậy, bởi vì rất có thể ngay ở đó cũng cần những biện pháp kiên quyết.

Nếu đồng chí quyết định đi, hãy viết thư hoặc gửi điện báo về vấn đề tiền.

Lê-vin-xôn dọa bỏ đi, bởi vì người ta chỉ định La-lai-an-tơ phụ trách nhà in, mà đồng chí này lại mâu thuẫn với anh ta. Tôi đã viết thư cho La-lai-an-tơ đề nghị "thu xếp" chuyện này. Đồng chí hãy giúp cho Lê-vin-xôn yên tâm và khuyên La-lai-an-tơ "thận trọng" trong việc cư xử với Lê-vin-xôn.

Tôi gửi đi xếp chữ (cho La-lai-an-tơ) phần đầu bản dịch Cau-xky và cuốn sách phổ thông về đời sống của binh sĩ, đồng chí hãy xem qua cuốn đó, dù ở bản in thử.

Ở Pê-téc-bua bọn chúng *bất bớ công nhân* của chúng ta, bắt cả những trí thức của chúng ta. Vì vậy phái kinh tế đã kích động được một số công nhân bạo động, Inde¹⁾ Na-đê-giơ-đin vui mừng. Nhưng cần phải sỉ vả tên này về sự mỉa dân. Một tên xỏ lá!

Lê-pê-sin-xki hiện đang ở trong pháo đài, được chuyển về đây "trước khi yêu cầu hỏi cung". Bọn chúng dọa đưa đồng chí ấy ra tòa thượng thẩm (tức là bắt đi đầy khổ sai). Chúng lấy được ở đồng chí ấy một bức thư về Ban tổ chức.

Xtáp-xki — một diễn giả công nhân ở Rô-xtốp — hiện ở Béc-nơ. L.I. đã liên hệ được với anh ấy: đó là một người ủng hộ báo "Tia lửa". Cần phải lôi kéo anh ấy xích lại gần hơn nữa.

Các đồng chí ở Tôm-xơ đã in lại bản dự thảo cương lĩnh của chúng ta với lời tựa ca ngợi tờ "Tia lửa" — "Bình minh" và toàn bộ hoạt động của hai tờ này.

Chúng tôi sắp nhận được những tin tức mới về những hoạt động của Ban tổ chức.

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Công việc vận chuyển thật là kém, quá kém! Thật là một tai họa!!

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. IV*

Theo đúng bản thảo

1) — Do đó.

170

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỚP

25.XII.02.

G.V. thân mến! Tôi vừa mới nhận được thư của đồng chí và của A.N. (tôi không hiểu, vào ngày lễ người ta làm thế nào để mang thư đến được!). Ở đây có lẽ là những nước cờ tiến công, như các nhà đấu cờ nói. Trong những điều kiện ấy, đương nhiên là cần phải lôi kéo Bôn-tơ về phía chúng ta, và biện pháp của đồng chí (đến với Bôn-tơ - Bru-ê-vích và "kêu gọi" gia nhập Đồng minh), chắc sẽ được mọi người đồng tình.

Nhưng vấn đề là hành động tiếp tục như thế nào? Theo ý kiến tôi, nếu những cuộc đàm phán của đồng chí với Bôn-tơ - Bru-ê-vích sẽ (hoặc đã) thành công, thì trước hết cần phải đòi hỏi anh ấy có *hành động chính thức* (sau khi cam đoan với anh ấy rằng đồng chí sẽ đề cử anh ấy vào Đồng minh và rất hy vọng là sẽ thành công). Tức là cần phải làm sao để anh ấy chính thức và công khai tuyên bố về sự *phân liệt* trong nhóm "Đời sống" và về nguyện vọng *của mình* muốn chuyển sang phái "Tia lửa".

Theo tôi, thiếu hành động đó thì chúng ta *không thể chính thức* đề cử anh ấy với Đồng minh được, bởi vì Bôn-tơ - Bru-ê-vích vẫn chưa chính thức ra khỏi nhóm "Đời sống", và tiếp nhận một người từ tổ chức khác thì quả là kỳ quặc. Hơn nữa, nếu Bôn-tơ - Bru-ê-vích mới chỉ *đấu tranh* với Pốt-xê, mới chỉ "*tách rời*" anh ta và bảo vệ lợi ích của chúng ta, thì vẫn chưa thể bảo đảm kết quả của việc tách rời đó !! *Không nên quên điều đó*. Và nếu "Bôn-tơ hết sức kiên quyết chuyển sang phía chúng ta", A.N. viết, thì yêu cầu của đồng chí sẽ không hề gây khó khăn gì cho anh ta, bản thân anh ta, công nhận rằng, chừng nào anh ta chưa chính thức rút khỏi nhóm "Đời sống" và chưa nói lên tiếng nói của mình, thì chúng ta, *Đồng minh* chưa thể bỏ phiếu cho anh ta được. Nếu như sự phân liệt của nhóm "Đời sống" là một việc *tuyệt đối* không thể tránh khỏi và đã được

quyết định *dứt khoát*, thì những dự tính thẳng thắn và trách nhiệm trực tiếp của Bôn-tơ là phải *gấp rút* tuyên bố công khai việc đó, dù là bằng một bức thư gửi tờ "Tia lửa". Chúng tôi sẽ đăng bức thư đó ngay tức khắc trong số 30, chúng tôi cảnh cáo các đối thủ, chúng tôi "ràng buộc Bôn-tơ" (và cả mình nữa, chừng nào bức thư được đăng¹⁾). Quả vậy, như thế sẽ là tốt nhất, an toàn nhất, nếu không thì sẽ vấp phải...

Tóm lại, ý kiến của tôi là: tôi cũng cho rằng đối với Bôn-tơ "mọi sự ứng trước" (mà A.N. nói đến và đồng chí đang làm) là cần thiết, nhưng nếu anh ta, Bôn-tơ, không tiến hành một hành động chính thức và chừng nào anh ta chưa làm việc ấy thì cần phải hạn chế ở những sự ứng trước đó, — những sự ứng trước này không ràng buộc Đồng minh một cách chính thức, — chứ không đi xa hơn nữa.

Còn về sau này thì sẽ không có khó khăn gì cả. Khi Bôn-tơ - Bru-ê-vích rút ra khỏi nhóm "Đời sống" và có tuyên bố, khi nhóm vận chuyển của anh ta đồng tình với lời tuyên bố đó thì nhóm đó sẽ dễ dàng nhận được của ban quản trị của chúng ta các sách báo và bắt đầu công tác vận chuyển. Nếu cần thiết phải tiếp nhận cả nhóm vận chuyển đó (như đồng chí, G.V., dự định), thì lúc đó chúng ta sẽ tìm hiểu tất cả qua Bôn-tơ và thảo luận xem tiếp nhận ai và như thế nào.

[Đồng chí G.V., đồng chí viết: "chúng tôi đang chờ chỉ thị về việc đàm phán với nhóm vận chuyển". Nhưng trước tiên nhóm vận chuyển nên *kể tỉ mỉ tất cả*, nếu không thì ai có thể biết được ở trong nhóm đó có gì?]

Đồng chí G.V., đồng chí không trả lời gì về bài tiểu phẩm

* Nói rằng sự phân liệt trong nhóm "Đời sống" xảy ra là vì tôi và những người cùng chính kiến *rút ra* và *muốn* hoạt động cho tờ "Tia lửa" và tờ "Bình minh", tán thành hoặc rất gần gũi với... đấy, bức thư đại loại như vậy.

1) Bức thư không được đăng trên tờ "Tia lửa".

của đồng chí viết cho tờ "Tia lửa"? và về bài báo nói về Ta-ra-xốp?

Siết chặt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

P.S. Đồng chí làm ơn gửi đi hoặc chuyển giúp bức thư này cả cho A.N. nhé.

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII*

Theo đúng bản thảo

171

GỬI A.N. PÔ-TÔ-RÊ-XỐP

26.XII.02.

Tôi gửi số 29 và "Một vấn đề bức thiết"¹⁾. Họ *vẫn chưa* tìm thấy hai cuốn sách nhỏ khác: "thư viện" ở đây *quá tồi tàn* và ở trong công xã nên cũng bị lây cái cảnh mất trật tự như cái ở lộn²⁾.

Hôm qua G.V. đã viết về tờ "Đời sống" và yêu cầu chuyển cho đồng chí²⁾.

Đồng chí hãy làm quen với Xa-nin (qua G.V. hay là La-lai-an-tơ). Anh ấy là một người chán đời, xa lánh tất cả, nhưng hình như có khả năng viết. Sẽ rất có lợi nếu tác động tới anh ấy, lưu ý và lôi kéo vào công việc. Hiện nay anh ấy đang dịch tác phẩm của Cau-xky cho chúng ta ("Die sociale Revolution"³⁾).

Siết chặt tay đồng chí...

Tôi gửi thêm bản thảo "Một trang nhỏ trong cuộc đời của nhà cách mạng *trẻ*". Mong đồng chí hãy *tự* gửi trả lại bản thảo

1) Tác giả bài "Một vấn đề bức thiết" là A.I. Bô-gđa-nô-vích.

2) Xem tập này, tr. 297 - 299.

3) — "Cách mạng xã hội".

đó (để khỏi mất, chỉ đưa cho G.V. xem thôi) và hãy báo cho biết ý kiến và quyết định của đồng chí về bài đó.

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

172

GỬI V.I. LA-VRỐP và E.Đ. XTA-XÔ-VA

27.XII.

Chúng tôi đã nhận được thư của Vla-xơ. Chúng tôi sẽ giúp đỡ các đồng chí những gì có thể làm được. Từ lâu chúng tôi đã thấy tình hình bi đát của các đồng chí và nghĩ tới việc giúp đỡ.

Nhưng nhất định các đồng chí phải mô tả cho chúng tôi biết lịch sử chính xác của sự chia rẽ ở Pê-téc-bua và cho biết ngay lập tức. Hãy trả lời theo các mục: 1) Tiểu ban tổ chức (mùa hè) do riêng Hội liên hiệp đấu tranh (= ban chấp hành của giới trí thức?) bầu ra hay là do Hội liên hiệp đấu tranh cùng với Tổ chức công nhân bầu ra? 2) Nó được bầu ra đúng vào lúc nào? 3) Có bản ghi chính xác những quyền hạn của nó không (tức là nó được giao những nhiệm vụ gì)? 4) Việc bầu ra nó có chỗ nào không hợp lệ theo ý kiến của Vư-si-ba-lô và đồng bọn? 5) Trong Tiểu ban tổ chức có đại biểu của Tổ chức công nhân không (hai người phải không?) và do ai bầu ra? 6) Vư-si-ba-lô bị đuổi và đã bị đuổi ra khỏi tổ chức nào: Tiểu ban tổ chức hay Ban chấp hành của giới trí thức, hay Tổ chức công nhân? 7) Tổ chức công nhân nào hiện đang viết những lời tuyên bố của mình? tổ chức mới? tổ chức được cải tổ lại? bao giờ? như thế nào? 8) Tại sao các đồng chí không gửi cho chúng tôi tờ truyền đơn tháng Chín của Ban chấp hành Tổ chức công nhân? 9) Tại sao các đồng chí không

cho ra tờ truyền đơn chống lại bọn họ, dù chỉ là truyền đơn viết tay? — hay là gửi cho chúng tôi lời tuyên bố phản kháng? Không thể để một hành động nào của họ không được trả lời cả. 10) Ban chấp hành trung ương hiện nay như thế nào? Tiểu ban tổ chức có còn tồn tại nữa không? Công nhân có đứng về phía các đồng chí không? Tại sao số công nhân đó không thành lập ra một tổ chức chống đối! Tại sao công nhân của các đồng chí lại không chống lại số công nhân theo Vư-si-ba-lô và ban chấp hành của họ?

Các đồng chí hãy gửi ngay cho chúng tôi những địa chỉ liên lạc mới, hoàn toàn chắc chắn của những người mới tới. Đừng cho bất kỳ một ai khác biết những địa điểm liên lạc (của chúng tôi) đó. Các đồng chí hãy tìm sẵn một căn nhà để giấu một người. Hãy đặc biệt cố gắng xoá bỏ những dấu vết quan hệ của người ấy với các đảng viên cũ (Txa-pli-a, v.v..) là những người chắc chắn bị theo dõi.

Viết ngày 27 tháng Chạp 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

173

GỬI PH.V. LEN-GNÍCH

27/XII.

Chúng tôi đã nhận được bức thư nói về coup d'état¹⁾ và trả lời ngay. Chúng tôi ngạc nhiên không biết vì sao Da-rin đã có thể làm một việc không hay như vậy!! Đây là hậu quả

1) — về cuộc đảo chính (có ý nói tới việc "phái kinh tế" và phái "Sự nghiệp công nhân" chiếm Ban chấp hành Ki-ép).

sai lầm của anh ta là không tham gia vào ban chấp hành! — từ lâu chúng tôi đã đòi phải làm việc đó. Hiện nay chúng tôi không in gì về lời tuyên bố, bởi vì chúng tôi chưa nhận được lời tuyên bố hoặc bức thư nào chống lại. Đồng chí nhất thiết phải tuyên chiến, bắt Da-rin phải tham gia, hãy lập biên bản về sự tuyệt giao (hoặc về số phiếu pro và contra¹⁾) và cho xuất bản tờ truyền đơn của địa phương nói về những nguyên nhân của sự chia rẽ (respective²⁾ bất đồng ý kiến). In bản tuyên bố mà không có những tài liệu chính thức như vậy về mỗi hành động của đồng chí thì không có ý nghĩa gì. Nhất thiết phải ghi nhận từng hành động của phái "Sự nghiệp công nhân" và từng hành động của đồng chí chống lại họ và không được nhượng bộ một tý gì. Bằng bất kỳ giá nào cũng phải tóm được họ ở chỗ họ chống lại Ban tổ chức, còn đồng chí thì ủng hộ. Chính là trên cơ sở công nhận (respective không công nhận) Ban tổ chức mà phải tiến hành ngay tức khắc đợt tổng tiến công ở *khắp mọi nơi*: hãy truyền đạt một cách ráo riết hơn điều đó cho Da-rin và các đồng chí gần gũi nhất của anh ta.

Như vậy Da-rin cần phải có nghị lực, lớn gấp ba lần và phải bảo vệ được Ki-ép, đây là nghĩa vụ đầu tiên của anh ta.

Sách báo đã đến Nga và sắp đến chỗ đồng chí. *Nhất thiết* đồng chí phải gửi đến Pê-téc-bua cho người của chúng ta ít nhất là 2 phút, *nhất định* phải như thế.

Viết ngày 27 tháng Chạp 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Ki-ép

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

1) — tán thành và phản đối.

2) — hoặc.

174

GỬI BAN THƯỜNG TRỰC TỔ CHỨC "TIA LỬA" Ở NGA²¹⁴

Nhiệm vụ cơ bản hiện nay là củng cố Ban tổ chức, chiến đấu chống lại tất cả những người bất đồng ý kiến trên cơ sở công nhận Ban tổ chức ấy, và sau đó chuẩn bị đại hội càng nhanh càng tốt. Mong các đồng chí hãy làm tất cả những gì có thể làm được để cho tất cả mọi người hiểu đúng nhiệm vụ ấy và tích cực thực hiện nó. Đã đến lúc Brút phải bước ra sân khấu! Cần phải gấp rút công bố về Ban tổ chức¹⁾.

Viết ngày 28 tháng Chạp 1902

Gửi từ Luân-đôn đến Xa-ma-ra

In lần đầu năm 1928 trong Văn

tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

1) Bức thư này viết kèm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

**Ngôi nhà số 30 bên vườn hoa Hen-phóc ở Luân-đôn, tại đây V. I. Lê-nin
và N. C. Crúp-xai-a đã sống trong những năm 1902 - 1903.**

1903

175

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

1.I.03.

Đồng chí thân mến! Đã nhận được bức thư của đồng chí đề ngày 21.XII. và tất cả 19 bản thảo²¹⁵. Tôi định đăng một vài bài trong số các bài đó (đặc biệt là bài nói về bọn bè phái) trong những số sắp tới của báo "Tia lửa", có thể là ngay trong cả số 31 sẽ ra khoảng hai tuần lễ nữa.

Chỉ có điều tôi chưa hoàn toàn hiểu rõ là liệu có đăng phần "trích tài liệu của tờ "Đời sống"" không. Một mặt, việc đó hết sức đương nhiên; làm như vậy là bình thường; không thể có một sự hiểu lầm nào ở nước Nga, đặc biệt khi có bài tiểu luận (hoặc bức thư của đồng chí gửi ban biên tập) về việc đình bản tờ "Đời sống".

Mặt khác, qua bức thư của đồng chí có lẽ người ta rút ra kết luận rằng tổ chức "Đời sống" không muốn chuyển tài liệu cho báo "Tia lửa", và đó là việc làm riêng của đồng chí. Trong trường hợp như vậy, đồng chí có muốn đăng những tài liệu mà *không cần nói thêm gì và không cần chỉ rõ nguồn gốc không?*

Đồng chí hãy giải thích cho tôi biết tình hình ở đây thế nào, và báo cho biết ý kiến của đồng chí về vấn đề: in thế nào tốt hơn. Đề nghị đồng chí trả lời theo địa chỉ mà tôi yêu cầu đồng chí,

đừng báo cho một ai biết cả, để một mình đồng chí sử dụng địa chỉ đó thôi:

Mr. Jacob Richter.

30. Holford Square 30. Pentonville London W.C.

Siết chặt tay và chúc đồng chí mọi sự tốt lành.

Lê-nin

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1928 trên tạp chí "Tháng Mười", số 8

Theo đúng bản thảo

176

GỬI A.N. PÔ-TÔ-RÊ-XỐP

1/I.03.

Chúng tôi không có những cuốn sách nhỏ khác (trong số những cuốn sách đồng chí đề nghị), không tìm thấy.

Đồng chí hãy trả lại bản thảo của "nhà cách mạng trẻ", sau khi đưa cho Plê-kha-nốp xem (hoặc ngay cả khi chưa đưa).

Đồng chí có viết tiểu luận, bài báo hoặc tiểu phẩm cho tờ "Tia lửa" nhân kỷ niệm 25 năm ngày chết của Nê-cra-xốp không? Đăng được một bài nào đó thì tốt. Đồng chí hãy viết thư cho biết đồng chí có nhận không.

Còn về Bôn-tơ, tôi rất thoải mái về bức thư đồng chí ấy đã gửi tới đây sau khi đã gửi cả 19 bản thảo của tờ "Đời sống". Tôi khuyên nên *cố gắng để có* được chính cái hành động chính thức như vậy, chứ hoàn toàn không phải là "từ bỏ" (mà "từ bỏ" cái gì kia chứ?), không coi đó là *conditio sine qua*¹⁾.

(Nhưng cần phải lôi ra ánh sáng cái mưu kế của Pốt-xê, tôi đã khuyên nên thúc đẩy Bôn-tơ hành động trực tiếp, *đồng thời khích* cả Pốt-xê làm việc đó, chính là để chống lại Pốt-xê, chứ không phải chống lại Bôn-tơ).

Siết chặt tay đồng chí...

1) — điều kiện tất yếu.

Tôi không tin vào công việc vận chuyển của nhóm "Đời sống". Đương nhiên là chúng ta *rất cần tiền* và, *nếu* có thể nhận được một món tiền lớn, thì vì điều đó có thể *nhượng bộ nhiều* (chứ không phải chỉ ứng trước thôi). Nhưng đúng là phải "vì điều đó" và "*cho* điều đó"...

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. IV*

Theo đúng bản thảo

177

GỬI I.V. BA-BU-SKIN

Lê-nin gửi Nô-vi-txơ-cai-a

Bạn thân mến! Về vấn đề "sát hạch"²¹⁶, tôi phải nói rằng từ đây không thể đề ra một chương trình sát hạch được. Cứ để cho tất cả mọi cán bộ tuyên truyền viết về chương trình mà họ đang giảng hoặc muốn giảng, — khi đó tôi sẽ trả lời tỉ mỉ. Đồng chí đề nghị đặt ra nhiều câu hỏi hơn. Được thôi. Chỉ có điều là hãy coi chừng đấy, hãy trả lời tất cả các câu hỏi: 1) Điều lệ hiện nay của Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua như thế nào? 2) Có "tranh luận" không? 3) Lập trường của nó đối với Ban chấp hành trung ương và đối với Tổ chức công nhân như thế nào? 4) Thái độ của Ban chấp hành trung ương đối với tổ chức khu và các nhóm công nhân như thế nào? 5) Tại sao những công nhân theo phái "Tia lửa" lại yên lặng để cho những công nhân thuộc phái Vư-si-ba-lô tự mệnh danh là "Ban chấp hành của Tổ chức công nhân"? 6) Có áp dụng các biện pháp để theo dõi từng bước của chính sách Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua không? 7) Trong các nhóm công nhân người ta có đọc những bài giảng có hệ thống (hoặc tổ chức những buổi trao đổi) theo chủ đề về tổ chức, về ý nghĩa của "tổ chức của những người cách mạng" không? 8) Có tuyên

truyền sâu rộng trong *công nhân* rằng họ và chính họ phải chuyển sang tình trạng bất hợp pháp một cách hết sức thường xuyên và rộng rãi không? 9) Có áp dụng những biện pháp để tăng gấp bội những bài báo gửi từ Pê-téc-bua mà lâu lắm rồi chúng ta chưa nhận được không? 10) Có gợi ý cho tất cả công nhân thấy rằng *chính họ* phải tổ chức ra nhà in để in truyền đơn và phải phân phát chúng một cách đúng đắn không?

Đây là mười câu hỏi đề ra cho đồng chí. Tôi chờ thư trả lời và siết chặt tay đồng chí. Đồng chí hãy coi chừng đấy, nhất thiết phải biến đi ngay khi đồng chí vừa thấy có dấu hiệu là bị mật thám theo dõi.

Viết ngày 6 tháng Giêng 1903

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

178

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP

10/I.03.

G.V. thân mến! Đồng chí làm ơn chuyển bức thư gửi kèm theo đây cho Li-u-bốp I-xa-cốp-na: chị ấy cho tôi địa chỉ của đồng chí. Bức thư rất khẩn và rất quan trọng, và nếu không có chị ấy thì đồng chí hãy chuyển đi *ngay tức khắc*; nhưng trước hết bản thân đồng chí hãy đọc đã. Vấn đề là ở chỗ tài liệu về cuộc bãi công ở Rô-xtốp bị chậm trễ, nhưng chúng tôi rất cần ra gấp cuốn sách nhỏ. Nếu những người Rô-xtốp đang ở chỗ đồng chí tại Giơ-ne-vơ, thì *mong đồng chí cũng hãy thúc giục họ*.

Bài tiểu phẩm cho số 31 đã xếp chữ và đã gửi bản thảo in thử cho đồng chí. Nếu có những chỗ sửa chữa *quan trọng* thì đồng chí hãy gửi lại *ngay* nhé.

Tình hình cuốn sách nhỏ thế nào rồi?¹⁾ Đồng chí dự định quy mô đại khái như thế nào và bao giờ thì hoàn thành? Cần phải biết vấn đề đó, dù chỉ là những nét chung chung, để còn lo liệu việc ấn loát.

Tiếp đó là về vấn đề tiếp tục bài báo "Giai cấp vô sản và nông dân" như thế nào? Đồng chí có kết thúc bằng một tiểu phẩm nữa không? Đồng chí có gửi bài đó cho số 32 không? (Nếu không thì có lẽ phải đăng bài "Những vấn đề trước mắt" của I-u-li gửi tới: cũng chống lại phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng, đặc biệt về số 14 của tờ "Nước Nga cách mạng", đăng làm bài xã luận và cũng dự định đăng trên nhiều số báo. Vì thế nên trước hết cần phải kết thúc bài của đồng chí đã.) *Đồng chí hãy trả lời gấp nhé.*

Buổi thuyết trình ngày mồng 7 của đồng chí như thế nào? Tình hình tờ "Đời sống" thế nào? Bôn-tơ - Bru-ê-vích đã gửi cho tôi tài liệu — một phần dành cho số 31. Cũng đã gửi thư nói về công tác vận chuyển: đúng như tôi nghĩ, ở đây họ *hầu như* chẳng có gì cả. Về vấn đề tiền và nhà in thì nên cố gắng để có được những dấu hiệu vật chất của lòng thiện cảm không có tính chất vật chất của họ đối với chúng ta. Nhân tiện xin hỏi thêm, đồng chí đã viết thư cho L.G-ch (anh ấy hiện nay đang ở Pa-ri) về việc biểu quyết cho cánh Bôn-tơ vào Đồng minh chưa?

Siết chặt tay đồng chí. ... của đồng chí

P.S. Tôi còn muốn trao đổi ý kiến với đồng chí về những bài thuyết trình của tôi (về vấn đề ruộng đất) ở Trường cao đẳng Pa-ri. Họ đã mời tôi, tôi đồng ý, nhưng... phái của họ (Tséc-nốp, Phi-líp-pốp, Tu-gan). Mặt khác, "người của ta" viết từ Pa-ri: đồng chí chẳng liên quan gì đến "phái" đó cả, nhưng để đối chọi lại, việc phát biểu ở đó là rất quan trọng. Ý kiến đồng chí thế nào?

*Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ
In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. IV*

Theo đúng bản thảo

1) Xem tập này, tr. 290.

179

GỬI BAN BIÊN TẬP TỜ "CÔNG NHÂN MIỀN NAM"¹⁾

Một lần nữa: chúng tôi thiết tha và khẩn khoản đề nghị và cầu xin Giê-ni-a²¹⁷ viết thư cho chúng tôi thường xuyên hơn và tỉ mỉ hơn, đặc biệt là viết ngay, nhất thiết viết ngay hôm nhận được thư, báo cho chúng tôi biết dù chỉ vài dòng về việc nhận được những bức thư trước của chúng tôi, về thư trả lời của Bô-ri-xơ, về kế hoạch thế nào với "lời tuyên bố". Đến tận bây giờ chúng tôi vẫn chưa có lời tuyên bố đó — quả là lời thôi! Cuối cùng: chúng tôi thiết tha khuyên nên xuất bản càng sớm càng tốt lời tuyên bố đó. Nếu Bô-ri-xơ ngoan cố thì không cần anh ta.

Chúng tôi nóng lòng chờ trả lời.

*Viết ngày 10 tháng Giêng 1903
Gửi từ Luân-đôn đến Khắc-cốp
In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

180

GỬI V.Đ. BÔN-TƠ - BRU-Ê-VÍCH

12.I.03.

Đồng chí thân mến! Tôi đã nhận được tất cả thư và tài liệu của đồng chí. Xin cảm ơn. Về việc vận chuyển chúng tôi sẽ chuyển cho ban quản trị. Tôi rất cảm ơn đồng chí đã báo tin về người Pa-ri: chúng tôi có khó khăn về tiền nong.

Siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

*Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ
In lần đầu năm 1928 trên tạp chí
"Tháng Mười", số 8*

Theo đúng bản thảo

1) Bức thư này viết kèm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

181

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

15.I.03.

Chị L.I. rất kính mến!

Tôi đã nhận được tài liệu của những người Rô-xtốp (đúng hơn, đó chỉ là sự ám chỉ về tài liệu thôi!) và thư của ba người trong số họ. Tôi không kịp đưa vào số 31. Và chị có biết không, theo tôi, không nên đăng bức thư ấy: việc đó chẳng hay ho gì: ba người bỏ chạy ra nước ngoài tuyên bố về sự đồng tình của mình!²¹⁸

Tại sao họ không thay việc đó bằng việc viết thư về Rô-xtốp trên sông Đôn, để *Ban chấp hành vùng sông Đôn* (chính vì ban chấp hành này biết họ và đương nhiên là tin họ) — 1) gửi bản tuyên bố về sự đồng tình và 2) giao cho chúng tôi nhiệm vụ *chính thức* xuất bản cuốn sách nhỏ về Rô-xtốp? Liệu nán chờ một thời gian ngắn nữa bản tuyên bố *như vậy* có tốt hơn việc đăng bức thư riêng không?

Hay là những địa chỉ của họ ở Rô-xtốp không dùng được? Nếu đúng thế thì mong họ hãy phát biểu ý kiến và chúng ta sẽ cố gắng cử một người nào đó đi khôi phục lại mối liên lạc.

Siết chặt tay chị. *Lê-nin* của chị*Gửi từ Luân-đôn đến Béc-nơ**In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t. XI**Theo đúng bản thảo*

182

GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA

Chúng tôi đã nhận được (từ một nơi nào đó ở nước ngoài gửi đến) một tài liệu mới của Vư-si-ba-lô, đề tháng Mười 1902, bản cương lĩnh và những nguyên tắc tổ chức đều lộn xộn và tai hại. Chúng tôi rất bức mình và tiếc rằng chị không gửi ngay và

trực tiếp cho chúng tôi (mỗi thứ hai bản, gửi theo các địa chỉ khác nhau) tất cả những sản phẩm của Pê-téc-bua. Điều thật quá tệ hại là đến tận bây giờ chúng tôi vẫn chưa có tờ truyền đơn đầu tiên của phái Vư-si-ba-lô (tháng Bảy — "phản đối" việc thừa nhận báo "Tia lửa") và biết tờ truyền đơn đó qua tờ "Tiếng vọng"²¹⁹!! Trong khi các thư từ đi lại rất đều, được gửi tới dễ dàng, thì chẳng lẽ việc gửi những tờ truyền đơn đó lại khó khăn hay sao?? Còn một điều tệ hại hơn nữa là các đồng chí trì hoãn quá lâu việc trả lời: I-grát đã báo cho chúng tôi biết là từ lâu đồng chí ấy đã viết xong tờ truyền đơn để trả lời những điều nhằm nhí của Vư-si-ba-lô, nhưng các đồng chí cứ trì hoãn mãi, và không những các đồng chí đã thay nó bằng một tờ truyền đơn khác dài hơn, nhạt nhẽo và rườm rà, mà rút cuộc cũng không ra được một tờ nào cả!!! Và nếu không thể xuất bản được tờ truyền đơn đó thì việc gửi tờ đó đến đây trong một bức thư, chẳng lẽ cũng khó khăn lắm sao?

Vậy thì do đâu, xin các đồng chí làm ơn giải thích giúp: có phải là do sự vụng về quá đáng của một người nào đó trong Ban chấp hành (hoặc của toàn thể Ban chấp hành) hay là do sự đối lập có ý thức và do mưu kế ở trong nội bộ Ban chấp hành?

Chúng tôi không thể nào xoá bỏ được cái ấn tượng phát sinh một cách tất yếu do toàn bộ những sự việc ấy: cụ thể là phái Vư-si-ba-lô không ngừng lấn át các đồng chí, lừa dối và chỉ nay mai là sẽ "thanh trừ" một cách thực sự và hoàn toàn.

Chúng tôi thiết tha khuyên các đồng chí nên chọn Bô-gđan để thay cho đồng chí uỷ viên đã ra khỏi Ban tổ chức Pê-téc-bua¹⁾: Bô-gđan hoàn toàn xứng đáng với chức vụ này. Và nói chung, có lẽ thiếu những nhà cách mạng chuyên nghiệp thì công việc chẳng bao giờ tiến lên được một chút nào.

*Viết ngày 15 tháng Giêng 1903**Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua**In lần đầu năm 1928 trong**Văn tập Lê-nin, t. VIII**Theo đúng bản thảo*

1) Đây là nói về V.P. Cra-xnu-kha, người đã bị bắt hồi tháng Mười một 1902.

183

GỬI BAN CHẤP HÀNH KHÁC-CỐP CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ — XÃ HỘI NGA

15/I. (Thư của Lê-nin.) Các đồng chí thân mến! Rất cảm ơn các đồng chí về bức thư nói rõ tình hình một cách tỉ mỉ: người ta rất ít viết cho chúng tôi những bức thư như vậy, mặc dù chúng tôi hết sức cần những bức thư ấy và cần với số lượng gấp mười lần, nếu chúng ta thực sự muốn thiết lập mối quan hệ sinh động giữa ban biên tập ở nước ngoài với các cán bộ địa phương và muốn làm cho tờ "Tia lửa" phản ánh được một cách đầy đủ toàn bộ phong trào công nhân của chúng ta, xét về toàn bộ cũng như về những đặc điểm của nó. Bởi vậy chúng tôi thiết tha yêu cầu các đồng chí cứ tiếp tục theo tinh thần như vậy, và ít ra thì thỉnh thoảng cũng cung cấp cho những bức tranh trực tiếp về những cuộc nói chuyện với công nhân (họ nói về vấn đề gì ở trong nhóm? họ phản nản những gì? họ có những thắc mắc, yêu cầu gì? các chủ đề trao đổi? v.v. và v.v.).

Kế hoạch tổ chức của các đồng chí có lẽ thích hợp với tổ chức hợp lý của những người cách mạng, vì người ta có thể nói về "sự hợp lý" trong tình trạng thiếu người như vậy và vì người ta biết được kế hoạch qua việc thuật lại vấn đề.

Các đồng chí hãy kể tỉ mỉ hơn về những người độc lập. Sau đó còn có các câu hỏi: ở Khác-cốp có còn những công nhân thuộc trường phái và truyền thống "I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xơ" không? có những người trước kia trực tiếp ở trong nhóm "kinh tế chủ nghĩa" và nhóm "chống trí thức" ấy không hay là chỉ có những người kế tục họ thôi? Tại sao các đồng chí không viết một lời nào về tờ "báo khổ nhỏ của quỹ công nhân" và không gửi cho chúng tôi? Ở đây chúng tôi chỉ thấy bản chép tay của số 2 tờ báo đó. Nhóm nào xuất bản tờ báo đó? Có phải đây là phái kinh tế cuồng nhiệt không, hay chỉ là đám thanh niên non nớt?

Có phải đó là tổ chức thuần túy công nhân không, hay là chịu ảnh hưởng của các trí thức thuộc phái kinh tế?

Dấu vết của nhóm "Người vô sản Khác-cốp" có còn không²²⁰?

Báo "Tia lửa" có được đọc tại các tiểu tổ công nhân không? có giải thích các bài không? Họ thích đọc những bài nào hơn và yêu cầu giải thích những điểm gì?

Trong công nhân có tiến hành tuyên truyền rộng rãi các phương pháp hoạt động bí mật và việc chuyển sang hoạt động bí mật không?

Các đồng chí hãy cố gắng lợi dụng nhiều hơn nữa chính sách Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua và hãy gửi cho chúng tôi các bài báo của công nhân.

Viết ngày 15 tháng Giêng 1903

Gửi từ Luân-đôn

*In lần đầu năm 1924 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 3*

Theo đúng bản thảo

184

GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA

16.I.03.

Chúng tôi vừa mới nhận được tờ "Tư tưởng công nhân",²²¹ số 16 (từ Giơ-ne-vơ gửi đến) và các số 2 và 3 tờ "Tư tưởng công nhân" khổ nhỏ" từ Pê-téc-bua gửi đến. Bây giờ thì đã rõ như ban ngày là bọn Vư-si-ba-lô đánh lừa và xỏ mũi các đồng chí khi chúng cam kết đồng ý với tờ "Bình minh" và tờ "Tia lửa". Các đồng chí hãy ra ngay một bản phản kháng kịch liệt (nếu không đủ sức xuất bản thì gửi ngay đến đây, mà bất kỳ trường hợp nào cũng gửi bản sao), hãy tiến hành cuộc đấu tranh kiên quyết và phổ biến nó rộng ra trong công nhân. Mọi sự trì hoãn và mọi sự điều hoà với bọn Vư-si-ba-lô giờ đây không những chỉ là hết

sức ngu xuẩn mà còn là nhục nhã thật sự. Và chừng nào các đồng chí còn có Bô-gđan thì không được than phiền thiếu người (đã gửi viện trợ rồi). Hãy cho biết ngay các đồng chí định áp dụng những biện pháp gì.

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

185

GỬ I.V. BA-BU-SKIN

16/I.

Chúng tôi đã nhận được từ Giơ-ne-vơ gửi đến tờ "Tư tưởng công nhân", số 16 (có lẽ do nhóm "Tự do", tức là Na-đê-giơ-đin in và cả viết bài nữa), tờ này được coi là cơ quan ngôn luận của "Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua". Trên đó có một bức thư đính chính của phái Vư-si-ba-lô, một bài đính chính không đáng kể, thực chất không phải là bài đính chính, mà là *bài tán tụng* nhóm "Tự do". Nếu bọn Vư-si-ba-lô cam kết rằng họ nhất trí với tờ "Bình minh" và tờ "Tia lửa", thì đó là một sự lừa đảo trắng trợn, sự lường gạt rành rành: họ muốn tranh thủ thời gian để củng cố lực lượng. Vì vậy chúng tôi thiết tha và kiên quyết khuyên nên lấy danh nghĩa Ban chấp hành cho xuất bản ngay (nếu không thể xuất bản được thì gửi tới đây) một tờ truyền đơn phản kháng, và nói chung bác bỏ mọi sự nịnh bợ và thái độ điều hoà, bắt đầu cuộc chiến đấu quyết liệt, cuộc chiến đấu không thương tiếc với bọn Vư-si-ba-lô, tố cáo chúng chạy từ phái dân chủ - xã hội sang phái "Tự do" "xã hội chủ nghĩa - cách mạng". Chúng tôi hoan nghênh thái độ kiên nghị của Nô-vi-txơ-cai-a, và một lần nữa chúng tôi đề nghị cứ tiếp tục theo tinh thần chiến đấu như vậy, không dung thứ một sự dao động dù là nhỏ nào. Đấu tranh chống

bọn Vư-si-ba-lô và để cho quý bắt tất cả bọn điều hoà, những kẻ "có quan điểm mơ hồ" và những kẻ do dự!! Con cá nhỏ còn hơn con gián lớn. Hai ba người hăng hái và hoàn toàn trung thành còn hơn hàng chục người chậm chạp. Đồng chí hãy viết thư thường xuyên hơn nữa và *đừng chậm trễ*, hãy cho liên lạc với những công nhân của đồng chí (và cho nhận định về họ) để trong trường hợp bị bại lộ thì chúng tôi không rơi vào tình trạng khó khăn.

Viết ngày 16 tháng Giêng 1903

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

186

GỬ PH.V. LEN-GNÍCH

Gửi Cuốc-txơ

17.I.03.

Hôm qua chúng tôi đã nhận được "Báo dân chủ - xã hội Ki-ép khổ nhỏ" số 1, ra ngày 30 tháng Mười một (sic!) qua một người ngoài. Thật là tệ hại khi những người theo phái "Tia lửa" của chúng bao giờ cũng leo đẹo theo sau! Tại sao Da-rin không kịp thời gửi tờ báo khổ nhỏ ấy? Tại sao anh ta không viết lời nào về việc đó? Chúng tôi thiết tha mong Da-rin giúp chúng tôi liên hệ trực tiếp với một uỷ viên nào đó của ban chấp hành, một người cẩn thận, hoạt bát và biết tất cả những việc đang làm. Mỗi số báo khổ nhỏ (bất luận của ai) cũng cần được gửi đi ngay theo hai địa chỉ khác nhau, mỗi nơi hai bản, một bản để trong phong bì, một bản cuốn trong một tờ báo Nga. Sau đó cần phải giúp chúng tôi liên hệ ngay với *Va-ca-rơ*. Chúng tôi rất sợ rằng những người theo phái "Tia lửa" ở Ki-ép, vì sự trì trệ và thái độ

bàng quan của họ, cũng sẽ chịu số phận như Pê-téc-bua. Về việc nhận được và *phân phát* (NB) sách báo cũng chẳng nói một lời nào!! Hoàn cảnh thật vô cùng khó khăn!

Gửi từ Luân-đôn đến Ki-ép

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

187

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

27.I.03.

Chị L.I. rất kính mến!

Tôi tiếc là không thể gửi ngay cuốn "Những vấn đề chủ nghĩa duy tâm": cuốn này hiện ở chỗ V.I. Tôi sẽ hỏi bà ấy, nhưng bây giờ tôi khuyên chị hãy viết thư cho A. N-ch (Mr. Potressoff, Pension Pilivet. Montreux): đồng chí ấy có cuốn sách đó và có thể là không cần.

Siết chặt tay chị. *Lê-nin* của chị

Gửi từ Luân-đôn đến Béc-nơ

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t. XI*

Theo đúng bản thảo

188

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

27.I.03.

Đồng chí thân mến! Tôi đã nhận được tất cả các tài liệu của đồng chí. Về vấn đề đăng các tài liệu đó, tôi chưa có thể trả lời

ngay và đầy đủ được, bởi vì tôi sẽ lựa chọn cho số 33. Sẽ cho đăng ở mục tiểu phẩm bài "Vụ giết Xi-pi-a-ghin ở một tỉnh lẻ". Tôi cũng đã nhận được bức thư của một công nhân, do vợ đồng chí gửi. Rất cảm ơn.

Siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1928 trên tạp chí
"Tháng Mười", số 8*

Theo đúng bản thảo

189

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI

27.I.

Chính Xta-rích viết. Tôi đã đọc bức thư đầy giận dữ của đồng chí đề ngày 3.I và xin trả lời ngay. Về vấn đề trao đổi thư từ, vấn đề Xô-ba-ki¹⁾ etc. thì người thư ký²⁾ sẽ trả lời như sau: tôi không phân biệt rõ ai là người có lỗi, nhưng chúng ta nhất thiết phải có quan hệ thường xuyên, ít nhất mỗi tháng hai lần, nhưng cho đến nay vẫn chưa làm được như vậy, và lâu nay chúng tôi không biết tí gì về đồng chí cả. Đồng chí chớ quên rằng, khi nào chúng tôi không nhận được thư, thì chúng tôi không thể làm gì được cả, không biết người của ta còn sống hay không và buộc phải, đúng là buộc phải, coi họ hầu như không còn nữa. Đồng chí chưa trả lời câu hỏi của tôi về việc chuyển chỗ ở của Brút: có lẽ ít hy vọng thu xếp tốt công việc, nếu chưa di chuyển chỗ ở. Bây giờ hãy bàn tới công việc. Khi trách mắng chúng tôi, đồng chí đã phóng đại lực lượng và ảnh hưởng của chúng tôi: ở đây chúng

1) Ý nói tới tên gọi bí mật của nhóm "Tia lửa" ở Ba-cu.

2) N.C. Crúp-xcai-a.

tôi đã thoả thuận về Ban tổ chức, đã kiên quyết đòi Ban tổ chức phải họp lại, đòi mời đồng chí, chúng tôi đã viết thư cho đồng chí¹⁾. Chúng tôi không thể, hoàn toàn không thể làm hơn thế được và không chịu trách nhiệm gì cả. Gốc rễ của những tai hoạ là do Brút không ở trong Ban tổ chức, và mọi việc sau đó được tiến hành không có sự tham gia của đồng chí ấy (cũng như không có sự tham gia của chúng tôi). Chúng tôi không chấp nhận một uỷ viên chưa biết rõ (đấy là một loại người chậm chạp và không thông minh, chính tôi đã biết anh ta ở Pơ-xcốp, anh ta bị gia đình và chức vụ ràng buộc, lạc hậu và hoàn toàn vô dụng, vì anh ta mà Pan-crát đã bị trách mắng), chúng tôi không rời ban thường vụ đi chỗ khác, chúng tôi hoàn toàn không trao cho Pan-crát một "quyền hành" nào cả. Nhưng khi Pan-crát trở thành một người hoạt bát duy nhất (NB NB) của Ban tổ chức, thì kết quả là không thể nào không có quyền hành được. Đồng chí viết: người thì có, nhưng chúng tôi lại không có người, không biết và không thấy họ đâu cả. Chúng tôi bực tức đến phát điên lên vì hoàn toàn thiếu người cho Ban tổ chức, mà ban này lại cần có những người hoạt bát, nhanh nhẹn, rỗi rãi và bí mật. Pan-crát đã một mình rút vào bí mật, đã lên đường, đã xông xáo và biết hết tất cả — và đương nhiên là đã nắm lấy vai trò chỉ huy. Chúng tôi đã không ngăn cản, đúng thế, vì không thể cản và cũng không muốn ngăn cản: không còn ai khác!!! Cuối cùng đồng chí sẽ hiểu điều đó. Pan-crát biếng nhác và cầu thả, nhưng lại thông minh, nhanh trí, biết công việc, biết đấu tranh, có thể cộng tác với anh ta được. Hiện nay anh ta đang mắc kẹt ở [Pa-ri] trong một thời gian không hạn định, và chúng tôi cãi nhau với anh ta, đuổi anh ấy về Nga, bởi vì nếu không thì Ban tổ chức chỉ là một con số không. "Ô-na" (anh của A-kim) sắp đi, chúng tôi cố gắng đưa đồng chí ấy vào Ban tổ chức, có lẽ "Ô-na" là một người có nghị lực. "Pê-rô" không muốn đi. Hộ chiếu không có, bản sao cũng không có. Nếu Brút chuyển về một chỗ sầm uất thì chúng tôi sẽ giúp đỡ đồng chí ấy giành lại

1) Xem tập này, tr. 302-303.

thường vụ¹⁾, và mọi việc sẽ ổn cả, có lẽ vậy. Nếu không thì mọi việc sẽ diễn ra (nếu diễn ra) theo ý trời, theo ý Pan-crát, và theo ý "Ô-na", và về điều đó, chúng tôi bất lực.

Sách báo đã gửi đi. Đã chuyển đi hơn 40 phút. Chúng tôi sẽ đăng bản tuyên bố của Ban tổ chức ở số 32, sẽ ra vào ngày kia.

Đi-a-đen-ca cũng vẫn ở ngoài cuộc (như Brút) và thậm chí vẫn chưa đi đâu cả; nếu anh ấy cùng với Brút dù chỉ đến ở tại *Pôn-ta-va* thôi, thì họ đã có thể giành lại được thường vụ rồi.

Tôi hết sức bực Da-rin: anh ta không viết rành mạch, anh ta nhu nhược, không biết tý gì về Ki-ép cả, để xảy ra sự phân liệt ngay trước mắt mình. Xa rời các công việc của địa phương đến mức độ như vậy thì thật là kỳ quái!! Và chúng tôi có lỗi gì, nếu trong số hai "uỷ viên có quyền ngang nhau" của Ban tổ chức thì Da-rin "ngồi một chỗ và im lặng", còn Pan-crát thì dù sao cũng có nhúc nhích? Tôi nghĩ (tôi không biết chắc chắn) rằng Da-rin là người kém chủ động, hơn nữa còn bị ràng buộc bởi tính hợp pháp và chức vụ. Mà hiện nay, những người như vậy tự nhiên là vẫn đứng ngoài, đúng thế, nhưng điều đó không phải là lỗi và ý muốn của chúng tôi²⁾.

Viết ngày 27 tháng Giêng 1903

Gửi từ Luân-đôn đến Xa-ma-ra

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

190

GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP

27.I.03.

Tôi đã nhận được tờ báo khổ nhỏ viết về Bôn-tơ và mai sẽ chuyển cho L.G. Có lẽ ngoài "nhân vật" Bôn-tơ ra (mà Tê-

1) Có ý nói tới thường vụ của Ban tổ chức phụ trách triệu tập Đại hội II của Đảng.

2) Trong bản thảo hai đoạn cuối bị xoá bỏ.

tu-sca nhận xét về mặt cá nhân hết sức xấu), trong phái "Chủ tiêu", chúng ta hoàn toàn chẳng vớ được gì và chẳng "kiểm chác" được gì. Theo nhận xét của tờ "Đời sống", số 6, thì tất cả hiện ở trong tay ngài Cu-clin.

I-u-li sẽ tới Béc-nơ: tin cuối cùng của chúng tôi như vậy.

Chúc đồng chí mọi sự tốt lành. Lê-nin

Gửi từ Luân-đôn đến
Môn-tơ-rơ (Thụy-sĩ)

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

191

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

28.I.03

Đồng chí G.V. thân mến!

Tôi gửi đồng chí bản tuyên bố của Ban tổ chức (đã đưa vào số 32) và bài báo của Pê-rô cho số 32: mong đồng chí gửi trả lại ngay cả hai bài đó: nhất thiết cần phải giữ lại bản tuyên bố của Ban tổ chức (như một văn kiện rất quan trọng), còn về bài báo của Pê-rô thì phải giải quyết, bởi vì có nhiều bài viết chống lại bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Những người Rô-xtốp viết bài phản kháng. Đây là một bài. Pê-rô viết bài số 2. A.N. có lẽ cũng đã viết xong (đồng chí ấy viết là đang kết thúc) về những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Như vậy là ba bài. Bài xã luận của đồng chí "Những người bạn giả dối của giai cấp vô sản" là bài thứ tư. Cần phải bàn bạc để khỏi xảy ra tình trạng des Guten zuviel¹⁾. Tốt nhất là đồng chí bàn bạc về điều đó, bởi vì ở gần chỗ đồng chí có cả những người Rô-xtốp và cả A.N., người mà đồng chí có thể bàn luận được. Theo tôi, dù thế nào đồng chí cũng nên viết bài xã luận (*kịch liệt*), và chính đồng chí nên viết,

1) — quá nhiều điều tốt.

bởi vì đồng chí đã tranh luận công khai về vấn đề đó và đã gặp các đồng chí Rô-xtốp. Sau đó, bài phản kháng của những người Rô-xtốp cũng đăng ở số 33, nhưng hết sức *ngắn* và sachlicher¹⁾. Bài của Pê-rô (bài này ngắn), theo tôi cũng có thể đăng, bởi vì đó là câu trả lời xác đáng đối với một hành vi bậy bạ. Còn bài của A.N., thì có lẽ nên hoãn, bởi vì đây không phải là câu trả lời và cũng không phải là vấn đề trước mắt, mà là những người cha ôn hoà và những đứa con xã hội chủ nghĩa - cách mạng "nói chung".

Đồng chí hãy cân nhắc tất cả những vấn đề đó và trả lời gấp xem đồng chí quyết định như thế nào.

Bài báo về Nê-cra-xốp sẽ đăng ở số 33.

Ở đây, cách đây mấy hôm, tôi đã nhận được tờ "Giai cấp vô sản"²²² Ác-mê-ni-a (với ghi chú: Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga) và một bản thảo (bài nhận xét về tờ báo đó): tôi sẽ cố gắng đưa vào số 33.

Tôi gửi cho đồng chí cả tờ "Giai cấp vô sản". Đồng chí hãy đề nghị La-lai-an-tơ hoặc một người khác nào đó *dịch toàn văn tất cả những đoạn* ở trong đó nói về chủ nghĩa dân tộc và *chế độ liên bang* và gửi *gấp* cho tôi. Nhất định phải đăng một bài tiểu luận về hai vấn đề đó (bài tiểu luận gửi về đây phải sửa, vì thế cần có văn bản).

Còn Bôn-stơ thì sao!? Chúng ta chỉ "kiểm" được hai người trong số họ thôi à — ít thật! Ngài Cu-clin là một kẻ theo phái thủ tiêu (xem "Đời sống", số 6). Đồng chí hãy làm quen với ông ấy qua Bôn-tơ. Liệu có kiểm được gì không? Hình như trước kia chính đồng chí đã biết ông ấy? Liệu có thể sử dụng ít nhất là cho đại hội ở Nga được không? hay cho Ban tổ chức (ở nước ngoài có một thành viên của Ban tổ chức, có thể phái ngay cả đồng chí này đến gặp Cu-clin nếu cần thiết)? Nhưng Cu-clin chẳng làm tình làm tội nhà in ư? Cần phải trực tiếp đòi ông ấy bồi thường 10.000, vì chúng ta đã không nguyên rủa tờ "Đời sống" (thật không

1) — thiết thực hơn.

phải là vô ích khi tôi dùng sự nhẹ dạ của nó để bảo vệ nó!) hoặc vì để không nguyên rửa...

Lê-nin của đồng chí

P.S. Đồng chí đã thấy cuốn sách nhỏ của Ru-đin chưa ("tên xã hội chủ nghĩa - cách mạng", "Về vấn đề nông dân")? Bọn xỏ lá trắng trộn nhất! Vì Ru-đin và vì số 15 bàn về xã hội hoá mà tay tôi *hết sức* ngứa ngáy! Đồng chí *làm ơn* viết thư cho biết đồng chí có viết cuốn sách nhỏ không và quy mô như thế nào, đồng chí định bao giờ sẽ hoàn thành? Không nên để bài đó chiếm hết chỗ trên tờ "Tia lửa"; tốt nhất nên in thành sách nhỏ có phân tích *mọi mặt*, giờ đây việc vận chuyển đã tiến triển: *chúng ta sẽ thanh toán chúng* bằng việc phân tích thiết thực và đúng nguyên tắc về thực chất vấn đề. Liệu tôi có nên viết một bài chống lại Ru-đin không? Đồng chí nghĩ thế nào? Tôi nảy ra ý nghĩ: viết một bài chống lại Ru-đin²²³ và xuất bản riêng "những bài chống lại bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng" cùng với bài "Chủ nghĩa phiêu lưu cách mạng".

Đồng chí nghĩ sao về vấn đề đó?

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. IV*

Theo đúng bản thảo

192

GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA

Tại sao chị không trả lời về số 16 tờ "Tư tưởng công nhân" hình như do Na-đê-giơ-đin xuất bản ở Giơ-ne-vơ?¹⁾ Có lẽ nào chị để yên không phản kháng về vấn đề này? Thật là tệ hại khi tờ báo "Tư tưởng công nhân" khổ nhỏ, số 1, đã bị thiêu huỷ: trong đó, dĩ nhiên có chỗ cần phải sửa chữa lại và phải sửa khá nhiều, nhưng tại sao chị không sửa? Thật không thể hiểu nổi là tình hình các đồng chí ra sao! Tại sao tờ truyền đơn nhân kỷ niệm 200 năm

1) Xem tập này, tr. 313-314.

ngày báo chí đã bị trì hoãn²²⁴? Chị hãy gửi ngay lập tức từng tờ truyền đơn của mình cũng như của người khác, của công nhân cũng như của sinh viên, của tất cả, không trừ một ai, với lời ghi chú nói rõ có thể trích dẫn được không và đã được phổ biến chưa, — mỗi tờ gửi hai bản theo hai địa chỉ, hoặc chỉ cho vào hai phong bì, hoặc cuộn vào trong tờ báo hợp pháp và đã gửi bằng bưu kiện, chỉ có điều là bưu kiện phải buộc chéo chữ thập cho chắc chắn.

Tại sao chị không gửi cho báo "Tia lửa" những báo cáo tổng kết của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua về việc quyên góp tiền của các đồng chí? Nhất thiết phải làm việc đó. Rất cần có những bài báo của công nhân ở Pê-téc-bua: cầu mong chị hãy tìm những bài đó một cách tích cực hơn, đặc biệt là bài nói về nạn thất nghiệp, sau đó là bài nói về cảm tưởng do các sách báo đem lại.

Chị hãy sửa lại tờ báo "Tư tưởng công nhân" khổ nhỏ, số 1, viết thận trọng hơn và thiết thực hơn, và nhất thiết phải cho xuất bản lịch sử sự phân liệt trong nội bộ Ban chấp hành. Còn tờ "Tư tưởng công nhân" của Na-đê-giơ-đin thì *không thể*, xin chị hiểu cho, *không thể* để yên không phản kháng công khai.

Viết ngày 28 tháng Giêng 1903

Gửi từ Luân-đôn đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

193

GỬI HỘI LIÊN HIỆP NHỮNG NGƯỜI DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA Ở NƯỚC NGOÀI²²⁵

Gửi Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga

Để trả lời bức thư của Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga gửi cho Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga

mà chúng tôi nhận được ngày 4.II.03, chúng tôi xin báo gấp cho Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga biết rằng chúng tôi hoàn toàn tán thành ý kiến của Hội liên hiệp về việc cần thiết phải tổ chức ra một phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức ở Nga. Thực ra, chúng tôi không thể nào tán thành ý kiến của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" cho rằng Ban tổ chức "quy kết một cách không đúng hoặc không chính xác việc thành lập của mình là do sáng kiến cá nhân", vì Ban tổ chức trực tiếp viện vào nghị quyết của hội nghị (chính vì để thực hiện nghị quyết đó mà Ban tổ chức đã được thành lập ra). Và hơn nữa, Ban tổ chức chính là được các tổ chức tham gia hội nghị thành lập ra. Nếu Ban tổ chức không tuyên bố ngay mình là một cơ quan chính thức của đảng khi chưa hỏi ý kiến của các tổ chức khác của đảng, thì theo ý kiến chúng tôi, điều đó chứng tỏ rằng Ban tổ chức hiểu đúng các nhiệm vụ của mình, có thái độ tế nhị và thận trọng, mà đó là điều rất quan trọng trong công tác trọng đại của đảng.

Tuy vậy, chúng tôi xin nói rõ ngay rằng chúng tôi hoàn toàn không cho sự bất đồng ý kiến nói trên giữa chúng tôi với Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga có một ý nghĩa quan trọng; ngược lại, chúng tôi rất hy vọng rằng sự bất đồng ý kiến đó sẽ được giải quyết một cách dễ dàng cùng với việc phát triển các hoạt động của Ban tổ chức.

Chúng ta bàn tiếp. Chúng tôi cho rằng chừng nào Ban tổ chức ở Nga chưa trực tiếp yêu cầu mà "tiến hành thành lập ngay phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức", thì xét về phía chúng ta là không hợp lý và thậm chí còn không hoàn toàn hợp lệ nữa. Người ta báo cho chúng tôi rằng Ban tổ chức đã viết thư cho phái Bun ở Nga và cho Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài. Chúng tôi không có văn bản của cả hai bức thư đó. Nhưng dù sao từ sự kiện ấy cũng có thể rút ra rằng Ban tổ chức ở Nga đã thực hiện những biện pháp theo phương hướng nói trên. Chắc gì đã hợp lý, nếu chúng ta bắt đầu hành động mà không chờ kết quả của những biện pháp nói trên của Ban tổ chức.

Chúng tôi cho rằng nhiệm vụ của mình là phải thông báo ngay cho Ban tổ chức ở Nga biết về bức thư của Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga, và đồng thời chúng tôi cũng sẽ báo cho Ban tổ chức biết ý kiến của chúng tôi là Ban tổ chức ở Nga cần phải thành lập ngay phân ban ở nước ngoài của mình. Chúng tôi đề nghị đợi thư trả lời của Ban tổ chức ở Nga. Nhưng nếu các đồng chí trong Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun và trong Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga thấy việc tổ chức *một cuộc họp riêng* gồm các đại diện của Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun, của Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga và của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga, trước khi nhận được thư trả lời đó, là có lợi, thì đương nhiên chúng tôi sẽ không từ chối việc đó.

Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga.

*Viết ngày 4 hoặc 5
tháng Hai 1903*

Gửi từ Luân-đôn đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

194

GỬI I-U.Ô. MÁC-TỐP

5.II.03.

Tôi gửi bản sao bức thư của Hội liên hiệp và bản dự thảo thư trả lời của chúng tôi¹⁾. Thư trả lời đã gửi cho Plê-kha-nốp để đồng chí ấy chờ thư của anh gửi từ Pa-ri. Anh hãy tổ chức ngay một cuộc họp với P.An-đr. và Bô-ri-xơ và hãy trả lời *hết sức nhanh chóng* cho Plê-kha-nốp biết anh có đồng ý với thư trả lời đó không hoặc cần phải sửa đổi. Tất nhiên, điều đáng mong

1) Xem tập này, tr. 323-325.

muốn là đừng trì hoãn việc trả lời Hội liên hiệp, nhưng nếu phải biểu quyết về những sửa đổi thì phải trì hoãn khá lâu: có lẽ có thể gác lại những sửa đổi không đáng kể. Nhưng nếu có sự bất đồng về thực chất vấn đề thì đương nhiên không nên trả lời ngay (tôi cũng viết cho Plê-kha-nốp về vấn đề đó) và để cho mọi người biểu quyết.

Theo ý kiến tôi (V.I. và L.Gr. cũng tán thành ý kiến đó), điều quan trọng nhất ở đây chính là làm sao để 1) phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức²⁶ phải là một phân ban của Ban tổ chức ở Nga. Hình như Hội liên hiệp cho rằng hai phân ban ngang quyền nhau là: phân ban ở Nga và phân ban ở nước ngoài; chúng ta không thể và hoàn toàn không thể chấp nhận hoặc cho phép có một sự giải thích như vậy. Ban tổ chức ở Nga phải hoạt động thận trọng (về mặt này thì bản thông báo của Ban tổ chức ở Nga được thảo ra một cách mẫu mực), nhưng trong *tất cả mọi* việc và *mọi* quan hệ với nó cần phải *giữ thái độ* hết sức trang trọng và nghiêm túc, tức là làm sao để cho Ban tổ chức ở Nga phụ trách tất cả và không một ai trong đảng có thể làm bất cứ *một việc gì* có liên quan tới toàn đảng, có tính chất bắt buộc đối với mọi người mà lại *không được Ban tổ chức ở Nga uỷ nhiệm*.

Dù sao qua bức thư của mình, những người trong Hội liên hiệp cũng đều công nhận (hoặc hầu như công nhận, 3/4 công nhận) Ban tổ chức; và càng được nhiều người công nhận, thì Ban tổ chức lại càng phải tỏ ra nghiêm túc và kiên quyết hơn. Điều hết sức quan trọng là ngay từ đầu phải có thái độ đúng đắn và phải làm sao để cho lập trường của đảng được rõ ràng: *hoặc là* công nhận Ban tổ chức *ấy* và *phục tùng* nó, *hoặc là* đấu tranh. Tertium non datur¹⁾. Và bây giờ có nhiều khả năng được *mọi người* công nhận, mà không làm mất lòng và không trêu chọc ai cả, nhưng không nhượng bộ *một tí gì*.

2) Cần phải làm sao để Ban tổ chức hạn chế chức năng của

1) — Không có con đường thứ ba.

phân ban ở nước ngoài *của mình* tới mức minimum. Phân ban ở nước ngoài chỉ "quản lý" (theo ý nghĩa chuẩn bị cho việc thống nhất) những công việc *ở nước ngoài* và *giúp đỡ* phân ban ở Nga. Còn mọi vấn đề khác, dù chỉ hơi vượt ra ngoài phạm vi đó một chút, thì phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức *phải hỏi ý kiến và xin quyết định của Ban tổ chức ở Nga*. Vì vậy tôi tha thiết yêu cầu Ban tổ chức ở Nga hãy viết thư *càng sớm càng tốt* cho Hội liên hiệp, cho Đồng minh và cho phái Bun, đề nghị tổ chức ra *một phân ban riêng của mình để thực hiện những chức năng nào đó*. Cần phải làm cho chính Ban tổ chức ở Nga vạch ra "những giới hạn quản lý" cho phân ban ở nước ngoài của mình, và dưới đây tôi xin đưa ra bản dự thảo xác định những chức năng ấy gồm *ba* điểm và chỉ có *ba* điểm mà thôi, *ba* điểm bị hạn chế chặt chẽ. Tôi thiết tha mong thảo luận gấp bản dự thảo đó cùng với P.A. và Bô-ri-xơ, và thông qua bản dự thảo này (respectively¹⁾ biểu quyết những chỗ sửa đổi). (Chúng tôi sẽ gửi tất cả những tài liệu đó cho cả I-u-ri²⁾, đồng thời đề nghị anh ta chờ P.A. và Bô-ri-xơ đến, hai người này phải hết sức cố gắng để nhanh chóng đến được).

(Đương nhiên P.A. có thể viết ở ngay đây bức thư gửi cho Đồng minh, cho Hội liên hiệp và Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun, nhưng tôi nghĩ rằng việc đó rất không nên, bởi vì người ta sẽ nghi ngờ có sự sắp đặt trước và giả tạo. Tốt nhất nên chờ một hay hai tuần, nhưng phải cố gắng để nhất thiết có được bức thư từ nước Nga gửi tới).

Tôi cũng cho rằng cần phải nghĩ cả đến việc bầu trong số chúng ta một uỷ viên vào Ban tổ chức (phân ban ở nước ngoài) và nên bầu sớm, bởi vì ban lãnh đạo ở tản mạn nhiều nơi nên việc đó có thể mất nhiều thời gian, và nếu vì việc đó mà phải chờ đợi thì thật khó chịu. Về phần tôi, tôi bầu L.Gr.

Tôi thật không có thời gian viết thư cho Plê-kha-nốp nữa.

1) — tương ứng.

2) I-u-ri — tên gọi bí mật của nhóm "Công nhân miền Nam".

Anh cứ chuyển ngay cho đồng chí ấy *cả bức thư này lẫn bức thư trả lời Hội liên hiệp*, và tạm thời tôi sẽ viết cho đồng chí ấy đôi chữ.

Siết chặt tay anh. *Lê-nin*

Gửi từ Luân-đôn đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. IV*

Theo đúng bản thảo

195

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

5/II.03.

Đồng chí G.V. thân mến!

Tôi đã nhận được bài báo và thư của đồng chí. Tôi vẫn chưa biết bài báo sẽ được đăng vào số nào. Mấy ngày nữa tôi sẽ viết thư — nhưng việc này còn phụ thuộc vào thư trả lời của đồng chí về bài báo viết về Nê-cra-xốp.

Để xúc tiến nhanh việc trả lời cho Hội liên hiệp, tôi đã làm như thế này. Chúng tôi đã cùng với V.I. và L.Gr. thông qua ở đây bản dự thảo thư trả lời và đã gửi cho I-u-li (ở đây điều quan trọng là phải thảo luận bản dự thảo đó cả với P. An-đ.). I-u-li phải chuyển *ngay* cho đồng chí bức thư trả lời đó cùng với bức thư của tôi.

Nếu đồng chí tán thành bức thư trả lời thì hãy chuyển nó cho Ôn-khin (và thoả thuận với đồng chí ấy để đồng chí ấy liên hệ hoặc là *qua đồng chí*, hoặc là báo cho biết địa chỉ của Rích-tơ. Nhưng tốt hơn là qua đồng chí).

Nếu đồng chí không tán thành bức thư trả lời thì hãy biểu quyết ngay về những chỗ sửa chữa đã được diễn đạt chính xác (hoặc văn bản mới), còn đối với Ôn-khin thì nói rằng công việc bị chậm trễ một chút vì việc biểu quyết của ban lãnh đạo hiện "ở tản mạn nhiều nơi".

Tôi rất vui mừng vì đồng chí viết bài xã luận về "Những người bạn giả dối của giai cấp vô sản" và trong lời tựa cho cuốn sách của Tun, đồng chí trị cho Ta-ra-xốp một trận (một trang nhỏ trong lịch sử tư tưởng xã hội chủ nghĩa). Tất nhiên là trong lời tựa cho cuốn sách của Tun, việc đó đúng chỗ nhất.

Thật là nhảm nhí khi nói rằng tuyến đường vận chuyển báo "Tia lửa" qua Áo bị thất bại. Cho đến nay mọi việc vận chuyển qua *ba* tuyến đường ở đó vẫn tiến hành rất tốt. Đê-men-chi-ép làm việc rất tuyệt và viết thư đều đặn.

(Nếu đồng chí triệu tập cả A.N. để đồng chí ấy biểu quyết về bức thư gửi Hội liên hiệp, về toàn bộ sách lược của Ban tổ chức và về việc bầu người của chúng ta làm uỷ viên của Phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức thì tốt quá).

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

P.S. Như vậy là tôi chờ bài xã luận trong mấy ngày tới chứ? N'est ce pas?¹⁾

P.P.S. Đồng chí hãy viết thư cho biết, đồng chí đã thoả thuận với Ôn-khin *đến đâu rồi? Đã vạch ra được cái gì chung chưa và cụ thể là cái gì?* Có nói về tờ "Đấu tranh", tờ "Tự do" và "Cờ đỏ" không?

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

196

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

8.II.03.

Đồng chí thân mến! Tôi đã nhận được tất cả các tài liệu. Xin cảm ơn. Còn về tác phẩm văn nghệ thì tôi vẫn không biết liệu có

1) — Có phải thế không?

đăng không. Bài nói về bọn bè phái trong quân đội thì tôi định sẽ đưa vào số 33. Bài viết về cuộc đình công ở Ga-li-xi-a thì tôi chưa thể phát biểu gì được: bài đó quá dài.

Về việc quyền tiền (cho sách báo phổ cập), thật ra phải hỏi (cũng như về tất cả những vấn đề hành chính) Mr. Leo Alleman 26. Granville Square 26. Kings Cross Road London W.C. Cách đây mấy hôm tôi đã gặp đồng chí ấy và hình như đồng chí ấy đồng ý với tôi rằng không cần thiết các giấy quyền tiền mới. Vì Đồng minh cũng có các giấy quyền tiền rồi: chỉ cần phân phát chúng rộng rãi hơn thôi. Còn về tủ sách của báo "Tia lửa" thì việc này dĩ nhiên tùy thuộc vào toàn bộ ban biên tập. Đồng chí hãy bàn với Plê-kha-nốp. Thú thực, hiện nay tôi không tán thành đâu. Để xây dựng được "tủ sách", cần phải có một biên tập viên đặc biệt cho nó (chúng ta không có người như vậy) hoặc những lực lượng đặc biệt (chúng ta không có những lực lượng đó). Cần phải có một loạt sách và sách nhỏ *được chọn lựa* theo tính chất (cái này chúng ta cũng không có). Theo ý tôi, ghép sách của Cau-xky, Tun, etc., vào một tủ sách thì thật hết sức gượng gạo.

"Tủ sách" để làm gì? Nếu có những cuốn sách nhỏ tốt — chúng ta sẽ xuất bản mà không cần tủ sách. Còn bây giờ thì có ít sách nhỏ và *không có những người phiên dịch giỏi*. (Tôi khổ sở với việc *sửa lại* bản dịch), — *hứa hẹn* âm ỉ về "tủ sách" để làm gì??

Nếu đồng chí tổ chức được những lực lượng phiên dịch *tốt* và lựa chọn được những tác phẩm hay để dịch, thì công việc sẽ *rất* có ích và chắc chắn sẽ tiến triển.

Siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1928 trên tạp chí "Tháng Mười", số 8

Theo đúng bản thảo

197

GỬI PH.V. LEN-GNÍCH

Vài suy nghĩ về bức thư của 7 tx. 6 ph.

(Lê-nin gửi Da-rin)

Tôi viết với một ấn tượng còn mới mẻ ngay sau khi đọc xong bức thư của đồng chí. Bức thư ba hoa thiếu chín chắn đó đã làm tôi công phần đến nỗi tôi không thể nào kiềm chế được ý muốn phát biểu thẳng thắn ý kiến của mình. Đồng chí làm ơn chuyển giúp bức thư của tôi cho tác giả bức thư đó và hãy nói rằng không nên bực bội với những lời lẽ gay gắt. Bởi vì những lời lẽ đó không phải để đem in.

Theo tôi, bức thư đáng được trả lời, bởi vì nó trình bày đặc biệt nổi bật một nét tiêu biểu trong tâm trạng của nhiều nhà cách mạng hiện nay. Chờ đợi chỉ thị, đòi hỏi *mọi thứ* từ trên đưa xuống, từ phía người khác, từ bên ngoài, bất lực khoan tay khi gặp phải thất bại ở địa phương vì thiếu tích cực, phàn nàn và kêu ca, tưởng tượng ra những đơn thuốc có thể chữa được tai hoạ một cách ít tốn kém và đơn giản.

Chớ có bày đặt ra, các ngài ạ! Nếu *bản thân các ngài* thiếu tích cực, nếu các ngài để xảy ra sự chia rẽ ngay trước mũi mình, và sau đó thở ngắn than dài và phàn nàn *thì chẳng có đơn thuốc nào giúp ích được đâu*. Vì điều đó mà phàn nàn chúng tôi thì thật là hoàn toàn ngu xuẩn. Chớ nghĩ rằng chúng tôi bực tức vì những lời buộc tội và công kích của các ngài: chúng tôi quen rồi, các ngài có biết không, quá quen với những lời đó đến mức chúng không hề gây nên sự xúc động nào!

Sách báo cho "quân chúng", "hàng chục phút" — khẩu hiệu chiến đấu đó của các ngài chẳng qua chỉ là *một đơn thuốc bịa đặt ra* để nhờ người ngoài chữa cái bệnh thiếu tích cực của bản thân các ngài. Hãy tin rằng những loại đơn thuốc như vậy *chẳng bao giờ* có tác dụng cả! Nếu bản thân các ngài không tích cực và tháo vát thì không ai và không có cách gì có thể giúp đỡ các ngài được.

Gào thét: *hãy cho* chúng tôi cái này cái nọ, *hãy đưa cho* cái này cái nọ, là hoàn toàn phi lý, bởi vì *bản thân các ngài phải lấy và đưa ra*. Viết cho chúng tôi về vấn đề đó thì thật vô ích, vì từ đây chúng tôi không thể làm được việc đó, nhưng bản thân các ngài thì có thể và phải làm được: tôi nói về việc gửi các tài liệu hiện chúng tôi có sẵn và do chúng tôi xuất bản.

Một số "nhà hoạt động" địa phương (có danh hiệu như vậy vì sự nằm ì của họ) mới nhìn thấy vền vện vài số báo "Tia lửa", không tích cực hoạt động để nhận và phổ biến rộng rãi tờ báo đó, đã nghĩ ra một cố thoái thác dễ dàng: đó không phải cái cần thiết. Hãy đưa cho chúng tôi sách báo *đại chúng*, dành cho quần chúng! Hãy nhai họ, hãy đặt vào miệng, và có thể là tự chúng tôi sẽ nuốt.

Đối với những người đã biết và thấy rằng họ, những "nhà hoạt động" địa phương ấy, không biết phổ biến ngay cả những cái có sẵn thì những tiếng kêu la kia thật lố bịch chưa từng thấy. Trong khi các ngài *không thể* nhận và phân phát nổi *năm pút* mà lại nói: hãy cung cấp cho chúng tôi hàng chục pút, như vậy liệu có nực cười không? Mong "các ngài mơ tưởng hão huyền" hết sức đáng kính, trước hết hãy làm việc đó đã (bởi vì thất bại đầu tiên làm các ngài mất hết phương hướng, thậm chí từ bỏ tất cả các quan điểm của mình!). Các ngài hãy làm việc ấy đi, và khi các ngài làm việc ấy không phải một lần mà hàng chục lần, thì công việc xuất bản cũng *lớn mạnh*, đáp ứng được yêu cầu.

Tôi nói: lớn mạnh, bởi vì những tiếng kêu la của các ngài về sách báo đại chúng (không phê phán cả những tư tưởng tiếp thu của bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng, của phái "Tự do" và của mọi "kẻ nằm ì" hoang mang khác) dựa trên cơ sở lãng quên một tình tiết... rất nhỏ, cụ thể là: quên rằng các ngài không thể nhận và phổ biến nổi *ngay cả một phần trăm* số sách báo cho quần chúng mà chúng tôi xuất bản hiện nay. Tôi chỉ lấy một trong những bản danh mục mới nhất của một trong số ít (một số ít đến mức tệ hại, thảm hại và đáng hổ thẹn) chuyến vận chuyển của chúng ta. *Những lời phát biểu ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt, cuộc đấu tranh*

*ở Rô-xtốp, cuốn sách nhỏ về những cuộc bãi công, Đích-stanh** — tôi hạn chế như vậy. Bốn, chỉ có bốn thứ nhỏ thôi! Thật ít quá!!

Đúng, quá ít! Đúng, chúng ta cần bốn trăm, chứ không phải bốn.

Nhưng xin phép chất vấn các ngài: liệu các ngài có phổ biến nổi *dù bốn* tài liệu trong *hàng vạn* người không? Không, các ngài không làm nổi việc đó đâu. Các ngài không phổ biến nổi trong hàng trăm người đâu. *Bởi vậy* các ngài mới kêu: *hãy cấp cho* chúng tôi hàng chục pút! (Không ai và không bao giờ *cấp cho* các ngài một tý gì, nếu các ngài không biết *nhận*: hãy nhớ lấy điều đó.)

Liệu các ngài có thể sử dụng *hàng trăm* sách báo mà *người ta giao cho, mang tới, đặt vào tận miệng* các ngài không?? Không, các ngài không làm nổi việc đó. Ngay trong các việc nhỏ như vậy các ngài cũng không thể gắn bó *quần chúng* với Đảng dân chủ - xã hội được. Hàng tháng chúng tôi có hàng chục và hàng trăm truyền đơn, thông báo, bản tin và thư từ khắp các nơi ở nước Nga gửi tới, nhưng chúng tôi không có lấy *một* thông báo nào (các ngài hãy suy nghĩ cẩn thận về ý nghĩa chính xác của những từ chính xác này: "một!") về việc phổ biến hàng trăm sách báo đó trong quần chúng, về ấn tượng gây ra trong quần *chúng*, về những ý kiến nhận xét của quần chúng, về những cuộc trao đổi trong *quần chúng* về những sách báo đó! Các ngài đặt chúng tôi

* Cái đó cũ rồi! — các ngài kêu la như vậy. Vâng. Tất cả những đảng có sách báo phổ cập *tốt*, đều phổ biến *những cái cũ*: Ghe-đơ và La-phác-gơ, Bê-ben, Brắc-kê, Liép-nếch, v.v. *hàng chục năm*. Các ngài có nghe thấy không: hàng chục năm! Và *chỉ* sách báo phổ cập *nào* phục vụ *hàng chục năm thì sách báo đó mới là tốt và mới thích hợp*. Bởi vì sách báo phổ cập là một loại *sách giáo khoa cho nhân dân*, mà sách giáo khoa thì trình bày những điều sơ đẳng, không hề thay đổi trong *hàng nửa thế kỷ*. Cái thứ sách báo "phổ cập" mà các ngài "say mê" và phái "Tự do" và phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng xuất bản mỗi tháng hàng pút thì chỉ là *mớ giấy lộn* và *mánh khoé bịp bợm*. Bọn bịp bợm bao giờ cũng hời hả và âm ỉ nhiều nhất, thế mà một số người ngây thơ lại cho đó là hăng hái.

vào tình thế là nhà văn cứ viết, còn độc giả (nhà trí thức) cứ đọc, — và sau đó chính cái anh độc giả ngớ ngẩn ấy lại nổi trận lôi đình chống lại nhà văn, vì người này (nhà văn !!!) không cấp cho "hàng chục pút" ở khắp mọi nơi. Còn cái người chỉ có nhiệm vụ là *gắn* nhà văn với quần chúng thì lại ngồi giống như một chú gà tây xù lông ra, và gào thét: hãy cấp cho sách báo đại chúng, *trong lúc nó lại không biết* sử dụng *một phần trăm* những gì hiện có.

Tất nhiên các ngài sẽ nói rằng *không thể*, nói chung không thể *gắn* chẳng hạn tờ "Tia lửa", sản phẩm chủ yếu đó của chúng tôi, với quần chúng được. Tôi biết là các ngài sẽ nói như vậy. Tôi đã được nghe điều đó hàng trăm lần và bao giờ cũng trả lời rằng điều đó không đúng, đó là sự quanh co, lảng tránh, vụng về và biếng nhác, chỉ muốn há miệng chờ sung.

Qua các sự kiện, tôi biết rằng có những người tháo vát *đã biết* "gắn" tờ "Tia lửa" (tờ "Tia lửa" đại trí thức theo như lời của những nhà trí thức xoàng) với ngay cả *quần chúng* công nhân lạc hậu, ít hiểu biết như những công nhân ở các tỉnh công nghiệp ngoại vi Mát-xcơ-va. Tôi biết những *công nhân* tự mình phổ biến tờ "Tia lửa" trong quần chúng (ở đó) và chỉ nói rằng ít báo quá. Mới đây không lâu, tôi cũng đã nghe câu chuyện của "một người lính vừa ở chiến trường về" kể rằng ở một trong những vùng công xưởng hẻo lánh thuộc trung tâm nước Nga, người ta đọc tờ "Tia lửa" cùng một lúc trong nhiều tiểu tổ, tại các buổi họp gồm 10 - 15 người, đồng thời trước đó ban chấp hành và các phân ban chấp hành *tự mình* đọc từng số báo, cùng nhau *vạch ra* là nên sử dụng bài nào vào việc thông tin cổ động. Và họ đã biết sử dụng ngay cả 5 - 8 (maximum: *tám* !) bản in ít ỏi mà họ nhận được chỉ nhờ sự nằm ì vụng về của những nhà hoạt động ngồi gần biên giới (những người này không bao giờ biết tổ chức ngay cả việc tiếp nhận để vận dụng và hy vọng rằng nhà văn không những sẽ chỉ tạo ra cho họ các bài báo, mà còn tạo ra cả con người hoạt động nữa!).

Các ngài hãy thành thực nói cho biết: trong số các ngài có nhiều người đã sử dụng *như vậy* đối với *từng* tờ "Tia lửa" mà

các ngài nhận được (gửi đến *cho* các ngài, mang đến *cho* các ngài) không? Các ngài im lặng à? Nếu vậy tôi sẽ nói cho các ngài biết: chỉ có một *trong số một trăm* bản in về tới nước Nga (do định mệnh và do sự nằm ì của "độc giả") là được sử dụng *như vậy*, có thảo luận từng bài với ý nghĩa cổ động của nó, có đọc từng bài trong tiểu tổ công nhân, *trong tất cả* các tiểu tổ của *tất cả* công nhân, những người này chỉ mới quen với việc tập hợp nhau lại ở thành phố ấy. Thế nhưng những người không biết *xử lý* dù chỉ là một phần trăm số tài liệu đến tay họ thì lại kêu gào hãy cấp cho hàng chục pút!! Công thức của Sê-đrinh (nhà văn cứ viết) còn khá lâu mới nhìn nhận "độc giả" một cách quá lạc quan!!

Độc giả hiện nay (trong số những người trí thức dân chủ - xã hội) lại còn đi đến mức phản nản *các nhà văn* vì những người trí thức ở địa phương biếng nhác và "chỉ huy" công nhân, nhưng không làm được gì cho họ cả. Lời phản nản đó chính đáng, nghìn lần chính đáng, nhưng chỉ có điều... liệu nó có đúng chỗ không? Liệu các ngài có cho phép chúng tôi *trả lại lời phản nản đó cho người gửi* cùng với việc bắt họ phải nộp phạt gấp đôi không?? Thưa các ngài hay ca thán hết sức đáng kính, các ngài nhìn gì vậy? Nếu những người bạn của các ngài *không biết* sử dụng báo "Tia lửa" để đọc ở các tiểu tổ công nhân, *không biết* phân chia người ra để nhận và phân phối sách báo, *không biết* giúp đỡ công nhân tự thành lập các tiểu tổ để làm việc đó, thì tại sao *các ngài không đuổi cổ* cái bọn bạn bè vụng về như vậy?? Các ngài thử xem, các ngài rơi vào tình thế đáng yêu như thế nào khi các ngài phản nản *với chúng tôi về sự vụng về của chính các ngài??*

Điều đó nói lên *sự thật là* "các nhà thực tiễn" không sử dụng được một phần trăm những cái họ *có thể nhận được*. Và một sự thực không kém phần chắc chắn là việc các nhà thực tiễn bịa đặt ra các loại sách báo "đại chúng" đặc biệt chỉ là sự thoái thác và lảng tránh. Ví dụ, trong bức thư của 7 tx. 6 ph. giới thiệu cho "chúng tôi" (dĩ nhiên đúng là chúng tôi) ba loại:

1) Báo phổ cập. Hãy giải thích kỹ từng sự kiện sao cho nó có

ích mà không cần tiêu hoá nữa. Làm sao để cho *chúng tôi*, "những nhà hoạt động", hoàn toàn không cần có dạ dày nữa.

Không đáng ngại rằng cho đến tận bây giờ thế giới vẫn chưa thấy cái "tờ báo" "phổ cập" như vậy, bởi vì báo thì *trả lời tất cả* mọi vấn đề, còn sách báo phổ cập thì *dạy một chút* gì đó thôi. Không đáng ngại rằng *tất cả* những mẫu mực sách báo của chúng ta như vậy, kể từ tờ "Tu tưởng công nhân", tiếp đến tờ "Tiến lên", "Sự nghiệp công nhân", "Cờ đỏ", v.v., đều nhất thiết và không tránh khỏi là những loại sách báo tầm thường, chứ không phải là sách báo phổ cập và cũng không phải là báo nữa. Không đáng ngại rằng *tất cả* những mưu toan của các báo "công nhân" chỉ nuôi dưỡng và mãi mãi sẽ nuôi dưỡng sự phân chia một cách mù quáng thành phong trào trí thức và phong trào công nhân (sự phân chia do sự đần độn và vụng về của các nhà trí thức gây nên, những nhà trí thức này đi tới chỗ là đứng ở nơi rất xa xôi phần nản về sự vụng về của chính mình!). Không đáng ngại rằng *tất cả* các mưu toan của các báo "công nhân" cho đến nay đã tạo ra và mãi mãi sẽ tạo ra ở chỗ chúng ta cái lễ thói thủ công nghiệp và những lý thuyết đặc biệt, sâu sắc kiểu Cadan và Khắc-cốp. Tất cả những cái đó không đáng ngại. Chính vì tờ "Tự do" *hấp dẫn* và những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng *hấp dẫn* ("nín thở") cho xuất bản — úi chà, một số lượng lớn làm sao! — các báo và báo chí phổ cập!! "Sự nghiệp công nhân"²²⁷, "Cờ đỏ", "Tự do" — tạp chí công nhân, "Tiếng vọng" — báo và tạp chí cho công nhân, "Ngọn nến" — cho nông dân, "Tu tưởng công nhân" — báo xuất bản ở Giơ-ne-vơ cho công nhân Pê-téc-bua!! Không đáng ngại rằng tất cả những thứ đó là phế phẩm, nhưng là phế phẩm cho *quần chúng*.

Thế mà các anh vắn vện chỉ có một tờ "Tia lửa", thật đáng buồn! 31 số và tất cả đều là "Tia lửa", trong khi đó ở những người hấp dẫn, một loại báo (phế phẩm) ra được hai số thì được thay ngay bằng loại báo khác (phế phẩm) ra được ba số. Như vậy là nghị lực, như vậy là vui vẻ, như vậy là mới! Còn những người dân chủ - xã hội chúng ta thì...

2) Và những cuốn sách nhỏ ấy của "họ" thì đều luôn luôn mới và mới. Và mỗi bài in riêng đều là cuốn sách nhỏ cả, và những thứ đó được làm rùm beng một cách bịp bợm, các tờ truyền đơn đều được tính toán (**một triệu** tờ: xem báo "Nước Nga cách mạng", số 16. Họ đã phá kỷ lục! Những nhà vô địch!).

Còn của chúng ta! Những bài in riêng không được coi là sách nhỏ — thật là kiểu trí thức, kiểu văn chương cầu kỳ!! Tái bản Đích-stanh cũ kỹ, cổ lỗ, — trong khi đó mọi cô gái ở Pari cũng như ở thị trấn Tséc-ni-gốp hẻo lánh đều biết rằng *mười* cuốn sách nhỏ mới (phế phẩm) có ý nghĩa gấp trăm lần so với một cuốn sách cũ, dù tốt.

Chỉ ở những người Đức mới có tình hình như vậy, ví dụ như năm 1903, họ tái bản lần thứ *mười một* cuốn "Những mục tiêu của chúng ta" của Bê-ben, viết cách đây 34 năm!! Cái đó thật chán. Những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng "hấp dẫn" của chúng ta cứ thế mà phun ra. Còn các "nhà hoạt động" địa phương của chúng ta thì không biết sử dụng cả những cuốn sách nhỏ cũ (20 năm về trước: đồ cũ! đưa vào lưu trữ!) của Plê-kha-nốp, lẫn (một!) cuốn sách nhỏ "nào đó" nói về những cuộc bãi công và về bản điều trần của Vít-te!

Đây là tôi chưa nói tới việc "nhà hoạt động" địa phương không làm gì cả để moi được những cuốn sách nhỏ *tốt* của những nhà văn hiện đang bị đi đày, — *để thiết lập sự cộng tác của các nhà trước tác ở địa phương với tờ "Tia lửa"*. Điều đó dẫn đến cái gì? Phàn nàn thì dễ hơn nhiều so với tổ chức một công việc rắc rối khó khăn như vậy! Và độc giả hiện nay không thấy hổ thẹn khi tự xưng là "người theo phái "Tia lửa"", với lý do là họ viết những thư phàn nàn gửi cho báo "Tia lửa". Và họ không thấy hổ thẹn chút nào về việc 99/100 trong báo "Tia lửa" vẫn do 3 1/2 người ấy viết. Và họ cũng chẳng cần phải suy nghĩ rằng không thể đình bản tờ "Tia lửa" được, rằng hai tuần ra được 1 1/2 - 2 tờ in cũng đòi hỏi nhiều công sức. Và họ vẫn cứ thốt lên một cách nhẹ dạ, thực sự có một không hai rằng: 31 số, thế mà vẫn còn nhiều kẻ ngu ngốc ở địa phương và những kẻ hay than vãn vụng về!! Lý

lẽ quả là ghê gớm... chỉ có điều là nó ghê gớm với ai và với cái gì?

3) Truyền đơn.

Hãy cho chúng tôi các truyền đơn! Các ban chấp hành không thể làm nổi!! Hãy viết, hãy giao cho, hãy chuyển đến (và hãy phổ biến?) các truyền đơn!

Này, cái đó thực là hợp lý. Tôi há mồm, còn các anh hãy đổ vào, — đây là công thức mới về mối quan hệ giữa "nhà văn" và "nhà thực tiễn" theo phái "Tia lửa"! Nói quá đáng đến mức cho rằng các tổ chức địa phương (gồm "những nhà hoạt động" ngớ ngẩn?) không đủ sức thảo những truyền đơn ở địa phương, những truyền đơn đó cần phải đưa từ nước ngoài vào như vậy quả là *tột đỉnh*. Toàn bộ cơ cấu của bức thư của 7 tx. 6 ph. kết thúc tuyệt diệu (theo quan điểm của tôi) đến mức tôi chỉ có thể kết thúc cũng bằng cái "vòng hoa" ấy. Những lời bổ sung hay những lời bình luận chỉ làm cho cái vòng hoa toả ánh hào quang ấy mờ đi mà thôi.

Viết sau ngày 12 tháng Hai 1903

Gửi từ Luân-đôn đến Ki-ép

In lần đầu năm 1924 trên tạp chí "Đội thanh niên cận vệ", số 2 - 3

Theo đúng bản thảo

198

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

21.II.03.

Đồng chí thân mến!

Đồng chí hãy thứ lỗi cho, vì khá lâu rồi tôi không viết thư cho đồng chí. Tôi rất bận chuẩn bị bản thuyết trình ở Pa-ri, và chỉ mấy hôm nữa là tôi lên đường sang đây²²⁸.

Đã nhận đủ tất cả những tài liệu của đồng chí — và một đồng

chí trong ban biên tập mà tôi trao lại những tài liệu đó, sẽ trả lời đồng chí.

Siết chặt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

P.S. Đồng chí có thể viết thư về đây vẫn theo địa chỉ cũ. Còn nếu có điều gì quan trọng cần báo *cho tôi ở Pa-ri*, thì hãy viết cho

M-r Zagorsky.

Boulevard Port Royal. 85.

Paris.

Ở trong đề: gửi Lê-nin.

Gửi từ Luân-đôn Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1928 trên tạp chí "Tháng Mười", số 11

Theo đúng bản thảo

199

GỬI BAN CHẤP HÀNH NI-GIƠ-NI NỐP-GÔ-RỐT ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Gửi Ni-giơ-ni

Tôi (*Lê-nin*) thấy quyết định của các đồng chí về vấn đề kháng án là hợp lý²²⁹, — tôi chưa kịp (một phần chưa thể) bàn bạc với các đồng chí trong ban lãnh đạo được*. Tinh thần dũng cảm của các công nhân Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt — những công nhân này yêu cầu đừng tính đến lợi ích cá nhân của họ — cần phải được nêu lên trên tờ "Tia lửa": các đồng chí nên viết một bức thư cho ban biên tập về sự kiện đó.

Chúng tôi nhận được qua Béc-lanh một bức "Thư gửi ban biên tập tờ "Tia lửa" của Ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt", một bức thư dài, nói về sự khủng bố, biện hộ (phần nào và có

* Có thể, tôi còn có dịp quay lại vấn đề này.

điều kiện) cho sự khủng bố; thiếu đoạn cuối (hình như thế). Các đồng chí hãy viết cho biết *ngay*:

1) Có phải là Ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt chính thức gửi bức thư đó không?

2) hãy nhắc lại đoạn cuối của bức thư (thư có 7 đoạn và kết thúc bằng những chữ sau đây: "Họ làm sạch bầu không khí thường rất nặng nề, họ dạy cho chính phủ biết đối xử thận trọng hơn với những nhà cách mạng").

3) Các đồng chí hãy cho biết các đồng chí có cho phép sửa chữa về văn phong không (một vài chỗ văn phong rất kém, có thể là vì chép lại không chính xác, vội vàng và không rõ).

Có lẽ chúng tôi sẽ đăng bức thư cùng với bài trả lời của chúng tôi²³⁰.

Chúng tôi thiết tha và *khẩn khoản* đề nghị *nhất thiết* phải viết thư báo ngay cho biết về mỗi hành động chính thức của Ban chấp hành (gửi văn bản yêu cầu các chữ in., bản liệt kê các truyền đơn, trả lời một ban chấp hành khác hoặc một nhóm ở nước ngoài, v.v.). Không như vậy thì không thể tránh khỏi hiểu lầm*, sai lầm và lè mè. Những người trong phái "Tia lửa" cần phải hành động nhất trí và thông báo cho báo "Tia lửa" một cách nhanh chóng và toàn diện.

Siết chặt tay đồng chí.

Viết trước ngày 23 tháng Hai 1903

gửi từ Luân-đôn

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

* Ví dụ, chúng tôi đã nghe thấy nhiều chuyện bịa đặt và những lời trách cứ về tờ truyền đơn của Ban chấp hành *phản đối* cuộc biểu tình trong ngày xử án²³¹. Cách đây không lâu, chúng tôi *tình cờ* nhận được chính tờ truyền đơn đó từ Béc-lanh gửi đến, nhưng gửi chậm. Xin thứ lỗi! Thật là tệ hại! Việc Ban chấp hành viết cho chúng tôi *về tờ truyền đơn đó* và gửi nó đến *ngay sau khi mới in ra*, — việc đó chẳng lẽ lại khó khăn? Xin các đồng chí hãy áp dụng mọi biện pháp để sửa chữa những thiếu sót đó.

200

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP

2.III.03.

Tôi đề nghị tất cả các uỷ viên ban biên tập bổ sung "Pê-rô" làm uỷ viên ban biên tập với đầy đủ mọi quyền hạn ngang nhau. (Tôi nghĩ rằng để bổ sung, cái cần không phải là đa số, mà là một nghị quyết *nhất trí*.)

Chúng ta *rất cần* có uỷ viên thứ bảy vừa để tiện cho việc biểu quyết (6 — là con số chẵn) vừa để bổ sung lực lượng.

Trong nhiều tháng, số báo nào cũng có bài viết của "Pê-rô". Nói chung đồng chí ấy hoạt động rất hăng hái cho tờ "Tia lửa" và đọc các bản thuyết trình (trong việc này đồng chí ấy đạt được những thành tích to lớn) etc.

Đối với chúng ta, đồng chí ấy không những hết sức có ích, mà còn rất cần cho mục bài và tiểu luận về vấn đề thời sự.

Rõ ràng đó là một con người có những khả năng xuất chúng, kiên định, hăng hái, và sẽ còn tiến xa nữa. Cả trong việc phiên dịch và viết sách báo phổ cập, đồng chí ấy có thể làm được không phải là ít.

Chúng ta cần phải thu hút những lực lượng trẻ: việc đó khích lệ họ và buộc họ phải coi mình như những nhà trước tác chuyên nghiệp. Mà chúng ta lại thiếu những người như vậy, — điều đó thật là rõ ràng (chỉ cần nhớ lại 1) sự khó khăn khi tìm những người biên tập dịch; 2) thiếu những bài bình luận tình hình trong nước và 3) thiếu sách báo phổ cập). "Pê-rô" muốn thử sức mình chính trong việc viết sách báo phổ cập.

Những lý lẽ phản đối có thể có là: 1) trẻ tuổi; 2) *(có thể)* sắp về nước Nga; 3) ngòi bút¹⁾ (không viết trong ngoặc kép) còn có dấu vết của văn phong châm biếm và quá cầu kỳ, v.v..

1) Ngòi bút — tiếng Nga là nepo (pê-rô); "Pê-rô" (trong ngoặc kép) là biệt danh của L.Đ. Tơ-rốt-xki.

Ad 1) — "Pê-rô" được giới thiệu không phải vào một cương vị độc lập, mà vào một ban lãnh đạo. Làm việc ở đó, đồng chí ấy sẽ có kinh nghiệm. Rõ ràng là đồng chí ấy có "sự nhạy cảm" của một người trong đảng, trong phái, còn kiến thức và kinh nghiệm thì là vấn đề phải tích lũy dần. Còn về việc đồng chí ấy học tập và làm việc thì cũng đã rõ ràng. Cần thiết phải bổ sung, để ràng buộc hẳn và khích lệ đồng chí ấy.

Ad 2) Nếu "Pê-rô" nắm được tình hình mọi công việc thì có thể đồng chí ấy sẽ chưa đi ngay. Nếu có đi thì lúc đó mối quan hệ về mặt tổ chức với ban lãnh đạo và việc phục tùng ban lãnh đạo sẽ không phải là nhược điểm, mà là một ưu điểm lớn.

Ad 3) Thiếu sót về văn phong là thiếu sót không quan trọng. Nó sẽ được khắc phục. Hiện nay đồng chí ấy đang tiếp thu "những chỗ sửa chữa" một cách lặng lẽ (và không được vui vẻ lắm). Trong ban lãnh đạo sẽ có những cuộc tranh luận, những cuộc biểu quyết, và "các chỉ thị" sẽ có tính chất chính thức hơn và kiên quyết hơn.

Như vậy là tôi đề nghị

1) tất cả sáu uỷ viên ban biên tập biểu quyết về vấn đề bổ sung *dứt khoát* "Pê-rô";

2) sau đó, nếu đồng chí ấy được chấp nhận thì bắt tay vào việc chính thức hoá dứt khoát những quan hệ trong nội bộ ban biên tập và việc biểu quyết, bắt tay vào việc thảo ra điều lệ chính xác. *Việc đó cần cho cả chúng ta* và quan trọng đối với đại hội.

P.S. Tôi cho rằng *tri hoãn* việc bổ sung là *hết sức bất tiện* và khó xử, bởi vì tôi đã thấy rõ sự bất bình *khá nhiều của "Pê-rô"* (dĩ nhiên là không trực tiếp nói ra) về việc đồng chí ấy vẫn "lơ lửng trên không", người ta vẫn coi thường đồng chí ấy (đồng chí ấy có cảm tưởng) như "một thiếu niên".

Nếu chúng ta không nhận ngay "Pê-rô" và khoảng một tháng nữa đồng chí ấy trở về nước Nga *thì tôi tin rằng* đồng chí ấy sẽ hiểu việc đó như là chúng ta *thật sự không muốn* nhận đồng

chí ấy vào ban biên tập. Chúng ta có thể "bỏ lỡ", và như vậy sẽ hết sức dở.

Gửi từ Pa-ri đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

201

GỬI BAN TỔ CHỨC KÈM THEO THƯ GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A¹⁾

Anh đã nhận được thư của Ban tổ chức.

Anh đề nghị trả lời như thế này:

"Theo ý kiến của chúng tôi, vấn đề "ordre du jour"²⁾ đề ra như sau. *Bản thân đại hội* và chỉ có đại hội mới *quyết định* dứt khoát vấn đề đó, "ordre nghị sự". Do đó tranh luận về quyền biểu quyết về mục này là hoàn toàn vô ích. Sau nữa, *rất nhiều* ban chấp hành đã thừa nhận "sự chủ động *đặc biệt*" của Ban tổ chức trong việc triệu tập đại hội. Từ đó rút ra rằng *chỉ có* Ban tổ chức mới có quyền chuẩn bị *trước* cho đại hội, kể cả việc *chuẩn bị trước* (respectively³⁾ việc tuyên truyền) ordre du jour. Vì vậy, cứ đề nghị bất kỳ một người nào đó *biểu quyết* ordre du jour "từ trước" là hoàn toàn thừa: việc đó *không thể có ý nghĩa quyết định*. Tiếp đó, việc ấy sẽ chỉ *gây ra* sự chậm trễ và bất bình, vì sẽ có *những người bức mình* (những ban chấp hành không được hỏi ý kiến), *nhất định* sẽ có những người bất bình và phàn nàn. Vì vậy cả về mặt trung thực chính thức lẫn về mặt lịch thiệp, không nên có bất cứ một quyết định *chính thức nào* về việc thu thập ý kiến của các ban

1) Bức thư này gửi đến Luân-đôn cho N.C. Crúp-xcai-a để chuyển đến Khác-cốp cho Ban tổ chức (phần đặt trong ngoặc kép).

2) — chương trình nghị sự.

3) — hoặc.

chấp hành hoặc của bất kỳ người nào khác. Việc đó chỉ làm tổn hại uy tín của Ban tổ chức là ban hiện đang khước từ quyền chủ động *đặc biệt* đã dành cho họ.

Nếu việc thay đổi nghị quyết đã được thông qua (và không thể chê trách về mặt hình thức) là quá bất tiện thì có thể tìm ra một lối thoát như sau: biến việc biểu quyết (của các ban chấp hành) thành *cuộc thảo luận* với họ, tức là quyết định rằng Ban tổ chức tùy khả năng sẽ cố gắng lợi dụng những buổi gặp gỡ và hội đàm để *thảo luận*.

Cuối cùng, chúng tôi khuyên nên xúc tiến đại hội. Càng triệu tập sớm càng tốt. Và hãy bắt tay ngay lập tức và tích cực hơn vào *việc chuẩn bị các ban chấp hành*, vào việc chỉ định các đại biểu, nắm lấy *Ni-cô-lai-ép* và *Ô-đét-xa*. Điều chủ yếu là bảo đảm hoàn toàn nắm được đa số vững chắc gồm những người theo phái "Tia lửa" kiên định".

Hôm qua Nê-vdô-rốp bị làm nhục: cả Sác-lơ Ráp-pô-po lẫn Cri-tsép-xki đều phê phán anh ta. Không có những người theo phái "Tia lửa"²³².

Có lẽ anh sẽ đi vào hôm chủ nhật. Tàu đến không phải vào lúc 6 giờ, mà vào lúc 3 giờ 45 và 10 giờ 45. Có lẽ anh sẽ đi một trong hai chuyến đó.

Anh...

*Viết khoảng từ 4 đến
7 tháng Ba 1903
Gửi từ Pa-ri đến Luân-đôn
In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

202

GỬI BAN TỔ CHỨC

Thư gửi Ban tổ chức

Chúng tôi vừa mới nhận được bản điều lệ đại hội. Như vậy là chúng tôi đã không hiểu các đồng chí và đã trả lời về ordre du

jour¹⁾, trong khi các đồng chí hỏi về *điều lệ* đại hội. Chúng tôi vội báo ngay rằng nói chung, chúng tôi rất hài lòng về bản dự thảo của các đồng chí được soạn thảo một cách cẩn thận và hợp lý. Mục 19 gây nhiều sự tranh cãi nhưng chúng tôi cho là hợp lý: khai trừ một số tổ chức nào đó ra khỏi đại hội (mà rút cuộc bản điều lệ chính là điều lệ về việc khai trừ những tổ chức này và về quyền hạn của những tổ chức khác) thì thực là bất tiện và không thể thực hiện được, nếu không có sự đồng ý của đa số các ban chấp hành. Chúng tôi khuyên chỉ nên ấn định ra một thời hạn bắt buộc và chính thức, hết sức ngắn (ví dụ không quá một tuần), trong thời hạn đó các ban chấp hành và các tổ chức *có nhiệm vụ* thảo ra và gửi đến những điều sửa đổi của mình về bản dự thảo điều lệ. Việc đó hết sức cần thiết để tránh tình trạng trì trệ là tình trạng đáng sợ hơn cả. (Có lẽ vì sự trì trệ đó mà I-gnát đã phản đối. Chúng tôi hiểu nỗi lo sợ của đồng chí ấy, nhưng nếu các đồng chí có thể kết thúc nhanh chóng việc trưng cầu ý kiến thì công việc sẽ ổn thôi.)

Về phần mình, chúng tôi sẽ viết thư cho những tổ chức theo phái "Tia lửa", nói rõ ý kiến của chúng tôi là nên chấp nhận ngay và toàn bộ bản dự thảo của các đồng chí. Chúng tôi khẩn khoản yêu cầu các đồng chí dốc mọi sức lực hiện có ra để không quá một tháng phải làm xong cả việc gửi đi lẫn việc thông báo về bản dự thảo (trên cơ sở của §19), và kết thúc "khoá họp" của các toà án trọng tài và chỉ định các đại biểu.

Chúng tôi khuyên các đồng chí một cách không chính thức rằng đồng thời nên kiến nghị với các tổ chức có đủ thẩm quyền chỉ định *tùy khả năng của mình* một (trong hai) đại biểu được chọn trong số những đồng chí có tiếng tăm qua công tác trước kia của họ và đang ở nước ngoài, để khỏi phải tăng thêm chi phí và khó khăn trong việc đưa các đại biểu đi qua biên giới.

Chúng tôi chính thức đề nghị 1) chỉ bổ sung vào bản dự thảo

1) — chương trình nghị sự.

của các đồng chí một chú thích cho § 19: "Những tổ chức nào trong vòng một tuần kể từ ngày nhận được bản dự thảo mà không đưa ra các ý kiến nhận xét thì coi là đã chấp nhận bản dự thảo điều lệ đại hội"; 2) bổ sung thêm những đại biểu dự bị để đề phòng trường hợp các đại biểu bị bắt trước khi họp đại hội.

*Viết khoảng từ 6 đến
9 tháng Ba 1903
Gửi từ Pa-ri đến Khác-cốp
In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

203

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI¹⁾

Về Mét-vết, Xta-rích rất khó trả lời: có lẽ Cle-ơ có thể trả lời tốt hơn. Về công việc, ở đây khó có thể nhận xét được gì, hơn nữa chúng tôi sẽ chuyển về Giơ-ne-vơ²³⁾, nơi mà tất cả mọi việc đều công khai. Đương nhiên, ở nước ngoài có thể học tập tốt nhất. Ở đây rất khó nói về việc lựa chọn công việc ở địa phương. Tôi xin nhắc lại rằng, về phần mình, tôi cho rằng điều hợp lý duy nhất là chuyển toàn bộ phiếu bầu của tôi cho Cle-ơ, người trực tiếp biết được tất cả mọi tình hình và có thể góp những ý kiến tốt nhất.

*Viết ngày 15 tháng Ba 1903
Gửi từ Luân-đôn đến Xa-ma-ra*

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII*

Theo đúng bản thảo

1) Bức thư này viết kèm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

204

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

15/III.03.

Đồng chí G.V. thân mến! Tôi đã nhận được thư của đồng chí. Đồng chí viết bài "Ngày I-đư¹⁾ tháng Ba", việc đó thật tuyệt. Hạn cuối cùng là 25.III.03 phải có bài ở đây. Chúng tôi nhất định sẽ chờ.

Mấy ngày tới người ta sẽ gửi cuốn sách của Ma-xlốp từ Pa-ri đến cho tôi (tôi sẽ giục), và tôi sẽ gửi ngay lập tức cho đồng chí. Trong đó có những số liệu đáng lưu ý về tác hại của công xã, những số liệu đó tôi đã dẫn ra ở Pa-ri.

Tôi đã đặt mua sách của Đa-vít và hiện nay tôi đang đọc. Thật rườm rà, nghèo nàn và tầm thường kinh khủng. Tôi sẽ cố gắng đọc xong sớm hơn để gửi cho đồng chí. Đồng chí đã thấy bài báo của Cau-xky bàn về "người theo phái Pru-đông mới" ấy chưa?

Hiện nay tôi đã bắt tay viết cuốn sách nhỏ phổ cập cho nông dân nói về cương lĩnh ruộng đất của chúng ta²⁾. Tôi rất muốn giải thích quan điểm của chúng ta về đấu tranh giai cấp ở nông thôn bằng những số liệu cụ thể về bốn tầng lớp dân cư ở nông thôn (địa chủ, tư sản nông nghiệp, trung nông và nửa vô sản cùng với vô sản). Đồng chí nghĩ gì về đề cương đó?

Tôi đã mang từ Pa-ri về niềm tin chắc rằng chỉ có một cuốn sách nhỏ như vậy mới có thể đánh tan được sự thắc mắc về những ruộng đất cất etc.

Tôi đã viết xong một bài báo về bản tuyên ngôn ngày 26 tháng

1) I-đư — tiếng La-mã. Ở đây muốn nói về ngày tiếp kiến của hoàng đế Gi. Xê-da vào ngày 15 tháng Ba năm 44 trước công nguyên. Chính ngày này Xê-da đã bị phái cộng hoà ám sát.

2) V.I. Lê-nin có ý nói tới cuốn sách nhỏ "Gửi nông dân nghèo" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.159 - 249).

Hai; bài này cũng sẽ được đưa vào số 34¹⁾. Tôi kiên quyết đòi đăng bài đó ở mục xã luận vì tầm quan trọng *to lớn* của bản tuyên ngôn. Nhưng hình như V.I. *do dự* (!) và cùng với I-u. Ô. quyết định ngược lại: trước hết nói đến Mác.

Theo tôi, điều đó thật quá kỳ quặc.

Siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV*

Theo đúng bản thảo

205

GỬI BAN TỔ CHỨC

Chúng tôi khuyên nên áp dụng ngay các biện pháp để Ban tổ chức cùng với Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan ra một bản tuyên bố chính thức (hết sức chi tiết và chính xác) khẳng định hoàn toàn nhất trí với Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và muốn gia nhập đảng đó. Trên cơ sở một bản tuyên bố đảng chính thức như vậy, Ban tổ chức có thể mời Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan tham dự đại hội. Như vậy thì chắc chắn là chẳng có ai phản đối cả²³⁴.

Sau nữa (nói riêng) chúng tôi thiết tha yêu cầu chuẩn bị ở khắp mọi nơi và trong tất cả mọi người một cơ sở cho cuộc đấu tranh chống phái Bun tại đại hội. Không có cuộc đấu tranh kiên quyết thì phái Bun sẽ không từ bỏ lập trường của họ. Còn chúng ta thì không bao giờ có thể chấp nhận lập trường của họ. Chỉ khi chúng ta quyết tâm đi đến cùng, tới chỗ khai trừ phái Bun ra khỏi đảng thì mới chắc chắn buộc phái đó phải nhượng bộ.

1) Xem "Chế độ chuyên chế đang dao động..." (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.151 - 158).

Các đồng chí hãy làm gấp bản danh sách: việc đó rất quan trọng, phải làm nhanh hơn nữa, không chờ trả lời của các ban chấp hành. Nhân tiện hỏi thêm: các đồng chí đã ấn định cho các ban chấp hành là phải trả lời trong thời hạn ngắn không? Các đồng chí có nắm được danh sách các đại biểu được chỉ định không? (để được chắc chắn, hãy gửi cho chúng tôi).

Viết ngày 31 tháng Ba 1903

Gửi từ Luân-đôn đến Khác-cốp

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VIII*

Theo đúng bản thảo

206

GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỐP-XKI

(Xta-rích.)

Lần này tôi chỉ có thể thông báo được ít thôi. Theo tôi, điều chủ yếu hiện nay là dốc hết sức ra để xúc tiến đại hội và đảm bảo có được một đa số gồm những đại biểu già dặn (và "của mình"). Hầu như toàn bộ hy vọng của chúng ta đặt vào Brút. Cần phải làm sao để chính đồng chí ấy hết sức quan tâm *đến tất cả*, đặc biệt là đến các đại biểu, và cố gắng đưa được nhiều hơn nữa người của chúng ta vào. Chế độ mỗi ban chấp hành có hai phiếu rất thuận lợi cho việc đó. Sau nữa, vấn đề phái Bun là cực kỳ quan trọng. Chúng ta đã chấm dứt cuộc luận chiến với họ về Ban tổ chức, nhưng về nguyên tắc thì đương nhiên là chưa. Không thể nào có chuyện đó được. Và cần phải giải thích cặn kẽ cho tất cả và cho từng người, làm cho họ hoàn toàn "hiểu rõ" rằng nếu muốn có hoà bình với phái Bun thì phải chuẩn bị chiến đấu với phái đó. Chiến đấu tại đại hội, chiến đấu cho đến phân liệt — bằng bất kỳ giá nào. Chắc chắn là chỉ khi đó phái Bun mới đầu hàng. Chúng ta tuyệt đối không thể chấp nhận và sẽ không bao giờ chấp nhận một sự liên minh phi lý. Mức tối đa là chế độ tự trị theo các điều lệ

cũ năm 1898 với sự tham gia của một đại biểu do Ban chấp hành trung ương chỉ định vào Ban chấp hành trung ương của phái Bun, đó là mức tối đa. Cần phải chuẩn bị cho công chúng, giải thích sự phi lý, vạch rõ tính chất kỳ quái của hành động chống lại Ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-xláp²³⁵ và v.v.. Đồng chí làm ơn viết thư cho biết ngay tâm trạng công chúng về vấn đề này như thế nào, công tác tuyên truyền của đồng chí tiến hành ra sao và liệu có hy vọng rằng đa số sẽ có quan điểm đúng đắn không? Chúng tôi muốn xuất bản một cuốn sách nhỏ cho công nhân Do-thái về sự cần thiết phải đoàn kết chặt chẽ, về tính chất phi lý của sự liên minh và của chính sách "dân tộc"¹⁾.

Viết ngày 3 tháng Tư 1903

Gửi từ Luân-đôn đến Xa-ma-ra

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

207

GỬI BAN TỔ CHỨC

6.IV.03.

Khi chuyển cho Ban tổ chức lời yêu cầu của phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức, về phía mình, chúng tôi thiết tha khuyên tuyệt đối không nên mở rộng chức năng của phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức và không cho phép nó đi quá giới hạn của nó một bước nào, điều mà nó cố gắng hết sức để đạt tới. Vì lợi ích của sự nghiệp, chức năng của phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức, bất kỳ thế nào cũng chỉ giới hạn ở việc chuẩn bị phần bí mật của đại hội, ở việc quyên góp tiền và nhiều nhất là thảo luận các điều kiện thống nhất tất cả các tổ chức dân chủ - xã hội ở nước ngoài dưới hình thức chuẩn bị *sơ bộ* về vấn đề đó. Về

1) Cuốn sách nhỏ đó không thấy báo "Tia lửa" xuất bản.

mục 1 a) chúng tôi kiên quyết phản đối việc cho các ban chấp hành biết địa chỉ của phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức. Điều đó hoàn toàn không cần thiết xét theo những chức năng hiện nay của phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức. Điều đó có nhiều nguy cơ dẫn tới chỗ chậm trễ và lẫn lộn. Còn về việc công bố thì cần phải tuyên bố thẳng rằng tất cả sẽ được đăng trên tờ "Tia lửa" (lý do chính thức của việc đó là đa số các ban chấp hành đã công nhận). Phải chính thức đề nghị với các tổ chức khác đăng lại tất cả các tuyên bố của Ban tổ chức đã đăng trên tờ "Tia lửa". Về quan hệ của Ban tổ chức với phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức, chúng tôi đề nghị nên xác định như sau: Ban tổ chức liên hệ với *Đây-tơ* (*Đây-tơ* là thư ký của phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức, trong đó còn có cả *A-lếch-xan-đơ* và *Lô-khốp*) bằng con đường họ đã có sẵn. Còn các đồng chí liên hệ với *Đây-tơ* qua chúng tôi như trước kia. Điều này hoàn toàn tự nhiên: phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức đã bầu ra một thư ký, và các đồng chí đã phê chuẩn.

Về vấn đề thứ 2, chúng tôi đề nghị nên trả lời đồng ý, còn vấn đề thứ 3 — nên giải thích rằng chương trình nghị sự sẽ được đưa ra, nó đang được soạn thảo.

Gửi từ Luân-đôn đến Khắc-cốp

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VIII

Theo đúng bản thảo

208

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

10/IV.03.

Đồng chí G.V. thân mến! Trong những ngày qua tôi lại bị mệt, cho nên không trả lời đồng chí được. Đã nhận được bài báo nhỏ về Brê-scốp-xcai-a, nhưng không kịp đăng vào số này. Sẽ đưa vào số sau.

Đồng chí viết về trách nhiệm liên đới à? (Tôi đã uỷ nhiệm gửi cho đồng chí tờ "Tin tức Xanh Pê-téc-bua"²³⁶.) Nếu số tới mà có một bài về vấn đề đó thì tốt quá. Ông khách vừa đến đã đi rồi. Tôi không biết liệu có dàn xếp được công việc không. Dù thế nào tôi cũng đã thuyết phục được ông ta đồng ý làm trung gian cho Ban tổ chức.

Siết chặt tay đồng chí ... của đồng chí

P.S. Đồng chí không viết tý gì về cuốn sách nhỏ của tôi¹). Đồng chí hãy làm ơn đưa gấp cuốn đó đi xếp chữ: điều rất quan trọng là không để trì hoãn. Sau này nếu ai muốn xem thì có thể đưa bản in thử, nhưng không phải là bản thảo.

Gửi từ Luân-đôn đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong

Văn tập Lê-nin, t.IV

Theo đúng bản thảo

209

GỬI E.M. A-LÉCH-XAN-ĐRÔ-VA

Thư riêng của Lê-nin

Tôi đã đọc bức thư dài của chị²³⁷. Rất cảm ơn chị về bức thư đó. Thà muộn còn hơn không có. Chị đề nghị tôi đừng quá bức tức. Tôi xin thành thật nói với chị rằng tôi bức thì ít nhưng buồn cười thì nhiều hơn, khi nhớ lại buổi nói chuyện cuối cùng của tôi trước cửa "cái ổ lợn" với anh chàng Giắc-cơ nào đó, người mà bây giờ (bấy giờ!) đã nhận thấy là chúng ta ra lệnh quá ít. Công

1) Có ý nói tới cuốn sách nhỏ "Gửi nông dân nghèo" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.159 - 249).

việc trong nội bộ Ban tổ chức chưa được thu xếp ổn thoả ngay, trong đó vẫn còn vô khối việc lộn xộn và vô chính phủ, — điều đó tôi đã biết và đã dự kiến rồi. Để sửa chữa tình trạng đó không có phương thuốc nào khác ngoài việc kiên trì điều trị (thời gian và kinh nghiệm) và dùng một phương thuốc có tác dụng mạnh (đại hội toàn đảng). Tôi đã viết về điều đó từ lâu và xin nhắc lại: hãy hết sức gấp rút dùng phương thuốc ấy, nếu không thì việc thí nghiệm của chị có nguy cơ *bị thất bại* hoàn toàn.

Tôi sẽ không viết về những vấn đề 1) I-u-ri¹), 2) ban thường vụ và 3) cuộc tranh luận của I-gnát với người theo phái Bun. Vấn đề đó một phần đã lỗi thời, một phần cần được giải quyết tại địa phương và lời khuyên của tôi về phần cuối cùng đó (ngược lại với ý kiến của Giắc-cơ, người bạn của tôi) trong trường hợp tốt nhất cũng sẽ chẳng có ích gì. Phần đó các đồng chí (tất cả các đồng chí) phải tự giải quyết lấy, chữ "phải" nói ở đây không có nghĩa sollen²), mà có nghĩa müssen³).

Bây giờ tôi sẽ nói tới phái Bun, P.P.S.²³⁸ và về "tà thuyết".

Theo tôi, về mặt chính thức đối với phái Bun cần phải đúng mực và trung thực (không nên đánh thẳng vào mặt), nhưng đồng thời cũng phải hết sức lạnh lùng, nghiêm túc và trên cơ sở hợp pháp ép nó một cách không thương tiếc và từng giờ từng phút, đấu tranh đến cùng mà không e ngại gì cả. Cứ để cho họ rút ra nếu họ muốn, nhưng chúng ta không được tạo cho họ một cơ nhỏ nào, một chút duyên cớ nhỏ nào để cắt đứt. Đương nhiên trước khi họp đại hội cần phải tuân theo các thể thức, nhưng không được để lộ ý định của mình. Chị viết: người theo phái Bun cũng biết rằng chúng ta bận rộn vì tờ "Tia lửa", nhưng hẳn im lặng, mặc dù chúng ta không có quyền lấy danh nghĩa Ban tổ chức để làm việc đó. Theo ý kiến tôi, việc đó phải được tiến hành không phải

1) I-u-ri — tên gọi bí mật của nhóm "Công nhân miền Nam".

2) — buộc phải.

3) — cần thiết phải.

với danh nghĩa Ban tổ chức, mà với danh nghĩa cá nhân từng uỷ viên, không phải dựa vào Ban tổ chức, mà dựa vào các ban chấp hành đã công nhận tờ "Tia lửa". Kết quả vẫn thế và thậm chí còn lớn hơn nhiều (chẳng có "phái viên" nào cả), và về mặt thể thức thì không chệ vào đâu được. Chuẩn bị cho các ban chấp hành chống lại phái Bun là một trong những nhiệm vụ quan trọng nhất hiện nay, và việc đó hoàn toàn có thể thực hiện được mà không vi phạm thể thức.

Nói chuyện với P.P.S. về "các quan điểm của các uỷ viên Ban tổ chức" thì cũng vô ích như vậy. Cần phải nói về Ban tổ chức như sau: chúng ta chuẩn bị đại hội, đại hội sẽ quyết định, còn về vấn đề "những quan điểm" thì không phải là lỡ đi, nhưng không phải là dựa vào Ban tổ chức, mà dựa vào tờ "Tia lửa" và dựa nhiều hơn nữa vào các ban chấp hành đã công nhận tờ "Tia lửa". Sau nữa, cần phải cố gắng để nhận được của P.P.S. dù chỉ là một tờ giấy nhỏ (bức thư), nhưng đúng thể thức, và không nên nói với họ rằng "chúng tôi là những người phản đối chủ nghĩa dân tộc" (dọa người ta một cách vô ích để làm gì?), mà thuyết phục họ một cách nhẹ nhàng rằng bản cương lĩnh của chúng ta (công nhận quyền dân tộc tự quyết) cũng đủ đối với họ, đồng thời kêu gọi họ ra những lời tuyên bố phản kháng rõ ràng và gửi yêu cầu chính thức đến Ban tổ chức và đại hội. Vũ khí chủ yếu của chúng ta chống lại P.P.S. là ở chỗ về nguyên tắc chúng ta công nhận quyền dân tộc tự quyết, nhưng trong những giới hạn hợp lý được quy định bởi sự thống nhất của cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản.

Để khỏi quên: chắc chắn tôi không biết các đại diện của tổ chức "Tia lửa" ở Nga trong Ban tổ chức. Tôi cũng không biết vì sao tôi phải biết họ? và có các "đại diện" để làm gì?? Ban tổ chức từ lâu đã bỏ sung tất cả mọi người tốt, chứ hoàn toàn không phải "các đại diện"? Hay là không đúng như vậy?

Theo tôi, việc lợi dụng sự khác nhau giữa tổ chức "Tia lửa" ở Nga và Ban tổ chức nhằm mục đích không để bị chê trách về mặt hình thức, là việc quan trọng.

Bây giờ nói về "tà thuyết". Hoặc là tôi hiểu không đúng về các đồng chí, hoặc đó là một sai lầm lớn. Vì bức thư của chị nói quá ngắn gọn về mục này (hết sức quan trọng), tôi đành phải nắm lấy à la lettre¹⁾ những lời của đồng chí. Bốn người trúng cử "tổ chức" ra Ban chấp hành trung ương và Cơ quan ngôn luận trung ương!! Đó là chuyện nực cười — xin lỗi chị về sự nói thẳng của tôi, — bởi vì chị phải biết rằng chỉ có những uỷ viên ban biên tập + những cố vấn cá biệt ở ngoài ban biên tập mới đủ thẩm quyền (tức là am hiểu công việc và có kinh nghiệm cần thiết để làm việc đó) để "tổ chức" ra Cơ quan ngôn luận trung ương; còn muốn tổ chức ra Ban chấp hành trung ương thì cũng chỉ có những nhà thực tiễn giàu kinh nghiệm + những cố vấn cá biệt là có đủ thẩm quyền mà thôi (nếu chị biết họ). Hoặc có thể là chị biết "bốn người" như vậy, những người có kinh nghiệm và tri thức để làm tất cả những việc này chẳng??? Nếu đúng thế, thì xin chị hãy gọi tên ra — tôi không nói đùa đâu, mà nói nghiêm túc đấy, bởi vì thư của tôi là thư riêng, và đối với tôi việc làm sáng tỏ tư tưởng của chị là việc quan trọng.

Nếu tôi không lầm thì chị đang cố gắng để có được một quyền lực thống nhất và "bàn tay cứng rắn". Đó là một việc tốt, và chị hoàn toàn có lý vì chúng ta đang cần chính là việc đó. Nhưng chẳng ai đạt được điều đó một cách thẳng tuột như chị tưởng tượng cả. Đối với 9/10 công việc hiện nay thì chắc chắn là cần có 2 cơ quan trung ương; bản thân các cơ quan đó sẽ tự hình thành nên ngay trong trường hợp chúng ta không muốn. Để có thứ tự cần phải cố gắng đạt được: 1) một con đường chính thức nhằm hợp nhất 2 cơ quan trung ương ấy lại (ví dụ, một tiểu ban gồm những đại biểu của cả hai cơ quan ấy), 2) giảm bớt số uỷ viên trong hai cơ quan trung ương, hoặc lập ra các tiểu ban thực hiện trong nội bộ cả hai cơ quan trung ương, và điểm quan trọng nhất là 3) phân chia chặt chẽ và chính thức các chức năng cho các uỷ viên của hai cơ quan trung ương để toàn bộ thành viên của cả hai cơ quan

1) — nguyên văn.

trung ương đều *biết* một cách chính xác chức vụ của mỗi uỷ viên, ai trong số các uỷ viên (của cả hai cơ quan trung ương) có quyền *quyết định* (và thậm chí cả quyền phát biểu) về từng loại vấn đề và đưa vấn đề ra hội nghị toàn thể của một hoặc cả hai cơ quan trung ương như thế nào.

Tôi tin rằng chị sẽ rút bớt thêm nữa những yêu cầu của mình và sẽ đồng ý rằng đó là maximum của những nguyện vọng trước mắt. Việc đó rất, rất khó khăn, và đối với việc phân chia chức năng đó, *tôi chưa thấy* có những người hoàn toàn thích hợp, am hiểu và có kinh nghiệm. Ở chỗ các đồng chí *cũng như ở chỗ chúng tôi* (các ngài uỷ viên Ban tổ chức, các ngài không nên chỉ nghĩ đến mình, chính các ngài "tổ chức ra" *toàn đảng*) đều còn vô vàn và quá nhiều hiện tượng lộn xộn, cần phải nghĩ ra không phải *pia desideria*¹⁾, mà "những bước đầu" thiết thực và *kiên quyết*.

Tôi đã trình bày *một cách thẳng thắn* với chị quan điểm của tôi và tôi sẽ rất vui mừng được tiếp tục trao đổi thư từ với nhau. Vì những vấn đề đó, xin nói thực, chị *cần phải* viết một cách thường xuyên hơn và chi tiết hơn. Tôi không có gì phản đối việc thông báo bức thư này cho toàn thể Ban tổ chức, thậm chí tôi còn mong muốn việc đó, nhưng xin để cho chị quyết định. Chị đã hành động đúng khi chị chỉ ra rằng bức thư của chị gửi cho *ai*.

Chúc chị mọi sự tốt lành. Chị hãy rút bớt yêu cầu và hãy gấp rút, gấp rút và gấp rút dùng "phương thuốc có tác dụng mạnh". Siết chặt tay chị.

Lê-nin của chị

Viết sau ngày 22 tháng Năm 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

1) — những nguyện vọng tốt lành.

210

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI

Thư riêng của Lê-nin.

Bạn thân mến! Tôi hết sức buồn phiền vì đã từ lâu không có tin tức gì của bạn. Tôi hiểu rất rõ tại sao bạn không muốn viết và viết về hàng loạt vấn đề nhỏ thì khó khăn đến chừng nào, nếu không phải là không thể viết được, nhưng dù sao cũng đừng quên rằng những vấn đề nhỏ ấy (thường là phi lý) vẫn đến tai chúng tôi từ những nguồn khác. Viết cho dù chỉ là mấy chữ, chỉ ra dù chỉ là đường lối chung của mình, — việc đó quả thật bạn cần phải làm nếu không bạn sẽ đặt chúng tôi vào tình thế khó xử đối với bạn. Người ta hét vào hai tai chúng tôi *về sự xích mích trong Ban tổ chức*, về sự cãi cọ với I-u-ri, về sự cãi cọ vì Li-da, v.v.. Đương nhiên là tôi không thích nghe tất cả những chuyện đó và sẽ không bao giờ xúc tiến (tự bản thân mình) một việc gì trước khi nhận được thư của bạn hoặc gặp nhau, nhưng thích nhất là nhận được tin tức. Thế mà hàng tháng nay không có tin tức gì! Vậy tôi sẽ chờ tin, và nhân danh cá nhân, tôi xin nói vấn đề rằng: tôi cho rằng (tôi không thể đoán chắc) bạn đã hơi say mê Li-da rồi (Li-da ấy là một người không thạo việc và chạy lăng xăng vô ích, không làm việc của mình), rằng những lời buộc tội I-u-ri là phóng đại, rằng vấn đề chủ yếu nhất, chủ yếu hơn cả là *xúc tiến gấp đại hội*, xúc tiến gấp bằng mọi biện pháp.

Cuộc-tơ thế nào? Mới đây tôi đã biết về sức khoẻ của đồng chí ấy và thấy rõ sự bất bình của tôi đối với đồng chí ấy là thiếu căn cứ (nếu có thể làm được, bạn hãy truyền đạt lại điều đó cho đồng chí ấy nhé, nhưng tôi xin nói thêm rằng cả đồng chí ấy cũng có lỗi vì sự im lặng của mình). Bạn đã kết thân với Giắc-cơ và Cô-xchi-a như thế nào? Giắc-cơ đang tuyên truyền điều nhằm nhủ gì chống lại 2 cơ quan trung ương đấy và liệu bạn có thể thuyết phục nổi cái anh chàng khá thông minh, nhưng vụng về ấy không?

Mết-vê-giô-nốc thế nào? Bạn đã khuyên gì cho cô ấy? Siết chặt, thật chặt tay bạn.

... của bạn

Viết ngày 24 tháng Năm 1903
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Xa-ma-ra

In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VIII

Theo đúng bản thảo

211

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

16/VII.03.

Đồng chí V.Đ. thân mến! G.V. nói với tôi rằng đồng chí có thể mượn được của một người quen đồng chí cuốn từ điển bách khoa của Bróc-hau-xơ và E-phrôn. Nếu đúng như vậy, tôi thiết tha yêu cầu đồng chí mượn giúp tôi những tập trong đó có những bài:

Nông dân,
Chế độ nông nô,
Nền kinh tế nông nô,
Chế độ diêu dịch,
Chế độ tô dịch.

Tôi rất cần tra cứu những tập đó để viết bài báo mà tôi đang viết vội¹⁾. Đồng chí làm ơn viết vài chữ cho biết, liệu có thể mượn được những tập ấy không?

Lê-nin của đồng chí

Tôi vừa mới nhận được cuốn sách nhỏ của Ăng-ghen²³⁹ và

1) Trong thời gian đó V.I. Lê-nin đang viết bài "Trả lời những lời phê phán đối với dự thảo cương lĩnh của chúng ta" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 7, tr. 266 - 285).

gửi cuốn đó cho đồng chí. Đồng chí hãy đề nghị V.M. dịch toàn bộ Vorbemerkung¹⁾ và trả lại tôi cuốn sách càng sớm càng tốt.

Bao giờ thì chị ấy có thể gửi trả lại?

Tôi vừa mới nhận được bản báo cáo của đồng chí²⁴⁰. Xin cảm ơn!

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

In lần đầu năm 1928 trên tạp
chí "Tháng Mười", số 12

Theo đúng bản thảo

212

GỬI A.M. CAN-MƯ-CÔ-VA

7.IX.03.

Tôi vừa mới nhận được thư của chị và vội trả lời²⁴¹. Phải, tôi thấy là chị đã biết rồi và toàn bộ những tin tức giúp chị hiểu rõ như vậy đã được tô điểm một màu sắc nào đó, đương nhiên việc đó không thể nào tránh khỏi. Tôi cũng hiểu rằng sự việc xảy ra không thể không làm cho chị bứt rứt.

Nhưng biết là một việc, hiểu lại là một việc khác, chị viết đúng đấy, và tôi tin tưởng sâu sắc rằng không thể hiểu nổi những sự việc xảy ra nếu xét về mặt "ảnh hưởng của bệnh suy nhược thần kinh khủng khiếp". Suy nhược thần kinh chỉ có thể làm cho người ta bực bội ghê gớm, nổi khùng lên và làm cho người ta có thái độ thiếu suy nghĩ đối với các kết quả, nhưng bản thân các kết quả thì hoàn toàn không tránh khỏi, và sự xuất hiện những kết quả đó, từ lâu chỉ là vấn đề thời gian thôi.

"Bọn côn đồ" và "bọn lính cận vệ" — chị nói như vậy. Không phải như vậy đâu. Sự phân chia phe phái chính trị im Grossen

1) — những nhận xét sơ bộ.

und Ganzen¹⁾ là như sau: 5 người thuộc phái Bun, 3 người thuộc phái "Sự nghiệp công nhân", 4 người thuộc phái "Công nhân miền Nam", 6 người thuộc phái "Đâm lầy" hoặc những phân tử lừng chừng, 9 người thuộc phái "Tia lửa" có đường lối mềm dịu (hay là Zickzackkurs²⁾) và 24 người thuộc phái "Tia lửa" có đường lối cứng rắn: đây là những người có lá phiếu quyết định và dĩ nhiên là phỏng chừng thôi. Có những trường hợp tất cả mọi thứ lại rối mù lên theo cách khác, nhưng à vol d'oiseau³⁾, tổng quát lại thì các phái đúng là như vậy. Trong trường hợp có sự thay đổi lớn nhất (quyền bình đẳng về ngôn ngữ), khi nhiều người theo phái "Tia lửa" đã dao động, chúng ta cũng còn 23 người (trong tổng số 33 người theo phái "Tia lửa") và ngay cả trong số 23 người ấy thì "phái Mác-tốp" vẫn bị thiếu số. Chị có biết kết quả cuộc biểu quyết tại hội nghị 16 người không? Hội nghị của 16 *thành viên trong tổ chức "Tia lửa"*, chứ không phải của "bọn côn đồ" và "bọn lính cận vệ"? Chị có biết không, ngay ở đây Mác-tốp *cũng bị thiếu số* cả về vấn đề nhân sự vốn là nguyên nhân của mối bất hoà, *lẫn về vấn đề các danh sách?*

Phái thiếu số "Tia lửa" theo đường lối mềm dịu hoặc quanh co đã đánh bại phái đa số (về vấn đề điều lệ, và đánh bại nhiều lần) nhờ có sự liên minh của phái Bun + phái "Đâm lầy" + phái "Công nhân miền Nam". Nhưng khi phái Bun và phái "Sự nghiệp công nhân" bỏ đi thì phái đa số "Tia lửa" lại thắng thế. Voilà tout⁴⁾. Không một ai còn nghi ngờ rằng nếu phái Bun không bỏ đi thì Mác-tốp có lẽ đã đánh bại chúng ta ở các cơ quan trung ương. Vậy mà lại coi cái kết cục đó là sự xúc phạm, sự sỉ nhục, là chia rẽ đảng! Thật là điên rồ. Người ta bịa đặt ra rằng "bọn lính cận vệ" đã khai trừ, đã làm nhục và gạt bỏ những người thạo việc etc., vì chúng vu khống những người này là theo chủ nghĩa cơ hội.

1) — nói chung.

2) — đường lối quanh co.

3) — từ độ cao chim bay.

4) — chỉ có thế thôi.

Tất cả mọi điều đó chỉ là hão huyền, là kết quả của một trí tưởng tượng bị xúc phạm, rien de plus¹⁾. Không một ai, hoàn toàn không một ai bị "làm nhục" và bị gạt khỏi công tác, khỏi sự tham gia công tác. Chỉ có gạt một vài người khỏi *cơ quan trung ương* thôi — có nên bất bình về cái đó không? làm tan nát đảng vì cái đó ư? vì cái đó mà sáng lập ra cái thuyết tập trung cao độ à? vì cái đó mà la ó về những bàn tay sắt etc. à? Tôi không bao giờ và chưa một phút nào hoài nghi và không thể hoài nghi rằng nhóm ba biên tập viên là một nhóm ba người *duy nhất* thực sự thạo việc, không hề phá hoại gì, mà lại giúp cho ban chỉ đạo cũ "có tính chất gia đình" thích ứng với vai trò của một nhân vật *có chức vụ*. Chính cái lối gia đình chủ nghĩa của nhóm sáu người đã làm khổ chúng ta trong suốt 3 năm. *Chị biết rất rõ điều đó*, và từ lúc từ "Tia lửa" trở thành đảng và đảng trở thành từ "Tia lửa", chúng tôi đã *phải*, đã *buộc phải* cắt đứt với nhóm sáu người, cắt đứt với cái lối gia đình chủ nghĩa. Chính vì thế nên trước khi họp đại hội, tôi đã tuyên bố rằng tôi sẽ yêu cầu được tự do lựa chọn ban biên tập — respective²⁾ nhóm ba người, nhóm này cũng là cơ sở duy nhất cho việc bổ sung xác đáng.

Đoạn tuyệt với "lối gia đình chủ nghĩa" là hoàn toàn cần thiết cho công việc, và tôi tin tưởng rằng toàn bộ nhóm sáu người sẽ chấp nhận nhóm ba người đó một cách êm thấm, nếu đồng thời không có những cuộc ẩu đả về § 1 và về Ban chấp hành trung ương. *Chính* những cuộc ẩu đả ấy dưới con mắt của họ đã làm cho nhóm ba người có màu sắc "gớm ghiếc", hoàn toàn không đúng đó. Hoàn toàn chẳng có gì là "gớm ghiếc" cả, còn việc hạn chế Zickzackkurs là cần thiết, và *phái* đa số "Tia lửa" (trong đại hội cũng như trong nội bộ tổ chức "Tia lửa") đều hiểu rõ điều này.

Không, tôi xin nhắc lại, kết cục không phải là "tai hoạ bất ngờ", kết cục không phải là "việc chia nhỏ khối thống nhất". Không đúng. Thật là không đúng nếu cho rằng có thể nguyên rủa cái

1) — không có gì hơn.

2) — hoặc là.

ngày "lên chức" — nếu không thì toàn bộ công tác cũ của chúng ta sẽ vĩnh viễn chỉ là một nỗi đau khổ không thể chịu đựng được. Và trong đảng, trên cơ sở chính thức của nó, cùng với sự phục tùng của *tất cả* mọi người đối với điều lệ* (về điều lệ, không phải vô cớ mà chúng ta đã đấu tranh với Mác-tốp một cách dữ dội như thế, về toàn bộ cũng như về những chi tiết nhỏ, và Mác-tốp đã thắng về vấn đề này), trong một đảng như vậy mà ban biên tập cũ có tính chất gia đình (trong 3 năm, ban biên tập đó không họp được *lấy một lần* 6 uỷ viên, đó là sự thật) thì *không thể tồn tại được*, hướng hồ lúc đó một số đồng không thuộc phái "Tia lửa" đã gia nhập đảng với quyền hạn đầy đủ và trên cơ sở chính thức. Và điều đó chính ra lại đòi hỏi một đường lối kiên quyết và một chính sách triệt để chứ không phải một chính sách quanh co. Không quay lại cái cũ, và chỉ có óc tưởng tượng rối loạn mới có thể vẽ được bức tranh Mác-tốp bị dẫn lên đoạn đầu đài, chứ không phải dẫn đến chỗ cộng tác với những đồng chí mà đường lối chính trị của mỗi người trong số đó có sắc thái riêng. Tôi xin nói thêm, de facto, nhóm ba người đó *trước kia, trong suốt 3 năm đó, 99 trong số một trăm trường hợp*, bao giờ cũng là trung tâm quyết định về mặt chính trị (chứ không phải về mặt trước tác).

Giờ đây, sau khi Mác-tốp liên minh với phái Bun đã *đánh bại* phái đa số "Tia lửa" và *đã chuẩn bị tất cả* dùng khối liên minh ấy đánh bại họ cả trong vấn đề các cơ quan trung ương, thì tôi thấy những lời phàn nàn "của họ" về bọn côn đồ và bọn lính cận vệ, những lời than thở về cái "tinh túy" của ban biên tập tờ "Tia lửa" đều là lối bịch. Tôi nói là đã đánh bại bằng sự liên minh, chứ không phải bằng một sự câu kết, và tôi cũng không định buộc tội họ là *câu kết* với phái "Đầm lầy" và phái Bun, hoàn toàn không phải như vậy. Khi "họ" giải thích rằng người ta đã tung ra "tin đồn ô nhục" để chống lại họ (nói rằng họ là đồng minh của phái

* Chính vì vậy hiện nay "hiến pháp giữa hai bên" là *không thể có được*, hoàn toàn không thể có được cả về mặt pháp lý lẫn về mặt đạo đức.

Bun), "họ" lại lặp lại cái sai lầm quen thuộc của họ là lẫn lộn cái cá nhân với cái chính trị. Đứng về mặt cá nhân thì câu kết cũng không đẹp. Sự liên minh *không* phụ thuộc *vào ý chí của họ*, sự liên minh của họ là do sai lầm của họ quyết định; không phải là họ đã đi với phái Bun + phái "Đầm lầy", mà chính phái Bun + phái "Đầm lầy" + phái "Công nhân miền Nam" etc. đã đi theo họ, và hiểu ngay là cần phải theo quan điểm của phái chống "Tia lửa" để ủng hộ người nào trong phái "Tia lửa". Phái Bun + phái "Đầm lầy" etc. về mặt chính trị chỉ *phát hiện ra* sai lầm về tổ chức và sách lược của Mác-tốp thôi.

Ai đã được biết tất cả những sự kiện diễn ra trong đại hội và đặc biệt là sự phân bố số phiếu của phái "Tia lửa" (cả trong đại hội lẫn trong tổ chức bí mật của báo "Tia lửa"), thì đều không thể nghi ngờ gì rằng không quay lùi trở lại được. *Phái "Tia lửa"* đã phân liệt, và báo "Tia lửa" thì không thể tồn tại được nếu không có phái "Tia lửa". Tôi xin nhắc lại rằng *trong phái "Tia lửa"* Mác-tốp hoàn toàn bị thiếu số, và *sự phân liệt* trong đảng (*nhất định* Mác-tốp ngày càng tiến gần hơn tới phân liệt) sẽ là cuộc nổi dậy của phái thiểu số phạm sai lầm về pháp lý, và *còn hơn thế nữa, về thực chất của vấn đề*.

Chúng tôi không hề "làm ô danh" Mác-tốp hoặc một người nào khác vì sai lầm của họ, mà chúng tôi kêu gọi *tất cả* họ làm việc.

Về vấn đề "phương tiện vật chất" mà chị có nhắc tới, tình hình của chúng tôi giờ đây không được tốt lắm, chắc chắn là như thế, và các nguồn từ Ca-li-phoóc-ni-a²⁴² đều đã cạn rồi. Nhưng nếu có gì xảy ra, chúng tôi thà chịu đựng một tình cảnh cực kỳ thiếu thốn, chứ không để cho toàn bộ công việc trong bao năm nay bị tan vỡ *vì sự bất bình về thành phần của các cơ quan trung ương* (bởi vì khách quan mà nói, sự bất bình "của họ" *chỉ* là như vậy mà thôi).

Chị hỏi: "Chia cả cái thùng chứ?"¹⁾. Tôi vị tất đã có thể trả

1) Có ý nói đến phương tiện vật chất cho tờ "Tia lửa".

lời được câu hỏi đó, bởi vì tôi không có yêu cầu về thái độ vô tư trong việc "phân chia" còn chị thì chẳng cần đến câu trả lời thiên vị. Tôi tin rằng chẳng có "những phân vụn vặt" nào cả, nhưng có một ý đồ điên rồ là chia nhỏ, phá huỷ và đập tan khối thống nhất (lập ra một ổ mới, theo lời của chị) vì thất bại trong một vấn đề, trong đó những người theo phái "Tia lửa" bị đánh bại, đã sai lầm quá chừng.

Bắt tay chị

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Béc-lanh

*In lần đầu năm 1927 trong
Văn tập Lê-nin, t. VI*

*Theo đúng bản sao do N.C. Crúp-
xcai-a viết*

213

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

Đồng chí V.Đ. thân mến!

Tình hình bài báo của đồng chí như sau: tôi đã sửa bản in thử lần đầu và đã trả lại bài đó, mà không biết là Plê-kha-nốp cũng đã giao việc ấy cho đồng chí. Nếu đồng chí muốn thì ngày mai (thứ sáu) đồng chí hãy rẽ qua nhà in vào lúc 3³/₄ giờ, tôi sẽ ở đó, và chúng ta cùng xem bài báo của đồng chí¹⁾ qua bản in thử lần thứ hai.

Lê-nin của đồng chí

P.S. Đồng chí hãy viết bài tiểu luận đi.

*Viết ngày 10 tháng Chín 1903
tại Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII*

Theo đúng bản thảo

1) Đây là nói về bài "Lực lượng của chủ nghĩa tăng lữ Nga".

214

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI

Xin cảm ơn Xmít đã viết cho một bức thư dài. Xmít hãy viết thư cho Ê-go, lần cuối cùng kêu gọi anh ta tỉnh táo. Da-rin nên đến ngay chỗ Ê-go, sau khi được trao toàn bộ (nói chung toàn bộ) quyền hạn để giải quyết những công việc tại các nước Ê-go phụ trách. Đồng chí hãy làm thủ tục tất cả những việc đó một cách đầy đủ hơn, nghiêm túc hơn và chính xác hơn. Đồng chí cần phải hành động một cách chính thức, và về phái Ê-go¹⁾ thì cần phải chuẩn bị một cuộc đấu tranh quyết liệt, và bằng bất kỳ giá nào cũng phải cố gắng để có thể lập tức kiên quyết chống lại mưu đồ của họ định can thiệp vào các ban chấp hành. Cần phải xem xét kỹ càng việc ấy và chuẩn bị cho tất cả các ban chấp hành. Phái Ê-go vẫn tiến hành và *tăng cường* tẩy chay, chúng hung hăng hết mức, bịa ra cho mình hàng loạt điều nhục mạ và xúc phạm, tưởng tượng là họ cứu đảng khỏi bọn bạo chúa, la ó lung tung về vấn đề đó, làm khổ sở mọi người. Sự náo động của họ đã làm chúng ta mất (tôi không biết có lâu hay không, nhưng *có thể* là *mãi mãi*) hai nguồn cung cấp tiền lớn nhất của chúng ta. Đồng chí hãy nỗ lực đến mức cao nhất để kiếm được tiền — đó là điều chủ yếu.

Như vậy là Xmít không nên coi Ê-go như trước nữa. Ở đây chẳng còn hữu nghị gì nữa. Đả đảo mọi sự mềm yếu! Đồng chí hãy chuẩn bị chống lại một cách quyết liệt, hãy phái ngay Da-rin đi, hãy chỉ định những người dự bị (để phòng trường hợp Xmít chết²⁾), trong trường hợp đó hãy chuẩn bị cho đồng chí ấy, Xmít, đi "đến chỗ Ê-go"³⁾, hãy chỉ định *các uỷ viên vào Hội đồng*²⁴³, hãy tổ chức tất cả những việc đó một cách chính thức

1) Phái Ê-go gồm phái Mác-tốp, bọn men-sê-vích ở Giơ-ne-vơ.

2) bị bắt, bị bại lộ.

3) đi ra nước ngoài.

hơn và hãy hành động hết sức mình. Về phương diện sách báo, chúng tôi sẽ thu xếp ổn thoả. Chúng tôi hy vọng chắc chắn vào Va-đim đây.

*Viết khoảng từ 10 đến 14
tháng Chín 1903
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép
In lần đầu năm 1927 trong
Văn tập Lê-nin, t.VI*

Theo đúng bản thảo

215

GỬI A.N. PÔ-TÔ-RÊ-XỐP

Gửi A-lếch. Ni-cô-la-ê-vích

13.IX.03.

Tôi đã thử nói chuyện với I-u.Ô. trong mấy ngày vừa qua, khi đã hoàn toàn rõ ràng là sắp xảy ra sự phân liệt, và tôi cũng muốn thử nói chuyện với đồng chí nữa, hy vọng rằng đồng chí cũng như I-u.Ô. sẽ đồng ý giải thích. Nếu hy vọng ấy không có căn cứ thì nhất định đồng chí báo cho tôi biết điều đó, còn tôi thì tạm thời vẫn sẽ làm những gì tôi cho là cần thiết.

Việc Mác-tốp cự tuyệt không tham gia ban biên tập, việc đồng chí ấy và các nhà trước tác khác của đảng cự tuyệt không cộng tác, việc hàng loạt người cự tuyệt không làm việc cho Ban chấp hành trung ương, việc tuyên truyền tư tưởng tẩy chay hoặc phản kháng tiêu cực, — tất cả những việc đó nhất định sẽ dẫn tới phân liệt đảng, thậm chí trái với ý muốn của Mác-tốp và bạn bè của đồng chí ấy. Và ngay cả khi Mác-tốp giữ thái độ trung thành (mà đồng chí ấy đã kiên quyết giữ tại đại hội), thì những người khác không giữ được thái độ trung thành đó, và cái kết cục mà tôi đã vạch ra sẽ không thể tránh khỏi. (Nhân tiện nói thêm, không phải vô cớ mà cả Tét-ca cũng viết về "việc thành lập một ổ mới".)

Và thế là tôi tự hỏi: thật ra vì lẽ gì mà chúng ta lại chia rẽ như vậy thành những kẻ thù địch suốt đời? Tôi nhìn lại tất cả những sự kiện và ấn tượng của đại hội, tôi thú nhận là thường tôi đã cư xử và hành động hết sức nóng nảy, "giận dữ", tôi vui lòng và sẵn sàng thừa nhận *trước bất kỳ ai về cái lỗi đó của mình*, — nếu cần phải gọi là lỗi cái điều mà do hoàn cảnh, sự phản ứng, sự đối đáp và sự đấu tranh etc. gây ra một cách tự nhiên. Nhưng nếu giờ đây nhận xét một cách hoàn toàn không giận dữ về những kết quả đã đạt được, những điều đã thực hiện được nhờ cuộc đấu tranh quyết liệt, thì tôi hoàn toàn không thấy trong những kết quả đó có điều gì nguy hại cho đảng, và có mấy may gì là xúc phạm hoặc làm nhục phe thiếu số cả.

Dĩ nhiên là ngay việc bị thiếu số cũng không thể không làm cho người ta bị sỉ nhục, nhưng tôi kiên quyết phản đối ý kiến cho rằng chúng tôi đã "làm ô danh" một người nào đó, đã *muốn* xúc phạm hoặc làm nhục một người nào đó. Không có chuyện như vậy. Và cũng không nên để cho sự bất đồng về chính trị dẫn tới chỗ giải thích các sự kiện bằng cách buộc tội phía bên kia là thiếu lương tâm, đố kỵ, mưu mô và những điều hay ho khác mà người ta ngày càng thường được nghe trong tình hình sắp xảy ra phân liệt. Không được để xảy ra điều đó, bởi vì ít ra nó cũng là nec plus ultra¹⁾ phi lý.

Chúng tôi bất đồng với Mác-tốp về mặt chính trị (và tổ chức), cũng như đã hàng chục lần bất đồng ý kiến với anh ta. Sau khi bị thất bại về § 1 của điều lệ, tôi không thể không cố gắng hết sức để phục thù về những điểm còn lại của tôi (và của đại hội). Tôi không thể không cố gắng để một mặt có một Ban chấp hành trung ương hoàn toàn theo phái "Tia lửa", mặt khác, có một ban biên tập gồm ba người có thể loại trừ được chính cái cơ sở của những cuộc cãi lộn bế tắc cũ của chúng ta, đoàn kết được những người, trong đó mỗi người có đường lối chính trị riêng của mình, và luôn

1) — hết sức.

luôn giải quyết và sẽ giải quyết theo niềm tin tuyệt đối của mình, chứ "không dựa vào người khác".

Tôi đã nói (trong buổi trao đổi của chúng tôi với đồng chí và với I-u.Ô. về nhóm ba người trước khi họp đại hội): tôi cho rằng tình trạng có một uỷ viên thường xuyên vắng mặt¹⁾ trong nhóm sáu người là điều vô cùng tai hại cho công việc, hồi đó tôi đã công phần và rất công phần về cái thái độ cá nhân quá đáng của Da-xu-lích (mặc dù I-u.Ô. đã quên điều đó), tôi đã nói một cách hoàn toàn rõ ràng rằng (khi đồng chí gọi nhóm ba người *có nhiều khả năng* được lựa chọn *nhất*) tôi cũng cho nhóm ấy là có khả năng nhất, và ngay cho dù nhóm ba người *còn lại một mình thối*, không chấp nhận bất kỳ việc bổ sung nào (mặc dù hồi đó chúng ta đã dự kiến một trong những cuộc bổ sung có thể có), thì tôi cũng chẳng thấy có gì là xấu xa cả. I-u.Ô. cũng đã quên cả lời tuyên bố cuối cùng đó của tôi, song tôi nhớ rất rõ. Nhưng tranh luận về vấn đề này là vô ích. Điều quan trọng không phải ở chỗ đó, điều quan trọng là với cái nhóm ba người như vậy, không một cuộc cãi vã nào trong những cuộc cãi vã đau xót, kéo dài và bế tắc đó — mà chúng ta đã gặp phải khi bắt đầu ra tờ "Tia lửa" năm 1900, và đã xảy ra nhiều lần khiến cho chúng ta không thể làm việc được trong *hàng tháng trời*, — *không một* cuộc cãi vã *nào như vậy* còn có thể xảy ra được. Và vì thế cho nên tôi coi nhóm ba người đó là nhóm *duy nhất* có khả năng làm việc, *duy nhất* có khả năng là một cơ quan có trách nhiệm, chứ không phải là một ban chỉ đạo dựa trên tư tưởng gia đình chủ nghĩa và vô trách nhiệm, tôi coi nhóm đó là một cơ quan quan trọng thực sự *duy nhất*, trong đó, tôi xin nhắc lại, mỗi người bao giờ cũng đem lại và bảo vệ quan điểm đảng của mình, *không mấy may thêm một chút gì* và *irrespective*²⁾ vào tất cả những gì có tính chất cá nhân, vào *mọi ý* kiến về sự xúc phạm và bỏ đi etc. etc.

Chắc chắn là sau những sự kiện xảy ra tại đại hội, nhóm ba

1) có ý nói đến P.B. Ác-xen-rốt.

2) — không phụ thuộc.

người đó đã hợp pháp hoá được một đường lối chính trị và tổ chức *về một mặt* chống lại Mác-tốp. Điều đó là chắc chắn. Vì điều đó mà đoạn tuyệt ư? Vì điều đó mà làm tan vỡ đảng ư?? Phải chăng Mác-tốp và Plê-kha-nốp đã không chống lại tôi về vấn đề biểu tình? Phải chăng tôi và Mác-tốp đã không chống lại Plê-kha-nốp về vấn đề cương lĩnh? Phải chăng *bất kỳ* nhóm ba người nào lại không *luôn luôn* tranh thủ một thành viên ở về phía mình chống lại từng thành viên khác?

Nếu phải đa số "Tia lửa" trong tổ chức "Tia lửa" cũng như tại đại hội đã nhận thấy cái sắc thái đặc biệt đó trong đường lối tổ chức và chính trị của Mác-tốp là sai lầm, thì lẽ nào ý đồ giải thích điều đó là một loại "mưu kế ngầm" và "xúi bẩy", v.v. thực tế lại không phải là phi lý sao?? Phủ nhận sự thật đó bằng cách *nguyên rủa* phe đa số là "bọn côn đồ" như vậy há chẳng phi lý sao??

Tôi xin nhắc lại: tôi, cũng như phe đa số "Tia lửa" tại đại hội, tin tưởng sâu sắc rằng Mác-tốp đã theo một đường lối sai lầm và cần phải sửa chữa cho anh ta. Vì sự sửa chữa đó mà cho là bị làm nhục, coi đó là điều sỉ nhục etc. thì thật là phi lý. Chúng tôi không hề "làm ô danh" ai và "làm ô danh" về vấn đề gì cả, không làm ô danh và cũng không gạt ai *khỏi công tác* cả. Còn vì bị gạt bỏ *khỏi cơ quan trung ương* mà gây ra sự phân liệt thì theo tôi đó là một sự điên rồ không thể tưởng tượng được.

Lê-nin

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

In lần đầu không đầy đủ năm

1904 trong cuốn: V.I. Lê-nin.

"Một bước tiến, hai bước lùi",

Giơ-ne-vơ

In đầy đủ năm 1927 trong

Văn tập Lê-nin, t.VI

Theo đúng bản thảo

GỬI A.M. CAN-MỰ-CÔ-VA

30.IX.

... Chị viết: "tôi đã sống quá lâu trên trần gian này, để biết rằng trong những trường hợp như vậy chân lý không chỉ ở một bên, mà ở cả hai bên". Tôi hoàn toàn thừa nhận điều đó. Chỉ khốn nỗi "bên" kia không hình dung rõ tình hình mới, cơ sở mới, và đòi hỏi cái mà trước kia đã đạt được một cách dễ dàng (mặc dù sau hàng tháng cãi vã), nhưng bây giờ thì không thể thực hiện được. Cơ sở đã *khác*, đây là *fait accompli*¹⁾; nhưng họ vẫn chịu sự chi phối trước hết bởi ý kiến cho rằng tại đại hội đã xảy ra điều này điều nọ có tính chất nhục mạ, rằng Lê-nin đã có thái độ quá giận dữ etc. Sự việc đúng như vậy, không cần phải nói nữa, và tôi đã thẳng thắn nhận "sự giận dữ" của tôi trong bức thư gửi Xta-rô-ve²⁾. Nhưng thực chất vấn đề là ở chỗ những kết quả đạt được trong cuộc đấu tranh "giận dữ" lại *hoàn toàn không có gì là giận dữ*, còn bên kia thì vẫn lấy lý do giận dữ để đấu tranh và đấu tranh chống lại chính những kết quả đó, chống những kết quả không tránh khỏi và cần thiết. Từ lâu chị cũng đã biết rằng như vậy thì tình hình sẽ dẫn tới đâu. Chị cũng biết rằng chị đã bày tỏ niềm tin vững chắc của mình rằng một vài đồng chí "già" gây khó khăn cho công việc, và đương nhiên chị không nghi ngờ rằng "nhóm ba người" bất hạnh không phải là sự lừa bịp, không phải là cuộc đảo chính kiểu Gia-cô-banh, mà là một lối thoát trực tiếp, tự nhiên và *tốt nhất*, quả thực là một lối thoát tốt nhất khỏi ba năm "chia tách". Nhóm ba người tạo thành thế kiềng 3 chân và loại trừ mọi cơ sở của sự chia tách. Chị biết rằng tính nhậy cảm và thái độ "cá nhân" (lẽ ra là thái độ chính trị) đối với công việc đã dẫn Mác-tốp + Xta-rô-ve + Da-xu-lích đi đến đâu, chẳng hạn khi họ định "lên án" người ta về *mặt chính trị* vì một chuyện hoàn toàn có tính chất cá nhân. Hồi đó chị đã không ngần ngại

1) — việc đã rồi.

2) Xem tập này, tr. 367.

mà đứng ngay về phía "bọn tàn bạo và bọn dã man". Thế nhưng đó là trường hợp hoàn toàn điển hình. Và bây giờ cũng vậy, căn nguyên vẫn thế, vẫn là sự lẫn lộn giữa cái cá nhân và cái chính trị đó, vẫn là sự nghi ngờ chúng tôi có ý *muốn làm ô danh* cá nhân, mặc dù chúng tôi chỉ thay đổi (và di chuyển) về mặt chính trị thôi. Và khi chị nhắc tôi rằng: cả đồng chí cũng *phải* có lỗi, thì tôi trả lời: tôi không định phủ nhận lỗi của bản thân tôi, nhưng không thể vì thế mà đòi hỏi phải có sự sửa chữa về *chính trị*. Đó thật là một sự bẽ tắc, hoàn toàn bẽ tắc: họ đòi hỏi có sự sửa chữa về chính trị vì toàn bộ những sự bất mãn cá nhân, những sự bất bình cá nhân về thành phần của các cơ quan trung ương. Tout ce que voulez mais pas de ça!¹⁾ Nhưng nếu như coi sự bất đồng về *chính trị* là nguyên nhân (như một số người khác muốn), thì *yêu cầu* bổ sung một số dịch vụ *chính trị* đông hơn hoặc ít ra là bằng để giữ "hoà khí" chẳng phải là lối bịch hay sao?? Lối bịch đến nec plus ultra!²⁾

Và trường hợp nhỏ mà tôi dẫn ra ở trên rút ra ở nhiều cuộc chia tách, là điển hình không những về thực chất, mà còn về hình thức giải quyết nữa. Chị có biết hồi đó chúng tôi đã thắng như thế nào không? *Chúng tôi đã bị thiếu số*, nhưng chúng tôi đã thắng nhờ lòng kiên trì, và bằng cách dọa sẽ đưa ra cho "mọi người" biết. Thế là họ nghĩ rằng: bây giờ chúng tôi cũng làm như thế. Khốn nỗi *bây giờ* không phải là *lúc đó*. Giờ đây *không thể gạt bỏ được* cái cơ sở chính thức được. Nếu không có cơ sở chính thức đó, thì tại sao không phải là nhóm sáu người, khi người ta đã phần uất đến cực độ? Chúng ta đã đau khổ trong 3 năm rồi, chúng ta sẽ còn đau khổ 3 năm nữa; chúng ta đã quyết định không phải bằng phiếu bầu, mà bằng lòng kiên trì, thế thì giờ đây chúng ta cũng lại sẽ quyết định bằng lòng kiên trì. Nhưng *giờ đây* thì không thể như thế được nữa — thực chất vấn đề là ở chỗ đó. Và người ta ngoan cố không muốn thấy và hiểu sự thay đổi ấy. Điều đó đã làm cho tình hình trở nên bẽ tắc. Bây giờ vấn đề chọn một trong

1) — Muốn gì thì muốn, nhưng điều đó thì không được!

2) — cực độ!

hai con đường được đặt ra một cách gay gắt: *hoặc là* sự bất đồng về vấn đề nhân sự, khi đó thật là lối bịch nếu vì chuyện đó mà gây ra sự tai tiếng về chính trị và vứt bỏ công tác. *Hoặc là* sự bất đồng về chính trị, — như vậy lại càng lối bịch hơn nếu đi "sửa chữa" sự bất đồng đó bằng cách áp đặt một số nhân vật có sắc thái khác chẳng hạn.

Hiện nay họ chọn (dường như họ lựa chọn) phương án thứ hai. Nếu vậy thì Mác-tốp hãy tham gia nhóm ba người đi và *hãy chứng minh* cho đảng thấy những thiếu sót của 2 người khác trong ban chỉ đạo của mình: nếu không tham gia vào ban chỉ đạo thì đồng chí không thể có được những tài liệu để vạch trần những thiếu sót ấy và đề phòng cho đảng tránh khỏi những thiếu sót ấy. Nếu không làm như vậy thì những lời buộc tội của đồng chí chỉ là Parteiklatsch¹⁾ vô ích về tương lai.

Nếu nhận phương án thứ nhất thì đừng có mở rộng sự bất mãn của mình đến mức bỏ cả công tác, và công tác sẽ nhanh chóng làm cho quên "sự giận dữ" đi. Không có thể bí nào bế tắc hơn là thế bí rồi bỏ công tác.

Viết ngày 30 tháng Chín 1903
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Celle

In lần đầu năm 1927 trong
Văn tập Lê-nin, t.VI

Theo đúng bản sao do N.C. Crúp-xcai-a viết

217

GỬI C.L. PHUYẾC-TMIN-LO

30/IX.03.

Thưa ngài!

Ban biên tập tờ "Tia lửa" đã nhận được bài báo của ngài về viên đại tá hiến binh Pê-tơ-rốp-xki. Việc đăng tóm tắt bài báo này có thể được coi là bổ ích nếu ban biên tập biết được họ của

1) — cuộc cãi vã trong đảng.

các ngài N., M., R. và những ngài khác, hoặc ít nhất ban biên tập cũng biết được những nguyên nhân việc không muốn công bố những tên họ đó. Liệu có thể biết được một cách chính xác nơi làm việc hiện nay của ngài Pê-tơ-rốp-xki, tên và phụ danh của ngài ấy và thời gian khi ngài ấy chuyển khỏi Bô-brui-xơ (?) ?

Trong khi chờ đợi thư trả lời của ngài, tôi sẵn sàng phục vụ ngài

thay mặt ban biên tập N. Lê-nin

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Viên

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII

Theo đúng bản thảo

218

GỬI BAN CHẤP HÀNH Ô-ĐÉT-XA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

1/X.03.

Gửi Ban chấp hành Ô-đét-xa

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi cũng thành thực tiếc rằng giữa Ban chấp hành Ô-đét-xa và báo "Tia lửa" có sự bất đồng ý kiến về vấn đề các đại biểu của nhà máy²⁴. Sở dĩ chúng tôi chậm trả lời bức thư của Ban chấp hành Ô-đét-xa chủ yếu là do hồi đó ban biên tập đi vắng. Nói chung, phải nói rằng trong trường hợp này, vật chướng ngại lại là Đại hội II thường kỳ của đảng (mặc dù điều này kỳ quặc thế nào đi nữa).

Về thực chất của vấn đề thì ngoài các nghị quyết khác ra, đại hội đã thông qua một nghị quyết *chỉ thị* phải tham gia vào việc bầu các đại biểu của nhà máy.

[Đã ra văn bản: nghị quyết số 28.]

Nghị quyết này đã được đại đa số thông qua, và chúng tôi nghĩ rằng có thể uốn nắn được công việc, mặc dù không làm ngay được. Ban chấp hành Ô-đét-xa cần phải phổ biến *ngay tức khắc* (không công bố) văn bản của nghị quyết đó và quan điểm của nó cho tất cả những công nhân *ở trong tổ chức*. Sau đấy, khi nghị quyết đã được công bố thì nên ra một truyền đơn do Ban chấp hành Ô-đét-xa ký tên, trình bày quan điểm *của đảng* về vấn đề đó và kêu gọi công nhân tán thành sách lược đã được toàn đảng tán thành.

Về thực chất vấn đề, chúng tôi thấy rằng việc tuyên truyền *thường xuyên* xung quanh vấn đề bầu các đại biểu sẽ có một ý nghĩa giáo dục và tổ chức lớn hơn nhiều so với việc tuyên truyền *một lần* xung quanh vấn đề cự tuyệt bầu cử. Và lại, những tin tức riêng của các đồng chí về những biện pháp có tính chất gia trưởng đã khẳng định điều đó và vạch rõ cần thiết phải *đấu tranh thường xuyên* chống lại những đạo luật mật thám và những thủ đoạn mật thám.

Chúng tôi hoàn toàn tán thành nguyện vọng của các đồng chí là muốn trao đổi ý kiến thường xuyên hơn nữa nhằm tránh những sự bất đồng ý kiến và những sự không nhất trí trong công tác tuyên truyền. Các đồng chí hãy viết thư thường xuyên hơn không những chỉ để đăng báo và hãy theo dõi để sao cho những địa chỉ (viết thư cho các đồng chí) được sử dụng đều đặn.

Chúng tôi sẽ cố gắng viết xong một tờ truyền đơn về mối liên hệ giữa cuộc đấu tranh kinh tế và đấu tranh chính trị, nếu các công tác khác cho phép.

Thế theo mong muốn của các đồng chí, chúng tôi cho đăng toàn văn Bản tuyên ngôn của Hội liên hiệp "Ý chí công nhân"¹²⁴⁵.

Lê-nin

Gửi từ Giơ-ne-vơ

In lần đầu ngày 29 tháng Bảy
1928 trên báo "Sự thật", số 175

Theo đúng bản thảo

219

GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỐP-XKI và V.A. NÔ-XCỐP

Xta-rích gửi Cle-rơ và Bô-ri-xơ

Các bạn thân mến! Cuộc-tơ viết thư cho chúng tôi nói về cuộc họp hôm qua²⁴⁶. Hoàn toàn, tuyệt đối hoàn toàn không còn một chút hy vọng hoà bình nào. Các đồng chí không hình dung được ngay một phần mười tất cả những gì bậy bạ mà phái Mác-tốp ở đây đã gây ra do đầu độc ở ngoài nước bằng những chuyện đơm đặt, phá vỡ các mối liên hệ, việc gửi *tiền nông*, các tài liệu sách báo và v.v.. Đã tuyên chiến, và bọn họ (Li-u-ba, Cô-xchi-a, Ê-rê-ma) đã đi về nước Nga tham gia đấu tranh. Các đồng chí hãy chuẩn bị cuộc đấu tranh hợp pháp nhất nhưng quyết liệt. Nhất thiết phải đưa ngay người của mình vào các vị trí trong *tất cả* các ban chấp hành, không loại trừ nơi nào. Cần phải đặc biệt lưu ý tới Khác-cốp, Ê-ca-tê-ri-nô-xtáp và Rô-xtốp. Có đúng là Ban chấp hành Ki-ép đã thông qua nghị quyết ủng hộ phái thiểu số? liệu điều đó có thể xảy ra không? Tại sao chúng tôi không biết sớm hơn?

Tôi thiết tha, hết sức thiết tha khuyên các đồng chí nên bổ sung thêm Cô-ni-a-ga và I-gnát. Sắp tới các đồng chí sẽ gặp và sẽ biết Cô-ni-a-ga. Còn về I-gnát tôi có ý kiến như sau: nói thật, khi đấu tranh đồng chí ấy sẽ có lợi và cần thiết; đồng chí ấy sẽ phục tùng hoàn toàn; có thể giải phóng đồng chí ấy ra khỏi những chức năng không thích hợp; có nhiều chuyện bịa đặt vớ vẩn về đồng chí ấy; không việc gì phải sợ rằng đồng chí ấy sẽ bổ sung một người chưa quen biết, bởi vì Cuộc-tơ sẽ ở đây và chúng tôi sẽ bảo vệ đồng chí ấy. Tôi xin nhắc lại: tôi thiết tha khuyên nên chọn I-gnát, song đương nhiên đó là việc hoàn toàn của các đồng chí, và tôi đã được I-gnát hứa một cách trịnh trọng là hoàn toàn phục tùng cấp trên (sau khi nói thật với đồng chí ấy rằng đồng chí ấy

cũng phải chuẩn bị đối phó với trường hợp người ta không bỏ sung đồng chí ấy).

Mong các đồng chí hãy tổ chức ban thường vụ một cách đúng đắn để làm sao hàng tuần chúng tôi có thể nhận được thư của các đồng chí. Tôi cũng yêu cầu một cách thiết tha hơn nữa là chuyển Brút sang hoạt động bí mật: không để hy sinh một cách rẻ rúng. Cứ để đồng chí ấy đi khắp mọi nơi trong vòng 2 - 3 tháng, rồi sau đó sang đây thay cho Cuốc-txơ. Quả thực, biện pháp đó là cần thiết. Chúng tôi đã gặp Lê-bê-đép. Ru-ben cũng ở đây.

Guốc-vích và Khin-tsúc thuộc phái Mác-tốp.

Các đồng chí hãy trả lời gấp về vấn đề Hội đồng: cần phải chính thức chỉ định ngay thêm một uỷ viên nữa của các đồng chí và uỷ viên đó chuyển phiếu bầu của mình cho Cuốc-txơ. Mong các đồng chí đừng chậm trễ.

Viết ngày 5 tháng Mười 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1927 trong

Văn tập Lê-nin, t. VI

Theo đúng bản thảo

220

GỬI I-U.Ô. MÁC-TỐP

Ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi đồng chí Mác-tốp.

Đồng chí kính mến! Ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương cho là có nhiệm vụ chính thức tỏ ý lấy làm tiếc về việc đồng chí thời không cộng tác với tờ "Tia lửa" và "Bình minh" nữa (hiện nay đang chuẩn bị xuất bản số 5 tờ "Bình minh". Mặc dù ngay sau khi Đại hội II của đảng, chúng tôi đã nhiều lần mời cộng tác trước khi ra số 46 tờ "Tia lửa", và sau đó còn nhắc lại nhiều lần

nữa, nhưng chúng tôi vẫn không nhận được của các đồng chí một bài nào cả.

Hơn nữa, ngay cả việc xuất bản lần thứ hai cuốn sách nhỏ của đồng chí "Cờ đỏ" cũng bị trì hoãn nhiều tuần do chưa gửi tới phần cuối của bản thảo.

Ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương tuyên bố rằng ban biên tập coi việc đồng chí thời không cộng tác nữa hoàn toàn không phải là do ban biên tập gây nên.

Đương nhiên, không nên để cho một sự bức tức có tính chất cá nhân nào cản trở công tác ở trong Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng.

Nếu sự từ chối không cộng tác của đồng chí là do sự bất đồng nào đó về quan điểm giữa đồng chí và chúng tôi, thì chúng tôi cho rằng việc trình bày chi tiết những sự bất đồng như vậy là hết sức có lợi cho lợi ích của đảng. Hơn nữa, chúng tôi cho rằng nếu giải thích sớm nhất được tính chất và mức độ sâu sắc của những bất đồng đó trước toàn đảng, cụ thể là trên những trang báo chí do chúng tôi biên tập, thì đó là điều hết sức tốt.

Cuối cùng, vì lợi ích của công việc, chúng tôi một lần nữa xin báo cho đồng chí biết rằng hiện nay chúng tôi sẵn sàng bỏ sung đồng chí làm uỷ viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương để đồng chí có đầy đủ điều kiện chính thức công bố và bảo vệ tất cả những quan điểm của mình trong một cơ quan tối cao của đảng.

Giơ-ne-vơ, ngày 6 tháng Mười 1903.²⁴⁷

Lê-nin — Plê-kha-nốp

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu không đầy đủ năm

1904 trong cuốn: V.I. Lê-nin.

"Một bước tiến, hai bước lùi",
Giơ-ne-vơ

Theo đúng bản sao do
X.I. Gu-xép viết

In đầy đủ năm 1927 trong

Văn tập Lê-nin, t. VI

221

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

10/X.03.

Đồng chí Lây-tây-den thân mến! Tôi đã nhận được thư của đồng chí và theo yêu cầu của đồng chí, tôi xin trả lời ngay. Tôi không biết là liệu đại hội có họp không và bao giờ họp. Tôi nghe nói rằng đa số trong ba uỷ viên ban quản trị của Đồng minh có mặt tại đây đã phát biểu phản đối việc triệu tập đại hội, rằng đã quyết định hỏi ý kiến của hai uỷ viên vắng mặt là đồng chí và Vê-tsê-xlốp; như vậy là việc giải quyết vấn đề bị hoãn lại.

Còn về phần cá nhân tôi, tôi phản đối việc triệu tập đại hội. Đồng chí cho rằng Đồng minh phải nói rõ ý kiến và dù sao thì cũng không thể tránh khỏi sự phân liệt trong Đồng minh, rằng có hai bộ phận đấu tranh tích cực thì còn tốt hơn là có một Đồng minh thống nhất nhưng không hoạt động gì cả. Nhưng vấn đề là ở chỗ sự phân liệt trong Đồng minh không những là không thể tránh khỏi, mà hầu như đã xảy ra rồi; hai bộ phận đấu tranh tích cực đã hình thành và chừng nào chưa xảy ra sự phân liệt trong đảng, thì hai bộ phận đấu tranh đó tất nhiên vẫn còn ở trong Đồng minh thống nhất. Mặt khác, đại hội đảng hoàn toàn đảo lộn toàn bộ cơ sở tổ chức của Đồng minh: sau đại hội đảng, bản điều lệ cũ của Đồng minh mà tất nhiên đồng chí biết rõ, về thực chất không còn hiệu lực nữa. Đồng minh phải được đổi mới và tất nhiên sẽ được đổi mới theo những nguyên tắc mới, sẽ được Ban chấp hành trung ương đảng đổi mới, vì Ban chấp hành trung ương đã được trao nhiệm vụ tổ chức ra các ban chấp hành của đảng và nói chung tất cả các cơ quan của đảng.

Do đó có thể nói đại hội chỉ còn lại một việc là họp nhau lại để rồi đoạn tuyệt. Đoạn tuyệt theo hai ý nghĩa: sứt mẻ lẫn nhau giữa chúng ta và "phái Mác-tốp", và thủ tiêu Đồng minh cũ. Liệu có nên tập họp lại để làm việc đó không? Làm như thế không thể cứu vãn khỏi "sự phân liệt" (nói đúng hơn là sự không cộng tác vì hờn dỗi), mà chỉ tổ làm cho cả hai bên bực tức thôi. Làm thế

để làm gì? Tổ chức cuộc đấu loại bằng diễn văn để làm gì, khi mà ngay từ giờ hầu như đã rõ ràng là trong tổng số bốn mươi uỷ viên của Đồng minh có gần 35 người đã tỏ rõ quan điểm?

Phải chăng đó là tổ chức "một cuộc tổng diễn tập"? tức là thử xem chúng ta sẽ đấu tranh với nhau như thế nào, nếu để xảy ra sự phân liệt trong đảng? Tôi không thể phủ nhận ý nghĩa ấy của đại hội, nhưng điều đó lợi bất cập hại.

Có thể biết được một cách dễ dàng hơn nhiều về sự phân chia dứt khoát của năm (hoặc khoảng năm) thành viên còn lại của Đồng minh.

Công việc của Đồng minh ở nước ngoài dù sao cũng vẫn được tiến hành trên những cơ sở mới do Ban chấp hành trung ương đảng đề ra. Đại hội của Đồng minh giờ đây sẽ chỉ dẫn tới chỗ cãi vã và chẳng có lợi gì cho công việc, tức là cho công tác ở nước ngoài.

Tôi rất lấy làm phấn khởi được biết rằng đồng chí sẽ tới đây và chúng ta sẽ gặp nhau. Đồng chí hãy báo cho biết trước, bởi vì tôi đang chuẩn bị đi nghỉ khoảng 3 - 4 ngày. Nhiều việc quá.

Siết chặt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

*Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bô-mông (Pháp)
In lần đầu không đầy đủ năm 1928
trong Văn tập Lê-nin, t.VII
In đầy đủ năm 1929 trong lần xuất bản
2-3 V.I. Lê-nin. Toàn tập, t.VI*

Theo đúng bản thảo

222

GỬI G.M. C RƠ-GI-GIA-NỐP-XKI

Gửi Cle-rơ

Bạn thân mến! Những tin tức mới đây nhất của bạn làm tôi rất phấn khởi về kế hoạch lột da¹⁾ Lan — đáng lẽ phải làm từ

1) "Lột da" — tức là chuyển sang hoạt động bí mật.

lâu, từ lâu rồi! Nhưng mặt khác, qua các thư thì thấy rằng Lan và Va-đim nhận xét tình hình không đúng, giữa chúng ta không có sự thông cảm với nhau. Điều đó rất đáng buồn (thậm chí nếu không cho bức thư cuối cùng của Va-đim với những lời khuyên có tính chất tối hậu thư, là nghiêm chỉnh đi nữa — bản thân Cô-lơ sẽ trả lời vấn đề đó, bởi vì tôi, xin nhắc lại, thật khó có thể coi việc *như vậy* là nghiêm chỉnh được). Theo tôi, việc bổ sung Đê-môn và Xô-côn etc., là một hành động sai lầm, bởi vì hai người đó chưa có đủ kinh nghiệm và tính độc lập. Việc phân chia chức năng cũng rất nguy hiểm, bởi vì điều đó có nguy cơ phân tán. Trong khi đó các ban chấp hành không có ai giám sát: ở Ki-ép người ta hành động ngu ngốc, mà lạ lùng là cả An-đrê-ép-xki lẫn Đê-a-đin và Lê-bê-đép, không ai vào đó để đấu tranh. Khắc-cốp, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, vùng sông Đôn, Goóc-nô-da-vốt-xki cũng đều ở trong tay bọn nổi loạn¹⁾. Bằng bất kỳ giá nào cũng phải đưa người của mình vào chiếm các cương vị ở khắp mọi nơi. Nhất thiết phải đưa vào mỗi ban chấp hành ít nhất là một người của chúng ta, hoàn toàn của chúng ta. Cáp-ca-dơ bắt đầu lộn xộn²⁾, — ở đây cũng cần có sự giúp đỡ của người của chúng ta. Các đại diện giữ các chức vụ trong mỗi ban chấp hành, rồi sau đó dốc hết sức vào việc vận chuyển và phân phát, — làm như vậy há chẳng quan trọng hơn việc phân chia chức năng ư?

Bởi vì toàn bộ thực chất vấn đề là ở công tác vận chuyển, và rốt cuộc toàn bộ sức mạnh cũng ở đây. Không nên thoả mãn với một tuyến đường, mà phải có hai — ba tuyến, để chấm dứt tình trạng gián đoạn liên tiếp.

Điều hết sức quan trọng là phải nhanh chóng ra thông báo²⁴⁸, ra thông báo ở chính nước Nga và phổ biến ở khắp nơi. Xin đồng chí hãy tiến hành gấp việc đó và viết thư cho chúng tôi biết về vấn

1) Có ý nói tới bọn men-sê-vích.

2) Về vấn đề này xem thư gửi Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (tập này, tr. 382 - 383).

đề đó sớm hơn và chính xác hơn. Cần phải chính thức bầu Brút vào Hội đồng và đồng chí ấy cần phải chính thức trao phiếu bầu của mình cho Cô-lơ. Đây là việc không thể trì hoãn.

Theo tôi, điều hết sức quan trọng là cử Lan đến đây, dù chỉ vài tuần, dù chỉ một tuần. Việc đó sẽ đem lại rất, rất nhiều điều bổ ích, nhìn bao quát à vol d oiseau¹⁾, xem xét được nơi nước sôi lửa bỏng, và tranh thủ được sự thông cảm hoàn toàn với nhau. Lẽ nào vì việc đó mà tiếc 200 rúp và 2 hoặc 3 tuần lễ không? Lẽ nào không tìm được cho Lan một hộ chiếu nước ngoài hợp pháp?? Đồng chí hãy suy nghĩ kỹ về vấn đề đó. Tôi thiết tha giới thiệu biện pháp đó, nó đặc biệt thuận lợi do có những kế hoạch của Lan. Thật ra, chưa thoả thuận được với nhau một cách triệt để thì khó mà cùng đi với nhau được. Còn những tin đồn nhảm của Lan về "sự tác động đến tinh thần Xta-ri-ch" chúng tôi (quả thực, xin đồng chí đừng giận nhé!) hoàn toàn, thật sự hoàn toàn thông cảm với nhau. Và tại sao Lan không viết tý gì về vấn đề đó? Kế hoạch bổ sung Mác-tốp thật là lộ bịch, đó cũng đã là một sự không thông cảm khiến cho đồng chí nhất định sẽ lúng túng và bị tai tiếng. Thực tế, ngay tôi cũng không thể nói một cách nghiêm túc về việc đồng chí bổ sung Mác-tốp, và nếu đồng chí đã suy nghĩ kỹ về vấn đề đó thì như vậy là chúng ta nói bằng những tiếng nói khác nhau! Tất cả chúng tôi đã cười (cả Cô-lơ nữa) chảy cả nước mắt vì cái "kế hoạch" đó!!

Lê-nin

Viết ngày 20 tháng Mười 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VII

Theo đúng bản thảo

1) — từ độ cao chim bay.

223

GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CẤP-CA-DƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ANH

Gửi đi Cấp-ca-dơ

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được thông báo về công việc của các đồng chí do Ru-ben trực tiếp báo và do Ra-sít - Béch viết thư. Chúng tôi chỉ có thể hoan nghênh nghị quyết của các đồng chí tạm thời cách chức I-xa-ri cho đến khi *Ban chấp hành trung ương* xem xét vấn đề. Toàn bộ những tài liệu về thái độ của anh ta tại đại hội đều hoàn toàn chống lại anh ta. Đại hội đã chứng minh thái độ hoàn toàn không vững vàng của anh ta; sau một vài dao động, vào phút quyết định I-xa-ri vẫn bỏ phiếu tán thành phe đa số và đã góp phần vào việc thông qua thành phần hiện nay của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương. Nhưng sau đó I-xa-ri bỗng nhiên lại nhảy sang phía khác và giờ đây anh ta đang đấu tranh chống lại nghị quyết của phe đa số bằng những biện pháp khó có thể cho là trung thực!! Có trời biết được đó là thế nào. Một nhà hoạt động như vậy không xứng đáng được sự tin nhiệm về chính trị. Dù thế nào cũng cần phải thận trọng đối với anh ta, không giao cho anh ta những chức vụ trọng yếu, — đó là quan điểm sâu sắc của chúng tôi, của tôi (Lê-nin) và của Plê-kha-nốp.

Các đồng chí ở Cấp-ca-dơ hãy giữ vững con đường mà mình đã chọn. Chớ nên nghe theo những chuyện nhảm nhí chống lại phe đa số. Chẳng bao lâu nữa những biên bản đầy đủ của đại hội sẽ được công bố, khi đó tất cả mọi người sẽ thấy rõ sự việc. Các đồng chí hãy tiếp tục công tác một cách nhất trí và có lòng tin theo tình đồng chí vào Ban chấp hành trung ương, như vậy chúng tôi tin tưởng rằng "sự lộn xộn" hiện nay của đảng sẽ tiêu tan nhanh chóng.

Hiện nay chúng tôi đang suy nghĩ rất nhiều đến việc tổ chức xuất bản ở đây sách báo Gru-di-a và Ác-mê-ni-a. Các đồng chí am hiểu việc đó đã bắt tay vào làm; chúng tôi hy vọng sẽ kiếm được tiền. Chúng tôi cần sự giúp đỡ về bài vở và tiền.

Chúng tôi gửi lời chào mừng tới các đồng chí Cấp-ca-dơ và nhiệt liệt chúc các đồng chí đạt nhiều thành tích trong công tác.

Lê-nin. Plê-kha-nốp

Viết ngày 20 tháng Mười 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ti-phlít

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VII

Theo đúng bản thảo

224

GỬI BAN CHẤP HÀNH VÙNG SÔNG ĐÔN CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ANH

Các đồng chí! Chúng tôi đã nhận được thư của các đồng chí kèm theo bản nghị quyết¹⁾. Chúng tôi thiết tha yêu cầu các đồng chí trả lời cho chúng tôi về các câu hỏi sau đây: 1) các đồng chí có nghe cả báo cáo của phái thiểu số lẫn báo cáo của phái đa số không (chắc các đồng chí biết đấy, một đại biểu của các đồng chí đã đứng về phái đa số) hay là chỉ nghe báo cáo của phái thiểu số thôi? 2) các đồng chí hiểu từ "ra đi" như thế nào? Ra đi, nhưng đi đâu? Phải chăng các đồng chí hiểu từ đó theo nghĩa là một người nào đó bị gạt khỏi công tác hay tự rời bỏ công tác vì những lý do nào đó, và cụ thể là những lý do gì? 3) Các đồng chí gọi cái gì là "những điều kiện không bình thường trong bầu cử"? 4) Theo ý kiến các đồng chí, cụ thể nên bổ sung ai vào Ban chấp hành trung

1) Đây là nói đến bản nghị quyết về kết quả của Đại hội II của đảng, do Ban chấp hành vùng sông Đôn thông qua.

ương? và 5) cụ thể nên bổ sung ai vào Ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương?

*Viết tháng Mười 1903
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Nô-xtốp
trên sông Đôn*

*In lần đầu năm 1904 trong cuốn: Theo đúng bản in trong sách
L. Mác-tốp. "Đấu tranh chống
"tình trạng giới nghiêm" trong
Đảng công nhân dân chủ - xã hội
Nga", Giơ-ne-vơ*

225

GỬI LIÊN MINH CÔNG NHÂN HẦM MỎ

Các đồng chí! Chúng tôi đã nhận được bản nghị quyết của các đồng chí¹⁾ và đề nghị các đồng chí trả lời cho chúng tôi những câu hỏi sau đây. Các đồng chí hãy thảo luận những câu hỏi đó trong cuộc họp toàn thể các uỷ viên Ban chấp hành (hoặc các đồng chí gửi các câu hỏi đó cho tất cả các uỷ viên, nếu họ không ở cùng một nơi), coi đó là một yêu cầu của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng.

1) Ban chấp hành đã nghe báo cáo của đại diện phái đa số tại đại hội đảng chưa?

2) Ban chấp hành có cho là bình thường việc ra một nghị quyết đánh giá những hành động và nghị quyết của đại hội trước khi công bố các biên bản và thậm chí trước khi Ban chấp hành hỏi ý kiến Ban chấp hành trung ương hoặc các uỷ viên của phái đa số về những điều mà họ chưa rõ?

3) Làm sao mà những bất đồng về những vấn đề tổ chức đó lại có thể *phá huỷ* tất cả những gì do tờ "Tia lửa" và Ban tổ chức

1) Đây là nói đến bản nghị quyết về kết quả Đại hội II của đảng, do Ban chấp hành Liên minh công nhân hầm mỏ thông qua.

đã làm trước kia? *Sự phá huỷ* đó thể hiện ở chỗ nào? *Chính là cái gì bị phá huỷ?* Chúng tôi hoàn toàn không rõ điều ấy, song nếu các đồng chí muốn đề phòng cho Cơ quan ngôn luận trung ương khỏi mắc một thiếu sót nào đó thì nghĩa vụ của các đồng chí là phải giải thích cho chúng tôi rõ các đồng chí thấy thiếu sót của chúng tôi ở chỗ nào. Các đồng chí hãy trình bày vấn đề một cách hết sức chi tiết và chúng tôi sẽ thảo luận cẩn thận ý kiến của các đồng chí.

4) "Những bất đồng *gay gắt* về những vấn đề tổ chức" cụ thể như thế nào? Chúng tôi không biết. (Chúng tôi đã đề nghị Mác-tốp và các uỷ viên cũ của ban biên tập tờ "Tia lửa" trình bày những sự bất đồng ấy trên *những trang báo chí do chúng tôi biên tập*, nhưng yêu cầu của chúng tôi vẫn chưa được chấp nhận¹⁾.)

5) Bâu không khí hoạt đấu chính trị và hoài nghi thể hiện ở chỗ nào? Do ai? Các đồng chí hãy nói rõ hơn. (Nếu *chúng tôi* không tín nhiệm Mác-tốp thì chúng tôi đã chẳng mời anh ta cộng tác ở báo "Tia lửa".)

6) Nếu quả thực có "những bất đồng *gay gắt* về những vấn đề tổ chức" giữa chúng tôi và các uỷ viên cũ của ban biên tập, thì hai người chúng tôi làm sao có thể bổ sung được cả bốn người của họ? Như vậy há chẳng phải là làm cho xu hướng *của họ* trở nên thống trị sao? Nhưng đại hội đã tán thành xu hướng của *chúng tôi*? Như thế là giờ đây các đồng chí muốn xét lại nghị quyết của đại hội trên cơ sở thoả thuận riêng à?

7) Liệu các đồng chí có cho là bình thường việc người ta doạ dẫm phân liệt và tẩy chay v.v. để bắt các nhân vật có cương vị của đảng (ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương) không được làm những việc mà hai cơ quan trung ương đó coi là có lợi cho lợi ích của đảng?

8) Liệu các đồng chí có cho là bình thường và có chấp nhận việc các đảng viên bị thiếu số lại từ bỏ công tác trong Cơ quan

1) Xem tập này, tr. 376 - 377.

ngôn luận trung ương, không ủng hộ và không phục tùng Ban chấp hành trung ương, không ủng hộ tiền cho đảng và vãn vãn?

Viết tháng Mười 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Rô-xtốp
tên sông Đôn

In lần đầu năm 1904 trong
cuốn: L. Mác-tốp. "Đấu tranh
chống "tình trạng giới nghiêm"
trong Đảng công nhân dân chủ -
xã hội Nga", Giơ-ne-vơ

Theo đúng bản in trong sách

226

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

1/XI.03.

Đồng chí G.V. thân mến! Tôi không thể nào yên tâm được về những vấn đề làm chúng ta lo lắng. Sự chậm trễ và sự trì hoãn quyết định đó là một điều gì đó kinh khủng, một hình phạt...

Thật vậy, tôi rất và rất hiểu những lý do và ý kiến của đồng chí tán thành nhượng bộ phái Mác-tốp. Nhưng tôi tin tưởng hết sức sâu sắc rằng nhượng bộ trong lúc này là một hành động hết sức tuyệt vọng, nó sẽ dẫn tới bão táp và náo động một cách *chắc chắn hơn nhiều* so với cuộc đấu tranh với phái Mác-tốp. Đây không phải là chuyện ngược đời. Tôi không những không khuyên nhủ Cuốc-tơ ra đi, mà ngược lại tôi còn thuyết phục đồng chí ấy ở lại, nhưng đồng chí ấy (và Ru) hiện nay kiên quyết cự tuyệt cộng tác với ban biên tập theo phái Mác-tốp. Tình hình đó sẽ dẫn tới kết quả gì? Hàng chục đại biểu đã đi khắp nơi ở nước Nga, thậm chí còn viết thư từ Ni-giơ-ni cho biết rằng Ban chấp hành trung ương đã làm được nhiều việc, vấn đề vận chuyển đã được thu xếp ổn định, các phái viên được sắp xếp, bản thông báo đang được in, Xô-cô-lốp-xki ở miền Tây, Béc-gơ ở

vùng trung tâm, Dem-li-a-tơ-ca cùng nhiều người khác nữa đã được bố trí để làm việc. Bây giờ Cuốc-tơ lại cự tuyệt. *Gián đoạn* một thời gian dài (của đại hội và hội nghị của *toàn thể* Ban chấp hành trung ương, giờ đây hình như Ban chấp hành trung ương đã mở rộng khá nhiều). Sau nữa, hoặc là Ban chấp hành trung ương đấu tranh với ban biên tập theo phái Mác-tốp, hoặc *toàn thể* Ban chấp hành trung ương từ chức. Khi đó đồng chí + hai người của phái Mác-tốp trong Hội đồng phải *bổ sung một Ban chấp hành trung ương mới*, và việc đó được tiến hành không có sự lựa chọn của đại hội và hoàn toàn không được sự đồng tình của *quần chúng* Nga, được tiến hành trong khi các phái viên đã lên đường ấy thắc mắc, phàn nàn và cự tuyệt. Nhưng điều ấy sẽ làm tổn thương rất lớn đến uy tín của đại hội, sẽ gây ra tình trạng rất lộn xộn và tối tệ ở *nước Nga*, một sự lộn xộn và tối tệ đáng sợ hơn và nguy hiểm hơn gấp hàng vạn lần so với cuốn sách nhỏ có tính chất phỉ báng ở nước ngoài.

Thật chán ngấy cái tình trạng tản mạn đó rồi! Từ nước Nga người ta viết và *kêu la* như vậy đấy. Mà nhượng bộ phái Mác-tốp thì có nghĩa là giờ đây *hợp pháp hoá* tình trạng tản mạn ở nước Nga, bởi vì ở *nước Nga* có mấy may tình trạng không phục tùng và nổi loạn. Giờ đây không một lời tuyên bố nào của tôi và của đồng chí có thể kìm giữ được các đại biểu của phái đa số tại đại hội đảng. Các đại biểu đó sẽ gây ra một cái gì đó kinh khủng.

Vì sự thống nhất, vì sự vững chắc của đảng, đồng chí đừng đảm nhận trách nhiệm ấy, đừng bỏ ra đi và đừng giao tất cả cho phái Mác-tốp.

N. Lê-nin của đồng chí

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập "Nhóm "Giải phóng lao
động"", số 4

Theo đúng bản thảo

227

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI

Bạn thân mến! Bạn không thể tưởng tượng được những gì đã xảy ra ở đây, — có trời biết được đây là cái gì, và tôi cầu mong bạn hãy làm tất cả những gì có thể làm được và không thể làm được *đề cùng với Bô-ri-xơ về đây, sau khi được đảm bảo là sẽ được những người khác bỏ phiếu cho*. Bạn biết đấy, tôi có khá nhiều kinh nghiệm về công tác đảng, và tôi kiên quyết tuyên bố rằng mọi sự trì hoãn, chậm chạp và dao động dù là hết sức nhỏ đều có nguy cơ đưa đảng đến chỗ bị diệt vong. Có lẽ người ta sẽ kể tỉ mỉ cho bạn nghe về tất cả mọi chuyện. Thực chất là Plê-kha-nốp bỗng dưng quay ngoắt lại sau những vụ tai tiếng tại đại hội của Đồng minh, và do đó đã chơi tôi, Cuốc-tơ và tất cả chúng tôi một vở tề hại và nhục nhã. Giờ đây Plê-kha-nốp đã một mình, không có chúng ta, đi mặc cả với phái Mác-tốp, phái này thấy Plê-kha-nốp sợ phân liệt nên đã đòi hỏi gấp đôi, gấp bốn lần, đòi hỏi không những nhóm sáu người, mà còn đòi hỏi đưa người của họ vào Ban chấp hành trung ương (họ chưa nói là bao nhiêu người và những ai) và đòi hỏi đưa hai người của họ vào Hội đồng và không thừa nhận hoạt động của Ban chấp hành trung ương trong Đồng minh (những hoạt động này đã được Plê-kha-nốp hoàn toàn tán thành). Plê-kha-nốp đã hèn nhát sợ phân liệt và đấu tranh! Tình hình thật là tuyệt vọng, kẻ thù thì hoan hỉ và lão xược, tất cả chúng ta đều căm tức. Plê-kha-nốp dọa vứt bỏ ngay tất cả và có khả năng làm việc đó. Tôi xin nhắc lại rằng dù thế nào cũng *cần phải đến đây*.

Viết ngày 4 tháng Mười một 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VII

Theo đúng bản thảo

228

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Những điều kiện của họ: 1) bổ sung 4 người vào ban biên tập; 2) bổ sung? vào Ban chấp hành trung ương; 3) thừa nhận sự hợp lệ của Đồng minh; 4) 2 phiếu trong Hội đồng. Tôi đề nghị Ban chấp hành trung ương nêu ra với họ những điều kiện như sau: 1) bổ sung 3 người vào ban biên tập; 2) status quo ante bellum¹⁾ trong Đồng minh; 3) 1 phiếu trong Hội đồng. Sau nữa tôi đề nghị phê chuẩn ngay tức khắc *một tối hậu thư* (nhưng tạm thời chưa báo cho đối phương biết): 1) bổ sung 4 người vào ban biên tập; 2) bổ sung 2 người vào Ban chấp hành trung ương theo sự lựa chọn của Ban chấp hành trung ương; 3) status quo ante bellum trong Đồng minh; 4) 1 phiếu trong Hội đồng. Nếu không chấp nhận tối hậu thư thì đấu tranh đến cùng. Điều kiện bổ sung thêm: 5) chấm dứt mọi sự phán xét, tranh cãi và đồn đại về sự cãi lộn tại Đại hội II của đảng và sau đại hội đó.

Về phần tôi, tôi xin nói rằng tôi sẽ ra khỏi ban biên tập và tôi chỉ có thể ở lại trong Ban chấp hành trung ương thôi. Tôi sẽ dùng *mọi biện pháp* và sẽ cho ra một cuốn sách nhỏ nói về cuộc đấu tranh của bọn điên loạn hay gây sự hoạc của các bộ trưởng về vườn²⁾.

Viết ngày 4 tháng Mười một 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t.VII

Theo đúng bản thảo

1) — tình hình trước chiến tranh.

2) Cuốn sách của V.I. Lê-nin "Một bước tiến, hai bước lùi" được xuất bản hồi tháng Năm 1904 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr. 215 - 502).

229

**GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỚP-XKI
và V.A. NÔ-XCỐP**

5.XI.

1) Hôm qua La-lai-an-tơ đã lên đường đến chỗ các đồng chí.

2) Hôm qua tôi đã viết về vụ tai tiếng ở đây và về việc Plê-kha-nốp hoảng sợ và tiến hành đàm phán với họ¹⁾. Họ đưa ra các điều kiện: 1) khôi phục ban biên tập cũ, 2) bổ sung một số người vào Ban chấp hành trung ương, 3) 2 phiếu trong Hội đồng, 4) thừa nhận đại hội của Đồng minh là hợp lệ. Nói cách khác, họ chỉ đồng ý hoà dịu khi nào hoàn toàn từ bỏ lập trường, không thừa nhận Vôn-phơ và làm cho Ban chấp hành trung ương hiện nay "trở nên vô hại". Ý kiến riêng của tôi là: mọi nhượng bộ của Ban chấp hành trung ương đều là nhục nhã và làm cho Ban chấp hành trung ương hiện nay mất hết uy tín. Cần phải làm sao để Lan và Ni-lơ về đây càng sớm càng tốt, mọi việc đều khẩn cấp, và nếu Ban chấp hành trung ương chưa sẵn sàng tiến hành cuộc đấu tranh kiên quyết, đấu tranh đến cùng, thì tốt hơn hết là ngay lập tức trao lại cho họ tất cả. Để xảy ra tình trạng mất tinh thần như vậy, tham gia vào những sự câu kết như vậy thì có nghĩa là thủ tiêu toàn bộ sự nghiệp. Tôi xin nhắc lại, đây là ý kiến riêng của tôi. Dù thế nào, các đồng chí cũng hãy đến đây ngay để chúng ta cùng quyết định xem phải làm gì.

Viết ngày 5 tháng Mười một 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t.VII*

Theo đúng bản sao do N.C. Crúp-xcai-a viết

1) Xem tập này, tr.388.

230

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP

6.XI.03.

Giê-oóc-gi Va-len-ti-nô-vích rất kính mến! Tôi suy nghĩ nhiều về lời tuyên bố của đồng chí ngày hôm qua nói rằng đồng chí dành cho mình quyền "hoàn toàn tự do hành động", nếu tôi không đồng ý khuyên Cô-ni-a-ghin rút khỏi Hội đồng đảng. Tôi không thể nào chấp nhận điều đó được. Tôi cũng cho rằng không thể nào cứ tiếp tục giữ cái cương vị không chính thức của một biên tập viên thực sự, mặc dù tôi đã từ chức, nếu đồng chí nói rằng theo đồng chí quyền hoàn toàn tự do hành động không loại trừ cả việc đồng chí giao ban biên tập cho phái Mác-tốp. Vì vậy tôi buộc phải giao lại cho đồng chí tất cả các quan hệ chính thức của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và tất cả những tài liệu mà tôi gửi cho đồng chí bằng một bưu kiện đặc biệt. Nếu cần phải giải thích một số điểm nào đó về các tài liệu thì dĩ nhiên là tôi sẽ sẵn sàng cung cấp. Một số tài liệu đã giao cho các cộng tác viên (Lê-bê-đép, Svác-tơ, Ru-ben), cần phải nói cho họ biết là phải giao lại toàn bộ cho đồng chí.

N. Lê-nin

P.S. Xin đồng chí chớ hiểu việc giao lại ban biên tập là một sự tẩy chay lừng tiếng. Điều đó sẽ mâu thuẫn với điều mà tôi đã tuyên bố thẳng trong lời tuyên bố của tôi gửi đồng chí đề ngày 1 tháng Mười một năm nay¹⁾. Đương nhiên giờ đây tôi sẽ báo cho các đồng chí biết về việc tôi rút ra khỏi ban biên tập.

P.P.S. Tôi gửi (sáng mai qua người liên lạc) ba gói — aa, bb, cc — theo tầm quan trọng của tài liệu.

Đã dự định cho xuất bản số 52 vào ngày 16.XI cùng với bản

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.70.

thông báo của Ban chấp hành trung ương¹⁾. Muốn vậy cần phải bắt đầu in từ thứ hai, thậm chí từ thứ ba cũng có thể được.

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập "Nhóm "Giải phóng lao động"", số 4

Theo đúng bản thảo

231

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI

8/XI.03. Gửi Xmít

Bạn thân mến! Một lần nữa tôi thiết tha yêu cầu bạn, chính bạn, tới đây, và sau đó thêm một hoặc hai uỷ viên Ban chấp hành trung ương. Việc đó tuyệt đối cần thiết và cần thiết ngay tức khắc. Plê-kha-nốp đã phản bội chúng ta, sự phẫn nộ trong phe chúng ta thật là ghê gớm; tất cả mọi người đều phẫn nộ về việc Plê-kha-nốp đã cho phép sửa lại các nghị quyết của đại hội đảng vì những chuyện tai tiếng trong Đồng minh. Tôi đã dứt khoát rút ra khỏi ban biên tập. Báo "Tia lửa" có thể bị đình bản. Cuộc khủng hoảng thật là toàn diện và kinh khủng. Bạn nên nhớ rằng giờ đây tôi đang đấu tranh không phải là cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương nữa, tôi hoàn toàn chịu để Plê-kha-nốp tổ chức ra nhóm năm người mà không có tôi. Nhưng tôi đấu tranh cho Ban chấp hành trung ương mà phái Mác-tốp trở nên trâng tráo sau vụ phản bội hèn nhát của Plê-kha-nốp, cũng muốn chiếm lấy bằng cách đòi phải bổ sung vào đây những người của họ, và thậm chí không nói số lượng là bao nhiêu!! Cuộc đấu tranh giành

1) Đây là nói về bản thông báo về Đại hội II của đảng.

ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương đã thất bại hoàn toàn vì sự phản bội của Plê-kha-nốp. Khả năng duy nhất để giữ hoà bình là: thử giao cho họ ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và giữ lấy Ban chấp hành trung ương. — Việc đó thật không dễ (có thể là ngay cả việc đó cũng đã muộn mất rồi), nhưng cần phải thử xem. Người cần thiết ở đây chính là Xmít và tốt hơn hết là thêm *hai* uỷ viên ở Nga trong Ban chấp hành trung ương, những người có uy tín nhất (không phải là phụ nữ) (ví dụ như Bô-ri-xơ và Đốc-tơ). Plê-kha-nốp dọa sẽ rút ra, nếu Ban chấp hành trung ương không nhượng bộ: xin bạn chớ có tin vào những lời dọa dẫm của anh ta; cần phải ép anh ta và làm cho anh ta sợ. Phải làm sao để nước Nga kiên quyết ủng hộ Ban chấp hành trung ương, yên tâm với việc chuyển giao ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương. Ở đây cần có những uỷ viên mới của Ban chấp hành trung ương, bởi vì nếu không thì hoàn toàn chẳng có ai để tiến hành thương lượng với phái Mác-tốp cả. Rất cần có Xmít. Tôi xin nhắc lại "những điều kiện" của phái Mác-tốp: 1) thương lượng với danh nghĩa ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương, 2) 6 uỷ viên trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương, 3) ? trong Ban chấp hành trung ương. Đình chỉ việc bổ sung vào Ban chấp hành trung ương, 4) 2 chỗ trong Hội đồng, 5) việc Ban chấp hành trung ương không chấp nhận Đồng minh, việc công nhận đại hội của Đồng minh là hợp lệ. Đây chính là những điều kiện hoà bình cho những người chiến thắng đề ra cho những người chiến bại!!

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1928 trong

Văn tập Lê-nin, t. VII

Theo đúng bản thảo

232

GỬI M.N. LI-A-ĐỐP¹⁾

10/XI.03.

Đồng chí Li-đin thân mến! Tôi muốn báo cho đồng chí biết về "những tin tức chính trị" của chúng tôi.

Để mở đầu, đây là trình tự những sự kiện mới nhất. Thứ tư (27.X. hoặc 28.X?) — ngày thứ ba của đại hội của Đồng minh. Mác-tốp điên cuồng gào thét rằng chúng ta vẫn còn "dòng máu của ban biên tập cũ" (lời của Plê-kha-nốp) và tại đại hội, Lê-nin đã có một cái gì đó như là mưu kế, v.v.. Tôi bình tĩnh kêu gọi anh ta trình bày *công khai* bằng văn bản (bằng bản tuyên bố gửi cho đoàn chủ tịch đại hội²⁾) trước toàn đảng những lời buộc tội tôi: tôi nhận sẽ cho đăng *tất cả*. Nếu không thì đó chỉ là Skandalsucht³⁾. Dĩ nhiên là Mác-tốp "rút lui một cách cao thượng", đồng thời đòi (và bây giờ vẫn đòi) lập một toà án trọng tài; tôi vẫn tiếp tục yêu cầu anh ta phải có dũng cảm buộc tội công khai, nếu không tôi *sẽ không đếm xỉa* đến tất cả những điều đó, coi đó là những chuyện đơm đặt thảm hại.

Plê-kha-nốp từ chối không phát biểu vì tư cách không xứng đáng của Mác-tốp. Hàng chục đại biểu của chúng ta đã gửi đến đoàn chủ tịch đại hội một bản tuyên bố phỉ nhổ "tư cách không xứng đáng" của Mác-tốp, kể đã biến cuộc tranh luận thành những chuyện cãi vã và nghi kỵ etc. Nhân tiện nói thêm rằng lời phát biểu trong hai tiếng đồng hồ của tôi nói về "bước ngoặt lịch sử của đồng chí Mác-tốp"⁴⁾ tại đại hội đảng sang phía Versumpfung⁵⁾

1) Tên bức thư có ghi chú của V.I. Lê-nin: "Bức thư không gửi đi".

2) Xem "Tuyên bố về bài báo cáo của Mác-tốp" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr.58).

3) — cố tình gây gổ.

4) Xem "Báo cáo về Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr. 45 - 57).

5) — đâm lầy.

thậm chí đã không gây ra ngay cả trong phái Mác-tốp *một* sự phản kháng nào về việc chuyển vấn đề sang những chuyện cãi vã.

Thứ sáu. Chúng tôi quyết định đưa vào Đồng minh 11 uỷ viên mới; buổi chiều, tại cuộc họp riêng với các "lính ném lựu đạn" ấy (như chúng tôi gọi đùa họ) *Plê-kha-nốp diễn tập* tất cả các biện pháp mà chúng ta dùng để đánh tan tành phái Mác-tốp. Một màn kịch. Vỡ tay như sấm.

Thứ bảy. Ban chấp hành trung ương đọc bản tuyên bố của mình về việc không phê chuẩn điều lệ của Đồng minh và về tính chất không hợp lệ của cuộc họp (bản tuyên bố đó đã được đưa ra thảo luận trước một cách hết sức cặn kẽ, từng câu từng chữ với Plê-kha-nốp). Tất cả những người của chúng ta bỏ đại hội ra về giữa những tiếng gào thét của phái Mác-tốp: "bọn hiến binh" etc.

Chiều thứ bảy. Plê-kha-nốp "đầu hàng": ông ta không tán thành phân liệt. Ông ta yêu cầu bắt đầu cuộc đàm phán hoà bình.

Chủ nhật (1.XI). Tôi trao cho Plê-kha-nốp văn bản xin từ chức của tôi (không muốn tham gia vào cái vụ đòi truy như việc sửa đổi lại đại hội đảng dưới ảnh hưởng của vụ gây gổ ở nước ngoài; đây là tôi chưa nói rằng xét về mặt chiến lược đơn thuần, người ta không thể nào lựa chọn thời điểm nhượng bộ một cách ngu ngốc hơn thế¹⁾).

3.XI. Xta-rô-ve thông báo bằng văn bản cho Plê-kha-nốp, người đã bắt đầu hội đàm, về những điều kiện hoà bình với phe đối lập: 1) ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương tiến hành đàm phán; 2) khôi phục ban biên tập cũ của tờ "Tia lửa"; 3) bổ sung vào Ban chấp hành trung ương với số lượng được quy định tại cuộc đàm phán. Chấm dứt việc bổ sung vào Ban chấp hành trung ương khi bắt đầu các cuộc đàm phán; 4) *2 ghế* (sic!) trong Hội đồng đảng và 5) công nhận tính chất hợp lệ đại hội của Đồng minh.

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr.70.

Plê-kha-nốp không hề bối rối. Ông ta yêu cầu Ban chấp hành trung ương nhượng bộ (!!!). Ban chấp hành trung ương cự tuyệt và viết thư gửi về Nga. Plê-kha-nốp tuyên bố sẽ bỏ ra về nếu Ban chấp hành trung ương không nhượng bộ. Tôi giao lại cho Plê-kha-nốp (ngày 6.XI) *toàn bộ* công việc của ban biên tập, sau khi đã thấy rõ rằng Plê-kha-nốp có thể trao cho phái Mác-tốp không những tờ báo, mà cả *toàn bộ Ban chấp hành trung ương*, mà không đòi hỏi gì cả¹⁾.

Tình hình công việc như sau: chưa chắc báo "Tia lửa" đã ra đúng hạn. Phái Mác-tốp hoan hỉ về "chiến thắng" của họ. Tất cả những người của chúng ta (trừ hai ở Ác-xen-rốt²⁾ trung thành với Plê-kha-nốp ngay cả trong Treulosigkeit³⁾ của ông ta) đều xa lánh Plê-kha-nốp, và tại cuộc họp (ngày 6 hoặc 7.XI) đã nói với ông ta những sự thật cay đắng (về "I-xa-ri thứ hai").

Khá đầy chú, phải không? Tôi sẽ không tham gia ban biên tập, nhưng tôi sẽ viết. Những người của ta muốn bảo vệ, trong chừng mực có thể, Ban chấp hành trung ương và tiếp tục tuyên truyền ráo riết chống lại phái Mác-tốp — theo tôi, kế hoạch đó đúng đắn.

Cứ để cho Plê-kha-nốp rút đi: lúc đó Hội đồng đảng sẽ giao tờ "Tia lửa" cho một tiểu ban và triệu tập đại hội bất thường của đảng. Thật thế, lẽ nào có thể cho phép Đồng minh ở nước ngoài, với một đa số 3 - 4 phiếu, được *sửa đổi* đại hội đảng?? Rút lui và chấp nhận những điều kiện hoà bình do phái Mác-tốp đề ra sau khi đã đưa cuộc đấu tranh đến mức phao tin hết sức âm ỉ và đến mức gần như tuyệt giao, như vậy liệu có chính đáng không??

Tôi muốn biết ý kiến của đồng chí.

Tôi nghĩ rằng hành động à la Plê-kha-nốp có nghĩa là phá hoại đại hội đảng và phản bội phái đa số trong đại hội. Tôi nghĩ rằng ở đây và ở Nga chúng ta phải mang hết sức ra tuyên truyền cho

1) Xem tập này, tr. 391 - 392.

2) Ở đây muốn nói tới I.I. và L.I. Ác-xen-rốt.

3) — sự lật lọng.

việc phục tùng đại hội đảng, chứ không phải phục tùng đại hội của Đồng minh.

Tẩy chay báo "Tia lửa" (mặc dù báo đó là của phái Mác-tốp), đương nhiên là ngu xuẩn. Vả lại, báo đó có thể không phải của phái Mác-tốp, mà của Plê-kha-nốp, bởi vì Da-xu-lích và Ác-xen-rốt sẽ nhanh chóng đem lại cho Plê-kha-nốp ba phiếu trong nhóm năm người. Nhóm ấy được gọi là ban biên tập!! Để bổ sung cho nhận xét sắc sảo của đồng chí về những thánh vật của Xa-rơ tôi xin nêu ra một thống kê nhỏ: trong tất cả các bài và tiểu phẩm đăng trên 45 số báo "Tia lửa" của nhóm sáu người, Mác-tốp viết 39 bài, tôi viết 32 bài, Plê-kha-nốp viết 24 bài, Xta-rô-ve viết 8 bài, Da-xu-lích viết 6 bài và P.B. Ác-xen-rốt viết 4 bài. Như thế trong ba năm đấy! *không có một số* báo nào là không do Mác-tốp hoặc tôi biên soạn (với nghĩa biên tập - kỹ thuật). Và giờ đây, để thưởng cho chuyện gây gổ, để thưởng cho việc Xta-rô-ve cắt mất một nguồn tiền lớn, người ta lại nhận họ vào ban biên tập! Họ đấu tranh cho "những sự bất đồng về nguyên tắc", những sự bất đồng này trong thư của Xta-rô-ve gửi Plê-kha-nốp ngày 3.XI đã biến một cách quá tài tình thành một bảng kê những địa vị mà họ mong muốn. Thế mà chúng ta lại phải hợp pháp hóa cuộc đấu tranh giành địa vị đó, phải tiến hành câu kết với cái đảng của các vị tướng lĩnh hoặc bộ trưởng đã về vườn đó (grève générale des généraux¹⁾, như Plê-kha-nốp đã nói) hoặc với cái đảng của những kẻ gây gổ diên loạn!! Như vậy thì cần gì đến đại hội đảng, nếu như mọi công việc đều được giải quyết bằng thói gia đình chủ nghĩa, bằng sự diên loạn và gây tai tiếng ở nước ngoài??

Thêm vài lời về "nhóm ba người" lừng danh mà Mác-tốp diên loạn coi là trung tâm của những "mưu kế" của tôi. Chắc đồng chí còn nhớ trong thời gian đại hội, bản cương lĩnh đại hội của tôi và bài thuyết minh của tôi về bản cương lĩnh đó. Tôi rất muốn *tất cả các đảng viên đều được biết tài liệu đó*, và vì vậy một lần nữa tôi xin nêu lại một cách chính xác tài liệu đó cho đồng chí:

1) — cuộc tổng bãi công của các tướng lĩnh.

"mục 23 (Tagesordnung¹). *Bầu cử Ban chấp hành trung ương và ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng*".

Bài thuyết minh của tôi: "Đại hội bầu 3 người vào ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và 3 người vào Ban chấp hành trung ương. 6 người này *cùng nhau*, theo đa số 2/3, bổ sung thêm — nếu việc đó là cần thiết — cho thành phần ban biên tập cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương, bằng phương pháp bỏ phiếu, và báo cáo về vấn đề đó với đại hội. Sau khi đại hội phê chuẩn báo cáo này, thì việc bỏ phiếu sau này sẽ do ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương tiến hành riêng"².

Phải chăng từ đó không thấy rõ ràng là ở đây người ta đã *đổi mới* ban biên tập, mà sự đổi mới này *không thể* thực hiện được nếu không có sự thoả thuận của Ban chấp hành trung ương (muốn bổ sung cần có sự đồng ý của 4 trong số 6 uỷ viên), còn vấn đề mở rộng nhóm ba người đầu tiên hoặc là để nguyên nhóm đó thì *chưa được giải quyết* (họ bỏ sung "*nếu việc đó là cần thiết*")? Trước khi đại hội họp, tôi đã chỉ ra dự thảo đó cho *tất cả mọi người* (dĩ nhiên là cả Plê-kha-nốp). Đương nhiên đổi mới là cần thiết, vì người ta bất bình với nhóm sáu người (và đặc biệt đối với Plê-kha-nốp, người mà trên thực tế có được phiếu bầu của P.B. Ác-xen-rốt, là người hầu như bao giờ cũng vắng mặt và phiếu bầu của V.I. Da-xu-lích nhu nhược), đương nhiên là trong buổi nói chuyện riêng với Mác-tốp tôi đã biểu lộ sự bất bình đó *một cách gay gắt*, tôi đã "xỉ vả" cả (đặc biệt) Plê-kha-nốp lẫn Ác-xen-rốt và Da-xu-lích vì tính thất thường của họ, đã đề nghị mở rộng nhóm sáu người thành nhóm bảy người, v.v.. Nhưng giờ đây lại lật ngược lại những cuộc trao đổi riêng ấy và kêu la rằng "nhóm ba người là nhằm chống lại Plê-kha-nốp", rằng tôi đã đưa Mác-tốp vào "bẫy" etc., như vậy chẳng

1) — chương trình nghị sự.

2) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 7, tr. 485 - 486.

phải là điên rồ hay sao?? Dĩ nhiên là khi chúng tôi đồng ý với Mác-tốp thì nhóm ba người đó sẽ chống lại Plê-kha-nốp, còn Plê-kha-nốp đồng ý với Mác-tốp (ví dụ về vấn đề biểu tình), thì nhóm đó lại chống lại tôi, v.v.. Những tiếng kêu la điên loạn chỉ che đậy sự bất lực thảm hại là không hiểu rằng ban biên tập phải có những biên tập viên thực sự, chứ không phải là giả mạo, rằng đó phải là một ban lãnh đạo thạo việc, chứ không phải là ban lãnh đạo tầm thường, rằng trong ban biên tập đó *mỗi người* phải có ý kiến *riêng của mình* về từng vấn đề (điều này chưa bao giờ xảy ra đối với nhóm ba người không được bầu ra).

Mác-tốp *tán thành* kế hoạch hai nhóm ba người của tôi, nhưng khi thấy kế hoạch đó quay lại chống anh ta, tức Mác-tốp, *trong một* vấn đề, thì anh ta lên cơn điên loạn và la hét là có mưu kế! Chẳng phải là vô cơ mà Plê-kha-nốp trong các hành lang của đại hội Đồng minh đã gọi Mác-tốp là "con người đáng thương hại"!

Vâng... mới bắt hoà tề hại ở nước ngoài, đây chính là cái đã thắng cái quyết định của đa số cán bộ ở Nga. Và Plê-kha-nốp đã phản bội, một phần vì sợ những vụ tai tiếng ở nước ngoài, một phần vì (*có lẽ*) cảm thấy rằng trong nhóm năm người, riêng anh ta có thể được ba...

Cuộc đấu tranh giành Ban chấp hành trung ương, cho đại hội mới sắp tới (mùa hè) — đó là việc chúng ta còn phải làm.

Đồng chí hãy tìm lấy cuốn bút ký của tôi¹). Pô-lê-ta-ép (Bauman) gửi cuốn này *chỉ* riêng cho Vê-tsê-xlốp. Séc-gốp chỉ có thể lấy được cuốn này bằng cách gian lận, *chỉ bằng cách bội tín mà thôi*. Đồng chí hãy đọc cuốn đó cho tất cả những ai đồng chí muốn, đừng đưa cho ai cả và hãy trả lại tôi.

Đồng chí cần phải gạt Vê-tsê-xlốp ra khỏi tất cả các cương vị. Hãy giữ lấy bức thư của Ban chấp hành trung ương gửi cho

1) V.I. Lê-nin có ý nói tới tác phẩm của mình "Câu chuyện về Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.1 - 23).

đồng chí, hãy nói rõ với Parteivorstand¹⁾ rằng đồng chí là phái viên của Ban chấp hành trung ương và hãy *hoàn toàn* nắm lấy *tất cả* các mối liên lạc ở Đức.

Tôi rất có lỗi với đồng chí về cuốn sách nhỏ của đồng chí. Tôi mới chỉ kịp đọc cuốn đó có một lượt. Phải sửa lại cuốn đó, nhưng tôi chưa kịp phác ra dàn bài cuốn đó.

Lê-nin của đồng chí

Viết tại Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VII*

Theo đúng bản thảo

233

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP

14.XI.03.

Giê-oóc-gi Va-len-ti-nô-vích rất kính mến!

Hôm nay nhà tôi đã viết tởm mỷ cho đồng chí về công việc, đồng thời gửi cả những tài liệu mới.

Tôi đã bắt tay viết bài báo về vấn đề ruộng đất. Tôi hy vọng là khoảng thứ ba sẽ xong²⁾.

V. U-li-a-nốp trung thành của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Lô-da-nơ

*In lần đầu năm 1928 trong
Văn tập "Nhóm "Giải phóng
lao động"", số 6*

Theo đúng bản thảo

1) — Ban lãnh đạo đảng (Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - xã hội Đức).

2) V.I. Lê-nin viết bài "Giai cấp tư sản có xu hướng dân túy và phái dân túy hoang mang" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr. 85 - 95).

234

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP

18/XI.03.

Giê-oóc-gi Va-len-ti-nô-vích rất kính mến!

Tôi rất có lỗi vì bài báo¹⁾ chậm mất một ngày: hôm qua tôi bị mệt và nói chung những ngày gần đây làm việc rất vất vả.

Bài báo bị chậm đến nỗi cần phải chia ra làm 2 phần; trong phần 2 tôi sẽ phân tích tỉ mỉ Nô-vô-bran-txép và sẽ rút ra kết luận.

Tôi cho rằng việc ký tên dưới bài của tôi là cần thiết và tôi lấy một bí danh, bởi vì trước khi công bố nếu làm khác đi thì chắc bất tiện đối với đồng chí.

Tôi đề nghị cũng đăng cả lời tuyên bố của tôi²⁾ gửi kèm theo đây, trong số báo "Tia lửa" đăng thông báo về đại hội. Đương nhiên trong trường hợp trong đảng có sự hoà giải hoàn toàn (tôi hy vọng điều đó) và nếu đồng chí xét thấy cần thiết, thì tôi có thể, cùng với những điều kiện hoà bình khác, thảo luận cả vấn đề không đăng lời tuyên bố đó.

N. Lê-nin trung thành của đồng chí

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

*In lần đầu không đầy đủ năm
1904 trong cuốn: L. Mác-tốp.*

*"Đấu tranh chống "tình trạng giới
nghiêm" trong Đảng công nhân
dân chủ - xã hội Nga", Giơ-ne-vơ*

Theo đúng bản thảo

*In đầy đủ năm 1928 trong
Văn tập Lê-nin, t. VII*

1) Xem V.I. Lê-nin. "Giai cấp tư sản có xu hướng dân túy và phái dân túy hoang mang" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.85 - 95).

2) Xem tuyên bố "Gửi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.96).

235

GỬI I-U.Ô. MÁC-TỐP

Lời tuyên bố của tôi gửi Mác-tốp
(viết lại áng chừng theo trí nhớ)

Tôi hoàn toàn tán thành nguyện vọng của đồng chí Mác-tốp được truyền đạt qua đồng chí Gan-xơ, muốn khắc phục phương diện cá nhân trong cuộc xung đột của chúng ta²⁴⁹ bằng cách trao đổi những lời tuyên bố, và về phần tôi, tôi đưa ra lời tuyên bố như sau.

Trước kia và hiện nay tôi không hề nghi ngờ gì thiện ý và lòng chân thành của Mác-tốp. Nếu Mác-tốp tuyên bố rằng sau khi nghiên cứu bản dự thảo bầu 2 nhóm ba người của tôi và tán thành bản dự thảo đó, và chính đồng chí ấy bao giờ cũng cho rằng cần phải mở rộng nhóm ba người đầu tiên trong ban biên tập, thì bản thân tôi không nghi ngờ và không để cho bất kỳ một bên nào đó nghi ngờ sự đúng đắn của Mác-tốp. Tôi sẽ rất vui mừng tin rằng những lời buộc tội của đồng chí ấy đối với tôi chỉ dựa trên sự hiểu lầm.

29.XI.03.

*N. Lê-nin**Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)*

*In lần đầu năm 1904 trong cuốn:
V.V. Vô-rốp-xki. "Bình luận về tập
biên bản của Đại hội II của Đảng
minh dân chủ - xã hội cách mạng
Nga ở nước ngoài", Giơ-ne-vơ*

Theo đúng bản thảo

236

GỬI PH.I. ĐAN

Bản sao thư trả lời
Theo địa chỉ của Pô-tơ-rê-xốp (chuyển cho Đan)

2.XII.03.

"Đồng chí kính mến! Việc giải quyết sự xung đột cá nhân giữa tôi và Mác-tốp có thể được xác nhận trong phần phụ lục tập biên bản của đại hội của Đảng minh. Về phía tôi, đương nhiên là tôi chỉ có thể phấn khởi về điều đó. Nhưng rút ngắn bất kỳ một điều gì trong các biên bản của đại hội, bỏ một điều gì trong bản ghi lại những gì đã xảy ra, thì về mặt thể thức lẫn về mặt đạo đức đều không một ai có quyền cả.

Gửi lời chào đồng chí *N. Lê-nin*"

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

237

GỬI V.I. DA-XU-LÍCH

Thư trả lời:

Gửi ban biên tập Cơ quan ngôn luận
trung ương

3/XII.03.

Đồng chí kính mến! Dĩ nhiên là tôi muốn đăng bức thư vào số 53; tôi chỉ cần bản in thử để sửa về văn phong thôi. Tôi định

viết về Nô-vô-bran-txép²⁵⁰ và về tờ "Lời hữu nghị" của Mê-séc-xki²⁵¹ trên tờ "*Tia lửa*", về vấn đề ruộng đất trên tờ "Bình minh".

Gửi đồng chí lời chào dân chủ - xã hội N. Lê-nin

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

238

GỬI V.I. DA-XU-LÍCH

3/XII.

Đồng chí kính mến! Tôi quên báo rằng tôi đề nghị tất cả những bài của tôi đều ký tên là N.Lê-nin, chứ không phải "Cộng tác viên".

Nếu thư gửi ban biên tập *hoặc* bài về vấn đề ruộng đất *buộc phải* hoãn lại, thì tôi đề nghị đăng "thư" vào số 53 và hoãn bài về vấn đề ruộng đất¹⁾.

Gửi đồng chí lời chào dân chủ - xã hội Lê-nin

*Viết ngày 3 tháng chạp 1903
tại Giơ-ne-vơ (địa phương)*

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t. X*

Theo đúng bản thảo

1) Cũng về vấn đề này, V.I. Lê-nin đã viết thư cho G.V. Plê-kha-nốp ngày 18 tháng Mười một 1903 (xem tập này, tr. 403).

239

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Các đồng chí thân mến! Lập trường chính trị mới đã hoàn toàn bộc lộ rõ từ số 53 tờ "*Tia lửa*". Rõ ràng là nhóm năm người trong Cơ quan ngôn luận trung ương muốn đả kích cả Lê-nin (đi đến chỗ vu khống và khai trừ khỏi đảng những người thuộc phái "Công nhân miền Nam", đi đến chỗ ám chỉ bĩ ối đến Svai-tơ), lẫn Ban chấp hành trung ương và toàn bộ phái đa số. Plê-kha-nốp nói thẳng ra rằng nhóm năm người trong Cơ quan ngôn luận trung ương không sợ một Ban chấp hành trung ương nào cả. Việc đả kích Ban chấp hành trung ương diễn ra cả ở đây và cả ở nước Nga (bức thư gửi từ Xanh Pê-téc-bua về chuyến đi của Mác-tốp). Vấn đề được đặt ra một cách dứt khoát. Nếu bỏ lỡ thời gian và khẩu hiệu để đấu tranh thì không tránh khỏi thất bại *hoàn toàn*, 1) vì cuộc đấu tranh điên cuồng của nhóm năm người trong báo "*Tia lửa*", 2) vì những người của chúng ta ở Nga bị bắt. *Con đường thoát duy nhất là đại hội. Khẩu hiệu của đại hội là: đấu tranh chống bọn phá hoại tổ chức.* Chỉ có trên cơ sở khẩu hiệu đó mới có thể bắt quả tang được những người thuộc phái Mác-tốp, lôi kéo được quảng đại quần chúng và cứu vãn được những vị trí của chúng ta. Theo tôi; sau đây là kế hoạch duy nhất có thể được: *hiện nay* không nói với ai một lời nào về *đại hội*, tuyệt đối bí mật. Đưa *tất cả* lực lượng, *toàn bộ* lực lượng vào các ban chấp hành và vào các chuyến đi công tác. Đấu tranh cho hoà bình, cho chấm dứt hành động phá hoại tổ chức và cho sự phục tùng Ban chấp hành trung ương. Ra sức đưa người của mình vào để củng cố các ban chấp hành. Đưa hết sức lực ra dùng các tài liệu, các nghị quyết chống bọn phá hoại tổ chức để bắt quả tang những người thuộc phái Mác-tốp và phái "Công nhân miền Nam" phá hoại tổ chức; các nghị quyết của các ban chấp hành phải được gửi gấp cho Cơ quan ngôn luận trung ương. Sau đó đưa người của ta vào

các ban chấp hành dao động. Giành lấy các ban chấp hành bằng khẩu hiệu: chống lại hành động phá hoại tổ chức — đó là nhiệm vụ *chủ yếu nhất*. *Đại hội phải họp chậm nhất là tháng Giêng*, cho nên hãy bắt tay vào một cách tích cực hơn, và chúng tôi cũng sẽ đưa toàn bộ lực lượng ra. *Mục đích của đại hội là: củng cố Ban chấp hành trung ương và Hội đồng*, và có thể cả Cơ quan ngôn luận trung ương nữa, bằng nhóm ba người (trong trường hợp nếu giành lại được Plê-kha-nốp, việc này ít có khả năng), hoặc bằng nhóm sáu người, *mà tôi sẽ tham gia* với điều kiện có một hoà ước vinh dự đối với chúng ta. Xấu nhất là: *Cơ quan ngôn luận trung ương thuộc về họ, Ban chấp hành trung ương và Hội đồng thuộc về chúng ta*.

Tôi xin nhắc lại: hoặc thất bại *hoàn toàn* (Cơ quan ngôn luận trung ương sẽ đá kích chúng ta) hoặc *chuẩn bị ngay đại hội*. *Đầu tiên cần phải chuẩn bị đại hội một cách bí mật* trong thời gian maximum là một tháng, *sau đó tập họp các yêu cầu của 1/2 các ban chấp hành trong vòng ba tuần và triệu tập đại hội*. Đó vẫn là và vẫn là lối thoát duy nhất.

Viết ngày 10 tháng Chạp 1903

Gửi từ Giơ-ne-vo đến Ki-ép

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.X

Theo đúng bản thảo

240

GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"¹⁾

Gửi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương

12.XII.03.

Hôm nay, với tư cách đại diện của Ban chấp hành trung ương, tôi nhận được của đồng chí Mác-tốp lời yêu cầu: liệu có thể công

1) Bức thư viết nhân danh Ph.V. Len-gnich, đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương.

bố về những cuộc đàm phán của Ban chấp hành trung ương với phái đối lập ở Giơ-ne-vo²⁵² được không. Tôi cho rằng có thể được, và thiết tha đề nghị các đồng chí trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương một lần nữa hãy cân nhắc vấn đề hoà bình đúng đắn ở trong đảng.

Chưa phải là đã chậm để đảm bảo nền hoà bình đó, chưa phải là đã chậm để đình chỉ việc loan báo cho công chúng và kẻ thù biết những chi tiết về sự phân liệt và những lời phát biểu về những hành động bất lương và về những danh sách giả dối, — những lời phát biểu đó có thể bị cả tờ "Tin tức Mát-xơ-va"²⁵³ lợi dụng. Tôi đảm bảo là đa số sẽ vui lòng bỏ qua toàn bộ đồng bùn như đó với điều kiện bảo đảm nền hoà bình đúng đắn ở trong đảng.

Giờ đây tất cả phụ thuộc vào ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương, ban biên tập này gồm những đại diện của phái đối lập cũ đã bác bỏ đề nghị về một hoà ước của Ban chấp hành trung ương ngày 25.XI.03²⁵⁴. Tôi đề nghị các đồng chí hãy lưu ý rằng Ban chấp hành trung ương từ dạo ấy đã hai lần tiếp tục nhượng bộ một cách thiện chí, khuyên đồng chí Ru từ chức và cố gắng dàn xếp "êm thấm" công việc với Đồng minh.

Tuy nhiên việc tẩy chay Ban chấp hành trung ương, việc tuyên truyền chống Ban chấp hành trung ương và phá rối công tác thực tiễn ở nước Nga vẫn tiếp diễn. Người ta viết từ nước Nga cho chúng tôi rằng ở đó phái đối lập gây ra một tình trạng "hết sức gay go". Chúng tôi có những tin tức hết sức chắc chắn là những đại biểu của phái thiểu số vẫn tiếp tục một cách có hệ thống việc phá hoại tổ chức, bằng cách đi gặp các ban chấp hành. Người ta viết từ Pê-téc-bua cho chúng tôi biết rằng chuyến đi của Mác-tốp tới đó cũng với mục đích ấy. Tình hình đã đi đến chỗ là phái đối lập tổ chức được công tác vận chuyển của mình, và thông qua Đan họ đề nghị Ban chấp hành trung ương để mỗi bên làm một phần việc đó!

Tôi thấy trách nhiệm của mình đối với đảng là phải yêu cầu lần cuối cùng ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương thúc đẩy phái đối lập ký một hoà ước đúng đắn trên cơ sở cả hai bên

chân thành thừa nhận hai cơ quan trung ương, và chấm dứt mọi sự đả kích lẫn nhau đang làm cho mọi công tác chung không thể tiến hành được.

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

241

GỬI N.E. VI-LÔ-NỐP

Đồng chí thân mến! Tôi rất vui mừng nhận được thư của đồng chí, bởi vì ở đây, ở nước ngoài, chúng tôi rất ít khi được nghe những ý kiến độc lập và thẳng thắn của những người hoạt động tại địa phương. Đối với một người cầm bút dân chủ - xã hội ở nước ngoài thì điều hết sức quan trọng là trao đổi ý kiến thường xuyên hơn với các công nhân tiên tiến hiện đang hoạt động ở Nga, và tôi hết sức thích thú câu chuyện, trong đó đồng chí kể lại rõ những sự cãi cọ của chúng tôi được phản ánh như thế nào tại các ban chấp hành. Cũng có thể, khi có dịp tôi sẽ cho đăng bức thư của đồng chí²⁵⁵.

Trong một bức thư không thể trả lời được tất cả các câu hỏi của đồng chí, bởi vì riêng câu chuyện tỉ mỉ về phái đa số và phái thiểu số cũng phải mất tới cả một cuốn sách. Hiện nay tôi đã cho in thành tờ riêng bài "Thư gửi ban biên tập báo "Tia lửa" (Vì sao tôi rút khỏi ban biên tập báo "Tia lửa"?)"¹⁾ — trong đó tôi kể tóm tắt, do đâu chúng tôi bất đồng ý kiến với nhau, và tôi cố gắng chứng minh rằng trong số 53 tờ "Tia lửa" sự việc bị trình bày sai lệch như thế nào (bắt đầu từ số 53 ban biên tập gồm có bốn đại

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.110 - 118.

diện của phái thiểu số và cả Plê-kha-nốp nữa). Tôi hy vọng rằng bức thư đó (tờ in cỡ nhỏ gồm 8 trang nhỏ) sẽ nhanh chóng tới tay đồng chí, bởi vì người ta đã chuyển nó tới nước Nga rồi và có lẽ việc phổ biến sẽ không khó khăn.

Tôi xin nhắc lại: trong bức thư đó sự việc được trình bày rất ngắn gọn. Hiện nay vẫn chưa thể trình bày chi tiết hơn được, chùng nào những biên bản của đại hội đảng và của đại hội Đồng minh chưa được công bố (trong số 53 tờ "Tia lửa" đã thông báo rằng các biên bản của cả hai đại hội sẽ được xuất bản đầy đủ và rất sớm. Tôi được biết là các biên bản của đại hội đảng sẽ được xuất bản thành một cuốn sách riêng dày khoảng hơn ba trăm trang; gần 300 trang đã in xong; có lẽ một tuần nữa, nhiều lắm là hai tuần, cuốn sách đó sẽ được xuất bản). Rất có thể cần phải viết một cuốn sách nhỏ nữa¹⁾ khi tất cả những biên bản đó được xuất bản.

Theo nhận xét của riêng tôi thì sự phân liệt xảy ra trước hết và nhiều nhất là do sự bất bình vì thành phần của các cơ quan trung ương (Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương). Phái thiểu số muốn xác nhận nhóm sáu người cũ trong Cơ quan ngôn luận trung ương, còn đại hội thì lại chọn ba người trong số sáu người, có lẽ thấy họ thích hợp hơn cho việc lãnh đạo về chính trị. Phái thiểu số cũng đã bị thất bại y hệt như vậy trong vấn đề thành phần Ban chấp hành trung ương, tức là đại hội đã bầu ra những người mà phái thiểu số không muốn.

Vì chuyện đó phái thiểu số bất mãn bắt đầu thổi phồng những bất đồng rất nhỏ, tẩy chay các cơ quan trung ương, lựa chọn những người ủng hộ mình và thậm chí còn chuẩn bị gây phân liệt trong đảng (ở đây lưu truyền những lời đồn đại rất dai dẳng và chắc là chính xác rằng họ đã quyết định lập ra và đã bắt đầu lập ra tờ báo của mình với cái tên "*Cuộc nổi loạn*". Có thể không phải

1) V.I. Lê-nin có ý nói tới cuốn sách nhỏ "Một bước tiến, hai bước lùi" được xuất bản vào tháng Năm 1904 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.215 - 502).

vô cơ mà bài tiểu phẩm đăng trong số 53 tờ "Tia lửa" lại in bằng bộ chữ in mà tại nhà in của đảng hoàn toàn không có!).

Plê-kha-nốp quyết định bổ sung họ vào ban biên tập để tránh phân liệt, và đã viết bài "Điều không nên làm" đăng trong số 52 tờ "Tia lửa". Sau số 51 tôi đã rút ra khỏi ban biên tập, bởi vì tôi cho rằng việc sửa lại đại hội đó do ảnh hưởng của những vụ tai tiếng ở nước ngoài, là sai lầm. Nhưng dĩ nhiên là bản thân tôi không muốn cản trở sự hoà giải nếu có thể hoà giải được, và vì vậy (khi thấy rằng *hiện nay* mình không thể làm việc trong nhóm sáu người) tôi đã rút ra khỏi ban biên tập, nhưng không từ chối cộng tác.

Phái thiểu số (hay là phái đối lập) còn muốn dùng lối cưỡng bức để đưa người của mình vào Ban chấp hành trung ương. Ban chấp hành trung ương vì muốn hoà giải đã đồng ý nhận hai người, nhưng phái thiểu số vẫn chưa thoả mãn và tiếp tục phao những tin đồn xấu về Ban chấp hành trung ương, đại loại như Ban chấp hành trung ương không có khả năng làm việc. Theo tôi, đây là một sự vi phạm quá tẻ đối với kỷ luật và nghĩa vụ của đảng. Và lại, tất cả cái đó đều là chuyện bịa đặt, bởi vì Ban chấp hành trung ương được đại hội bầu ra trong số những người được *phe đa số* của "tổ chức "Tia lửa" ủng hộ. Và đương nhiên "tổ chức "Tia lửa" biết rõ hơn ai hết rằng ai thích hợp với vai trò quan trọng ấy. Ban chấp hành trung ương được đại hội bầu ra gồm ba người¹⁾, — cả ba người từ lâu đã là thành viên của "tổ chức "Tia lửa"; hai người trong số đó là uỷ viên của Ban tổ chức; người thứ ba được mời vào Ban tổ chức, nhưng không tham gia vì bản thân không muốn, tuy từ lâu đã làm việc cho Ban tổ chức vì sự nghiệp chung của Đảng. Như vậy là những người đáng tin cậy nhất và được thử thách nhất đã được bầu vào Ban chấp hành trung ương, và tôi cho rằng thật là một thủ đoạn hết sức xấu xa nếu kêu gào rằng họ "không có khả năng làm việc", trong khi chính phái thiểu số *cản trở* Ban chấp hành trung ương làm việc. Tất cả những lời

1) G.M. Crơ-gi-gia-nốp-xki, Ph.V. Len-gnich và V.A. Nô-xcốp.

buộc tội Ban chấp hành trung ương (chủ nghĩa hình thức, quan liêu, v.v.) chẳng qua chỉ là những sự bịa đặt độc ác, hoàn toàn không có căn cứ.

Chẳng phải nói cũng rõ là tôi hoàn toàn tán thành ý kiến của đồng chí nói rằng thật là không thích đáng nếu kêu gào chống lại chế độ tập trung và chống lại đại hội của những người trước kia đã nói khác và bây giờ bất bình vì đại hội đã giải quyết một vấn đề riêng biệt không theo nguyện vọng của họ. Lẽ ra phải thừa nhận sai lầm của mình, những người đó giờ đây lại phá hoại tổ chức của đảng! Theo tôi, các đồng chí ở Nga cần phải kiên quyết chống lại mọi hành động phá hoại tổ chức và làm thế nào để các nghị quyết của đại hội được thực hiện, và công việc không bị cản trở vì những cuộc cãi vã về việc đưa ai vào Cơ quan ngôn luận trung ương và ai vào Ban chấp hành trung ương. Chỉ khi nào các nhà lãnh đạo các Ban chấp hành ở Nga độc lập hơn nữa và biết kiên quyết đòi hỏi phải thực hiện những gì mà các đại diện của họ đã thông qua tại đại hội đảng thì những cuộc cãi vã ở nước ngoài của những người cầm bút và của tất cả mọi tướng lĩnh khác (mà đồng chí đã rất nghiêm khắc gọi thẳng ra là những kẻ âm mưu) mới không còn nguy hiểm đối với đảng nữa.

Về vấn đề quan hệ của Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương, đồng chí hoàn toàn đúng khi nói rằng không được mãi mãi coi trọng cơ quan này hoặc cơ quan kia. Theo tôi, bản thân đại hội phải giải quyết vấn đề đó một cách riêng biệt trong từng trường hợp. Và hiện nay theo điều lệ thì Hội đồng đảng ở trên Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương. Mà trong Hội đồng đó có 2 uỷ viên của Cơ quan ngôn luận trung ương và 2 của Ban chấp hành trung ương. Còn uỷ viên thứ năm thì do đại hội bầu ra. Như vậy là chính đại hội đã quyết định lần này cần phải coi trọng cơ quan nào hơn. Những câu chuyện cho rằng dường như chúng tôi muốn dùng Cơ quan ngôn luận trung ương ở nước ngoài để áp chế Ban chấp hành trung ương ở trong nước chỉ là những chuyện đơm đặt hoàn toàn không đúng sự thực. Khi chúng tôi cùng với Plê-kha-nốp ở trong ban biên

tập, thì ngay trong Hội đồng của chúng ta cũng đã có ba đảng viên dân chủ - xã hội ở trong nước và chỉ có hai uỷ viên ở nước ngoài. Tình hình của phái Mác-tốp hiện nay thì ngược lại! — vậy đồng chí hãy xét những lời phát biểu của họ qua tình hình đó xem!

Siết chặt tay đồng chí và thiết tha đề nghị đồng chí báo cho tôi biết đồng chí có nhận được bức thư này không, đồng chí đã đọc bức thư của tôi gửi ban biên tập và những số 52 và 53 tờ "Tia lửa" chưa, và nói chung tình hình trong ban chấp hành của đồng chí giờ đây ra sao?

Gửi lời chào đồng chí Lê-nin

Viết khoảng từ 17 đến 22 tháng

Chạp 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến

Ê-ca-tê-ri-nô-xláp

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.X

Theo đúng bản thảo

242

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI

Bạn thân mến! Chúng ta cần phải làm sáng tỏ thật cặn kẽ vấn đề mà hình như chúng ta bất đồng ý kiến với nhau, và tôi thiết tha đề nghị đưa bức thư này của tôi cho tất cả các uỷ viên Ban chấp hành trung ương (hay là Uỷ ban thực hiện!!!) thảo luận. Đây là những chỗ bất đồng: 1) bạn cho rằng có thể hoà giải được với phái Mác-tốp (Bô-ri-xơ thậm chí còn chúc mừng sự hoà giải! Vừa đáng cười vừa chua xót!); 2) bạn cho rằng triệu tập đại hội ngay là thú nhận sự bất lực của chúng ta. Tôi cho rằng bạn sai lầm nghiêm trọng về cả hai điểm đó. 1) Phái Mác-tốp đang tiến hành cuộc đấu tranh. Tại cuộc họp ở Giơ-ne-vơ, Mác-tốp đã công khai gào thét rằng: chúng tôi là một lực lượng. Họ công kích chúng ta trên báo chí và đánh tráo vấn đề một cách hèn hạ, che đậy sự gian xảo của mình bằng những lời kêu gào rằng các anh quan

liêu. Mác-tốp vẫn tiếp tục kêu gào ở khắp mọi nơi rằng Ban chấp hành trung ương hoàn toàn vô dụng. Tóm lại, thật là ngây thơ và hoàn toàn không thể tha thứ được nếu còn không tin rằng phái Mác-tốp đề ra cho mình mục đích chiếm cả Ban chấp hành trung ương cũng bằng thủ đoạn gian xảo, tấy chay và gây gổ như vậy. Cuộc đấu tranh chống lại họ trên cơ sở đó là quá sức, bởi vì Cơ quan ngôn luận trung ương là một công cụ đáng gờm và sự thất bại của chúng ta là không tránh khỏi, đặc biệt do những vụ bắt bớ. Do bỏ lỡ thời cơ, các bạn đi tới một sự thất bại hoàn toàn và chắc chắn của toàn thể phái đa số, các bạn lặng lẽ chịu đựng những cái tát của những người ở nước ngoài (Đồng minh) giáng vào Ban chấp hành trung ương và chuốc lấy những cái tát mới nữa. 2) Đại hội sẽ chứng minh sức mạnh của chúng ta, sẽ chứng minh rằng chúng ta không chỉ bằng lời nói, mà còn trên thực tế không để cho bè lũ gây gổ ở nước ngoài chỉ huy toàn bộ phong trào. Đại hội phải được triệu tập vào đúng lúc này, khi đã có khẩu hiệu: đấu tranh chống hành động phá hoại tổ chức. Chỉ có khẩu hiệu đó mới biện hộ được cho đại hội và biện hộ một cách đầy đủ trước mắt toàn thể nước Nga. Bỏ lỡ thời cơ, các bạn bỏ lỡ cả khẩu hiệu đó, các bạn chứng minh sự bất lực của mình, sự phục tùng thụ động của mình đối với phái Mác-tốp. Mơ tưởng tới việc củng cố vị trí bằng một công tác tích cực trong khi Cơ quan ngôn luận trung ương đã kích, còn phái Mác-tốp thì tấy chay và tuyên truyền, thì thật là lối bịch. Như thế có nghĩa là tự để chết dần chết mòn trong một cuộc đấu tranh không vinh quang với bọn âm mưu, bọn này về sau sẽ nói (và bây giờ đang nói): hãy nhìn xem, cái Ban chấp hành trung ương ấy bất lực làm sao! Tôi xin nhắc lại: đừng để cho ảo tưởng ru ngủ. Hoặc là tại đại hội, các bạn buộc phái Mác-tốp phải hoà giải, hoặc là họ sẽ đuổi các bạn một cách không vinh quang gì hoặc thay thế các bạn ngay khi có vụ bắt bớ đầu tiên. Giờ đây đại hội có mục đích là: chấm dứt hoạt động phá hoại tổ chức không thể chịu nổi, phế bỏ Đồng minh, một tổ chức nhạo báng bất kỳ Ban chấp hành trung ương nào, nắm chắc Hội đồng và thu xếp lại Cơ quan ngôn luận trung ương. Thu xếp như thế

nào? Trong trường hợp *xấu nhất* thì cứ để nhóm năm người (hoặc khôi phục nhóm sáu người); nhưng trường hợp *xấu nhất* đó có thể không xảy ra nếu chúng ta có một đa số mạnh. Khi đó chúng ta hoặc sẽ hoàn toàn thắng phái Mác-tốp (Plê-kha-nốp *hiện nay đang nói* tới Vademecum¹⁾ mới, vì thấy rằng sẽ không có sự hoà giải và dọa công kích cả hai bên đang tranh luận. Chúng ta chỉ cần có thể thôi!), hoặc sẽ nói công khai rằng chúng ta không có Cơ quan ngôn luận trung ương chỉ đạo và sẽ biến nó thành cơ quan tranh luận đăng những bài báo tự do của phái đa số và phái thiểu số có ký tên hẳn hoi (tốt hơn nữa là: những cuốn sách nhỏ nói tới cuộc luận chiến với phái Mác-tốp, còn tờ "Tia lửa" thì chỉ chiến đấu chống chính phủ và những kẻ thù của đảng dân chủ - xã hội thôi).

Do đó: hãy vứt bỏ cái hy vọng ngây thơ là làm việc một cách yên ổn trong bầu không khí khó chịu như vậy. Hãy dồn hết lực lượng *chủ yếu* vào các chuyến đi công tác, cứ để cho Lan đi, ngay bây giờ *phải đảm bảo* hoàn toàn nắm được các ban chấp hành của mình, sau đó hãy tiến công các ban chấp hành khác và... đại hội, đại hội muộn nhất là tháng Giêng phải họp!

P.S. Nếu Mác-tốp hỏi Lan về vấn đề công bố²⁾, thì Lan nhất thiết phải chuyển ngay quyền biểu quyết cho Cô-lơ, nhất thiết thế, nếu không sẽ có chuyện hết sức tệ hại! Trong những cuộc gặp gỡ, Mác-tốp và Đan nói với Cô-lơ những lời hỗn xược không thể chịu được!

P.P.S. Hôm nay, ngày 18, lại thêm một hành vi hèn hạ mới của phái Mác-tốp: họ cự tuyệt không đăng vào số 54 bức thư của tôi, nói rõ tại sao tôi rút ra khỏi ban biên tập²⁾, viện cớ là Gan-xơ phản đối việc công bố các tài liệu (họ nói láo! Gan-xơ chỉ phản đối trong điều kiện có *hoà giải*). Việc cự tuyệt đó còn kèm theo một lô những lời đê tiện đại loại như nói rằng Ban chấp hành

1) — Sách chỉ dẫn.

2) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr. 110 - 118.

trung ương mưu đồ giành Cơ quan ngôn luận trung ương, rằng đã có những cuộc đàm phán về việc đem lại tin nhiệm cho Ban chấp hành trung ương, v.v.. Sách lược thật là rõ ràng: che giấu một cách giả nhân giả nghĩa sự chống đối của phái Đan, Mác-tốp etc. chống lại Ban chấp hành trung ương và lén lút bôi nhọ Ban chấp hành trung ương trên báo. Dù sao tôi cũng không thể bỏ qua mà không trả lời sự hèn hạ trên số báo 53. Bạn hãy điện cho biết ngay: 1) có đồng ý đăng bức thư của tôi ở tờ báo khác ngoài tờ "Tia lửa" không? Actien¹⁾ 203; 2) có đồng ý gởi đây dộc toàn bộ lực lượng vào đại hội không? Actien 204. Nếu tán thành cả hai vấn đề thì Actien 407. Nếu không tán thành cả hai vấn đề thì Actien 45.

Ngày kia tôi sẽ gửi cho bạn bức thư của tôi nói rõ việc tôi rút ra khỏi ban biên tập. Nếu bạn không tán thành triệu tập đại hội ngay và định lặng lẽ chịu đựng những cái tát của phái Mác-tốp, thì có lẽ tôi buộc phải hoàn toàn rút khỏi cả Ban chấp hành trung ương nữa.

Viết ngày 18 tháng Chạp 1903

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.X

Theo đúng bản thảo

243

GỬI I-U.Ô. MÁC-TỐP

Gửi đi ngày 19.XII.03.

Đồng chí kính mến!

Ban chấp hành trung ương uỷ quyền cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương ra chỉ thị cho đồng chí Bôn-tơ-ô-ru-ê-vích về vấn đề văn bản lời tuyên bố "của ban biên tập" đăng

1) — Cổ phiếu.

trong báo khổ nhỏ của đồng chí ấy²⁵⁸, cũng như về vấn đề tính chất của việc kiểm tra về văn chương; — theo ý kiến chúng tôi, cả hai vấn đề ấy đều thuộc thẩm quyền của Cơ quan ngôn luận trung ương và chúng tôi không thể nhận ra các chỉ thị thích đáng cho đồng chí Bôn-tơ - Bru-ê-vích được.

Về tính chất tầm thường của các bài báo và về sự thiếu kinh nghiệm của đồng chí Bôn-tơ - Bru-ê-vích, ban biên tập cần phải báo cho chính bản thân đồng chí Bôn-tơ - Bru-ê-vích, chứ không phải là báo cho Ban chấp hành trung ương.

Đĩ nhiên là Ban chấp hành trung ương sẽ nhận những bản in thử và tùy khả năng sẽ cố gắng góp ý kiến trong những trường hợp đặc biệt quan trọng. Chúng tôi cho rằng vấn đề văn bản lời tuyên bố không quan trọng lắm, nhưng theo ý kiến chúng tôi "sự kiểm tra đặc biệt" của Cơ quan ngôn luận trung ương đối với một xuất bản phẩm như tờ báo khổ nhỏ của Bôn-tơ - Bru-ê-vích, sẽ có lợi.

Chúng tôi sẽ thảo luận vấn đề kiểu chữ in thuận lợi nhất.

Chúng tôi uỷ quyền cho đồng chí Bôn-tơ - Bru-ê-vích tự giao tài liệu cho nhà in, nếu ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương không gặp trở ngại về vấn đề đó.

Viết ở Giơ-ne-vơ (địa phương)

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XIII*

Theo đúng bản thảo

244

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

22.XII.03.

Thư của Lê-nin, uỷ viên Ban chấp hành trung ương, gửi Ban chấp hành trung ương. Tôi đã đọc bản thông báo của Ban

chấp hành gửi cho các ban chấp hành²⁵⁹, và tôi chỉ có thể ngạc nhiên thôi. Tôi không thể tưởng tượng được một sự hiểu lầm nào lớn hơn. Gan-xơ bị điều đó trừng phạt một cách tàn nhẫn vì tính cả tin và dễ xúc cảm của mình. Gan-xơ hãy giải thích cho tôi rõ là anh ấy lấy ở đâu ra dũng khí để nói về hoà giải bằng cái giọng cảm kích như vậy, trong phái đối lập (trong đó có cả Mác-tốp!) *đã chính thức bác bỏ hoà giải* trong bức thư trả lời tối hậu thư của Ban chấp hành trung ương?? Sau việc chính thức bác bỏ sự hoà giải như vậy mà còn tin vào lời ba hoa của Mác-tốp, một con người, thứ nhất, hôm nay không nhớ là hôm qua đã nói gì; và thứ hai, không thể chịu trách nhiệm về toàn bộ phái đối lập, thì chẳng phải là trẻ con ư? Nói và viết về sự hoà giải, trong khi phái đối lập chuẩn bị cuộc chiến tranh mới, kêu gào tại những cuộc họp ở Giơ-ne-vơ rằng họ là một lực lượng, bắt đầu cuộc đả kích đê tiện trên số 53 tờ "Tia lửa", thì chẳng phải là ngây thơ ư? Và còn tuyên bố với các ban chấp hành một điều rất sai sự thật! — ví dụ, nói rằng cuộc xung đột với Đồng minh đã "hoàn toàn giải quyết xong"?? lạng thình không nói tới Hội đồng đầu tiên (với Ru)?

Cuối cùng là những lời khuyên ngu xuẩn, khuyên tôi rời khỏi đây! Khi những người trong gia đình và bà con thân thuộc khuyên như vậy thì tôi còn hiểu được, nhưng cái điều nhảm nhí ấy lại do Ban chấp hành trung ương viết ra!! Phải, đúng lúc này mới bắt đầu cuộc đấu tranh trên sách báo. Số 53 và bức thư của tôi xuất bản thành một tập riêng¹⁾, sẽ cho các đồng chí thấy rõ điều đó.

Tôi rất bức về bản thông báo của các đồng chí gửi các ban chấp hành, đến nỗi tôi không thể đoán ra ngay được là các đồng chí làm thế nào để gỡ khỏi cái tình thế lớn bịch ấy. Phải chăng như thế này: tuyên bố rằng nội dung số 53 tờ "Tia lửa" và đặc biệt là nội dung bài "Đại hội của chúng ta" đã phá tan toàn bộ lòng tin của các đồng chí vào việc hoà giải. Ít ra tôi cũng chưa thấy được lối thoát nào khác.

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr.110 - 118.

Các đồng chí hãy trả lời cho các ban chấp hành (và cả cho Mác-tốp nữa) rằng bài báo giả đối khả ố "Đại hội của chúng ta" đã gây ra một cuộc luận chiến trên sách báo, còn các đồng chí (Ban chấp hành trung ương) thì hãy cố gắng tiến hành một công tác tích cực. Plê-kha-nốp đã phản đối bài "Đại hội của chúng ta" và phản đối việc Mác-tốp thuyết trình.

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

245

GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"¹⁾

*Gửi ban biên tập Cơ quan ngôn luận
trung ương*

Các đồng chí kính mến!

Về bản nghị quyết của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương ngày 22.XII, đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương thấy cần thiết phải báo cho ban biên tập biết sự bất nhã hết sức của nghị quyết ấy, điều này chỉ có thể giải thích là do sự phẫn nộ quá mức mà thôi²⁾.

Nếu Lê-nin, khi phát biểu với tư cách biên tập viên cũ, chứ không phải với tư cách uỷ viên Ban chấp hành trung ương, đã trình bày một điều gì đó không đúng theo ý kiến của các đồng chí, thì các đồng chí có thể làm sáng tỏ điều đó trên báo chí²⁾.

1) Bức thư này được viết nhân danh Ph.V. Len-gnich, đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương.

2) Trong bản thảo, tiếp theo đó là một đoạn đã bị xoá bỏ: "(khi trả lời bức thư của Lê-nin gửi ban biên tập, không nêu lên nhận xét nào nói rằng việc trình bày đó không chính xác)".

Đồng chí Gan-xơ không hề thay mặt Ban chấp hành trung ương để ký kết một thoả thuận nào về việc không công bố các cuộc đàm phán, và không thể ký kết khi chúng tôi không biết. Ban biên tập không thể không biết điều đó. Có lẽ đồng chí Gan-xơ nêu lên giả thuyết về việc không công bố các cuộc đàm phán trong trường hợp ký hoà ước chính thức¹⁾.

Đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đã hai lần thông báo một cách hoàn toàn rõ ràng, chứ không phải quanh co, cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương rằng đồng chí ấy cho phép công bố bức thư của Lê-nin²⁾.

Nếu như ban biên tập không hành động trong tình trạng hết sức bức tức, thì họ đã dễ dàng nhận thấy rằng những nhận xét của họ về số lượng uỷ viên Ban chấp hành trung ương hiện đang ở nước ngoài, là hết sức lạc lõng. Về hành động đó cũng như những hành động bất nhã khác của ban biên tập (đại loại như việc chỉ ra một cách lộ bịch rằng đang có việc in "bí mật" nào đó), đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương chỉ đáp lại bằng lời kêu gọi hãy nhớ lại nghĩa vụ của đảng và chấm dứt những hành động có thể biến một cuộc luận chiến trên sách báo thành cơ để phân liệt.

Đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương

Viết ngày 24 - 27 tháng Chạp 1903

tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

1) Trong bản thảo, tiếp theo đó là một câu đã bị xoá bỏ: "Trong trường hợp đó cả chúng tôi cũng sẽ cho rằng không nên công bố".

2) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr.110 - 118.

246

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

30.XII.03.

Chúng tôi đã nhận được thư của các đồng chí đề ngày 10.XII theo lịch cũ. Chúng tôi ngạc nhiên và bất bình về thái độ im lặng của các đồng chí đối với những vấn đề cấp bách và về việc các đồng chí trao đổi thư từ thất thường. Không thể làm việc như vậy được! Các đồng chí hãy lấy thêm một thư ký nữa, nếu Mết-vết và La-ni-kha không thể viết thư hàng tuần được. Các đồng chí hãy thử nghĩ xem cho đến nay Lan vẫn chưa gửi một bức thư cận kề nào cả! Đến tận bây giờ (qua 20 ngày rồi) mà vẫn chưa có thư trả lời bức thư của chúng tôi đề ngày 10.XII theo lịch mới¹⁾. Cần phải chấm dứt bằng được tình trạng tệ hại ấy!

Tiếp tục, chúng tôi kiên quyết đòi phải cho chúng tôi biết rõ lập trường trong cuộc đấu tranh chống phái Mác-tốp, phải có sự nhất trí giữa chúng ta với nhau và định ra một đường lối rõ rệt.

Tại sao các đồng chí không cử Bô-ri-xơ đến đây, như Gan-xơ ở đây mong muốn? Nếu Bô-ri-xơ đến đây thì sẽ không viết cho chúng tôi những lời lẽ nực cười về hoà bình nữa. Tại sao Gan-xơ không thực hiện lời hứa là sẽ viết chính xác cho Xta-rích biết tâm trạng của Bô-ri-xơ? Nếu không thể cử Bô-ri-xơ được, thì các đồng chí hãy cử Mi-tơ-rô-phan hay là Dơ-vê-rơ để làm sáng tỏ vấn đề.

Tôi còn nhắc lại mãi rằng: sai lầm cơ bản của Gan-xơ là ở chỗ đồng chí ấy đã tin vào ấn tượng cuối cùng của mình. Số báo 53 đáng lẽ đã làm cho đồng chí ấy tỉnh táo lại. Phái Mác-tốp đã chiếm Cơ quan ngôn luận trung ương để tiến hành đấu tranh, và giờ đây cuộc đấu tranh đã lan rộng khắp chiến tuyến: đả kích trên tờ "Tia lửa", cãi vã tại những buổi thuyết trình trước công chúng

1) Xem tập này, tr. 407 - 408.

(mới đây Mác-tốp đã thuyết trình về sự phân liệt trước 100 người ở Pa-ri và đã cãi vã với Lê-bê-đép²⁶¹⁾, tuyên truyền hết sức vô sự chống lại Ban chấp hành trung ương. Sẽ là một sự thiếu cặn không thể tha thứ được, nếu nghĩ rằng điều đó có thể không lan truyền về nước Nga. Ở đây tình hình đã dẫn tới chỗ Cơ quan ngôn luận trung ương cắt đứt quan hệ với Ban chấp hành trung ương (nghị quyết của Cơ quan ngôn luận trung ương ngày 22.XII, đã gửi cho các đồng chí), tới chỗ Cơ quan ngôn luận trung ương *nói dối trá* trên báo chí ("Tia lửa", số 55), nói rằng đã có *sự thoả thuận* không công bố các cuộc đàm phán.

Cuối cùng, các đồng chí hãy suy nghĩ kỹ về toàn bộ lập trường chính trị, hãy nhìn rộng hơn, đừng bận tâm tới những chuyện nhỏ mọn hàng ngày về những đồng xu và hộ chiếu, và đừng giấu đầu vào cánh, mà hãy tìm hiểu xem các đồng chí đi đến đâu và các đồng chí kéo rê công việc *để làm gì?*

Nếu tôi không lầm thì trong Ban chấp hành trung ương của chúng ta có hai xu hướng (hoặc có thể là ba? Những xu hướng gì?). Theo tôi, các xu hướng đó như sau: 1) kéo rê công việc, không triệu tập đại hội, ra sức lờ đi không nói đến những sự đả kích và những bãi nước bọt hỗn xược nhỏ vào mặt, và củng cố vị trí ở Nga; 2) ra một mở nghị quyết chống lại Cơ quan ngôn luận trung ương, đốc *toàn* lực ra để nắm những ban chấp hành ngả nghiêng và chuẩn bị đại hội trong hai tháng, maximum là ba tháng. Nhưng tôi xin hỏi rằng việc củng cố vị trí của các đồng chí là ở chỗ nào? Chỉ là ở chỗ các đồng chí mất thì giờ trong khi đối phương tập trung lực lượng ở đây (mà người ở nước ngoài có tác dụng rất lớn!), và các đồng chí tri hoãn việc thi hành quyết định cho đến lúc mình bị bắt. Bị bắt là điều không tránh khỏi và xảy ra khá nhanh, — thật là trẻ con nếu không đếm xỉa đến điều đó.

Các đồng chí sẽ để lại cho chúng tôi cái gì sau khi bị bắt? Phái Mác-tốp thì có những lực lượng mới mẻ và ngày càng tăng. Còn chúng ta thì hàng ngũ tan tác. Họ có Cơ quan ngôn luận trung ương được củng cố. Còn chúng ta chỉ có một nhóm chuyên chở rất kém cái Cơ quan ngôn luận trung ương hay chủ bới của họ.

Đấy chính là con đường chắc chắn dẫn đến thất bại, đấy chỉ là trì hoãn một cách nhục nhã và ngu xuẩn sự thất bại *không thể tránh khỏi*. Các đồng chí chỉ nhắm mắt làm ngơ điều đó, lợi dụng tình thế là cuộc đấu tranh ở nước ngoài chỉ lan tới các đồng chí một cách chậm chạp. Vì sách lược của các đồng chí thật sự là như sau: sau chúng ta (sau cái thành phần hiện nay của Ban chấp hành trung ương) dù nạn hồng thủy cũng mặc (nạn hồng thủy đối với phái đa số).

Tôi nghĩ rằng, nếu thậm chí thất bại là điều không thể tránh khỏi, thì nên rút lui một cách thẳng thắn, trung thực và công khai, mà việc đó chỉ có thể làm được tại đại hội. Song thất bại tuyệt nhiên không phải là điều không thể tránh khỏi, bởi vì nhóm năm người *không* đoàn kết. Plê-kha-nốp không tán thành họ, mà *tán thành hoà giải*, và nhờ đại hội có thể *bắt quả tang* được cả Plê-kha-nốp lẫn họ với những điều dường như là bất đồng của họ. Một ý kiến phản đối duy nhất nghiêm chỉnh đối với đại hội là: đại hội nhất định sẽ hợp pháp hoá sự phân liệt. Và tôi xin trả lời: 1) thậm chí như vậy còn tốt hơn tình hình hiện tại, bởi vì lúc đó có thể rút ra một cách trung thực, chứ không phải kéo dài mãi tình trạng nhục nhã của những kẻ bị phỉ nhổ; 2) phái Mác-tốp đã bỏ lỡ cơ hội phân liệt, và không chắc họ bỏ Đại hội III ra về, bởi vì cuộc đấu tranh hiện nay và việc công bố đầy đủ sẽ loại trừ khả năng phân liệt. 3) Còn việc mặc cả với họ, nếu có thể được thì tốt nhất là ở chính ngay đại hội.

Các đồng chí hãy thảo luận một cách nghiêm túc vấn đề đó và cuối cùng hãy trả lời cho biết ý kiến của từng (nhất thiết là của từng) uỷ viên Ban chấp hành trung ương.

Các đồng chí đừng quấy rầy tôi về những tờ truyền đơn: tôi không phải là cái máy, và với tình trạng tồi tệ hiện nay tôi không thể nào làm việc được.

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

1904

247

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

P.S.²⁶² 2.I.04. Tôi vừa mới nhận được bản in thử bài báo của Ác-xen-rốt trong số 55 tờ "Tia lửa" (số 55 hai ngày nữa sẽ ra). Bài này còn đề tiện hơn nhiều so với bài của Mác-tốp ("Đại hội của chúng ta") trong số 53. Trong bài đó có "những mơ tưởng hiểu danh", "được những truyền thuyết về nền chuyên chính của Svai-txơ cổ vũ". Trong bài đó lại có những lời buộc tội rằng "một trung ương am hiểu mọi việc" "hành động theo ý riêng (sic!) của mình", có "những đảng viên đã biến thành (!) những chiếc đinh ốc và bánh xe con". "Tổ chức ra vô số ngành, bộ, ban, phòng, xưởng". Biến những nhà cách mạng (quả thật là như vậy!) "thành những trưởng phòng, nhân viên văn phòng, sĩ quan, hạ sĩ quan, binh nhất, vệ binh, thợ thủ công" (sic!). Ban chấp hành trung ương (theo ý nghĩ của phái đa số) "chỉ nên là đại diện tập thể của quyền lực đó (quyền lực của ban biên tập báo "Tia lửa"), đặt dưới sự bảo trợ nghiêm ngặt và kiểm tra chặt chẽ của nó". "Sự không tưởng về tổ chức có tính chất thân quyền" là như vậy (sic!). "Sự thắng lợi của chế độ tập trung quan liêu trong tổ chức đảng — đó là kết quả" ... (quả thật là như thế!). Về bài báo đó, tôi còn và sẽ còn kêu gọi tất cả các uỷ viên Ban chấp hành trung ương: lẽ nào có thể bỏ qua việc đó mà không phản đối và không đấu tranh? Lẽ nào các đồng chí không cảm thấy rằng khi lặng lẽ chịu đựng cái đó thì các đồng chí đã biến mình không hơn không kém thành những kẻ phao tin bịa đặt (về Svai-txơ và những con tốt của anh ta) và thành những kẻ truyền tin vu khống (về những người quan liêu, tức là chính các đồng chí và toàn bộ phái đa số)? Và

dưới "sự lãnh đạo tư tưởng" như thế mà các đồng chí cho rằng có thể tiến hành được "một công tác tích cực" à? Hay là các đồng chí biết một biện pháp đấu tranh trung thực khác ngoài đại hội??

((Có lẽ phái Mác-tốp nắm được Ki-ép, Khác-cốp, Goóc-nô-da-vốt-xki, Rô-xtốp và Crum. Đây là 10 phiếu + Đồng minh + ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương + 2 trong Hội đồng = 16 phiếu trong số 49. Nếu tập trung ngay toàn bộ lực lượng vào Ni-cô-lai-ép, Xi-bi-ri và Cáp-ca-dơ thì *hoàn toàn* có thể giữ họ ở tỷ lệ 1/3.))

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

248

GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI

4.I.04. Xta-rích viết. Tôi vừa mới nhận được thư của Lan trả lời bức thư của tôi đề ngày 10.XII¹⁾, và tôi trả lời ngay. Chẳng cần gì phải đề nghị tôi phê phán các quan điểm của Lan! Tôi nói thẳng ra rằng tôi bức đến phát điên lên vì tính rụt rè và ngây thơ của Lan.

1) Thay mặt Ban chấp hành trung ương ở Nga để viết thư cho Cơ quan ngôn luận trung ương — đó là hành động hết sức không tế nhị. Tất cả mọi việc nhất thiết phải *thông qua* đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương. Quả thực, đó là điều cần thiết nếu không muốn xảy ra chuyện hết sức tệ hại. Cần phải tuyên bố dứt khoát với Cơ quan ngôn luận trung ương rằng ở nước ngoài có một đại diện toàn quyền của Ban chấp hành trung ương và ngoài ra không còn ai khác nữa.

2) Thật không đúng nếu cho rằng đã có một sự thoả thuận

1) Xem tập này, tr.407 - 408.

nào đó về các biên bản của Đồng minh. Bạn đã nói thẳng rằng giao cho chúng tôi giải quyết vấn đề công bố hoặc rút gọn. (Mà ở đây *bạn* không thể "thoả thuận" được về bất cứ vấn đề gì. Ngay cả *toàn thể* Ban chấp hành trung ương cũng không thể làm được như vậy.) Trong vấn đề này bạn hết sức lẫn lộn, và nếu bạn viết dù chỉ một từ không thận trọng, thế là tất cả sẽ được đưa lên báo chí và gây ra chuyện hết sức tệ hại.

3) Nếu bức thư của bạn gửi Cơ quan ngôn luận trung ương về số báo 53 không có một lời nào phản đối những điều hèn hạ về Svai-txơ, về chủ nghĩa hình thức quan liêu, v.v. — thì tôi phải nói rằng chúng ta không thể hiểu được nhau nữa. Như vậy tôi sẽ im lặng và với tư cách một nhà trước tác riêng biệt, tôi đấu tranh chống lại những điều hèn hạ đó. Trên báo chí tôi sẽ gọi những ngài đó là những kẻ bịp bợm điên loạn.

4) Trong khi Ban chấp hành trung ương lảm bảm về công tác tích cực, thì Ê-rê-ma và Mác-tưn chiếm mất Ni-cô-lai-ép. Đó là điều ô nhục ghê gớm và là sự cảnh cáo các đồng chí lần thứ một trăm, nếu không phải là thứ một nghìn. *Hoặc là* giành được các ban chấp hành và triệu tập đại hội, *hoặc là* rút khỏi vũ đài một cách nhục nhã dưới trận mưa đá kích hèn hạ của Cơ quan ngôn luận trung ương là cơ quan không cho tôi tham gia tờ "Tia lửa".

5) Nói về một cuộc hội nghị nào đó của các ban chấp hành và về "tối hậu thư" (sau khi họ *nhạo báng* tối hậu thư của chúng ta!!) là hoàn toàn lối bịch. Mà phái Mác-tốp sẽ chỉ cười phá lên để trả lời "sự đe dọa" !! Đối với họ, những tối hậu thư có nghĩa lý gì, một khi họ trực tiếp nắm giữ tiền, công kích Ban chấp hành trung ương và tuyên bố *công khai* rằng: "Chúng tôi đang chờ vụ đổ vỡ đầu tiên".

Lẽ nào Lan đã quên mất rằng Mác-tốp chỉ là một người nhu nhược trong tay bọn bịp bợm sao?? Và sau đó lại còn nói về thái độ của Mác-tốp và Gioóc-giơ đối với Lan và Ni-lơ! Thật là bức mình khi đọc cái điều ngây thơ ấy. Thứ nhất, cả Mác-tốp lẫn Gioóc-giơ đều khinh thường tất cả bọn Lan và Ni-lơ. Thứ hai, Gioóc-giơ đã bị phái Mác-tốp hoàn toàn lấn át và nói thẳng ra

rằng họ không nghe lời anh ta (qua tờ "Tia lửa" cũng đã thấy rõ điều đó). Thứ ba, tôi nhắc lại lần thứ một trăm rằng Mác-tốp là con số không. Tại sao anh chàng Gan-xơ tốt bụng hết sức đáng yêu đó lại không kết bạn với Tơ-rốt-xki, Đan và Na-ta-li-a I-va-nốp-na ở đây? Thật ưông, anh bạn thân mến, anh đã bỏ lỡ mất cái "dịp may" ấy (dịp may cuối cùng) để đi tới "một hoà ước đúng đắn", "chân thực"... Viết thư trực tiếp cho "những ông chủ" ấy chẳng sáng suốt hơn là nhỏ những giọt nước mắt vô vị vào áo gi-lê của Mác-tu-sa nhu nhược? Bạn hãy thử xem, hãy viết đi, việc đó sẽ làm bạn tỉnh ngộ! Và chừng nào bạn chưa viết cho họ và bản thân chưa bị họ nhỏ vào mặt, thì chớ có mang "hoà ước" đến làm phiền chúng tôi (hoặc làm phiền họ). Ở đây chúng tôi thấy rõ ai *ba hoa* và ai *cầm đầu* phái Mác-tốp.

6) Lần trước tôi đã đưa ra những lý lẽ tán thành đại hội rồi. Xin bạn đừng có quanh co với bản thân mình nữa; chính việc trì hoãn đại hội sẽ chứng minh sự bất lực của chúng ta. Và nếu các đồng chí vẫn cứ nói lái nhại như trước về hoà bình, thì kẻ thù sẽ chiếm mất của các đồng chí không phải chỉ có Ni-cô-lai-ép đâu.

Phải chọn một trong hai điều: chiến tranh hoặc hoà bình. Nếu là hoà bình thì như vậy là các đồng chí sẽ đầu hàng phái Mác-tốp là phái hiện đang tiến hành một cuộc chiến tranh kiên quyết và khôn khéo. Như vậy thì các đồng chí sẽ lạng lẹ chịu đựng để cho người ta bôi nhọ các đồng chí trong Cơ quan ngôn luận trung ương (= cơ quan lãnh đạo tư tưởng của đảng!). Như vậy thì chúng ta chẳng có gì để nói nữa. Tôi đã phát biểu trên báo chí rồi và sẽ phát biểu *tất cả*, theo nghĩa đầy đủ của từ đó.

Tôi biết rõ ràng là sự đả kích mà chúng ta lo ngại, nếu một mình tôi nắm lấy tờ "Tia lửa", giờ đây đã xảy ra rồi, nhưng người ta lại bịt miệng tôi. Và hy vọng vào bài phát biểu của An-đrê-ép-xki nói về ảnh hưởng của tên tuổi Lê-nin thì thật là trẻ con.

Nếu là chiến tranh, như vậy thì tôi sẽ yêu cầu giải thích cho tôi xem ngoài đại hội ra còn có một biện pháp nào khác để tiến hành cuộc chiến tranh *thực sự* và trung thực?

Tôi xin nhắc lại rằng giờ đây đại hội không phải là không có

mục đích, bởi vì Plê-kha-nốp không đi với phái Mác-tốp nữa. Việc công bố (mà tôi cố đạt cho kỳ được)²⁶³ sẽ tách hẳn ông ấy ra. Ngay hiện nay ông ấy đã xích mích với phái Mác-tốp rồi.

Phái Mác-tốp cũng sẽ không nói đến cả nhóm sáu người tại Đại hội III. Phân liệt còn tốt hơn tình trạng hiện nay, khi mà họ đã bôi nhọ tờ "Tia lửa" bằng những chuyện đơm đặt. Nhưng tại Đại hội III chưa chắc họ sẽ chấp nhận phân liệt, và chúng ta có thể đoạt tờ "Tia lửa" của cả hai bên và trao cho một tiểu ban trung lập.

7) Tôi sẽ hết sức cố gắng để tiến hành được cuộc đấu tranh quyết liệt với Đồng minh.

8) Nếu Ni-lơ vẫn còn tán thành hoà bình thì cứ để anh ta tới và hội đàm một hai lần với Đan. Quả thật, như thế cũng đủ lắm rồi!

9) Chúng tôi cần tiền. Tiền còn đủ dùng cho hai tháng, nhưng sau đó thì không một xu dính túi. Bởi vì hiện nay chúng tôi "đang nuôi" bọn vô lại, bọn đang phỉ nhổ và làm nhục chúng tôi trong Cơ quan ngôn luận trung ương. Cái ấy mà gọi là "một công tác tích cực". Ich gratuliere!¹⁾

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t. X

Theo đúng bản thảo

249

GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"²⁾

Với tư cách là đại diện của Ban chấp hành trung ương, tôi thấy cần phải chỉ ra cho ban biên tập biết là không có cơ sở nào để nêu vấn đề về tính hợp lệ, v.v. dựa vào những lời phát biểu hăng

1) — Tôi xin chúc mừng!

2) Bức thư này viết kèm theo vào bản nháp bức thư của Ph.V. Len-gnich trả lời bức thư của I-u. Ô. Mác-tốp.

hái tại buổi thuyết trình hoặc dựa vào cuộc luận chiến trên sách báo. Bản thân Ban chấp hành trung ương không nghi ngờ chút nào và chưa bao giờ nghi ngờ tính hợp lệ của ban biên tập được bổ sung hoàn toàn phù hợp với § 12 của điều lệ đảng, như đã được nói hoàn toàn đúng dẫn trong số 53 báo "Tia lửa". Ban chấp hành trung ương sẽ sẵn sàng tuyên bố điều đó, nếu cần thì tuyên bố công khai nữa. Nếu ban biên tập thấy trong cuộc luận chiến có những lời lẽ đả kích vào mình, thì ban biên tập có đầy đủ và rất đầy đủ khả năng đáp lại. Liệu có hợp lý hay không, nếu nổi nóng vì những lời lẽ gay gắt nào đó (theo quan điểm của ban biên tập) trong cuộc luận chiến, khi mà không hề có sự tẩy chay, và không hề có lối hành động không trung thực nào khác (theo quan điểm của Ban chấp hành trung ương)? Chúng tôi xin nhắc ban biên tập rằng Ban chấp hành trung ương đã *nhiều lần* tỏ ý rất sẵn sàng và *đã trực tiếp đề nghị xuất bản* ngay cả bức thư của Đan lẫn bài "Một lần nữa bị thiếu sót" của Mác-tốp, mà hoàn toàn không bối rối vì những lời công kích hết sức gay gắt trong những bài đó. Theo ý kiến của Ban chấp hành trung ương, cần phải để cho tất cả các đảng viên được hết sức tự do phê bình các cơ quan trung ương và công kích các cơ quan trung ương: Ban chấp hành trung ương không thấy có gì đáng sợ trong những sự công kích ấy, nếu những sự công kích đó không kèm theo hành động tẩy chay, từ bỏ công tác tích cực và cắt các khoản tiền. Giờ đây Ban chấp hành trung ương vẫn tuyên bố rằng ban chấp hành sẽ đăng những lời phê phán chống lại mình và thấy rằng việc tự do trao đổi...¹⁾

*Viết ngày 8 tháng Giêng 1904
tại Giơ-ne-vơ (địa phương)*

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

1) Câu này được Ph.V. Len-gnich viết tiếp như sau: "các ý kiến là một bảo đảm để tránh được những thiếu sót có thể mắc phải của các cơ quan trung ương".

250

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP, CHỦ TỊCH HỘI ĐỒNG ĐẢNG¹⁾

Đồng chí rất kính mến!

Chúng tôi đề nghị triệu tập cuộc họp của Hội đồng vào ngày thứ hai 25.I, hồi 4 giờ chiều tại khách sạn Landolt. Nếu đồng chí ấn định địa điểm và thời gian khác thì hãy báo cho chúng tôi biết, chậm nhất là chủ nhật, bởi vì một đồng chí của chúng tôi ở cách xa Giơ-ne-vơ.

Về việc làm thư ký thì chúng tôi thấy rằng có thể chỉ cần sự giúp đỡ của đồng chí Mác-tốp, là người đã được chỉ định làm thư ký của Hội đồng tại phiên họp đầu tiên của nó.

Chúng tôi sẽ kiên quyết phản đối việc làm thư ký của đồng chí Bli-u-mên-phen-đơ, bởi vì một là đồng chí ấy hay bép xép (đã nói cho Đru-i-an biết rằng Lê-nin ở trong Ban chấp hành trung ương); hai là đồng chí ấy rất hay bốc đồng, cho nên hoàn toàn không bảo đảm được sự bình tĩnh và tháo vát, thậm chí còn có nguy cơ gây ra chuyện tai tiếng và nguy cơ bảo thủ. Ba là có thể tại Hội đồng chúng tôi phải nêu vấn đề cá nhân đồng chí ấy, với tư cách là một người mua sách báo của đảng.

Nếu đồng chí thấy làm thư ký cần phải có một người đặc biệt, thì chúng tôi đề nghị đồng chí Bư-tơ-cốp đảm nhiệm chức vụ đó, đồng chí này là một thành viên cũ của tổ chức "Tia lửa" và là một nhà hoạt động nổi tiếng của đảng (là uỷ viên Ban tổ chức), đồng thời là một người vô tư hơn cả và có khả năng ghi chép biên bản một cách bình tĩnh.

Các uỷ viên Hội đồng...

P.S. Tôi phải đến Giơ-ne-vơ để tham dự phiên họp của Hội đồng, mà thư tín gửi đến Mornex thì khá lâu. Bởi vậy tôi tha thiết

1) Bức thư được viết nhân danh Ph.V. Len-gnich, đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương.

yêu cầu hoặc là gửi thư cho tôi chậm nhất là chủ nhật (*ban ngày*), trong trường hợp phiên họp được ấn định vào thứ hai, nếu không thì tôi không kịp nhận được tin báo.

Trong trường hợp khác, tôi đề nghị hoãn phiên họp đến thứ tư.

Địa chỉ của tôi: Mornex...

*Viết ngày 23 tháng Giêng 1904
tại Giơ-ne-vơ (địa phương)*

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

251

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP, CHỦ TỊCH HỘI ĐỒNG ĐẢNG¹⁾

Đồng chí rất kính mến!

Đáng tiếc là chúng tôi buộc phải kiên quyết phản đối việc ban biên tập giới thiệu đồng chí Guốc-vích làm thư ký.

Thứ nhất, Ban chấp hành trung ương có nhiều mâu thuẫn với đồng chí ấy.

Thứ hai, đối với Hội đồng, cơ quan tối cao của đảng, đồng chí ấy đã có một thái độ — được thể hiện bằng văn bản (chúng tôi có thể gửi cho đồng chí bản sao), khiến đồng chí ấy hoàn toàn không thể tham dự phiên họp của Hội đồng được.

Thứ ba, — và đây là điều chủ yếu — tại Hội đồng chúng tôi có lẽ phải nêu vấn đề *cá nhân đồng chí Guốc-vích*; với tư cách một đại diện ban lãnh đạo của Đồng minh, Guốc-vích đã có thái

1) Bức thư được viết nhân danh Ph.V. Len-gních, đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương.

độ sai lầm, theo quan điểm của chúng tôi, đối với Ban chấp hành trung ương. Thật là bất tiện, nếu chỉ định làm thư ký một người mà người ta còn phải xét xem những hành động của anh ta có đúng không¹⁾.

Chúng tôi cũng lưu ý tới vấn đề là do đánh giá vai trò của Hội đồng như một công cụ để thống nhất và hoà hợp (chứ không phải để chia rẽ và gây xích mích), nên chúng tôi cũng đã đề cử ngay một thư ký *hoàn toàn không* tham gia vào các vụ xích mích và không bị phía kia phản đối.

Chúng tôi tin tưởng rằng cả phía kia, ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương, cũng có thể dễ dàng đề cử một người không tham gia vào các vụ xích mích và không thể là *đối tượng* phải xem xét ở Hội đồng.

L. trung thành của đồng chí

*Viết ngày 27 tháng Giêng 1904
tại Giơ-ne-vơ (địa phương)*

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

252

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Gửi Ban chấp hành trung ương
(chuyển cho NN)

Hôm qua đã kết thúc (ba) phiên họp của khoá họp Hội đồng đảng. Những phiên họp đó đã làm sáng tỏ hoàn toàn toàn bộ tình

1) Trong bản thảo thoạt đầu viết như sau: "Tại Hội đồng sẽ không thể nói về hành động đúng đắn hoặc không đúng đắn của một người có mặt, và hơn nữa lại là của người thư ký".

hình chính trị trong đảng. Plê-kha-nốp đi với phái Mác-tốp, khiến cho chúng tôi luôn luôn bị thiếu số trong tất cả các vấn đề có tầm quan trọng nào đó. Nghị quyết của chúng tôi lên án hành động tẩy chay, v.v. (tẩy chay *của cả hai phía*) không được đưa ra biểu quyết; người ta chỉ mới thông qua về nguyên tắc sự phân biệt giữa các hình thức đấu tranh không thể chấp nhận được với các hình thức đấu tranh có thể chấp nhận được. Ngược lại, nghị quyết của Plê-kha-nốp thì được thông qua: mong rằng Ban chấp hành trung ương bổ sung một số lượng *thích đáng* (sic!) chọn trong phái thiểu số. Sau đó, chúng tôi rút nghị quyết của mình về và đưa ra bản kháng nghị¹⁾ phản đối cái chính sách bản vị chủ nghĩa ấy trong nội bộ Hội đồng. Ba uỷ viên Hội đồng (Mác-tốp, Ác-xen-rốt và Plê-kha-nốp) trả lời rằng nghiên cứu bản kháng nghị đó là "không xứng đáng đối với tư cách của họ". Chúng tôi tuyên bố rằng lối thoát duy nhất *trung thực* là đại hội. Hội đồng bác bỏ ý kiến đó. Ba uỷ viên thông qua những nghị quyết hợp pháp hóa (!) việc ban biên tập cử các đại biểu của mình một cách độc lập với Ban chấp hành trung ương và uỷ nhiệm cho Ban chấp hành trung ương cung cấp cho ban biên tập một số lượng sách báo cần thiết để phân phát (!!). Điều đó có nghĩa là cung cấp cho họ sách báo để họ tự vận chuyển và phân phát, bởi vì hiện nay các "phái viên" từ chỗ họ đã lần lượt lên đường và *từ chối* không thực hiện những nhiệm vụ đối với Ban chấp hành trung ương. Hơn nữa, công tác vận chuyển của họ đã được chuẩn bị (họ đề nghị vận chuyển mỗi bên một nửa).

Trong tờ "Tia lửa" (số 57) có đăng bài của Plê-kha-nốp, cho rằng Ban chấp hành trung ương của chúng ta *lệch về một phía* (trong đó không có phái thiểu số) và đề nghị bổ sung nó. Bao nhiêu thì chưa rõ; theo tin tức riêng thì không dưới *ba* người chọn trong một danh sách rất hạn chế (có lẽ, từ 5 - 6 người), và có thể còn yêu cầu một uỷ viên nào đó rút khỏi Ban chấp hành trung ương.

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mátxcova, t.8, tr.167 - 169.

Chỉ có những kẻ đui mù mới không nhận thấy hiện nay tình hình ra sao. Hội đồng chèn ép Ban chấp hành trung ương *bằng mọi cách và mọi thủ đoạn*, đòi phải nhượng bộ hoàn toàn đối với phái Mác-tốp. Hoặc là họp đại hội ngay, tập họp ngay các nghị quyết của 11 - 12 ban chấp hành nói rằng tán thành đại hội, tập trung ngay lập tức toàn bộ lực lượng vào việc cổ động cho đại hội. Hoặc là toàn thể Ban chấp hành trung ương từ chức, bởi vì không một ai trong Ban chấp hành trung ương lại tán thành cái vai trò nhọc nhằn và lối bịch là thu nhận những con người muốn *buộc* người khác phải *chấp nhận* mình, những người này chưa chịu yên khi họ chưa nắm được tất cả trong tay, và họ sẽ đưa mọi chuyện nhỏ nhặt ra trước Hội đồng để thực hiện ý đồ của họ.

Chúng tôi, Cuộc-tơ và tôi, tha thiết yêu cầu ban chấp hành trung ương *dù thế nào cũng phải họp ngay tức khắc* và giải quyết vấn đề, đương nhiên là cần lưu ý tới ý kiến của chúng tôi. Chúng tôi tha thiết nhắc lại lần thứ một trăm rằng: hoặc là họp đại hội ngay lập tức, hoặc là từ chức, — chúng tôi mời những người không đồng ý với chúng tôi hãy tới đây để thảo luận tại chỗ. Họ cứ thử sống chung *trên thực tế* với phái Mác-tốp đi, chứ đừng viết cho chúng tôi những lời trống rỗng về lợi ích của hoà bình!

Chúng tôi không có tiền. Cơ quan ngôn luận trung ương bắt chúng tôi phải chịu nhiều khoản chi, rõ ràng là đẩy chúng tôi tới chỗ phá sản, rõ ràng là mong mỏi sự suy sụp về tài chính để rồi áp dụng những biện pháp cấp bách nhằm biến Ban chấp hành trung ương thành con số không.

Cần hai, ba nghìn rúp ngay lập tức và bằng bất kỳ giá nào. Nhất thiết, và gấp rút, nếu không thì trong vòng một tháng là phá sản *hoàn toàn*!

Chúng tôi xin nhắc lại: các đồng chí hãy suy nghĩ kỹ, *hãy cử đại biểu đến đây* và hãy nhìn thẳng vào sự việc. Lời nói cuối cùng của chúng tôi là: hoặc là đại hội, hoặc là toàn thể Ban chấp hành trung ương từ chức. Hãy trả lời ngay là các đồng chí có ủng hộ chúng tôi không. Nếu không, hãy báo cho biết *phải làm*

gì trong trường hợp chúng tôi, Cuốctơ và tôi, đều từ chức, nhất thiết hãy báo cho biết.

Viết ngày 31 tháng Giêng 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.X

Theo đúng bản thảo

253

GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỚP-XKI

Thư của Xta-rích gửi Gan-xơ

Bạn thân mến! Tôi đã gặp *Dơ-vê-rơ* và qua đồng chí ấy tôi mới được biết về công việc của các bạn. Theo tôi, bạn nhất thiết phải bắt Lan lên đường và đổi lối ngay lập tức. Đồng chí ấy ngồi chờ bị đòn thì thật là ngu ngốc và lối bịch. Chuyển sang hoạt động bí mật và thay đổi chỗ ở — đó là lối thoát duy nhất. Quả thật, đồng chí ấy chỉ tưởng rằng bước đó là khó khăn và vất vả. Cần thử tiến hành bước đó và sẽ nhanh chóng thấy rằng tình hình mới đó sẽ trở nên bình thường đối với Lan. (Tôi hoàn toàn không thể hiểu và không thể tán thành những lý lẽ của Cô-ni-a-ga phản đối lại việc đó.)

Sau đây nói về toàn bộ tình hình chính trị. Tình hình lộn xộn kinh khủng. Plê-kha-nốp đã chạy sang phái Mác-tốp và chèn ép chúng tôi trong Hội đồng. Hội đồng tỏ ý muốn bổ sung Ban chấp hành trung ương (điều đó được đăng trong số 58 tờ "Tia lửa"). Hội đồng đã trao cho ban biên tập quyền cử đại biểu và nhận sách báo phân phát.

Có lẽ phái Mác-tốp có quỹ chiến tranh của họ và chỉ chờ thời

cơ thuận lợi để làm coup d'état¹⁾ (thời cơ đại loại như bị phá sản về tài chính, — chúng tôi không có tiền, — hoặc các vụ bắt bớ ở Nga, v.v..). Tôi không nghi ngờ gì điều đó, và chúng tôi, Cuốctơ và tôi yêu cầu các uỷ viên Ban chấp hành trung ương nào còn nghi ngờ điều đó thì hãy tới đây để thấy rõ, — nếu không mà cứ trống đánh xuôi kèn thổi ngược thì thật là lối bịch và nhục nhã.

Theo tôi, giờ đây cần phải 1) làm âm lên ở các ban chấp hành chống lại Cơ quan ngôn luận trung ương bằng nghị quyết hiếu chiến nhất; 2) luận chiến với Cơ quan ngôn luận trung ương trên các báo khổ nhỏ của các ban chấp hành; 3) các ban chấp hành thông qua những nghị quyết tán thành đại hội và công bố các nghị quyết đó tại địa phương; 4) bắt Svác-tơ, Va-ca-rơ và một số khác viết báo khổ nhỏ cho Ban chấp hành trung ương.

Cần phải báo trước cho Gan-xơ biết là người ta nhất định sẽ đưa đồng chí ấy ra làm nhân chứng giả để chống lại tôi, nhất định người ta sẽ làm như thế. Nếu Gan-xơ không muốn điều đó thì hãy gửi ngay một bản tuyên bố dứt khoát: 1) không có sự thoả thuận nào về việc không công bố các cuộc đàm phán; 2) tại Hội đồng ngày 29.XI.03 Gan-xơ không hứa bổ sung vào Ban chấp hành trung ương; 3) Gan-xơ đã cho rằng phái Mác-tốp chiếm Cơ quan ngôn luận trung ương vì một hoà ước, nhưng họ đã phụ lòng mong mỏi của đồng chí ấy và gây ra cuộc đấu tranh từ số 53. Chúng tôi sẽ *chỉ* đăng lời tuyên bố đó *trong trường hợp* người ta khiêu khích chúng tôi.

Viết khoảng từ 2 đến 7

tháng Hai 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ki-ép

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.X

Theo đúng bản thảo

1) — đảo chính.

254

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA BA-LAN

Các đồng chí kính mến!

Xin các đồng chí báo cho biết những tin tức tỉ mỉ hơn về vấn đề: các đồng chí dự kiến tổ chức hội nghị như thế nào, gồm những đại diện của những cơ quan nào, bao giờ và ở đâu. Sau đó xin các đồng chí cho biết thái độ của các đồng chí đối với việc tham gia hội nghị của những người dân chủ - xã hội Ba-lan.

Sau khi nhận được của các đồng chí tất cả những tin tức bổ sung, chúng tôi sẽ đưa đề nghị của các đồng chí ra Hội đồng đảng theo đúng điều lệ của đảng chúng tôi¹⁾.

Gửi lời chào đồng chí
Thay mặt Ban chấp hành trung ương...

Viết ngày 7 tháng Hai 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t.IV

Theo đúng bản thảo

255

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

8/II.04.

Đồng chí Vla-đi-mia Đmi-tơ-ri-ê-vích thân mến!

Rất cảm ơn đồng chí đã cho biết các địa chỉ²⁶⁴. Tôi xin lỗi

1) Xem lời phát biểu của V.I.Lê-nin tại Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ngày 13 tháng Sáu (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.518 - 520).

đồng chí vì đã làm cho đồng chí bận bịu như vậy; tôi không ngờ rằng đồng chí phải đi tìm những địa chỉ đó.

Hôm nay chắc chắn tôi sẽ lên đường. Xin đồng chí hãy nắm lấy toàn bộ việc phát hành: rõ ràng là công việc của L. không tiến triển. Nắm như thế nào, ở đó đồng chí sẽ thấy. Song tôi ngày càng tin rằng chừng nào đồng chí chưa nắm được thì sẽ chưa có gì tốt lành. Đồng chí hãy bàn thêm về vấn đề đó với Va-xi-li-ép.

Siết chặt tay đồng chí.

N.Lê-nin của đồng chí

P.S. Về vấn đề nhà in, cũng đặt hy vọng vào đồng chí đấy!

Hôm qua tôi đã gửi đi cuốn sách của Xê-la-đin¹⁾ cùng với I-gnat. Đồng chí đã nhận được chưa?

Viết tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

In lần đầu năm 1929 trên
tạp chí "Thế giới mới", số 1

Theo đúng bản thảo

256

GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"

Ban chấp hành trung ương báo cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương biết rằng Ban chấp hành trung ương coi lệnh chuyển cho Cơ quan ngôn luận trung ương những bức thư viết cho Ban chấp hành trung ương là một sự chiếm đoạt phi pháp, thiếu lương tâm và làm mất lòng tin.

Ban chấp hành trung ương cũng tuyên bố rằng, Ban chấp hành trung ương đã đánh giá đầy đủ tính bép xép và hay gây chuyện om sòm của đồng chí Bli-u-mên-phen-đơ, người hiện nay được giao nhiệm vụ xem xét phân loại thư từ.

1) Đây là nói về một trong những cuốn sách của nhà văn Anh Uy-li-am Xti-u-ác Rốt-xơ (biệt danh: Saladin).

Vì vậy Ban chấp hành trung ương xin báo cho tất cả các đảng viên biết về sự chiếm đoạt đó và về những hậu quả tai hại không tránh khỏi của việc đó đối với sự nghiệp.

Ban chấp hành trung ương

*Viết ngày 26 tháng Hai 1904
tại Giơ-ne-vơ (địa phương)*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

257

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Xta-rích viết đây. Tôi đã đọc các thư của Dem-li-a-tơ-ca và Cô-ni-a-ghin. Có trời biết được là đồng chí ấy đã căn cứ vào đâu mà nói rằng giờ đây tôi thấy đại hội là vô ích. Ngược lại, tôi vẫn khẳng định như trước rằng đây là lối thoát duy nhất trung thực, phải là thiện cận hoặc hèn nhát thì mới lảng tránh kết luận đó. Tôi vẫn khẳng định như trước rằng nhất thiết phải cử Bô-ri-xơ, Mi-tơ-rô-phan và Lô-sát tới đây, nhất thiết, bởi vì cần phải để cho người ta tự mình thấy tình hình (xảy ra đặc biệt sau những kỳ họp của Hội đồng), chứ không phải là lợi dụng việc Ban chấp hành trung ương ở cách đây rất xa, rồi ngồi từ xa, giấu đầu vào cánh mà thêu dệt chuyện.

Không gì ngu ngốc hơn là cho rằng việc triệu tập đại hội, việc tuyên truyền trong các ban chấp hành, việc các ban chấp hành thông qua những nghị quyết chín chắn và kiên quyết (chứ không phải là mềm yếu) sẽ loại bỏ công tác "tích cực" hoặc mâu thuẫn với công tác đó. Ý kiến đó chỉ chứng tỏ là không hiểu nổi tình hình chính trị hiện nay ở trong đảng.

Thực tế đảng đã bị chia rẽ, điều lệ biến thành mớ giẻ rách, tổ chức bị phỉ báng, — chỉ có những kẻ tốt bụng ở nơi xa xôi hẻo lánh mới có thể không thấy điều đó. Còn ai đã hiểu điều đó thì tất phải thấy rõ ràng cần phải tiến công để đánh trả lại sự tiến công của phái Mác-tốp (chứ không phải là bàn luận dài dòng vô vị về hoà ước, v.v.). Muốn tiến công thì cần phải sử dụng tất cả mọi lực lượng. Hãy để cho các lực lượng hỗ trợ, các trợ thủ và các phái viên đặc biệt đảm nhiệm công tác kỹ thuật, công tác vận chuyển và thu nhận. Dùng các uỷ viên Ban chấp hành trung ương vào các việc đó thì thật hết sức kém thông minh. Các uỷ viên Ban chấp hành trung ương phải nắm lấy tất cả các ban chấp hành, động viên phái đa số, đi khắp nước Nga, đoàn kết những người của mình lại, tiến công (để đáp lại những cuộc tiến công của phái Mác-tốp), tiến công Cơ quan ngôn luận trung ương, tiến công bằng những nghị quyết 1) đòi triệu tập đại hội; 2) chất vấn ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương xem ban biên tập này có phục tùng đại hội về vấn đề thành phần nhân sự của ban biên tập không; 3) lên án tờ "Tia lửa" mới mà không dùng "những lời lẽ dịu dàng kiểu tiểu thị dân" như A-xơ-ra-khan, Tve và U-ran đã làm mới đây. Cần phải xuất bản những nghị quyết ấy ở nước Nga, chúng tôi đã nói đi nói lại điều đó hàng trăm lần rồi.

Tôi cho rằng trong Ban chấp hành trung ương của chúng ta quả thật có những kẻ quan liêu và hình thức chủ nghĩa, chứ không phải là những nhà cách mạng. Phái Mác-tốp phỉ nhổ vào mặt họ nhưng họ cứ chùi đi và lên lớp tôi rằng "đấu tranh chỉ vô ích!"... Chỉ có những kẻ quan liêu thì bây giờ mới không thể thấy được rằng Ban chấp hành trung ương không còn là Ban chấp hành trung ương nữa và những cố gắng của nó nhằm trở thành Ban chấp hành trung ương đều là lối bịch. Hoặc là Ban chấp hành trung ương sẽ trở thành một tổ chức đấu tranh với Cơ quan ngôn luận trung ương, đấu tranh thực sự, chứ không phải trên lời nói, đấu tranh trong các ban chấp hành, hoặc Ban chấp hành trung ương là một cái giẻ rách vô ích, đáng vứt đi.

Mong các đồng chí hiểu cho rằng chế độ tập trung đã bị phá

Mác-tốp phá hoại không thể cứu vãn được. Các đồng chí hãy nhỏ toẹt vào những nghi thức gàn dở, hãy nắm lấy các ban chấp hành, hãy *day họ* đấu tranh bảo vệ đảng, chống lại lệ thói tiểu tổ ở nước ngoài, hãy viết báo khổ nhỏ cho họ (việc đó không cản trở công tác tuyên truyền cho đại hội, mà còn giúp đỡ công tác đó!), hãy sử dụng những lực lượng bổ trợ vào công tác kỹ thuật. Hãy chỉ đạo cuộc đấu tranh chống Cơ quan ngôn luận trung ương hoặc vút bỏ hẳn những tham vọng lối bịch về "lãnh đạo"... bằng cách chùi những bãi nước bọt.

Hành vi của Cle-rơ thật là nhục nhã, và việc Cô-ni-a-ga khuyến khích điều đó thì còn tồi tệ hơn. Hiện nay không có gì làm tôi bức tức như "cái gọi là" Ban chấp hành trung ương của chúng ta Addio¹⁾.

Xta-rích

Viết tháng Hai 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1929 trong
Văn tập Lê-nin, t.X*

Theo đúng bản thảo

258

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Các đồng chí! Chúng tôi đã nhận được thông báo về quyết định tập thể của đa số trong Ban chấp hành trung ương chống lại đại hội và về ý định muốn chấm dứt "sự bất hoà", và sau khi thảo luận thông báo đó trong nhóm ba người (Cuốc-tơ, Đơ-vê-rơ và Lê-nin), chúng tôi nhất trí thông qua quyết nghị sau đây:

1) Cuốc-tơ và Lê-nin *tạm thời* từ chức uỷ viên Hội đồng

1) — Vĩnh biệt.

(nhưng vẫn là uỷ viên Ban chấp hành trung ương) cho đến khi làm sáng tỏ được tính chất thực sự của những sự bất đồng của chúng tôi với đa số trong Ban chấp hành trung ương. (Chúng tôi đã tuyên bố tại Hội đồng rằng ngoài việc họp đại hội chúng tôi hoàn toàn không thấy một lối thoát thực sự nào khác khỏi sự bất hoà, và đã bỏ phiếu tán thành triệu tập đại hội). Chúng tôi nhấn mạnh rằng việc từ chức của chúng tôi là tạm thời và có điều kiện, nói chung chúng tôi hoàn toàn không cự tuyệt và rất mong muốn làm sáng tỏ theo tinh thần đồng chí những sự bất đồng và hiểu lầm giữa chúng ta.

2) Vì (a) các uỷ viên Hội đồng do Ban chấp hành trung ương cử ra cần có mặt ở nước ngoài; (b) cần thiết phải họp riêng với các uỷ viên Ban chấp hành trung ương ở Nga; (c) ở nước ngoài cần thiết phải có một uỷ viên Ban chấp hành trung ương sau khi Cuốc-tơ, Đơ-vê-rơ và Lê-nin từ chức (Cuốc-tơ và Đơ-vê-rơ trở về Nga, còn Lê-nin thì nghỉ hoàn toàn và chính thức ít nhất là hai tháng); (d) cần thiết phải tổ chức làm sao để những công việc ở đây vốn có thể gây ra "sự bất hoà" phải do *chính* những uỷ viên Ban chấp hành trung ương *không tán thành* chúng tôi tiến hành, bởi vì chúng tôi *không đủ sức đấu tranh* chống sự bất hoà bằng cách nào khác ngoài cách mà hiện nay chúng tôi đang đấu tranh,

— vì tất cả những lý do đó chúng tôi hết sức khẩn thiết yêu cầu Ban chấp hành trung ương nhất thiết phải cử *ngay* tới đây ít nhất là *một* trong những uỷ viên ở Nga.

Đề nghị báo ngay cho chúng tôi biết về việc nhận được bức thư này và về thư trả lời của các đồng chí.

P.S. Để tránh những chuyện đơm đặt và những tin đồn nhảm quá sớm chúng tôi đã báo cho Hội đồng biết về việc từ chức của chúng tôi với những lời lẽ như sau: (sao toàn văn).

"Gửi Chủ tịch Hội đồng đảng"

Đồng chí kính mến! Chúng tôi xin báo để đồng chí biết rằng, vì một trong số các uỷ viên chúng tôi rời đi nơi khác và một người

nữa thì đi nghỉ, nên chúng tôi lấy làm tiếc là buộc phải tạm thời từ chức uỷ viên Hội đồng do Ban chấp hành trung ương cử ra. Chúng tôi cũng đã báo cho Ban chấp hành trung ương biết về việc này.

Gửi lời chào dân chủ - xã hội *Cuốc-tơ*
Lê-nin"

Viết ngày 13 tháng Ba 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1929 trong

Văn tập Lê-nin, t.X

Theo đúng bản thảo

259

GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"

Các đồng chí kính mến! Có lẽ do nhầm lẫn nên trên số 61 tờ "*Tia lửa*" đã đăng là cần phải gửi theo địa chỉ của Ác-xen-rốt không những chỉ các thư từ, mà *cả tiền ủng hộ tờ "Tia lửa" và "Bình minh"* nữa.

Công chúng có thể hiểu điều đó là thành lập một quỹ riêng để xuất bản tờ "*Tia lửa*" và "*Bình minh*", thế nhưng trong thực tế thì *toàn bộ tiền để xuất bản tờ "Tia lửa" và "Bình minh" chỉ lấy ở Quỹ trung ương của đảng mà quỹ này chỉ do Ban chấp hành trung ương phụ trách.*

Chúng tôi yêu cầu sửa lại điều lầm lẫn đó càng nhanh càng tốt.

Phó đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương.

P.S. Chúng tôi thiết tha đề nghị trả lời bức thư này.

Viết ngày 18 tháng Ba 1904

tại Giơ-ne-vơ (địa phương)

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

260

GỬI PH.V. LEN-GNÍCH¹⁾

Nhân danh cá nhân, tôi xin nói thêm với Cô-lơ rằng dù thế nào đồng chí ấy cũng không được rút ra²⁾. Nếu Va-len-tin không muốn thảo luận về tất cả các vấn đề và trao lại tất cả, dứt khoát tất cả mọi tài liệu cho Cô-lơ, thì cứ để cho Va-len-tin rút ra. Cô-lơ nên nhớ rằng toàn bộ sự tiến triển của các sự kiện hiện nay đều ủng hộ chúng ta, chỉ cần nhẫn nại và kiên trì thêm một chút là chúng ta sẽ thắng. Đồng chí nhất thiết hãy giới thiệu cuốn sách nhỏ³⁾ với tất cả mọi người, đặc biệt là với Brút. Sau khi giới thiệu cuốn sách, cần phải gây áp lực với Brút nữa, Brút sẽ là người của chúng ta, lúc này tôi không chấp nhận để cho Brút rút ra, đồng chí cũng đừng chấp nhận, tạm thời đồng chí hãy bỏ đơn từ chức của Brút vào túi đã. Không thể có chuyện từ chức của Dem-li-a-tơ-ca, đồng chí hãy nhớ lấy điều này: ngay cả Ni-lơ cũng không đòi để chị ấy từ chức. Đồng chí hãy báo cho Dem-li-a-tơ-ca biết điều đó và hãy vững vàng hơn nữa. Tôi xin nhắc lại là chúng ta sẽ thắng trong nội bộ Ban chấp hành trung ương.

Viết ngày 26 tháng Năm 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Mát-xcơ-va

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

1) Bức thư này viết thêm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

2) khỏi Ban chấp hành trung ương.

3) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.215 - 502.

261

GỬI L.B. CRA-XIN

Thư riêng của Xta-rích gửi Lô-sát

Tôi còn muốn trao đổi với đồng chí về những tài liệu gửi cho đồng chí (hiệp nghị với Ni-lơ²⁶⁵ và bức thư chính thức của tôi gửi Ban chấp hành trung ương¹⁾), bởi vì tôi không biết liệu chúng ta có gặp nhau được không. Cách đây không lâu "bạn"²⁾ của đồng chí đã đến đây và làm cho mọi người hy vọng là đồng chí sẽ tới, nhưng Ni-lơ đã bác bỏ cái tin ấy. Sẽ rất đáng tiếc nếu đồng chí không đến: về mọi mặt, việc đó là tuyệt đối cần thiết, bởi vì có vô vàn sự hiểu lầm và sự hiểu lầm đó càng ngày càng tăng lên, nó cản trở mọi công việc nếu chúng ta không thể gặp nhau được và bàn bạc một cách tỉ mỉ. Thế nào đồng chí cũng hãy viết thư cho tôi biết đồng chí có đến được không và đồng chí có ý kiến gì về cuốn sách nhỏ của tôi. Nói chung đồng chí lười viết thư một cách không thể tha thứ được.

Theo tôi, Bô-ri-xơ (có lẽ cả Cô-ni-a-ga) bị sa lầy trong một quan điểm rõ ràng là lạc hậu. Họ vẫn "sống ở tháng Mười một" khi mà sự cải vā đã bao phủ toàn bộ cuộc đấu tranh của đảng ta, khi mà người ta được phép hy vọng rằng mọi việc "tự nó sẽ đầu vào đấy" nếu có sự nhượng bộ nào đó của cá nhân, v.v.. Giờ đây thì quan điểm đó đã lỗi thời rồi, và bám lấy quan điểm đó thì có nghĩa là nhắc lại như con vẹt cũng vẫn cái điều chẳng có nghĩa gì, hoặc là làm kẻ hay thay đổi chính kiến, hoặc là cự tuyệt mọi vai trò lãnh đạo và biến thành người đánh xe ngựa vừa cầm vừa điếc và một tên đày tớ. Các sự kiện đã đập tan hoàn toàn cái quan điểm cũ đó. Và cả phái Mác-tốp cũng cự tuyệt "việc bổ sung"; những điều nhằm nhĩ về nguyên tắc đây rầy trên tờ "Tia lửa" mới de facto đã đẩy lùi xa mọi cuộc cải vā (cho nên giờ đây chỉ có những con vẹt mới có thể kêu gọi chấm dứt các cuộc cải vā), xin

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.503 - 507.

2) Có ý nói tới Đ.X. Pô-xtô-lốp-xki.

đồng chí hãy nhớ cho điều này, do sức mạnh của các sự kiện, vấn đề *chung quy* là như sau: đảng có hài lòng với báo "Tia lửa" mới không. Nếu chúng ta không muốn là những con tốt thì nhất thiết phải hiểu tình hình hiện tại và thảo ra kế hoạch cho một cuộc đấu tranh có mức độ, nhưng kiên định về nguyên tắc, đấu tranh cho tính đảng, chống lại lề thói tiểu tổ, đấu tranh cho những nguyên tắc cách mạng về tổ chức, chống lại chủ nghĩa cơ hội. Đã đến lúc phải vứt bỏ những con ngáo ộp cũ dọa rằng mọi cuộc đấu tranh như vậy là phân liệt; đã đến lúc không được giấu đầu vào cánh nữa, không được dựa vào "công tác tích cực"... của những người đánh xe ngựa và đày tớ để trốn tránh những nghĩa vụ đối với đảng của mình; đã đến lúc phải từ bỏ cái ý kiến — mà chẳng bao lâu nữa trẻ con cũng sẽ nhạo báng — nói rằng việc cổ động cho đại hội là mưu kế của Lê-nin.

Tôi xin nhắc lại: các uỷ viên Ban chấp hành trung ương có nguy cơ rất nghiêm trọng là biến thành những con người gàn dở hoàn toàn lạc hậu. Ai còn danh dự chính trị và lòng trung thực chính trị dù chỉ một chút ít thôi, thì người đó cũng phải chấm dứt sự quanh co và giáo quyệt (*ngay* Plê-kha-nốp cũng không làm nổi điều đó, huống hồ là Bô-ri-xơ tốt bụng của chúng ta!), người đó phải có một lập trường rõ rệt và bảo vệ những quan điểm của mình.

Siết chặt tay và chờ thư trả lời của đồng chí

Lê-nin của đồng chí

Viết sớm nhất là ngày 26 tháng Năm 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Mát-xcơ-va

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XV

Theo đúng bản thảo

262

GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỐP-XKI

Bạn thân mến! Qua bản hiệp nghị của chúng tôi với Ni-lơ, tất nhiên là bạn sẽ hiểu được thực chất của vấn đề. Xin bạn đừng

quyết định vội vàng và đừng có thất vọng. Trước hết nhất thiết phải đọc cuốn sách nhỏ của tôi¹⁾ và những biên bản của Hội đồng. Đừng băn khoăn về việc mình tạm thời phải xa rời công việc, và tốt nhất là không tham gia biểu quyết trong một số cuộc bỏ phiếu, nhưng đừng rút ra hẳn. Bạn hãy tin rằng sẽ rất, rất cần đến bạn và tất cả các bạn bè đều trông đợi vào "ngày phục sinh" sắp tới của bạn. Trong đảng ta có nhiều người vẫn còn băn khoăn và bối rối, họ không biết thích ứng với tình hình mới, hèn nhát, mất lòng tin vào bản thân và vào sự nghiệp chính nghĩa. Trong khi đó ở đây, chúng tôi ngày càng thấy rõ hơn rằng chúng ta chỉ có lợi trong việc trì hoãn, rằng sự bất hoà tự nó sẽ mất đi và trên vũ đài tất nhiên sẽ đặt ra vấn đề thực chất của sự việc, vấn đề các nguyên tắc, nhưng về điểm này tờ "Tia lửa" mới lại hết sức yếu ớt. Bạn đừng tin vào những chuyện bịa đặt nhằm nhí nói rằng chúng tôi muốn phân liệt, hãy kiên trì chút nữa, bạn sẽ thấy ngay rằng cuộc vận động của chúng ta thật tuyệt diệu và chúng ta sẽ thắng bằng sức mạnh của niềm tin. Bạn nhất định sẽ trả lời tôi nhé. Tốt nhất là bạn tìm cách thu xếp đến đây độ một tuần, không phải để làm việc, mà hoàn toàn để nghỉ ngơi và để gặp tôi tại một nơi nào đó ở trên núi. Quả thực, người ta sẽ còn rất cần tới bạn, và mặc dù Cô-ni-a-ga đã sai lầm khuyên bạn từ bỏ kế hoạch của bạn, nhưng cái gì gác lại không phải là cái đã mất! Nhất định bạn phải chuẩn bị sức lực, chúng ta sẽ còn chiến đấu nữa!

Lê-nin của bạn

*Viết sớm nhất là ngày
26 tháng Năm 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XV*

Theo đúng bản thảo

1) Xem "Một bước tiến, hai bước lùi" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.215 - 502).

263

GỬI CỤC MIỀN NAM THUỘC BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Gửi đến Ô-đét-xa

Thư của Lê-nin, uỷ viên ở nước ngoài của
Ban chấp hành trung ương và uỷ viên Hội đồng

Các đồng chí! Người ta nhân danh cá nhân báo với chúng tôi rằng đa số ban chấp hành Ni-cô-lai-ép bị lên án là có những hành động sai lầm²⁶⁶. Tôi rất muốn biết rõ sự việc đã xảy ra như thế nào. Xin các đồng chí đích thân trả lời *ngay* cho tôi (và hãy đề nghị cả các đồng chí hiện ở trong ban chấp hành Ni-cô-lai-ép cũng trả lời ngay cho tôi, sau khi chuyển cho họ bức thư này của tôi), hãy trả lời những câu hỏi sau đây:

1) Cụ thể ai là uỷ viên ban chấp hành Ni-cô-lai-ép trước vụ bại lộ ngày 8 - 9 tháng Ba? Cần có một danh sách đầy đủ tên họ bí mật. Tất cả có bao nhiêu uỷ viên? Bao nhiêu thuộc phái thiểu số và bao nhiêu thuộc phái đa số?

2) Có phải tất cả các uỷ viên ban chấp hành Ni-cô-lai-ép đều đã bị bắt ngày 8 - 9 tháng Ba không? Nếu không phải tất cả thì còn lại bao nhiêu người? bao nhiêu thuộc phái đa số, bao nhiêu thuộc phái thiểu số?

3) Đã có quyết nghị chính thức của ban chấp hành Ni-cô-lai-ép (trước vụ bại lộ ngày 8 - 9 tháng Ba) về việc chỉ định các uỷ viên dự khuyết chưa? Nếu có rồi thì quyết nghị đó đã được thông qua bao giờ và đã chỉ định bao nhiêu người và chỉ định những uỷ viên dự khuyết nào?

4) Sau ngày 8 - 9 tháng Ba còn có vụ bại lộ nào trong Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép nữa không? Thành phần ban chấp hành Ni-cô-lai-ép đã thay đổi như thế nào sau mỗi lần bị bại lộ đó?

5) Các đồng chí X. và O. (những uỷ viên thuộc phái thiểu số, đã có xung đột với họ) có phải là uỷ viên ban chấp hành Ni-cô-lai-ép trước khi có vụ bại lộ không? Trước kia họ đã công tác ở Ni-cô-lai-ép chưa? Nếu đã công tác ở đó thì bao giờ, có lâu không và với tư cách gì, trong nhóm nào, trong việc gì và vân vân? X. và O. đã đến Ni-cô-lai-ép từ bao giờ?

6) Sau vụ bại lộ hoàn toàn (ngày 8 - 9 tháng Ba) bao nhiêu hôm thì đồng chí N. đến Ni-cô-lai-ép?

7) Đồng chí N. có quyền hạn gì để tuyên bố các đồng chí X. và O. là các uỷ viên ban chấp hành Ni-cô-lai-ép, mà không có sự thoả thuận và thăm dò ý kiến của các uỷ viên ban chấp hành Ni-cô-lai-ép là các đồng chí V. và A.?

8) Các đồng chí X. và O. có phàn nàn gì không về việc họ không hề được chỉ định và cũng không hề được bổ sung mà lại là các uỷ viên của ban chấp hành Ni-cô-lai-ép? Nếu họ có phàn nàn thì hãy kể lại tỉ mỉ là trên cơ sở nào?

9) Các đồng chí X. và O. phải giao lại những mối liên lạc nào cho các đồng chí V., N. và A.? Những mối liên lạc của các đồng chí X. và O. do đâu mà có? ai đã tạo ra cho họ những mối liên lạc đó và bao giờ?

10) Tại sao X. và O. không thừa nhận các đồng chí V. và A. là ban chấp hành?

11) Trong thời gian có vụ bại lộ ngày 8 - 9 tháng Ba, Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép đã có những cơ quan chính thức nào? tức là những nhóm cán bộ cố động nào? những nhóm cán bộ tổ chức nào? những nhóm cán bộ tuyên truyền nào? và v.v.? bao nhiêu nhóm như vậy? Nhất thiết phải liệt kê tất cả và chỉ rõ trong mỗi nhóm có bao nhiêu uỷ viên? bao nhiêu thuộc phái thiểu số và bao nhiêu thuộc phái đa số?

12) Khi nào đã lập ra nhóm cán bộ cố động mà cuộc họp của 10 uỷ viên của họ đã thông qua nghị quyết ủng hộ phái đa số vào ngày 20 tháng Tư? trước vụ bại lộ hay sau vụ bại lộ? sau vụ bại lộ thành phần của nhóm có thay đổi không và cụ thể đã thay đổi như thế nào? Nhóm ấy (hoặc các nhóm khác) có quyền hạn chính

thức hay quyền hạn được mặc nhiên thừa nhận, về việc đề cử vào ban chấp hành địa phương không?

13) Các đồng chí có biết X. và O. được cử từ đâu tới và với sự giúp đỡ của ai (tiền nông, v.v.) không?

Viết cuối tháng Năm 1904 tại

Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

264

GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA VÀ PH.V. LEN-GNÍCH

Chúng tôi vừa mới nhận được thư của Áp-xô-li-út về đại hội và chúng tôi chẳng hiểu gì. Đại hội được tổ chức theo sáng kiến của ai? Đúng ra ai sẽ đi dự đại hội đó, Ni-ki-tích, Lan và Va-len-tin có tham dự không? Cần phải biết hết sức tỉ mỉ về tất cả những điều đó. Bởi vì có thể xảy ra trường hợp như sau: Lan, Ni-ki-tích và Mi-tơ-rô-phan chuyển phiếu bầu của mình cho Ni-lơ hoặc Va-len-tin, khi đó họ sẽ chiếm đa số và có thể tiến hành coup d'état¹⁾; ở nước ngoài làm việc đó dễ hơn, vì ở ngay bên cạnh có Hội đồng phê chuẩn các nghị quyết của họ. Nói chung một đại hội của những uỷ viên mềm dũ²⁾ họp ở đây, vào lúc này thì có thể rất nguy hiểm. Cứ xét thái độ của Ni-lơ thì thấy là anh ta có thể làm được mọi việc. Ví dụ, về bức thư của Plê-kha-nốp, anh ta nói: "Cần phải trả lời rằng chúng tôi không tán thành đường lối của Lê-nin, nhưng chúng tôi không muốn phản lại Lê-nin". Anh ta hiểu "đường lối của Lê-nin" là cái gì, có trời biết. Anh ta cự tuyệt mọi sự giải thích với Xô-côn: "Va-len-tin sẽ cho anh biết ý kiến của tôi". Anh ta nói chuyện với phái thiểu số rất thân thiện, hoàn toàn khác khi nói với phái đa số. Hôm nay Xô-côn muốn đi,

1) — đảo chính.

2) Có ý nói tới các uỷ viên theo xu hướng điều hoà trong Ban chấp hành trung ương — V.A. Nô-xcốp, L. E. Gan-pê-rin, L.B. Cra-xin.

nhưng hiện giờ chúng tôi đang băn khoăn. Nếu có lợi cho mình thì chỉ riêng những uỷ viên "mềm dịu" cũng có thể quyết định không được chuyển phiếu bầu, và như vậy thì Xô-côn không nên ra đi, sẽ thừa một phiếu, và lại cần phải ủng hộ Lê-nin. Nhưng nếu không có cơ sở để nghĩ rằng đại hội sẽ kết thúc bằng một cuộc đảo chính, thì Xô-côn không cần phải ở lì mãi tại đây. Trong trường hợp thứ nhất, các đồng chí hãy đánh điện: "Geld folgt"¹⁾ (có nghĩa Xô-côn phải đi ngay); trong trường hợp thứ hai: "Brief folgt"²⁾ (có nghĩa là Xô-côn phải ở lại nước ngoài). Địa chỉ để đánh điện...³⁾

Các đồng chí hãy trả lời ngay bằng cả thư nữa và hết sức tỉ mỉ. Hãy nói rõ thời hạn một cách chính xác hơn. Hãy chuẩn bị phòng ở, nghĩa là thế nào? Liệu các đồng chí cũng có nghĩ rằng tất cả những "người cứng rắn như đá" có thể ra đi mà tất cả lại không rơi vào tay "bọn Ma-tơ-rê-na" vừa mềm vừa cứng không? Ví dụ, nếu Va-len-tin ở lại, mà những người khác ra đi thì anh ta có thể làm được nhiều chuyện lắm. — Nếu vậy, có thể sự có mặt của Xô-côn ở Nga sẽ là cần thiết. Các đồng chí hãy suy xét kỹ mọi mặt. Lúc này chúng tôi không tán thành thái độ lạc quan của các đồng chí về Ban chấp hành trung ương, nhưng chúng tôi lại lạc quan về thắng lợi của chúng ta.

Nếu là đại hội toàn thể thì Cô-lơ hãy một lần nữa ráng hết sức kéo Lan đến đây và giải thích cho Lan biết rằng việc anh ta (Lan) chuyển phiếu cho Cô-ni-a-ga hoặc cho Bô-ri-xơ có thể có nghĩa là một coup d'état và có nghĩa là Lê-nin rút ra để tiến hành một cuộc chiến đấu quyết liệt.

*Viết ngày 19 tháng Sáu 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Mát-xcơ-va
In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

*Theo đúng bản viết tay của
N.C. Crúp-xcai-a, đã được
V.I. Lê-nin sửa và viết thêm*

- 1) — "Tiền gửi theo".
- 2) — "Thư gửi theo".
- 3) Trong bản thảo bỏ trống để ghi địa chỉ.

265

GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"

20.VI.1904

GỬI CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG CỦA
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Các đồng chí kính mến

Đồng chí Li-a-đốp được các đại diện Ban chấp hành trung ương ở nước ngoài cử làm thủ quỹ của Ban chấp hành trung ương (địa chỉ của ban phát hành). Chúng tôi đề nghị nộp tiền cho đồng chí ấy và cũng yêu cầu giấy biên nhận của đồng chí ấy.

Các uỷ viên Ban chấp hành trung ương *N. Lê-nin*
B. Glê-bốp

Viết ở Giơ-ne-vơ (địa phương)

*In lần đầu, theo đúng bản viết
tay chưa biết do ai chép, có chữ
ký của V.I. Lê-nin*

266

GỬI PHÂN BAN Ở PA-RI CỦA ĐỒNG MINH DÂN CHỦ - XÃ HỘI CÁCH MẠNG NGÀ Ở NƯỚC NGOÀI

Gửi phân ban ở Pa-ri

Bởi vì người theo phái Bun mà chi bộ nói tới²⁶⁷, không yêu cầu Ban chấp hành trung ương (anh ta có đầy đủ quyền hạn làm việc này, theo như §... của điều lệ Đảng ta), cho nên

Ban chấp hành trung ương thấy không cần thiết phải tiến hành điều tra về cái sự việc có lẽ do sự hiểu lầm thông thường gây ra.

Viết cuối tháng Sáu — đầu tháng Bảy 1904 tại Thụy-sĩ

In lần đầu năm 1930 trong Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

267

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

26.7.04.

Đồng chí Vla-đi-mia Đmi-tơ-ri-ê-vích thân mến! Cảm ơn đồng chí đã gửi bức thư đề ngày 23.7.04 nói về công việc²⁶⁸. Tôi trả lời theo thứ tự.

Về vấn đề đường lối chung, cũng như trước đây, tôi vẫn tán thành một nền hoà bình có vũ trang, tán thành rút lui có phần kháng (như chúng tôi đã nói với Ni-na Lvóp-na khi có mặt đồng chí và Mác-tun Ni-cô-la-ê-vích), tóm lại, vẫn tán thành sách lược cũ. Phản đối mọi hành vi phá hoại, công bố, cổ động, đồng thời không tạo ra một cơ gì cho coup d'état¹⁾ mà họ mong muốn. Về chi tiết của những biện pháp riêng biệt, đồng chí ở tại chỗ sẽ thấy rõ hơn.

Việc không cấp giấy tờ cho các phái viên của Ban chấp hành trung ương, chính là *lỗi* của Bô-ri-xơ, người lên đường cuối cùng²⁶⁹. Tôi đã viết thư cho Mác-tun Ni-cô-la-ê-vích rằng tôi khuyên nên *giải thích* cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương thấy yêu sách về giấy tờ là *phi lý*: đã viết thư cho Bô-ri-xơ hai lần rồi, *có tin về việc đồng chí ấy bị bắt*, có lẽ nào lại chờ thư trả lời từ nước Nga trong 1/2 năm ?? Đồng chí hãy phản đối đi — ma de facto đồng chí sẽ làm tất cả.

Về vấn đề tài chính tôi lo ngại rằng chúng ta uống công xây

1) — đảo chính.

dựng tủ sách: chỉ cần sống, không cần béo. Đồng chí còn nhớ là tôi đã nói với đồng chí điều đó chứ? Thế là 300 frs đã tiêu tan mất!! Ôi, đồng chí hãy coi chừng, đừng quá say mê tủ sách²⁷⁰, hãy nghĩ tới *cái chung*.

Tôi gửi I-gnat lời chào nồng nhiệt. Đồng chí ấy có khoẻ không?

Tôi rất lo lắng cho Ni-na Lvóp-na. Nếu biết được điều gì đồng chí hãy viết thư ngay cho nhé.

Theo tôi, nhất thiết phải công bố thư trả lời Plê-kha-nốp (*thành cuốn sách nhỏ*, chứ không phải truyền đơn, với một lời tựa ngắn), nếu Cơ quan ngôn luận trung ương không đăng sau khi đã công bố tất cả những lời phản kháng. Và **đừng trì hoãn** việc đó, nếu không thì sẽ mất ý nghĩa²⁷¹.

Siết chặt tay đồng chí và gửi lời chào Vê-ra Mi-khai-lốp-na và tất cả các bạn bè.

N. Lê-nin của đồng chí

Hãy viết thư cho tôi (và gửi báo) qua *Meiringen, postlagernd*¹⁾.

Viết tại Thụy-sĩ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

268

GỬI I-U. Ô. MÁC-TỐP, THƯ KÝ HỘI ĐỒNG ĐẢNG

Trả lời đồng chí Mác-tốp

Đồng chí kính mến! Tôi đã nhận được thư không đề ngày tháng của đồng chí trong thời gian đi du lịch, không có sẵn trong tay các biên bản của Hội đồng. Dù thế nào tôi cũng cho rằng về nguyên tắc hoàn toàn không được phép và không hợp pháp việc

1) — Mây-rin-ghen, hòm thư lưu.

các uỷ viên Hội đồng phát biểu hoặc thoả thuận ở ngoài cuộc họp của Hội đồng về bất kỳ một việc nào thuộc thẩm quyền của Hội đồng. Vì vậy tôi không thể thực hiện đề nghị của đồng chí về việc bầu các uỷ viên dự khuyết được. Nếu tôi không làm thì Hội đồng đã quyết định là tất cả các uỷ viên Hội đồng sẽ đại diện cho đảng ta tại đại hội²⁷². Như vậy là vấn đề đó đã được quyết định. Nếu một người nào đó trong số các uỷ viên Hội đồng không thể đi được, thì theo tôi, có thể thay thế người ấy bằng một người khác: dĩ nhiên tôi không biết theo thủ tục của các đại hội quốc tế, liệu việc thay thế như vậy có được chấp nhận không, nhưng theo điều lệ của đảng ta và theo tập quán của đảng ta, tôi thấy không có gì cản trở việc thay thế như vậy cả. Riêng tôi cũng không thể đi dự được và muốn được thay thế bằng đồng chí Li-a-đốp, đại biểu của Ban chấp hành trung ương và đồng chí Xéc-gây Pê-tơ-rô-vich, uỷ viên ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va.

Gửi lời chào dân chủ - xã hội

N. Lê-nin, uỷ viên Hội đồng

P.S. Về việc thông báo cho Ban chấp hành trung ương, tôi sẽ viết thư cho các phái viên ở Giơ-ne-vơ, những người hiện đang chỉ đạo mọi việc trong lúc tôi vắng mặt.

Viết ngày 10 tháng Tám 1904

ở Thụy-sĩ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

269

GỬI M.C. VLA-ĐI-MI-RỐP

Chuyển cho Phrết

Đồng chí thân mến! Tôi đã nhận được bức thư cuối cùng của đồng chí. Tôi viết theo địa chỉ cũ, mặc dù tôi sợ rằng thư sẽ

không đến nơi; bức thư trước đã được trả lời khá cặn kẽ. Sự tín nhiệm theo tình đồng chí thể hiện rõ trong tất cả các thư của đồng chí, thúc đẩy tôi viết thư riêng cho đồng chí. Bức thư này viết không phải nhân danh ban lãnh đạo và không phải để gửi cho ban chấp hành.

Tình hình trong ban chấp hành của các đồng chí — một ban chấp hành suy yếu vì thiếu người, thiếu sách báo, hoàn toàn thiếu tin tức — giống như tình hình ở toàn bộ nước Nga. Đâu đâu cũng thiếu người kinh khủng, trong các ban chấp hành của phái thiểu số càng thiếu hơn so với trong các ban chấp hành của phái đa số, đâu đâu cũng thấy có sự tản mạn hoàn toàn, một tâm trạng chung nặng nề, sự bực dọc, sự trì trệ trong công tác tích cực. Bắt đầu từ đại hội II, người ta đã xé đảng ra từng mảnh và giờ đây người ta làm rất nhiều việc theo hướng đó; sách lược của phái thiểu số đã làm cho đảng suy yếu một cách kinh khủng. Sách lược này đã làm tất cả những gì có thể làm được để làm mất uy tín của Ban chấp hành trung ương, bắt đầu bằng việc công kích nó ngay tại đại hội, tiến hành việc này một cách mạnh mẽ cả trên báo chí lẫn trên lời nói, sách lược này làm mất uy tín của Cơ quan ngôn luận trung ương càng nhiều hơn, biến nó từ cơ quan của đảng thành cơ quan thanh toán cá nhân với phái đa số. Nếu đồng chí đọc báo "Tia lửa" thì chẳng cần phải nói với đồng chí về điều đó. Chạy theo những sự bất đồng hiện nay, họ đã đề ra khẩu hiệu "thủ tiêu thời kỳ thứ tư — thời kỳ "Tia lửa" và họ đốt hết tất cả những gì mà mới hôm qua còn sùng bái, hoàn toàn xuyên tạc triển vọng, giải thích xu hướng "Tia lửa" giống như những kẻ thù hung ác nhất để giải thích trước kia. Những cán bộ đảng nào còn nhớ những gì mà hôm qua họ đã bảo vệ, thì không đi theo Cơ quan ngôn luận trung ương. Đại đa số các ban chấp hành đều theo quan điểm của phái đa số tại đại hội, và những mối quan hệ tinh thần của họ với cơ quan ngôn luận của Đảng ngày càng bị cắt đứt.

Nhưng tình hình hiện nay có ảnh hưởng đến công tác tích cực và kim hãm nó đến mức hàng loạt cán bộ đảng có tâm trạng

như sau: lao vào công tác tích cực, hoàn toàn xa lánh toàn bộ cuộc đấu tranh nội bộ khốc liệt đang diễn ra trong đảng. Họ muốn nhắm mắt bịt tai, giấu đầu dưới cánh viện đến công tác tích cực, họ bỏ chạy và trốn tránh khỏi tất cả những gì mà giờ đây nếu là đảng viên thì không thể bỏ qua được. Một bộ phận Ban chấp hành trung ương đã giữ một lập trường "điều hoà" như vậy, cố lờ đi không nói đến những sự bất đồng ngày càng tăng, cố lờ đi không nói đến cái thực tế là đảng bị tan rã. Phái đa số (không điều hoà) nói rằng: cần phải sớm tìm ra một lối thoát nào đó, cần phải bằng cách này hoặc cách khác thoả thuận với nhau, cần phải cố tìm ra một khuôn khổ trong đó cuộc đấu tranh tư tưởng diễn ra ít nhiều bình thường, cần phải có một đại hội mới. Phái thiểu số chống lại đại hội, họ nói rằng: đại đa số trong đảng chống lại chúng ta, và đại hội không có lợi cho chúng ta; phái đa số "điều hoà" cũng chống lại đại hội, họ sợ sự phần nộ ngày càng tăng của tất cả mọi người đối với cả Cơ quan ngôn luận trung ương lẫn Ban chấp hành trung ương. Nếu nghĩ rằng đại hội chỉ có thể dẫn đến phân liệt, thì như vậy có nghĩa là thừa nhận rằng chúng ta hoàn toàn không có đảng, ý thức đảng của tất cả chúng ta kém đến mức không thể thắng nổi lẽ thói tiểu tổ cũ. Về mặt này, ý kiến của chúng ta về đối phương của chúng ta còn tốt hơn là ý kiến của bản thân họ về họ. Đương nhiên là không thể đoán chắc điều gì, nhưng cần phải cố giải quyết cuộc xung đột và tìm ra lối thoát bằng biện pháp của đảng. Dù sao phái đa số cũng không muốn phân liệt, nhưng tiếp tục làm việc trong những điều kiện như hiện nay thì ngày càng không thể được. Đã có hơn 10 ban chấp hành tuyên bố tán thành đại hội (Pê-téc-bua, Tve, Mát-xơ-va, Tu-la, Xi-bi-ri, Cáp-ca-dơ, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Ni-cô-lai-ép, Ô-đét-xa, Ri-ga, A-xtơ-ra-khan)²⁷³, nhưng ngay cả khi đại đa số các ban chấp hành tuyên bố tán thành đại hội, thì cũng không thể triệu tập đại hội gấp như vậy, bởi vì cả Cơ quan ngôn luận trung ương lẫn Ban chấp hành trung ương, có lẽ cả Hội đồng nữa sẽ chống lại ý muốn của đa số các đồng chí ở Nga.

Về vấn đề sách báo, một đồng chí trong Ban chấp hành trung

ương — người đã trao đổi về vấn đề đó — đã trả lời rằng sách báo được gửi đều đặn cho ban chấp hành của các đồng chí. Có lẽ có sự lầm lẫn gì đấy. Chúng tôi đã hai lần cử người đến chỗ các đồng chí, nhưng ở Nga người ta lại đưa họ đến những nơi khác. Hễ có dịp chúng tôi sẽ cố gắng gửi những sách báo mới.

Gửi lời chào đồng chí Lê-nin

Viết ngày 15 tháng Tám 1904

ở Thụy-sĩ

Gửi đến Gô-men

In lần đầu năm 1934 trên

tạp chí "Lưu trữ đỏ", số 1

Theo đúng bản sao do N.C. Crúp-

xcai-a viết

270

GỬI V.Đ. BÔN-TƠ - BRU-Ê-VÍCH

Đồng chí Vla-đi-mia Đmi-tơ-ri-ê-vích thân mến! Tôi đã nhận được thư của đồng chí và vội vã trả lời. Tôi không thể nào hiểu nổi vì sao chỗ đồng chí lại xảy ra chuyện xích mích và thực chất vấn đề ở chỗ nào²⁷⁴. Tôi không hiểu tại sao không bán 20 - 30 số "Bình minh", và "trước hạn" ở chỗ nào. Việc đó tôi thiết tưởng là vấn đề riêng của công tác phát hành, vấn đề này hoàn toàn thuộc quyền của người phụ trách ban phát hành, tức là đồng chí. Hôm nay tôi sẽ viết thư ngay cho Mác-tư-ni-cô-la-ê-vích để thử dàn xếp sự xích mích đó. Đồng chí thật là phí công khi quá bận tâm về những lời lẽ cá biệt, thậm chí những lời lẽ gay gắt, thậm chí những lời lẽ không đúng đắn. Chính đồng chí cũng thấy rằng mọi người đều hết sức lo lắng — lỗi ở đây là tại tình hình xấu xa do bọn phản bội mới ở trong Ban chấp hành trung ương gây ra. Có lẽ chúng ta sẽ nhanh chóng giải quyết được triệt để toàn bộ vấn đề đó và bắt đầu một công việc mới, — khi đó sẽ không còn cơ sở cho những cuộc xung đột vụn vặt nữa. Còn bây giờ thì phải cố gắng chịu đựng, và đối với những lời lẽ gay gắt

tôi sẽ trả lời bằng những câu nói đùa về "con tàu phóng ngư lôi đang công kích"²⁷⁵. Tôi hoàn toàn hiểu nổi bức tức của đồng chí, nhưng ngoài những lời nói đùa ra, ở đây không thể nghĩ ra được cái gì khác. Xảy ra tranh luận kéo dài việc giải quyết công việc, viết thư về đây, chỉ có thể thôi. Mong đồng chí hãy áp dụng *tất cả mọi biện pháp* để xúc tiến gấp việc xuất bản

- 1) cuốn sách nhỏ của Ri-a-đô-vôi và Ga-léc-ca,
- 2) tuyên bố của đồng chí kèm theo các tài liệu,
- 3) cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca được gửi đi ngày hôm nay²⁷⁶.

I-li-a thế nào? Đồng chí ấy hôm qua ở chỗ tôi, tôi đã kể cho đồng chí ấy về tình hình²⁷⁷, nhưng đồng chí ấy vẫn chưa quyết định. Họ đã đưa đồng chí ấy 1) bức thư của tôi nói về bản hiệp nghị ngày 26.5.04, 2) lời phản kháng bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương²⁷⁸ và 3) thư nói về sự phản kháng chưa¹⁾? *Nhất định phải đọc cho cả đồng chí ấy lẫn tất cả các thợ xếp chữ, không được trì hoãn việc ấy.*

Công việc với xưởng in hợp tác đã thu xếp ổn chưa²⁷⁹? Hãy xúc tiến gấp.

I-li-a truyền lại tin đồn rằng Glê-bốp có đơn xin từ chức của Tô-ra-vin-xki. Chúng ta hãy xem *và sẽ kiểm tra.*

Nhưng thật là những kẻ ranh ma, đúng không? 5 và 4 người tranh luận; hai trong số 5 người bỏ ra đi, chấp nhận hai trong số 4 người, — khi đó nhóm ba người lẽ ra bỏ ra đi thì lại tiến hành coup d'état²⁸⁰!!

N. Lê-nin của đồng chí

*Viết khoảng từ 18 đến 31
tháng Tám 1904 ở Thụy-sĩ
Gửi đến Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr. 508 - 510, 503 - 507; t.9, tr.27 - 29, 30 - 32.

271

GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"

Gửi Cơ quan ngôn luận trung ương
Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga

24/VIII.04.

Các đồng chí kính mến! Vì ở khá xa Giơ-ne-vơ nên hôm nay tôi mới được biết rằng ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương dự định đăng "bản tuyên bố" mạo nhận là đã được Ban chấp hành trung ương thông qua.

Tôi thấy có nghĩa vụ phải báo trước cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương biết rằng ngay từ ngày 18.VIII.04 tôi đã tuyên bố phản đối tính chất hợp lệ của bản tuyên bố đó¹⁾, tức là phản đối tính chất hợp lệ của quyết định về vấn đề đó, mạo nhận là đã được đa số trong Ban chấp hành trung ương thông qua.

Hiện nay có sáu uỷ viên Ban chấp hành trung ương (vì đồng chí Mi-tơ-rô-phan từ chức và vì hai đồng chí Dơ-vê-rép và Va-xi-li-ép, theo tin đồn, thì mới bị bắt).

Theo tôi biết thì rất có thể là chỉ có ba trong số sáu uỷ viên đã dám phát biểu thay cho toàn thể Ban chấp hành trung ương và thậm chí phát biểu mà không thông qua hai đại diện ở nước ngoài là những người bị ràng buộc bởi hiệp nghị chính thức ngày 26.V.04 (hiệp nghị đó do Glê-bốp, Dơ-vê-rép và tôi ký).

Khi gửi kèm theo đây bản sao lời tuyên bố của tôi ngày 18.VIII.04, tôi cần phải tuyên bố rằng ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương sẽ phải chịu trách nhiệm về việc đưa lên báo *toàn bộ sự việc đáng tiếc và sự xung đột* trong trường hợp cho công bố "bản tuyên bố" trước khi giải quyết việc này trong nội bộ Ban chấp hành trung ương do có sự phản kháng của tôi về hiệu lực của nghị quyết.

1) Xem "Gửi năm uỷ viên Ban chấp hành trung ương" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.27 - 29).

N. Lê-nin, uỷ viên Ban chấp hành trung ương và đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương

P.S. Dù thế nào tôi cũng cho rằng dứt khoát phải hoãn việc công bố "bản tuyên bố" lại cho đến khi tôi giải thích cặn kẽ với đồng chí Glê-bốp; theo tôi biết thì đồng chí này hôm nay rời Béc-lanh đi Giơ-ne-vơ. Là một uỷ viên Ban chấp hành trung ương, nhưng tôi không được biết ngay cả nghị quyết của Ban chấp hành trung ương về việc công bố bản tuyên bố đó nói chung.

Nếu như ban biên tập vẫn quyết định công bố bản tuyên bố đó thì tôi cho rằng ban biên tập phải có nhiệm vụ về mặt tinh thần cũng phải công bố cả bản kháng nghị của tôi phản đối tính hợp lệ của bản tuyên bố đó.

Viết ở Thụy-sĩ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản sao do N.C.

Crúp-xcai-a viết

272

**THƯ GỬI CÁC ỦY VIÊN CÁC BAN
CHẤP HÀNH CỦA
PHÁI ĐA SỐ VÀ TẤT CẢ NHỮNG
NGƯỜI ỦNG HỘ
TÍCH CỰC PHÁI ĐA SỐ Ở NGA KÈM
THEO BỨC THƯ
GỬI L.A. PHÔ-TI-Ê-VA**

Li-đi-a A-lếch-xan-đrốp-na thân mến!

Chị làm ơn gửi càng nhanh càng tốt (nên gửi ngay hôm nay) bức thư sau đây cho tất cả *bạn bè của chúng ta ở Nga*:

"Các đồng chí hãy bắt tay ngay vào việc thu thập và gửi tất cả mọi tài liệu theo các địa chỉ của chúng tôi có ghi chú thêm: chuyển cho Lê-nin. Tiền cũng hết sức cần. Các sự biến trở nên ngày càng căng thẳng thêm. Phải thiếu số rõ ràng là đang câu kết với một bộ phận Ban chấp hành trung ương chuẩn bị một cuộc đảo lộn lớn. Chúng tôi đang chờ đợi điều xấu nhất. Sẽ có những tin chi tiết trong những ngày sắp tới".

Đồng chí hãy gửi ngay bức thư này đến 1) *Pê-téc-bua* theo địa chỉ của Mư-sơ, 2) đến *Tve*, 3) đến *Ô-đét-xa* (theo cả hai địa chỉ), 4) đến *Ê-ca-tê-ri-nô-xláp*, 5) đến Xi-bi-ri, 6) đến U-ran, 7) đến *Ri-ga* (theo cả hai địa chỉ), 8) cho Rô-da, 9) đến Ni-giơ-ni (địa chỉ gửi thư: gửi Thư viện của câu lạc bộ mọi tầng lớp, trong cuốn sách mỏng), 10) đến Xa-ra-tốp (theo địa chỉ của Gô-lu-bép) và nói chung theo tất cả những địa chỉ của các bạn bè có thể hoàn toàn tin tưởng được.

Chúc mọi sự tốt lành.

Lê-ông¹⁾ không nên đi vội như vậy, sẽ lấy được giấy tờ cho chị ấy, nhưng không thể sớm hơn trong vòng hai ngày tới²⁾.

Viết sớm nhất là ngày 28 tháng

Tám 1904 ở Thụy-sĩ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

273

GỬI V.A. NÔ-XCỐP

Gửi uỷ viên Ban chấp hành trung ương
đồng chí Glê-bốp

30.8.04.

Đồng chí kính mến! Tôi không thể tham gia vào việc biểu quyết — do đồng chí đề xuất — về việc bỏ sung²⁸¹ chùng nào

1) Chưa xác định được là nói về ai.

2) Đoạn in chữ nhỏ là của N.C. Crúp-xcai-a.

còn chưa nhận được thư của đồng chí trả lời bản kháng nghị của tôi ngày 18.8.04.¹⁾ và những tin tức chi tiết về các nghị quyết do cái tự xưng là Ban chấp hành trung ương thông qua. Hiện nay tôi không thể về Giơ-ne-vơ được.

Ủy viên Ban chấp hành trung ương Lê-nin

Viết ở Thụy-sĩ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

274

GỬI V.A. NÔ-XCỐP

Gửi đồng chí Glê-bốp. Để trả lời bức thư của đồng chí đề ngày 30.8.04, chúng tôi xin báo cho đồng chí biết rằng tính chất hợp pháp và hiệu lực của những nghị quyết của Ban chấp hành trung ương mà đồng chí viện vào đã bị một uỷ viên Ban chấp hành trung ương là đồng chí Lê-nin bác bỏ. Với tư cách là các phái viên của Ban chấp hành trung ương, những người đã am hiểu toàn bộ diễn biến cuộc xung đột trong nội bộ Ban chấp hành trung ương, về phía mình, chúng tôi cũng bác bỏ tính chất hợp pháp của nghị quyết đó và tuyên bố rằng nghị quyết của Ban chấp hành trung ương không thể thừa nhận là hợp pháp được, vì nó bắt đầu bằng việc thông báo một sự việc rõ ràng là không đúng: chính chúng tôi đã gặp ở ngoài nước này hai uỷ viên Ban chấp hành trung ương không được biết về cuộc hội nghị của Ban chấp hành trung ương. Vì đồng chí đã có lần thông báo cho chúng tôi một điều hoàn toàn không đúng sự thực (về việc cái tự xưng là

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 27 - 29.

Ban chấp hành trung ương ngăn cấm cuốn sách của đồng chí Lê-nin¹⁾, cho nên chúng tôi lại càng hoài nghi những lời tuyên bố do đồng chí phát ra. Vì thế chúng tôi đề nghị đồng chí báo ngay cho chúng tôi biết những tài liệu chính xác để kiểm tra tính chất hợp pháp của nghị quyết của Ban chấp hành trung ương (thành phần hội nghị* và những tuyên bố thành văn của từng uỷ viên tham dự). Hoàn toàn không hề có ý định chống lại những nghị quyết hợp pháp của đa số thực sự trong Ban chấp hành trung ương, nhưng chừng nào chúng tôi còn chưa được chứng minh cho thấy rõ tính chất hợp pháp đó thì chúng tôi vẫn sẽ không chú ý tới tất cả những lời tuyên bố của đồng chí.

Viết ngày 30 hoặc 31

tháng Tám 1904 ở Thụy-sĩ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

275

GỬI M.N. LI-A-ĐỐP

Để giải thích sự việc²⁸², tôi bổ sung thêm: 1) rằng Ô-xi-pốp "bỏ ra khỏi cuộc hội nghị trước", đó là một sự *dối trá rõ ràng*, bởi vì Glê-bốp, *có mặt tại hội nghị đó*, đã đích thân ký bản giao ước

* Để tránh những sự giải thích đối trá, chúng tôi tuyên bố rằng sau lời tuyên bố không đúng đã được đăng (trong bản tuyên bố) về thành phần của hội nghị, chúng tôi hoàn toàn không có điều kiện nào khác để tìm hiểu sự thật như đã tìm hiểu thành phần của hội nghị.

1) Đây là nói về cuốn sách của V.I. Lê-nin "Một bước tiến, hai bước lùi" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr.215 - 502).

V.904., trong đó có nói tới... các uỷ viên Ban chấp hành trung ương, tức là cả Ô-xi-pốp ở trong số đó.

2) về việc từ chức của Tơ-ra-vin-xki tôi *chưa hề* được báo tin chính thức.

*Viết ngày 1 tháng Chín 1904
ở Thụy-sĩ
Gửi đến Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu theo đúng bản
sao do chính tay
L.P. Man-đen-stam viết*

276

GỬI I-U. Ô. MÁC-TỐP, THƯ KÝ HỘI ĐỒNG ĐẢNG

gửi đồng chí Mác-tốp

2/IX.04.

Đồng chí kính mến! Đáp lại thư ngày 31.VIII.04 của đồng chí mời dự phiên họp của Hội đồng, tôi cần phải tuyên bố rằng trước khi tất cả các uỷ viên Ban chấp hành trung ương kiểm tra tính chất hợp pháp của thành phần Ban chấp hành trung ương và của cuộc hội nghị mới đây mà người ta gọi là cuộc hội nghị thường kỳ, tôi không thể coi mình cũng như đồng chí Glê-bốp có quyền đại diện cho Ban chấp hành trung ương trong Hội đồng đảng được. Cho đến khi có một sự kiểm tra như vậy, tôi coi mọi hành động chính thức của đồng chí Glê-bốp (mà việc tham gia Hội đồng cũng là một hành động chính thức) đều là *bất hợp pháp*.

Tôi chỉ xin vạch ra một điều *sai sự thực rành rành* và một điều *sai lầm* trong "việc kiểm tra" thành phần Ban chấp hành trung ương, do ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương tiến hành tại "phiên họp" của họ... tháng Bảy. 1) Về vấn đề từ chức của Mi-tơ-rô-pha-nốp, tôi có bản tuyên bố thành văn của đồng chí Ô-xi-pốp. Về vấn đề từ chức của Tơ-ra-vin-xki, tôi chưa hề bao giờ nhận được của ai một bản tuyên bố chắc chắn thành văn nào hết. Ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương ít ra thì cũng đã chấp nhận sự

từ chức quá sớm, chưa hỏi ý kiến các uỷ viên khác. 2) Về việc từ chức khét tiếng của đồng chí Ô-xi-pốp thì tôi có văn bản thông báo của uỷ viên Ban chấp hành trung ương Va-xi-li-ép về cuộc tranh luận của đồng chí ấy với đồng chí Va-len-tin và về nghị quyết đưa ra xem xét cuộc tranh luận đó tại cuộc hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương. Về việc từ chức của Ô-xi-pốp tôi cũng không nhận được một thông báo nào. Lời tuyên bố của ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương nói rằng Ô-xi-pốp đã chính thức tuyên bố bỏ ra khỏi cuộc hội nghị thường kỳ trước của Ban chấp hành trung ương là *một sự dối trá rõ ràng*, và bản giao ước do Dơ-vê-rép và Glê-bốp ký ngày 26.V.04 là một tài liệu bác bỏ sự dối trá đó. Trong bản giao ước tiến hành *hàng mấy tháng trời* sau "cuộc hội nghị thường kỳ trước của Ban chấp hành trung ương" và sau khi Ô-xi-pốp tham gia cái được gọi là Ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua, người ta thừa nhận thành phần Ban chấp hành trung ương gồm 9 uỷ viên, tức là *có cả Ô-xi-pốp*.

Uỷ viên Ban chấp hành trung ương N. Lê-nin

*Viết ở Thụy-sĩ
Gửi đến Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

*Theo đúng bản sao do chính tay
N.C. Crúp-xcai-a viết*

277

GỬI V.A. NÔ-XCỐP¹⁾

2.IX.04.

Trả lời đồng chí Glê-bốp

Đồng chí kính mến! Yêu cầu cho tôi biết là đồng chí có định trả lời bức kháng nghị của tôi về bản nghị quyết do cái gọi là đa số Ban chấp hành trung ương thông qua, hay không?

1) Trên bức thư của V.A. Glê-bốp đề ngày 31.VIII. 04, mà mặt sau là lá thư trả lời này, V.I. Lê-nin viết: "trả lại gấp!!".

Đồng chí Ô-xi-pốp đã tuyên bố bỏ về tại "cuộc hội nghị thường kỳ trước của Ban chấp hành trung ương" nào?

Các uỷ viên Ban chấp hành trung ương không có mặt khi Ô-xi-pốp tuyên bố đã được thông báo về điều này cụ thể là bao giờ và do ai?

Đồng chí Va-len-tin đã báo cáo với Ban chấp hành trung ương về những sự giải thích của đồng chí ấy, của Va-len-tin, với đồng chí Va-xi-li-ép về sự bỏ về tưởng tượng của đồng chí Ô-xi-pốp chưa?

Đồng chí Tơ-ra-vin-xki đã thông báo chính thức về việc từ chức của mình bao giờ và cho ai? Tôi đề nghị báo cho tôi biết bản sao của thông báo đó và tất cả những điều chi tiết. Có thể là ai đó đã viết thư cho tôi về vấn đề đó, nhưng thư bị thất lạc chăng?

Từ nay cho đến khi *tất cả* các uỷ viên Ban chấp hành trung ương "kiểm tra" tính hợp pháp (của thành phần Ban chấp hành trung ương và nghị quyết của nó ngày... tháng Bảy), tôi vẫn không coi mình lẫn đồng chí Glê-bốp có quyền đại diện cho Ban chấp hành trung ương tại Hội đồng đảng.

Uỷ viên Ban chấp hành trung ương *N. Lê-nin*

Viết ở Thụy-sĩ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

278

GỬI CÁC CÔNG NHÂN SẮP CHỮ NHÀ IN CỦA ĐẢNG

Các đồng chí kính mến! Tôi hy vọng là các đồng chí sẽ không chậm trễ thực hiện yêu cầu của đồng chí Ga-léc-ca²⁸³. Vấn đề về quyền của đồng chí ấy đối với cuốn sách mỏng của mình thật hết sức hiển nhiên và hết sức cách xa cuộc xung đột hiện nay, thành

thứ tôi thấy có lẽ không cần thiết phải dừng lại lâu hơn nữa ở vấn đề này.

Uỷ viên Ban chấp hành trung ương *N. Lê-nin*

Viết ngày 2 hoặc 3

tháng Chín 1904 ở Thụy-sĩ

In lần đầu theo đúng bản thảo

Gửi đến Giơ-ne-vơ

279

GỬI I.X. VI-LEN-XKI

Gửi đồng chí I-li-a phụ trách nhà in của đảng
và các công nhân sắp chữ của đảng

Không kể tôi vấn đề về tính hợp pháp của những đòi hỏi của đồng chí Glê-bốp (tất cả những tài liệu về vấn đề này tôi đã chuyển cho các đồng chí Ô-lin, Bôn-tơ - Bru-ê-vích và Li-a-đốp), tôi thấy cần phải tuyên bố rằng *vô luận thế nào* đồng chí phụ trách và các công nhân sắp chữ cũng bắt buộc phải trả lại cuốn sách mỏng của Ri-a-đô-vôi và Ga-léc-ca cho các tác giả của nó vì những lý do sau đây:

1) cuốn sách mỏng đó in hoàn toàn bằng tiền của các tác giả, nó thuộc toàn quyền sở hữu của họ.

2) các phái viên của Ban chấp hành trung ương đã ra chỉ thị về việc sắp chữ và in cuốn sách mỏng đó tại nhà in của đảng rất lâu trước khi đồng chí Glê-bốp xuất hiện với những "cải cách" của đồng chí ấy. Những nghị quyết tiếp theo đó mặc dù là của các cuộc hội nghị hợp pháp của Ban chấp hành trung ương cũng hoàn toàn không thể huỷ bỏ được những chỉ thị hợp pháp đã được đưa ra của các nhân vật là phái viên của Ban chấp hành trung ương.

3) các tác giả hoàn toàn không hề có ý đòi đề trên cuốn sách rằng cuốn sách này in tại nhà in của đảng.

Tôi cho việc từ chối trả lại ngay cuốn sách mỏng đó cho các

tác giả, thật là một sự chiếm đoạt công nhiên quyền sở hữu của người khác.

Ủy viên Ban chấp hành trung ương *N. Lê-nin*

*Viết khoảng từ 5 đến 13
tháng Chín 1904 ở Thụy-sĩ
Gửi đến Giơ-ne-vơ*

In lần đầu theo đúng bản thảo

280

GỬI I-U. Ô. MÁC-TỐP, THƯ KÝ HỘI ĐỒNG ĐẢNG

Bản sao

Gửi đồng chí Mác-tốp

7.9.04.

Đồng chí kính mến! Nhân những bản sao mà đồng chí gửi cho tôi, cần phải nói rằng Hội đồng tôn công vô ích nhắc lại lời mời, một khi tôi đã trả lời từ chối rồi. Chưa bao giờ tôi bày tỏ nguyện vọng muốn chuyển việc xem xét "cuộc xung đột" trong nội bộ Ban chấp hành trung ương ra bàn ở Hội đồng cả. Ngược lại, tôi đã tuyên bố thẳng trong những bức thư gửi cả đồng chí Glê-bốp lẫn đồng chí Mác-tốp rằng chỉ có toàn thể uỷ viên Ban chấp hành trung ương mới có thẩm quyền kiểm tra tính hợp pháp của thành phần Ban chấp hành trung ương. Cả về mặt điều lệ Hội đồng cũng hoàn toàn không được uỷ quyền xét xử những cuộc xung đột trong nội bộ Ban chấp hành trung ương¹⁾.

Sau khi ban thường vụ của đại hội quốc tế chấp nhận việc tôi uỷ nhiệm lại quyền đại biểu của tôi²⁸⁴, thì tôi không còn trách nhiệm báo cáo gì hết với bất kỳ Hội đồng nào. Tôi sẵn sàng vui

1) Xem tập này, tr.466 - 468.

lòng giải thích (bằng văn bản hoặc trên báo chí) về những vấn đề *nhất định* nào đó cho bất kỳ người nào muốn¹⁾.

Ủy viên Ban chấp hành trung ương *N. Lê-nin*

*Viết ở ngoại ô Giơ-ne-vơ
Gửi đến Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

281

GỬI V.Đ. BÔN-TƠ - BRU-Ê-VÍCH

13.9.04.

Vla-đi-mia Đmi-tơ-ri-ê-vích thân mến! Theo tôi, đồng chí *đừng nộp* đơn từ gì cả, như chúng ta đã quyết định²⁸⁵.

Đồng chí hãy dán thêm vào cuốn sách mỏng²⁾ một tờ giấy, trên đó đồng chí hãy in 1) bản công bố về nhà xuất bản của đồng chí (ngay ở mặt sau); 2) lời tuyên bố về việc cấm Bô-ri-xơ (như đã xếp chữ); 3) bức thư (ấy) của Bô-ri-xơ²⁸⁶ đề ngày 12.IX, bỏ phần tái bút; 4) phần thêm vào bức thư một đoạn ngắn, đại khái như sau:

"Đường lối chính trị của những người đã tiến hành một cách tuyệt diệu như vậy cuộc đấu tranh "có nguyên tắc" chống lại chủ nghĩa hình thức và chủ nghĩa quan liêu là như thế đó! Nhưng thật thú vị nếu được biết mục nào của điều lệ đảng cấm các đảng viên xuất bản sách báo của đảng?"

V. Bôn-tơ - Bru-ê-vích".

1) Trong thư có lời ghi chú của V.I. Lê-nin: "Tiện chuyển gửi đi Giơ-ne-vơ ngày 7.9.04".

2) Có ý muốn nói tới cuốn sách mỏng của Ga-léc-ca và Ri-a-đô-vôi "Những sự hiểu lầm của chúng ta".

Gửi lời chào tất cả. Thứ năm, ngày kia, tôi sẽ đến.

N. Lê-nin của đồng chí

P.S. Đồng chí hãy truyền đạt lại với Xéc-gây Pê-tơ-rô-vích: 1) thứ năm chúng tôi sẽ trực đồng chí ấy ra khỏi phòng và sẽ ngủ ở đó; 2) Pan bốn hôm trước đã viết về Xam-xô-nốp. Cần phải gửi thẳng đồng chí ấy đi!

Viết ở ngoại ô Giơ-ne-vơ

Gửi đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

282

GỬI M.X. MA-CÁT-DI-ÚP¹⁾

Thư riêng gửi An-tôn

Đồng chí thân mến! Đồng chí hãy báo cho biết về việc nhận được bức thư này, dù chỉ vài chữ thôi. Tôi không biết địa chỉ của đồng chí còn có giá trị nữa không; thế mà trong khi ấy thì Dem-li-a-tơ-ca lại đề nghị viết thư cho chị ấy qua đồng chí. Ngoài ra tôi còn muốn đặt một mối quan hệ thư từ đều đặn. Việc đó rất và rất quan trọng. Để thư của đồng chí khỏi tình cờ thất lạc vào tay người khác, đồng chí hãy viết thêm ở trên: "thư riêng cho L." hay là "thư riêng cho N.C.". Đồng chí có thể báo cho biết là hiện nay Tô-mích (= Em-ma-nu-in = Em-ma) ở đâu không? Việc trao đổi thư từ với đồng chí ấy đã bị đứt đoạn. Chúng tôi đã gửi cho đồng chí ấy mấy bức thư, nhưng không biết là đồng chí ấy

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin. Không loại trừ khả năng là bức thư này viết cho I.I. Xơ-ra-sin-xki (An-tôn), uỷ viên Ban chấp hành Vin-nô của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

có nhận được không. Báo cho chúng tôi địa chỉ của đồng chí ấy, nếu đồng chí biết.

Thái độ của các ban chấp hành của phái đa số đối với bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương có lẽ không lấy gì làm triu mến cho lắm. Ở Cáp-ca-dơ bản tuyên bố đó đã gây nên một làn sóng công phẫn mãnh liệt, ở Ô-đét-xa, Ni-cô-lai-ép, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp người ta rất không tán thành nó, các đồng chí lão thành gửi từ trong tù ra những bản nghị quyết đầy phần nộ... "Phái điều hoà" đã lừa dối được một vài người nào đó bằng những chuyện bịa đặt về hoà bình đã được thiết lập trong toàn đảng. Như vậy — người ta nói — Tu-la, Xa-ra-tốp, A-xơ-ra-khan đã rút lui những nghị quyết về đại hội, nhưng đương nhiên là khi biết được tình hình thực tế, họ sẽ lập tức kiên quyết đòi đại hội. Tuy vậy, tôi không biết những tin đồn rằng các ban chấp hành kể trên rút lui những nghị quyết của mình, chính xác đến mức nào. "Phái điều hoà" không bao giờ đưa tin thật chính xác cả, còn ban biên tập thì vin cố hoà bình nên không đăng những nghị quyết của các ban chấp hành về đại hội (Pê-téc-bua, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp). Ngoài 10 điểm còn có một vài điểm khác, trong đó không có gì là bí mật cả, nhưng "ban lãnh đạo" (lợi dụng việc một số uỷ viên có tinh thần kiên quyết nhất của mình bị bắt và đã khai trừ một cách bất hợp pháp một uỷ viên bất đồng chính kiến với họ¹⁾) vì muốn tránh dư luận không cần thiết nên đã quyết định giấu các đảng viên. Trong số đó có quyết định về việc giải tán Cục miền Nam, về việc không đăng những biên bản của Hội đồng không có lợi cho phái thiểu số, cấm Lê-nin xuất bản những tác phẩm của mình tại nhà in của đảng nếu không được phép của phái viên đặc biệt do "ban lãnh đạo" chỉ định... Phái đa số đã quyết định không để cho bóp méo dư luận trong đảng và không để bị bịt miệng, họ đã bắt đầu xuất bản các tác phẩm của phái đa số. Bôn-tơ - Bru-ê-vích đảm nhận làm người xuất bản. Sẽ không có tình trạng vì lực lượng viết mà

1) Có ý muốn nói tới Ph.V. Len-gnich, M.M. Êt-xen và R.X. Dem-li-a-tơ-ca.

phải đình lại, trừ phi tài chính làm cản trở. Đã xuất bản sách mỏng của Ga-léc-ca: "Đả đảo chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ!" (nhân bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương) và tuyển tập những bài của Ga-léc-ca và Ri-a-đô-vôi, cuốn sách mỏng phổ thông của Ri-a-đô-vôi về chủ nghĩa xã hội cũng sắp in, và còn nhiều cuốn khác cũng sắp in.

Tất cả những điều đó đồng chí hãy truyền đạt lại cho Dem-li-a-tơ-ca, nếu đồng chí biết địa chỉ của chị ấy, đồng thời cũng báo cho chị ấy biết là đã nhận được cả hai bức thư của chị ấy.

Nhận được thư nhớ báo tin cho biết ngay.

Lê-nin

P.S. Địa điểm liên lạc của đồng chí còn có giá trị không?

Những địa chỉ Pét-đe-rơ và Đin-lơ-n còn dùng được không?

Txen-xki đã đến chỗ đồng chí chưa? Đồng chí đã nhận được thư của chúng tôi chưa? Đồng chí hãy báo cho Dem-li-a-tơ-ca biết rằng người nhà của chị ấy rất lo lắng về chị ấy và tin chắc rằng chị ấy ốm. Nhận được thư đồng chí nhớ báo tin cho biết ngay, chúng tôi sẽ gửi địa chỉ mới của chúng tôi.

Viết ngày 16 tháng Chín 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XV*

*Theo đúng văn bản do chính tay
N.C. Crúp-xcai-a viết*

283

GỬI M. LÂY-BÔ-VÍCH¹⁾

Thư riêng của Lê-nin gửi Ép-xây
(Ma-li-út-kin)

20/IX.

Đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí viết bằng khoá mã của Gri-tơ-cô, chúng tôi đã đọc bức thư

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin.

đó rất vất vả vì đồng chí viết theo một cuốn sách của lần xuất bản khác. Chúng tôi cũng viết bằng khoá mã ấy.

Phái điều hoà ở đây đang tìm cách giải thể phái đa số. Khi thông báo cho các ban chấp hành về hoà bình đã được thiết lập ở trong đảng, Ban chấp hành trung ương quên nói thêm rằng bản thân nó cũng đã chuyển sang phái thiểu số và bắt đầu săn đuổi phái đa số. Ngoài những điểm được công bố trong các nghị quyết của Ban chấp hành trung ương, còn có những điểm không được công bố không phải vì những lý do bí mật nào đó, mà để tránh sự căm dỗ. Ban chấp hành trung ương đã quyết định: giải thể Cục miền Nam²⁸⁷ vì đã cố động cho đại hội, giải tán bộ phận phát hành, xin lỗi những người viết sách, không công bố các biên bản của Hội đồng [vì những tài liệu đó xúc phạm đến phái thiểu số và cho thấy rằng phái đa số (kiên định) trước khi phát động đợt cố động cho đại hội đã đề nghị hoà bình trung thực, đã yêu cầu chấm dứt mọi hành động tẩy chay từ cả hai phía, Cơ quan ngôn luận trung ương đã đáp lại đề nghị đó bằng một sự nhạo báng], thành lập một ban kiểm duyệt đặc biệt đối với các tác phẩm của phái đa số; cử ra một kiểm duyệt viên đặc biệt trong số những người điều hoà, người này sẽ quyết định có thể in được tác phẩm này hoặc tác phẩm nọ của Lê-nin không; tước hết mọi quyền đại diện ở nước ngoài của Lê-nin. Ngoài ra, Ban chấp hành trung ương còn tổ chức hội nghị với phái thiểu số, hoàn toàn không đếm xỉa đến phái đa số. Đương nhiên là phái thiểu số hí hửng và ca ngợi Ban chấp hành trung ương. *Thành phần Ban chấp hành trung ương đã thay đổi, hai uỷ viên bị bắt, hai uỷ viên từ chức, một uỷ viên bị khai trừ* một cách hoàn toàn bất hợp pháp. Ban chấp hành trung ương hồi tháng Tư còn đứng trên quan điểm của phái đa số thì giờ đây lại cho rằng Cơ quan ngôn luận trung ương đáp ứng được nhiệm vụ. Nếu lúc đầu không có những bất đồng về nguyên tắc, thì hiện nay những bất đồng ấy đã khá nhiều. Để tiện hộ cho mình, phái thiểu số phỉ báng tờ "Tia lửa" cũ. Họ tuyên bố (báo cáo của Đan tại đại hội quốc tế, cuốn sách mỏng của Tơ-rốt-

xki) rằng báo "Tia lửa" cũ không hẳn chỉ là một cơ quan dân chủ - xã hội, mà chủ yếu là một cơ quan dân chủ, rằng báo "Tia lửa" không nghĩ tới việc tổ chức giai cấp công nhân, mà nghĩ tới việc tổ chức tầng lớp trí thức, rằng Ác-xen-rốt không tham gia tờ "Tia lửa" bởi vì đây không phải là cơ quan dân chủ - xã hội thực sự. Chỉ có tờ "Tia lửa" mới đề ra khẩu hiệu "đi vào quần chúng" v.v. và .v.v.. Khó mà truyền đạt được hết toàn bộ sự nhầm nhí mà hiện nay họ đang lải nhải, lợi dụng sự dốt nát của dân chúng, lợi dụng tình trạng dân chúng không am hiểu lịch sử phong trào. Ban chấp hành trung ương không hề mảy may bực tức đối với hiện tượng đó và lấy làm khoái là với bản tuyên bố của mình¹⁾ nó đã tỏ ra đáng được Cơ quan ngôn luận trung ương xá tội... Viện cố hoà bình đã được thiết lập ở trong đảng, Cơ quan ngôn luận trung ương không đăng những nghị quyết của các ban chấp hành ủng hộ đại hội, chẳng hạn như họ không công bố nghị quyết của các ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt, Ca-dan.

Trong số 20 ban chấp hành Nga (phiếu của họ được tính) thì đã có 12 ban chấp hành tán thành đại hội (Xanh Pê-téc-bua, Tve, Tu-la, Mát-xcơ-va, Xi-bi-ri, Ti-phlit, Ba-cu, Ba-tum, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Ni-cô-lai-ép, Ô-đét-xa, Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt), ngoài ra, ủng hộ đại hội còn có các ban chấp hành: Ri-ga, Ca-dan. Nhưng Ban chấp hành trung ương mới tuyên bố rằng trong số những ban chấp hành có quyền biểu quyết còn có các ban chấp hành Xa-ma-ra, Ô-ri-ôn - Bri-an-xcơ, Xmô-len-xcơ. Đó là những ban chấp hành có xu hướng điều hoà và sự hoạt động trong các ban chấp hành đó hết sức không đáng kể...

Do tất cả những điều trình bày trên đây, phái đa số quyết định không để cho người ta bịt miệng mình và cho đảng riêng những tác phẩm của mình, Bôn-tơ - Bru-ê-vích đảm nhận làm người

1) Ý muốn nói tới "Tuyên bố tháng Bảy" của Ban chấp hành trung ương.

xuất bản. Hội đồng đã lặng thinh khi Ri-a-da-nốp và A-ki-mốp xuất bản những cuốn sách mỏng của mình thì giờ đây lại làm âm lên và đòi hỏi là trên những cuốn sách mỏng đó không được đề: "Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga". Nhà xuất bản của Bôn-tơ - Bru-ê-vích đã ấn hành cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca "Đảo đảo chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ!" và tập bài báo của Ga-léc-ca và Ri-a-đô-vôi "Những sự hiểu lầm của chúng ta". Sắp tới sẽ ra cuốn sách mỏng "Đấu tranh cho đại hội", trong đó sẽ in những nghị quyết của các ban chấp hành, kể cả nghị quyết của ban chấp hành Ri-ga. Những người Ri-ga tuyên bố rằng họ cố gắng làm sao để các cơ quan của đảng nằm trong tay phái đa số như đại hội đã quyết định, rằng họ sẽ cố gắng đạt được điều đó tại đại hội, nhưng họ cho rằng cần phải bảo đảm cho phái thiểu số một số quyền hạn nhất định nào đó. Các ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua và Mát-xcơ-va cũng đã đồng tình với nghị quyết của ban chấp hành Ri-ga.

Đấy, tình hình là như vậy.

Đồng chí nên nhớ rằng chúng tôi đã bị giải thể²⁸⁸, vì vậy, nếu đồng chí muốn thư từ của đồng chí không bị thất lạc, đồng chí hãy ghi thêm ở trên: thư riêng chuyển cho Sác-cô. Tôi sẽ gửi địa chỉ mới để viết thư.

Chúng tôi hy vọng đồng chí sẽ hết sức ủng hộ những xuất bản phẩm của phái đa số. Nếu nhân chuyện này mà thông qua được một nghị quyết tương ứng thì tốt quá. Đồng chí hãy gửi bài và tất cả mọi tài liệu nhé.

Bức thư trước của đồng chí vẫn chưa đọc được. Đồng chí hãy báo cho biết nó viết bằng khoá mã gì, mặc dù bức thư đó đã lỗi thời, nhưng dù sao vẫn còn có ý nghĩa. Đồng chí có biết tình hình ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và ở Ô-đét-xa không? Phái thiểu số tung tin là ban chấp hành Ô-đét-xa đã rút lui nghị quyết về đại hội. Không hiểu sao lâu lắm không nhận được thư ở đấy, nhưng tin tức có lẽ không thật mấy. Đồng chí hãy báo cho biết về tình hình của Gri-txơ-cô. Chúng tôi gửi lời hỏi thăm.

P.S. Tất cả những tài liệu mới sẽ được gửi ngay đi cho đồng chí.

Viết ngày 20 tháng Chín 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ni-cô-lai-ép

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng văn bản do chính tay

N.C. Crúp-xcai-a viết

284

GỬI V.P. NÔ-GHIN¹⁾

21/IX.

Lê-nin viết cho Ma-ca-rơ

Ba-rôn viết rằng ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt đã thông qua nghị quyết về đại hội, nhưng không hiểu tại sao lại không gửi bản nghị quyết đó. Các đồng chí hãy gửi gấp bản nghị quyết đó theo địa chỉ: $\sqrt{\quad}$ ²⁾. Địa chỉ này nói chung cũng dùng để viết thư cho cả Lê-nin. Có một cô gái đã lên đường tới chỗ các đồng chí, cô này muốn hoạt động, nhưng chưa thông thạo công tác đảng lắm, chưa bao giờ hoạt động cả. Nếu các đồng chí có thể giao việc cho cô ấy được, thì tìm cô ấy theo địa chỉ sau đây²⁾. Phần tiếp dưới đây là thư riêng gửi Ôn-ga I-va-nốp-na *Tsa-tsi-na*.

Viết ngày 21 tháng Chín 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ni-giơ-ni

Nốp-gô-rốt

In lần đầu, theo đúng bản sao do

chính tay N.C. Crúp-xcai-a viết

1) Hiện nay đã xác định được rằng thư này không phải gửi cho V.P. Nô-ghin lúc đó đang bị đi đày, mà là gửi cho ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga lấy tên là "Ma-ca-rơ" trong thư từ trao đổi bí mật.

2) Trong bản thảo không có địa chỉ.

285

GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA, PH.V. LEN-GNÍCH VÀ CÁC ĐỒNG CHÍ KHÁC¹⁾

Các bạn thân mến! Bức thư của các bạn làm chúng tôi vô cùng sung sướng, nó toát ra một tinh thần hết sức phấn khởi và đem lại cho tất cả chúng tôi thêm nghị lực²⁸⁹. Các bạn nhất thiết phải thực hiện kế hoạch của mình. Kế hoạch đó thật là tuyệt và sẽ có ý nghĩa rất to lớn. Viết thư cho người Đức²⁾ cũng hết sức cần thiết. Chúng tôi nóng lòng chờ đợi thư từ tiếp theo của các bạn. Ý kiến của các bạn khuyên về việc xuất bản đã thực hiện được một nửa. Lực lượng trước tác có, có sẵn nhiều tài liệu. Nói chung hiện nay tâm trạng của tất cả chúng tôi đều hồ hởi, có rất nhiều kế hoạch, Xta-rích cũng đã bắt tay vào làm việc, việc trao đổi thư từ giữa nước Nga và ngoài nước lại rộn rịp, và giờ đây tôi hy vọng là chẳng bao lâu nữa công chúng sẽ bắt đầu tập hợp lại. Phái thiểu số hiện nay chằm bập pháỉ điều hoà. Cơ quan ngôn luận trung ương tiến hành xuất bản một cơ quan ngôn luận phổ thông, phái "Công nhân miền Nam" cũng được người ta dành cho một mẫu. Chi tiết về công tác xuất bản của phái đa số, những người quen chung mà chúng tôi viết thư tỉ mỉ cho họ về vấn đề đó, sẽ báo cho các bạn rõ. **Vợ của Cô-lơ và cháu nhỏ vẫn mạnh khoẻ, sống ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp.** Các bạn hãy nhắc lại họ của những người nên thu hút vào hoạt động sách báo. **Brô-đi-a-ga đã đến,** phái thiểu số phỉnh nịnh anh ấy, anh ấy vẫn chưa có một lập trường nhất định. Giô-dê-phi-na ở chỗ chúng tôi, sức khoẻ của đồng chí ấy rất kém. Việc phát hành đã giao trả cho Ban chấp hành

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin.

2) Có ý nói C. Cau-xky.

trung ương. Thôi nhé, chắc là hết không còn vấn đề gì. Ôm hôn các bạn thân mến, chúc các bạn mạnh khoẻ.

Xta-rích và bạn bè

*Viết ngày 23 tháng Chín 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ về Mát-xcơ-va*

*In lần đầu năm 1930 trong Theo đúng văn bản do chính tay
Văn tập Lê-nin, t.XV N.C. Crúp-xcai-a viết*

286

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

29.9.04.

Đồng chí kính mến!

Những thông báo của Xéc-gây Pê-tơ-rô-vích và Mác-tư-ni-cô-la-ê-vích về lập trường chính trị của đồng chí hiện nay làm cho tôi ngạc nhiên một cách rất là thích thú. Tôi bắt tất phải nói với đồng chí rằng việc đình chỉ những mối quan hệ tốt đẹp vốn có trước đây giữa chúng ta đã làm cho tôi khổ tâm như thế nào trong suốt cả năm qua. Do những tin nói trên, tôi nghĩ rằng chúng ta không cần phải để ý tới quá khứ, chúng ta có lẽ có thể khôi phục lại những quan hệ cũ hoàn toàn chỉ trên cơ sở những nhiệm vụ tích cực chung hiện nay và sau này. Nếu tôi nhìn nhận sai lầm về điều này, thì đương nhiên đồng chí cứ uốn nắn lại sai lầm của tôi, nhưng tôi thấy là sau buổi nói chuyện với đồng chí Mác-tư-ni-cô-la-ê-vích, tôi có bốn phận phải cố gắng thử làm trước việc làm sáng tỏ những quan hệ một cách trực tiếp và thẳng thắn.

Người kính trọng đồng chí

N. Lê-nin

Địa chỉ của tôi...¹⁾

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1930 trong Theo đúng bản sao do chính tay
Văn tập Lê-nin, t.XV P.N. Lê-pê-sin-xki viết*

1) Trong bản thảo không đề địa chỉ.

287

GỬI NHỮNG NGƯỜI THAM DỰ HỘI NGHỊ CÁC BAN CHẤP HÀNH MIỀN NAM²⁹⁰ VÀ CỤC MIỀN NAM CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Các đồng chí! Để trả lời bản nghị quyết của các đồng chí về nguyện vọng muốn thành lập Ban tổ chức của phái đa số, chúng tôi xin báo gấp rằng chúng tôi hoàn toàn tán thành chủ trương của các đồng chí. Chỉ có điều là chúng tôi định gọi nhóm đó không phải là Ban tổ chức, mà là Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Chúng tôi thấy không thể đảm nhận được nhiệm vụ thành lập. Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số, chúng tôi chỉ giới hạn ở việc giới thiệu của đồng chí Mác-tư-ni, Đê-môn và đồng bạn, Ba-rôn, Xéc-gây Pê-tơ-rô-vích, Phê-lích-xơ và Lê-bê-đép, những người (như các đồng chí biết) trong thực tế đã bắt tay vào công việc thống nhất các ban chấp hành của phái đa số. Chúng tôi cho rằng với điều kiện được ủng hộ trực tiếp của một số ban chấp hành, các đồng chí ấy sẽ có thể hoạt động với tư cách một nhóm riêng nhằm thống nhất sự hoạt động của những người theo phái đa số.

(Những người tham dự Hội nghị của 22
đảng viên bên-sê-vích²⁹¹)

*Viết sau ngày 5 tháng Mười 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ô-đét-xa*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

288

GỬI CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA PHÁI ĐA SỐ²⁹²

1) Viết thư cho *tất cả* các ban chấp hành của chúng ta:

"Các đồng chí nhất thiết phải lập tức *chính thức* yêu cầu Ban chấp hành trung ương trong nước Nga (sau khi gửi cho chúng tôi bản sao tài liệu) cung cấp cho ban chấp hành tất cả những xuất bản phẩm của nhà xuất bản mới của Bôn-tơ - Bru-ê-vích và Lê-nin²⁹³ và cung cấp một cách đều đặn. Phải yêu cầu Ban chấp hành trung ương trả lời và nhớ gửi bản trả lời cho chúng tôi. Hãy tranh thủ gặp riêng các uỷ viên Ban chấp hành trung ương và hỏi họ về ý kiến trả lời của họ trước mặt những người làm chứng. Các đồng chí đã nhận được phụ trương của các số 73 - 74 — những nghị quyết của Hội đồng chưa²⁹⁴? Cần phải phản đối hành động tâm bậy đó, đây là một sự công khai giả mạo đại hội, công khai kích động những tổ chức địa phương chống lại các ban chấp hành và gây ra những sự bất hoà trong Hội đồng. Nếu các đồng chí chưa nhận được những nghị quyết đó, thì cũng hỏi Ban chấp hành trung ương và báo cho chúng tôi biết. Ở chỗ chúng tôi sắp tổ chức việc nghiên cứu tỉ mỉ những nghị quyết ấy của Hội đồng".

2) Gửi đến *Ô-đét-xa toàn bộ* ý kiến trả lời của 22 đảng viên bôn-sê-vích về Ban tổ chức, *dặn trước* rằng họ phải giữ bí mật thư trả lời từ đầu tới. Trên thư đề: *chỉ* chuyển cho Ba-rôn, Ô-xíp hoặc Lê-ôn-sa. Ô-đét-xa phải báo ngay cho chúng tôi, Phê-lích-xơ và Mư-sơ biết ý kiến trả lời của mình, những sửa đổi hoặc sự đồng ý của mình và v.v.. Ô-đét-xa phải gửi ngay nghị quyết của Ni-cô-lai-ép về đại hội.

Viết sau ngày 5 tháng Mười 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

289

GỬI M.P. GÔ-LU-BÊ-VA

Mật mã

Thư riêng của Lê-nin gửi *Ma-ri-a Pê-tơ-rốp-na*

Đồng chí thân mến! Tôi hết sức phấn khởi được biết qua những người quen chung của chúng ta (đặc biệt là qua *Đơ-vê-rơ* — tôi không biết đồng chí quen chị ấy có phải cùng với biệt hiệu ấy hay không) rằng đồng chí vẫn còn sống và đứng trên lập trường chính trị nhất trí với chúng tôi. Chúng ta gặp nhau và quen nhau đã từ rất lâu (ở Xa-ma-ra vào năm 1892 - 1893), lâu đến mức nếu không có sự trung gian của các bạn bè mới thì chúng ta khó mà có thể nối lại được quan hệ bạn bè. Mà tôi thì rất muốn nối lại quan hệ bạn bè đó. Để làm việc ấy, tiện có địa chỉ tôi gửi đồng chí một bức thư kể tỉ mỉ về những công việc của chúng tôi và thiết tha mong đồng chí trả lời riêng và gấp. Không trao đổi thư từ thường xuyên thì không thể cùng nhau tiến hành công việc được, thế mà Xa-ra-tốp cho đến nay vẫn im hơi lặng tiếng, bần bật mấy tháng trời liền. Giờ đây đồng chí hãy xoay chuyển việc đó theo cách khác đi nhé, và tự mình bắt đầu viết thư từ một cách chi tiết hơn nhé. Không có thư từ riêng của đồng chí viết một cách chi tiết thì sẽ không thể tìm hiểu được hoàn cảnh công tác riêng của đồng chí, cũng như những điều kiện ở Xa-ra-tốp nói chung. Đồng chí đừng ngại mỗi tuần bỏ ra 2 - 3 tiếng đồng hồ nhé.

Gửi đồng chí lời chào thăm thiết và siết chặt tay đồng chí.

Lê-nin

Viết sau ngày 5 tháng Mười 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Xa-ra-tốp

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XV

Theo đúng bản thảo

290

**GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA,
PH.V. LEN-GNÍCH
VÀ CÁC ĐỒNG CHÍ KHÁC¹⁾**

14/X.

Các bạn thương yêu và thân mến! ba tuần trước chúng tôi đã gửi cho các bạn một lá thư qua chị **I-ri-na**²⁾. **Chúng tôi thành tâm tán thành kế hoạch của các bạn.** Hãy viết đi nhé, nếu có dù là một chút khả năng nào. Bôn-tơ và Lê-nin đảm nhận làm người xuất bản. Đã ấn hành: "Đả đảo chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ", "Những sự hiểu lầm của chúng ta", "Gửi toàn đảng". Sắp ra: "Bước vào con đường mới", "Đấu tranh cho đại hội", "Về chủ nghĩa xã hội". Theo sự tính toán của chúng tôi, đã có tới 14 ban chấp hành tán thành đại hội, trong số đó có 11 ban chấp hành có đầy đủ quyền hạn. Mọi mưu toan của Cơ quan ngôn luận trung ương, Ban chấp hành trung ương và Hội đồng nhằm kìm hãm việc tuyên truyền cho đại hội đều vô hiệu quả, Ban chấp hành trung ương đã thấy rằng cũng đành phải coi trọng phái đa số, và có lẽ đã sẵn sàng "nhuộm đỏ". Đối với phái thiểu số, họ cũng không có được sự thống nhất hoàn toàn. Nói tóm lại, họ đã bị sa lầy.

Trước kia Cơ quan ngôn luận trung ương đã xúi bẩy các ban chấp hành chống lại Ban chấp hành trung ương và đã đả kích Ban chấp hành trung ương, giờ đây họ lại xúi bẩy các tổ chức địa phương chống lại các ban chấp hành và đang ra sức chứng minh rằng ý kiến của các Ban chấp hành không phải là ý kiến của đảng, hơn nữa họ còn nói trắng ra rằng không có đảng gì hết. Họ đã làm tất cả để phá đảng, thế mà bây giờ lại gào lên là không có đảng.

Lập trường của Ban chấp hành trung ương đã nói lỏng tay

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin.

2) Xem tập này, tr.479 - 480.

cho người ta tự do hành động, và giờ đây sống dễ thở hơn rất nhiều so với trước kia. Đương nhiên là còn nhiều điều bức mình, ví dụ như **Brô-đi-a-ga đã theo phái thiểu số, Xam-xô-nốp cũng vậy**, nhưng không thể không xảy ra chuyện đó. Chúng ta sẽ làm việc, sẽ bảo vệ quan điểm của mình, rồi sau sẽ rõ. Cách đây không lâu mới xuất bản cuốn sách mỏng của Tơ-rốt-xki mà người ta tuyên bố là do tờ "Tia lửa" lãnh đạo biên tập. Như vậy cuốn sách đó có vẻ là "Credo" của tờ "Tia lửa" mới. Cuốn sách mỏng biểu lộ một sự đối trá hết sức trắng trợn, xuyên tạc sự thật. Mà việc đó lại được thực hiện dưới sự lãnh đạo biên tập của Cơ quan ngôn luận trung ương. Công việc của những người theo phái "Tia lửa" bị phỉ báng bằng mọi cách, phái kinh tế làm được nhiều hơn rất nhiều, những người theo phái "Tia lửa" không có chủ động, họ không nghĩ tới giai cấp vô sản, họ quan tâm tới tầng lớp trí thức tư sản nhiều hơn, họ gieo rắc khắp nơi tác phong quan liêu chủ nghĩa trì trệ, — công việc của họ chung quy lại là thực hiện cương lĩnh "Credo" nổi tiếng. Đại hội II, theo lời ông ta, là một mưu toan phản động muốn làm cho những phương pháp tổ chức theo nhóm nhỏ được ghi nhận v.v.. Cuốn sách mỏng đó là một cái tát đối với ban biên tập hiện nay của Cơ quan ngôn luận trung ương và đối với toàn thể cán bộ của đảng. Đọc cuốn sách đó sẽ thấy rõ "phái thiểu số" đã nói láo nói lếu, đã xuyên tạc đến mức sẽ không còn khả năng xây dựng được cái gì thiết thực nữa ở đó mà đã có lý do để đấu tranh thì sẽ phát sinh lòng ham thích đấu tranh.

VỢ CỦA CÔ-LƠ MẠNH KHOẺ, CHỊ ẤY Ở Ê-CA-TÊ-RI-NÔ-XLÁP.

Chúng tôi gửi tất cả mọi người lời chào thăm thiết.

Xta-rích và bạn bè

Viết ngày 14 tháng Mười 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Mát-xcơ-va

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng văn bản do chính tay

N.C. Crúp-xcai-a viết

291

GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ¹⁾Lê-nin viết, thư riêng gửi Ác-ca-đi. *Gửi đến U-ran*

28/X.

Đồng chí thân mến! Đã nhận được thư của đồng chí rồi. Đồng chí làm ơn gửi cho bản nghị quyết mà Ban chấp hành U-ran đã thông qua. Phái thiểu số khẳng định rằng Ban chấp hành U-ran chống lại đại hội, còn trên báo "Tia lửa" thì đăng tin là Ban chấp hành U-ran ủng hộ hoà bình trong đảng, biểu lộ đồng tình với những hành động của Ban chấp hành trung ương. Tất cả đều thiết tha mong muốn hoà bình trong đảng và vấn đề chỉ là chỗ nên giải quyết cuộc khủng hoảng mà đảng đang trải qua bằng cách nào, nên giải quyết bằng con đường của đảng, tức là bằng cách triệu tập đại hội, hay là bằng con đường câu kết riêng lẻ với phái thiểu số. Trong bản tuyên bố của mình Ban chấp hành trung ương tuyên bố tán thành cách làm thứ hai. Vì vậy lời tuyên bố của báo "Tia lửa" chỉ có thể hiểu theo nghĩa là Ban chấp hành U-ran đã đưa ra nghị quyết phản đối đại hội.

Đồng chí hãy ghi thêm lên thư từ bằng mực hoá học: "thư riêng, chuyển cho Lê-nin".

Qua thư của đồng chí thấy rõ là đồng chí hoàn toàn không nắm được tình hình ở trong đảng. Tôi sẽ trình bày tình hình đó một cách ngắn gọn. (Tiếp sau đó hãy xem thư gửi Liên minh Xi-bi-ri.) Hiện nay đã có những ban chấp hành tán thành đại hội như: Xi-bi-ri, Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ (sau bản nghị quyết đã được đăng trong phụ trương của hai số 73 - 74),

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin. Hiện nay đã xác định được rằng bức thư này không phải là viết cho I.I. Rát-tsen-cô, lúc đó đang ngồi tù, mà là viết cho một người khác, có thể là viết cho Dlát-kin. Dlát-kin cũng có bí danh là Ác-ca-đi.

Ti-phlít, Ba-cu, Min-gre-li-a - I-mê-rê-ti-a, Ô-đét-xa, Ni-cô-lai-ép, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Tve, Ban chấp hành đảng bộ miền Bắc (ngay sau bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương), Ni-giơ-ni, Ca-dan, Ri-ga, Tu-la (13 tổ chức có đầy đủ quyền), theo như trước kia thì đủ, nhưng Hội đồng lại cho thêm 5 ban chấp hành có quyền biểu quyết (Xmô-len-xcơ (?), Ô-ri-ôn - Bri-an-xcơ (?), Xa-ma-ra, A-xtơ-ra-khan và một ban chấp hành nào đó nữa, hình như Crê-men-tsúc). Rõ ràng tất cả đó là những ban chấp hành phản đối đại hội. Sau đó chỉ những ban chấp hành nào có nghị quyết mà Hội đồng nhận được thì Hội đồng mới thừa nhận những ban chấp hành tán thành đại hội (những nghị quyết của các ban chấp hành Ni-cô-lai-ép, miền Bắc và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt có lẽ bị thất lạc trong khi gửi). Sau đó người ta yêu cầu phải xác nhận lại nghị quyết hai tháng một lần, điều này có thể có những ban chấp hành không được biết trong điều kiện nhận báo "Tia lửa" không đều và trao đổi thư từ không thường xuyên. Người ta đòi hỏi là dưới những bản nghị quyết phải có chữ ký của các uỷ viên ban chấp hành để không xảy ra chuyện một người nào đó hai lần biểu quyết tán thành đại hội (chỉ có các uỷ viên Hội đồng mới có quyền biểu quyết phản đối đại hội ba lần: trong Hội đồng, trong ban biên tập và trong Đông minh). Vì lập trường của Hội đồng, Ban chấp hành trung ương và Cơ quan ngôn luận trung ương (truy bức những người tuyên truyền cho đại hội), nên việc yêu cầu ký tên có một ý nghĩa hoàn toàn rõ ràng. Tất cả những việc ấy nhằm mục đích cản trở việc tuyên truyền cho đại hội. Song vì các ban chấp hành tỏ thái độ dứt khoát, nên giờ đây phái thiểu số lại tiến công các ban chấp hành. Bằng mọi cách họ cố gắng làm mất uy tín của ban chấp hành trước mặt tổ chức ở địa phương cũng như trước mặt những công nhân mà họ trắng trợn xúi giục chống lại ban chấp hành. Họ đặc biệt cố gắng tác động tới các tổ chức ở địa phương. Có thể dễ dàng hình dung được điều đó dẫn đến một sự phá rối công tác như thế nào. Phái thiểu số hiện nay đang tiến hành bao vây Pê-téc-bua. Tình hình trong đảng là như vậy đó. Tình hình không

được vui, điều đó là tất nhiên rồi. Đồng chí hãy gửi cho biết địa điểm liên lạc, ở đây thường có người đi, có thể có người đi đến cả U-ran nữa.

Gửi lời chào đồng chí L.

P.S. Đồng chí hãy yêu cầu Ban chấp hành trung ương cung cấp cho những xuất bản phẩm của phái đa số.

Viết ngày 28 tháng Mười 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng văn bản do chính tay
N.C. Crúp-xcai-a viết

292

GỬI BAN CHẤP HÀNH XI-BI-RI CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Giơ-ne-vơ. 30.X.04.

*Thư của N. Lê-nin gửi Ban chấp hành
Xi-bi-ri*

Các đồng chí kính mến! Tôi muốn thông qua các đồng chí để trả lời đồng chí Xi-mô-nốp, người đã đến đây với tư cách là đại diện của Liên minh Xi-bi-ri và trước khi đi đã để lại cho tôi một bức thư (hồi đó tôi không có mặt ở Giơ-ne-vơ) trình bày quan điểm điều hoà chủ nghĩa của đồng chí ấy. Về bức thư đó mà nội dung chắc các đồng chí cũng đã nắm được qua đồng chí Xi-mô-nốp, tôi cũng rất muốn bàn tới. Quan điểm của đồng chí Xi-mô-nốp chung qui lại là: đương nhiên họ (phái thiểu số) là những kẻ vô chính phủ và là những kẻ phá hoại tổ chức, nhưng làm gì được họ kia chứ; cần phải "đình chiến" (Xi-mô-nốp nhấn mạnh cụ thể rằng khác với những người điều hoà khác, đồng chí

ấy không nói tới hoà bình, mà nói tới đình chiến) để thoát khỏi dù là bằng cách nào đó một tình hình không thể chịu nổi, để củng cố lực lượng nhằm tiếp tục cuộc đấu tranh, chống lại phái thiểu số.

Tôi thấy rất bổ ích được đọc bức thư của đồng chí Xi-mô-nốp, một người ủng hộ phái điều hoà *chân thành* và hiếm có. Trong những người theo phái điều hoà có rất nhiều thái độ giả nhân giả nghĩa, cho nên người ta thấy thoải mái được đọc những lập luận (mặc dù sai) của một người nghĩ gì nói vậy. Nhưng lập luận của người đó hoàn toàn sai. Bản thân anh ta cũng hiểu rằng không thể *thoả hiệp* với sự giả dối, hỗn độn và cãi vã, nhưng vậy thì những lời bàn tán về sự *đình chiến* có ý nghĩa gì? Chính vì phái thiểu số lợi dụng đình chiến đó chỉ là để củng cố các vị trí của mình. Cuộc luận chiến có tính chất bè phái (mà Ban chấp hành trung ương giả nhân giả nghĩa đã hứa hẹn một cách giả nhân giả nghĩa là sẽ chấm dứt, trong bức thư gần đây nhất của Ban chấp hành trung ương gửi các ban chấp hành, thư đó có lẽ các đồng chí cũng đã nhận được) vẫn chưa chấm dứt mà còn mang những hình thái đặc biệt hèn hạ, ngay cả Cau-xky tuy ủng hộ phái thiểu số cũng đã phải lên án. Thậm chí C. Cau-xky trong bức thư của mình gửi báo "Tia lửa" cũng đã tuyên bố rằng cuộc luận chiến "ngụy trang" còn tồi tệ hơn bất kỳ cuộc luận chiến nào khác, vì vấn đề rồi như canh he, những lời bóng gió vẫn không rõ ràng, không thể có những câu trả lời thẳng thắn. Lấy thí dụ tờ "Tia lửa", bài xã luận số 75, chủ đề của nó không dính dáng gì đến những sự bất đồng của chúng ta, nhưng đây đó các đồng chí thấy có những lời chửi rủa chua chát cũ kỹ không đầu vào đâu đối với những anh cố vấn nào đó, đối với những kẻ ngu si dốt nát v.v. và v.v.. Theo quan điểm của những kẻ đảo ngũ trong Ban chấp hành trung ương thì đây ắt không phải là cuộc luận chiến mang tính chất bè phái! Ấy là tôi chưa nói về thực chất những lý lẽ của tác giả bài xã luận (có lẽ là của Plê-kha-nốp): Mác rất mềm mỏng đối với phái Pru-đông. Có thể nào hình dung được việc lợi dụng những sự kiện lịch sử và những danh nhân vĩ đại của lịch sử một

cách xuyên tạc hơn nữa không? Mác sẽ nói gì, nếu người ta lấy khẩu hiệu về sự mềm mỏng để che đậy cho việc *làm rối tung* sự khác biệt giữa chủ nghĩa Mác và chủ nghĩa Pru-đông? (phải chăng tờ báo "Tia lửa" mới đã không ra sức làm rối tung sự khác biệt giữa phái "Sự nghiệp công nhân" và phái "Tia lửa"?). Mác sẽ nói gì nếu người ta lấy sự mềm mỏng để che đậy việc thừa nhận công khai trên báo chí rằng chủ nghĩa Pru-đông là đúng còn chủ nghĩa Mác là sai? (và phải chăng Plê-kha-nốp hiện nay không vờ vĩnh trên báo chí, làm ra vẻ thừa nhận phái thiểu số có lý về nguyên tắc?). Chỉ riêng với việc so sánh đó Plê-kha-nốp cũng đã lộ rõ nguyên hình, lộ rõ rằng quan hệ giữa phái đa số với phái thiểu số giống như quan hệ của chủ nghĩa Mác với chủ nghĩa Pru-đông, cũng như quan hệ của cánh cách mạng và cánh cơ hội được nêu ra trong bài báo không thể quên được: "Điều không nên làm". Hãy đọc những nghị quyết của Hội đồng đảng (số 73 và phụ trương của những số 73 -74), các đồng chí sẽ thấy rằng việc đóng cửa cái tổ chức bí mật của phái thiểu số, công bố trong bức thư nói trên của Ban chấp hành trung ương gửi các ban chấp hành, chẳng qua chỉ có nghĩa là chuyển ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương sang cái tổ chức bí mật của phái thiểu số. Theo ý nghĩa đó thì tổ chức bí mật thật sự đã biến mất... vì hiện nay tất cả ba cái gọi là cơ quan trung ương của chúng ta đều đã trở thành một tổ chức bí mật (cho cuộc đấu tranh chống lại đảng): không những Cơ quan ngôn luận trung ương và Hội đồng, mà cả Ban chấp hành trung ương nữa. Vì cuộc đấu tranh ("có tính nguyên tắc") với chủ nghĩa hình thức và chủ nghĩa quan liêu, hiện nay họ tuyên chiến với "những tiêu đề", tuyên bố nhà xuất bản của phái đa số là ngoài đảng. Họ xuyên tạc đại hội, kiểm phiếu gian lận (16 x 4 = 61, vì trong tổng số 61 có năm uỷ viên Hội đồng, còn trong một nửa số các tổ chức thì Hội đồng với tư cách là một tổ chức chiếm hai phiếu!), giấu không cho đảng biết những nghị quyết của các ban chấp hành (giấu không cho biết là các ban chấp hành Ni-giơ-ni, Xa-ra-tốp, Ni-cô-lai-ép và Cáp-ca-dơ tán thành đại hội: xem những nghị

quyết gần đây đăng trong cuốn sách mỏng của chúng tôi "Gửi toàn đảng" và "Đấu tranh cho đại hội"²⁹⁵). Họ gây ra sự bất hoà trong Hội đồng, không ngừng xuyên tạc vấn đề đại diện tại Đại hội Am-xtéc-đam²⁹⁶, dám nói trên báo về "vụ lừa dối" của Ban chấp hành miền Bắc, trong khi vụ rắc rối này không những chưa được điều tra (mặc dù ngay từ tháng Bảy Ban chấp hành trung ương đã quyết định điều tra vụ này), mà thậm chí cho đến nay đồng chí bị một kẻ ngồi lê đôi mách nào đó buộc tội, vẫn *chưa được hỏi đến* (trong ba tháng liền, Tám, Chín và Mười, đồng chí đó ở nước ngoài và đã gặp Glê-bốp, uỷ viên Ban chấp hành trung ương, là người đã quyết định tiến hành điều tra nhưng lại không thèm đưa ra lời buộc tội với chính bản thân người bị cáo!!). Họ lấy danh nghĩa Hội đồng để khuyến khích sự phá hoại tổ chức, xúi giục "các tổ chức địa phương" chống lại các ban chấp hành của phái đa số, nói những lời dối trá trắng trợn về Pê-téc-bua và Ô-đét-xa. Họ lên án việc cũng vẫn một số đồng chí biểu quyết tại các ban chấp hành khác nhau là một sự "lạm dụng", trong khi ấy ba uỷ viên Hội đồng là Plê-kha-nốp, Mác-tốp và Ác-xen-rốt thì lại biểu quyết *phản đối* đại hội *ba* lần: một lần trong ban biên tập, một lần trong Hội đồng và một lần trong Đồng minh! Họ nắm lấy mọi quyền hành của đại hội, công bố các giấy uỷ nhiệm là không có giá trị. Phải chăng đó không phải là sự xuyên tạc đại hội? Và chẳng lẽ đối với sách lược *ấy* đồng chí Xi-mô-nốp cũng khuyến nên đình chiến hay sao??

Các đồng chí hãy đọc bản báo cáo gửi Đại hội Am-xtéc-đam²⁹⁷ vừa mới xuất bản bằng tiếng Nga. Phái thiểu số thay mặt đảng phát biểu, rõ ràng là bất chấp ý chí của đảng, họ lập lại dưới một hình thức ngụy trang cũng vẫn cái điều dối trá ấy về tờ "Tia lửa" cũ mà trước đây Mác-tư-nốp và đồng bọn vẫn luôn luôn tuyên truyền và hiện nay thì Ba-la-lai-kin¹⁾ - Tô-rốt-xki đưa ra. Hoặc có lẽ là đồng chí Xi-mô-nốp cũng muốn đình chiến với cả Ba-la-lai-kin đó (cuốn sách mỏng của đồng chí ấy được xuất bản *dưới*

1) Ba-la-lai-kin — kẻ ba hoa, khoác lác.

sự lãnh đạo biên tập của báo "Tia lửa", như tờ "Tia lửa" đã nói toạc ra như vậy) chẳng? Có thể cả ở đây đồng chí ấy cũng tin vào việc chấm dứt cuộc luận chiến có tính chất bè phái mà Ban chấp hành trung ương hứa hẹn chẳng??

Không, ý kiến cho rằng có thể đình chiến với những kẻ giả nhân giả nghĩa và những kẻ phá hoại tổ chức là một ý kiến không xứng đáng với một người dân chủ - xã hội và về thực chất hết sức sai lầm. Thật là hèn nhát nếu nghĩ rằng "không làm gì được" các nhà trước tác, dù là các nhà trước tác nổi tiếng, rằng đối với họ chỉ còn có việc áp dụng sách lược do Ga-léc-ca đề ra ("Đảo đảo chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ") bằng những lời lẽ: "Nguyên rủa và thề thốt". Đối với việc biến tất cả những cơ quan trung ương của đảng thành một tổ chức bí mật đấu tranh chống lại đảng, đối với việc Hội đồng xuyên tạc đại hội, phái đa số đáp lại bằng một bước mới không thể tránh khỏi trong việc siết chặt hàng ngũ của mình. Coi khinh thái độ giả nhân giả nghĩa, phái đa số công khai đưa ra bản cương lĩnh đấu tranh (xem bản nghị quyết của 22 đảng viên bôn-sê-vích được Liên minh Cápc-ca-dơ²⁹⁸, các ban chấp hành đảng bộ Xanh Pê-téc-bua, Ri-ga, Mát-xcơ-va, Ô-đét-xa, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và Ni-cô-lai-ép tán thành. Dĩ nhiên là Cơ quan ngôn luận trung ương giấu không cho đảng biết bản nghị quyết đó, mặc dù đã nhận được cách đây hai tháng). Các ban chấp hành miền Nam cũng đã quyết định đoàn kết các ban chấp hành của phái đa số và thành lập Ban tổ chức để đấu tranh chống lại những hành vi nhạo báng đảng. Chắc chắn là một tổ chức như vậy của phái đa số nay mai sẽ được thành lập và sẽ đấu tranh công khai. Bất chấp những điều bịa đặt dối trá của những kẻ đảo ngũ trong Ban chấp hành trung ương, số người ủng hộ phái đa số ở nước Nga vẫn ngày càng tăng lên và lực lượng viết văn trẻ sau khi liả bỏ tờ "Tia lửa" mơ hồ và giả nhân giả nghĩa từ tứ phương, họ bắt đầu kéo về với nhà xuất bản vừa mới thành lập của phái đa số (nhà xuất bản Bôn-tơ - Bru-ê-vích và Lê-nin ở nước ngoài) nhằm ủng hộ nó bằng mọi cách, nhằm cải tổ, mở rộng và phát triển nó.

Không, đồng chí Xi-mô-nốp đã thoái chí nản lòng một cách

vô căn cứ. Đồng chí ấy đã vội vã kết luận một cách vô căn cứ: mặc dù ghê tởm thật, nhưng làm gì được. Làm được! Họ càng phỉ báng thô bạo đại hội (Ba-la-lai-kin - Tô-rốt-xki, người viết bài dưới sự lãnh đạo biên tập của báo "Tia lửa", đã gọi đại hội là một mưu đồ phản động nhằm củng cố những kế hoạch của phái "Tia lửa". Ri-a-da-nốp tỏ ra chân thật và thẳng thắn hơn khi gọi đại hội là một đám ô hợp), họ càng phỉ báng thô bạo đảng và cán bộ ở nước Nga, thì sự kháng cự mà họ vấp phải sẽ càng trở nên quyết liệt hơn, phái đa số càng đoàn kết chặt chẽ hơn, đồng thời thống nhất được tất cả những người có nguyên tắc, liả bỏ cái khối liên minh chính trị phản tự nhiên và thối nát về bản chất của Plê-kha-nốp, Mác-tư-nốp và Tô-rốt-xki. Hiện nay chúng tôi thấy chính cái khối liên minh như vậy ở trên tờ "Tia lửa" mới và trong số 5 tờ "Bình minh" (bài của Mác-tư-nốp đã được in riêng). Người nào nhìn xa trông rộng dù chỉ một chút thôi, người nào không cố bám lấy cái chính sách lợi ích nhất thời và liên hiệp chốc lát, thì người đó sẽ hiểu rằng khối liên minh đó, một khối liên minh chỉ gây ra sự lộn xộn và bất hoà, nhất định sẽ bị tiêu vong, rằng những người ủng hộ khuynh hướng của báo "Tia lửa" cũ, những người biết phân biệt được khuynh hướng đó với một nhóm người ở nước ngoài dù là xuất sắc, những người như vậy nhất định và sẽ là những người nào đào huyệt chôn cái khối liên minh đó.

Các đồng chí, tôi sẽ rất lấy làm sung sướng, nếu các đồng chí báo cho tôi biết là đã nhận được thư này cũng như đã chuyển được nó cho đồng chí Xi-mô-nốp chưa.

Gửi lời chào đồng chí N. Lê-nin

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

293

GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỐP¹⁾

2 tháng Mười một

Đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 9 (22) tháng Mười. Bức thư không đọc được đã được viết lại. Không có tấm hơi gì về Mi-nô-nô-xê-tơ Lê-gcô-mư-xlen-nưi cả. Các đồng chí đã gửi tiền theo địa chỉ nào? Li-đin, A-lếch-xê-ép, A-pha-na-xi-ê-va đã đi rồi, không có tin tức gì của Pô-pô-va cả.

Bây giờ tôi sẽ báo cho đồng chí một vài tin nữa nước ngoài, nữa Nga.

Nhà xuất bản của Bôn-tơ - Bru-ê-vích và Lê-nin hoạt động rất chậm chạp, sách mỏng được xuất bản ra nhỏ giọt. Cuốn sách mỏng "Đấu tranh cho đại hội" đã hứa từ rất lâu, mãi bây giờ mới ra. Sự đình trệ của họ một phần do nhà in, nhưng chủ yếu do tiền nong. Nói chung vấn đề tiền nong hết sức bế tắc vì cần phải có rất nhiều tiền để chi cho việc phái người về nước Nga (yêu cầu rất lớn) và cho việc vận chuyển. Cần phải hết sức cố gắng để kiếm được một món tiền lớn. Hiện nay cái chính là phải có tiền, tất cả những thứ khác đã có. Không có món tiền lớn thì không thể tránh khỏi cái cảnh sống lay lắt nặng nề không thể chịu nổi mà hiện nay chúng tôi đang trải qua ở đây. Thà chịu vất vả trăm đường, nhưng vẫn phải kiếm cho được một món tiền lớn. Còn nước Nga thì đang được tổ chức và chờ đợi ở chúng ta những bước quyết định! Ban chấp hành Ri-ga đã thông qua nghị quyết về việc ủng hộ nhà xuất bản ấy, các Ban chấp hành Ô-đét-xa, Ni-cô-lai-ép, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp cũng vậy. Nhiều người hỏi tại sao phái đa số không xin phép, trong khi đó họ hoàn toàn không đếm xỉa đến hoàn cảnh thực tế và quên mất rằng Bôn-tơ - Bru-ê-vích và Lê-nin hoạt động với tư cách cá nhân, chứ không phải là nhân danh một nhóm, mặc dù ở Nga người ta không hiểu vấn đề đó và đã thông qua nghị quyết về việc ủng hộ nhóm người do Bôn-tơ - Bru-ê-vích và Lê-nin đứng đầu. Khá là phi lý. Ban chấp hành trung ương từ chối chuyển sách báo của phái đa số, coi đó không phải là sách báo của đảng.

1) Bức thư này viết chung với N.C. Crúp-xcai-a. Phần chữ nhỏ là của N.C. Cúp-xcai-a.

Thực tế trong đảng đã có sự phân liệt hoàn toàn. Giữa phái thiểu số và Ban chấp hành trung ương đã có sự câu kết, họ cùng nhau thực hiện một đường lối nhằm xuyên tạc đại hội và giải thể các ban chấp hành "từ dưới lên". Việc giải thể đó là ở chỗ họ cử những топ đảng viên men-sê-vích vào các ban chấp hành chiến đấu của phái đa số, các топ này tiến hành bao vây ban chấp hành, tuyên truyền cổ động, cố gắng bằng mọi cách phá hoại sự tín nhiệm đối với ban chấp hành ở trong xã hội, sự tín nhiệm của công nhân và đặc biệt là của các tổ chức ở địa phương. Sau đó, khi đã chuẩn bị được cơ sở với sự giúp đỡ của các tổ chức ở địa phương, những người men-sê-vích đó sẽ gây ra những vụ lộn xộn đối với ban chấp hành, đòi ban chấp hành phải đầu hàng. Ở Pê-téc-bua hiện nay đang diễn ra chuyện như vậy, với sự tham gia đầy lòng khoan hậu của Ban chấp hành trung ương. Đối với các ban chấp hành của phái đa số, Ban chấp hành trung ương tiến hành một chính sách giả nhân giả nghĩa, họ tuyên bố rằng nếu không điều hoà được với phái thiểu số, - họ bảo rất có thể như thế (đấy chính bọn giả nhân giả nghĩa như thế đấy!), - thì Ban chấp hành trung ương sẽ triệu tập đại hội, Ban chấp hành trung ương không phản đối đại hội và không thay đổi quan điểm của mình, họ cho rằng có thể câu kết được với ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương, vì họ coi đó không phải là cơ quan của đảng, mà là cơ quan của một nhóm. Mặc dù Ban chấp hành trung ương đa số, nhưng chính tại đại hội và sau đại hội khi bầu Ban chấp hành trung ương người ta chỉ dựa vào lý do là không biết người làm công tác thực tiễn này hay người làm công tác thực tiễn kia có thật khá tốt không; tại đại hội Ban chấp hành trung ương không đề ra một ligne de conduite¹⁾ nào cả, cho nên nó có thể có cách xử sự riêng của nó và không có nghĩa vụ phải đứng trên quan điểm của phái đa số. Tóm lại, họ nộی lẫn thản cái gì ai mà biết được.

Ở Nga, người ta rất căm tức họ. Các ban chấp hành Ni-cô-lai-ép, Ô-đét-xa, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp đã tổ chức hội nghị và thông qua nghị quyết... Những người thuộc phái đa số tham gia hội nghị đã trả lời họ như sau... Dự định tiến hành bầu uỷ viên thông qua vài ban chấp hành của mình, rồi sau đó ra thông báo về việc thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số, tiếp đó sẽ đi gặp các ban chấp hành khác, đề nghị họ gia nhập và bổ sung một vài người của họ vào danh sách uỷ viên.

Bô-rô-đa ở đâu? Hãy ấn định khẩu lệnh với Goóc-ki. Bao giờ đồng chí tới?

1) — cách xử sự.

Hãy cố gắng hết sức để Mi-nô-nô-xê-tơ Lê-gcô-mư-xlen-nưi di chuyển nhanh hơn. Chậm trễ là điều không thể giải thích được và hết sức có hại. Hãy trả lời ngay và chi tiết hơn, và rõ ràng hơn.

Tạm thời mới dự kiến vào Thường vụ: Đê-môn, Phê-lích-xơ, Ba-rôn, Li-đin, A-lếch-xê-ép, Gu-xép, Pa-vlô-vích.

Viết ngày 2 tháng Mười một 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

294

GỬI I.P. GÔN-ĐEN-BÉC

Gửi Mê-scốp-xki

2/XI.

Đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được tin báo rằng thư của chúng tôi đã tới chỗ đồng chí, cũng bức thư đó đã được gửi theo địa chỉ của Ma-ri-a Pê-tơ-rốp-na. Mong rằng chị ấy sẽ báo cho biết về việc nhận được thư. Chúng tôi nóng lòng chờ thư trả lời của đồng chí, đồng chí đừng im đi không trả lời nhé, bây giờ việc trao đổi thư từ đều đặn là hết sức quan trọng. Tôi nhắc lại những địa chỉ viết thư. Theo các địa chỉ đó có thể gửi bất kỳ loại bài và báo nào. Chúng tôi sẽ gửi thêm một địa chỉ nữa trong thư tới. Trong số 75 báo "Tia lửa" có nói rằng Ban chấp hành Xa-ra-tốp tán thành hoà bình ở trong đảng và "đồng tình với các hoạt động của Ban chấp hành trung ương". Tất cả mọi người đều muốn có hoà bình ở trong đảng, vấn đề chỉ là ở chỗ Ban chấp hành trung ương có được phép câu kết với phái thiểu số trên cơ sở

thoả thuận rằng Ban chấp hành trung ương sẽ tìm mọi cách cản trở đại hội không. Những nghị quyết của Hội đồng, được đăng trong phụ trương hai số 73 - 74, cho thấy rằng sự câu kết ấy đã dẫn tới những hậu quả như thế nào. Báo "Tia lửa" không đăng những nghị quyết của các ban chấp hành phái đa số nữa hoặc chỉ đăng những nghị quyết đó ở tờ phụ trương, mà ngay cả tờ này cũng không được đưa ra bán (sau số 74, đã nhận được những nghị quyết về đại hội gửi từ Cáp-ca-dơ: của ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ, của các ban chấp hành Ti-phlít, Ba-cu và Min-gre-li-a - I-mê-rê-ti-a), có cả nghị quyết gửi từ các nhà tù Ô-đét-xa (với 37 chữ ký), Mát-xcơ-va. Trên tờ "Tia lửa" đã có mục ủng hộ sự hoà bình ở trong đảng, ở đó đăng những nghị quyết *phản đối* đại hội.

Có một điều khó tin là Ban chấp hành Xa-ra-tốp phản đối đại hội và ủng hộ bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương. Đồng chí hãy gửi *gấp* cho tất cả các nghị quyết của Ban chấp hành Xa-ra-tốp, hãy viết thư cho biết tờ "Tiếng nói tự do" như thế nào, phái thiểu số nói rằng họ nắm được tất cả các mối liên hệ. Hãy gửi cho chúng tôi tất cả các xuất bản phẩm của ban chấp hành ra trong những tháng gần đây hoặc ít nhất là danh mục những xuất bản phẩm đó, hãy báo cho biết công việc tiến hành như thế nào, được tổ chức ra sao, có sách báo không, có những mối liên hệ với nông dân không. Đồng chí hãy gửi bài cho, đặc biệt hãy thu hút các tổ chức địa phương viết bài, bởi vì đề tài viết báo thì vô khối.

Liệu đồng chí có thể giúp chúng tôi liên hệ với A-xơ-ra-khan và U-ran được không?

Chúc đồng chí mọi sự tốt lành.

Thư viết theo sự uỷ nhiệm của Lê-nin.

*Viết ngày 2 tháng Mười một
1904*

*In lần đầu, theo đúng bản sao
do N.C. Crúp-xcai-a viết*

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Xa-ra-tốp

295

GỬI E.E. ÉT-XEN

Thư của Lê-nin gửi Ba-rôn

4.XI.04.

Đồng chí thân mến! Hàng loạt tin tức về đồng chí mà tôi nhận được khiến tôi thiết tha yêu cầu đồng chí tạm thời ngừng công việc lại và sang đây một tháng. Tôi hiểu rất rõ là công việc lôi cuốn đồng chí như thế nào và muốn dứt ra thì khó khăn như thế nào, nhưng cần phải nghĩ cả tới việc phân bố lực lượng xét về mặt kế hoạch chung của cuộc vận động nữa. Chúng tôi rất cần có những cán bộ có kinh nghiệm và đồng chí có trách nhiệm phải tìm trong số thanh niên những người tạm thời thay thế mình, còn bản thân đồng chí thì nhất thiết phải sang đây để giải quyết một số công việc chung, để thông báo tất cả những kết luận mà đồng chí đã rút ra từ những chuyến đi của mình, để thảo luận về những biện pháp mà chúng tôi đang thực hiện. Điều đó hết sức cần thiết, nếu không thì trong thời điểm nghiêm trọng sắp tới chúng ta sẽ không có lực lượng hậu bị. Xin đồng chí hãy sớm trả lời riêng cho tôi và đừng trì hoãn chuyến đi một tuần nào nữa. Đồng chí đã chuẩn bị đi từ lâu, thế mà vẫn cứ trì hoãn mãi. Tôi biết là việc đó sẽ có hậu quả như thế nào. Siết chặt tay đồng chí và mong gặp đồng chí vào một ngày gần đây.

*N.Lê-nin của đồng chí**Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ô-đét-xa**In lần đầu năm 1924 trên tạp chí "Biên niên đỏ", số 1**Theo đúng bản thảo*

296

GỬI A.M. XTÔ-PA-NI

Thư riêng của Lê-nin gửi Tu-ra

Đồng chí thân mến! Tôi rất vui mừng nhận được thư của đồng chí. Đồng chí hãy viết thư đều đặn hàng tuần nhé, dù vài

dòng cũng được, và nhất thiết phải theo dõi để làm sao cho tất cả các địa chỉ đều sử dụng được và phải có những địa chỉ dự bị để trao đổi thư từ và gặp gỡ. Thật là điều tệ hại nếu phải đa số lại chia rẽ đến như vậy! Thiếu liên hệ đều đặn thì không thể tiến hành được một công việc chung nào cả, thế mà đã hơn nửa năm nay chúng tôi không có tin tức gì của đồng chí cả.

Tôi hoàn toàn và tuyệt đối tán thành tất cả những điều mà đồng chí viết về sự cần thiết phải thống nhất phái đa số, đoàn kết tất cả các ban chấp hành của phái đa số và chuẩn bị một đại hội đoàn kết có khả năng giữ vững ý chí của các cán bộ ở Nga. Để làm được tất cả các việc đó cần phải có những quan hệ hết sức chặt chẽ, bởi vì nếu không thì chúng ta sẽ nói mỗi người một cách và đồng chí hoàn toàn không biết tý gì về các công việc chung cả.

Hiện nay Ban chấp hành trung ương đã hoàn toàn hợp nhất với phái thiểu số, và *trên thực tế* đã nhập vào tổ chức bí mật của họ, mà mục đích của tổ chức này là tìm mọi cách đấu tranh chống lại việc triệu tập đại hội. Những nghị quyết mới của Hội đồng xuyên tạc một cách hiển nhiên cả việc tính toán các phiếu bầu lẫn ý chí của các ban chấp hành (phụ trương các số 73 - 74 báo "Tia lửa". Đồng chí đã thấy chưa?). Giờ đây cần phải đề phòng là họ sẽ dứt khoát không triệu tập một đại hội nào cả, sẽ không dừng lại trước bất kỳ sự vi phạm điều lệ nào, trước bất kỳ sự nhạo báng nào đối với đảng. Họ công khai giễu cợt chúng ta: sức mạnh của các anh ở đâu nhỉ? Và chúng ta sẽ chỉ là những trẻ con, nếu chúng ta chỉ *tin tưởng* vào đại hội mà không chuẩn bị ngay từ bây giờ việc mang sức mạnh ra để chống lại sức mạnh. Để làm việc đó chúng ta phải 1) thống nhất ngay tất cả các ban chấp hành phái đa số và thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số (mở đầu đã có Ô-đét-xa + Ni-cô-lai-ép + Ê-ca-tê-ri-nô-xláp) để đấu tranh chống chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ của các cơ quan trung ương; 2) hết sức ủng hộ về mọi mặt và mở rộng nhà xuất bản của phái đa số (do Bôn-tơ - Bru-ê-vích và tôi khởi xướng ở

đây; Bôn-tơ - Bru-ê-vích chỉ là người xuất bản). Một nhóm nhà trước tác Nga đảm nhận nhà xuất bản đó, đồng chí cần phải bắt đầu ngay việc tập hợp và gửi mọi loại tài liệu, bản tin, các báo, tiểu luận, v.v. và v.v., đặc biệt là của công nhân và nói về phong trào công nhân. Nhất thiết phải làm như thế và làm ngay tức khắc. (Nếu ngay từ bây giờ đồng chí không bắt đầu hàng tuần gửi tin tức thì chúng tôi sẽ cắt đứt quan hệ với đồng chí).

Về vấn đề thường vụ, đã làm được những việc sau. Các ban chấp hành Ô-đét-xa + Ni-cô-lai-ép + Ê-ca-tê-ri-nô-xláp đã cùng nhau thông qua nghị quyết như sau (dẫn ra toàn bộ)... = = 22 đảng viên bôn-sê-vích đã trả lời họ như sau²⁹⁹: = =

Thế nào đồng chí cũng cố gắng đi ngay tới Ti-phlít, truyền đạt cả hai điều nói trên. Mong rằng họ sẽ sớm hợp nhất lại. Đương nhiên là có thể bổ sung các uỷ viên của Cáp-ca-dơ vào thường vụ. Như vậy mong rằng tất cả các ban chấp hành ở Cáp-ca-dơ hãy cho biết ngay ý kiến về vấn đề thường vụ, tức là viết thư cho chúng tôi và viết về Pê-téc-bua (hoặc Ri-ga?) (địa chỉ..., khoá mật mã...), nói rõ là có tán thành thường vụ không và có yêu cầu thay đổi và bổ sung những người ứng cử không. Mong đồng chí hãy cố gắng làm cho cái công việc có tầm quan trọng bậc nhất ấy được thực hiện một cách cẩn thận, chín chắn và nhanh chóng.

Một vài đồng chí yêu cầu họp hội nghị các ban chấp hành phái đa số ở Nga. Chúng tôi ở đây nghĩ rằng việc đó vừa tốn kém, vừa phiền phức, lại ít kết quả. Mà chúng ta thì lại phải hết sức khẩn trương. Không cần phải họp nhau lại để bầu ra thường vụ; tốt hơn hết là thoả thuận với nhau về vấn đề đó bằng thư hoặc cử một hay hai đồng chí lần lượt đến thôi. Còn khi nào thường vụ hoạt động về Ê-ca-tê-ri-nô-xláp + Ô-đét-xa + Ni-cô-lai-ép + Xanh Pê-téc-bua + Mát-xcơ-va + Ri-ga + Cáp-ca-dơ đều tham gia, thì lúc đó thường vụ ấy sẽ hoạt động ngay với tư cách một đại diện của phái đa số có tổ chức.

Bởi vậy xin đồng chí hãy làm gấp rút và hãy trả lời sớm cho.

Siết chặt tay đồng chí. *N.Lê-nin* của đồng chí

*Viết ngày 10 tháng Mười một
1904*

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ba-cu

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XV

Theo đúng bản thảo

297

GỬI TỔ CHỨC PÊ-TÉC-BUA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Ở Pê-téc-bua có một bộ phận của Hội công nhân của Du-ba-tốp ở Mát-xcơ-va, cũng có điều lệ như vậy (công nhân ngành cơ khí) và thậm chí thành phần nhân sự cũng gần như thế, tức là gồm những người trước kia đã ở trong Hội công nhân của Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua (U-sa-cốp, Xta-rô-gi-lốp và Goóc-scốp, Pi-cu-nốp và Mô-khnát-kin, Ni-ki-phô-rốp v.v.). Hội đó đặt dưới sự bảo trợ của Lít-vi-nốp - Pha-lin-xki, Tsi-giốp, Lan-gô-vôi. Mọi người thiết tha khuyên nên *hết sức* thận trọng trong quan hệ đối với hội này vì có mối hiểm họa *rất lớn* là có bọn khiêu khích. Hội này hiện nay đã hơi ngả về bên tả, nhưng nó vẫn hoàn toàn phục vụ cho giai cấp tư sản và cảnh sát.

(Tin này là của một người am hiểu tình hình.)

Viết tháng Mười — tháng Chạp

1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1925 trên tạp chí

"Cách mạng vô sản", số 3

Theo đúng bản thảo

GỬI O.A. PI-ÁT-NI-TXƠ-KI

Gửi Pi-át-ni-txa. Thư riêng của Lê-nin gửi "Pi-át-ni-txa"

Đồng chí thân mến! Người bạn chung của chúng ta¹⁾ cho tôi biết ở chỗ đồng chí có những bức thư nào³⁰⁰ (những bức thư của uỷ viên ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương gửi các uỷ viên trong nước Nga của Ban chấp hành trung ương, trong đó nói rằng phái thiểu số ở nước ngoài đã trở nên trắng trợn và nghị quyết của 22 đảng viên bôn-sê-vích rõ ràng là biểu thị ý chí thực sự của đảng). Tôi nghĩ rằng đồng chí nhất thiết phải gửi ngay tức khắc những bức thư ấy sang đây cho tôi.

Thứ nhất, tôi là uỷ viên Ban chấp hành trung ương và vì thế nên có đầy đủ quyền được biết việc trao đổi thư từ của uỷ viên ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương với các uỷ viên trong nước Nga, hơn nữa việc trao đổi thư từ đó có liên quan tới vấn đề lập trường của phái thiểu số, một vấn đề chung của đảng. Lẽ nào đồng chí lại giúp đỡ các uỷ viên Ban chấp hành trung ương đã bỏ chạy sang phái thiểu số che giấu không cho đảng (và thậm chí không cho cả những uỷ viên khác của Ban chấp hành trung ương) biết tình hình thực sự của công việc?

Thứ hai, qua nội dung những bức thư thì thấy rằng các uỷ viên Ban chấp hành trung ương (Glê-bốp, Cô-ni-a-ghin và Ni-ki-tích) trắng trợn nói sai sự thật, khi tuyên bố trong thư của mình gửi các ban chấp hành ở Nga rằng phái thiểu số ở nước ngoài nhượng bộ. Nếu chúng tôi đã cùng với đồng chí công khai tuyên chiến với chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ đó, với hành động lừa dối đảng đó (trong cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca, anh ta đã thay mặt tất cả chúng ta tuyên chiến rồi), thì bốn phận trực tiếp của chúng ta là phải tố giác trước đảng mọi sự dối trá của các uỷ viên

1) Có ý nói tới R.X. Dem-li-a-tơ-ca.

Ban chấp hành trung ương. Nếu chúng ta có trong tay các chứng cứ về hành động dối trá đó, mà chúng ta không cho đảng biết những chứng cứ đó, thì chúng ta không làm tròn bốn phận của mình đối với đảng. Nếu chúng ta nói trên báo chí và nói công khai về chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ, đồng thời lại bỏ lỡ dịp chúng minh một cách có chứng cứ về chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ đó, thì chúng ta sẽ chỉ là những kẻ ba hoa thôi. Nhưng chính chúng ta dùng từ chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ không phải để thoá mạ như Mác-tốp và Plê-kha-nốp đã sử dụng từ đó.

Đôi khi người ta nói rằng: không nên lợi dụng những thư từ riêng trong cuộc đấu tranh chính trị. Điều đó không đúng. Khi mà những thư từ riêng vạch trần được sự lạm dụng của những nhân vật có cương vị của đảng thì nhất thiết phải sử dụng những thứ đó. Plê-kha-nốp đã sử dụng những thư riêng trong Vademecum¹⁾ của mình, thậm chí không phải đối với các nhân vật có cương vị. Hơn nữa những bức thư nói trên hoàn toàn không phải là thư riêng, mà là sự trao đổi thư từ của các uỷ viên Ban chấp hành trung ương về công việc của Ban chấp hành trung ương. Cả tôi, với tư cách một uỷ viên Ban chấp hành trung ương, và đồng chí, với tư cách phái viên của Ban chấp hành trung ương, đều có nhiệm vụ phải ngăn chặn mưu đồ che giấu, không cho đảng thấy rõ sự thật.

Vì tất cả những lý do đó, tôi cho rằng việc hết sức cần thiết là đồng chí phải gửi ngay những bức thư ấy cho tôi, hoặc ít nhất cũng gửi bản sao đầy đủ những bức thư ấy. Đương nhiên là một số thư đó phải giữ bí mật, và chúng tôi sẽ không bao giờ vạch trần số thư đó đâu. Nhưng những gì có liên quan tới lợi ích của toàn đảng và không có điều gì bí mật, thì phải được vạch trần ra. Ở đây chúng tôi sẽ suy nghĩ xem nên làm việc đó như thế nào và bao giờ làm.

Đồng chí *nhất định* hãy trả lời tôi về bức thư này càng sớm càng tốt. Nếu đồng chí viết tiếng Nga chưa tốt thì cũng chẳng

1) — Sách chỉ dẫn.

sao. Thậm chí có thể viết thư bằng tiếng Do-thái. Dù sao cũng hãy trả lời ngay.

Nếu đồng chí không đồng ý với tôi về việc gửi thư thì tất cả chúng tôi sẽ mời đồng chí đến ngay, *trong mấy ngày sắp tới*. Đó là vấn đề quan trọng đến mức cần phải trao đổi và giải quyết vấn đề đó bằng bất kỳ giá nào.

Siết chặt tay đồng chí. *N. Lê-nin* của đồng chí

P.S. Thế nào đồng chí cũng nói với *Ni-c. I-ch¹⁾*, "*người thuộc phái Gia-cô-banh*" và *Gi-tô-miéc-xki* để họ gửi ngay địa chỉ của họ cho tôi. Thật là điều bậy bạ, mỗi người nói một phách không ăn nhập gì với nhau cả.

*Viết trước ngày 16
tháng Mười một 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ô-đét-xa*

*In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t.XXVI*

Theo đúng bản thảo

299

GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỐP

Bạn thân mến! Mong bạn hãy nói ngay với Ra-khmê-tốp rằng anh ta đối xử với chúng tôi thật là hèn hạ. Anh ta không thể tưởng tượng được rằng mọi người ở đây mong đợi biết bao ở anh ta những tin tức rõ ràng, chính xác và phấn khởi, chứ không phải những bức điện mà anh ta gửi. Công chúng quả thực đã mệt mỏi vì chờ đợi mãi và vì tình trạng không biết rõ ràng tình hình. Hoàn toàn không thể có chuyện là Ra-khmê-tốp không có gì để viết cả: anh ta đang và đã gặp gỡ nhiều người, đã nói chuyện với Dem-li-a-tso-ca, đã liên hệ với Bô-rô-đa, với các luật sư và nhà

1) Chưa xác định được là nói về ai.

trước tác ở Mát-xcơ-va, v.v. và .v.v.. Vậy cần phải giúp chúng tôi au courant¹⁾, cần phải chuyển giao các mối liên lạc, báo cho biết những địa chỉ mới, gửi bài, kể lại về những cuộc gặp gỡ thiết thực và bổ ích. Ra-khmê-tốp không chuyển giao cho chúng tôi một mối liên lạc mới nào! Thật là kỳ quái. *Không có lấy một* bài nào, không có lấy một tin nào về nhóm các nhà trước tác ở Mát-xcơ-va. Nếu mai đây Ra-khmê-tốp bị bắt, thì chúng ta sẽ không có thể sử dụng được gì cả, chẳng khác gì không có anh ta nữa!! Thật là tệ hại, anh ta có thể viết tất cả và viết về tất cả mọi chuyện mà chẳng gặp nguy hiểm gì cả, thế nhưng anh ta chỉ nói bóng nói gió về những lực lượng trẻ nào đó thôi, v.v. (Có tin gì về Ba-da-rốp, Phri-tsê, Xu-vô-rốp và những người khác không?) Mỗi tuần phải viết ít ra là một lần (quả thực đó không phải là nhiều), bỏ ra 2 - 3 tiếng đồng hồ để viết một bức thư độ 10 - 15 trang, nếu không thì đúng là mọi mối liên lạc trên thực tế đều bị cắt đứt, Ra-khmê-tốp và những kế hoạch vô cùng tận của anh ta sẽ biến thành sự bầy đặt vô cùng tận, còn công chúng ở đây thì sẽ bỏ chạy hết, hoảng hốt kết luận rằng không có phái đa số nào cả và phái đa số sẽ chẳng có gì cả. Sách lược của phái thiểu số đã lộ rõ hoàn toàn dưới bộ mặt mới của nó: hoàn toàn không biết tới và im đi không nói tới sách báo của phái đa số và sự tồn tại của phái đa số, loại trừ sự luận chiến trong Cơ quan ngôn luận trung ương và quan trọng hoá công tác tích cực (mới đây ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương đã công bố, nhưng "dành riêng cho các đảng viên", bức thư gửi các tổ chức đảng nói về kế hoạch những người dân chủ - xã hội tham gia vào cuộc vận động của phái hội đồng địa phương: một sự quan trọng hoá không thể tưởng tượng được đối với những hành động tầm thường không thể tưởng tượng được. Ở đây Lê-nin đã phân tích và phê phán bức thư đó²⁾).

1) — nắm tình hình.

2) Xem "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 93 - 122).

Phái đa số cần phải có cơ quan ngôn luận của mình³⁰¹: không đủ tiền và bài cho việc đó. Cần phải hết sức cố gắng để có tiền và bài, nhưng thiếu những bức thư rất tỉ mỉ và tường tận thì chẳng xúc tiến được việc gì cả. Không chuyển giao các mối liên lạc, không có khả năng tấn công từ nhiều phía vào cùng một người, không có sự phối hợp trong công tác của đồng đảo những người bôn-sê-vích đang hoạt động ở khắp nước Nga để thu xếp cả hai việc đó một cách riêng rẽ. Người ta cảm thấy có sự thiếu thống nhất trong mọi việc, các ban chấp hành lại lạc hậu với tình hình, một phần không biết những nghị quyết mới của Hội đồng (phụ trương tờ "Tia lửa" số 73 - 74, một số riêng có 10 trang), một phần không suy nghĩ kỹ về những nghị quyết ấy và không hiểu rằng những nghị quyết đó chính là sự xuyên tạc hoàn toàn và vô sỉ nhất đối với đại hội. Giờ đây chỉ có trẻ con mới có thể không thấy rằng Hội đồng và Ban chấp hành trung ương có thể dùng mọi thủ đoạn để *phá hoại* đại hội. Chúng ta phải đưa *sức mạnh* = cơ quan ngôn luận + tổ chức của phái đa số ở Nga, để chống lại, nếu không chúng ta sẽ chết. Lê-nin vẫn chưa gặp Léch-cô-mư-xlen-nưi; điều kỳ lạ là Léch-cô-mư-xlen-nưi đã rút ra ngoài và giữ thái độ bàng quan!

Vì vậy đồng chí hãy lên án Ra-khmê-tốp nhiều gấp ba lần và bắt phạt đồng chí ấy phải viết nhật ký. Tại sao m-me Ra-khmê-tô-va không đi đến nơi đã hứa đến? Chúng tôi xin nhắc lại: mọi người sẽ chạy trốn (thậm chí cả Ga-léc-ca cũng rên rỉ và than thở), bởi vì họ cảm thấy chẳng có liên hệ gì với nước Nga cả, không thấy rằng Ra-khmê-tốp sống và làm công việc chung, lo lắng và quan tâm tới công việc ấy. Không có thư từ thì không có gì ngoài tình trạng hết sức tàn mạt!!

Viết ngày 21 tháng Mười một
1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

300

GỬI BAN CHẤP HÀNH TVE CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ¹⁾

26/XI. Đồng chí thân mến! chúng tôi đã nhận được cả hai bản nghị quyết của đồng chí, nhưng không chuyển chúng cho Cơ quan ngôn luận trung ương, bởi vì mới đây đã xảy ra một chuyện như sau. Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép đã gửi đến một bản nghị quyết để chuyển cho báo "Tia lửa", và việc này đã được thực hiện. Bản nghị quyết đã bị Mác-tốp gửi trả lại kèm theo sự đả kích hết sức thô bạo. Theo Mác-tốp, Ban chấp hành trung ương và Cơ quan ngôn luận trung ương ấy biết đích xác là ở Ni-cô-lai-ép chẳng có ban chấp hành nào cả, vì vậy bản nghị quyết ấy rõ ràng là do bọn bịp bợm và bọn mạo danh viết ra. Bởi vì bản nghị quyết không có chữ ký, không đề ngày tháng và không chỉ rõ là thái độ của các tổ chức ở địa phương đối với bản nghị quyết này như thế nào, nên — theo Mác-tốp — bản nghị quyết ấy không có một ý nghĩa gì cả; và anh ta, Mác-tốp, thậm chí cự tuyệt cả việc chuyển nghị quyết đó cho Cơ quan ngôn luận trung ương, bởi vì anh ta đã chán ngấy tất cả cái trò bịa đặt ra những nghị quyết giả mạo. Rõ ràng là bản nghị quyết của Tve cũng chịu một số phận như vậy. Chúng tôi sẽ đăng bản nghị quyết ấy trên tờ báo khổ nhỏ của phái đa số.

Mong đồng chí hãy viết thư cho biết công việc tiến triển thế nào?

Các đồng chí đã nhận được tờ "Tia lửa" khổ nhỏ gửi các tổ chức đảng nói về cuộc vận động của phái hội đồng địa phương chưa? Vì chạy theo "loại hình cao và mới" nên ban biên tập đã bịa đặt ra trong tờ báo khổ nhỏ ấy nhiều điều nhảm nhí, cho đến cả cái điều phi lý như cho rằng công nhân không nên làm cho phái tự do hoảng sợ và phải hành động làm sao để không gây ra nổi

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin.

kinh hoàng cho họ. Tờ báo khổ nhỏ đó gây ra những cuộc tranh luận gay gắt, Lê-nin đã đáp lại tờ báo đó trong cuốn sách nhỏ "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa".

Mong đồng chí hãy cho biết địa chỉ để gửi sách báo cho đồng chí. Những địa chỉ mà người ta đã gửi bản nghị quyết đến, là rất tốt. Rô-gô-va sẽ đi từ Péc-mơ đến chỗ đồng chí, người ta nói rằng đây là một cán bộ không kém, chúng tôi chưa trực tiếp biết chị ấy, đồng chí hãy xét xem, Rô-gô-va có thể là một người có ích, chị ấy hoạt động bí mật, hãy giúp đỡ chị ấy thu xếp công việc.

Khoá mật mã do Bôn-sắc mang theo là của Gam-bét-ta: các bang miền Nam nước Mỹ 34đ., Ñ ở giữa. Bôn-sắc đề nghị nhét hộ chiếu và các lưới cửa nhỏ vào để ửng rồi chuyển cho đồng chí ấy qua Nê-cra-xô-va hoặc người nhà.

Đồng chí hãy báo cho biết ngay về việc nhận các thư của chúng tôi. Xin chào đồng chí.

Lê-nin

*Viết ngày 26 tháng
Mười một 1904
Gửi từ Giơ-ne-vo*

*In lần đầu theo đúng bản sao do
N.C. Crúp-xcai-a viết*

301

**GỬI BAN CHẤP HÀNH I-MÊ-RÊ-TI-A-
MIN-GRE-LI-A
CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ -
XÃ HỘI NGA¹⁾**

Ban chấp hành Min-gre-l. - I-mê-rê-t.

28/XI.

Các đồng chí thân mến, chúng tôi đã nhận được cả hai bức thư của các đồng chí đề ngày 23 và 28, bức thứ nhất (cùng với

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin.

bản thống kê và các địa chỉ) rơi vào tay phái thiểu số và mãi hôm nay mới được chuyển đến chúng tôi; chúng tôi đã nghiên cứu các địa chỉ và sử dụng ngay địa chỉ để gửi sách báo. Chúng tôi đã nhận được nghị quyết của các đồng chí tán thành đại hội và đã chuyển cho Cơ quan ngôn luận trung ương rồi. Chúng tôi không nghe thấy nói gì về việc kiểm phiếu lần thứ hai, mà chắc gì sẽ có việc đó.

Vừa mới đây chúng tôi đã nhận được bản nghị quyết của ban chấp hành Ni-cô-lai-ép và đã chuyển cho Cơ quan ngôn luận trung ương. Mác-tốp gửi trả lại bản nghị quyết đó kèm theo lời đả kích thô bạo, nói rằng Cơ quan ngôn luận trung ương và Ban chấp hành trung ương biết đích xác là ở Ni-cô-lai-ép chẳng có ban chấp hành nào cả (một sự dối trá trắng trợn, Ban chấp hành trung ương đã mang bản tuyên bố của mình đến Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép và biết rõ là những người ký dưới bản nghị quyết đó ở trong Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép), rằng bản nghị quyết đó do những kẻ mạo danh và bịp bợm nào đó gửi tới, những kẻ này đã viết ra bản nghị quyết giả mạo... Bản nghị quyết của Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ tán thành đại hội đã không được đăng, mà bản nghị quyết gửi tới... phản đối đại hội thì lại được đăng. Họ nói rằng các ban chấp hành Xa-ra-tốp, Xa-ma-ra, U-ran và A-xơ-ra-khan tán thành đường lối của Ban chấp hành trung ương (không dẫn chứng các nghị quyết), còn chúng tôi, vào đúng cái ngày xuất bản số báo "Tia lửa" ấy, nhận được một bức thư từ U-ran nói rằng mấy tháng nay họ không nghe thấy tin tức gì về Ban chấp hành trung ương và nói chung thậm chí không biết là còn có đảng hay không. Plê-kha-nốp nói thẳng ra rằng không thể có đại hội được... Còn Ban chấp hành trung ương thì lại tuyên bố một cách giả nhân giả nghĩa rằng giờ đây họ không phản đối đại hội, rằng chỉ cần quan tâm đến việc làm cho đại hội thực sự nói lên ý kiến của đảng... Ban chấp hành trung ương bỏ xó tất cả các nghị quyết của các ban chấp hành, còn trong tờ báo khổ nhỏ gửi các đồng chí trong đảng thì nói: "giờ đây, đảng đã ủng hộ chúng tôi"...

Các ban chấp hành đòi hỏi Ban chấp hành trung ương gửi

các sách báo của phái đa số, Ban chấp hành trung ương từ chối không chuyên chở sách báo, tuyên bố rằng thứ nhất, sách báo đó không phải của đảng; thứ hai, sách báo đó không thể giúp gì cho sự phát triển ý thức giai cấp của giai cấp vô sản. Ôi, một bọn giả nhân giả nghĩa! Chắc là cuốn sách nhỏ mới của Tơ-rốt-xki xuất bản với sự biên tập của tờ "Tia lửa" mới và vì vậy ở mức độ nhất định là "Credo" của nó, đã giúp nhiều vào việc phát triển ý thức của giai cấp vô sản... Trong cuốn sách nhỏ đó có nói rằng giữa tờ "Tia lửa" cũ và tờ "Tia lửa" mới là cả một vực thẳm, rằng đại hội là mưu đồ phản động muốn củng cố phương pháp đấu tranh theo lối tiểu tổ, rằng tờ "Tia lửa" cũ không liên can gì đến giai cấp vô sản, rằng phái "Tia lửa" gọi giai cấp vô sản là những kẻ đần độn, v.v. và v.v.. Không phải vô cớ mà Xtơ-ru-vê tán dương những khuynh hướng của phái thiểu số, coi đó là những khuynh hướng đầy sức sống... (xem bài "Anh chàng thuộc phái tự do có tính ân cần"¹⁾). Các đồng chí đã nhận được tờ báo "Tia lửa" khổ nhỏ gửi tất cả các tổ chức đảng nói về cuộc vận động của phái hội đồng địa phương chưa? Tờ "Tia lửa" vì chạy theo hình thức cổ động và tuyên truyền mới, "cao hơn", đã nói nhiều điều nhầm nhứ, thậm chí còn đi tới chỗ phát biểu rằng cần phải tổ chức biểu tình một cách thận trọng để không gây ra sự kinh hoàng sợ hãi trong các uỷ viên hội đồng địa phương. Lê-nin đã đáp lại tờ báo đó bằng một cuốn sách nhỏ "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa"²⁾...

Giờ đây, khi mà Ban chấp hành trung ương đã câu kết với Cơ quan ngôn luận trung ương trong việc ngăn cản không cho họp đại hội, thì đại hội sẽ bị gác lại một thời gian vô hạn định. Phái đa số dù sao vẫn quyết định phấn đấu để triệu tập được đại

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.88 - 92.

2) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.93 - 122.

hội, nhưng phái đa số chỉ có thể đạt được điều đó bằng cách đoàn kết và tổ chức lại.

Thôi, tôi xin dừng bút.

Chúc các đồng chí mọi sự tốt lành. Lê-nin

Viết ngày 28 tháng Mười một 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản viết tay
của N.C. Crúp-xcai-a

302

GỬI BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ MÁT-XCƠ-VA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Mát-xcơ-va

29/XI.

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được bản nghị quyết của các đồng chí. Xin cảm ơn về sự ủng hộ như đã hứa³⁰². Xin các đồng chí thông báo cho biết về tình hình công việc của ban chấp hành. Địa chỉ ấy có thích hợp cho việc gửi thư không? Chúng tôi không tin tưởng điều đó, vì vậy chúng tôi viết ngắn như thế, mà chính ra cần phải viết về nhiều vấn đề³⁰³. Xin các đồng chí báo cho biết ngay về việc nhận thư.

Gửi lời chào đồng chí.

Lê-nin

Viết ngày 29 tháng Mười một 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ

In lần đầu ngày 21 tháng Tư

1963 trên báo "Sự thật

Mát-xcơ-va", số 95

Theo đúng bản sao do
N.C. Crúp-xcai-a viết

303

GỬI BAN CHẤP HÀNH BA-CU CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA¹⁾

Ba-cu
29/XI.

Các bạn thân mến! Chúng tôi sẽ thực hiện yêu cầu của các bạn; để khỏi phải mua, chúng tôi tạm thời chỉ gửi thử nửa pút sách báo của chúng tôi. Nếu gửi thử mà thành công thì chúng tôi sẽ gửi như các bạn yêu cầu. Ngoài ra còn tổ chức gửi các bưu kiện theo địa chỉ do Ra-i-xa²⁾ cho biết. Chúng tôi rất vui mừng nhận được tin về Lê-nô-tơ-ca. Tại sao đồng chí ấy không viết thư? Và cả những đồng chí khác cũng chẳng viết đều đặn lắm. Đã nhận được bức thư đề ngày 10 tháng Mười một³⁾ của chúng tôi chưa?

Ngày càng rõ ràng là Hội đồng nhất định không cho họp đại hội. Và Plê-kha-nốp cũng đã tuyên bố thẳng như vậy: không thể có đại hội được! Tốt nhất là Cơ quan ngôn luận trung ương quảng nghị quyết của các ban chấp hành xuống gầm bàn, nếu không thì gửi trả lại kèm theo những lời đả kích thô bạo, như là đã đối xử với Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép, ban chấp hành này đã gửi nghị quyết tán thành đại hội, nhưng không làm đúng thủ tục do Hội đồng đề ra, vì thế nên các tác giả của bản nghị quyết đó bị nhiech mắng là bọn bịp bợm, bọn mạo danh bịa đặt ra những nghị quyết giả mạo... Để *bước* Hội đồng phải triệu tập đại hội, phải đa số phải tổ chức lại, về vấn đề đó Lê-nin đã viết trong bức

1) Bức thư này do N.C. Crúp-xcai-a viết theo sự uỷ nhiệm của V.I. Lê-nin.

2) Biệt danh chưa biết là của ai.

3) Xem tập này, tr.498 - 501.

thư trước. Các bạn đã nhận được tờ báo "Tia lửa" khổ nhỏ gửi các đảng viên nói về cuộc vận động của phái hội đồng địa phương chưa? (Xem bức thư gửi Ban chấp hành I-mê-rê-ti-a - Min-gre-li-a.)¹⁾

Thôi, xin dừng bút. Mong bạn hãy gửi bài đến; phải đa số định xuất bản cơ quan ngôn luận của mình, thái độ giả nhân giả nghĩa của các cơ quan đảng ngày càng thúc đẩy phải làm việc đó.

Chúng tôi đã nhận được bức thư của Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ (qua ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương), chúng tôi sẽ trả lời ngay.

Chúng tôi gửi lời chào các bạn. *Lê-nin*

P.S. Ở Ba-tum có xảy ra chuyện gì không? Tâm trạng ở đây thế nào?

Viết ngày 29 tháng Mười một 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

*Theo đúng bản viết tay
của N.C. Crúp-xcai-a*

304

GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC

Đồng chí kính mến!

Tôi xin lỗi đồng chí vì đã trả lời chậm. Tôi rất bận và hiện nay phải rời khỏi Giơ-ne-vơ mấy ngày³⁰⁴. Tôi sẽ cố gắng đến gặp càng sớm càng tốt ngay sau khi về.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin*

Viết cuối tháng Mười một 1904

In lần đầu, theo đúng bản thảo

1) Xem tập này, tr.508 - 511.

305

GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A

3.XII.04.

Hôm nay anh đã gửi cho Bôn-tơ một bức thư trao đổi công việc. Anh quên nói thêm một điều quan trọng: in (cuốn từ điển của Lây-tây-den) ra 3000 bản, nhất thiết phải biết điều đó để tính toán giá cả. Em hãy nói ngay điều đó với Bôn-tơ.

Anh gửi bản tuyên bố của Ban chấp hành Liên minh và của đại biểu Cáp-ca-dơ trong Ban chấp hành trung ương³⁰⁵, bản tuyên bố mà Ra-i-xa nhận được hôm nay. Theo anh, nhất định phải in lại ngay bản tuyên bố đó thành tờ truyền đơn tại nhà xuất bản của chúng ta: em hãy tiến hành việc đó ngay lập tức và nhất thiết phải tiến hành; có thể in thêm vào tờ truyền đơn đó bản nghị quyết của Ni-cô-lai-ép và những bản nghị quyết khác, nhưng phải làm sao để tờ truyền đơn đó hết sức mỏng (maximum) 2 - 4 trang (không cần đầu đề gì cả, chỉ cần ghi chú ở dưới là nhà xuất bản của ai thôi).

Anh vừa nhận được thư của em. Anh không hiểu "kế hoạch" của Li-a-đốp và Ra-khmê-tốp như thế nào, nhưng ở đây có chuyện gì đó không ổn. Anh sẽ cố gắng đến thật sớm và thúc đẩy Mi-nô-nô-xê-tơ đến.

Anh đã đem hơ vào lửa những tờ gửi kèm theo, nhưng không có kết quả. Có thể là em thử những chất phản ứng khác xem.

Thật là ngoài mong ước, hôm nay anh có một buổi tối rỗi rãi. Anh gửi một bức thư ở mặt sau, khuyên em nên nhân danh anh gửi ngay tức khắc bức thư ấy cho cả ba người¹⁾, không cần phải hỏi ý kiến gì; cứ để cho việc đó khuấy động họ đến nơi đến chốn và sau đó chúng ta sẽ phân tích xem những tin tức đó có bị phóng đại không: sự thực là sự bất đồng đã bắt đầu xuất hiện, và nhất

1) Xem tập này, tr. 516 - 519.

thiết phải đề phòng và phê phán hết sức mạnh mẽ ngay từ đầu; anh thiết tha khuyên em nên nhân danh cá nhân anh gửi ngay tức khắc bức thư đó cho tất cả ba người. Mai anh sẽ bàn với Mi-nô-nô-xê-tơ và chắc đồng chí ấy sẽ ủng hộ anh, Va-xi-li Va-xi-li-ê-vích và Svác-tơ cũng thế, nhưng bức thư đó là của chính anh thì tốt hơn. Anh muốn viết thư cho Mác-tun Ni-cô-la-ê-vích và mắng anh ta một trận, nhưng anh nghĩ rằng như vậy chẳng đi đến đâu; anh sẽ đến và sẽ bàn, bởi vì hiện nay anh ta không gây tác hại gì ở đây. Còn sự tác hại mới bắt đầu ở Nga thì bức thư của anh sẽ ngăn chặn được đôi chút. Thật đáng tiếc là em không bảo Mác-tun Ni-cô-la-ê-vích viết thư ngay sang Pa-ri cho anh biết rõ mọi tình hình, — thật rất, rất đáng tiếc, vì việc đó là cần thiết.

Anh đã đọc lại bức thư gửi Ra-khmê-tốp: có thể là bỏ một vài lời khiển trách, nhưng anh thiết tha khuyên em nên nhân danh anh gửi ngay một bức thư dưới hình thức hết sức gay gắt.

Anh đã đến thăm Lây-tây-den. Đồng chí ấy đọc cho anh nghe bức thư của Plê-kha-nốp gửi đồng chí ấy. Đương nhiên Plê-kha-nốp thoả mạ Lê-nin hết chỗ nói. Plê-kha-nốp viết rằng "cuốn sách nhỏ của Tô-rốt-xki cũng tồi như bản thân Tô-rốt-xki", đề nghị Lây-tây-den "không đi theo phái thiếu số, mà đi theo ông ta" (Plê-kha-nốp), phàn nàn về "tấn bi kịch trong cuộc đời của ông ta, sau 20 năm trời mà không có lấy một đồng chí nào tin ông ta", ông ta nói rằng ông ta cần "sự tin nhiệm trên tình đồng chí, chứ không phải sự phục tùng kẻ có uy quyền", rằng ông ấy "thật sự suy nghĩ về việc từ chức"... điều đó tạm thời chỉ nói *entre nous*¹⁾.

Mới đây Đây-tơ viết thư cho Lây-tây-den, yêu cầu giúp đỡ tiền, nói rằng họ hoàn toàn không có tiền. Da-xu-lích cũng viết y như thế (trước đây) cho E-phrôn, thoả mạ Ga-léc-ca và cho Xéc-gây Pê-tơ-rô-vích là Ga-léc-ca (!!).

Anh hy vọng là ngày kia, thứ hai, sẽ lên đường; thứ ba và thứ

1) — giữa chúng ta.

tư báo cáo ở Xuy-rích, thứ năm ở Béc-nơ, thứ sáu về nhà. Nhưng có thể sẽ kéo dài thêm vài ngày³⁰⁶.

Em hãy viết thư đến Xuy-rích cho anh qua Ác-gu-nin (trong hai phong bì, phong bì trong phải bên hơn, cẩn thận hơn). Từ Lô-da-nơ người ta có viết thư về không, có đề nghị anh rẽ qua đó không? có cho biết địa chỉ không?

N. Lê-nin của em

Nhất thiết phải viết thư ngay cho *tất cả* các ban chấp hành của chúng ta để họ gửi cho chúng ta *mệnh lệnh chính thức* về việc in lại *công khai* cho tất cả mọi người biết bức thư của ban biên tập nói về phái hội đồng địa phương. Việc đó là để đề phòng mọi trường hợp bất trắc. Em hãy tiến hành việc đó mà *không cần có ý kiến gì cả*. Hãy tìm (hoặc in lại) chính bức thư đó và bỏ vào phong bì gửi cho các ban chấp hành thuộc phái đa số.

Gửi từ Pa-ri đến Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

306

**GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỐP,
R.X. DEM-LI-A-TSƠ-CA,
M.M. LÍT-VI-NỐP**

*Thư riêng của Lê-nin gửi Ra-khmê-tốp,
Dem-li-a-tơ-ca, Pa-pa-sa*

3.XII.04.

Bạn thân mến! Tôi đã nhận được tin M.N. đến (bản thân chưa gặp đồng chí ấy) và do đó tôi kết luận rằng công việc của chúng ta hoàn toàn xấu. Lại xảy ra sự bất đồng gì đó giữa những người bên-sê-vích ở Nga với những người bên-sê-vích ở nước ngoài. Theo kinh nghiệm ba năm qua tôi biết là sự bất

đồng như vậy có nguy cơ gây tác hại ghê gớm cho sự nghiệp. Tôi thấy sự bất đồng ấy biểu hiện ở các điểm sau đây: 1) người ta trì hoãn chuyển đi đến đây của Ra-khmê-tốp; 2) người ta chuyển trọng tâm từ cơ quan ở đây sang nơi khác, sang đại hội, sang Ban tổ chức ở Nga etc.; 3) người ta dung thứ hoặc thậm chí còn ủng hộ những sự câu kết nào đó của Ban chấp hành trung ương với nhóm trước tác của phái đa số và những việc làm gần như ngu xuẩn của cơ quan ở Nga. Nếu những tin tức của tôi về sự bất đồng đó là chính xác, thì tôi phải nói rằng kẻ thù nguy hại nhất của phái đa số không thể nghĩ ra một cái gì tệ hại hơn. Trì hoãn chuyển đi của Ra-khmê-tốp thực là một điều ngu xuẩn không thể tha thứ được, nó dẫn tới sự phản bội, bởi vì sự ba hoa đang phát triển kinh khủng và chúng ta có nguy cơ để mất một nhân vật quan trọng cần thiết ở đây, chỉ vì những kế hoạch ngốc nghếch ấu trĩ muốn làm một việc gì đó ngay giờ đây ở Nga. Trì hoãn việc xuất bản cơ quan ngôn luận ở nước ngoài của phái đa số (để tổ chức ra nó chỉ còn thiếu có tiền) lại càng không thể tha thứ được. Giờ đây toàn bộ vấn đề là ở cơ quan ngôn luận đó, thiếu nó chúng ta chắc chắn sẽ đi đến chỗ bị tiêu vong một cách nhục nhã. Dù thế nào, bằng bất kỳ giá nào cũng phải kiếm được tiền, dù vài nghìn cũng được, và phải bắt đầu ngay lập tức, nếu không chúng ta sẽ tự giết chúng ta. Chỉ có những kẻ hoàn toàn ngu xuẩn mới đặt *tất cả* hy vọng vào đại hội, bởi vì rõ ràng là Hội đồng sẽ phá hoại bất kỳ đại hội nào, sẽ phá hoại đại hội trước khi triệu tập nó. Mong bạn hãy hiểu rõ tôi: tôi không đề nghị từ bỏ việc tuyên truyền cho đại hội, vứt bỏ khẩu hiệu đó, nhưng hiện nay chỉ có trẻ con mới có thể hạn chế ở việc đó mà không thấy được rằng thực chất vấn đề ở **sức mạnh**. Cứ để cho các nghị quyết về đại hội tới tấp gửi tới như trước (không hiểu sao, nhưng chuyển đi của M.N. không dẫn tới việc nhắc lại nghị quyết, việc đó rất, rất đáng tiếc), nhưng *mấu chốt vấn đề không phải ở chỗ đó*, lẽ nào có thể không thấy điều đó? Ban tổ chức hoặc Thường vụ của phái đa số là cần thiết, nhưng thiếu cơ quan ngôn luận thì đây chỉ là con số không thắm

hại, là một trò hề, một cái bong bóng xà phòng sẽ tan vỡ ngay khi xảy ra những vụ bất bố đầu tiên. Bằng bất kỳ giá nào cũng phải có cơ quan ngôn luận và tiền, hãy gửi tiền sang đây, muốn giết ai thì giết, nhưng hãy đưa tiền đây. Ban tổ chức hoặc Thường vụ của phái đa số phải cho chúng tôi toàn quyền đối với cơ quan ngôn luận (gấp lên, gấp lên) và phải đến gặp các ban chấp hành, nhưng nếu Ban tổ chức định *trước hết* nâng "công tác tích cực" lên và *tạm thời trì hoãn* việc thành lập cơ quan ngôn luận, thì chính cái Ban tổ chức ngu ngốc ấy sẽ giết chết chúng ta. Cuối cùng, việc xuất bản bất kỳ cái gì ở nước Nga và việc tiến hành bất kỳ một sự câu kết nào với bọn đề tiện bản thủ trong Ban chấp hành trung ương đều là hành động phản bội trắng trợn. Ban chấp hành trung ương muốn chia rẽ và ly gián những người bôn-sê-vích ở Nga và ở nước ngoài, điều đó đã rõ ràng rồi, đó là kế hoạch cũ của họ, và chỉ có những kẻ ngu ngốc miệng chưa ráo hơi sữa mới có thể mắc vào cái bẫy đó. Dựa vào sự giúp đỡ của Ban chấp hành trung ương để thiết lập một cơ quan ngôn luận ở Nga thì là điên rồ, đích thị là điên rồ, hoặc là một sự phản bội, tình hình là như thế và sẽ là như thế theo lô-gích khách quan của các sự kiện, bởi vì những người tổ chức ra cơ quan ngôn luận hay là cơ quan ngôn luận phổ cập nhất định sẽ bị bất cứ bọn thối nát đề tiện nào, đại loại như Ban chấp hành trung ương, lừa gạt. Tôi thẳng thắn báo trước điều đó và xin từ biệt trước những con người như vậy.

Tôi xin nhắc lại: trước hết phải có một cơ quan ngôn luận, một cơ quan ngôn luận và một cơ quan ngôn luận, phải có tiền cho cơ quan ngôn luận; hiện nay chi phí tiền cho những việc khác thì hết sức phi lý. Cần phải lập tức đưa Ra-khmê-tốp sang đây, không được chậm trễ. Cần phải đi gặp các ban chấp hành trước hết là để lấy bài (thật không thể tha thứ được và đáng hổ thẹn vì đến tận bây giờ mà chúng ta vẫn không có bài!!) Việc đó quả là đáng hổ thẹn và phá hoại sự nghiệp!!), còn toàn bộ công tác tuyên truyền cho đại hội thì chỉ là một công việc *phụ thêm* thôi. Tất cả các ban chấp hành của phái đa số phải đoạn tuyệt *thực sự* và ngay tức khắc với Ban chấp hành trung ương, chuyển

giao tất cả các mối liên lạc cho Ban tổ chức hoặc Thường vụ của phái đa số; Ban tổ chức đó *phải tức khắc* cho công bố bản thông báo về việc thành lập Ban tổ chức, nhất thiết phải công bố bản thông báo đó ngay tức khắc.

Nếu chúng ta không khắc phục được sự bất đồng mới bắt đầu đó của phái đa số, nếu chúng ta không thoả thuận với nhau về vấn đề đó cả bằng cách trao đổi thư từ, *cả* bằng cách (*chủ yếu*) gặp gỡ với Ra-khmê-tốp, thì tất cả chúng ta ở đây sẽ thật sự *từ biệt và bỏ hết toàn bộ sự nghiệp*. Nếu các bạn muốn cùng nhau làm việc thì phải hoà nhịp đi và thoả thuận với nhau, hành động theo sự thoả thuận (chứ không phải ngược lại với sự thoả thuận và không có sự thoả thuận), và một điều thật là nhục nhã và tệ hại là: đi kiếm tiền cho cơ quan ngôn luận mà lại đi làm những việc hèn hạ không tưởng tượng được.

Sắp tới đây tôi sẽ chống lại Ban chấp hành trung ương trên báo chí một cách kiên quyết hơn. Nếu chúng ta không đoạn tuyệt với Ban chấp hành trung ương và Hội đồng thì chúng ta sẽ chỉ đáng để cho người ta phỉ nhổ vào mặt thôi.

Tôi chờ thư trả lời và chờ Ra-khmê-tốp đến³⁰⁷.

N. Lê-nin

Gửi từ Pa-ri về Nga

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

307

GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CẤP-CA-DƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

5/XII. Đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được: 1) bản tuyên bố của những công nhân giác ngộ được bầu vào Ban chấp

hành Ba-cu của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về vấn đề để cải tổ Ban chấp hành Ba-cu, 2) Báo khổ nhỏ của công nhân Ba-la-khan và Bi-bi - Ai-bát ngày 20 tháng Mười, 3) báo khổ nhỏ của Ban chấp hành Ba-cu "Đường lối theo đuôi mới", 4) sự giải thích cần thiết, 5) bản tuyên bố ngày 9/XI. Chúng tôi không có bản nghị quyết của Ban chấp hành Ba-cu, cũng không có cả bản nghị quyết của hội nghị các ban chấp hành ở Cáp-ca-dơ mà người ta nói là đã gửi cho chúng tôi rồi.

Về "bản tuyên bố" thì cần phải chỉ ra như sau. Hồi ấy (mùa hè) có nhận được một bức thư hết sức chi tiết của một đại diện ở Cáp-ca-dơ của Ban chấp hành trung ương nói về câu chuyện xảy ra với phái thiểu số. Bức thư đó được chuyển ngay cho Cơ quan ngôn luận trung ương, do đó Hội đồng đã biết rất rõ ý kiến của người đó, và cả Glê-bốp, uỷ viên Ban chấp hành trung ương tham gia vào việc nghiên cứu sự việc này, cũng biết rõ ý kiến đó.

Phái đa số xuất bản cuốn sách nhỏ "Hội đồng chống đảng", trong đó sẽ phân tích tỉ mỉ sự việc đó trên cơ sở ý kiến của đại diện ở Cáp-ca-dơ của Ban chấp hành trung ương³⁰⁸.

Xin các đồng chí hãy cho biết những bưu kiện gửi từ Xô-xnô-vi-txơ có thể lớn đến mức nào. Hãy trả lời gấp câu hỏi đó.

Hiện nay giữa ban biên tập báo "Tia lửa" và phái đa số đang có cuộc tranh luận gay gắt về cuộc vận động của phái hội đồng địa phương. Ban biên tập đã xuất bản tờ báo khổ nhỏ bậy bạ "chỉ dành riêng cho đảng viên", trong đó nó đã lầm lẫn một cách nghiêm trọng về vấn đề thái độ đối với phái hội đồng địa phương. Lê-nin đã trả lời bằng cuốn sách nhỏ "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa"⁽¹⁾. Vấn đề không có gì là bí mật cả, song nó lại quan trọng đến mức đòi hỏi phải thảo luận công khai.

Vì vậy các đồng chí hãy yêu cầu in lại tờ báo khổ nhỏ của ban biên tập nói về hội đồng địa phương một cách công khai đối với

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr.93 - 122.

tất cả mọi người. Nếu không thì thật là tệ hại: trên báo "Tia lửa" nói một đằng, còn trong tờ báo khổ nhỏ dành riêng cho các đảng viên lại nói một nẻo. Vấn đề đó làm cho tất cả mọi người lo lắng. Pác-vu-xơ đã gửi một bức thư, trong đó tán thành quan điểm của Lê-nin và phản đối quan điểm của phái thiểu số. Đã gửi cho các đồng chí cuốn sách nhỏ "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa"

Các đồng chí hãy nói lại cho Lê-nô-txơ-ca biết rằng chúng tôi đã nhận được thư của chị ấy, bức thư rơi vào tay phái thiểu số và khi được chuyển tới thì đã bị bóc rồi. Mấy hôm nữa tôi sẽ viết thư cho chị ấy, điều đáng buồn là chị ấy là một người bi quan quá...

Gửi lời chào đồng chí Lê-nin

Viết ngày 5 tháng Chạp 1904

Gửi từ Giơ-ne-vo

In lần đầu, theo đúng bản sao

do N.C. Crúp-xcai-a viết

308

GỬI M.M. LÍT-VI-NỐP

Thư của Lê-nin gửi Pa-pa-sa

Bạn thân mến! Tôi vội trả lời bức thư của bạn, một bức thư mà tôi rất, rất thích. Bạn nói rất đúng rằng cần phải hành động một cách kiên quyết và cách mạng, và phải kịp thời. Tôi cũng đồng ý là phải thống nhất chính các ban chấp hành phái đa số. Tất cả chúng ta đều thấy rõ là cần phải có một trung tâm ở Nga và một cơ quan ngôn luận ở đây. Để tổ chức cơ quan ngôn luận chúng tôi đã làm tất cả những gì có thể làm được. Ri-a-đô-vôi làm việc hết sức mình, thu hút những người tham gia, cố gắng cả đời mình và dốc hết sức ra để tìm một nhà triệu phú, việc này có nhiều khả năng thành công. Cuối cùng, bạn cũng rất đúng khi nói rằng cần phải hành động công khai. Vấn đề tranh luận của chúng ta

chỉ đưng chạm tới những chi tiết và cần phải thảo luận nó một cách bình tĩnh, cụ thể là: triệu tập hội nghị của các ban chấp hành hay là trực tiếp tổ chức "Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số" (chúng tôi thích tên gọi ấy hơn tên gọi Ban tổ chức, mặc dù sự việc đương nhiên không phải ở tên gọi) để cho thường vụ đó trước hết được một vài ban chấp hành và sau đó được tất cả các ban chấp hành của phái đa số công nhận. Bạn tán thành phương án đầu, chúng tôi tán thành phương án hai. Nếu có thể tổ chức hội nghị ở nước ngoài, tôi sẽ hoàn toàn ủng hộ hội nghị. Còn ở nước Nga thì việc đó hết sức nguy hiểm, phiền phức và ít hiệu quả. Trong khi đó Ô-đét-xa + Ni-cô-lai-ép + Ê-ca-tê-ri-nô-xláp đã nhất trí với nhau và giao cho "22 đảng viên bôn-sê-vích" "định ra Ban tổ chức". Chúng tôi đã trả lời bằng cách đề nghị gọi là "Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số" và giới thiệu nhóm bảy ứng cử viên (Ru-xan-ca, Phê-lích-xơ, Dem-li-a-tơ-ca, Pa-vlô-vích, Gu-xép, A-lếch-xê-ép, Ba-rôn). Chúng tôi viết thư cho Ô-đét-xa và Xanh Pê-téc-bua nói về vấn đề đó. A-lếch-xê-ép đã lên đường tới chỗ bạn. Làm như sau đây chẳng tốt hơn sao: lựa chọn các ứng cử viên qua Ri-ga, Xanh Pê-téc-bua + Mát-xcơ-va, sau đó công bố ngay tức khắc điều đó *một cách công khai* (chúng tôi sẽ gửi dự thảo bản thông báo¹⁾), sau đó chạy tới Ban chấp hành miền Bắc, tới Cáp-ca-dơ, tới Xa-ra-tốp, Ni-giơ-ni, v.v., yêu cầu họ tham gia và bổ sung một cách hết sức tự do một vài ứng cử viên *của họ* vào thường vụ (mặc dù chắc sẽ ít xảy ra tình hình là các ban chấp hành được sáp nhập lại sẽ yêu cầu bổ sung nhiều vào thường vụ). Tôi hoàn toàn không tưởng tượng được rằng chúng ta sẽ gặp khó khăn chỉ vì thành phần thường vụ.

Những ưu điểm của biện pháp đó: nhanh, rẻ, không nguy hiểm. Những ưu điểm đó rất quan trọng, bởi vì nhanh chóng hiện nay là tất cả. Thường vụ sẽ làm cơ quan chính thức để thống nhất các ban chấp hành và thực tế sẽ hoàn toàn thay thế Ban chấp hành

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.82 - 87.

trung ương trong trường hợp phân liệt. Thành phần của nhóm trước tác cho Cơ quan ngôn luận trung ương tương lai của chúng ta đã được ấn định đầy đủ (năm hoặc sáu người: Ri-a-đô-vôi, Ga-léc-ca, tôi, Svác-tơ + Lu-na-tsác-xki + có thể là Ba-da-rốp). Bạn hãy đảm nhiệm công tác vận chuyển và nên tích cực hơn. Ở đây chúng tôi đã sử dụng một người trước kia theo phái Bun, đã từng công tác rất lâu trên hai vùng biên giới; anh ta hứa thu xếp công việc với mức 200 - 300 rúp một tháng. Chúng tôi chỉ còn chờ tiền thôi và sau đó sẽ để anh ta liên hệ với bạn.

Nhược điểm trong biện pháp của bạn là: phiền phức. Tôi cho rằng việc gửi tới hậu thư cho Ban chấp hành trung ương và cho Hội đồng là hoàn toàn vô ích. Ban chấp hành trung ương giữ mật, giờ đây tôi không nghi ngờ chút nào rằng họ đã hoàn toàn bán mình cho phái thiểu số và đã hoàn toàn và triệt để phá hoại đại hội. Không nên tạo cho mình những ảo tưởng. Giờ đây, khi mà tất cả các cơ quan trung ương nằm trong tay họ, họ có hàng ngàn biện pháp phá hoại đại hội và họ *đã bắt đầu việc đó*. Chúng tôi sẽ chứng minh điều ấy trên báo chí, phân tích những nghị quyết của Hội đồng ("Tia lửa" số 73 - 74, phụ trương). Đương nhiên là chúng tôi đang ủng hộ và sẽ ủng hộ đại hội, nhưng cần phải công bố ở khắp mọi nơi rằng họ đang phá hoại đại hội và chúng ta sẽ vạch trần sự phá hoại đó. Trên thực tế hiện nay tôi xếp đại hội xuống hàng thứ chín, còn hàng thứ nhất là cơ quan ngôn luận và cơ quan trung ương ở Nga. Khi người ta đã đẩy chúng tôi thẳng tới chỗ đó, đồng thời câu kết với phái thiểu số thì thật là lối bịch, nếu nói về sự không trung thực. Nói rằng tổ chức bí mật của phái thiểu số đã bị giải tán thì thật là dối trá; không, đã có ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương tham gia vào cái tổ chức bí mật ấy, đấy, chỉ có thể thôi. Tất cả ba cơ quan trung ương giờ đây đều là tổ chức bí mật chống lại đảng. Chỉ có những kẻ ngu muội mới không thấy điều đó. Chúng ta phải trả lời bằng một tổ chức công khai và vạch trần âm mưu của họ.

Bạn hãy củng cố lòng tin của tất cả mọi người vào tổ chức

của chúng ta, vào cơ quan ngôn luận tương lai. Chỉ cần chịu đựng một chút nữa thôi, cho tới lúc *Ri-a-đô-vôi* hoàn thành công việc của mình. Bạn hãy thu thập và gửi cho các bài báo (*bao giờ* cũng ghi: gửi Lê-nin) và tài liệu, *đặc biệt* là của công nhân. Chúng tôi còn bất đồng với bạn về những chi tiết, bởi vì dĩ nhiên là tôi chỉ vui mừng khi có hội nghị. Song, thực ra lợi bất cập hại; tốt nhất là ra ngay lập tức, không chậm trễ bản thông báo của thường vụ, bởi vì về vấn đề thành phần nhân sự của thường vụ chúng ta sẽ dễ dàng thoả thuận với nhau, và trên cơ sở đó không thể xảy ra xung đột được. Còn nếu thường vụ ra mắt, thì mọi người sẽ nhanh chóng công nhận nó và thường vụ sẽ bắt đầu phát biểu thay mặt tất cả các ban chấp hành. Bạn hãy suy nghĩ kỹ càng một lần nữa về vấn đề đó nhé và hãy trả lời gấp.

*Viết ngày 8 tháng Chạp 1904
gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t.V*

Theo đúng bản thảo

309

GỬI R.X. DEM-LI-A-TSƠ-CA

Thư của Xta-rích gửi Dem-li-a-tơ-ca

10.XII.04.

Tôi vừa mới đi thuyết trình về và nhận được bức thư số 1 của chị. Tôi đã nói chuyện với Ru-xan-ca. Chị đã nhận được bức thư khiển trách của tôi chưa (gửi cho cả Pa-pa-sa và Xư-xôi-ca¹⁾? Về thành phần của Ban tổ chức, đương nhiên là tôi chấp nhận quyết định chung. Theo tôi, không cần phải lôi kéo Ri-a-đô-vôi vào công việc, mà phải phái ngay đồng chí ấy sang đây. Sau đó nhất định phải thành lập một nhóm đặc biệt (hoặc bổ sung Ban

1) Xem tập này, tr.516-519.

tổ chức) để thường xuyên đi đến các ban chấp hành và nắm tất cả những mối liên hệ giữa các ban chấp hành đó. Những mối liên hệ của chúng tôi với các ban chấp hành và với nước Nga nói chung còn hết sức ít, và cần phải dốc hết sức ra để phát triển việc trao đổi thư từ với thông tin viên và thư từ bình thường với các đồng chí. Tại sao chị không giúp chúng tôi liên hệ với Ban chấp hành miền Bắc? với công nhân in ở Mát-xcơ-va (rất quan trọng!)? với Ri-a-khốp-xki? với Tu-la? với Ni-giơ-ni? Chị hãy tiến hành ngay việc đó nhé. Tiếp đó, tại sao các ban chấp hành không gửi cho *chúng tôi* những bản nghị quyết nhắc lại về đại hội? việc đó cần thiết. Tôi rất lo rằng chị quá lạc quan về đại hội và về Ban chấp hành trung ương: qua cuốn sách nhỏ "Hội đồng chống đảng" (đã xuất bản) chị sẽ thấy là họ sẵn sàng làm bất cứ việc gì, và có trời biết được là họ thi hành những thủ đoạn gì để phá hoại đại hội. Theo tôi Ban tổ chức không thông báo trên báo chí thì thật là sai lầm. Thứ nhất, cần phải thông báo để đối lập phương pháp hành động công khai của chúng ta với tổ chức bí mật của phái thiểu số. Nếu không, Ban chấp hành trung ương nhất định sẽ tóm lấy chị, lợi dụng những tối hậu thư của Xư-xôi-ca và công bố tổ chức "bí mật" của chị: đó sẽ là một điều nhục nhã cho phái đa số, và chị là người hoàn toàn có lỗi về điều nhục nhã đó. Thứ hai, cần phải thông báo trên báo chí để cho đồng đảng cán bộ đảng biết cơ quan trung ương mới. Dùng bất kỳ bức thư nào chị cũng sẽ không đạt được kết quả đó, dù chỉ đạt được gần như thế. Thứ ba, bản tuyên bố về sự đoàn kết của các ban chấp hành phái đa số sẽ có một ý nghĩa tinh thần to lớn để làm yên lòng và khích lệ phái đa số đang nản chí (đặc biệt ở đây, ở ngoài nước). Coi thường điều đó sẽ là một sai lầm hết sức lớn về chính trị. Vì vậy tôi một lần nữa khẩn khoản đề nghị là ngay sau hội nghị miền Bắc, Thường vụ của phái đa số (hay là Ban tổ chức của đa số các ban chấp hành) sẽ cho công bố trên báo chí một bản tuyên bố nêu rõ là có sự thoả thuận và *sự uỷ nhiệm trực tiếp* của các ban chấp hành Ô-đét-xa, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Ni-cô-lai-ép, của 4 ban chấp hành ở Cáp-ca-dơ, của các ban chấp hành Ri-ga, Xanh Pê-téc-

bua, Mát-xơ-va, Tve, Ban chấp hành miền Bắc, v.v. (có thể là Ban chấp hành Tu-la + Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt), tức là của 12 - 14 ban chấp hành. Việc đó không những không làm hại cuộc đấu tranh cho đại hội, mà còn hỗ trợ rất nhiều cho nó. Chị hãy trả lời ngay cho tôi biết chị có đồng ý hay không? Về cuộc vận động của phái hội đồng địa phương tôi tha thiết khuyên nên cho xuất bản ở Nga ngay lập tức và công khai (bỏ tiêu đề ngu xuẩn ("dành riêng cho đảng viên") cả cuốn sách nhỏ của tôi¹⁾ lẫn bức thư của ban biên tập báo "Tia lửa". Có thể tôi sẽ viết một cuốn sách nhỏ nữa, nhưng nhất thiết phải tái bản các bài luận chiến với báo "Tia lửa". Cuối cùng, đây là điều hết sức quan trọng và cấp bách: liệu tôi có thể lấy danh nghĩa ban tổ chức của các ban chấp hành phái đa số (hoặc tốt hơn là Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số) để ký bản tuyên ngôn ở đây về cơ quan ngôn luận mới²⁾ được không? Liệu ở đây tôi có thể lấy danh nghĩa thường vụ phát biểu được không? Có thể gọi *thường vụ* là người xuất bản cơ quan ngôn luận mới và là người tổ chức ra nhóm biên tập được không? Việc đó hết sức, hết sức cần thiết và cấp bách. Chị hãy trả lời ngay sau khi gặp Ri-a-đô-vôi và hãy nói và nhắc lại cho đồng chí ấy biết rằng đồng chí ấy phải đi ngay, ngay tức khắc, không trì hoãn, nếu đồng chí ấy không muốn bị thất bại và gây tổn thất ghê gớm cho sự nghiệp. Ở khắp mọi nơi tại nước ngoài người ta đồn đại nhiều không thể tưởng được: chính tôi đã nghe thấy khi thuyết trình ở Pa-ri, Xuy-rích, v.v.. Đây là lời cảnh cáo cuối cùng: hoặc là sang đây ngay tức khắc hoặc là tự làm nguy hại mình và làm cho toàn bộ công việc của chúng ta thụt lùi lại một năm. Ở đây tôi không đảm nhận và sẽ không đảm nhận gửi bất kỳ tối hậu thư nào về đại hội cho một người nào, bởi vì việc đó sẽ chỉ làm cho người ta nhạo báng và giễu cợt thôi; chẳng việc gì phải đóng kịch. Lập trường

1) Xem "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xơ-va, t.9, tr.93-122).

2) Xem "Thư gửi các đồng chí" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xơ-va, t.9, tr.127 - 135).

của chúng ta sẽ trong sáng và tốt hơn gấp mười lần, nếu chúng ta hoạt động công khai cùng với thường vụ của phái đa số và đấu tranh công khai cho đại hội, chứ không phải là tiến hành những cuộc hội đàm ngu xuẩn nào đó ở hậu trường mà trong trường hợp tốt nhất cũng chỉ có thể làm trì hoãn công việc và phục vụ cho những mưu đồ mới của bọn Glê-bốp, Cô-ni-a-ghin, Ni-ki-tích và những bọn đê tiện khác. Toàn bộ phái đa số ở đây đang chạy ngược chạy xuôi, lo lắng và khao khát thiết lập một cơ quan ngôn luận, khắp nơi đều đòi hỏi cơ quan đó. Không có sự uỷ nhiệm trực tiếp của thường vụ thì không thể xuất bản được cơ quan ngôn luận đó, thế mà lại cần phải xuất bản. Chúng tôi áp dụng mọi biện pháp để kiếm được tiền và hy vọng là sẽ kiếm được: cả chị cũng hãy kiếm cho ít tiền. Đề nghị chị hãy nhanh chóng trao cho tôi quyền thay mặt thường vụ để xuất bản và hãy cho in một tờ báo khổ nhỏ nói về vấn đề đó ở nước Nga.

*Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga
In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

310

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

12/XII.04.

Đồng chí Lây-tây-den thân mến! Hôm nay chúng tôi đã quyết định dứt khoát, *thực sự* vấn đề cơ quan ngôn luận. Chúng tôi định xuất bản vào khoảng từ ngày 1 đến ngày 10 tháng Giêng; khổ của nó bằng nửa tờ báo "Tia lửa" cũ (đại loại như tờ "Giải phóng"); khối lượng 10 vạn chữ cái, tức là gần 4 trang của tờ "Tia lửa" cũ. Sẽ xuất bản hai tuần một số, nhưng tốt nhất là ra hàng tuần³⁰⁹.

Mỗi số như vậy sẽ tốn mất gần 400frs. Chỉ mới có tiền cho *một số* báo thôi, còn sau đó là *những lời hứa...* Như vậy ít quá, mà giữ vững được trong thời gian đầu là đặc biệt khó khăn. Vì

vậy nhớ lại đề nghị của đồng chí, tôi kêu gọi đồng chí hãy cân nhắc kỹ hơn nữa vấn đề và viết thư cho biết là đồng chí có thể giúp đỡ được bao nhiêu tiền: chúng tôi trông mong ở đồng chí trong lúc khốn quẫn (ngoài những lời hứa "có một món khá" từ nước Nga gửi sang, ở đây chúng tôi cũng còn có vài "món" khoảng vài trăm frs, và ngoài ra cho đến nay, trong vòng ba - bốn tháng gần đây mỗi cuốn sách nhỏ cũng được một hai nghìn phrăng). Sẽ rất tốt nếu được biết chắc chắn rằng chúng tôi có thể nhận được của đồng chí một món tiền tối đa là bao nhiêu *trong lúc khốn quẫn*, khi không kiếm được ở đâu ra một xu và cơ quan ngôn luận có nguy cơ phải ngừng hoạt động.

Sau đó là vấn đề cộng tác. Chúng tôi trông mong ở đồng chí với tư cách là một thông tin viên thường trú về phong trào ở Pháp. Hai tuần một lần phải đăng khoảng 8 - 12 ngàn chữ cái về chủ nghĩa xã hội Pháp và về phong trào công nhân etc. *Tới ngày 1 tháng Giêng đồng chí nhất định gửi cho nhé.*

Tiếp đó, nếu đồng chí au courant¹⁾ đời sống chính trị ở Pháp (như đồng chí đã nói với tôi) và có khả năng theo dõi sách báo mới đôi khi tốt hơn là ở Pa-ri, thì có thể là đồng chí chỉ dẫn cho chúng tôi, có khi tìm kiếm và gửi cho, có khi viết bài phê bình etc. Những cuốn sách mới và hay, những bài báo và tiểu luận đăng trên các tạp chí và những loại tương tự. Chính vì bây giờ báo chí ở nước ngoài nói *nhieu* về nước Nga. Chúng tôi sẽ không bao giờ được biết và được nghe nhiều, còn đồng chí được đọc rất nhiều báo, tạp chí, sách. Ví dụ, cách đây không lâu tôi có đọc bài nói về cuốn sách "Rouble et roubleards"²⁾ của một phóng viên Pháp chạy khỏi nước Nga để tránh chiến tranh. Theo dõi những cuốn sách mới như vậy và *viết bài* về những cuốn đó là hết sức quan trọng đối với tờ báo. Xin đồng chí hết sức lưu ý tới vấn đề đó và giúp đỡ chúng tôi bằng cách cộng tác *toàn diện* trong việc viết lách. Mong đồng chí cũng chỉ cho những cuốn sách mới và hay

1) — nắm được.

2) — "Đồng rúp và những kẻ láu lỉnh". Tên cuốn sách này là một lối chơi chữ Pháp dựa trên sự đồng âm của từ.

và gửi cho những tập bài trích từ các báo và tạp chí *xã hội chủ nghĩa* etc. để dịch và đăng báo. Vì đồng chí theo dõi có lẽ hầu hết các báo chí xã hội chủ nghĩa của Pháp (*và của Bỉ nữa?*) phải không?

Đồng chí hãy nhớ rằng như vậy là chúng tôi hy vọng *hết sức nhiều* ở đồng chí đấy.

Đồng chí nhất định hãy sang đây nhân dịp lễ giáng sinh. Trong lúc rỗi, trao đổi với nhau một cách chi tiết, cụ thể, thì hết sức quan trọng.

Đồng chí đã viết thư cho Plê-kha-nốp nói tới những quan điểm về "hội đồng địa phương" của tờ "Tia lửa" mới chưa? Bức thư của họ thật ngu xuẩn, có đúng thế không³¹⁰? Còn Xta-rô-ve trong số 78, thật là tuyệt.

N. Lê-nin của đồng chí

Nhân tiện nói thêm. Liệu đồng chí có gửi được cho tôi tài liệu để bác lại việc Xta-rô-ve viện dẫn Clémenceau không. Vì sự viện dẫn đó không đúng³¹¹. Mong đồng chí tìm giúp và gửi cho. Bác bỏ thực sự việc đó thì có tác dụng giáo dục rất lớn.

Gửi từ Gio-ne-vo

*In lần đầu ngày 21 tháng Tư
1963 trên báo "Sự thật Mát-
xco-va", số 95*

Theo đúng bản thảo

311

GỬI R.X. DEM-LI-A-TSO-CA

Trả lời

13.XII.

Chúng tôi đã nhận được bức thư thứ hai. Bức thư thứ nhất không tới nơi. Chúng tôi xin chúc mừng bước đầu thắng lợi

* Chúng tôi không có thông tin viên ở Bỉ. Liệu đồng chí có đảm nhận được việc đó hoặc có thể giới thiệu ai được không?

của cuộc tiến công Búc-va và đề nghị tiến hành đến cùng. Cơ quan ngôn luận đã được thu xếp xong, chúng tôi dự định xuất bản vào tháng Giêng. (**Rất cần tiền.** Hãy áp dụng ngay mọi biện pháp để gửi dù là 1 - 2 nghìn rúp, nếu không chúng tôi vẫn chưa ổn định và hành động hoàn toàn theo may rủi). Chị hãy trả lời ngay cho: 1) bao giờ chị gặp Búc-va và chị hy vọng bao giờ sẽ làm sáng tỏ hoàn toàn vấn đề, 2) Búc-va đã hứa cấp cho bao nhiêu mỗi tháng? 3) chị có nói với Búc-va về **Xư-xôi-ca** không và cụ thể nói gì? 4) cuộc gặp gỡ của Búc-va với **Tsa-ru-sni-cốp** phải có tính chất như thế nào (có phải là nói chuyện với Xư-xôi-ca không? làm quen chung? hay là chuyển tiền?)? cuộc gặp mặt đó đã được tổ chức chưa và bao giờ chị sẽ biết kết quả?

Viết ngày 13 tháng Chạp 1904

In lần đầu, theo đúng bản thảo

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

312

GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CẤP-CA-DƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Thư của Lê-nin gửi Liên minh Cấp-ca-dơ

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi vừa mới nhận được nghị quyết của hội nghị của các đồng chí³¹². Nhất thiết các đồng chí hãy gửi cho bản sao khác kỹ hơn, — nhiều chỗ không đọc được. Và nhất thiết cũng phải thực hiện ngay cái kế hoạch tuyệt vời của các đồng chí — cử sang đây một đại biểu đặc biệt của mình. Nếu không thì quả thực rất khó khăn và hầu như không thể nào thoả thuận với nhau một cách rõ ràng và giải quyết được những sự hiểu lầm nhau. Thế mà hiện nay điều đó lại hết sức cần thiết.

Các đồng chí vẫn còn lâu mới biết được tất cả những tài liệu và tất cả những hành động bí ối của Hội đồng và của Ban

chấp hành trung ương. Hoàn toàn không còn nghi ngờ gì nữa, họ đã phá hoại Đại hội III và giờ đây lại chia rẽ tất cả các ban chấp hành. Phải ngay tức khắc 1) thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số, 2) chuyển giao cho Thường vụ đó tất cả mọi công việc về đại hội và toàn bộ việc lãnh đạo của các ban chấp hành, 3) ủng hộ cơ quan ngôn luận của chúng ta, tờ "Tiến lên", 4) công bố các nghị quyết của các đồng chí (liệu các đồng chí có uỷ nhiệm cho chúng tôi làm việc ấy không?) và thông báo về thường vụ.

Mong các đồng chí trả lời sớm cho.

Lê-nin của các đồng chí

Chúng tôi không hiểu thái độ của ban thường vụ (Cấp-ca-dơ) của các đồng chí đối với Thường vụ toàn Nga các ban chấp hành của phái đa số như thế nào. Các đồng chí hãy viết thư ngay, và tốt nhất là hãy cử đại biểu đến.

Viết sau ngày 12 tháng Chạp 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t.V

Theo đúng bản thảo

313

GỬI L. B. CA-MÊ-NÉP

Qua Hội đồng Liên minh Cấp-ca-dơ

Gửi I-u-ri

Đồng chí thân mến! Rất cảm ơn đồng chí đã gửi thư và *phần đầu* (phần cuối vẫn chưa tới) bài báo: "Chiến dịch của báo "Tia lửa"". Ở đây chúng tôi ít nhận được tin tức từ nước Nga và người ta ít viết thư cho chúng tôi để trao đổi tư tưởng chứ "không phải vì nghĩa vụ", cho nên bức thư của đồng chí làm tôi đặc biệt phấn khởi. Mong đồng chí hãy viết thường xuyên hơn và hãy cộng tác

chặt chẽ hơn với cơ quan ngôn luận mới của chúng tôi, chúng tôi sẽ bắt đầu xuất bản nó trong một tương lai gần đây (chúng tôi đã gửi cho Liên minh Cáp-ca-dơ một bức thư chi tiết nói về cơ quan ngôn luận và đề nghị chuyển nó cho cả đồng chí nữa¹⁾; đồng chí hãy đòi bức thư đó và giới thiệu nó càng rộng càng tốt với các đồng chí tán thành quan điểm của phái đa số). Tôi cho rằng bài báo của đồng chí chứng tỏ rõ ràng là đồng chí có khả năng trước tác, và tôi thiết tha mong đồng chí đừng bỏ công tác trước tác. Rất có thể là bài báo đó sẽ được sửa cho thích hợp và được sửa lại để in (như đồng chí tự nhận định, với hình thức như hiện nay bài này đã có phần lỗi thời). Đồng chí hãy cố gắng trả lời bức thư này càng sớm càng tốt và trao đổi thư từ *trực tiếp* với chúng tôi, trao đổi thư từ thật đều đặn. Việc đó hết sức cần thiết khi sự cộng tác về mặt sách báo từ nước Nga quá ít ỏi. Đồng chí hãy viết cả về công việc ở địa phương. Đồng chí đã đọc những sách báo nào của phái đa số.

Gửi lời chào đồng chí. *Lê-nin*

*Viết ngày 14 tháng Chạp 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Cáp-ca-dơ
In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t.V*

Theo đúng bản thảo

314

GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CÁP-CA-DƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Các đồng chí thân mến! Tôi đã nhận thư của các đồng chí nói về tờ "Đấu tranh của giai cấp vô sản"¹³⁾. Tôi sẽ cố gắng

1) Xem V.I. Lê-nin, "Thư gửi các đồng chí" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.127 - 135).

viết và gửi đến các đồng chí trong ban biên tập. Hiện nay tôi rất bận về việc thành lập cơ quan ngôn luận mới. Đã gửi cho các đồng chí một bức thư tỉ mỉ về vấn đề đó¹⁾. Mong các đồng chí hãy trả lời gấp và gửi cho thật nhiều, thật nhiều bài của các thông tin viên công nhân. Giờ đây thành công của cơ quan ngôn luận đặc biệt phụ thuộc vào các đồng chí, bởi vì bước đầu là đặc biệt khó khăn.

N. Lê-nin của các đồng chí

*Viết ngày 20 tháng Chạp 1904
Gửi từ Giơ-ne-vơ
In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

315

GỬI BAN CHẤP HÀNH TVE CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

20/XII. Các đồng chí thân mến! Đã nhận được thư của các đồng chí. Bài thơ của Nát-xôn "Những bài ca của Mê-phi-xtô-phen"²⁾. Chúng tôi chỉ trực tiếp gửi cho các đồng chí hai bức thư thôi, thế mà các đồng chí lại báo là nhận được những ba bức... Tại sao các đồng chí không trả lời gì về cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và không viết gì về các công việc ở địa phương. Phái điều hoà khẳng định rằng Ban chấp hành Tve nghiêng về phía họ, để dẫn chúng họ nêu lên bài báo của các đồng chí đăng trên tờ "Tia lửa" số 79 với chữ ký: "Ban chấp hành Tve". Qua một đồng chí, chúng tôi đã gửi cho các đồng chí một bức thư thông báo về việc xuất bản tờ "Tiến lên", một tờ báo mới của phái đa số. Trong đó chúng tôi giải thích tỉ mỉ cái gì đã buộc

1) Xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 127 - 135.

2) Khoá mật mã dùng để đọc bức thư.

chúng tôi phải xuất bản tờ báo đó và giải thích những nhiệm vụ của nó, v.v.. Các đồng chí hãy báo cho biết là đã nhận được bức thư tỉ mỉ ấy của chúng tôi chưa, hãy viết cho biết thái độ của các đồng chí đối với bức thư đó. Mong các đồng chí hãy viết về tình hình công việc, về công tác ở địa phương. Chúng tôi hoàn toàn không nắm được công việc ở Tve hiện nay tiến triển ra sao, có sách báo và phương tiện kỹ thuật không, có ra các báo khổ nhỏ không, loại nào, những mối quan hệ của ban chấp hành có rộng không, cuộc vận động của phái hội đồng địa phương được tiến hành ra sao, vân vân và vân vân. Nhắc lại 1) về Rô-gô-va, 2) về Bôn-sắc, 3) về Đê-đu-sca. —

Lê-nin

Viết ngày 20 tháng Chạp 1904

In lần đầu, theo đúng bản sao

Gửi từ Giơ-ne-vơ

do N.C. Crúp-xcai-a viết

316

GỬI M.P. GÔ-LU-BÊ-VA

Thư riêng của Lê-nin gửi I-a-xnê-va

Tôi đã viết thư gửi đến Xa-ra-tốp cho chị, nhưng không nhận được thư trả lời¹⁾. Chị hãy viết thư cho biết thế nghĩa là thế nào: chị không nhận được thư à? hay là trên đường đi chúng ta đi mỗi người một ngã? Nếu là trường hợp đầu thì sự im lặng của chị dù sao cũng không thể tha thứ được: gần một năm nay chúng tôi mới cố đặt được liên lạc với Xa-ra-tốp. Thôi, chị hãy trả lời đi!

*Viết khoảng từ 23 tháng Chạp
1904 đến 4 tháng Giêng 1905
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Xa-ra-tốp
In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

1) Xem tập này, tr. 483.

317

GỬI A.I. Ê-RA-MA-XỐP

Thư riêng của Lê-nin

gửi Mô-na

Đồng chí thân mến! Tôi rất vui mừng được biết rằng hiện nay có thể thiết lập được sự liên lạc đều đặn hơn với đồng chí. Thật là tốt nếu nhân dịp này đồng chí viết cho tôi mấy dòng về tâm trạng và những dự định trước mắt của đồng chí. Vì cho đến nay tất cả tin tức về đồng chí đều thông qua những người trung gian, điều đó bao giờ cũng gây ra những khó khăn nào đó cho việc hiểu biết lẫn nhau.

Công tác đảng của chúng ta trong suốt năm qua thật là tồi tệ, chắc đồng chí đã được nghe. Phái thiểu số phá hoại hoàn toàn Đại hội II, họ thành lập báo "Tia lửa" mới (đồng chí đã thấy tờ báo ấy chưa? ý kiến của đồng chí về tờ báo đó thế nào?) và giờ đây, khi mà đại đa số các ban chấp hành nói chung đã phát biểu ý kiến, đã kiên quyết đứng lên chống lại tờ "Tia lửa" mới đó, thì phái thiểu số lại phá hoại cả Đại hội III. Phái thiểu số đã thấy quá rõ là đảng sẽ không điều hoà với cái cơ quan ngôn luận của họ, cái cơ quan chuyên bịa đặt và cãi vã trong đấu tranh, cái cơ quan quay về với các nguyên tắc của phái "Sự nghiệp công nhân" và với cái lý luận lừng danh về tổ chức — quá trình.

Giờ đây thì lập trường đã rõ ràng. Các ban chấp hành phái đa số đã thống nhất lại (4 ban chấp hành ở Cáp-ca-dơ, ban chấp hành Ô-đét-xa, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Ni-cô-lai-ép, Xanh Pê-téc-bua, Mát-xcô-va, Ri-ga, Tve, Ban chấp hành miền Bắc và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt). Ở đây tôi đã bắt đầu (cùng với những lực lượng trước tác mới) xuất bản báo "Tiến lên" (đã in thông báo, số 1 sẽ ra vào đầu tháng Giêng, lịch mới). Đồng chí hãy cho biết ý kiến

của đồng chí và có thể trông mong vào sự ủng hộ của đồng chí không, sự ủng hộ đó hết sức quan trọng đối với chúng tôi.

Viết khoảng từ 23 tháng Chạp

1904 đến 4 tháng Giêng 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Xư-dơ-ran

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t.XV

Theo đúng bản thảo

318

GỬI M.M. ÉT-XEN

Thư riêng của Lê-nin gửi Ni-na Lvốp-na

24.12.04.

Dơ-vê-ru-sca thân mến!¹⁾ Tôi định viết thư cho chị từ lâu, nhưng công việc bê bộn nên không viết được. Hiện nay chúng tôi rất phấn khởi và tất cả mọi người đều hết sức bận: hôm qua đã công bố bản thông báo về việc xuất bản tờ báo "Tiến lên" của chúng tôi. Toàn bộ phái đa số đều hân hoan và phấn khởi chưa từng thấy. Cuối cùng chúng tôi đã chấm dứt được sự bất hoà ghê tởm ấy và bắt đầu làm việc hoà hợp với những ai muốn làm việc, chứ không phải muốn gây gổ! Đã tập hợp được một nhóm nhà trước tác tốt, có những lực lượng mới, tiền thì ít, nhưng chẳng bao lâu sẽ có. Ban chấp hành trung ương phản bội chúng ta đã mất hết mọi tín nhiệm, đã bỏ sung (một cách đê tiện — lén lút) bọn men-sê-vích và đang lồng lộn đấu tranh chống lại đại hội. Các ban chấp hành phái đa số đã thống nhất lại và đã bầu ra thường vụ, và giờ đây cơ quan ngôn luận sẽ hoàn toàn thống nhất họ lại. Hoan hô! Đừng nản lòng, giờ đây tất cả chúng ta đang hồi phục và sẽ hồi phục. Bằng cách này hoặc cách khác, sớm hay muộn

1) Câu mở đầu của bức thư này in lần đầu.

một chút, chúng tôi hy vọng nhất định sẽ gặp chị. Chị hãy viết cho vài dòng về sức khoẻ của chị và điều chủ yếu là chị hãy vui lên; chị hãy nhớ rằng chúng ta chưa già lắm đâu, — tất cả còn ở phía trước. Ôm hôn chị thăm thiết.¹⁾

Lê-nin của chị

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t.V

Theo đúng bản thảo

319

GỬI CỤC CẤP-CA-DƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Gửi cục Cấp-ca-dơ

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được bản tuyên bố của các đồng chí. Chúng tôi không biết ban thường vụ viết gì. Chúng tôi sẽ thông báo những gì chúng tôi biết. Trước đây chúng tôi đã chuyển cho các đồng chí những nghị quyết của hội nghị các ban chấp hành miền Nam về thư trả lời của 22 đảng viên bên-sê-vích tham gia hội nghị. Chúng tôi xin sửa đổi một chút trong lời chỉ dẫn của các đồng chí nói rằng các ban chấp hành miền Nam đã đề nghị nhóm 22 đảng viên bên-sê-vích chỉ định trong hàng ngũ của họ một Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Nói chung họ đề nghị giới thiệu những đồng chí mà theo ý kiến của 22 đảng viên bên-sê-vích tham gia hội nghị thì thích hợp với Thường vụ. Qua thư trả lời của 22 đảng viên bên-sê-vích tham gia hội nghị thì thấy rằng họ hoàn toàn không cho rằng họ có quyền đảm nhận "việc chỉ định", và khi đưa ra bản danh sách, họ đã yêu cầu các ban chấp hành thay đổi hoặc bỏ sung danh sách đó theo ý kiến của mình. Chính các đồng chí đã nhận được bức

1) Câu cuối cùng của bức thư này in lần đầu.

thư ấy rồi phải không? Các đồng chí miền Nam cũng quan niệm vấn đề như vậy, bởi vì bức thư đó cũng không tán thành thành phần được đề nghị, và đã giới thiệu **Ri-a-đô-vôi và Dem-li-a-tơ-ca** vào thường vụ (một nhận xét nhỏ: tất cả những người được đề cử, trừ hai người, hiện đang ở nước Nga, hơn nữa một trong số hai người đó lại vừa từ nước Nga sang đây và lại trở về đó). Theo chúng tôi biết, sự lựa chọn của họ phù hợp với sự lựa chọn của Cục Cáp-ca-dơ. Nhưng những người đó không cho rằng họ có quyền tiến hành bất kỳ biện pháp nào trước khi có hội nghị của các ban chấp hành miền Bắc, nhưng nay hội nghị này đã họp rồi. Đây là nghị quyết của hội nghị đó¹⁾. Như vậy là đã có 13 ban chấp hành (4 ban chấp hành ở Cáp-ca-dơ + 3 ban chấp hành miền Nam + 6 ban chấp hành miền Bắc) tán thành đại hội và việc thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Như các đồng chí thấy đấy, đã làm tất cả những gì có thể làm để cho các ban chấp hành ở Nga có thể thuận được với nhau. Ngoài 13 ban chấp hành ấy ra còn có các ban chấp hành khác cũng tán thành đại hội, bản thân Ban chấp hành trung ương công nhận rằng đã có 16 ban chấp hành tán thành đại hội, nhưng Ban chấp hành trung ương lại tuyên bố rằng để tổ chức đại hội hiện nay cần phải có 19 ban chấp hành tán thành (họ tuyên bố điều đó với Ban chấp hành Ô-đét-xa).

Dù sao thì các ban chấp hành phái đa số cũng phải gấp rút tổ chức lại. Mấy hôm nữa các đồng chí sẽ nhận được các tài liệu, qua đó các đồng chí sẽ thấy bước đầu của việc thương lượng giữa Ban chấp hành trung ương với phái thiểu số như thế nào, và những cuộc thương lượng ấy đã kết thúc ra sao: phái thiểu số vẫn giữ quyền tự trị về các tổ chức kỹ thuật và quyền bổ sung (tạm thời không chính thức) vào Ban chấp hành trung ương ba phần tử men-sê-vích cuồng nhiệt nhất, phái thiểu số ngay từ đầu đã đòi hỏi bổ sung những phần tử này. Bọn men-sê-vích bắt đầu hoành hành. Vụ xảy ra ở Pê-téc-bua chứng minh điều đó. Công

1) Không thấy dẫn ra văn bản nghị quyết.

nhân thật sự muốn biểu tình, ban chấp hành đã ấn định tổ chức biểu tình vào ngày 28, nhưng ở nhiều khu người đứng ra tổ chức là bọn men-sê-vích (Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua cho rằng không thể gạt bọn men-sê-vích ra khỏi công tác được) và họ luôn luôn tăng cường cố động chống lại ban chấp hành, Ban chấp hành trung ương không cấp sách báo cho ban chấp hành, bọn men-sê-vích có sách báo, nhưng đương nhiên họ không cấp cho ban chấp hành, bọn men-sê-vích không tiến hành chuẩn bị cho cuộc biểu tình ở những khu vực của mình. Ba ngày trước khi nổ ra biểu tình bọn men-sê-vích phá vỡ cuộc họp của ban chấp hành và lợi dụng sự vắng mặt của 3 uỷ viên bên-sê-vích, chúng phá hoại luôn cuộc biểu tình, 1 vạn rưỡi tờ truyền đơn bị thiêu huỷ, khi những người bên-sê-vích phân nộ triệu tập một cuộc họp mới thì đã muộn, không kịp làm được gì và công nhân hầu như không có mặt ở cuộc biểu tình. Sự phẫn nộ đối với ban chấp hành thật kinh khủng, thế nhưng bọn men-sê-vích, những kẻ đã gây ra toàn bộ vụ bĩ ối đó, liền lảng ra và lôi kéo theo gần như tất cả các khu, chúng có thêm nhiều sách báo, mối liên lạc và tiền. Hiện nay ở Pê-téc-bua có hai ban chấp hành. Ở các thành phố khác rõ ràng cũng sẽ làm như vậy. Bọn men-sê-vích không e ngại biện pháp nào, chúng lợi dụng việc chúng nắm được Ban chấp hành trung ương, Cơ quan ngôn luận trung ương và Hội đồng để thi hành một đường lối làm cho người ta không còn nhớ tới phái đa số nữa. Đấu tranh của các nguyên tắc ở đây như thế đấy! Một sự nhạo báng hết sức trắng trợn đối với đảng và đối với các nguyên tắc. Chính vì vậy mà chúng tôi bắt đầu xuất bản cơ quan ngôn luận của mình. Đảng đã hoàn toàn phân liệt và không thể chậm trễ nếu không muốn chấp nhận việc đem hy sinh tính đảng cho lễ thói tiểu tổ, để cho tính vô nguyên tắc hoành hành mãi ở trong đảng hoặc để cho đảng bị đẩy lùi về chủ nghĩa kinh tế và phái "Sự nghiệp công nhân".

*Viết sớm nhất là
25 tháng Chạp 1904
Gửi từ Giơ-ne-vo*

*In lần đầu, theo đúng bản sao
do N.C. Crúp-xcái-a viết*

320

GỬI R.X. DEM-LI-A-TSO-CA

Thư riêng của Lê-nin gửi Dem-li-a-tso-ca

26.12.04.

Bạn thân mến! Tôi đã nhận được giấy uỷ nhiệm của bạn rồi. Mấy hôm nữa tôi sẽ phát biểu trên báo chí về công việc của bạn¹⁾. Mới đây tôi cũng đã nhận được những biên bản của hội nghị miền Bắc³¹⁴. Hoan hô! Bạn làm việc thật tuyệt vời, và có thể chúc mừng bạn (cùng với Pa-pa-sa, Mư-sơ và những người khác) đã đạt được những thành tích to lớn. Trong điều kiện nước Nga, một hội nghị như vậy là hết sức khó khăn, nhưng rõ ràng là hội nghị đã thành công tốt đẹp. Ý nghĩa của hội nghị rất lớn; nó hợp đúng vào dịp chúng ta thông báo xuất bản tờ báo ("Tiến lên") của chúng ta. Tờ thông báo đã được đăng rồi. Số một của báo đó sẽ xuất bản vào đầu tháng Giêng, lịch mới. Nhiệm vụ hiện nay là: 1) phải xuất bản ở nước Nga càng sớm càng tốt tờ báo khổ nhỏ nói về việc thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Mong bạn dừng trì hoãn công việc đó một tuần nào nhé. Việc đó quan trọng không thể tưởng được.

2) Một lần nữa đi đến các Ban chấp hành miền Nam (*và cả Vôn-ga*) và tăng cường giải thích tầm quan trọng của *tất cả mọi* hoạt động ủng hộ tờ "Tiến lên".

Chùng nào còn Pa-pa-sa thì công tác vận chuyển sẽ được tiến hành. Đồng chí ấy phải áp dụng những biện pháp tích cực nhất để chuyển giao tài sản của mình trong trường hợp bị bắt.

Hãy nhanh chóng đưa Ra-khmê-tốp rời khỏi những nơi nguy hiểm để đến chỗ đồng chí ấy được cử tới. Nhanh lên!

1) Xem "Bản tuyên bố và những văn kiện về việc các cơ quan trung ương đoạn tuyệt với đảng" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.143 - 156).

Khi nào có tiền chúng tôi sẽ cử nhiều người đến.

Về cái vụ nhục nhã ở Pê-téc-bua (phái thiểu số phá hoại cuộc biểu tình) chúng tôi sẽ đăng ở số 1 báo "Tiến lên"¹⁾.

Đăng công khai ngay bản thông báo về việc thành lập thường vụ và nhất thiết kèm theo danh sách tất cả 13 ban chấp hành³¹⁵. Nhanh lên, nhanh lên, và nhanh lên! Lúc đó sẽ có cả tiền.

Siết chặt tay tất cả các bạn.

Lê-nin của bạn

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t.V

Theo đúng bản thảo

321

GỬI A.I-A. I-XA-EN-CÔ

Hôm qua tin tức về sự chia rẽ ở Pê-téc-bua đã đến chỗ chúng tôi. Chà! Họ hành động một cách khôn khéo, rõ ràng là người ta chẳng hề e ngại gì...

Nhưng thôi, có lẽ việc đó sẽ làm cho những người bôn-sê-vích tỉnh ngộ và làm cho họ phải hiểu rằng cần phải đấu tranh tích cực, hoặc cái bọn khốn kiếp ấy sẽ chia rẽ tất cả các ban chấp hành²⁾.

Viết ngày 26 tháng Chạp 1904

In lần đầu, theo đúng bản thảo

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

1) Xem V.I. Lê-nin. "Đã đến lúc kết thúc" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 178 - 183).

2) Đoạn này viết thêm vào thư của N.C. Crúp-xcai-a.

322

GỬI A.I. Ë-RA-MA-XỐP

Bạn thân mến! Sự giúp đỡ của bạn đối với chúng tôi nói chung và đối với tôi nói riêng hết sức quý giá. Nếu tôi chưa lần nào yêu cầu đặc biệt đối với bạn thì đấy chỉ là vì chưa lâm vào tình cảnh khốn quẫn mà thôi, còn đối với sự giúp đỡ của bạn tùy theo khả năng của bạn thì bao giờ tôi cũng tin tưởng. Hiện nay tôi đã rơi vào tình trạng khốn quẫn, tình trạng nghiêm trọng đến mức trước kia tôi không thể hình dung được như vậy. Công việc của chúng tôi có nguy cơ bị phá sản hoàn toàn, nếu chúng tôi không đứng vững được *với sự giúp đỡ của những nguồn đặc biệt* ít ra là trong nửa năm. Mà để có thể đứng vững được, đồng thời không thu hẹp công việc, thì hàng tháng cần minimum hai nghìn rúp: cho bạn biên tập, cho việc xuất bản, vận chuyển và cung cấp cho các phái viên cần thiết nhất. Bởi vậy hôm nay tôi tha thiết đề nghị bạn giúp đỡ chúng tôi và tìm cho chúng tôi khoản trợ giúp đó. Mong bạn cho biết ngay là bạn có thể thực hiện được lời yêu cầu đó của chúng tôi không?

Viết tháng Chạp 1904

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t.XV*

Theo đúng bản thảo

PHỤ LỤC

1

**BỨC THƯ NGỎ GỬI CÁC THÀNH VIÊN
CỦA
ĐỒNG MINH DÂN CHỦ - XÃ HỘI
CÁCH MẠNG NGA Ở NƯỚC NGOÀI**

Các đồng chí thân mến!

Chúng tôi đã nhận được "Bức thư ngỏ" của đồng chí Đây-tơ gửi các thành viên của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài. Đồng chí Đây-tơ viết thư cho chúng tôi với tư cách uỷ viên ban quản trị của Đồng minh; thế nhưng về những vấn đề có liên quan tới Đồng minh thì ban quản trị chỉ có thể phát biểu một cách tập thể; vì vậy, chúng tôi không thừa nhận thư của đồng chí Đây-tơ có một tính chất chính thức nào, và coi đó chỉ là một bức thư riêng của một đồng chí trong Đồng minh, nhưng dù sao chúng tôi cũng thấy cần phải phát biểu về những vấn đề được đề cập tới trong bức thư đó. Việc đó lại càng cần hơn vì đồng chí Đây-tơ khi muốn bảo vệ những lợi ích của Đồng minh được hiểu một cách lệch lạc, đã trình bày không đúng tình hình quá khứ và hiện tại của Đồng minh.

Khi phản đối lại thông tri của Ban chấp hành trung ương, đồng chí Đây-tơ tuyên bố rằng "vị tất có thể công nhận... sự thay đổi (mà đại hội đã đưa vào vấn đề quan hệ của Đồng minh với nước Nga) là hết sức cơ bản, cho nên khó có thể đồng ý với Ban chấp hành trung ương khi Ban chấp hành trung ương tuyên bố rằng "sự thay đổi" đó "rất vĩ đại"". Chúng tôi đem đối lập điều khẳng định thiếu căn cứ của đồng chí Đây-tơ với những kết luận rút ra một cách lô-gích từ việc đối chiếu § 13 của điều lệ Đảng với điều lệ cũ của Đồng minh.

Theo điều lệ đó Đồng minh gồm "ban biên tập tạp chí "Bình minh" và những người cộng tác với ban biên tập đó" (§ 1), là một bộ phận độc lập "ở nước ngoài" của tổ chức "Tia lửa" chung.

Những nhiệm vụ của nó là "truyền bá những tư tưởng của đảng dân chủ - xã hội cách mạng và *giúp thành lập một tổ chức dân chủ - xã hội chiến đấu* bằng cách đoàn kết các lực lượng cách mạng"; Đồng minh không những chỉ tiến hành toàn bộ công việc ở nước ngoài, kể cả việc tự đặt quan hệ với các tổ chức khác ở nước ngoài (ban biên tập tờ "Bình minh", § IV) và thậm chí cả việc tự quyết định "về những vấn đề quan trọng (ban biên tập tờ "Bình minh" và ban quản trị của Đồng minh, § IV), mà còn nắm việc quản lý chung công tác vận chuyển, xuất bản và quỹ của tổ chức", Đồng minh thực hiện việc quản lý này "thông qua tổ chức "Tia lửa" ở Nga và các uỷ viên của Đồng minh phụ trách những hoạt động riêng biệt thuộc công tác quản trị và vận chuyển (§ IV)". Như vậy, tổ chức "Tia lửa" ở Nga, theo điều lệ dường như giữ một vị trí ngang hàng với các uỷ viên của Đồng minh phụ trách những hoạt động riêng biệt, tức là giữ một vị trí thứ yếu so với bản thân Đồng minh. Thậm chí trách nhiệm của một cơ quan đặc biệt của Đồng minh — ban quản trị của nó — bao gồm cả việc tham gia vào sinh hoạt ở Nga, ví dụ như: "giúp đỡ ban biên tập thực hiện công tác vận chuyển" (§ VIII, 1) và "quan tâm tới việc thực hiện sách lược hoạt động bí mật"¹⁾ (§ VIII, m). Qua điều lệ của Đồng minh thì thấy hoàn toàn rõ ràng theo những chức năng và quyền hạn trao cho Đồng minh thì nó giữ vị trí chủ yếu trong tổ chức "Tia lửa" và vị trí hàng đầu ấy có được hoàn toàn là do sự tham gia của nó vào sinh hoạt ở Nga.

§ 13 của điều lệ Đảng đã tước mất của Đồng minh toàn bộ việc tham gia của nó vào sinh hoạt ở Nga, như đồng chí Đây-tơ cũng đã công nhận. Tất cả những quan hệ chính thức của Đồng minh với các ban chấp hành ở Nga giờ đây đều được thực hiện thông qua Ban chấp hành trung ương. Tất cả những chức năng chủ yếu của Đồng minh có liên quan tới sinh hoạt ở Nga (ví như: vận chuyển, xuất bản, quỹ, sách lược hoạt động bí mật), đều bị loại bỏ, và Đồng minh bị hạ xuống địa vị của ban chấp hành ở

1) Trong văn bản có lẽ viết lầm; theo ý thì phải là: "kỹ thuật".

nước ngoài với những quyền hạn của các ban chấp hành ở Nga, hơn nữa những quyền hạn đó bị hạn chế trong lĩnh vực quan hệ với nước Nga.

Thực vậy, sự chuyển biến từ địa vị một cơ quan trung ương độc lập sang địa vị một cơ quan địa phương của Đảng, quả là "rất vĩ đại". Để minh hoạ chúng tôi xin gửi kèm theo đây bản điều lệ cũ của Đồng minh có đánh dấu những điều khoản đã bị bỏ hoặc bị thay đổi do việc thủ tiêu tổ chức "Tia lửa" và tách tờ "Bình minh" và tờ "Tia lửa" là những cơ quan ngôn luận của Đảng.

Theo những chỗ đánh dấu đó thì thấy rõ ràng trong số 8 điều khoản đầu tiên — cơ bản — của bản điều lệ và làm cơ sở cho bản điều lệ (còn các điều khoản khác, về mặt tổ chức, thì tất cả mọi điều lệ đều có), phần lớn đều hoàn toàn bị loại bỏ, còn trong số các điều khoản khác thì loại bỏ một số khá lớn các mục, hơn nữa lại là những mục quan trọng nhất. Như vậy là *về thực chất* toàn bộ bản điều lệ cũ của Đồng minh đã mất hết ý nghĩa và hiệu lực.

Tiếp đó, khi đồng chí Đây-tơ phản đối lại những lời lẽ trong bản thông tri của Ban chấp hành trung ương nói rằng "mỗi đồng chí đều biết là sự phá rối trước kia đối với các mối quan hệ giữa ngoài nước và trong nước Nga gây ra biết bao sự lộn xộn và nhiều khi còn gây ra những tai hoạ nghiêm trọng", đã thốt lên: "lời khẳng định đó hoàn toàn sai lầm. Tôi cho rằng Ban chấp hành trung ương sẽ không thể xác nhận được điều đó và cũng sẽ không có khả năng dẫn ra dù chỉ một thí dụ về những tai hoạ nghiêm trọng xảy ra quasi do "sự lộn xộn" trước đây trong các quan hệ của Đồng minh với nước Nga". Dưới đó một chút, khi giải thích § 6 của điều lệ Đảng, đồng chí Đây-tơ khẳng định rằng theo mục ấy Ban chấp hành trung ương "tổ chức các ban chấp hành", v.v., "dĩ nhiên là chỉ ở những địa phương nào không có những cơ quan ấy hoặc các cơ quan ấy đang ở trong *tình trạng rối loạn*". Chúng tôi, những uỷ viên của Đồng minh, ít ra cũng lấy làm lạ rằng đồng chí Đây-tơ là một thành viên của ban quản trị mà không hề biết gì về những "sự lộn xộn", "những tai hoạ nghiêm trọng" và "sự

rối loạn của Đồng minh". Khi nói Đồng minh, đương nhiên chúng tôi quan niệm không phải là một số khoảng mười — mười lăm uỷ viên đã thực hiện cái công việc giao phó đặc biệt cho họ hoặc đã làm việc cho Đồng minh cũng như họ đã làm việc vì lợi ích của phong trào dân chủ - xã hội *trước khi* xuất hiện Đồng minh và sẽ còn làm việc khi Đồng minh hoàn toàn tan rã, — mà ở đây chúng tôi muốn nói tới — mà bất kỳ người nào nói đến công việc một cách nghiêm túc chứ không phải nói đùa thì cũng muốn nói tới — hoạt động của toàn bộ tổ chức, của tất cả các thành viên của tổ chức, hoạt động do bản thân cơ cấu và điều lệ của tổ chức đó quy định. Và hoạt động đó hầu như hoàn toàn không thấy rõ trong quá khứ của Đồng minh.

Một trong những nhiệm vụ quan trọng — giúp đỡ cho phong trào ở Nga — hoàn toàn do ban biên tập, ban quản trị và một số thành viên lẻ tẻ thực hiện.

Tất cả những người đó qua kinh nghiệm đều thấy rất rõ là trong công việc có rất nhiều "sự lộn xộn" gây nên "những tai hoạ nghiêm trọng".

Nhiệm vụ quan trọng thứ hai — xuất bản — hoàn toàn do ban biên tập báo "Tia lửa" đảm nhận: hoạt động của hai biên tập viên đặc biệt do Đồng minh chọn ra, chỉ thể hiện ở việc biên tập được một nửa cuốn sách nhỏ của Tun, hơn nữa việc biên tập này lại kéo dài hàng mấy tháng liền; việc giới thiệu với công chúng ở nước ngoài về tiến trình phát triển của phong trào cách mạng Nga (§ III, 5) được thực hiện trong 2 — 3 bản tin, nhưng đó lại là những bản tin hoàn toàn không đạt; việc phổ biến các bản tin

* Chỉ cần nhắc lại cho đồng chí Đay-tơ thấy rằng thành phố Béc- lanh, nơi các thành viên của Đồng minh tự đặt quan hệ với nước Nga, chứ không qua ban biên tập, đã gây cho chúng tôi và các ban chấp hành ở Nga biết bao nhiêu điều khó chịu. Chắc đồng chí Đay-tơ vẫn chưa quên cả câu chuyện xảy ra mới đây với các đồng chí thay mặt ban quản trị vừa trở về nước Nga mới đây và không được Ban tổ chức tiếp nhận. Chúng tôi có thể dẫn ra nhiều hiện tượng như vậy. Các uỷ viên ban quản trị: *Sác-cô, Lit-vi-nốp*.

của Đồng minh (§ VIII, e), việc thông báo cho các thành viên của Đồng minh biết những báo cáo về tiến trình công việc ở nước Nga (§ VIII, g) vẫn chỉ trên giấy tờ; việc soạn các báo cáo từng quý (§ VIII, f) được thể hiện trong một bản báo cáo duy nhất trong suốt thời gian đó; còn việc tổ chức các nhóm trợ giúp trong số thanh niên học sinh (§ VIII, d) chủ yếu là việc làm môi giới giữa các nhóm xuất hiện một cách độc lập với Đồng minh; bản dự án được nói tới trong những thông tri của ban quản trị Đồng minh về việc thu hút các nhà hoạt động trong các nhóm ở địa phương vào việc thảo luận chung những vấn đề khác nhau, cũng như bản dự án về việc tổ chức đóng góp một cách đều đặn, đều đặn vẫn nằm trên các trang của các bản thông tri. Hơn thế nữa, điều đặc biệt là giữa các thành viên sống cùng trong một thành phố không có một quan hệ nào về *những công tác của Đồng minh*, đây là chưa nói tới quan hệ giữa các thành phố; một phần không nhỏ công việc của Đồng minh do những người ở ngoài Đồng minh thực hiện, ví dụ như các đồng chí từ nước Nga tới. Tất cả những điều đó, có lẽ đồng chí Đay-tơ đã quên rồi. Ai tỏ ra "rõ ràng

* Chúng tôi xin nhắc cho đồng chí Đay-tơ nhớ lại những nhận xét hoàn toàn đúng đắn của bản thân đồng chí ấy cho rằng các nhóm trợ giúp chỉ hoạt động tốt ở nơi nào không có các thành viên của Đồng minh. Lời nhận xét của một đồng chí khác của chúng tôi trong ban quản trị cũng tiêu biểu, lời nhận xét này được trình bày trong bức thư của đồng chí ấy nói về đại hội sắp tới như sau: "đại hội có thể trừ bỏ được sự bất bình của các thành viên của Đồng minh về tình hình công việc trong nội bộ tổ chức, bởi vì cho đến nay danh hiệu hội viên trong Đồng minh chỉ là một danh hiệu danh dự nào đó mà thôi và qua đó nó tạo nên tổ chức gì đó trên giấy tờ. Năm cuối này đã cho thấy rằng công việc của Đồng minh sa sút và các mối quan hệ bị lỏng lẻo". Nhân cơ hội này, về phần mình chúng tôi tuyên bố rằng đối với chúng tôi sự rối loạn, và sự bất lực của Đồng minh trước kia là không còn nghi ngờ gì nữa. Theo ý kiến chúng tôi, không có lợi cho Đồng minh nếu nhắm mắt trước những thiếu sót của nó chỉ vì cấp cao có thể dùng các chỉ thị để xâm phạm tới "quyền lợi" của chúng ta! Các uỷ viên ban quản trị: *Sác-cô, Lit-vi-nốp*.

không biết quá khứ của Đồng minh" — Ban chấp hành trung ương hay là uỷ viên ban quản trị Đồng minh, đồng chí Đây-tơ? Lời kêu gọi của đồng chí Đây-tơ nói rằng "tất cả các thành viên của Đồng minh phải về họp đại hội càng sớm càng tốt" làm chúng tôi ngạc nhiên vì sự vội vã đầy lo âu của nó. Đối với tất cả những thành viên của Đồng minh phục tùng nghị quyết Đại hội II của đảng, thì thái độ của họ đối với thông tri của Ban chấp hành trung ương và đối với đại hội sắp tới của Đồng minh là hoàn toàn rõ ràng. Vai trò của Đồng minh bị điều lệ đảng thay đổi, điều lệ cũ của nó mất hiệu lực; tổ chức lại Đồng minh nhằm mục đích mang lại cho nó sức sống thật là việc cần thiết và chỉ có thể làm được việc này theo những nguyên tắc tổ chức chung được chấp nhận trong Đảng; và bởi vì Ban chấp hành trung ương biết rõ hơn cả về những nguyên tắc đó và toàn bộ kế hoạch tổ chức của Đảng, nên hoàn toàn hiển nhiên là Ban chấp hành trung ương đưa cho chúng tôi nghiên cứu cả những quan điểm cơ bản của điều lệ mới của Đồng minh. Bản điều lệ được thảo ra trên những quan điểm cơ bản như vậy cuối cùng đem lại cho Đồng minh khả năng tham gia vào sinh hoạt và hoạt động chung của đảng.

Để kết luận chúng tôi không thể không bày tỏ sự phản đối của chúng tôi đối với những hành động vi phạm thô bạo kỷ luật của đảng mà nhân vật có trách nhiệm của Đồng minh lợi dụng để ngăn cản hoạt động về mặt tổ chức của cơ quan đảng và kêu gọi các đồng chí khác cũng vi phạm như vậy đối với kỷ luật và điều lệ. Những lời lẽ đại loại như "tôi cho rằng mình không có quyền tham gia vào hoạt động *như vậy* theo đề nghị của Ban chấp hành trung ương", hay là: "các đồng chí!... trong bất kỳ trường hợp nào chúng ta cũng không được giao cho họ (Ban chấp hành trung ương) việc soạn thảo bản điều lệ mới cho Đồng minh", và v.v., những lời lẽ đó là một loại thủ đoạn tuyên truyền, chỉ có thể gây ra sự bất bình cho bất kỳ một người nào hiểu được đôi chút về các khái niệm: đảng, tổ chức, kỷ luật của đảng. Những thủ đoạn kiểu đó lại càng đáng phẫn nộ hơn vì chúng được sử dụng đối với một cơ quan của đảng vừa mới thành lập, do đó chúng là

một mưu đồ rõ ràng muốn làm cho các đồng chí trong đảng mất lòng tin vào tổ chức này hơn nữa lại được đưa ra dưới danh nghĩa "uỷ viên ban quản trị của Đồng minh" và đưa ra sau lưng Ban chấp hành trung ương.

Oóc-tô-đốc, Bôn-tơ - Bru-ê-vích, Pê-rô-va,
In-xa-rô-va, In-xa-rốp, Cô-ni-a-ghin,
Lê-nin, Lít-vi-nốp, Pê-tơ-rốp, Plê-kha-nốp
X. Xa-ráp-xki, Sác-cô.

Giơ-ne-vơ.

Viết tháng Mười 1903

*In lần đầu năm 1904 trong cuốn
"Các biên bản Đại hội II của Đồng
minh dân chủ - xã hội cách mạng
Nga ở nước ngoài"*

Theo đúng bản in trong sách

2

CÁC BIÊN BẢN HỎI CUNG
V.I. U-LI-A-NỐP (LÊ-NIN) TRONG
THỜI GIAN NGƯỜI BỊ GIAM GIỮ TẠI
NHÀ TÙ
Ở PÊ-TÉC-BUA
1895 - 1896

1

Ngày 21 tháng Chạp 1895, tại thành phố Xanh Pê-téc-bua, tôi, Clur-cốp, trung tá Đội cảnh sát đặc biệt, trên cơ sở điều khoản 1035⁷ của Luật tố tụng hình sự (Điều lệ toà án của Hoàng đế A-lếch-xan-đrơ đệ nhị, công bố năm 1883), với sự có mặt của A.E. Ki-tsin, phó uỷ viên công tố Viện tư pháp Xanh Pê-téc-bua, đã hỏi cung bị cáo, bị cáo đã khai:

Tên tôi là Vla-đi-mia I-lích U-li-a-nốp.

Tôi thấy mình không có tội lỗi gì trong việc gia nhập Đảng dân chủ - xã hội hoặc một đảng nào khác. Tôi hoàn toàn không biết gì về sự tồn tại của một đảng nào đó chống lại chính phủ hiện nay. Tôi không hề tiến hành cổ động công nhân chống lại chính phủ. Về những tang chứng đã tịch thu của tôi khi khám xét và được đưa ra hỏi tôi, tôi xin giải thích như sau: quả là ngẫu nhiên mà tôi có lời kêu gọi công nhân và bài miêu tả một cuộc đình công ở một công xưởng, tôi lấy các bài đó của một người để đọc, nhưng tôi không nhớ tên người đó.

Bản thanh toán tiền được đưa ra hỏi tôi là của một người mà tôi không muốn khai tên người đó ra, người đó giao cho tôi việc bán những cuốn sách, một là của Ben-tốp (Về thuyết nhất nguyên trong lịch sử) và hai là "Văn tập cho các sinh viên kém của Trường đại học tổng hợp Thánh Vla-đi-mia". Còn về I-v. Ni-cô-l. (nợ hai rúp) được nhắc tới trong bản thanh toán đó thì là người quen của tôi tên là I-van Ni-cô-la-ê-vích Tsê-bô-ta-rép,

anh này đã mua của tôi một cuốn sách nói trên của Ben-tốp giá hai rúp. Tôi không rõ chữ viết trong bản thảo đánh dấu số 2 và số 3 theo biên bản khám xét, còn bản thảo đánh dấu số 4, trong đó mô tả cuộc bãi công ở I-a-rô-xláp năm 1895 thì do tôi chép từ một bản thảo khác mà tôi đã nhận được như đã nói ở trên, và đã trả lại rồi¹⁾. Đối với câu hỏi đặt ra cho tôi nói rằng tôi quen biết anh sinh viên Da-pô-rô-giê-txơ, tôi xin trả lời rằng nói chung tôi không muốn nói tới những sự quen biết của tôi vì tôi ngại rằng những sự quen biết đó sẽ xúc phạm đến bất kỳ một người nào đó. Ngoài ra trong chuyến đi ra nước ngoài tôi cũng đã mua được những cuốn sách Pháp, Đức và Anh, trong số đó tôi còn nhớ có các cuốn: Schönlanck, B. "Zur Lage der arbeitenden Klasse in Bayern"; Stadthagen, A. "Das Arbeiterrecht..."²⁾; "Les paysans"³⁾ và những cuốn khác. Khi tôi đi ra nước ngoài, tôi mang theo một chiếc va-ly và hiện nay tôi đã đánh mất, tôi không nhớ là để ở đâu. Khi đi ra nước ngoài, hình như tôi qua biên giới vào ngày mùng 1 tháng Năm, và trở về vào nửa đầu tháng Chín. Khi từ nước ngoài trở về tôi đến thẳng chỗ mẹ tôi ở Mát-xcơ-va: Prê-tsi-xten-ca, ngõ Man-xu-rốp-xki, nhà của Lô-xơ-cốp (địa chỉ chỗ ở của mẹ tôi lúc bấy giờ), và từ đấy, khoảng ngày 20 tháng Chín tôi đi đến Xanh Pê-téc-bua và ở ngõ Ta-i-rốp, nhà 44/6, phòng 30. Hành lý tôi chở từ ga về nhà. Tôi không nhớ là tôi tìm được căn phòng này vào hôm tôi chuyển tới hay là mấy ngày sau. Tôi cho rằng ngày 17 tôi vẫn chưa đến Xanh Pê-téc-bua, nhưng tôi không thể trả lời chắc chắn về ngày tháng được, ngoài những điều đã khai ở trên.

Nhận thực những chữ ký ở đây là đúng.

Theo y bản chính:

Sĩ quan tùy tùng của Cục cảnh sát

Thiếu úy Đô-brô-vôn-xki

1) Bản thảo của V.I. Lê-nin đến nay vẫn chưa tìm được.
 2) — Sên-lăng. B. "Về tình cảnh giai cấp công nhân ở Ba-vi-ê"; Stát-ha-ghen, A. "Luật về lao động...".
 3) — "Nông dân". (Chưa xác định được là nói về cuốn sách nào.)

2

Ngày 30 tháng Ba 1896, tại thành phố Xanh Pê-téc-bua, tôi, Phi-la-chi-ép, trung tá Đội cảnh sát đặc biệt, trên cơ sở điều khoản 1035⁷ của Luật tố tụng hình sự (Điều lệ toà án của Hoàng đế A-lếch-xan-đơ đệ nhị, công bố năm 1883), với sự có mặt của A.E. Ki-tsin, phó uỷ viên công tố Viện tư pháp Xanh Pê-téc-bua, đã hỏi cung bị cáo, bị cáo khi giải thích thêm đã khai như sau:

Tên tôi là Vla-đi-mia I-lích U-li-a-nốp.

Tôi chưa bao giờ đến nhà các công nhân ở đảo Va-xi-li-ép-xki tại vùng ngoại vi Nép-xki và Nác-va. Về những bản thảo đã đưa ra hỏi tôi: 1) tờ giấy trên đó có ghi chữ "Sự nghiệp công nhân" và chỉ rõ các bài khác nhau xếp theo từng mục; 2) bản thảo về cuộc bãi công của công nhân dệt ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xơ; 3) cuộc bãi công ở xưởng đóng giày bằng máy, — theo lời của những người hỏi cung thì những thứ đó thu được ở nhà A-na-tô-li Va-nê-ép, — tôi xin giải thích như sau: những bản thảo đó do chính tay tôi viết, cũng như bản thảo bài "Phri-đrich Ăng-ghen" cũng được đưa ra hỏi tôi (lấy từ tờ báo "Neue Revue" ở Viên) do tôi viết, là bản dịch do tôi soạn trong thời gian ở nước ngoài và chuẩn bị đăng trong một tờ báo ở Nga¹⁾; về các bản thảo ở mục 1), 2) và 3) tôi không thể đưa ra một lời giải thích thực tế nào.

Nhận thực chữ ký ở đây là đúng.

Theo y bản chính:

Sĩ quan tùy tùng của Cục cảnh sát

Thiếu uỷ Đô-brô-vôn-xki

3

Ngày 7 tháng Năm 1896, tại thành phố Xanh Pê-téc-bua, tôi, Phi-la-chi-ép, trung tá Đội cảnh sát đặc biệt, trên cơ sở điều khoản 1035⁷ của Luật tố tụng hình sự (Điều lệ toà án của Hoàng đế A-lếch-xan-

1) Những bản thảo kể trên của V.I. Lê-nin đến nay vẫn chưa tìm thấy.

đơ đệ nhị, công bố năm 1883), với sự có mặt của A.E. Ki-tsin, phó uỷ viên công tố Viện tư pháp Xanh Pê-téc-bua, đã hỏi cung bị cáo, bị cáo, khi giải thích thêm đã khai như sau:

Tên tôi là Vla-đi-mia U-li-a-nốp.

Tôi không thể bổ sung gì cho lời khai của tôi ngày 30 tháng Ba năm nay. Còn về cái gói, trong đó, theo lời của người hỏi cung, có những bản thảo của tôi mà tại lần hỏi cung trước đã đưa ra hỏi tôi, tôi không thể nói gì hơn. Về việc chỉ ra cho tôi thấy những lời khai của người làm chứng chống lại tôi, tôi xin tuyên bố là tôi không thể giải thích về thực chất vấn đề được, vì người ta không vạch ra cho tôi biết những nhân chứng chống lại tôi. Về việc tôi ra nước ngoài, tôi xin giải thích là tôi ra nước ngoài vì mới khỏi bệnh sưng phổi mà tôi đã bị hồi mùa xuân 1895 ở Xanh Pê-téc-bua, hơn nữa nhân dịp này tôi tranh thủ nghiên cứu những vấn đề chuyên môn của tôi ở Pa-ri và Béc-lanh — chủ yếu là ở Thư viện hoàng gia Béc-lanh. Tôi không có quan hệ gì với những người lưu vong cả.

Nhận thực chữ ký ở đây là đúng.

Theo y bản chính:

Sĩ quan tùy tùng của Cục cảnh sát

Thiếu uỷ Đô-brô-vôn-xki.

4

Ngày 27 tháng Năm 1896, tại thành phố Xanh Pê-téc-bua, tôi, Phi-la-chi-ép, trung tá Đội cảnh sát đặc biệt, trên cơ sở điều khoản 1035⁷ của Luật tố tụng hình sự (Điều lệ toà án của Hoàng đế A-lếch-xan-đơ đệ nhị, công bố năm 1883), với sự có mặt của A.A. Gô-rê-mư-kin, phó uỷ viên công tố Toà án khu Xanh Pê-téc-bua, đã hỏi cung bị cáo, bị cáo khi giải thích thêm đã khai như sau:

Tên tôi là Vla-đi-mia U-li-a-nốp.

Về vấn đề bức thư ký tên A. Pô-lốp đưa ra hỏi tôi và gửi đến phố Ca-dan (nhà 61, phòng 11 hoặc trong ngoặc đơn đề: nhà 11, phòng 61), tôi tuyên bố là tôi hoàn toàn không biết cả chữ viết của bức thư lẫn tên họ của người viết, và bức thư đó gửi tới một

phòng mà chưa bao giờ tôi sống ở đó cả, bức thư đó chắc chắn không phải là viết cho tôi. Bức điện báo đưa ra hỏi tôi được gửi từ Regensburg ngày 25 tháng Tư 1896 cho W. Ulianoff 3 St. - Petersburg có nội dung:¹⁾ xét theo nội dung bức điện đó thì chắc chắn không phải là gửi cho tôi, mà gửi cho một thương gia nào đó. Bởi vì về ý kiến nêu ra cho tôi trong lần hỏi cung trước cho rằng có tin tức về những quan hệ của tôi với Plê-kha-nốp, một người sống lưu vong ở nước ngoài, nhưng không báo cho tôi biết những tin tức đó như thế nào và những quan hệ ấy thuộc loại quan hệ nào, cho nên tôi thấy cần phải giải thích rằng Plê-kha-nốp, người sống lưu vong, như tôi được nghe nói, ở gần Giơ-ne-vơ, nhưng tôi chưa bao giờ đến Giơ-ne-vơ và chưa bao giờ đến gần đây, do đó tôi không thể có quan hệ với ông ta.

Nhận thực chữ ký ở đây là đúng.

Theo y bản chính:

Sĩ quan tùy tùng của Cục cảnh sát

Thiếu úy Đô-brô-vôn-xki

In lần đầu năm 1927 trong "Ký sự của Viện Lê-nin", số 1

Theo đúng bản sao được lưu trữ trong các hồ sơ của Cục cảnh sát

1) Văn bản bức điện báo bằng tiếng Đức trong bản sao ghi tôi đến mức không thể hiểu được nội dung bức điện báo đó.

CÁC ĐƠN TỪ CỦA V.I. U-LI-A-NỐP (LÊ-NIN) 1896 - 1900

1

ĐƠN XIN

Của Vla-đi-mia U-li-a-nốp, trợ lý luật sư (phòng số 193)

Kính gửi ngài Ủy viên công tố Toà án khu Xanh Pê-téc-bua

Tôi kính xin ngài cho phép chuyển cho chị gái tôi là An-na I-li-ni-tơ-na Ê-li-da-rô-va những thứ sau đây:

- 1) thư
- 2) bản thảo số 1 ("Những biến đổi mới về kinh tế trong đời sống nông dân"¹⁾) và
- 3) bản thảo số 2 ("Lược khảo kinh tế chính trị học đầu thế kỷ XIX"²⁾).

Trợ lý luật sư
V. U-li-a-nốp

Xanh Pê-téc-bua,
ngày 2 tháng Chạp 1896.

In lần đầu, theo đúng bản thảo

1) Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.1, tr.1 - 84.

2) Bản thảo này của V.I. Lê-nin đến nay vẫn chưa tìm thấy.

2

DON XIN

Của Vla-đi-mia U-li-a-nốp,
trợ lý luật sư
Gửi Sở an ninh Mát-xcơ-va

Theo quyết định của chính quyền, tôi bị phát vãng khỏi thành phố Xanh Pê-téc-bua đến Đông Xi-bi-ri trong ba năm. Ông giám đốc Cục cảnh sát từ hồi còn ở Xanh Pê-téc-bua đã cho phép tôi, trên đường đi đến thành phố Iéc-cút-xcơ theo giấy thông hành và tự chịu phí tổn, được rẽ qua Mát-xcơ-va thăm mẹ tôi trong hai ngày đêm.

Nhưng mẹ tôi thấy rằng vì bà bị yếu nên sẽ gặp rất nhiều khó khăn trong việc đưa tôi đến Iéc-cút-xcơ và thấy rằng những người bị phát vãng khác cũng do vụ án này được đi bằng xe lửa do Nhà nước chịu phí tổn, mẹ tôi đã nộp đơn từ Mát-xcơ-va gửi ông giám đốc Cục cảnh sát để xin phép cho tôi được ở lại chỗ bà thêm ít lâu và để tôi nhập vào đoàn người cũng bị đi phát vãng. Đơn đó được gửi đi vào thứ ba, ngày 18 tháng Hai, theo chuyến tàu tốc hành để ở Xanh Pê-téc-bua nhận được đơn vào thứ tư và để ông giám đốc có thời gian ra một mệnh lệnh gì đó. Nhưng vì việc liên lạc bằng bưu điện dù sao vẫn quá chậm và tôi lo rằng thời hạn tôi được phép ở lại Mát-xcơ-va có thể hết trước khi nhận được trả lời, nên một ngày khác, ngày thứ tư, ngày 19 tháng Hai, mẹ tôi đã gửi đi Xanh Pê-téc-bua một bức điện cho ông giám đốc Cục cảnh sát kèm theo tiền trả cho bức điện trả lời, bức điện xin phép cho tôi ở lại chỗ bà thêm một tuần nữa vì bệnh của bà. Qua những lần hỏi thăm ở phòng điện báo thì thấy rằng không có điện trả lời và vì thế tôi quyết định hỏi Sở an ninh Mát-xcơ-va, hy vọng là thư trả lời cho bức điện và cho đơn xin đã được báo trước cho Sở an ninh.

Do đó, hiện nay tôi ở một tình trạng không dứt khoát: nếu ông giám đốc Cục cảnh sát không cho phép tôi nhập vào đoàn phát

vãng đi bằng xe lửa do Nhà nước chịu phí tổn, thì ngay sau khi nhận được trả lời tôi sẽ lên đường đi thành phố Iéc-cút-xcơ bằng tiền của mình, theo như quy định ghi trong giấy thông hành cấp cho tôi.

Trên cơ sở điều trình bày trên, tôi kính xin Sở an ninh Mát-xcơ-va cấp cho tôi giấy phép để được ở lại Mát-xcơ-va đến khi nhận được trả lời của Cục cảnh sát.

Trợ lý luật sư
Vla-đi-mia U-li-a-nốp

Mát-xcơ-va, ngày 22 tháng Hai 1897.

Tôi xin gửi kèm theo đây hoá đơn số 56 của phòng bưu điện nhà ga trên tuyến đường sắt Ni-cô-lai ngày 18 tháng Hai.

*In lần đầu năm 1934 trên
tạp chí "Lưu trữ đỏ", số 1*

Theo đúng bản thảo

3

DON XIN

Của Vla-đi-mia I-lích U-li-a-nốp,
trợ lý luật sư
Kính gửi ngài Thống đốc
Iéc-cút-xcơ

Theo quyết định của chính quyền, tôi bị phát vãng đi Đông Xi-bi-ri trong ba năm về vụ án chính trị. Được phép của Cục cảnh sát, tôi đã đến nơi phát vãng bằng tiền của mình theo giấy thông hành số 2560, do ngài Thị trưởng thành phố Xanh Pê-téc-bua cấp ngày 17 tháng Hai 1897. Địa điểm xuất trình giấy thông hành với văn phòng của Ngài ghi trong giấy thông hành, đó là thành phố Iéc-cút-xcơ.

Nhưng vì khi hỏi cơ quan chính quyền tỉnh ở đó (tức là Hội đồng tỉnh Ê-ni-xây-xcơ) thì được biết rằng vẫn chưa nhận được

mệnh lệnh gì về tôi, và vì theo dự kiến chung của ông giám đốc Cục cảnh sát nói với mẹ tôi, thì có thể là địa điểm cư trú của tôi sẽ được quy định là ở trong phạm vi tỉnh Ê-ni-xây-xcơ, cho nên việc trình diện ở thành phố Iéc-cút-xcơ trong trường hợp sau cùng này sẽ đòi hỏi tôi phải chi phí thêm rất nhiều tiền vì phải quay trở lại. Vì vậy tôi kính xin Ngài cho phép tôi ở lại thành phố Cra-xnôi-ác-xcơ cho đến khi có mệnh lệnh quy định địa điểm cư trú của tôi.

Nếu như tôi phải hỏi về vấn đề đó ở văn phòng của Ngài, thì trong trường hợp đó tôi tha thiết xin Ngài cho phép tôi được hỏi những điều cần thiết qua bưu điện hoặc thậm chí qua điện báo.

Đồng thời tôi cũng tha thiết xin Ngài quy định cho tôi địa điểm cư trú trong phạm vi tỉnh Ê-ni-xây-xcơ, vì sức khoẻ của tôi yếu, và nếu có thể thì tại vùng ngoại vi Cra-xnôi-ác-xcơ hoặc Mi-nu-xin-xcơ.

Trợ lý luật sư
Vla-đi-mia U-li-a-nốp

Thị trấn Cra-xnôi-ác-xcơ,
ngày 6 tháng Ba 1897.

*In lần đầu ngày 21 tháng Năm
1926 trên báo "Xi-bi-ri xô-viết",
số 115*

Theo đúng bản thảo

4

ĐƠN XIN

Của Vla-đi-mia U-li-a-nốp,
trợ lý luật sư,
người bị phát vãng về vụ án chính trị
Kính gửi ngài Tỉnh trưởng tỉnh
Ê-ni-xây-xcơ

Vì không có phương tiện để sinh sống và vì được quy định cư trú tại làng Su-sen-xcôi-ê, nơi tôi không thể hy vọng kiếm được

một khoản lương nào, tôi kính xin ngài cấp cho tôi một khoản trợ cấp như luật pháp quy định để sinh sống, trả tiền thuê nhà ở và mua quần áo.

Trợ lý luật sư
Vla-đi-mia U-li-a-nốp

Thị trấn Cra-xnôi-ác-xcơ
ngày 29 tháng Tư 1897.

Tôi uỷ nhiệm cho bà y sĩ An-tô-ni-na
Mác-xi-mi-li-a-nốp-na Rô-den-béc chuyển đơn này.

Trợ lý luật sư
Vla-đi-mia U-li-a-nốp

*In lần đầu năm 1928 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 11-12*

Theo đúng bản thảo

5

ĐƠN XIN

Của Vla-đi-mia U-li-a-nốp,
trợ lý luật sư,
người bị phát vãng về vụ án chính trị
Kính gửi ngài Cảnh sát trưởng
thị trấn Mi-nu-xin-xcơ

Vì được quy định cư trú tại làng Su-sen-xcôi-ê và vì không có khả năng kiếm được một khoản lương nào ở đó, nên tôi kính xin ngài cấp cho tôi một khoản trợ cấp như luật pháp quy định để sinh sống, để mua quần áo và trả tiền thuê nhà ở.

Thị trấn Mi-nu-xin-xcơ,
ngày 7 tháng Năm 1897.

Vla-đi-mia U-li-a-nốp

*In lần đầu năm 1928 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 11-12*

Theo đúng bản thảo

6

Điện báo gửi ngài giám đốc
Cục cảnh sát
Gửi đi Pê-téc-bua

Tôi kính xin ngài cho phép vợ chưa cưới của tôi là Na-đê-giơ-đa Crúp-xcai-a chuyển tới làng Su-sen-xcôi-ê.

Người bị phát vãng về vụ án chính trị *U-li-a-nốp*

Viết ngày 8 tháng Giêng 1898

*In lần đầu năm 1934 trên tạp
chí "Lưu trữ đỏ", số 1*

Theo đúng bức điện báo

7

ĐƠN XIN

Của Vla-đi-mia I-lích U-li-a-nốp,
sống tại làng Su-sen-xcôi-ê, khu Mi-nu-xin-xcơ, người bị phát vãng về vụ án chính trị, trợ lý luật sư

Kính gửi ngài Tỉnh trưởng
tỉnh Ê-ni-xây-xcơ

Vợ chưa cưới của tôi là Na-đê-giơ-đa Crúp-xcai-a, một người bị phát vãng về vụ án chính trị, đã tới làng Su-sen-xcôi-ê ngày 7 tháng Năm 1898. Địa điểm phát vãng của vợ chưa cưới của tôi thoát đầu được quy định là tỉnh U-pha, nhưng ngài bộ trưởng Bộ nội vụ đã cho phép cô ấy đến cư trú tại làng Su-sen-xcôi-ê với điều kiện lấy tôi.

Ngay sau khi vợ chưa cưới của tôi tới, ngày 10 tháng Năm 1898, tôi đã gửi cho ông Cảnh sát trưởng khu Mi-nu-xin-xcơ một đơn xin gửi cho tôi một giấy chứng nhận kết hôn. Bởi vì chưa

nhận được trả lời về lá đơn đó, nên khi tôi ở thị trấn Mi-nu-xin-xcơ, trong những ngày cuối tháng Năm, tôi đã trực tiếp tới gặp ông Cảnh sát trưởng và đã nhắc lại đề nghị của tôi. Ông Cảnh sát trưởng đã trả lời tôi rằng ông không thể cấp giấy chứng nhận cho tôi được, bởi vì ông không có bản ghi các tư liệu về tôi và khi nào nhận được bản đó thì sẽ gửi ngay giấy chứng nhận đó. Mặc dù vậy, đến nay tôi vẫn chưa nhận được giấy chứng nhận, tuy rằng từ ngày nộp đơn xin đến nay đã được hơn tháng rưỡi. Sự chậm trễ khó hiểu đó có ý nghĩa đặc biệt đối với tôi, bởi vì người ta không trợ cấp cho vợ chưa cưới của tôi khi chúng tôi chưa làm lễ cưới (hôm nay, ngày 30 tháng Sáu, cô ấy đã nhận được trả lời như vậy về đơn xin trợ cấp). Như vậy là có sự mâu thuẫn hết sức kỳ lạ: một mặt, chính quyền cấp trên theo đơn thỉnh cầu của tôi, cho phép chuyển vợ chưa cưới của tôi tới làng Su-sen-xcôi-ê và đề ra điều kiện cho việc đó là phải lấy chồng *ngay*; mặt khác, tôi không thể nào xin được chính quyền địa phương cấp cho cái thứ giấy tờ mà thiếu nó thì không thể nào tổ chức cưới được; và rút cuộc người có lỗi lại là vợ chưa cưới của tôi, người không còn một phương tiện nào để sinh sống.

Trên cơ sở những điều trình bày ở trên, tôi kính xin ngài ra mệnh lệnh:

1) tìm bản ghi các tư liệu về tôi hoặc giấy tờ về cá nhân tôi, hoặc tiến hành hỏi ở nơi cần thiết;

2) gửi cho tôi giấy chứng nhận đúng như luật pháp yêu cầu hoặc giấy tờ để tổ chức kết hôn.

Người bị phát vãng về vụ án chính trị,
trợ lý luật sư

Vla-đi-mia U-li-a-nốp

Làng Su-sen-xcôi-ê

Ngày 30 tháng Sáu 1898.

*In lần đầu ngày 23 tháng Tư
1929 trên báo "Công nhân Cra-
xnoi-ác-xcơ", số 92*

Theo đúng bản thảo

8

ĐƠN XIN

Của Vla-đi-mia I-lích U-li-a-nốp sống
tại làng Su-sen-xcôi-ê, khu Mi-nu-xin-
xcơ, người bị phát vãng về vụ án chính
trị, trợ lý luật sư

Kính gửi ngài Tỉnh trưởng
tỉnh Ê-ni-xây-xcơ

Tôi kính xin ngài cho phép tôi đi tới thị trấn Cra-xnôi-ác-xcơ một tuần lễ để gặp một chuyên viên nha khoa. Bác sĩ ở địa phương sau nhiều lần chữa nhưng không có kết quả, đã thú nhận là chưa đủ khả năng giải quyết trường hợp này, mà hiện nay tại thị trấn Mi-nu-xin-xcơ không có bác sĩ nha khoa.

Thị trấn Mi-nu-xin-xcơ,
ngày 12 tháng Tám 1898.

Trợ lý luật sư
Vla-đi-mia U-li-a-nốp

Đơn này gửi cho cả ông Cảnh sát trưởng khu Mi-nu-xin-xcơ.

*In lần đầu ngày 21 tháng Năm
1926 trên báo "Xi-bi-ri xô-viết",
số 115*

Theo đúng bản thảo

9

ĐƠN XIN

Của Vla-đi-mia I-lích U-li-a-nốp,
thuộc dòng dõi quý tộc, sống tại
thành phố Pơ-xcốp, phố Ác-khan-ghen-
xcơ, nhà ông Tséc-nốp

Kính gửi ngài Giám đốc Cục cảnh sát

Ngài bộ trưởng Bộ nội vụ đã quyết định cấm tôi cư trú tại nhiều tỉnh, trong đó có tỉnh U-pha. Hiện nay vợ tôi là Na-đê-giơ-

đa U-li-a-nô-va sống ở thị trấn U-pha dưới sự giám sát công khai, và lời thỉnh cầu của tôi (trong đơn đề ngày 10 tháng Ba năm nay) về việc cho phép vợ tôi chuyển về thị trấn Pơ-xcốp không được chấp nhận. Theo những tin tức gần đây mà tôi nhận được của vợ tôi, thì vợ tôi đang bị ốm và điều trị tại nhà một chuyên viên phụ khoa ở địa phương, ông bác sĩ Phê-đô-tốp. Tôi nêu tên họ ông bác sĩ ra để có thể kiểm tra lại đơn xin của tôi, nếu thấy việc kiểm tra đó là cần thiết. Tôi kính xin ngài hỏi theo đường điện báo. Bệnh của vợ tôi đòi hỏi phải điều trị kiên trì, theo lời các bác sĩ thì cần phải điều trị ít nhất là sáu tuần lễ, và vì mẹ vợ tôi hiện đang ở chỗ vợ tôi sắp rời khỏi thị trấn U-pha, nên vợ tôi sẽ ở lại một mình, điều đó có thể ảnh hưởng rất tai hại đối với quá trình điều trị.

Vì lý do kể trên, tôi kính xin ngài cho phép tôi sống ở thị trấn U-pha một tháng rưỡi.

Vla-đi-mia U-li-a-nốp
thuộc dòng dõi quý tộc

Thị trấn Pơ-xcốp,
ngày 20 tháng Tư 1900.

*In lần đầu năm 1929 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 11*

Theo đúng bản thảo

DANH MỤC NHỮNG THƯ
CỦA V.I. LÊ-NIN Ở CÁC
TẬP TRƯỚC CỦA LẦN XUẤT BẢN NÀY

DANH MỤC CÁC THƯ CHƯA TÌM THẤY
CỦA V.I. LÊ-NIN

CHÚ THÍCH

CÁC BẢN CHỈ DẪN

DANH MỤC NHỮNG THƯ CỦA V.I. LÊ-NIN
Ở CÁC TẬP TRƯỚC CỦA LẦN
XUẤT BẢN NÀY
(1893 - 1904)

THƯ GỬI BAN BIÊN TẬP. *Sớm nhất là tháng Mười 1899.*
Tập 4, tr. 227 - 229.

GỬI GIÁM ĐỐC VIỆN BẢO TÀNG ANH. *Ngày 21 tháng*
Tư 1902.

Tập 6, tr. 554 - 555.

GỬI GIÁM ĐỐC VIỆN BẢO TÀNG ANH. *Ngày 24 tháng*
Tư 1902.

Tập 6, tr. 554 - 555.

THƯ GỬI "HỘI LIÊN HIỆP MIỀN BẮC CỦA ĐẢNG CÔNG
NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ". *Tháng Tư 1902.*

Tập 6, tr. 446 - 458.

THƯ GỬI NGƯỜI ĐỒNG CHÍ VỀ NHỮNG NHIỆM VỤ TỔ
CHỨC CỦA CHÚNG TA. *Năm 1902.*

Tập 7, tr. 1 - 37.

VỀ VẤN ĐỀ NHỮNG BÁO CÁO CỦA CÁC BAN CHẤP HÀNH
VÀ CỦA CÁC NHÓM THUỘC ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ -
XÃ HỘI NGÀ TRƯỚC ĐẠI HỘI TOÀN ĐẢNG. *Tháng Chạp 1902 -*
tháng Giêng 1903.

Tập 7, tr. 87 - 101.

DÀN BÀI BỨC THƯ "VỀ VẤN ĐỀ NHỮNG BẢN BÁO CÁO CỦA
CÁC BAN CHẤP HÀNH VÀ CỦA CÁC NHÓM THUỘC ĐẢNG
CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ TRƯỚC ĐẠI HỘI TOÀN
ĐẢNG". *Tháng Chạp 1902 - tháng Giêng 1903.*

Tập 7, tr. 441 - 442.

NHỮNG NHIỆM VỤ CỦA THANH NIÊN CÁCH MẠNG. *Bức thư thứ nhất. Tháng Chín 1903.*

Tập 7, tr. 414 - 432.

ĐỀ CƯƠNG CÁC BỨC THƯ NÓI VỀ NHỮNG NHIỆM VỤ CỦA THANH NIÊN CÁCH MẠNG. *Tháng Tám - tháng Chín 1903.*

Tập 7, tr. 529 - 530.

GỬI TIỂU BAN BIÊN BẢN. *Ngày 4 tháng Mười 1903.*

Tập 8, tr.24.

GỬI TIỂU BAN BIÊN BẢN. *Ngày 6 tháng Mười 1903.*

Tập 8, tr.25.

BẢN TUYÊN BỐ KHÔNG ĐƯA RA. *Ngày 29 tháng Mười 1903.*

Tập 8, tr. 63 - 68.

TUYÊN BỐ VỀ VIỆC TỪ CHỨC UỶ VIÊN HỘI ĐỒNG ĐẢNG VÀ UỶ VIÊN BAN BIÊN TẬP CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG. *Ngày 1 tháng Mười một 1903.*

Tập 8, tr.70.

GỬI BAN BIÊN TẬP CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. *Ngày 18 tháng Mười một 1903.*

Tập 8, tr. 96.

THƯ CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA GỬI BAN LÃNH ĐẠO ĐỒNG MINH Ở NƯỚC NGOÀI, GỬI CÁC NHÓM TRỢ GIÚP ĐẢNG VÀ GỬI TOÀN THỂ ĐẢNG VIÊN Ở NƯỚC NGOÀI. *Sớm nhất là ngày 29 tháng Mười một 1903.*

Tập 8, tr. 99 - 103.

THƯ GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". *Thư gửi ban biên tập. Ngày 25 tháng Mười một 1903.*

Tập 8, tr.104-109.

SƠ THẢO NỘI DUNG BỨC THƯ GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". *Nhân bài báo của G.V. Plê-kha-nốp "Điều gì không nên làm?" đăng trong số 52 của báo "Tia lửa". Khoảng từ 20 tháng Mười một đến ngày 2 tháng Chạp 1903.*

Tập 8, tr.558.

VÌ SAO TÔI RÚT KHỎI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"? *Thư gửi ban biên tập báo "Tia lửa". Khoảng từ 8 đến 12 tháng Chạp 1903.*

Tập 8, tr. 110 - 118.

VỀ LÝ DO RÚT KHỎI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". *Ngày 20 tháng Hai 1904.*

Tập 8, tr. 201 - 208.

MỘT ĐOẠN DỰ THẢO BỨC THƯ "VỀ LÝ DO RÚT KHỎI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA"". *Chậm nhất là ngày 20 tháng Hai 1904.*

Tập 8, tr. 577.

THƯ GỬI CÁC UỶ VIÊN BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG. *Ngày 26 tháng Năm 1904.*

Tập 8, tr. 503 - 507.

BẢN TUYÊN BỐ CỦA BA UỶ VIÊN BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG. *Ngày 26 tháng Năm 1904.*

Tập 8, tr. 508 - 510.

GỬI NĂM UỶ VIÊN BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG. *Ngày 18 tháng Tám 1904.*

Tập 9, tr. 27 - 29.

THƯ GỬI CÁC ĐẠI DIỆN CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG VÀ CÁC UỶ VIÊN CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA ĐÃ PHÁT BIỂU ỦNG HỘ PHÁI ĐA SỐ TRONG ĐẠI HỘI II CỦA ĐẢNG. *Ngày 18 tháng Tám 1904.*

Tập 9, tr. 30 - 32.

THƯ GỬI GLÊ-BỐP (V.A. NÔ-XCỐP). *Ngày 11 tháng Chín 1904.*

Tập 9, tr. 35 - 45.

THƯ GỬI CÁC ĐỒNG CHÍ (*Về việc xuất bản tờ báo của phái đa số trong đảng*). *Ngày 12 tháng Chạp 1904.*

Tập 9, tr. 127 - 135.

DANH MỤC NHỮNG THƯ CỦA
V.I. LÊ-NIN CHO ĐẾN NAY CHƯA TÌM THẤY¹⁾
(1893 - 1904)

1893

GỬI P.P. MA-XLỐP
Tháng Chạp 1903

Về bức thư này, V.I. Lê-nin đã viết cho P.P. Ma-xlốp vào tháng Chạp 1893: "Tôi đã nhận được thư của đồng chí ngày hôm kia, và hôm qua tôi đã viết về việc gửi cho đồng chí những bài báo bàn về cuộc cải cách nông dân" (tập này, tr.1).

1893 - 1894

THƯ TỪ TRAO ĐỔI VỚI N.E. PHÊ-ĐÔ-XÊ-ÉP
Tập 1, tr. 705 - 706.

1895 - 1897

THƯ TỪ TRAO ĐỔI VỚI P.B. ÁC-XEN-RỐT, G.M. CỜ-
GI-GIA-NỐP-XKI, I. KH. LA-LAI-AN-TXƠ, P.P. MA-XLỐP,
I-U. Ô. MÁC-TỐP, A.P. XCƠ-LI-A-REN-CÔ, P.B. XTƠ-RU-
VÊ VÀ NHỮNG NGƯỜI KHÁC

Tập 2, tr. 705.

1898

HAI BỨC THƯ GỬI N.E. PHÊ-ĐÔ-XÊ-ÉP
Trước ngày 24 tháng Giêng 1898

Tập 4, tr.557.

1) Trong danh mục có cả những bức thư đã được nêu ra trong số những tác phẩm chưa tìm thấy của V.I. Lê-nin ở các tập 1 - 9 của bộ Toàn tập xuất bản lần thứ 5.

THƯ GỬI PHÒNG THỐNG KÊ THUỘC HỘI ĐỒNG
ĐỊA PHƯƠNG TỈNH TVE

Tập 4, tr.557.

1898 - 1899

NHỮNG BỨC THƯ GỬI I-U.Ô. MÁC-TỐP

Tập 4, tr.558.

NHỮNG BỨC THƯ GỬI PH.V. LEN-GNÍCH
VỀ CÁC VẤN ĐỀ TRIẾT HỌC

Tập 4, tr.558.

1899

THƯ GỬI I-U.Ô. MÁC-TỐP
VỀ BẢN "CREDO"

Tập 4, tr.559.

NHỮNG BỨC THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP
VÀ I-U. Ô. MÁC TỐP

Tập 4, tr.559.

1898 - tháng Tư 1901

THƯ TỪ TRAO ĐỔI VỚI NHÓM "GIẢI PHÓNG LAO ĐỘNG"
Tập 4, tr.560.

THƯ TỪ TRAO ĐỔI VỚI E. V.BA-RAM-DIN, A.A. VA-NÊ-ÉP, M. G.
CRI-GÔ-RI-ÉP, V.A. I-Ô-NỐP, A.M. CAN-MŨ-CÔ-VA, L.M. VÀ N.M.
KNHI-PÔ-VÍCH, G.M. CỜ-GI-GIA-NỐP-XKI, V.C. CUỐC-NA-TỐP-
XKI, I.KH. LA-LAI-AN-TXƠ, P.N. LÊ-PÊ-SIN-XKI, I-A.M. LI-A-
KHỐP-XKI, X.I. MI-XTƠ-KÊ-VÍCH, A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP, M.A. XIN-
VIN, A.P. XCƠ-LI-A-REN-CÔ, V.V. XTÁC-CỐP, P.B. XTƠ-RU-VÊ,
M.M. PHI-LÍP-PỐP, A.X. SA-PÔ-VA-LỐP, A.A. I-A-CU-BÔ-VA.

Tập 4, tr.561 - 562.

1900

GỬI PH. I. ĐAN

Ngày 15 tháng Bảy 1900

Ngày 22 tháng Ba 1901 V.I. Lê-nin đã viết cho Ph.I. Đan: "Chúng tôi rất mừng vì cuối cùng việc trao đổi thư từ giữa chúng ta đã được thiết lập (về việc này tôi đã viết cho đồng chí từ ngày 15 tháng Bảy!)" (tập này, tr.108).

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

Tháng Chín hoặc tháng Mười 1900

Tháng Chín 1900, sau khi nhận được lời mời của "phái kinh tế" đề nghị cộng tác với tờ "Tư tưởng công nhân", G.V. Plê-kha-nốp đã viết thư hỏi ý kiến V.I. Lê-nin. Ngày 26 tháng Mười, Lê-nin đã báo cho A.A. I-a-cu-bô-va biết về thư trả lời của mình cho Plê-kha-nốp viết hồi tháng Chín hoặc tháng Mười 1900: "Tôi còn nhớ rất rõ là tôi đã không phát biểu một cách dứt khoát, vô điều kiện: "Trong lúc này chúng tôi thấy khó có thể đưa ra những lời khuyên" — tôi viết như vậy" (tập này, tr.62).

GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP

Ngày 25 tháng Mười 1900

V.I. Lê-nin nhận được của A.A. I-a-cu-bô-va một bức thư gửi G.V. Plê-kha-nốp, trong đó có lẽ có bàn về việc đề nghị Plê-kha-nốp cộng tác với tờ "Tư tưởng công nhân". Ngày 26 tháng Mười, Lê-nin viết cho I-a-cu-bô-va: "Hiện nay tôi không thể chuyển bức thư đi được... Hôm qua tôi đã viết thư cho người nhận biết nội dung chính của bức thư và hy vọng là trong một tương lai gần đây sẽ báo cho anh ta biết toàn bộ bức thư" (tập này, tr.62).

GỬI I.G. XMI-ĐÔ-VÍCH

*Khoảng từ 26 tháng Mười một
đến 7 tháng Chạp 1900*

Ngày 7 tháng Chạp 1900, V.I. Lê-nin đã viết cho P.B. Ác-xen-rốt: "Đồng chí thứ lỗi cho vì tôi không trả lời đồng chí trong bức thư gửi Bai-nô-va..." (tập này, tr. 83).

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT

Ngày 14 tháng Chạp 1900

V.I. Lê-nin đã báo cho P.B. Ác-xen-rốt: "Xin lỗi đồng chí vì đã đánh điện làm phiền đồng chí một cách vô ích. Buổi sáng tôi không nhận được bài, tôi cho rằng (sau bức điện hôm qua của đồng chí) đã xảy ra một chuyện gì đó, và tôi đã quyết định đánh điện hỏi..." (tập này, tr.86).

1901

GỬI M.I. VÔ-ĐỒ-VÔ-DÔ-VA

Mùa xuân 1901

Ngày 27 tháng Mười một, V.I. Lê-nin đã báo cho L.I. Ác-xen-rốt biết về bức thư Người viết hỏi mùa xuân 1901: "Trước kia tôi cũng đã trao đổi thư từ với Vô-đồ-vô-dô-va, có thể nói là trao đổi một cách "lịch sự". Nhưng bà ấy *tuyệt nhiên không trả lời* bức thư (trao đổi về công việc) cuối cùng (viết hồi mùa xuân!) của tôi gửi bà ấy" (tập này, tr.191).

GỬI L.E. GAN-PÊ-RIN

Đầu tháng Tám 1901

Về bức điện gửi cho L.E. Gan-pê-rin hồi đầu tháng Tám, V.I. Lê-nin đã báo trong bức thư viết khoảng từ ngày 31 tháng Bảy đến ngày 12 tháng Tám 1901 (xem tập này, tr.163 - 164).

GỬI A.I-U. PHI-NƠ - Ê-NÔ-TA-ÉP-XKI

Ngày 4 tháng Tám 1901

Trong bức thư gửi P.B. Ác-xen-rốt đề ngày 4 tháng Tám, V.I. Lê-nin đã viết: "Hôm nay tôi đã gửi một bức thư *qua Stút-ga* đến Xuy-rích cho một người lên là Phi-nơ: bức thư ấy làm giấy giới thiệu anh ta với đồng chí" (tập này, tr. 171).

GỬI D. RA-TSIN-XKI

Ngày 18 tháng Chín 1901

Trong bức thư gửi G.V. Plê-kha-nốp ngày 18 tháng Chín 1901, V.I. Lê-nin đã báo: "Tôi gửi kèm theo bức thư để chuyển cho Ra-tsin-xki" (tập này, tr.177).

GỬI Ô.N. PÔ-PÔ-VA

Trong bức thư gửi L.I. Ác-xen-rốt ngày 27 tháng Mười một 1901, V.I. Lê-nin đã viết: "Vừa mới đây (1 tháng hoặc 1¹/₂ tháng) tôi đã viết thư cho Pô-pô-va, lần đầu tiên đề nghị bà ta gửi cho tôi một bản tập hai tác phẩm của Ve-bơ, được dịch ra với sự hiệu đính của tôi và vừa mới xuất bản" (tập này, tr.191).

GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT VÀ G.V. PLÊ-KHA-NỐP
Ngày 10 - 12 tháng Chạp 1901

Về bức thư viết khoảng những ngày 10 - 12 tháng Chạp 1901 và gửi đi theo địa chỉ của P.B. Ác-xen-rốt, V.I. Lê-nin nhắc lại hai lần: trong những thư gửi G.V. Plê-kha-nốp và P.B. Ác-xen-rốt đề ngày 19 tháng Chạp 1901 (xem tập này, tr.197 và 199).

THƯ GỬI R.X. DEM-LI-A-TSƠ-CA

Tập 5, tr.504.

NHỮNG BỨC THƯ GỬI CHO E.Đ. XTA-XÔ-VA

Tập 5, tr.504.

1902

THƯ GỬI TỔ CHỨC CỦA BÁO "TIA LỬA" Ở NGA

Sau ngày 12 tháng Hai 1902

Tập 6, tr.559.

THƯ GỬI L.I. GÔN-ĐMAN

Nửa cuối tháng Hai - đầu tháng Ba 1902

Tập 6, tr.560.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP

Trước ngày 29 tháng Ba 1902

Tập 6, tr.560.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP

Ngày 6 tháng Tư 1902

Tập 6, tr. 560.

THƯ GỬI N.A. A-LÉCH-XÊ-ÉP

Trước ngày 12 tháng Tư 1902

Tập 6, tr.561.

HAI BỨC THƯ GỬI I-U. Ô. MÁC-TỐP

Chậm nhất là ngày 12 tháng Tư 1902

Ngày 18 tháng Tư, V.I. Lê-nin viết cho P.B. Ác-xen-rốt: "Nếu Béc-gơ ở chỗ đồng chí, đồng chí bảo anh ấy viết cho tôi mấy lời về các kế hoạch của mình... Nhưng điều cơ bản là anh ấy có nhận được hai bức thư của tôi không, tôi gửi cho anh ấy vào hôm thứ bảy (12) buổi sáng, qua bưu điện thành phố?" (tập này, tr.217).

"BỨC THƯ CHUYỂN CHO C."

Trước ngày 3 tháng Năm 1902

Ngày 3 tháng Năm, V.I. Lê-nin viết cho P.B. Ác-xen-rốt: "Đồng chí P.B. thân mến! Gần đây tôi đã gửi cho đồng chí "bức thư chuyển cho C.", mà không viết thêm một dòng nào cho đồng chí cả vì bị bận quá" (tập này, tr.220).

GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN

Ngày 4 tháng Năm 1902

Trong bức thư gửi G.Đ. Lây-tây-den đề ngày 5 tháng Năm, V.I. Lê-nin báo rằng hôm qua đã gửi cho Lây-tây-den một bức thư "rất quan trọng" theo địa chỉ: 130 Mont Parnasse 130 (xem tập này, tr.223).

NHỮNG THƯ GỬI V.V. CÔ-GIẾP-NI-CÔ-VA

Tháng Tư - tháng Sáu 1902

Tập 6, tr.562.

NHỮNG THƯ GỬI A.M. CAN-MŨ-CÔ-VA

Tháng Tư - tháng Bảy 1902

Tập 6, tr.563.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP

Ngày 14 tháng Năm 1902

Tập 6, tr.563.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP
Trước ngày 8 tháng Sáu 1902

Tập 6, tr.563.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP
Chậm nhất là ngày 14 tháng Sáu 1902

Tập 6, tr.563.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP
Trước ngày 18 tháng Sáu 1902

Tập 6, tr. 564.

HAI THƯ GỬI I-U. Ô. MÁC-TỐP
Chậm nhất là ngày 18 tháng Sáu 1902

Tập 6, tr.564.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP
Ngày 18 tháng Sáu 1902

Tập 6, tr.564.

THƯ GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP
Ngày 21 tháng Sáu 1902

Tập 6, tr.565.

THƯ GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT
Trước ngày 22 tháng Sáu 1902

Tập 6, tr.565.

THƯ GỬI I-U. Ô. MÁC-TỐP
Trước ngày 12 tháng Bảy 1902

Ngày 12 tháng Bảy, trong bức thư gửi G.V. Plê-kha-nốp, khi nói tới việc I-u.Ô. Mác-tốp ở Pa-ri, V.I. Lê-nin đã báo: "Có thể là anh ấy sẽ chuyển cho đồng chí bức thư của tôi..." (tập này, tr. 241).

THƯ GỬI V.A. NÔ-XCỐP
Sớm nhất là ngày 16 tháng Bảy 1902

Tập 6, tr.566.

THƯ GỬI V.A. NÔ-XCỐP
Trước ngày 2 tháng Tám 1902

Tập 6, tr.566.

THƯ GỬI PH.I. SÊ-CÔN-ĐIN
Trước ngày 4 tháng Tám 1902

Tập 6, tr.566 - 567.

NHỮNG THƯ GỬI L.G. ĐÂY-TSƠ VÀ V.A. NÔ-XCỐP
Cuối tháng Bảy - đầu tháng Tám 1902

Tập 6, tr.567.

GỬI I. KH. LA-LAI-AN-TXƠ
Ngày 19 tháng Tám 1902

Ngày 19 tháng Tám 1902, V.I. Lê-nin viết cho P.B. Ác-xen-rốt: "Cách đây một phút tôi vừa nhận được điện báo rằng Cô-lum-bơ ở chỗ đồng chí. Xin gửi người bạn cũ lời chào nồng nhiệt! Tôi gửi kèm theo đây bức thư cho đồng chí ấy" (tập này, tr.267).

THƯ GỬI V.A. NÔ-XCỐP
Cuối tháng Tám - đầu tháng Chín 1902

Tập 6, tr.567.

THƯ GỬI I.B. RA-XỐP-XKI

Tập 7, tr.535.

GỬI I.I. XTÁP-XKI
Ngày 18 tháng Chạp 1902

Trong bức thư gửi L.I. Ác-xen-rốt đề ngày 18 tháng Chạp 1902, V.I. Lê-nin viết: "Tôi vừa mới nhận được thư của chị và vội trả lời để chúc mừng chị đạt được thành quả lớn lao như Xtáp-xki... Tôi cũng

gửi một bức thư cho đồng chí ấy với lời yêu cầu về cuốn sách nhỏ nói về những sự biến ở Rô-xtốp" (tập này, tr.293 - 294).

THƯ GỬI E.M. A-LÉCH-XAN-ĐRÔ-VA

Tập 7, tr.535.

1903

GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT

Ngày 10 tháng Giêng 1903

Ngày 10 tháng Giêng, V.I. Lê-nin đã báo cho G.V. Plê-kha-nốp rằng: "Đồng chí làm ơn chuyển bức thư gửi kèm theo đây cho Li-u-bốp I-xa-cốp-na: chị ấy cho tôi địa chỉ của đồng chí. Bức thư rất khẩn và rất quan trọng..." (tập này, tr.307).

THƯ GỬI MỘT NHÀ THỐNG KÊ KHÔNG RÕ
HỌ TÊN Ở NGA

Tập 7, tr.536 - 537.

THƯ TỪ TRAO ĐỔI VỚI V.V. VA-CA-RƠ

Tập 7, tr.537 - 538.

1903 - 1904

NHỮNG BỨC THƯ GỬI M.N. LI-A-ĐỐP

Tháng chín 1903 - tháng Hai 1904

Tập 8, tr. 593 - 594.

1904

BỨC THƯ VIẾT CÙNG VỚI PH.V. LEN-GNÍCH GỬI
CÁC ỦY VIÊN BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG
CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA Ở TRONG NƯỚC NGA

Tập 8, tr.594.

NHỮNG BỨC THƯ GỬI VỀ NGA CHO CÁC CÁN BỘ ĐẢNG
Ở ĐỊA PHƯƠNG BÀN VỀ VẤN ĐỀ TRIỆU TẬP ĐẠI HỘI III
CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Tập 8, tr.594.

THƯ GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỐP

Mùa xuân hoặc đầu mùa hè 1904

Tập 8, tr.595.

HAI BỨC THƯ GỬI MỘT NGƯỜI KHÔNG RÕ HỌ TÊN

Tháng Chín - tháng Mười 1904

Tập 9, tr. 519.

GỬI M.P. GÔ-LU-BÊ-VA

Sau ngày 5 tháng Mười 1904

Tháng Mười 1904, V.I. Lê-nin đã báo cho M.P. Gô-lu-bê-va rằng: "...tiện có địa chỉ tôi gửi chị một bức thư kể tỉ mỉ về những công việc của chúng tôi và thiết tha mong đồng chí trả lời riêng và gấp" (tập này, tr. 483).

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH

Ngày 3 tháng Chạp 1904

Trong bức thư gửi N.C. Crúp-xcai-a ngày 3 tháng Chạp 1904 V.I. Lê-nin viết: "Hôm nay anh đã gửi cho Bôn-tơơ một bức thư trao đổi công việc. Anh quên nói thêm một điều quan trọng: in (cuốn từ điển của Lây-tây-den) ra 3000 bản, nhất thiết phải biết điều đó để tính toán giá cả. Em hãy nói ngay điều đó với Gôn-tơơ" (tập này, tr.514).

CHÚ THÍCH

- 1 Ý nói đến những bài báo của N.E. Phê-đô-xê-ép, trong đó đã phân tích tình hình kinh tế và chính trị của nước Nga và phê phán những quan điểm sai lầm của phái dân tụy. V.I. Lê-nin giữ bản thảo những bài báo đó. — 1.
- 2 "*Tư tưởng Nga*" — nguyệt san văn học - chính trị; xuất bản ở Mát-xcơ-va từ năm 1880 đến năm 1918; trước năm 1905 theo xu hướng dân tụy - tự do chủ nghĩa. Trong những 90, thỉnh thoảng có đăng bài của những người mác-xít. Sau cách mạng năm 1905, là cơ quan ngôn luận của cánh hữu Đảng dân chủ - lập hiến. — 2.
- 3 "*Của cải nước Nga*" — nguyệt san, xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1876 đến năm 1918. Từ đầu những năm 90, tạp chí này rơi vào tay phái dân tụy - tự do chủ nghĩa, đứng đầu là N.C. Mi-khai-lốp-xki. Tạp chí tuyên truyền điều hoà với chính phủ Nga hoàng và đấu tranh kịch liệt chống chủ nghĩa Mác và những người mác-xít Nga. Năm 1906 tạp chí này trở thành cơ quan ngôn luận của Đảng lao động xã hội chủ nghĩa nhân dân nửa dân chủ - lập hiến. — 5.
- 4 Trong thư có lẽ nói đến tác phẩm của V.I. Lênin "Những "người bạn dân" là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ - xã hội ra sao?" dự định xuất bản ở nước ngoài (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.1, tr.149 - 428). Trong thư có nhắc đến tác phẩm của Ph. Ăng-ghen "Về vấn đề nhà ở" và "Lời bạt cho tác phẩm "Về vấn đề xã hội ở Nga"" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t.18, tr. 203 - 284; t.22, tr.438 - 453).
Mùa hè năm 1894, V.I. Lênin sống ở biệt thự của người họ hàng tại ngoại ô Mát-xcơ-va (Cu-dơ-min-ki), tháng Tám Người trở về Pê-téc-bua. — 7.
- 5 Chú dẫn này do V.I. Lê-nin viết nhân khi Người dùng mặt hiệu ở trong thư để chỉ tên các thành phố nhằm giữ bí mật. — 9.

- 6 Đây là nói về việc chuẩn bị xuất bản ở nước ngoài văn tập không định kỳ "Người lao động". Văn tập này do "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" xuất bản trong những năm 1896 - 1899, và do nhóm "Giải phóng lao động" biên tập. V.I. Lê-nin là người chủ xướng việc xuất bản văn tập "Người lao động". Tháng Năm 1895, khi ở nước ngoài, ở Thụy-sĩ, Lê-nin đã thoả thuận với G.V. Plê-kha-nốp, P.B. Ăc-xen-rốt và các thành viên khác của nhóm "Giải phóng lao động" về việc xuất bản văn tập. Tháng Chín 1895, sau khi trở về nước Nga, Lê-nin đã triển khai công tác rộng lớn nhằm đảm bảo bài và tin tức từ nước Nga gửi cho văn tập, và nhằm tổ chức việc ủng hộ về vật chất cho việc xuất bản này. Trong những chuyến đi đến Vin-nô, Mát-xcơ-va và Ô-rê-khô-vô - Du-ê-vô, Lê-nin đã thoả thuận với những người dân chủ - xã hội ở địa phương về việc giúp đỡ xuất bản văn tập.
Tất cả ra được 6 số "Người lao động" in thành ba cuốn và 10 số ""Người lao động" khổ nhỏ". — 9.
- 7 Đây là nói về những vụ bắt bớ những người dân chủ - xã hội ở Mát-xcơ-va và ở tỉnh Mát-xcơ-va. — 9.
- 8 "*Vorwärts*" ("Tiến lên") — nhật báo, cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Đức; xuất bản ở Béc-ling từ năm 1891. Từ nửa sau của những năm 90, sau khi Ăng-ghen mất, ban biên tập báo "Vorwärts" rơi vào tay cánh hữu của đảng và liên tục cho đăng những bài của bọn cơ hội chủ nghĩa. Trong khi trình bày một cách có thiên kiến cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội và chủ nghĩa xét lại trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, tờ "Vorwärts" đã ủng hộ "phái kinh tế" và sau đó, sau khi đảng bị phân liệt, thì lại ủng hộ bọn men-sê-vích. — 10.
- 9 Có ý nói đến bản báo cáo về Đại hội Bre-xlau (1895) của Đảng dân chủ - xã hội Đức. Thư tín từ nước ngoài gửi về mà Lê-nin nói tới ở đây được đặt trong bì cuốn sách để gửi về. — 11.
- 10 Những tài liệu liệt kê ở đây đã được đăng hoặc sử dụng một phần trong văn tập "Người lao động" số 3 và 4. — 12.
- 11 Đây là nói về nhà in bất hợp pháp của nhóm "Dân ý trẻ", thành lập hồi tháng Giêng 1895. Nhằm sử dụng nhà in đó để in sách báo cho công nhân, V.I. Lê-nin đã đàm phán với một nhóm thuộc phái "Dân ý". Tháng Mười một 1895 phái "Dân ý" đã được giao cho in cuốn sách nhỏ của Lê-nin "Giải thích luật phạt tiền công nhân các công xưởng và nhà máy" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến

- bộ Mát-xơ-va, t.2, tr.15 - 70). Cuốn sách này chính là tài liệu thứ tư ("của chúng ta") mà Lê-nin nói tới. — 12.
- 12 Đây là nói về báo "Sự nghiệp công nhân" do "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua chuẩn bị. Số đầu tiên của báo do V.I. Lê-nin soạn và hiệu đính. Lê-nin viết tất cả những bài chính: xã luận "Gửi công nhân Nga", "Các bộ trưởng nhà ta nghĩ gì?", "Phri-đrich Ăng-ghe-nen", "Cuộc bãi công ở I-a-rô-xláp năm 1895". Bản thảo những tác phẩm đó của V.I. Lê-nin cho đến nay vẫn chưa tìm thấy (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xơ-va, t.2, tr.87, 702 - 703). Ngoài ra, trên báo còn đăng bài của những uỷ viên khác của "Hội liên hiệp đấu tranh" ở Pê-téc-bua — G.M. Cơ-gi-gia-nốp-xki, A.A. Va-nê-ép, P.C. Đa-pô-rô-giê-txơ, L. Mác-tốp (I-u. Ô. Txê-đéc-bau-mơ), M.A. Xin-vin.
- Trong tác phẩm "Làm gì?" Lê-nin đã viết: "Khi đã sửa soạn xong để đưa đi in, số báo ấy bị cảnh binh tịch thu trong lúc bọn chúng đến khám nhà một người trong tổ tên là A-na-tô-li A-lếch-xê-ê-vích Va-nê-ép vào đêm ngày 8 rạng ngày 9 tháng Chạp 1895, do đó báo "Sự nghiệp công nhân" lần thành lập đầu tiên không ra đời được" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xơ-va, t.6, tr.39 - 40). — 12.
- 13 Khi bị đi đày, V.I. Lê-nin đã gửi phần lớn thư của mình cho P.B. Ăc-xen-rốt bằng cách giấu trong gáy sách. Qua nhiều người, các thư đó đã được chuyển ra nước ngoài cho A.I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va hồi đó sống ở Béc-lanh, và A.I. Ê-li-da-rô-va lại chuyển các thư đó cho Ăc-xen-rốt. Bức thư này do An-na I-li-ni-txơ-na chép lại vào giữa văn bản bức thư riêng của bà gửi Ăc-xen-rốt. — 13.
- 14 Đây là nói về tạp chí "Lời nói mới", trong đó năm 1897 có đăng hai bài của V.I. Lê-nin: "Bàn về đặc điểm của chủ nghĩa lãng mạn kinh tế" và "Bàn về một bài báo ngắn" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xơ-va, t.2, tr.141 - 319 và 529 - 538).
- "Lời nói mới" — tạp chí khoa học, văn học và chính trị ra hàng tháng; do phái dân tụy - tự do chủ nghĩa xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1894; từ mùa xuân 1897 do "những người mác-xít hợp pháp" xuất bản. Tháng Chạp 1897 tạp chí này đã bị chính phủ đình bản. — 14.
- 15 "*Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik*" ("Tư liệu pháp chế

- xã hội và thống kê") — tạp chí; xuất bản từ năm 1888 đến năm 1933 ở Béc-lanh — Ti-u-bin-ghe-nen — Lai-pxích.
- V.I. Lê-nin muốn nói đến tập XII của tạp chí này, xuất bản năm 1898, trong đó có đăng bài của một tác giả vô danh (có lẽ là P.B. Xơ-ru-vê) "Đạo luật mới về công xưởng ở nước Nga". — 15.
- 16 "*Những người học trò*" — những môn đồ của C.Mác và Ph. Ăng-ghe-nen. Thuật ngữ này dùng trong những năm 90 của thế kỷ thứ XIX để công khai chỉ những người mác-xít. — 16.
- 17 V.I. Lê-nin nói đến cuộc luận chiến giữa X.N. Bun-ga-cốp và P.B. Xơ-ru-vê nổ ra chung quanh cuốn sách của tác giả người Đức theo chủ nghĩa Can-tơ là Stam-lơ "Wirtschaft und Recht nach der materialistischen Geschichtsauffassung" ("Kinh tế và pháp quyền xét theo quan điểm duy vật lịch sử"). — 17.
- 18 V.I. Lê-nin có ý nói đến bài báo của G.V. Plê-kha-nốp "Béc-stanh và chủ nghĩa duy vật" đăng trên tạp chí "Die Neue Zeit", số 44 (1897 - 1898, Band II) và "Côn-rát Smit chống lại Các Mác và Phri-đrich Ăng-ghe-nen" trong "Die Neue Zeit", số 5 (1898 - 1899, Band I).
- "Die Neue Zeit" ("Thời mới") — tạp chí lý luận của Đảng dân chủ - xã hội Đức; xuất bản ở Stút-ga từ năm 1883 đến năm 1923. Trước tháng Mười 1917 chủ biên tạp chí này là C. Cau-xky, về sau là G. Cu-nốp. — 17.
- 19 Có ý nói tới bài báo của G.V. Plê-kha-nốp "Kỷ niệm sáu mươi năm ngày Hê-ghe-nen mất" đăng trên tạp chí "Die Neue Zeit", số 7, 8, 9 (1891 - 1892, Band I).
- Trong văn bản của V.I. Lê-nin: những chữ "kỷ niệm 30 năm", có lẽ là viết nhầm. — 17.
- 20 Đây là nói về những bài báo của P.B. Ăc-xen-rốt "Die historische Berechtigung der russischen Sozialdemokratie" (sau này chúng được xuất bản ở Nga thành cuốn sách nhỏ riêng với đầu đề "Hoàn cảnh lịch sử và mối quan hệ qua lại giữa dân chủ tự do chủ nghĩa và dân chủ xã hội chủ nghĩa ở Nga"), đăng trên tạp chí "Die Neue Zeit", số 30 và 31 (1897 - 1898, Band II).
- Nhận xét của V.I. Lê-nin về những bài báo của P.B. Ăc-xen-rốt, xem tập này, tr.20 - 22. — 17.
- 21 V.I. Lê-nin muốn nói tới các cuộc tranh luận gay gắt giữa những người mác-xít và những người dân tụy nổ ra ở những vùng cư trú

- của những người bị đày. A.N. Pô-tơ-rê-xốp đã viết cho V.I. Lê-nin về một trong những cuộc tranh cãi như vậy ở Óóc-lốp tỉnh Vi-át-ca. — 18.
- 22 "Bước đầu" — nguyệt san khoa học, văn học và chính trị, cơ quan ngôn luận của "những người mác-xít hợp pháp"; xuất bản ở Pê-téc-bua vào nửa đầu năm 1899 do P.B. Xtơ-ru-vê, M.I. Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki và một số người khác biên tập.
- Lê-nin đã cho đăng trên tạp chí này một số bài bình luận của mình (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.112 - 119, 194 - 198) và sáu tiết đầu của chương III cuốn "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.3, tr. 1 - 768). — 19.
- 23 "Soziale Praxis" ("Thực tiễn xã hội") — nguyệt san của Đức; xuất bản từ năm 1895 đến năm 1910. Về sau xuất bản với tên gọi khác. — 22.
- 24 "Thế giới của Thượng đế" — nguyệt san văn học và khoa học thường thức thuộc khuynh hướng tự do chủ nghĩa, xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1892 đến năm 1906. Từ năm 1906 đến năm 1918, tạp chí này được xuất bản với tên "Thế giới ngày nay". — 25.
- 25 "Bình luận khoa học" — tạp chí khoa học, (từ năm 1903 là tạp chí văn học chung), xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1894 đến năm 1904. Tạp chí này đã thu hút được các nhà chính luận và các nhà khoa học thuộc các trường phái và xu hướng khác nhau; phái tự do và "những người mác-xít hợp pháp" đã sử dụng tạp chí này một cách rộng rãi. Trong tờ "Bình luận khoa học" đã đăng các bài của V.I. Lê-nin: "Một sự phê phán không có tính chất phê phán", "Bàn qua vấn đề lý luận về thị trường" và "Lại bàn về vấn đề lý luận về thực hiện" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.3, tr.769 - 803; t.4, tr.59 - 72, 85 - 111). — 25.
- 26 Đây là nói về văn tập của V.I. Lê-nin "Những bài nghiên cứu và bình luận về kinh tế", xuất bản vào tháng Mười 1898 (ngoài bìa và bìa giả của văn tập đề năm 1899) (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr.141 - 319, 387 - 528, 587 - 629, 631 - 689; t.4, tr.1 - 46). — 27.
- 27 "Frankfurter Zeitung" ("Báo Phran-pho") — tờ báo hàng ngày, cơ quan ngôn luận của bọn kinh doanh lớn ở các sở giao dịch Đức; xuất bản ở Phran-pho trên sông Manh từ năm 1856 đến năm 1943. Năm 1949 báo này lại được xuất bản với tên gọi "Frankfurter Allgemeine

- Zeitung" ("Báo toàn Phran-pho"); báo này là cái loa của bọn tư bản độc quyền Tây Đức. — 28.
- 28 "Đời sống" — tạp chí văn học, khoa học và chính trị; xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1897 đến năm 1901. A.M. Goóc-ki, A.P. Tsê-khốp, V.V. Vê-rê-xa-ép, X.G. Xki-ta-lê-txơ, I.A. Bu-nin, Ê.A. Xô-lô-vi-ép (An-đrê-ê-vích) đã cộng tác với tạp chí này.
- Tháng Tư 1902, nhóm dân chủ - xã hội "Đời sống" (V. Bôn-tơ-bru-ê-vích, V.A.Pốt-xê, V.M. Vê-li-tơ-ki-na, G.A. và M.A. Cu-clin v.v.) đã xuất bản lại tạp chí này ở nước ngoài. Đã xuất bản được 6 số tạp chí, 12 số "Đời sống" khổ nhỏ" và những xuất bản phẩm lẻ loại "Tủ sách của tạp chí "Đời sống".
- Tháng Chạp 1902 nhóm này giải tán, việc xuất bản bị đình chỉ. — 28.
- 29 Chắc là có ý nói tới G.V. Plê-kha-nốp, là người đã nói chuyện với V.I. Lê-nin năm 1895 khi Người sang Thụy-sĩ. — 28.
- 30 Đây là nói về sự phân liệt xảy ra vào tháng Mười một 1898 ở Xuy-rích (Thụy-sĩ) tại Đại hội I của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài" (thành lập năm 1894 theo sáng kiến của nhóm "Giải phóng lao động"). Nguyên nhân của sự phân liệt là ở chỗ đa số các thành viên của Hội liên hiệp (những người gọi là "phái trẻ") đi theo "chủ nghĩa kinh tế". Vì việc đó nhóm "Giải phóng lao động" không chịu nhận việc biên tập các xuất bản phẩm của Hội liên hiệp. Tháng Tư 1900 nhóm "Giải phóng lao động" hoàn toàn đoạn tuyệt và rút ra khỏi Hội liên hiệp tại Đại hội II của Hội liên hiệp, khi đó nhóm "Giải phóng lao động" và những người cùng tư tưởng với họ bỏ đại hội ra về và lập ra một tổ chức độc lập là "Người dân chủ - xã hội". — 29.
- 31 V.I. Lê-nin muốn nói tới văn tập "Những tài liệu dùng để nhận định về sự phát triển kinh tế của nước ta". Trong văn tập đăng bài của Lê-nin (dưới bí danh C. Tu-lin) "Nội dung kinh tế của chủ nghĩa dân túy và sự phê phán trong cuốn sách của ông Xtơ-ru-vê về nội dung đó (Sự phản ánh chủ nghĩa Mác trong sách báo tư sản)", nhằm chống lại "chủ nghĩa Mác hợp pháp" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.1, tr.429 - 672). — 30.
- 32 Đây là nói về cuốn sách của N. — ôn (N.Ph. Đa-ni-en-xôn) "Lược khảo về kinh tế xã hội ở nước ta sau cải cách".
- Ph. Ăng-ghe-n trong những năm 1891 - 1893 có trao đổi thư từ với Đa-ni-en-xôn, trong đó có đề cập tới những vấn đề phát triển

- kinh tế ở nước Nga và phê phán quan điểm của Đa-ni-en-xôn (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Những bức thư chọn lọc. Tiếng Nga, 1953, tr.438 - 441, 446 - 451, 466 - 468). — 31.
- 33 Những chú thích có liên quan tới phần cuối bài báo "Chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp", và được nói đến trong phần tái bút thì đã được V.I. Lê-nin lưu ý tới khi đăng bài báo (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.121 - 193). — 37.
- 34 Có ý nói tới bản tuyên bố về việc tạc bản các xuất bản phẩm của nhóm "Giải phóng lao động" đưa ra vào cuối năm 1899 (trong thư của Lê-nin đề nhầm năm). — 41.
- 35 Bức thư của V.I. Lê-nin là bản nhận xét bài báo của Đ.B. Ri-a-da-nốp "Nhận xét về bản cương lĩnh của "Sự nghiệp công nhân"" do I-u.M. Xtê-clốp gửi cho Người. Bài báo đã đăng trên tạp chí "Bình minh", số 1, tháng Tư 1901.
- Cương lĩnh của tờ "Sự nghiệp công nhân" ("Lời ban biên tập") được in trên tạp chí "Sự nghiệp công nhân", số 1, tháng Tư 1899, và cũng trong năm ấy được in thành một tờ riêng với nhan đề "Cương lĩnh của tờ "Sự nghiệp công nhân", cơ quan định kỳ của Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga".
- "*Sự nghiệp công nhân*" — tạp chí, cơ quan ngôn luận của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ tháng Tư 1899 đến tháng Hai 1902, do B.N. Cri-tsep-xki, P.Ph. Tê-plốp (Xi-bi-ri-ác), V.P. I-van-sin, sau đó cả A.X. Mác-tư-nốp chủ biên; ra được 12 số (9 tập). Ban biên tập của tờ "Sự nghiệp công nhân" là trung ương ở nước ngoài của "phái kinh tế".
- Trong cuốn "Làm gì?" của V.I. Lê-nin có phê phán quan điểm của phái "Sự nghiệp công nhân" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.1 - 245). — 43.
- 36 "*Những tay cự phách*" của ngài Gri-sin — câu nói của Plê-kha-nốp dùng trong phần tái bút viết cho xuất bản phẩm của ông "Trích nhật ký của người dân chủ - xã hội" (tờ một, Giơ-ne-vơ, 1900, tr.6) (xem G.V. Plê-kha-nốp. Toàn tập, tiếng Nga, t.XII, 1924, tr.59). — 44.
- 37 Ở đây V.I. Lê-nin có ý nói tới đoạn kết của bản thảo đầu tiên cương lĩnh của nhóm "Giải phóng lao động" xuất bản năm 1884 (trong thư của Lê-nin viết nhầm năm), đoạn này trong bản dự thảo

- thứ hai của cương lĩnh (1888) được sửa đổi lại thành phần chú thích đặc biệt ở cuối bản dự thảo (xem G.V. Plê-kha-nốp. Toàn tập, tiếng Nga, t.II, 1923, tr.362, 404). — 45.
- 38 K.Marx. "*Der achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte*" (C. Mác. "Ngày 18 tháng Sương mù của Lu-i Bô-na-pác-tơ") (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t.8, tr.207 - 213). — 46.
- 39 Tháng Tám 1900 tại Ben-ríp (một địa điểm gần Giơ-ne-vơ) đã tổ chức một cuộc họp có V.I. Lê-nin, N.E. Bau-man, V.I. Da-xu-lích, G.V. Plê-kha-nốp, A.N. Pô-tơ-rê-xốp và I-u. M. Xtê-clốp tham dự. Cuộc họp đã thảo luận vấn đề cương lĩnh của tờ "Tia lửa" và "Bình minh".
- "*Tia lửa*" — tờ báo mác-xít toàn Nga bất hợp pháp đầu tiên, do V.I. Lê-nin sáng lập năm 1900; báo này đóng vai trò quyết định trong việc thành lập đảng mác-xít cách mạng của giai cấp công nhân Nga.
- Tham gia ban biên tập báo "Tia lửa" có V.I. Lê-nin, P.B. Ác-xen-rốt, V.I. Da-xu-lích, I-u.Ô. Mác-tốp, G.V. Plê-kha-nốp và A.N. Pô-tơ-rê-xốp. Thời kỳ đầu, thư ký ban biên tập là I.G. Xmi-đô-vích - Lê-man; từ mùa xuân 1901 là N.C. Crúp-xcai-a, bà phụ trách toàn bộ công việc trao đổi thư từ giữa báo "Tia lửa" với các tổ chức dân chủ - xã hội Nga.
- Sau Đại hội II của đảng, từ số 52, báo "Tia lửa" là cơ quan ngôn luận của phái men-sê-vích.
- "*Bình minh*" — tạp chí chính trị - khoa học mác-xít, do ban biên tập báo "Tia lửa" xuất bản công khai trong những năm 1901 - 1902 ở Stút-ga. — 46.
- 40 Ngày 6 tháng Chín V.I. Lê-nin lên đường từ Muyn-béc đến Muyn-khen, nơi được chọn làm trụ sở của ban biên tập báo "Tia lửa". — 46.
- 41 Có ý nói tới một nhóm gồm V.I. Lê-nin, I-u.Ô. Mác-tốp và A.N. Pô-tơ-rê-xốp được thành lập theo sáng kiến của V.I. Lê-nin sau khi người từ nơi đi đây trở về vào đầu năm 1900, nhằm tổ chức một tờ báo mác-xít toàn Nga bất hợp pháp ở nước ngoài. — 47.
- 42 Tháng Tám 1899, sau khi nhận được của A.I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va từ Pê-téc-bua gửi tới bản tuyên ngôn của một nhóm thuộc "phái kinh tế" mà họ gọi là "Credo của "phái trẻ"", V.I. Lê-nin viết

- bài Anti-Credo — "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr. 207 - 224). Tác giả bản "Credo" là E.Đ. Cu-xcô-va, lúc đó là hội viên "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" ở nước ngoài. Người ta không dự kiến in văn kiện đó của "phái kinh tế", song như V.I. Lê-nin đã chỉ ra, nó đã được công bố "mà không được sự đồng ý và có lẽ lại ngược cả với ý muốn của những người viết ra nó", vì "phái kinh tế" sợ những lời phê phán công khai đối với những quan điểm cơ hội chủ nghĩa của họ (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.23). — 49.
- 43 "Tổ chức cách mạng "Người dân chủ - xã hội"" do các hội viên của nhóm "Giải phóng lao động" và những người cùng tư tưởng với nhóm đó thành lập hồi tháng Năm 1900 sau khi có sự phân liệt trong "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài" tại Đại hội II của Hội liên hiệp. Tháng Mười 1901, theo đề nghị của V.I. Lê-nin, tổ chức "Người dân chủ - xã hội" đã hợp nhất với bộ phận ở nước ngoài của tổ chức "Tia lửa" thành Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài. — 50.
- 44 Nhóm Tsai-cốp-xki — nhóm những người dân tụy cách mạng ở Pê-téc-bua, được gọi theo họ của một thành viên của nó là N.V. Tsai-cốp-xki, người này không phải là người sáng lập mà cũng chẳng phải là người lãnh đạo của nhóm; nhóm này xuất hiện vào năm 1871 do sự hợp nhất của nhóm sinh viên Viện y học - giải phẫu do M.A. Na-tan-xôn sáng lập và nhóm nữ của X.L. Pê-rốp-xcai-a và chị em A. và V. Coóc-ni-lô-va. Trong nhóm này còn có X.M. Cráp-stin-xki, P.A. Crô-pốt-kin, Đ.A. Clê-mên-txơ và những người khác. Nhóm Tsai-cốp-xki đề ra nhiệm vụ tự học và tuyên truyền cách mạng trong thanh niên, họ xuất bản và phổ biến các tác phẩm của C. Mác, N.G. Tséc-nư-sép-xki, Đ.I. Pi-xa-rép, N. Phlê-rốp-xki (V.V. Béc-vi); họ có nhà in riêng ở Thụy-sĩ. Về sau nhóm Tsai-cốp-xki tiến hành tuyên truyền cách mạng trong công nhân và nông dân, giới thiệu với công nhân về lịch sử phong trào vô sản quốc tế, nghiên cứu tập I bộ "Tư bản" của C. Mác trong các tiểu tổ. Nhưng nhóm Tsai-cốp-xki không hiểu được vai trò lịch sử của giai cấp vô sản và coi giai cấp này như người trung gian giữa tầng lớp trí thức cách mạng và giai cấp nông dân. Những vụ bắt bớ hàng loạt vào đầu năm 1874 đã chấm dứt hoạt động của nhóm Tsai-cốp-xki. — 53.
- 45 "Family Pictures" ("Những bức tranh gia đình") — tạp chí; những

- bản tin hoặc bài báo viết cho tờ "Tia lửa" đã được giấu trong tạp chí này để bí mật chuyển đi. — 54.
- 46 Có ý nói tới dự thảo bản tuyên bố của ban biên tập "Tia lửa" về việc xuất bản tờ báo này. Bản dự thảo được V.I. Lê-nin viết vào cuối tháng Ba - đầu tháng Tư 1900 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.407-421). Bản dự thảo được Lê-nin sửa lại sau chuyến đi ra nước ngoài của Người và sau cuộc họp vào tháng Tám 1900 với các thành viên nhóm "Giải phóng lao động" (G.V. Plê-kha-nốp, P.B. Ác-xen-rốt và V.I. Da-xu-lích). Vào nửa đầu tháng Mười bản tuyên bố được in thành một tờ riêng (như trên, tr.449 - 456).
- Khác với bản dự thảo đầu tiên của bản tuyên bố, trong đó trình bày cùng một lúc cương lĩnh của cả hai cơ quan ngôn luận báo và tạp chí, trong bản tuyên bố do ban biên tập báo "Tia lửa" xuất bản chỉ nói về tờ báo "Tia lửa" thôi. Đã có quyết định viết riêng về nhiệm vụ của tạp chí "Bình minh" trong số đầu tiên của tạp chí. Vì lý do giữ bí mật, đã quyết định không phổ biến bản tuyên bố ở nước ngoài, chùng nào bản tuyên bố đó chưa được phổ biến ở nước Nga. — 54.
- 47 Đây có ý nói tới tạp chí khoa học - chính trị mác-xít "Bình minh" và cái gọi là người chủ biên của tạp chí đó; luật báo chí của Đức đòi hỏi phải có chức vị này. — 54.
- 48 Có ý nói tới bài báo của P.B. Ác-xen-rốt "Vin-hem Liếp-nếch", đăng trên số 1 báo "Tia lửa". Ngoài bài báo ngắn này, nhân cái chết của nhà hoạt động lỗi lạc đó của phong trào công nhân Đức và thế giới, Ác-xen-rốt còn chuẩn bị viết một bài dài về Liếp-nếch cho tạp chí "Bình minh". Nhưng trên tờ "Bình minh" không thấy đăng bài báo này. — 54.
- 49 Có ý nói tới các đại hội quốc tế họp ở Pa-ri vào tháng Chín 1900: Đại hội quốc tế của Quốc tế II và Đại hội của Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp. Các bài báo của E.L. Gu-rê-vích và I-u. M. Xtê-clốp về các đề tài này không thấy đăng trên tờ "Tia lửa" và "Bình minh". — 55.
- 50 "Nghị quyết của 23 người" có lẽ được thông qua tại cuộc họp của những người dân chủ - xã hội bị phát vãng ở thành phố Oóc-lốp, tỉnh Vi-át-ca (V.V. Vô-rốp-xki, N.E. Bau-man, A.N. Pô-tơ-rê-xốp, v.v.), được coi là sự biểu thị đồng tình với "lời phản kháng của mười bảy người" ("Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga") do V.I. Lê-nin viết. — 55.

- 51 Có ý nói tới những cuộc đàm phán với uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lit-va, X.X. Tô-ru-xê-vích về việc tổ chức vận chuyển sách báo qua Ba-lan. I-u. M. Xtê-clốp đã viết thư cho V.I. Lê-nin nói về những cuộc đàm phán này. Việc vận chuyển này không thu xếp được. — 57.
- 52 "*Nhóm Pa-ri*" (Đ.B. Ri-a-da-nốp, I-u.M. Xtê-clốp, E.L. Gu-rê-vích) — các đại diện của nhóm "Đấu tranh" ở Pa-ri (xem chú thích 62).
 "*Sự lộn xộn*" với nhóm Pa-ri là lời ám chỉ mà P.B. Ác-xen-rốt đã nói với V.I. Lê-nin trong thư của mình, có lẽ có ý nói tới sự khó khăn trong những cuộc đàm phán với nhóm Pa-ri để lôi kéo họ cộng tác thường xuyên với tờ "Tia lửa" vì họ có ý muốn tham gia vào ban biên tập (xem tập này, tr. 96 - 97, 102 - 103). — 58.
- 53 Cuốn sách nhỏ "*Những ngày tháng Năm ở Khác-cốp*" mô tả cuộc biểu tình quần chúng đầu tiên của công nhân Khác-cốp nhân ngày 1 tháng Năm 1900; cuốn sách nhỏ này được xuất bản ở nước ngoài, có lời tựa của V.I. Lê-nin (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.459 - 467). — 58.
- 54 Lời khuyên của P.B. Ác-xen-rốt trong bức thư của ông gửi V.I. Lê-nin đề ngày 15 tháng Mười 1900 có liên quan tới việc sửa chữa những bài báo gửi từ nước Nga cho tờ "Tia lửa". Ông đề nghị sử dụng một số bài cùng với những tài liệu khác cho các bài bình luận tình hình trong nước và xã luận (xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.III, tr.66). — 58.
- 55 Bọn cảnh sát rất muốn biết chỗ ở của V.I. Lê-nin và nói chung của cả nhóm mà về sau đã lập thành ban biên tập của tờ "Tia lửa". Trong "Điểm qua tình hình điều tra năm 1901 của sen đằm" có nói rõ là Lê-nin sống ở Muyn-khen và làm việc cho tờ "Tia lửa". Bọn cảnh sát còn biết chỗ ở của A.N. Pô-tơ-rê-xốp tại Muyn-khen. Trong những điều kiện như vậy, chuyến đi của Pô-tơ-rê-xốp về nước Nga được nói ở trong thư, thật là mạo hiểm. — 58.
- 56 Có ý nói tới bản tuyên bố về việc xuất bản tờ "Tia lửa", bản dự thảo và văn bản cuối cùng của bản tuyên bố này do V.I. Lê-nin viết (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.407 - 421, 449 - 456). Người ta định gửi bản tuyên bố này cho "Hội dân chủ - xã hội Nga" ở Niu-oóc, thư ký của hội này là X.M. In-ghec-man (xem tập này, tr. 73 - 74). — 61.

- 57 Đây là nói tới thư trả lời của V.I. Lê-nin gửi cho G.V. Plê-kha-nốp, người đã hỏi ý kiến Lê-nin việc "phái kinh tế" đề nghị cộng tác với báo "Tư tưởng công nhân" của họ.
 "*Tư tưởng công nhân*" — báo, cơ quan ngôn luận của "phái kinh tế", xuất bản từ tháng Mười 1897 đến tháng Chạp 1902. Báo xuất bản ở Pê-téc-bua (các số 1 - 2), ở Béc-lanh (các số 3 - 11), ở Vác-sa-va (các số 12 - 15); số 16, số cuối cùng xuất bản ở nước ngoài. Báo do C.M. Ta-khta-rép và những người khác biên tập. — 62.
- 58 "*Nhóm Xanh Pê-téc-bua*" — nhóm "*Ngọn cờ công nhân*" xuất hiện vào nửa cuối năm 1897. Nhóm này có thái độ bác bỏ "chủ nghĩa kinh tế"; nhóm đề ra mục đích hoạt động của mình là tuyên truyền chính trị trong công nhân; xuất bản báo "Ngọn cờ công nhân" (ra được ba số); xuất bản được một số cuốn sách nhỏ và truyền đơn. Các nhà hoạt động của nhóm này là X.V. An-đrô-pốp, V.P. Nô-ghin, M.B. Xmiéc-nốp, v.v.. Tháng Giêng 1901, nhóm "Ngọn cờ công nhân" ở Pê-téc-bua sáp nhập với nhóm "Người xã hội chủ nghĩa", nhưng trong thời gian từ tháng Giêng đến tháng Tư các nhà hoạt động của nhóm hợp nhất này đang ở nước Nga đều bị bắt. Đa số các thành viên của nhóm "Ngọn cờ công nhân" ở Pê-téc-bua đã chuyển sang tổ chức "Tia lửa". — 69.
- 59 "*Lý do đặc biệt*" — hoàn toàn có tính chất bí mật. Tạp chí "Bình minh" in ở nhà in của Đít-xơ đặt tại Stút-ga, ông này sợ cảnh sát làm khó dễ nếu tờ tạp chí này có quan hệ với báo "Tia lửa" bất hợp pháp; nhà in báo "Tia lửa" hồi đó đặt ở Lai-pxích. — 69.
- 60 "*Tổ chức công nhân Xanh Pê-téc-bua*" — một tổ chức của "phái kinh tế", xuất hiện vào mùa hè năm 1900. Trong lời kêu gọi "Gửi công nhân tất cả các công xưởng và nhà máy" đăng trên tờ "Tư tưởng công nhân", số 9 (tháng Chín 1900) nhóm này kêu gọi công nhân tổ chức các tiểu tổ để thảo ra cương lĩnh đấu tranh của mình và để tương trợ lẫn nhau. Mùa thu năm 1900, Tổ chức công nhân này đã sáp nhập với "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua; cương lĩnh và điều lệ của tổ chức thống nhất này đã được soạn ra và được đăng trên tờ "Tư tưởng công nhân", số 11, tháng Tư 1901.
 Sau khi xu hướng "Tia lửa" giành được thắng lợi tại Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua và thừa nhận báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh" là cơ quan lãnh đạo của Đảng dân chủ - xã hội Nga, thì vào tháng Chín 1902, một bộ phận tổ chức Pê-téc-bua đã từng chịu

- ảnh hưởng và chịu sự lãnh đạo của "phái kinh tế" đã tách khỏi Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua và lại tách ra thành một tổ chức độc lập với tên gọi "Ban chấp hành của tổ chức công nhân". Chỉ đến đầu năm 1904, sau Đại hội II của đảng, tổ chức này mới sáp nhập vào tổ chức chung của đảng. — 70.
- 61 "*Đêm trước*" — tạp chí ra hàng tháng của phái dân túy, xuất bản ở Luân-đôn bằng tiếng Nga từ tháng Giêng 1899 đến tháng Hai 1902, do Ê.A. Xê-rê-bri-a-cốp chủ biên; ra được 37 số. — 71.
- 62 Có ý nói tới nhóm "Đấu tranh" (Đ.B. Ri-ra-da-nốp, I-u. M. Xtê-clốp, E.L. Gu-rê-vích); xuất hiện vào mùa hè năm 1900 tại Pa-ri, và được tổ chức thành một nhóm độc lập vào năm 1901, sau đại hội "thống nhất". Trong các xuất bản phẩm của mình, nhóm này xuyên tạc lý luận của chủ nghĩa Mác, phủ nhận sách lược cách mạng của tờ "Tia lửa", có thái độ thù địch đối với những nguyên tắc tổ chức của Lê-nin trong việc xây dựng đảng. Vì xa rời những quan điểm và sách lược dân chủ - xã hội, vì những hành động phá hoại tổ chức và không có quan hệ với các tổ chức dân chủ - xã hội ở nước Nga nên nhóm này không được phép tham dự Đại hội II của Đảng. Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã quyết định giải tán nhóm này. — 73.
- 63 Trong thời kỳ chuẩn bị xuất bản tờ "Tia lửa" giữa một bên là V.I. Lê-nin, A.N. Pô-tơ-rê-xốp và bên kia là G.V. Plê-kha-nốp, P.B. Ác-xen-rốt đã xảy ra những sự bất đồng về vấn đề địa điểm xuất bản tờ "Tia lửa". Plê-kha-nốp và Ác-xen-rốt phản đối việc xuất bản tờ "Tia lửa" ở Đức, họ muốn tờ báo được xuất bản ở Thụy-sĩ dưới sự lãnh đạo trực tiếp của họ. Lê-nin và Pô-tơ-rê-xốp giữ ý kiến trái ngược lại. Sau khi họp với các thành viên của nhóm "Giải phóng lao động" ở Coóc-xi-ê (gần Giơ-ne-vơ) vào tháng Tám 1900, Lê-nin và Pô-tơ-rê-xốp thấy rõ là vì lợi ích của sự nghiệp, cần phải tiến hành việc xuất bản hai cơ quan ngôn luận này ở Đức. Thực chất của những sự bất đồng có tính chất nguyên tắc này đã được V.I. Lê-nin trình bày tỉ mỉ trong tác phẩm "'Tia lửa' suýt tắt như thế nào?" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.422 - 446). Lê-nin và Pô-tơ-rê-xốp đã bảo vệ được ý kiến của mình và báo "Tia lửa" bắt đầu được xuất bản ở Đức — lúc đầu ở Lai-pxích, về sau ở Muyn-khen. Tạp chí "Bình minh" xuất bản công khai ở Stút-ga. — 74.
- 64 Bài báo của Pút-man (bút danh của A.N. Pô-tơ-rê-xốp) "*Có chuyện*

- gì xảy ra?*" và bài báo của Bư-va-lưi (bút danh của Bô-gu-tsác-xki (V.I-a. I-a-cô-vlêp)) "*Bàn về cái cũ và cái mới*" được nói tới trong bức thư, đăng ở số 1 của tạp chí "Bình minh" vào tháng Tư 1901. Bài báo của Đ. Côn-txốp (B.A. Ghin-dơ-bua) về Đại hội quốc tế ở Pa-ri không thấy đăng trên tạp chí "Bình minh". — 75.
- 65 V.I. Lê-nin có ý nói tới bài báo của G.V. Plê-kha-nốp "*Vài lời về Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế gần đây ở Pa-ri (Bức thư ngỏ gửi các đồng chí đã trao giấy uỷ nhiệm cho tôi)*" được đăng vào tháng Tư 1901 trên tạp chí "Bình minh", số 1. — 75.
- 66 Bài báo của V.I. Da-xu-lích về những người tháng Chạp không thấy đăng trên báo chí. Ngày 27 tháng Chạp 1900. G.V. Plê-kha-nốp đọc bài diễn văn "Ngày mười bốn tháng Chạp 1825" tại cuộc họp của những người Nga lưu vong chính trị tại Giơ-ne-vơ. Bài diễn văn được đăng trên tạp chí "Bình minh", số 1, tháng Tư 1901 (xem G.V. Plê-kha-nốp. Toàn tập, tiếng Nga, t.X, 1924, tr. 351 - 372). — 77.
- 67 G.V. Plê-kha-nốp không viết bài "*Người ta đã thoả thuận đến đâu rồi?*", bởi vì ông đã đưa nội dung dự kiến của bài này vào bài báo "Lại bàn về chủ nghĩa xã hội và đấu tranh chính trị". — 78.
- 68 "*Hội liên hiệp*" — "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, do V.I. Lê-nin sáng lập ra vào mùa thu năm 1895. — 78.
- 69 "*Tài liệu về việc hợp nhất*" — "Cương lĩnh của Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân Xanh Pê-téc-bua" và "Điều lệ của Tổ chức liên hiệp công nhân". Các luận điểm được phát triển trong những tài liệu đó dùng làm cơ sở cho thoả thuận về việc hợp nhất "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua và Tổ chức công nhân vào mùa thu năm 1900. — 80.
- 70 V.I. Lê-nin dùng câu — "*trong vấn đề kinderpfllege đang có những cái cách quan trọng*" với ngụ ý khác. I.G. Xmi-đô-vích - Lê-man có lẽ đã sinh cháu. — 81.
- 71 Trên tờ "Tia lửa", số 1 không có bài của Đa-nê-vích (E.L. Gu-rê-vích) về tình hình Pháp. Bài đầu tiên về chủ đề ấy của ông "Những bức thư gửi từ Pháp. Bức thư thứ nhất" đăng trên tờ "Tia lửa", số 6 (tháng Bảy 1901). Những bài về vấn đề đó của Đa-nê-vích không đăng trên tờ "Bình minh". — 81.

- 72 Ở đây nói về việc vận chuyển sách báo của phái "Tia lửa" về nước Nga qua vùng Pri-ban-tích. Hai sinh viên người Lát-vi-a là Êc-xơ Rô-lau và E-đu-a Xcu-bích hồi đó sống ở Xuy-rích đảm nhận việc tổ chức vận chuyển. Sau này mới rõ rằng bọn hiến binh đã biết có nhóm vận chuyển này. Cả hai lần vận chuyển xuất bản phẩm của phái "Tia lửa" do Rô-lau và Xcu-bích tổ chức vào tháng Chạp 1900 và tháng Sáu 1901 đều bị tịch thu cả. Việc vận chuyển báo "Tia lửa" chỉ được tổ chức lại từ giữa năm 1901. — 82.
- 73 Đây là nói về I.X. Bli-u-mên-phen-đơ, hồi đó là người xếp chữ cho báo "Tia lửa" ở Lai-pxích.
- Việc chuẩn bị xuất bản báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh" ở nước ngoài được giao cho A.N. Pô-tơ-rê-xốp. Với mục đích này ông đã ra nước ngoài từ tháng Tư 1900. Với sự giúp đỡ của những người dân chủ - xã hội Đức người ta đã thu xếp được việc xếp chữ cho tờ "Tia lửa" — lúc đầu ở Lai-pxích và sau đó ở Muyn-khen, tại các nhà in của phái dân chủ - xã hội Đức. Tạp chí "Bình minh" do Đít-xơ xuất bản công khai ở Stút-ga.
- Bli-u-mên-phen-đơ cần hộ chiếu mang tên Nu-xpéc-li có lẽ để đăng ký cư trú ở Lai-pxích. — 82.
- 74 Ở đây V.I. Lê-nin viết về những sửa đổi trong bài của Người "Sự chia rẽ trong Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.484 - 486) mà G.V. Plê-kha-nốp yêu cầu trong thư gửi Lê-nin đề ngày 8 tháng Chạp 1900 (xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.III, tr.116). — 84.
- 75 Đây là nói tới bài báo của Ph. Át-lơ về tình hình ở Áo mà anh ta phải viết cho tờ "Tia lửa". Bài này không thấy đăng trên tờ "Tia lửa". — 85.
- 76 V.I. Lê-nin rời Muyn-khen đến Lai-pxích để hiệu đính lại lần cuối số 1 tờ "Tia lửa", trước khi cho xuất bản. — 87.
- 77 Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t.8, tr.3 - 113. — 90.
- 78 V.I. Lê-nin đã đọc cuốn sách "*Bernstein und das sozialdemokratische Programm. Eine Antikritik*" ("Béc-stanh và cương lĩnh dân chủ - xã hội. Chống lại sự phê phán") của Cau-xky hồi đi đây ở làng Su-sen-xcôi-ê và ở đó Người đã dịch sang tiếng Nga. Năm 1905 cuốn sách được xuất bản với nhan đề "C. Cau-xky. Tuyển tập"

- không thấy ghi tên họ người dịch; trong lần xuất bản thứ hai năm 1906 có ghi: "Bản dịch của Lê-nin". — 90.
- 79 Bài báo của H.-M. Hen-đman "*Socialism, trade-unionism and political action*" ("Chủ nghĩa xã hội, chủ nghĩa công liên và cuộc đấu tranh chính trị") do X.V. An-đrô-pốp đặt tác giả viết cho số 3 của tờ "Ngọn cờ công nhân". Bài báo không được đăng. Bản viết tay của bài báo bằng tiếng Anh và bản dịch bài đó của Lê-nin hiện vẫn được bảo quản ở Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô. — 91.
- 80 Tên, phụ danh và họ của "A-lếch-xây" (Mác-tốp) — Юлий Осипович Цедербаумъ (viết theo chính tả cũ). Trước số 22, V.I. Lê-nin bỏ sót số 18 chỉ chữ cái "p". Nếu thêm số đó vào, thì sẽ thành họ "Смирновъ", một trong những thành viên của nhóm "Ngọn cờ công nhân" ở Pê-téc-bua có họ như vậy — cụ thể là M.B. Xmiéc-nốp. — 92.
- 81 Có ý nói tới cuộc đàm phán của ban biên tập tờ "Tia lửa" với phái tự do về việc xuất bản tờ phụ trương "Bình luận thời đại" cho tạp chí "Bình minh". Cuộc đàm phán có sự tham gia của V.I. Lê-nin, V.I. Da-xu-lích, A.N. Pô-tơ-rê-xốp và P.B. Xơ-ru-vê bắt đầu vào ngày 29 tháng Chạp 1900 và tiếp tục trong suốt tháng Giêng 1901. Khi soạn thảo bản dự thảo hiệp định, Xơ-ru-vê đã bác bỏ mục 7 do nhóm "Tia lửa" và "Bình minh" đề nghị về việc ban biên tập tờ "Tia lửa", được hoàn toàn tự do sử dụng tất cả tài liệu chính trị gửi cho tờ "Bình luận thời đại". Lời tuyên bố về việc xuất bản tờ "Bình luận thời đại" do G.V. Plê-kha-nốp — thay mặt tờ "Tia lửa" và "Bình minh" — cùng P.B. Xơ-ru-vê — thay mặt nhóm "đổi lập dân chủ" — viết. Nhưng việc xuất bản tờ phụ trương "Bình luận thời đại" không thực hiện được vì Đít-xơ từ chối đăng lời tuyên bố này, coi đó là một bài không đáp ứng yêu cầu của sở kiểm duyệt. Cuộc đàm phán tiếp sau của nhóm "Tia lửa" với Xơ-ru-vê bị gián đoạn và không được tiếp tục nữa (xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.487 - 492; tập này, tr. 96 - 97, 99, 104 - 105). — 93.
- 82 Sau khi bắt tay vào việc tổ chức báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh", V.I. Lê-nin đã đề ra cho mình nhiệm vụ trước mắt là phải đoàn kết chung quanh ban biên tập những phần tử trong Đảng dân chủ - xã hội Nga có thể giúp ích cho công tác sách báo. Đó là nguyên nhân

- vì sao Lê-nin có ý định muốn lôi kéo các thành viên của nhóm "Đấu tranh" cộng tác với tờ "Tia lửa", mặc dù nhóm nhỏ này không phải là một lực lượng quan trọng cả về mặt chính trị - tư tưởng lẫn về mặt quan hệ với phong trào quần chúng công nhân. — 96.
- 83 Có ý nói tới một nhóm gồm có Đ.B. Ri-a-da-nốp, I-u.M. Xtê-clốp, E.L. Gu-rê-vích, được tổ chức vào mùa hè năm 1900, và tháng Năm 1901 được gọi là nhóm "Đấu tranh" (xem chú thích 62). — 98.
- 84 Đây là nói tới những cuộc biểu tình của sinh viên phản đối việc thi hành quy chế tạm thời ngày 29 tháng Bảy 1899 và phản đối việc chính phủ cưỡng bức 183 sinh viên Trường đại học tổng hợp Ki-ép đi lính (xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr.493 - 500). Ngày 6 tháng Hai 1901, cuộc họp của hội kiều dân Nga ở Luân-đôn đã thông qua lời phản kháng hành động đó của chính phủ, lời phản kháng này được đăng trong hai số 26 - 27 của tạp chí "Đêm trước" dưới nhan đề "Lời phản kháng ở Luân-đôn". — 98.
- 85 Bài tiểu luận về khủng hoảng được đăng ở số 1 tờ "Tia lửa" không có chữ ký ở dưới, trong mục "Trong đời sống xã hội nước ta". Bài tiểu luận báo trước để công nhân tránh những cuộc bãi công vô tổ chức trong điều kiện khủng hoảng, bởi vì bọn chủ nhà máy lợi dụng các cuộc bãi công đó làm cơ để sa thải ô ạt công nhân. — 99.
- 86 "Công nhân miền Nam" — tờ báo dân chủ - xã hội do nhóm cùng tên xuất bản bí mật từ tháng Giêng 1900 đến tháng Tư 1903. Các thành viên của nhóm và các biên tập viên của tờ báo vào các thời kỳ khác nhau là: I.Kh. La-lai-an-tơ, A. Vi-len-xki, Ô.A. Cô-gan (Êc-man-xki), A.X. Txây-tlin, E. I-a. và E.X. Lê-vin, V.N. Rô-da-nốp, v.v.. Tại Đại hội II của Đảng, các đại biểu của nhóm "Công nhân miền Nam" đã giữ lập trường "phái giữa" (Lê-nin đã gọi các đại biểu của "phái giữa" là "những người cơ hội chủ nghĩa trung bình").
- Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã quyết định giải tán nhóm "Công nhân miền Nam" cũng như tất cả các nhóm và các tổ chức dân chủ - xã hội tồn tại độc lập khác.
- Ở đây có ý nói tới các bài báo viết về cuộc bãi công xảy ra tại vùng mỏ Prô-khô-rốp-xki (vùng sông Đô-nét), đăng trên các báo "Tia lửa", số 2 (tháng Hai 1901) và "Công nhân miền Nam", số 3 (tháng Mười một 1900). — 100.

- 87 V.P. Nô-ghin đề nghị kết thúc bài báo của L. Mác-tốp "Những người bạn mới của giai cấp vô sản Nga" bằng sự so sánh kỹ lưỡng hơn giữa sự thuyết giáo của X.V. Du-ba-tốp và cương lĩnh của tờ "Tư tưởng công nhân" trong vấn đề quan niệm về cuộc đấu tranh kinh tế. — 100.
- 88 V.P. Nô-ghin viết rằng tờ "Tia lửa" lấy lời của những người thán Chạp làm phương châm, nhưng không nói một lời nào về cuộc khởi nghĩa ngày 14 tháng Chạp 1825. — 100.
- 89 "*Dĩ vãng*" — tạp chí lịch sử, chủ yếu nói về lịch sử của phái dân túy và những phong trào xã hội trước đó. Tạp chí được xuất bản trong những năm 1900 - 1904 và 1906 - 1907, lúc đầu ở nước ngoài, về sau ở Pê-téc-bua. — 101.
- 90 "*Justice*" ("Công lý") — báo hàng tuần xuất bản ở Luân-đôn từ tháng Giêng 1884 đến đầu năm 1925; cơ quan ngôn luận của Liên đoàn dân chủ - xã hội, từ năm 1911 là cơ quan ngôn luận của Đảng xã hội chủ nghĩa Anh. Từ tháng Hai 1925 đến tháng Chạp 1933 báo này xuất bản với nhan đề "Social - Demokrat" ("Người dân chủ - xã hội"). — 101.
- 91 Tháng Năm 1901 V.P. Nô-ghin lên đường về nước Nga, trước đó ông ghé vào Muyn-khen một tuần lễ để gặp V.I. Lê-nin trao đổi về công tác sắp tới ở Nga. — 101.
- 92 V.I. Lê-nin đến Pra-ha và Viên gặp lãnh sự quán để lấy hộ chiếu nước ngoài cho N.C. Crúp-xcai-a sang Đức. — 104.
- 93 Đây là nói về nhận xét của các đại diện nhóm "Đấu tranh" về tờ "Tia lửa", số 1. — 105.
- 94 Có ý nói tới tờ "*Aus der Weltpolitik*" ("Rút trong lĩnh vực chính trị thế giới") — báo khổ nhỏ ra hàng tuần do Pác-vu-xơ xuất bản ở Muyn-khen từ năm 1898 đến năm 1905. — 106.
- 95 Có ý nói tới bài báo của P.B. Ác-xen-rốt dùng làm xã luận cho số 1 tờ "Bình minh". Đít-xơ đã gạch mất chín chữ cuối cùng trong câu dự định in ở bìa tạp chí: "Xuất bản với sự tham gia trực tiếp của G.V. Plê-kha-nốp, V.I. Da-xu-lích, P.B. Ác-xen-rốt và một số nhà dân chủ - xã hội Nga". — 107.
- 96 Bản điều trần mật của bộ trưởng Nga hoàng X.I-u. Vít-te dưới nhan đề "Chế độ chuyên chế và hội đồng địa phương" cùng với lời

tựa và chú thích của R.N. X. (P.B. Xtơ-ru-vê) đã được tờ "Bình minh" bí mật in vào năm 1901. Lê-nin đã phê phán kịch liệt bản điều trần và lời tựa trong bài "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89). Cuộc luận chiến xung quanh bài này qua việc trao đổi thư từ của các uỷ viên ban biên tập tờ "Tia lửa", kéo dài gần một tháng. Lê-nin chấp nhận một số đề nghị sửa đổi cách diễn đạt ở một số đoạn, nhưng Người kiên quyết từ chối không thay đổi giọng tố cáo gay gắt của bài báo và khuynh hướng của nó (xem tập này, tr. 152, 157 - 159, 161). — 107.

- 97 Tài liệu bí mật của tờ "Tia lửa" và "Bình minh" được chuyển về nước Nga trong những chiếc va-li hai đáy. — 109.
- 98 Con đường vận chuyển qua Phần-lan và Xtốc-khôn đã được "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua sử dụng từ cuối những năm 90. Việc vận chuyển được tổ chức nhờ sự giúp đỡ của một nhà dân chủ - xã hội Thụy-điển là Bran-tinh, một nhà dân chủ - xã hội Na-uy là Hác-đéc, một công nhân Thụy-điển là A. Vây-đen đã chuyển sang cư trú tại Phần-lan để làm việc này. Việc Hác-đéc bị bắt năm 1900 đã làm đứt mối liên lạc và phá vỡ việc vận chuyển qua Phần-lan. Năm 1901 việc vận chuyển sách báo bất hợp pháp lại được tổ chức qua Xtốc-khôn — A-bô và qua biên giới Phần-lan — Nga.

Trong bức thư này V.I. Lê-nin chú ý đến các kết quả việc khôi phục lại con đường vận chuyển sách báo qua Phần-lan. — 109.

- 99 "Trên vị trí vinh quang" — văn tập do phái dân túy xuất bản để kỷ niệm bốn mươi năm (1860 - 1900) hoạt động văn học và xã hội của N.C. Mi-khai-lốp-xki, một trong những nhà tư tưởng của phái dân túy. Trong văn tập này có các bài của N. An-nen-xki, N. Ca-ru-sép, P. Mi-li-u-cốp, N. Mi-khai-lốp-xki, P. Mô-ki-ép-xki, V. Mi-a-khôtin, A. Pê-sê-khôn-nốp, M. Ra-pha-i-lốp, N. Ru-ba-kin, V. Xê-mép-xki, V. Tséc-nốp, A. Tsúp-rốp, X. I-u-gia-cốp và những người khác. Trên cả tờ "Tia lửa" lẫn tờ "Bình minh" đều không có bài phê bình cuốn sách này. — 111.
- 100 Bức thư của C. - I-a. Bran-tinh được trưng bày tại triển lãm ở Thư viện Hoàng gia ở Xtốc-khôn (Thụy-điển) năm 1955. Lần đầu tiên bức thư này được đăng ở Thụy-điển ngày 8 tháng Ba 1955 trên

báo "Morgon - Tidningen" ("Báo buổi sáng"), số 65, sau đó đăng trên báo "Helsingin Sanomat" ("Tin tức Hen-xinh-ki"), số 68, ngày 11 tháng Ba. — 112.

- 101 Khi nhắc tới "vụ rắc rối đã kết thúc một cách ổn thoả" V.I. Lê-nin muốn nói tới sự việc sau đây. Ngày 5 tháng Tư 1901 các sinh viên Nga ở Giơ-ne-vơ đã tổ chức trước toà nhà của lãnh sự quán Nga một cuộc biểu tình chống lại những vụ đàn áp những người lưu vong chính trị. Chính phủ Nga đã quyết định lợi dụng dịp này để dùng áp lực đối với các nhà cầm quyền Thụy-sĩ và bằng cách đó đòi trục xuất nhiều người lưu vong chính trị nổi tiếng khỏi Thụy-sĩ, trước hết là G.V. Plê-kha-nốp. Nhưng Plê-kha-nốp đã chứng minh được là ông không tham gia cuộc biểu tình đó. Các uỷ viên của ban biên tập tờ "Tia lửa" lo ngại Plê-kha-nốp không thoát khỏi vụ rắc rối này. — 113.
- 102 "Thế giới công nghiệp" — tuần báo kinh tế - tài chính, thương mại và kỹ thuật công nghiệp; xuất bản từ tháng Mười một 1899 đến 1905 tại Pê-téc-bua. — 114.
- 103 Ở đây V.I. Lê-nin trả lời G.V. Plê-kha-nốp về vấn đề sách lược và những khẩu hiệu của tờ "Tia lửa" trong việc tổ chức ngày 1 tháng Năm 1901 ở nước Nga, các khẩu hiệu được in trên báo "Tia lửa" khổ nhỏ" ra ngày 1 tháng Năm. Trong bức thư gửi bộ phận ban biên tập tờ "Tia lửa" ở Muyn-khen đề ngày 19 tháng Tư 1901 Plê-kha-nốp đã viết rằng không nên kêu gọi công nhân xuống đường vào ngày kỷ niệm 1 tháng Năm ở nước Nga, bởi vì chính phủ đã chuẩn bị tàn sát, máu sẽ đổ và công nhân sẽ bị đánh bại. Plê-kha-nốp cho rằng nhiệm vụ chính trong lúc này là củng cố các tổ chức dân chủ - xã hội ở địa phương. Qua các thư ta thấy Lê-nin đã đồng tình với Plê-kha-nốp về vấn đề này trong hoàn cảnh lịch sử cụ thể của thời kỳ đó. — 114.
- 104 "Kinh tế quốc dân" — tạp chí kinh tế - xã hội, xuất bản ở Pê-téc-bua vào những năm 1900 - 1905, lúc đầu ra hàng tháng, sau ra hai tháng một kỳ. — 114.
- 105 Có ý nói tới nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" được thành lập ở Béc-lanh vào mùa thu năm 1900. Thành phần nhóm gồm có M.Ph. Vla-đi-mia-xki, P.G. Xmi-đô-vích, Ê.E. Man-đen-stam, R.A. Grôt-xman, Ph. I. Đan, V.A. Bu-khơ-hôn-tơ và những người khác. M.G. Vê-tsê-xlốp lãnh đạo nhóm. Nhóm này đóng một vai trò to lớn trong việc tổ chức vận chuyển báo "Tia lửa" và quyền góp tiền.

- Tại các thành phố lớn khác ở châu Âu (Giơ-ne-vơ, Xuy-rích, Pa-ri v.v.) nơi có các thanh niên Nga sống và học tập và có những nhà cách mạng lưu vong cũng tổ chức ra các nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" tương tự như vậy. Các nhóm đó quyên góp tiền cho báo "Tia lửa", tổ chức vận chuyển những sách báo bất hợp pháp về Nga, tìm kiếm hộ chiếu, thiết lập các mối liên lạc và tiến hành công việc khác cho tờ "Tia lửa". Về *nhóm trung lập* xem chú thích 109. — 115.
- 106 "*Nhóm Xuy-rích*" — những người dân chủ - xã hội, sinh viên người Lát-vi-a sống ở Xuy-rích và đảm nhận việc vận chuyển những sách báo bất hợp pháp về nước Nga. — 116.
- 107 "*Sự nghiệp công nhân*" *khó nhỏ* — xuất bản phẩm không định kỳ của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", xuất bản ở Giơ-ne-vơ trong những năm 1900 - 1901. — 116.
- 108 Kế hoạch do V.I. Lê-nin trình bày được thực hiện vào tháng Mười 1901, khi thành lập "Đông minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã công nhận Đông minh là một tổ chức duy nhất của đảng ở nước ngoài, theo điều lệ đảng có quyền hạn như một ban chấp hành và buộc Đông minh phải hoạt động dưới sự lãnh đạo và kiểm soát của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.
- Sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, bọn men-sê-vích đã củng cố được vị trí của mình trong Đông minh ở nước ngoài và tiến hành cuộc đấu tranh chống lại Lê-nin, chống lại những người bôn-sê-vích. Tại Đại hội II của Đông minh họp vào tháng Mười 1903, bọn men-sê-vích đã thông qua bản điều lệ mới của Đông minh nhằm chống lại bản điều lệ của đảng do Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thông qua. Từ đó Đông minh đã trở thành chỗ dựa của bọn men-sê-vích; Đông minh tồn tại cho tới năm 1905. — 117.
- 109 Nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" ở Béc-lanh dự định xuất bản tờ Bản tin, nhưng vì thiếu tiền và tài liệu nên việc xuất bản không thành.
- Nhóm trung lập của những người dân chủ - xã hội ở Béc-lanh* được tập hợp chung quanh V.A. Ba-da-rốp vào mùa thu năm 1900. Nhóm này đề ra nhiệm vụ giải quyết sự chia rẽ giữa những người ủng hộ tạp chí "Sự nghiệp công nhân" và nhóm "Giải phóng lao động" xảy ra sau Đại hội II của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Tham gia nhóm này còn có cả M.G. Vê-

- tsê-xlốp, I.B. Ba-xốp-xki và những người khác. Theo lời của Ba-da-rốp, đầu năm 1900 nhóm này đã cử những đại diện của mình đến Giơ-ne-vơ để khuyên tổ chức "Tia lửa" và tổ chức "Người dân chủ - xã hội" điều hoà với "Hội liên hiệp". Nhóm này xuất bản 3 - 4 tờ truyền đơn về chủ đề chính trị, và tồn tại tới mùa hè năm 1901. — 122.
- 110 Báo "Tia lửa" bắt đầu được xuất bản đều đặn — mỗi tháng ra một, hai số — bắt đầu từ số 4 (tháng Năm 1901). — 122.
- 111 *Nhóm "Người xã hội chủ nghĩa"* được thành lập vào mùa hè năm 1900 ở Pê-téc-bua. Nhóm này là một trong những nhóm không tán thành khuynh hướng chủ nghĩa kinh tế của "Hội liên hiệp đấu tranh" ở Pê-téc-bua, nó đã đưa cuộc đấu tranh chính trị lên hàng đầu. Tháng Giêng 1901 hai nhóm "Ngọn cờ công nhân" và "Người xã hội chủ nghĩa" đã sáp nhập với nhau. Sau những vụ bất bớ vào mùa xuân năm 1901, nhóm này bị tan rã. — 123.
- 112 Năm 1901 đã xuất bản hai tờ báo khổ nhỏ nhân ngày 1 tháng Năm: trong tháng Tư — tờ "*Tia lửa*" *khó nhỏ* của "Tổ chức "Tia lửa"" và tờ báo khổ nhỏ chung của đảng "*Ngày 1 tháng Năm*", được thông qua vào đầu tháng Hai tại hội nghị của một số ban chấp hành miền Nam. Đối chiếu văn bản của hai tờ báo khổ nhỏ tháng Năm 1901 thì thấy tờ báo khổ nhỏ "chung của đảng" theo đuổi những mục đích chung là tuyên truyền rộng rãi tư tưởng của chủ nghĩa xã hội, còn tờ "*Tia lửa*" *khó nhỏ* thì hưởng ứng phong trào sinh viên rộng rãi, — do có sự tham gia của công nhân nên phong trào này có tính chất cách mạng, — và đã đề ra những khẩu hiệu đấu tranh chính trị chống lại chế độ chuyên chế. — 124.
- 113 Vào tháng Sáu 1901 ở Giơ-ne-vơ đã triệu tập hội nghị đại biểu các tổ chức dân chủ - xã hội ở nước ngoài. Tại hội nghị người ta đã thảo ra một nghị quyết thừa nhận là cần phải đoàn kết tất cả các lực lượng dân chủ - xã hội ở Nga trên cơ sở những nguyên tắc cách mạng của tờ "Tia lửa" và cần phải thống nhất các tổ chức dân chủ - xã hội ở nước ngoài. Nghị quyết còn lên án chủ nghĩa cơ hội dưới mọi biểu hiện và sắc thái của nó: "chủ nghĩa kinh tế", chủ nghĩa Béc-stanh, chủ nghĩa Min-lơ-răng, v.v. (xem "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, các hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể của Ban chấp hành trung ương", phần I, 1954, tiếng Nga, tr.22 - 24). Sau hội nghị, "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" và cơ quan ngôn luận của nó —

- tạp chí "Sự nghiệp công nhân" – đã tăng cường tuyên truyền cho chủ nghĩa cơ hội, đã làm cho việc thống nhất phái "Tia lửa" với phái "Sự nghiệp công nhân" không thể thực hiện được, đã xác định trước rằng đại hội "thống nhất" sẽ thất bại. – 125.
- 114 V.I. Lê-nin đề nghị xếp chữ báo "Tia lửa" ở nước ngoài, từ bản xếp chữ đó đổ thành khuôn chữ rồi gửi khuôn chữ đó về nước Nga để đúc thành khuôn đúc và để in. – 134.
- 115 Có ý nói tới sự tham gia của R.E. Clát-xôn vào văn tập "Những tài liệu dùng để nhận định về sự phát triển kinh tế của nước ta", được xuất bản với số lượng 2000 bản vào tháng Tư 1895. Chính phủ Nga hoàng đã cấm lưu hành văn tập này, và sau khi cấm suốt cả năm đã tịch thu và đốt văn tập đó. Người ta chỉ cứu được có gần 100 bản và bí mật phổ biến trong những người dân chủ - xã hội ở Pê-téc-bua và ở những thành phố khác.
- Trong văn tập này đã in bài báo của E. Béc-stanh – do R.E. Clát-xôn dịch – "Tập ba của bộ "Tư bản"" vừa mới được xuất bản. – 135.
- 116 *Đê-b.* – V.C. Đê-bô-gô-ri - Mô-cri-ê-vích, được ban biên tập tờ "Bình minh" yêu cầu gửi cho một đoạn hồi ký nào đó của ông, Đê-bô-gô-ri - Mô-cri-ê-vích đã đồng ý. Giữa các uỷ viên ban biên tập đã có sự trao đổi thư từ về vấn đề này, song hồi ký vẫn không thấy đăng trên tờ "Bình minh". – 136.
- 117 Ở đây Lê-nin nói tới những sự kiện xảy ra ở Pê-téc-bua ngày 4 và 7 tháng Năm 1901 tại khu Vư-boóc-gơ và tại nhà máy đúc thép Ô-bu-khốp ("Phòng thủ Ô-bu-khốp"). Về những sự kiện này, trên báo "Tia lửa" số 5 (tháng Sáu 1901) đã đăng bài báo "Ngày 1 tháng Năm ở Nga" và bài báo của Lê-nin "Trận kịch chiến mới" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr. 16 - 23).
- Lê-nin gọi I.V. Ba-bu-skin là *người bạn gần gũi của chúng ta*. Trong tờ "Tia lửa" số 5 có đăng bài tiểu luận của ông "I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ". Vai trò của I.V. Ba-bu-skin trong phong trào dân chủ - xã hội Nga, trong việc lập ra tờ "Tia lửa" và việc cung cấp cho nó các bài viết của công nhân được nói tỉ mỉ trong bài tường niệm của Lê-nin nói về ông đăng trên tờ "Báo công nhân" số 2, ngày 31 tháng Chạp 1910 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.20, tr.93 - 98). – 137.

- 118 V.I. Lê-nin có ý nói tới việc đi thăm Nhà hát nghệ thuật Mát-xcơ-va cùng với I.Kh. La-lai-an-txơ. – 142.
- 119 *Struvefreundliche Partei* ("nhóm bạn bè Xtơ-ru-vê") – ban biên tập tờ "Tia lửa" gọi đùa A.N. Pô-tơ-rê-xốp và V.I. Da-xu-lích như vậy. – 144.
- 120 Có ý nói tới bài báo của Nê-vdô-rốp (I-u. M. Xtê-clốp) "*Vậy thì bắt đầu từ cái gì?*" nhằm chống lại bài của V.I. Lê-nin "Bắt đầu từ đâu?" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.1 -15). – 146.
- 121 Theo sáng kiến của V.I. Lê-nin mùa hè năm 1901, ban biên tập báo "Tia lửa" đã bắt tay vào việc soạn ra bản dự thảo cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Bản dự thảo cương lĩnh được đăng trên tờ "Tia lửa", số 21, ngày 1 tháng Sáu 1902. – 147.
- 122 Bài báo của P.B. Ác-xen-rốt "Thắng lợi trong cuộc bầu cử gần đây của công nhân Áo" (về việc bầu V. Át-lơ vào hạ nghị viện Áo) được đăng trên tờ "Tia lửa", số 6 (tháng Bảy 1901). – 148.
- 123 *P. Scriptum của Oóc-tô-đốc* – lời bạt cho bài báo của L.I. Ác-xen-rốt "Tại sao chúng ta không muốn đi lùi lại?" do bà viết nhân có bài báo của N.A. Béc-đi-a-ép, một người thuộc phái tự do và sau này là một tên phản động, bài báo này nhan đề "Đấu tranh cho chủ nghĩa duy tâm", đăng trong số 6 tạp chí "Thế giới của Thượng đế" (tháng Sáu 1901).
- V.I. Lê-nin và G.V. Plê-kha-nốp đòi đăng phần tái bút, nhưng đa số trong ban biên tập – I-u. Ô. Mác-tốp, V.I. Da-xu-lích, A.N. Pô-tơ-rê-xốp – bác bỏ lời bạt, và bài báo được đăng không có phần đó trong hai số 2 - 3 của tạp chí "Bình minh", tháng Chạp 1901. – 148.
- 124 Ở đây có ý nói đến những nhận xét về mặt biên tập của G.V. Plê-kha-nốp đối với bài báo của V.I. Lê-nin "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89). – 152.
- 125 "*Vorbote*" ("Người tiên khu") – tạp chí ra hàng tháng, cơ quan ngôn luận trung ương của các phân ban ở Đức thuộc Quốc tế I, xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ năm 1866 đến năm 1871. – 153.
- 126 Có ý nói tới việc V.M. Tséc-nốp viện dẫn trong bài báo của ông ta

- nhan đề "Các hình thức của sự phát triển của tư bản chủ nghĩa và nông nghiệp" – lời đề nghị của Rít-tinh-hau-xen về việc xã hội chuyển ruộng đất cho "các công xã đoàn kết" sử dụng; lời đề nghị này do ông ta đưa ra tiểu ban ruộng đất của Đại hội IV của Quốc tế I ở Ba-lơ năm 1869, và được đa số trong tiểu ban chấp nhận. – 153.
- 127 Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n, Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 19, tr.327 - 345. – 154.
- 128 "*Die schlesische Milliarde*" ("Một tỷ của Xi-lê-di") – một loạt bài báo của V. Vôn-phơ đăng dưới nhan đề như vậy vào tháng Ba – tháng Tư 1849, trên tờ "*Neue Rheinische Zeitung*". Năm 1886 những bài đó được sửa đổi đôi chút và được xuất bản thành cuốn sách nhỏ với lời tựa của Ph. Ăng-ghe-n "Về lịch sử giai cấp nông dân Phổ" (Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n, Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t.21, tr.246 - 257).
- "*Neue Rheinische Zeitung*" ("Báo sông Ranh mới") xuất bản hàng ngày ở Cô-lô-nhơ từ ngày 1 tháng Bảy 1848 đến ngày 19 tháng Năm 1849, do C. Mác chủ biên. Thành phần ban biên tập gồm Ph. Ăng-ghe-n, V. Vôn-phơ, G. Vê-éc, Ph. Vôn-phơ, E. Đrôn-ke, Ph. Phrai-li-grát và G. Bi-u-ghéc-xơ. – 154.
- 129 "*Tiếng nói tự do*" – báo ra hàng tuần, nhưng từ số 37 thì hai tuần ra một kỳ, xuất bản ở Giơ-ne-vơ trong những năm 1881 - 1883, ra được tất cả 62 số. Tờ báo này được các thành viên của "Đội quân thần thánh" (tổ chức bí mật của tầng lớp trên của bọn quý tộc - địa chủ và của bọn quan lại cao cấp của Nga hoàng, đứng đầu là bá tước P. Su-va-lốp) lập ra nhằm những mục đích khiêu khích, được sở an ninh cho phép và do tên mật thám A.P. Man-sin-xki chủ biên. – 156.
- 130 Xem C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n, Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 19, tr. 327 - 345. – 157.
- 131 Có ý nói về tờ "*Der Sozialdemokrat*" ("Người dân chủ - xã hội) – cơ quan ngôn luận trung ương bất hợp pháp của Đảng dân chủ - xã hội Đức; xuất bản ở Xuy-rích - Luân-đôn từ năm 1879 đến năm 1890. – 157.
- 132 V.I. Lê-nin trả lời những nhận xét của P.B. Ác-xen-rốt về bài báo của Người "Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những

- An-ni-ban của phái tự do" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.25 - 89). – 158.
- 133 "*Truyền tin cách mạng Nga. Bình luận chính trị - xã hội*" – tạp chí bất hợp pháp, xuất bản ở nước ngoài (Pa-ri – Giơ-ne-vơ) vào những năm 1901 - 1905. Ra được bốn số. Số 1 do "Nhóm Dân ý già" xuất bản và N.X. Ru-xa-nốp (C. Ta-ra-xốp) chủ biên; từ số 2 tạp chí trở thành cơ quan lý luận của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Cộng tác viên của tạp chí gồm M.R. Gô-txơ (A. Lê-vi-txơ-ki), I.A. Ru-ba-nô-vích, V.M. Tséc-nốp (I-u. Gác-đê-nin) và những người khác. – 160.
- 134 Đây nói đến kho sách của bà A.M. Can-mư-cô-va ở Pê-téc-bua đã từng dùng làm địa điểm liên lạc của những người dân chủ - xã hội. – 161.
- 135 Có ý nói đến Đại hội "thống nhất" các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Đại hội họp vào ngày 4 - 5 tháng Mười 1901 tại Xuy-rích. Tại đại hội có mặt 6 uỷ viên của tổ chức ở nước ngoài của tờ "Tia lửa" và "Bình minh" (V.I. Lê-nin, N.C. Crúp-xcai-a, I-u.Ô. Mác tốp và v.v.), 8 uỷ viên của tổ chức "Người dân chủ - xã hội" (trong số đó có 3 uỷ viên của nhóm "Giải phóng lao động" là: G.V. Plê-kha-nốp, P.B. Ác-xen-rốt, V.I. Da-xu-lích), 16 uỷ viên của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" (trong số đó có 5 uỷ viên của ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun) và 3 uỷ viên của nhóm "Đấu tranh". V.I. Lê-nin tham dự đại hội với bí danh là "Phrây", đã đọc một bài diễn văn hùng hồn tố cáo những hành động cơ hội chủ nghĩa của "Hội liên hiệp" về vấn đề thứ nhất trong chương trình nghị sự "Sự thoả thuận về nguyên tắc và chỉ thị cho các ban biên tập". Đây là lần phát biểu công khai đầu tiên của V.I. Lê-nin trước những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài. Sau khi công bố tại đại hội những sửa đổi và bổ sung có tính chất cơ hội chủ nghĩa vào nghị quyết tháng Sáu được Đại hội III của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" thông qua, bộ phận cách mạng của đại hội (các thành viên của các tổ chức "Tia lửa", "Bình minh" và "Người dân chủ - xã hội") tuyên bố rằng không thể thống nhất được và bỏ đại hội ra về. Theo sáng kiến của V.I. Lê-nin, những tổ chức này đã hợp nhất lại thành "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài" vào tháng Mười 1901. – 163.
- 136 V.I. Lê-nin có ý nói tới những vụ bắt bớ nhiều thành viên của tổ

- chức dân chủ - xã hội Mát-xcơ-va; trong thời kỳ này, ngày 11 tháng Mười một 1869 A.I-u. Phin-nơ - Ê-nô-ta-ép-xki cũng bị bắt. Tên khiêu khích Ru-ma đã gây ra vụ bại lộ tổ chức này. — 171.
- 137 Có ý nói tới bài báo "Bảo vệ công nhân ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ, được đăng với chữ ký "Công nhân vì công nhân" trong phụ trương đặc biệt của tờ "Tia lửa", số 9 (tháng Mười 1901); tác giả bài báo là I.V. Ba-bu-skin, người đã đáp lại bài báo của V. Đa-đô-nốp "Man-se-xơ của Nga (Những bức thư về I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ)", đăng ở số 12 của tạp chí "Của cải nước Nga" năm 1900. — 175.
- 138 V.I. Lê-nin viết "*Điểm qua tình hình trong nước*" cho tờ "Bình minh", số 2 - 3 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr. 363 - 428).
- Phần điểm qua tình hình nước ngoài cho số báo "Bình minh" này là bài báo của I-u.Ô. Mác-tốp nói về Đại hội Li-u-bếch của Đảng dân chủ - xã hội Đức, bài này đăng với chữ ký là "Ignotus". — 176.
- 139 Đây là nói tới Đại hội "thống nhất" các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (xem chú thích 135). — 178.
- 140 Trong nhóm "Tia lửa" ở Pê-téc-bua hồi đó gồm có Ê.E. Man-đen-stam, A.N. Min-xcai-a, R.M. Ru-bin-tsih từ Béc-lanh về với nhiệm vụ thu xếp việc phổ biến báo "Tia lửa", đồng thời gồm có cả các uỷ viên còn lại của nhóm "Người xã hội chủ nghĩa" ở Pê-téc-bua. Trước khi V.P. Nô-ghin bị bắt vào ngày 2 tháng Mười 1901, nhóm này hoạt động dưới sự chỉ đạo của ông. X.I. Rát-tsen-cô, đảm nhiệm việc liên lạc giữa nhóm với Hội liên hiệp ở Pê-téc-bua. Toàn bộ nhóm này bị bắt vào ngày 4 tháng Chạp 1901. — 179.
- 141 Ph.Ăng-ghen. "Góp phần phê phán dự thảo cương lĩnh dân chủ - xã hội năm 1891" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 22, tr. 227 - 243). — 179.
- 142 Đây là nói tới việc Lê-nin đi Xuy-rích dự Đại hội "thống nhất" các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — 179.
- 143 Đây là nói tới việc biên soạn cuốn sách nhỏ "Tài liệu của Đại hội "thống nhất"". V.I. Lê-nin đã viết lời tựa cho cuốn sách đó (xem

- Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.429 - 433). Cuốn sách được in ở Giơ-ne-vơ, tại nhà in của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga. Theo lời của V.I. Lê-nin nói về G.Đ. Lây-tây-den và Ph.I. Đan, thì ta có thể kết luận là hai người này đã thay mặt tổ chức "Tia lửa" và "Bình minh" làm thư ký tại đại hội. — 181.
- 144 Đây là nói về bài phê bình cuốn sách "Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle. Herausgegeben von Franz Mehring. I. Gesammelte Schriften von Karl Marx und Friedrich Engels. Von März 1841 bis März 1844". Stuttgart, Verlag von I. H. W. Dietz Nachfolger, 1902 ("Rút từ di sản văn học của Các Mác, Phri-đrich Ăng-ghen và Phéc-đi-năng Lát-xan. Do Phran-tơ Mê-rinh xuất bản. Tập I. Toàn tập của Các Mác và Phri-đrich Ăng-ghen. Tháng Ba 1841 — tháng Ba 1844". Nhà xuất bản của những người thừa kế I.G.V. Đit-xơ. Stút-ga, 1902). — 181.
- 145 Tổ chức "Tia lửa" và "Bình minh" đã nhiều lần gặp khó khăn về tiền nong. Trong thư từ của mình, V.I. Lê-nin đã từng nhiều lần nêu ra vấn đề tài chính. Ở đây muốn nói tới số tiền nhận được của Đ. Giu-cốp-xki để xuất bản tờ "Tia lửa". — 184.
- 146 Có ý nói tới luận án của L.I. Ác-xen-rốt "Tolstois Weltanschauung und ihre Entwicklung" ("Thế giới quan của Tôn-xtôi và sự phát triển của thế giới quan đó"), xuất bản ở Béc-nơ năm 1901. — 190.
- 147 Đây là nói tới cuốn sách của Xít-nây và Bê-a-tơ-ri-xa Ve-bơ "Lý luận và thực tiễn của chủ nghĩa công liên Anh". Tập một của cuốn sách này do V.I. Lê-nin và N.C. Crúp-xcai-a dịch sang tiếng Nga và xuất bản năm 1900; tập hai được xuất bản vào tháng Mười một 1901, do V.I. Lê-nin hiệu đính. — 191.
- 148 "*The Economist*" ("Nhà kinh tế học") — tuần báo Anh về những vấn đề kinh tế và chính trị; cơ quan ngôn luận của bọn đại tư sản công nghiệp, xuất bản ở Luân-đôn từ năm 1843. — 192.
- 149 V.I. Lê-nin được mời đến Béc-nơ để phát biểu nhân kỷ niệm 25 năm ngày G.V. Plê-kha-nốp diễn thuyết trên quảng trường Ca-dan ở Pê-téc-bua ngày 6 tháng Chạp 1876. — 193.
- 150 Năm mục chỉ dẫn đó là những nơi gửi bức thư này. Ở mục bốn, V.I. Lê-nin muốn nói tới tổ chức dân chủ - xã hội ở Tve, bức

- thư gửi cho tổ chức này qua địa chỉ của A. Ba-cu-nin. Mục năm, mục cuối cùng, Lê-nin để trong ngoặc kép, có nghĩa là tên gọi bức thư do một trong những đại diện của tờ "Tia lửa" gửi từ nước Nga tới. Bức thư này được Lê-nin đăng toàn bộ trong bài báo của Người "Mạn đàm với những người bảo vệ chủ nghĩa kinh tế" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.442 - 451). Nêu lên mục này, Lê-nin có ý nói tới đại diện đó của tờ "Tia lửa", người đã gửi cho Lê-nin bức thư kể trên. — 194.
- 151 Đề cập đến vấn đề "*xung đột nước ngoài*", V.I. Lê-nin có ý nói đến việc các đại diện của tờ "Tia lửa", "Bình minh" và tổ chức "Người dân chủ - xã hội" bỏ Đại hội "thống nhất" các tổ chức ở nước ngoài của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ra về (xem chú thích 135). — 195.
- 152 "*Tiến lên*" — tờ báo có khuynh hướng "chủ nghĩa kinh tế" xuất bản ở Ki-ép trong những năm 1896 - 1900. — 196.
- 153 Đây là nói đến việc G.V. Plê-kha-nốp đi dự hội nghị của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Tại Đại hội của Quốc tế II họp ở Pa-ri năm 1900, G.V. Plê-kha-nốp và B.N. Cri-tsép-xki đã được bầu làm uỷ viên của Cục quốc tế này. Hội nghị họp ở Bruy-xen ngày 30 tháng Chạp 1901. Ngay sau khi hội nghị kết thúc, Plê-kha-nốp cho công bố trên tờ "Tia lửa", số 15, ra ngày 15 tháng Giêng 1902 một bản thông báo về tiến trình của hội nghị dưới nhan đề "Từ Bruy-xen. Thư gửi ban biên tập báo "Tia lửa"" (xem G.V. Plê-kha-nốp. Toàn tập, tiếng Nga, t. XII, 1924, tr.193 -198). — 197.
- 154 Xem thư của N.C. Crúp-xcai-a gửi L.I. Gôn-đman và X.Ô. Txê-đéc-bau-mơ viết tháng Tám 1901, trong văn tập Lê-nin, t.VIII, tiếng Nga, tr.196 - 197. — 201.
- 155 V.I. Lê-nin nói tới mối liên hệ giữa hai nhà in của báo "Tia lửa" ở Ki-si-nép và Ba-cu với bộ phận vận chuyển trung tâm do I.B. Ba-xốp-xki tổ chức ra. — 202.
- 156 Ở Ki-si-nép đã tổ chức ra một nhà in bí mật của tờ "Tia lửa", tại đây đã in một số số báo để phát hành ở nước Nga. Trong thư, V.I. Lê-nin có ý nói tới thông báo về việc in tờ "Tia lửa" số 10 tại nhà in Ki-si-nép. — 203.
- 157 Bài báo của V.I. Lê-nin "Bước đầu của những cuộc biểu tình" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.5, tr.

- 453 - 457) được đăng làm bài xã luận trên tờ "Tia lửa", số 13, ra ngày 20 tháng Mười 1901. — 203.
- 158 Xem C.Mác. "Phê phán cương lĩnh Gô-ta. Những nhận xét về bản cương lĩnh của Đảng công nhân Đức" (C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n, Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 19, tr.30). (Thành ngữ: "chống lại religiösem Spuk" dịch ra có nghĩa là "chống lại sự ngu dân bằng tôn giáo"). — 205.
- 159 "*Conrad's Jahrbücher*" — "*Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*" ("Niên giám kinh tế chính trị và thống kê") — tạp chí do nhà kinh tế học tư sản I. Côn-rát xuất bản ở I-ê-na từ năm 1863. — 205.
- 160 "*Báo công thương*" — phụ trương ra hàng ngày của tờ "Truyền tin tài chính, công nghiệp và thương nghiệp" xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1893 đến năm 1918. Từ năm 1894 tờ báo này xuất bản như một tờ báo độc lập. — 206.
- 161 Khi báo cho L.I. Ác-xen-rốt biết về việc đăng những bài báo của P.B. Xơ-ru-vê và X.N. Bun-ga-cốp, V.I. Lê-nin gửi cho bà cả văn bản những bài báo cắt ở tạp chí "Lời nói mới" (quyển 8, tháng Năm 1897). Ác-xen-rốt đã sử dụng tài liệu gửi tới đó trong bài báo "Về một số bài triết học của một số "nhà phê bình"", đăng trong số 4 tờ "Bình minh", ra hồi tháng Tám 1902, nhằm chống lại Xơ-ru-vê và Bun-ga-cốp. — 206.
- 162 "*Sozialistische Monatshefte*" ("Nguyệt san xã hội chủ nghĩa") — tạp chí, cơ quan ngôn luận chủ yếu của bọn cơ hội chủ nghĩa Đức và là một trong những cơ quan ngôn luận của chủ nghĩa xét lại quốc tế; xuất bản ở Béc-lanh từ năm 1897 đến năm 1933. Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới (1914 - 1918), tạp chí này theo lập trường xã hội - sô-vanh. — 207.
- 163 V.I. Lê-nin có ý nói tới bản dự thảo thứ hai cương lĩnh của đảng do G.V. Plê-kha-nốp soạn thảo.
- Sự "*dàn xếp của tiểu ban*" là sự kết hợp hai bản dự thảo cương lĩnh — bản dự thảo cương lĩnh do Lê-nin soạn và bản dự thảo thứ hai của Plê-kha-nốp tại tiểu ban "hoà giải" do ban biên tập báo "Tia lửa" cử ra để soạn thảo một bản dự thảo cương lĩnh thống nhất của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Thành phần của tiểu ban gồm I-u.Ô. Mác-tốp, V.I. Đa-xu-lích, Ph.I. Đan hoặc L.Đ. Đay-tơ (xem Văn tập Lê-nin, t.II, tiếng Nga, tr. 91 - 92).

- Bản dự thảo hiệp định "không bị phá sản" như Lê-nin lo ngại: Plê-kha-nốp đã đồng ý với sự dàn xếp của tiểu ban đối với hai bản dự thảo. Việc thông qua bản dự thảo của tiểu ban được tổ chức tại cuộc họp của các uỷ viên ban biên tập tờ "Tia lửa" tại Xuy-rích ngày 14 tháng Tư 1902, khi ấy vắng mặt V.I. Lê-nin. Dự thảo cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga do ban biên tập tờ "Tia lửa" và "Bình minh" đề ra, đã được đăng ngày 1 tháng Sáu 1902 trên tờ "Tia lửa" số 21. — 208.
- 164 Có ý nói tới bài báo của P.B. Ác-xen-rốt; Ác-xen-rốt đã dự định in bài này thành cuốn sách nhỏ riêng — phụ trương của tờ "Tia lửa". Bài báo này với nhan đề "Sự ra đời của nền dân chủ tư sản ở nước ta như là một lực lượng cách mạng độc lập" mãi tới năm 1906 mới được đăng trong tuyển tập các bài báo của Ác-xen-rốt nhan đề "Cuộc đấu tranh của các xu hướng xã hội chủ nghĩa và tư sản trong phong trào cách mạng Nga". — 208.
- 165 Có ý nói tới cuộc luận chiến giữa ban biên tập cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Đức, tờ "Vorwärts" ("Tiến lên"), với C.Cau-xky và tờ "Bình minh", nổ ra nhân bài báo của Mác-tốp (Ignotus) "Đại hội Li-u-bêch của Đảng dân chủ - xã hội Đức" ("Bình minh" số 2 - 3, tháng Chạp 1901). Chi tiết hơn về cuộc luận chiến, xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, chú thích 98. — 209.
- 166 Việc di chuyển bộ phận ban biên tập tờ "Tia lửa" ở Muyn-khen (V.I. Lê-nin, V.I. Da-xu-lích, I-u.Ô. Mác-tốp; A.N. Pô-tơ-rê-xốp ở lại Thụy-sĩ vì bị ốm) sang Luân-đôn được ban biên tập đưa ra thảo luận trong suốt tháng Ba 1902, vì ban biên tập nhận được tin nói rằng cảnh sát Nga và Đức đã biết được việc in tờ "Tia lửa" ở Đức. Vấn đề di chuyển được quyết định vào cuối tháng Ba. Ngày 12 tháng Tư V.I. Lê-nin và N.C. Crúp-xcai-a lên đường rời Muyn-khen đi Luân-đôn. I-u.Ô. Mác-tốp và V.I. Da-xu-lích sang bên đó muộn hơn. — 210.
- 167 "*Đêm trước của cách mạng*" ấn phẩm ra không đều kỳ của nhóm "Tự do" (xem chú thích 207) do É. Ô. Dê-len-xki (L. Na-đê-giơ-đin) chủ biên. Bài phê bình về số 1 được nói tới trong bức thư này, không thấy đăng trên tờ "Bình minh". — 210.
- 168 "*Đại hội*" hay là cuộc họp mặt chung của các uỷ viên ban biên tập tờ "Tia lửa" do P.B. Ác-xen-rốt đề nghị trong bức thư của ông gửi V.I. Lê-nin đề ngày 25 tháng Ba 1902 (xem Văn tập Lê-nin, t.II,

- tiếng Nga, tr.99 - 101). Lê-nin từ chối tham gia đại hội này. Cuộc họp của các uỷ viên ban biên tập gồm G.V. Plê-kha-nốp, V.I. Da-xu-lích, P.B. Ác-xen-rốt và I-u.Ô. Mác-tốp tổ chức ở Xuy-rích ngày 14 tháng Tư 1902. Tại cuộc họp này đã thảo luận và thông qua bản dự thảo cương lĩnh do tiểu ban soạn thảo; tiểu ban đã lấy bản dự thảo của Plê-kha-nốp làm cơ sở, đồng thời có đưa vào đó những điểm sửa đổi theo phương hướng mà bản phản dự thảo và những nhận xét của Lê-nin đã vạch ra. — 211.
- 169 "*Lịch dân chủ - xã hội năm 1902*" do nhóm "Đấu tranh" xuất bản ở Giơ-ne-vơ vào năm 1902. — 211.
- 170 "*Nước Nga cách mạng*" — tờ báo bất hợp pháp; do "Liên minh những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng" xuất bản ở nước Nga từ cuối năm 1900 (số 1 ấn định ra vào năm 1900, nhưng thực tế tháng Giêng 1901 mới ra). Từ tháng Giêng 1902 đến tháng Chạp 1905 tờ báo này xuất bản ở nước ngoài (Giơ-ne-vơ), được coi là một cơ quan ngôn luận chính thức của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. — 211.
- 171 *Cương lĩnh Éc-phuya* — cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội Đức, được thông qua vào tháng Mười 1891 tại đại hội ở Éc-phuya. Xem bài báo của Ph. Ăng-ghe-n "Góp phần phê phán dự thảo cương lĩnh dân chủ - xã hội năm 1891" (C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t.22, tr.227 - 243). — 213.
- 172 "*Vùng ven sông Đni-ép-rơ*" — tờ báo khoa học - văn học, chính trị và kinh tế xuất bản hàng ngày ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp từ năm 1901. — 221.
- 173 Ở đây nói về việc bắt giam Ph.I. Đan, đại diện của ban biên tập tờ "Tia lửa" tại Hội nghị đại biểu các ban chấp hành và tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, họp từ ngày 23 đến 28 tháng Ba (5 - 10 tháng Tư) 1902 tại Bê-lô-xtốc. Ngoài ban biên tập tờ "Tia lửa" tham dự hội nghị đại biểu còn có đại diện các Ban chấp hành đảng bộ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Pê-téc-bua và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. "Hội liên hiệp các ban chấp hành và tổ chức ở miền Nam của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga", Ban chấp hành trung ương phái Bun và Ban chấp hành ở nước ngoài của họ, "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Hội nghị đã bầu ra Ban tổ chức để chuẩn bị Đại hội II của đảng với thành phần gồm Ph.I. Đan, Ô.A. Éc-man-xki và C.Poóc-trôi.

- Chi tiết hơn về hội nghị, xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, chú thích 137. — 222.
- 174 Đây là nói tới tờ báo khổ nhỏ nhân ngày 1 tháng Năm do Hội nghị đại biểu các ban chấp hành và tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Bê-lô-xtốc thông qua. Cơ sở của tờ báo khổ nhỏ này là bản dự thảo do ban biên tập tờ "Tia lửa" đưa ra (xem "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể của Ban chấp hành trung ương, tiếng Nga, phần I, 1954, tr.28 - 31). — 223.
- 175 Đây là nói về việc khôi phục lại Ban tổ chức phụ trách triệu tập Đại hội II của đảng, bởi vì Ban tổ chức được bầu ra tại Hội nghị đại biểu ở Bê-lô-xtốc bị bắt gần hết. Trong bức thư gửi Ph.V. Len-gnich, khi thông báo về việc các thành viên của Hội nghị đại biểu và của Ban tổ chức được bầu ra bị bắt, N.C. Crúp-xcai-a đã viết: "Trong số những người được bầu vào tiểu ban trừ bị đại hội, chỉ còn lại một người của phái Bun, chúng tôi sẽ cử anh ấy tới chỗ đồng chí. Đồng chí phải tiến hành chuẩn bị đại hội cùng với anh ấy, nhưng cần phải ngoại giao với anh ấy và đừng làm lộ hết ý định của mình" (Văn tập Lê-nin, t.VIII, tiếng Nga, tr.238). Như vậy Len-gnich đã được bổ sung vào Ban tổ chức. Một tháng sau V.I. Lê-nin cũng viết về vấn đề đó cho I.I. Rát-tsen-cô ở Pê-téc-bua (xem tập này, tr.228). — 227.
- 176 V.I. Lê-nin thuyết trình ở Pa-ri ngày 27 tháng Sáu 1902 chống lại bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng tại cuộc họp của những người lưu vong chính trị Nga. — 230.
- 177 V.I. Lê-nin có ý nói tới nguồn gốc của những sự bất đồng do việc soạn thảo bản dự thảo cương lĩnh của đảng; cuộc thảo luận đầu tiên về bản dự thảo này được tổ chức tại buổi họp của ban biên tập tờ "Tia lửa" ở Muyn-khen ngày 21 tháng Giêng 1902. Tại buổi họp này Lê-nin đã phê phán kịch liệt bản dự thảo cương lĩnh đầu tiên do G.V. Plê-kha-nốp đưa ra, và nêu lên những điểm sửa đổi và đề nghị của mình. — 231.
- 178 V.I. Lê-nin gặp bà M.A. U-li-a-nô-va không phải ở Đức, mà ở Pháp. Lê-nin đã sống với mẹ và chị là A.I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va ở Lông-ny (bờ biển miền Bắc Pháp) từ nửa cuối tháng Sáu đến ngày 25 tháng Bảy 1902. — 232.
- 179 Có ý nói đến bài báo nhỏ của ban biên tập (không ký tên) trong

- thư từ gửi từ Vin-nô (nói về việc áp dụng rộng rãi nhục hình đối với những người tham gia cuộc biểu tình ngày mồng 1 tháng Năm bị bắt) đăng trên số 21 tờ "Tia lửa", ra ngày 1 tháng Sáu 1902, trong mục "Trong đời sống xã hội nước ta" nhân vụ anh công nhân G.Đ. Lếch-kéc-tơ (Lê-cúc) ám sát tên tỉnh trưởng tỉnh Vin-nô là phôn Van. V.I. Lê-nin và tờ "Tia lửa" cũ đã nhiều lần vạch trần sự tác hại đối với phong trào công nhân rộng rãi của hành động khủng bố cá nhân, đã lên án I-u.Ô. Mác-tốp và V.I. Da-xu-lích là những người đã từng biện bạch cho hành động đó của Lếch-kéc-tơ.
- Dưới đây nói về bài báo của G.V. Plê-kha-nốp nhân vụ ám sát của G.Đ. Lếch-kéc-tơ và được dự định đăng vào số báo tiếp theo của tờ "Tia lửa". Plê-kha-nốp đồng ý với đề nghị của Lê-nin và đã viết bài "Giai cấp công nhân Nga và những cái roi của cảnh sát", bài này đăng ở mục xã luận của tờ "Tia lửa" số 22. — 233.
- 180 Có ý nói đến "*Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân*" ở Pê-téc-bua, do V.I. Lê-nin thành lập ra vào mùa thu năm 1895. Tháng Chạp 1895, chính phủ Nga hoàng đã đánh một đòn nặng nề vào "Hội liên hiệp" — đã bắt một bộ phận lớn các nhà hoạt động, đứng đầu là V.I. Lê-nin. Sự vắng mặt trong một thời gian dài của các nhà sáng lập ra "Hội liên hiệp đấu tranh", vì những người này bị đi đày ở Xi-bi-ri, và trước hết là sự vắng mặt của V.I. Lê-nin đã tạo điều kiện thuận lợi cho "phái trẻ" và "phái kinh tế" tiến hành đường lối cơ hội chủ nghĩa; từ năm 1897, các phái này thông qua báo "Tư tưởng công nhân" đã đưa vào nước Nga những tư tưởng của chủ nghĩa công liên và chủ nghĩa Béc-stanh. Từ nửa cuối năm 1898, việc lãnh đạo "Hội liên hiệp" chuyển vào tay "phái kinh tế" công khai nhất, tức là phái "Tư tưởng công nhân". Các thành viên cũ không bị bắt của "Hội liên hiệp" đã tham gia chuẩn bị và tiến hành Đại hội I của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Mùa thu năm 1900 hai tổ chức "Hội liên hiệp đấu tranh" và Tổ chức công nhân Pê-téc-bua đã hợp nhất lại. "Hội liên hiệp" được Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga công nhận. Cuộc đấu tranh giữa phái "Tia lửa" và "phái kinh tế" nổ ra trong Tổ chức Pê-téc-bua và kết thúc vào mùa hè năm 1902 bằng việc Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga chuyển sang lập trường của tờ "Tia lửa". — 234.
- 181 Tuyên bố của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về sự nhất trí với báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh" và về việc họ công nhận hai cơ quan ngôn luận này là những cơ quan lãnh đạo của Đảng dân chủ - xã hội Nga, được

- xuất bản thành một tờ truyền đơn riêng vào tháng Bảy 1902, và sau đó được đăng trên tờ "Tia lửa" số 26, ngày 15 tháng Mười 1902. — 235.
- 182 Có lẽ ở đây nói về chuyến đi họp Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa mà G.V. Plê-kha-nốp là uỷ viên của Cục này. — 241.
- 183 I-u.Ô. Mác-tốp đã tiến hành đàm phán với các thành viên của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" ở Pa-ri về việc thành lập ở nước ngoài một bộ phận của Ban tổ chức phụ trách chuẩn bị đại hội đảng, việc này đã được Hội nghị đại biểu ở Bê-lô-xtôc quyết định từ trước. — 241.
- 184 Qua nội dung bức thư của V.I. Lê-nin, ta thấy L.Đ. Đây-tơ, uỷ viên ban quản trị Đông minh, đã đề nghị tổ chức ở Thụy-sĩ đại hội của những người theo phái "Tia lửa" công tác ở nước Nga, nhân dịp trong thời gian đó ở nước ngoài có mặt một số nhà hoạt động thực tiễn của phái "Tia lửa": P.N. Lê-pê-sin-xki, V.A. Nô-xcốp, Ph.I. Sê-côn-đin. Có lẽ sáng kiến triệu tập đại hội là của các thành viên của "Liên minh miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" — Nô-xcốp và Sê-côn-đin; hai người này hồi đó ở Xuy-rích và đã nêu ra nhiều đề nghị về việc tổ chức tờ "Tia lửa" (xem tập này, tr.258 - 262); Lê-pê-sin-xki cũng tán thành đại hội. G.V. Plê-kha-nốp và P.B. Ác-xen-rôt đã ủng hộ chủ trương triệu tập đại hội. Nhưng đại hội của những người theo phái "Tia lửa" đã không họp được. — 242.
- 185 V.I. Lê-nin viện dẫn X.N. Bun-ga-cốp trong phần chú thích cho tác phẩm của mình "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.377 - 432), trong thời gian đó tác phẩm này được in thử và dự định đưa vào số 4 tạp chí "Bình minh". Ở đây nói đến chỉ dẫn về tập và trang cuốn sách của Bun-ga-cốp "Chủ nghĩa tư bản và nông nghiệp". — 243.
- 186 Đây là nói về "Ban chấp hành trung ương" của tổ chức Pê-téc-bua đã thống nhất "Hội liên hiệp đấu tranh" Pê-téc-bua và Tổ chức công nhân. — 245.
- 187 "*Đã cử đi mua cá*" có nghĩa: cử đi Vác-đi-ô (Na-uy) lấy sách báo. Chưa xác định được thành phần của nhóm vận chuyển sách báo qua Vác-đi-ô. — 245.

- 188 Đây là nói về di sản của một công dân Nga chết ở nước ngoài. V.G. Sơ-li-a-rê-vích báo cho V.I. Lê-nin biết về chuyện này trong bức thư đề ngày 5 tháng Sáu 1902 và đề nghị ban biên tập tờ "Tia lửa" tìm một luật sư để giải quyết vụ này, nhờ vậy tờ "Tia lửa" có thể sẽ nhận được một phần ba di sản đó (bức thư không được công bố). Ban biên tập tờ "Tia lửa" từ chối đề nghị này. — 254.
- 189 Đây là nói về tổ chức dân chủ - xã hội ở Crum mà V.G. Sơ-li-a-rê-vích đã giúp để liên hệ với ban biên tập tờ "Tia lửa". Những bài báo gửi từ Xim-phê-rô-pôn, Phê-ô-đô-xi-a và I-an-ta đăng trên tờ "Tia lửa", số 24 và 25, đã cho một vài khái niệm về hoạt động của tổ chức này. — 255.
- 190 "*Giải phóng*" — tạp chí hai tuần ra một kỳ xuất bản ở nước ngoài từ 18 tháng Sáu (1 tháng Bảy) 1902 đến 5 (18) tháng Mười 1905 do P.B. Xơ-ru-vê chủ biên. Tạp chí này là cơ quan ngôn luận của giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa Nga và tuyên truyền những tư tưởng của chủ nghĩa tự do quân chủ - ôn hoà. Năm 1903 xung quanh tờ tạp chí đã hình thành (và tháng Giêng 1904 đã thành lập) "Hội liên hiệp giải phóng" tồn tại cho tới tháng Mười 1905. Những thành viên "Hội liên hiệp giải phóng" cùng với những người theo phái hội đồng địa phương - lập hiến là hạt nhân của Đảng dân chủ - lập hiến được thành lập vào tháng Mười 1905. — 260.
- 191 "*Xê-mi-ôn Xê-mi-ô-nút*" — tên gọi bí mật của "Liên minh miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" (hay là "Liên minh công nhân miền Bắc"), thành lập vào những năm 1900 - 1901. "Liên minh" đã thống nhất các tổ chức dân chủ - xã hội của những tỉnh Vla-đi-mia, I-a-rô-xláp và Cô-xơ-rô-ma. Ngay từ những ngày đầu mới thành lập "Liên minh miền Bắc" đã có liên hệ với tờ "Tia lửa" và tán thành đường lối chính trị và kế hoạch tổ chức của báo. Sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga "Liên minh công nhân miền Bắc" đã được cải tổ lại thành Ban chấp hành miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, còn các ban chấp hành địa phương thì thành các nhóm của Ban chấp hành đảng bộ miền Bắc. Tháng Bảy 1905, tại hội nghị của các tổ chức miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cô-xơ-rô-ma, Ban chấp hành đảng bộ miền Bắc bị giải tán và đã thành lập ra các ban chấp hành độc lập — I-va-nô-vô - Vô-đơ-nê-xen-xcơ, I-a-rô-xláp và Cô-xơ-rô-ma. — 261.
- 192 "*Cô-li-a*" — tên gọi bí mật của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong trường hợp này

- có lẽ muốn nói tới uỷ viên Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua – V.P. Cra-xnu-kha, là người đã sang gặp V.I. Lê-nin ở Luân-đôn hồi tháng Tám 1902. – 265.
- 193 "*Người bạn cũ*" mang tiền đến cho G.V. Plê-kha-nốp, có lẽ là P.A. Cra-xi-cốp. Số tiền 500 rúp là do các đại diện của tờ "Tia lửa" ở Pê-téc-bua thu góp được và dùng vào việc xuất bản tờ báo. – 265.
- 194 Đây là nói tới tiểu ban cải tổ Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua, tiểu ban này được thành lập hồi tháng Bảy 1902 tại cuộc họp chung của các đại diện tờ "Tia lửa", "Hội liên hiệp đấu tranh" Pê-téc-bua và Tổ chức công nhân. – 267.
- 195 Đây là nói về chuyến đi đã được dự kiến của P.B. Ác-xen-rốt đến Muxn-khen dự đại hội Đảng dân chủ - xã hội Đức, đại hội này phải khai mạc vào ngày 14 tháng Chín 1902. Chuyến đi không tiến hành được. – 267.
- 196 Đây là nói tới các thành viên của nhóm và ban biên tập báo "Công nhân miền Nam" vẫn còn được tự do sau những vụ bắt bớ hàng loạt vào mùa xuân năm 1902. Tháng Tám 1902 họ đã đàm phán với ban biên tập tờ "Tia lửa" về việc hợp tác với nhau để khôi phục lại sự thống nhất của phong trào dân chủ - xã hội Nga. Bản tuyên bố của các thành viên nhóm "Công nhân miền Nam" về sự nhất trí của mình với tờ "Tia lửa" được đăng trên tờ "Tia lửa", số 27, ngày 1 tháng Mười một 1902 và trên tờ "Công nhân miền Nam", số 10, tháng Chạp 1902; bản tuyên bố đó có ý nghĩa to lớn đối với việc củng cố những lực lượng dân chủ - xã hội ở Nga. Tháng Mười một 1902, nhóm "Công nhân miền Nam" cùng với tổ chức "Tia lửa" ở Nga, Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Liên minh miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã tham gia vào việc thành lập Ban tổ chức phụ trách triệu tập Đại hội II của đảng và tham gia vào hoạt động của ban này. – 268.
- 197 "*Liên minh các ban chấp hành và các tổ chức ở miền Nam của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*" được thành lập vào tháng Chạp 1901 tại đại hội đại biểu của các ban chấp hành và tổ chức dân chủ - xã hội ở miền Nam nước Nga (Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Ni-cô-lai-ép, Ô-đét-xa, Khác-cốp, Ki-si-nép) theo sáng kiến của nhóm "Công nhân miền Nam". Đại hội đã bầu ra Ban Chấp hành Trung ương của "Liên minh" và tuyên bố tờ "Công nhân miền Nam" là cơ quan ngôn luận của Liên minh. Nhưng ý định thực tiễn của nhóm "Công nhân

- miền Nam" (trái với kế hoạch của phái "Tia lửa" định thành lập ở nước Nga một đảng mác-xít tập trung nhờ một tờ báo chính trị toàn Nga) muốn khôi phục lại Đảng công nhân dân chủ - xã hội bằng cách tổ chức ra các liên hiệp dân chủ - xã hội của từng vùng, đã tỏ ra không thiết thực và sau những vụ bắt bớ hàng loạt hồi mùa xuân 1902 thì "Liên minh" bị tan rã. – 269.
- 198 Đây là nói về "*Báo khổ nhỏ của nhóm "Đấu tranh"*", số 1, xuất bản vào tháng Sáu 1902. Bài xã luận của "Báo khổ nhỏ" của nhóm "Đấu tranh" đã chống lại kế hoạch của Lê-nin về việc thành lập đảng, kế hoạch này được trình bày trong cuốn "Làm gì?". – 271.
- 199 Có ý nói tới lời phát biểu của A.X. Tô-ca-rép, một người lãnh đạo của "phái kinh tế" ở Pê-téc-bua phản đối lời tuyên bố tháng Bảy của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua về việc công nhận hai tờ "Tia lửa" và "Bình minh" là những cơ quan lãnh đạo của phong trào dân chủ - xã hội Nga. Hấn còn yêu cầu phải đưa đại diện của tổ chức "Tia lửa" ở Nga ra khỏi ban chấp hành của "Hội liên hiệp đấu tranh" ở Pê-téc-bua. – 276.
- 200 Có ý nói tới lời tuyên bố của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về sự nhất trí với tờ "Tia lửa" và "Bình minh" và về việc công nhận hai tờ này là các cơ quan lãnh đạo của phong trào dân chủ - xã hội Nga. – 277.
- 201 V.I. Lê-nin có ý nói tới những buổi thuyết trình của mình về cương lĩnh và sách lược của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng tổ chức tại Lô-da-nơ và Giơ-ne-vơ vào ngày 10 và 11 tháng Mười một 1902. – 282.
- 202 Có ý nói tới hội nghị của ban biên tập tờ "Tia lửa" với các đại diện của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, của tổ chức "Tia lửa" ở Nga và của "Liên minh miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" họp ngày 15 tháng Tám 1902. Tại hội nghị này người ta đã tổ chức ra hạt nhân của phái "Tia lửa" trong Ban tổ chức phụ trách triệu tập Đại hội II của đảng. – 283.
- 203 *Ban tổ chức* phụ trách triệu tập Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được thành lập theo sáng kiến của V.I. Lê-nin tại hội nghị các ban chấp hành dân chủ - xã hội ở Pơ-xcốp ngày 2 - 3 tháng Mười một 1902. Đại đa số trong ban chấp hành mới này là những người theo phái "Tia lửa". Người ta đã bổ sung vào

- Ban tổ chức những đại diện của tổ chức "Tia lửa" ở Nga: P.A. Cra-xi-cốp, Ph.V. Len-gnich, P.N. Lê-pê-sin-xki, G.M. Crơ-gi-gia-nốp-xki; của "Liên minh miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" — A.M. Xtô-pa-ni. — 284.
- 204 "Cờ đỏ" — tạp chí, cơ quan ngôn luận của "phái kinh tế", do "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài" xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ tháng Mười một 1902 đến tháng Giêng 1903, thay cho tờ "Sự nghiệp công nhân". Tạp chí ra được ba số. — 285.
- 205 G.V. Plê-kha-nốp đã thực hiện được ý định của mình là phân tích bài báo của C. Ta-ra-xốp (N.X. Ru-xa-nốp) "Sự tiến triển của tư tưởng xã hội chủ nghĩa Nga" đăng trên tạp chí "Truyền tin cách mạng Nga" không phải ở tờ "Tia lửa", mà trong lời tựa của ông viết cho cuốn sách của A. Tun "Lịch sử các phong trào cách mạng ở Nga" (1903) (xem G.V. Plê-kha-nốp. Toàn tập, tiếng Nga, t.XXIV, 1927, tr.113-121). — 286.
- 206 "Dân ý" — tổ chức chính trị bí mật của phái dân túy chủ trương khủng bố, xuất hiện vào tháng Tám 1879, do sự phân liệt của tổ chức dân túy "Ruộng đất và tự do". — 286.
- 207 Nhóm "Tự do", tự xưng là nhóm "xã hội chủ nghĩa - cách mạng", do E.Ô. Dê-len-xki (Na-đê-giơ-đin) sáng lập ra vào tháng Năm 1901. Lê-nin coi nhóm này thuộc loại "các nhóm nhỏ không có cơ sở", không có "tư tưởng vững vàng và nghiêm chỉnh, không có cương lĩnh, sách lược, tổ chức cũng như gốc rễ trong quần chúng" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.25, tr.256). Nhóm này xuất bản ở Thụy-sĩ tạp chí "Tự do" (ra được hai số: số 1 vào năm 1901 và số 2 vào năm 1902). Nhóm "Tự do" tuyên truyền những tư tưởng của chủ nghĩa khủng bố và "chủ nghĩa kinh tế", câu kết với "phái kinh tế" ở Pê-téc-bua chống lại báo "Tia lửa" và Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Nhóm này giải tán vào năm 1903. — 288.
- 208 Đây là nói tới Đại hội Am-xtéc-đam của Quốc tế II, dự định triệu tập vào năm 1903. Đại hội đã tổ chức vào tháng Tám 1904. — 288.
- 209 Đây là nói tới phiên họp sắp tới của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, phiên họp này được tổ chức tại Bruy-xen, ngày 29 tháng Chạp 1902. G.V. Plê-kha-nốp không dự phiên họp này. — 291.
- 210 Có lẽ V.I. Lê-nin muốn nói tới buổi thuyết trình của mình tại

- Luân-đôn ngày 29 tháng Mười một 1902 về cương lĩnh và sách lược của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng. — 291.
- 211 Vào cuối năm 1902, ở Ô-đét-xa có hai tổ chức: ban chấp hành dân chủ - xã hội có khuynh hướng chống lại phái "Tia lửa", và "Liên minh cách mạng miền Nam của những người dân chủ - xã hội", được thành lập vào tháng Chín 1902. Vào tháng Chạp 1902, "Liên minh miền Nam" không còn tồn tại với tư cách là một tổ chức độc lập nữa. Do kết quả của cuộc đấu tranh kiên cường của những người ủng hộ báo "Tia lửa" ở Ô-đét-xa (R.X. Dem-li-a-tơ-ca, C.Ô. Lê-vi-tơ-ki, v.v.) chống "phái kinh tế" và phái "Đấu tranh", tháng Tư 1903 "Liên minh miền Nam" sáp nhập vào tổ chức "Tia lửa". V.I. Lê-nin đề cập đến vấn đề này trong bức thư gửi L.I. Ác-xen-rốt ngày 18 tháng Chạp 1902 (xem tập này, tr.293 - 295). — 293.
- 212 V.I. Lê-nin có ý nói tới cuộc bãi công ở Rô-xtốp ngày 2 - 25 tháng Mười một 1902; về cuộc bãi công này Người đã viết bài báo "Sự kiện mới và vấn đề cũ" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.71 - 78). — 294.
- 213 Người ta gọi đùa căn phòng tập thể trong căn nhà của V.I. Da-xu-lích, I-u. Ô. Mác-tốp và I.X. Bli-u-mên-phen-đơ ở Luân-đôn, là "cái ổ lợn", vì trong đó bao giờ cũng mất trật tự. — 299.
- 214 Tổ chức "Tia lửa" ở Nga đã thống nhất được tất cả những người theo phái "Tia lửa" hoạt động ở nước Nga (xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, chú thích 34). — 303.
- 215 Có ý nói tới những bài báo gửi từ nước Nga, do ban biên tập tờ "Đời sống" thu thập được. Sau khi tạp chí này bị đình bản, V.Đ. Bôn-tơ-ơ - Bru-ê-vích gửi những bài báo đó cho ban biên tập tờ "Tia lửa". — 304.
- 216 V.I. Lê-nin trả lời bức thư của I.V. Ba-bu-skin yêu cầu Người nêu ra những câu hỏi có thể dựa vào đó để "sát hạch" các thành viên của nhóm tuyên truyền, tức là xác minh lập trường của họ đối với những nguyên tắc của tờ "Tia lửa". — 306.
- 217 "Giê-ni-a" — tên gọi bí mật của nhóm "Công nhân miền Nam". Lời tuyên bố mà về sau V.I. Lê-nin đề cập đến được Ban tổ chức phụ trách triệu tập Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thông qua vào tháng Chạp 1902 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.109 - 114). — 309.

- 218 *Ba người Rô-xtốp ra nước ngoài*. I.I. Xtáp-xki, Mô-tsa-lốp và D. Mi-khai-lốp. Trên tờ "Tia lửa", số 35, ngày 1 tháng Ba 1903, đã đăng bức thư của Ban chấp hành vùng sông Đôn của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, trong bức thư đó ban chấp hành đã tuyên bố nhất trí với tờ "Tia lửa" và "Bình minh" về tất cả các vấn đề thuộc cương lĩnh, sách lược và tổ chức. — 310.
- 219 V.I. Lê-nin muốn nói tới hai tờ truyền đơn (tháng Chín và tháng Mười) của Ban chấp hành Tổ chức công nhân, được dẫn ra trong bài báo "Sự phân liệt ở Pê-téc-bua", bài này được đăng trên tờ "Tia lửa" số 30 ngày 15 tháng Chạp 1902.
- Tờ truyền đơn tháng Chín trước kia đã được đăng trong "Phụ trương" của tờ "Tiếng vọng" số 1 (tháng Chạp 1902) — một tờ báo - tạp chí của Đảng công nhân dân chủ - xã hội do nhóm "Tự do" xuất bản ở Giơ-ne-vơ. — 311.
- 220 Đây là nói về cuốn sách nhỏ "*Báo khổ nhỏ của quĩ công nhân*" (số hai, xuất bản phẩm của công nhân Khác-cốp được tổ chức thành các nghiệp đoàn) và về tờ tạp chí in thạch "*Người vô sản Khác-cốp*" đã xuất bản vào tháng Mười 1901. — 313.
- 221 Trong tờ "Tư tưởng công nhân", số 16, tháng Mười một — tháng Chạp 1902, đã đăng bài "Lời phản kháng của Ban chấp hành Tổ chức công nhân", nhằm chống lại lời tuyên bố của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về việc công nhận báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh" là những cơ quan lãnh đạo của đảng. Cũng trong số báo đó còn đăng bức thư của Ban chấp hành Tổ chức công nhân gửi nhóm "Tự do" và ban biên tập tạp chí "Tiếng vọng", trong đó cảm ơn về sự đồng tình và sẵn sàng giúp đỡ. Báo ""Tư tưởng công nhân" khổ nhỏ" do Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua theo phái "Tia lửa" xuất bản vào tháng Chạp 1902 và tháng Giêng 1903, thay cho báo "Tư tưởng công nhân". Theo quyết định của ban chấp hành, tờ ""Tư tưởng công nhân" khổ nhỏ", số 1, bị huỷ vì việc biên tập tờ đó không đạt yêu cầu (xem tập này, tr.322). — 313.
- 222 "*Giải cấp vô sản*" — tờ báo bất hợp pháp bằng tiếng Ác-mê-ni-a, cơ quan ngôn luận của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a". Ra được mỗi một số vào tháng Mười 1902, tại Ti-phlít (vì lý do giữ bí mật, trên báo ghi là xuất bản tại Giơ-ne-vơ). Tờ báo này do X.G. Sau-mi-an sáng lập; B.M. Knu-ni-an-txơ có tham gia vào việc tổ chức xuất bản tờ báo này. — 321.

- 223 V.I. Lê-nin không viết bài chống lại A. Ru-đin. Cuốn sách nhỏ của Lê-nin "Chủ nghĩa phiêu lưu cách mạng" được xuất bản thành sách lẻ (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.465 - 492), nhưng không có phần phụ trương gồm những bài khác của Người chống lại bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.6, tr.460 - 464). — 322.
- 224 Ngày 2 tháng Giêng 1703, ở nước Nga bắt đầu xuất bản đều đặn tờ báo đầu tiên của nước Nga với tên gọi "Tin tức về những hoạt động quân sự và những hoạt động khác cần biết và cần ghi nhớ, xảy ra ở quốc gia Mát-xcơ-va và ở các nước láng giềng khác". Nhân dịp kỷ niệm 200 năm, kể từ ngày xuất bản tờ báo đầu tiên của Nga, Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã cho xuất bản tờ truyền đơn "Hai trăm năm của báo chí nô lệ" vào ngày 3 tháng Giêng 1903. Tờ truyền đơn đã phỉ nhổ chế độ kiểm duyệt ở nước Nga và mô tả cuộc đấu tranh đòi tự do ngôn luận (bắt đầu từ Ra-đi-sép và được Ghéc-txen tiếp tục), nêu lên sự phát triển rộng rãi của báo chí cách mạng bí mật vào cuối thế kỷ XIX — đầu thế kỷ XX, đưa ra lời kêu gọi đấu tranh nhằm thủ tiêu chế độ chuyên chế. — 323.
- 225 Cùng với bức thư này, V.I. Lê-nin còn viết "Dự thảo lời kêu gọi của Ban tổ chức trong nước Nga gửi Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga, Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài và Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.115 - 116), và ngày 5 tháng Hai đã gửi dự thảo này cho Mác-tốp ở Pa-ri để thảo luận với các uỷ viên của Ban tổ chức trong nước Nga mới sang, đó là P.A. Cra-xi-cốp và V.A. Nô-xcốp (xem tập này, tr.325). — 323.
- 226 *Phân ban ở nước ngoài của Ban tổ chức* được thành lập với thành phần gồm: L.G. Đây-tơ thay mặt cho ban biên tập tờ "Tia lửa", A.I. Crê-me thay mặt cho phái Bun và N.N. Lô-khốp (Ôn-khin) thay mặt cho "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". — 326.
- 227 "*Sự nghiệp nhân dân*" — cơ quan ngôn luận của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, xuất bản ở Giơ-ne-vơ, từ năm 1902 đến năm 1904, dưới dạng văn tập (số 1 là báo). — 336.
- 228 Lê-nin chuẩn bị bài giảng tại Trường cao đẳng khoa học xã hội Nga

- ở Pa-ri về đề tài "Quan điểm mác-xít về vấn đề ruộng đất ở châu Âu và ở Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.131 - 142) và chuẩn bị thuyết trình về cương lĩnh ruộng đất của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng và những người dân chủ - xã hội. Lê-nin đã giảng và thuyết trình tại Pa-ri vào cuối tháng Hai — đầu tháng Ba 1903. — 338.
- 229 Ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt đã quyết định không chống lại bản án buộc tội các công nhân Xoóc-mô-vô và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt về vụ biểu tình ngày 1 tháng Năm 1902. — 339.
- 230 Bức thư này của Ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga không được đăng trên tờ "Tia lửa". — 340.
- 231 Tờ truyền đơn "Gửi toàn thể đồng bào ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt" của Ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được rải khắp thành phố trong hai ngày trước khi mở phiên tòa xử các công nhân vào ngày 29-31 tháng Mười 1902. — 340.
- 232 V.I. Lê-nin có ý nói tới buổi tranh luận tổ chức sau buổi thuyết trình của Người ở Pa-ri, ngày 3 - 6 tháng Ba 1903 về cương lĩnh ruộng đất của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng và những người dân chủ - xã hội Nga. Trong cuộc tranh luận, Nê-vdô-rốp (I-u.M. Xtê-clốp) là một trong số những người đã lên tiếng phản đối V.I. Lê-nin. — 344.
- 233 Đây là nói về việc V.I. Lê-nin và N.C. Crúp-xcai-a chuyển từ Luân-đôn về Giơ-ne-vơ nhân chuyển việc xuất bản tờ "Tia lửa" về đó. Việc di chuyển được tiến hành vào cuối tháng Tư 1903. — 346.
- 234 Bản tuyên bố về sự nhất trí của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan với Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga không thấy đăng trên tờ "Tia lửa". Những đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan đã tham dự Đại hội II của đảng nhưng không có quyền biểu quyết. — 348.
- 235 "Hành động" của phái Bun chống lại Ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-xláp của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được V.I. Lê-nin trình bày tỉ mỉ trong bài báo "Giai cấp vô sản Do-thái có cần phải có một "chính đảng độc lập" không" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr. 143 - 150). — 350.
- 236 "Tin tức Xanh Pê-téc-bua" — tờ báo; xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm

- 1728, kế tục tờ báo Nga đầu tiên là tờ "Tin tức", xuất bản từ năm 1703. Tờ "Tin tức Xanh Pê-téc-bua" do Viện hàn lâm khoa học xuất bản từ năm 1728 đến năm 1874, còn từ năm 1875 thì do Bộ giáo dục quốc dân xuất bản. Tờ báo được xuất bản cho đến cuối năm 1917. — 352.
- 237 Bức thư của E.M. A-lếch-xan-đrô-va được đăng trong Văn tập Lê-nin, t. VIII, tiếng Nga, tr.345-353. — 352.
- 238 P.P.S. — Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan — một đảng dân tộc chủ nghĩa, cải lương, được thành lập năm 1892. — 353.
- 239 Đây là nói tới tác phẩm của Ph. Ăng-ghen "Vấn đề nông dân ở Pháp và ở Đức" (xem C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t.22, tr.501 - 525). Một phần tác phẩm của Ăng-ghen được V.I. Lê-nin dịch ra tiếng Nga vào tháng Hai 1903, nhân khi người chuẩn bị những bài giảng về vấn đề ruộng đất (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.540). Tác phẩm của Ăng-ghen lần đầu tiên được xuất bản thành sách lẻ bằng tiếng Nga vào năm 1904 tại Giơ-ne-vơ, do G.V. Plê-kha-nốp biên tập và viết lời tựa. — 358.
- 240 Có ý nói tới bản báo cáo "Sự chia rẽ và phong trào giáo phái ở Nga" do V.Đ. Bôn-tơ-ơ - Bru-ê-vích viết để gửi cho Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo đề nghị của V.I. Lê-nin và G.V. Plê-kha-nốp. Sau này, bản báo cáo đó được đăng trong tờ báo khổ nhỏ dân chủ - xã hội dành cho các giáo phái, tờ "Rạng đông", số 6 - 7 năm 1904. V.I. Lê-nin đã viết Dự thảo nghị quyết về việc xuất bản cơ quan ngôn luận cho các giáo phái (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.377). — 359.
- 241 V.I. Lê-nin trả lời bức thư của A.M. Can-mư-cô-va, đề ngày 31 tháng Tám 1903 (xem Văn tập Lê-nin, t. VI, tiếng Nga, tr.201 - 202). — 359.
- 242 V.I. Lê-nin dùng từ "Ca-li-phoóc-ni-a" có lẽ để chỉ những nguồn tiền thường xuyên gửi cho tờ "Tia lửa", chưa xác minh được những nguồn tiền này. — 363.
- 243 Đây là nói tới việc chỉ định hai đại diện của Ban chấp hành trung ương vào Hội đồng đảng, theo điều lệ được thông qua tại Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — 365.
- 244 Đạo luật về các đại biểu của nhà máy được ban hành ngày 10 tháng

- Sáu 1903. V.I. Lê-nin phân tích một cách tỉ mỉ đạo luật này trong bài "Thời đại cải cách" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.380 - 389).
- Số hiệu của bản nghị quyết "Về các đại biểu của nhà máy" được đánh theo các biên bản viết tay của Đại hội II. Văn bản nghị quyết, xem "Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tháng Bảy - tháng Tám 1903. Tập biên bản". Tiếng Nga, Mát-xcơ-va, 1959, tr.433. — 373.
- 245 "*Bản tuyên ngôn của tờ 'Ý chí công nhân'*" — bản tuyên bố của Hội liên hiệp dân chủ - xã hội Ô-đét-xa "Ý chí công nhân" (1902 - 1903) về việc thừa nhận những quan điểm và sách lược của báo "Tia lửa", về việc sáp nhập với Ban chấp hành Ô-đét-xa của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, và về việc giải tán Hội liên hiệp nhân việc đó. Bản tuyên ngôn đã đăng trên tờ "Tia lửa", số 50, ngày 15 tháng Mười 1903. — 374.
- 246 Đây là nói về cuộc họp của tất cả các uỷ viên ban biên tập cũ của tờ "Tia lửa" ("nhóm 6 người"), với sự tham gia của uỷ viên Ban chấp hành trung ương Ph.V. Len-gnich, bàn về vấn đề thoả thuận. Ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương (V.I. Lê-nin và G.V. Plê-kha-nốp) nhiều lần có ý định lôi cuốn I-u.Ô. Mác-tốp vào ban biên tập, và lôi cuốn những biên tập viên cũ còn lại và các cộng tác viên của tờ "Tia lửa" thuộc phái thiểu số — vào cộng tác với tờ báo, nhưng ý định đó không thành, vì những người men-sê-vích đòi bổ sung vào ban biên tập tất cả bốn biên tập viên cũ. Lê-nin thấy rất rõ "sự phi lý" của yêu cầu đó; Người quyết định chấm dứt mọi mưu toan đàm phán. Nhưng ngày 4 tháng Mười 1903, Plê-kha-nốp lại thử đàm phán một lần nữa. Ông đề nghị bổ sung hai người, nhưng đề nghị đó cũng bị bác bỏ. Chi tiết về cuộc họp ngày 4 tháng Mười và về việc trao đổi thư từ tiếp sau đó, xem V.I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr.405 - 416. — 375.
- 247 Bức thư này còn được gửi cho P.B. Ác-xen-rốt, V.I. Da-xu-lích, A.N. Pô-tơ-rê-xốp (Xta-rô-ve) và L.Đ. Tơ-rốt-xki. Trong đó không có hai đoạn sau đây có trong thư gửi I-u.Ô. Mác-tốp: "Hơn nữa, ngay cả việc xuất bản lần thứ hai cuốn sách nhỏ của đồng chí "Cờ đỏ"... phần cuối của bản thảo" và "Cuối cùng, vì lợi ích của công việc, chúng tôi một lần nữa xin báo cho đồng chí biết... trong một cơ quan tối cao của Đảng" (tập này, tr.377).

Ngoài phong bì V.I. Lê-nin ghi như sau: "Rất quan trọng.

- Bản sao bức thư của tôi và Plê-kha-nốp gửi Mác-tốp và phe cánh, ngày 6.X.03 và thư trả lời của Mác-tốp". — 377.
- 248 Đây là nói về bản thông báo của Ban chấp hành trung ương về Đại hội II của Đảng (xem "Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tháng Bảy - tháng Tám 1903. Tập biên bản". Tiếng Nga, Mát-xcơ-va, 1959). Bản dự thảo thông báo được gửi về Nga trước đó ít lâu. — 380.
- 249 Có ý nói tới "*cuộc xung đột cá nhân*" giữa V.I. Lê-nin và I-u.Ô. Mác-tốp tại Đại hội II của Đảng; cuộc xung đột này xảy ra như sau: Mác-tốp kết tội Lê-nin rằng Lê-nin trong bản báo cáo đọc tại đại hội của Đảng minh hình như đã gọi Mác-tốp là kẻ mưu mô và dối trá trong vấn đề về phương thức tổ chức ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương tại Đại hội II của đảng, và thách Lê-nin ra toà án trọng tài. Lê-nin lên tiếng phản đối phương pháp đấu tranh như vậy, chấp nhận lời thách thức của Mác-tốp, và đến lượt mình, Lê-nin cũng thách thức Mác-tốp ra toà án trọng tài về vấn đề đó. Cuộc xung đột được giải quyết nhờ sự trung gian của G.M. Cờ-gi-gia-nốp-xki trong thời gian ông ở nước ngoài vào nửa cuối tháng Mười một 1903, bằng cách trao đổi thư từ giữa Lê-nin và Mác-tốp. Lê-nin muốn đăng những bức thư ấy trong phần phụ lục của tập biên bản đại hội của Đảng (xem thư gửi Ph.I. Đan ngày 2.XII.03), nhưng ban biên tập không chấp nhận. Việc "giải quyết cuộc xung đột cá nhân" giữa Lê-nin và Mác-tốp chỉ được xác nhận qua chú thích ở cuối trang như sau của ban biên tập, vào chỗ tương ứng của tập biên bản: "Vấn đề toà án trọng tài đã được loại trừ bằng việc giải thích cho nhau rõ giữa hai đồng chí Lê-nin và Mác-tốp, việc giải thích này được tiến hành sau đại hội của Đảng" ("*Tập biên bản Đại hội II thường kỳ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài*", tr.66). Những thư từ trao đổi của Lê-nin và Mác-tốp sau này được in trong "*Bình luận về tập biên bản của Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài*", Giơ-ne-vơ, 1904. — 404.
- 250 Đây là nói tới "*Thư gửi ban biên tập báo 'Tia lửa'*" của V.I. Lê-nin (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.104-109) nhân việc phân đầu bài báo "Giai cấp tư sản có xu hướng dân túy và phái dân túy hoang mang" (xem như trên, tr. 85 - 95) đã được xếp chữ cho số 53 tờ "Tia lửa", nhưng lại chuyển sang số 54. Trong phần hai của tác phẩm này Lê-nin định phân tích bài báo của P. Nô-vô-bran-txép "Những vấn đề cơ bản trong cương

- lĩnh cách mạng Nga". Không thấy phần tiếp bài báo của V.I. Lê-nin. Những tài liệu chuẩn bị cho bài báo, xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.549 - 557. — 406.
- 251 "*Lời hứa nghị*" — báo tạp chí có minh họa, ra hàng tuần do công tước V.P. Mê-séc-xki sáng lập và biên tập; xuất bản ở Pê-téc-bua từ năm 1903 đến tháng Hai 1917. — 406.
- 252 Đây là nói về những cuộc đàm phán của Ban chấp hành trung ương với bọn men-sê-vích về tình hình trong đảng sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — 409.
- 253 "*Tin tức Mát-xcơ-va*" — tờ báo do Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va xuất bản từ năm 1756, lúc đầu là tờ báo khổ nhỏ. Từ năm 1863 tờ báo này rơi vào tay M.N. Cát-cốp và trở thành cơ quan ngôn luận của phái quân chủ - dân tộc chủ nghĩa, thể hiện những quan điểm của các tầng lớp địa chủ và thân tu phản động nhất. Từ năm 1905 báo này là một trong những cơ quan ngôn luận chính của phái Trăm đen. Báo này được xuất bản cho đến Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại. — 409.
- 254 Đây là nói tới tối hậu thư của Ban chấp hành trung ương gửi cho phái men-sê-vích, ngày 25 tháng Mười một 1903. Các mục chủ yếu của tối hậu thư đã được Lê-nin trình bày trong bức thư của Người gửi Ban chấp hành trung ương đề ngày 4 tháng Mười một 1903 (xem tập này, tr.389). Phái men-sê-vích được G.V. Plê-kha-nốp giúp đỡ nhiều, ngay sau khi nhận được tối hậu thư đó một ngày đã bổ sung vào ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương tất cả các biên tập viên cũ, đã bác bỏ tối hậu thư của Ban chấp hành trung ương và đi vào con đường công khai đấu tranh chống lại đa số của đảng.
- V.I. Lê-nin đã đánh giá tối hậu thư của Ban chấp hành trung ương trong cuốn sách "Một bước tiến, hai bước lùi" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.215 - 502). — 409.
- 255 Bức thư của N.E. Vi-lô-nốp được Lê-nin đăng tóm tắt trong lời bạt của Người viết cho cuốn sách nhỏ "Thư gửi người đồng chí về những nhiệm vụ tổ chức của chúng ta" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.7, tr.34 - 37). — 410.
- 256 *Uỷ ban thực hiện của Ban chấp hành trung ương* được thành lập vào nửa cuối tháng Mười 1903 với số lượng là ba uỷ viên Ban chấp

- hành trung ương — G.M. Cơ-ri-gia-nốp-xki, L.B. Cra-xin và Ph. V. Gu-xa-rốp. — 414.
- 257 Đây là nói về việc công bố các tài liệu về những cuộc đàm phán của Ban chấp hành trung ương với phái đối lập men-sê-vích ở nước ngoài (Giơ-ne-vơ). — 416.
- 258 Đây là nói về tờ báo dân chủ - xã hội khổ nhỏ dành cho các giáo phái — "Rạng đông", do V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích xuất bản ở Giơ-ne-vơ, trên cơ sở nghị quyết Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — 418.
- 259 Sau khi G.M. Cơ-ri-gia-nốp-xki từ nước ngoài trở về và trên cơ sở thông báo của ông về kết quả đàm phán với phái men-sê-vích, Ban chấp hành trung ương đã gửi cho các ban chấp hành một bức thư, trong đó đã làm dịu cuộc đấu tranh gay gắt trong đảng và tuyên truyền đường lối điều hoà với phái men-sê-vích. — 419.
- 260 Đây là nói tới bản nghị quyết do ban biên tập báo "Tia lửa" mới của phái men-sê-vích thông qua nhân dịp đăng bức thư của Lê-nin "Vì sao tôi rút khỏi ban biên tập báo "Tia lửa"?" thành một tờ riêng. — 420.
- 261 Về bức thư của X.I. Gu-xép (Lê-bê-đép) gửi từ Pa-ri cho V.I. Lê-nin, trong đó thông báo tỉ mỉ về bản thuyết trình của I-u.Ô. Mác-tốp, xem Văn tập Lê-nin, t. X. tiếng Nga, tr.105 - 110. — 423.
- 262 Bức thư này là phần tái bút cho bức thư đề ngày 30 tháng Chạp 1903 (xem tập này, tr. 422 - 424), và cùng với bức thư đó được gửi đi ngày 5 tháng Giêng 1904. — 425.
- 263 Đây là nói về việc công bố những tài liệu về những cuộc đàm phán của Ban chấp hành trung ương với phái đối lập men-sê-vích (Giơ-ne-vơ). — 429.
- 264 Do có sự phân liệt tại Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga nên phái men-sê-vích buộc phải thay đổi địa chỉ nhận những tài liệu bí mật gửi từ nước Nga sang để cho những tài liệu đó không rơi vào tay bọn men-sê-vích. Với mục đích đó, V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích và các bạn bè cùng chính kiến với mình đang sống ở các thành phố khác nhau tại Thụy-sĩ, đã thoả thuận với nhau rằng những tài liệu từ nước Nga gửi sang sẽ được gửi theo địa chỉ của những người bạn này. — 438.
- 265 *Hiệp nghị với Ni-lơ* — đây là hiệp nghị giữa V.I. Lê-nin và

V.A. Nô-xcốp là người hồi đó đi ra nước ngoài với tư cách là đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương và là uỷ viên thứ hai của Hội đồng, nhân danh Ban chấp hành trung ương đến thay Ph.V. Len-gních là người đã trở về nước Nga, — hiệp nghị này nói về việc nhân danh Ban chấp hành trung ương hoạt động phối hợp và nhất trí với Lê-nin ở nước ngoài. "Hiệp nghị" được ký kết ngày 26 tháng Năm với sự có mặt và tham dự của M.M. Ết-xen, uỷ viên thứ ba của Ban chấp hành trung ương, hồi đó cũng ở nước ngoài (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr. 508 - 510). — 446.

- 266 Trong mục "Tin vắn về cuộc đấu tranh cách mạng", báo "Tia lửa" (số 62 ra ngày 15 tháng Ba) đã thông báo về vụ bắt bớ ở Ni-cô-lai-ép như sau: "Đêm ngày mồng 8 rạng ngày mồng 9 tháng Ba nhà in đã bị chiếm giữ, trong đó có 4 người. Ngoài ra... nhiều người khác cũng bị bắt giữ". Thực chất của cuộc xung đột tại Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép đã được V.I. Lê-nin trình bày khi thảo luận vấn đề đó trong Hội đồng đảng tại phiên họp ngày 18 tháng Sáu 1904 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr. 527 - 528).

Hiện chưa xác định được tên họ của những người được nhắc tới trong thư và được viết tắt bằng chữ cái ở đầu; cũng chưa có tài liệu gì về nhóm các cán bộ tuyên truyền được nhắc tới ở cuối thư. — 449.

- 267 Chưa xác định được là nói tới ai. Sự việc xảy ra với người theo phái Bun như sau: Ban chấp hành bôn-sê-vích Iéc-cút-xcơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã từ chối không giúp đỡ một người của phái Bun chạy trốn khỏi Xi-bi-ri. Sở dĩ có sự từ chối này là vì nhiều uỷ viên Ban chấp hành Iéc-cút-xcơ bị bắt và không thể giúp đỡ tất cả những người trốn khỏi nơi bị đi đày. Về vấn đề này người theo phái Bun đã được báo trước khi chạy trốn.

Ph.I. Đan thay mặt phân ban ở Pa-ri của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài đề nghị Ban chấp hành trung ương điều tra vụ này. Đây là thư trả lời của V.I. Lê-nin về sự chất vấn của Đan. — 453.

- 268 Khi V.I. Lê-nin rời khỏi Giơ-ne-vơ vào mùa hè năm 1904 (tháng Bảy — tháng Tám V.I. Lê-nin và N.C. Crúp-xcai-a ở vùng núi Thụy-sĩ) và cùng lúc đó một uỷ viên ban ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương là V.A. Nô-xcốp trở về Nga thì toàn bộ công việc thực tiễn thường ngày của ban ở nước ngoài của Ban chấp

hành trung ương được giao cho ban lãnh đạo các phái viên ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương gồm V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích, M.N. Li-a-đốp và P.N. Lê-pê-sin-xki; V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích phụ trách công tác phát hành ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, M.N. Li-a-đốp làm thủ quỹ ở nước ngoài và P.N. Lê-pê-sin-xki là phó đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương trong việc liên hệ với ban biên tập báo "Tia lửa". Các phái viên ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương thường xuyên liên hệ với Lê-nin về tất cả những vấn đề quan trọng nhất và chuyển cho Người những tài liệu gửi từ Nga sang. — 454.

- 269 Đây là nói về một văn bản uỷ nhiệm chính thức của các đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương (V.I. Lê-nin và V.A. Nô-xcốp) cho ban lãnh đạo các phái viên ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương ở Giơ-ne-vơ về việc chỉ đạo tất cả mọi công việc của ban ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương trong thời gian các uỷ viên Ban chấp hành trung ương vắng mặt. Vì các phái viên ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương không có giấy uỷ nhiệm chính thức như vậy nên ban biên tập báo "Tia lửa" đã từ chối không quan hệ với họ với tính cách là những phó đại diện toàn quyền của các uỷ viên ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương. V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích trong thư của mình đã báo cho Lê-nin biết về cuộc xung đột mới đó. — 454.
- 270 Đây là nói về tú sách của đảng ở Giơ-ne-vơ, tú sách này được thành lập bên cạnh ban ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương và tồn tại nhờ những khoản tiền riêng (đảng phí và tiền quyên góp đặc biệt). 300 phrăng mà Lê-nin nhắc tới là số tiền tú sách vay ở quỹ của đảng và được hoàn lại ngay sau đó. — 455.
- 271 Đây là nói về bức thư ngỏ của 37 người bôn-sê-vích (nhóm Giơ-ne-vơ) gửi G.V. Plê-kha-nốp nhân có thư trả lời của ông ta cho bức thư ngỏ của M.N. Li-a-đốp. Li-a-đốp gửi cho G.V. Plê-kha-nốp bức thư ngỏ ngày 1 tháng Sáu 1904 đăng trên số 67 báo "Tia lửa" nhân bài báo của Plê-kha-nốp đăng trên tờ "Tia lửa" số 66 (15 tháng Năm 1904) nhan đề "Giờ đây không thể im lặng được!". Plê-kha-nốp kịch liệt phê bình hoạt động của các đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương và đề nghị các uỷ viên Ban chấp hành trung ương đoạn tuyệt với V.I. Lê-nin và cuốn sách nhỏ "Một bước tiến, hai bước lùi?" của Người. Li-a-đốp yêu cầu Plê-kha-nốp công khai thông báo những sự kiện và tài liệu có thể xác nhận được nhận định của Plê-kha-nốp về hoạt động của các đại diện ở nước ngoài

- của Ban chấp hành trung ương, cũng như về những cơ sở thực tế của yêu cầu đề ra với các uỷ viên Ban chấp hành trung ương là đoạn tuyệt với Lê-nin. Cũng trong số báo "Tia lửa" đó, Plê-kha-nốp đã trả lời Li-a-đốp một cách thật thô lỗ. Plê-kha-nốp không trả lời về thực chất yêu cầu của Li-a-đốp về những lời buộc tội Lê-nin và Ban chấp hành trung ương. Trả lời của Plê-kha-nốp đã khiến cho một nhóm bôn-sê-vích ở nước ngoài (gồm 37 người) gửi cho ông ta một bức thư ngỏ mới. Bức thư của những người bôn-sê-vích đã vạch ra rằng Plê-kha-nốp đã lảng tránh không đưa ra các tài liệu và sự kiện để xác nhận những lời buộc tội mà ông ta đưa ra để chống lại Ban chấp hành trung ương và các đại diện ở nước ngoài của nó; bức thư đó cũng phản đối hành vi của Plê-kha-nốp trong trường hợp này và nói chung trong thái độ đối với đa số tại Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — 455.
- 272 Có ý nói tới nghị quyết của Hội đồng đảng ngày 13 tháng Sáu 1904 về quyền đại diện tại Đại hội Am-xtéc-đam sắp tới của Quốc tế II. Lời phát biểu của V.I. Lê-nin tại phiên họp của Hội đồng về vấn đề này, xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.8, tr.522. — 456.
- 273 Phần lớn những nghị quyết của các ban chấp hành ấy tán thành việc triệu tập Đại hội III của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được in vào năm 1904 trong cuốn sách của N. Sa-khốp "Đấu tranh cho đại hội" (xem cả "Đại hội III của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tập văn kiện và tài liệu", tiếng Nga, Mát-xcơ-va, 1955, tr. 41 - 244). — 458.
- 274 Đây là nói về việc V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích bán ra theo lối trả bằng tiền mặt 30 cuốn tạp chí "Bình minh" của ban phát hành thuộc Ban chấp hành trung ương cho ban biên tập báo "Tia lửa" theo yêu cầu của ban biên tập này; M.N. Li-a-đốp phản đối việc này. — 459.
- 275 Chưa tìm hiểu rõ được ý nghĩa chính xác của các từ "con tàu phóng ngư lôi đang công kích". Theo văn cảnh, có lẽ các từ này có liên quan tới M.N. Li-a-đốp. — 460.
- 276 Sách báo của những người bôn-sê-vích được nhắc tới ở đây và các văn kiện sau đây: 1) cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca (M.X. Ôn-min-xki) và Ri-a-đô-vôi (A. Bô-gđa-nốp) "Những sự hiểu lầm của chúng ta", 2) bản tuyên bố của V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích về việc xuất bản sách báo dân chủ - xã hội của phái bôn-sê-vích kèm theo bức thư của Glê-bốp (V.A. Nô-xcốp) nói về việc cự tuyệt

không in thông cáo đó trong nhà in của Đảng, 3) cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca "Đả đảo chủ nghĩa Bô-na-pác-tơ!" (bản tuyên bố của Bôn-tơ - Bru-ê-vích đã được in ở tờ cuối cùng của cuốn sách nhỏ "Những sự hiểu lầm của chúng ta", xuất bản ở Giơ-ne-vơ năm 1904). — 460.

- 277 *Tình hình* mà V.I. Lê-nin nói với "I-li-a" (I.X. Vi-len-xki), người phụ trách nhà in của đảng, là sự xung đột giữa Lê-nin với đa số có xu hướng điều hoà trong Ban chấp hành trung ương về vấn đề quản lý nhà in của đảng ở Giơ-ne-vơ. — 460.
- 278 Có ý nói tới bức thư của V.I. Lê-nin gửi năm uỷ viên Ban chấp hành trung ương ở Nga với lời phản kháng có căn cứ chống lại bản "Tuyên bố tháng Bảy" của Ban chấp hành trung ương (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.27 - 29).

"*Tuyên bố tháng Bảy*" của Ban chấp hành trung ương theo phái điều hoà gồm L.B. Cra-xin, V.A. Nô-xcốp và L.E. Gan-pê-rin, thông qua hồi tháng Bảy 1904. Bản nghị quyết này gồm có 26 mục, trong số đó 9 mục được đăng trong tờ "Tia lửa" số 72, ngày 25 tháng Tám 1904 với nhan đề "Tuyên bố của Ban chấp hành trung ương". Bản nghị quyết được thông qua, nhưng không thông báo cho hai uỷ viên Ban chấp hành trung ương là V.I. Lê-nin, hồi ấy sống ở Thụy-sĩ, và R.X. Dem-li-a-tơ-ca. Do đó hai người không thể bảo vệ được lập trường của phái đa số trong đảng tại Ban chấp hành trung ương. Trong bản nghị quyết đó, phái điều hoà chấp nhận thành phần ban biên tập báo "Tia lửa" của bọn men-sê-vích do G.V. Plê-kha-nốp bổ sung, và đã bổ sung vào Ban chấp hành trung ương ba người thuộc phái điều hoà là A.I. Li-u-bi-mốp, L.I-a. Các-pốp và I.Ph. Đu-brô-vin-xki. Phái điều hoà phản đối việc triệu tập Đại hội III của đảng và đã giải tán Cục miền Nam của Ban chấp hành trung ương, Cục miền Nam đã cố động cho việc triệu tập đại hội. Họ còn tước mất của V.I. Lê-nin quyền đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đảng và cấm đăng những tác phẩm của Lê-nin, nếu không được phép của ban lãnh đạo Ban chấp hành trung ương.

Việc thông qua "Tuyên bố tháng Bảy" có nghĩa là các uỷ viên Ban chấp hành trung ương theo phái điều hoà phản bội hoàn toàn những nghị quyết của Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, và có nghĩa là họ công khai chuyển sang phái men-sê-vích.

Các ban chấp hành của đảng ở các địa phương — Pê-téc-bua,

- Mát-xơ-va, Ri-ga, Ba-cu, Ti-phlít, I-mê-rê-ti-a - Min-gre-li-a, Ni-cô-lai-ép, Ô-đét-xa, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp — đã ủng hộ V.I. Lê-nin và kiên quyết lên án bản "Tuyên bố tháng Bảy" (xem tập này, tr. 472 - 474). — 460.
- 279 Đây là nói về nhà in hợp tác Nga ở Giơ-ne-vơ mà V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích đã kịp thời ký hợp đồng để xuất bản sách báo của phái bôn-sê-vích, sau khi V.I. Lê-nin và nhóm trước tác ở nước ngoài đã thật sự đoạn tuyệt với Ban chấp hành trung ương theo phái điều hoà. — 460.
- 280 Đây là nói về cuộc lật đổ do ba uỷ viên trung ương theo phái điều hoà (V.A. Nô-xcốp, L.B. Cra-xin, L.E. Gan-pê-rin) tiến hành trong Ban chấp hành trung ương tại phiên họp "tháng Bảy" (xem chú thích 278). — 460.
- 281 V.A. Nô-xcốp báo cho V.I. Lê-nin biết nghị quyết của Ban chấp hành trung ương về việc bổ sung vào Ban chấp hành trung ương ba uỷ viên mới — L.I-a. Các-pốp, A.I. Li-u-bi-mốp, I.Ph. Đu-brô-vin-xki, và đề nghị Lê-nin trong vòng một tuần lễ phải cho biết ý kiến là tán thành hoặc phản đối các uỷ viên được đề cử nói trên. — 463.
- 282 V.I. Lê-nin có nói tới vấn đề bản "Tuyên bố tháng Bảy" của Ban chấp hành trung ương và về sự phản bội của các uỷ viên Ban chấp hành trung ương theo phái điều hoà đối với những nghị quyết của Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — 465.
- 283 Đây là nói về việc trao đổi lại cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca (M.X. Ô-n-min-xki) và Ri-a-đô-vôi (A. Bô-gđa-nốp) "Những sự hiềm lằm của chúng ta", cho nhà in của đảng để in.
Trong bức thư gửi V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích, đề ngày 12 tháng Chín 1904, V.A. Nô-xcốp đã báo là sẽ trao lại cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca (xem Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, tr.167). — 468.
- 284 V.I. Lê-nin không dự Đại hội Am-xtéc-đam và đã uỷ quyền cho M.N. Li-a-đốp và P.A. Cra-xi-cốp là hai thành viên của đoàn đại biểu Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại đại hội. — 470.
- 285 Theo đề nghị của V.A. Nô-xcốp, V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích định nộp đơn cho Ban chấp hành trung ương xin phép thành lập "Nhà xuất bản của V. Bôn-tơ - Bru-ê-vích và N. Lê-nin chuyên xuất bản các sách báo dân chủ - xã hội của đảng" (xem chú thích 293). — 471.

- 286 Bức thư của V.I. Lê-nin gửi V.Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích được viết trên chỗ trống của bức thư của V.A. Nô-xcốp đề ngày 12 tháng Chín 1904, bức thư này do Bôn-tơ - Bru-ê-vích chuyển cho Lê-nin (xem Văn tập Lê-nin, t.XV, tiếng Nga, tr. 167 - 168). — 471.
- 287 *Cục miền Nam của Ban chấp hành trung ương* được thành lập vào tháng Hai 1904 với sự giúp đỡ hết sức tích cực của V.I. Lê-nin. Thành phần của Cục miền Nam có V.V. Vô-rốp-xki, I.Kh. La-lai-an-tơ và những người khác. Địa điểm thường trú của Cục miền Nam là Ô-đét-xa. Ngay từ ngày đầu mới thành lập, Cục miền Nam đã kiên quyết đứng trên lập trường của phái bôn-sê-vích, duy trì mối liên hệ trực tiếp với Lê-nin. Cho tới lúc xuất hiện cái gọi là "Tuyên bố tháng Bảy" (xem chú thích 278), Cục miền Nam đã tiến hành nhiều hoạt động nhằm giải thích cho các ban chấp hành Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thấy rõ những nguyên nhân thực sự gây nên những sự bất đồng ý kiến trong nội bộ đảng sau Đại hội II, đã thống nhất được ba ban chấp hành lớn nhất — các Ban chấp hành Ô-đét-xa, Ni-cô-lai-ép và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, đã tiến hành cuộc đấu tranh để chống lại bọn men-sê-vích và phái điều hoà, tán thành triệu tập ngay lập tức Đại hội III của đảng, bất chấp ý muốn của các cơ quan trung ương — Ban chấp hành trung ương, Cơ quan ngôn luận trung ương và Hội đồng đảng.
Cục miền Nam của Ban chấp hành trung ương tồn tại đến giữa tháng Tám 1904 và bị giải tán vì bản "Tuyên bố tháng Bảy" được thông qua một cách phi pháp của Ban chấp hành trung ương. Cục miền Nam được khôi phục lại vào mùa thu năm 1904 tại hội nghị bôn-sê-vích lần đầu tiên ở miền Nam của các ban chấp hành Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Cục miền Nam cùng với các Cục miền Bắc và Cáp-ca-dơ là hạt nhân của Thường vụ toàn Nga của các ban chấp hành phái đa số, Thường vụ này được thành lập vào tháng Chạp 1904. — 475.
- 288 Đây là nói về việc giải thể ban công tác thuộc Ban chấp hành trung ương với thành phần cũ cùng với các phái viên ở nước ngoài của nó do việc chuyển giao tất cả mọi công việc cho V.A. Nô-xcốp phụ trách. — 477.
- 289 V.I. Lê-nin có ý nói tới bức thư của Ph. V. Len-gnich viết ngày 22 tháng Tám 1904 tại nhà tù Ta-gan-ca ở Mát-xơ-va (xem Văn tập Lê-nin, t.XV, tiếng Nga, tr.159 -162). — 479.
- 290 Từ tháng Chín đến tháng Chạp 1904 đã có ba cuộc hội nghị của

các ban chấp hành bôn-sê-vích ở các địa phương: hội nghị miền Nam, hội nghị Cáp-ca-dơ và hội nghị miền Bắc. 1) Hội nghị tỉnh miền Nam (gồm 3 ban chấp hành: Ô-đét-xa, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và Ni-cô-lai-ép) họp vào tháng Chín 1904. Hội nghị này đã ủng hộ việc triệu tập Đại hội III của đảng và đề nghị thành lập Ban tổ chức phụ trách triệu tập đại hội mà thành phần gồm R.X. Dem-li-a-tso-ca, M.N. Li-a-đốp và A. Bô-gđa-nốp. Hội nghị giao cho V.I. Lê-nin thành lập ra toàn bộ Ban tổ chức.

2) Hội nghị tỉnh của Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ (gồm 4 ban chấp hành: Ba-cu, Ba-tum, Ti-phlít và I-mê-rê-ti-a - Min-gre-li-a) họp vào tháng Mười một 1904 tại Ti-phlít. Hội nghị này ủng hộ việc triệu tập ngay lập tức Đại hội III của đảng và đã bầu ra một ban để chuẩn bị đại hội.

3) Hội nghị tỉnh miền Bắc (gồm 6 ban chấp hành: Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Tve, Ri-ga, miền Bắc và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt) họp vào tháng Chạp 1904. Hội nghị đã tỏ rõ là không tín nhiệm các cơ quan trung ương của đảng bị bọn men-sê-vích chiếm đoạt; hội nghị cũng đã kiên quyết ủng hộ việc triệu tập Đại hội III của đảng và đã thành lập một ban đặc biệt để tổ chức đại hội. — 481.

- 291 Có ý nói tới hội nghị được tổ chức theo sáng kiến của V.I. Lê-nin vào nửa đầu tháng Tám 1904 tại vùng ngoại ô Giơ-ne-vơ (Thụy-sĩ). Tham gia hội nghị có 19 đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga: V.I. Lê-nin, N.C. Crúp-xcai-a, M.X. Ô-n-min-xki, M.N. Li-a-đốp, P.N. Lê-pê-sin-xki và những người khác. Hội nghị đã thông qua phương án đầu tiên của lời kêu gọi "Gửi toàn đảng" do V.I. Lê-nin viết (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.1 - 15). Ngay sau đó có thêm ba đảng viên bôn-sê-vích nữa tán thành nghị quyết của hội nghị này và lời kêu gọi "Gửi toàn đảng" đã được công bố nhân danh 22 đảng viên bôn-sê-vích (như trên, tr. 16 - 26).

Lời kêu gọi: "Gửi toàn đảng" được thông qua đã trở thành cương lĩnh đấu tranh của phái bôn-sê-vích nhằm triệu tập Đại hội III của Đảng. — 481.

- 292 Trong bản thảo, một người nào đó chưa quen biết đã viết như sau: "Gửi đi: 1) Mát-xcơ-va, 2) Ô-đét-xa, 3) Xa-ra-tốp, 4) Pê-téc-bua, 5) Ri-ga, 6) Ba-cu cho tất cả các ban chấp hành vùng Cáp-ca-dơ". — 482.
- 293 *Nhà xuất bản của V. Bôn-tơ - Bru-ê-vích và N. Lê-nin chuyên xuất bản các sách báo dân chủ - xã hội của đảng* do những người

bôn-sê-vích thành lập vào cuối mùa hè năm 1904, sau khi ban biên tập men-sê-vích của báo "Tia lửa" không nhận đăng những bản tuyên bố của các tổ chức và các đảng viên lên tiếng bảo vệ các nghị quyết của Đại hội II và yêu cầu triệu tập Đại hội III của đảng.

Trong thông báo về nhà xuất bản, Bôn-tơ - Bru-ê-vích đã viết: "Với việc thành lập nhà xuất bản các sách báo dân chủ - xã hội của đảng, đặc biệt là những tài liệu bảo vệ lập trường nguyên tắc của phái đa số trong Đại hội II của đảng, tôi đề nghị tất cả những người có cảm tình hãy ủng hộ về mặt vật chất và tài liệu, công trình này". Thông báo đó lần đầu tiên được in trên bìa cuốn sách nhỏ của Ga-léc-ca và Ri-a-đô-vôi "Những sự hiểu lầm của chúng ta", và sau đó được in lại trên bìa từng cuốn sách nhỏ tiếp sau của nhà xuất bản. — 482.

- 294 Những nghị quyết của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được đăng trong phụ trương tờ "Tia lửa" số 73 và 74. Nghị quyết đầu tiên trong số những nghị quyết ấy nói về vấn đề thủ tục triệu tập Đại hội III, có đề cập tới việc áp dụng nhiều biện pháp nhằm gây khó khăn cho việc tuyên truyền cho đại hội và nhằm không cho triệu tập đại hội vào thời gian gần nhất. — 482.
- 295 Đây là nói về cuốn sách nhỏ "Gửi toàn đảng", trong đó in lời kêu gọi cũng mang nhan đề như vậy, do V.I. Lê-nin viết (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 16-26), và về cuốn sách nhỏ của N. Sa-khốp "Đấu tranh cho đại hội", mà V.I. Lê-nin đã viết lời tựa cho cuốn sách này (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.46 - 47). — 491.
- 296 *Vấn đề đại diện tại Đại hội Am-xtéc-đam* như sau: trong nghị quyết tháng Chín của mình, Hội đồng đảng đã buộc tội V.I. Lê-nin, M.N. Li-a-đốp và P.A. Cra-xi-cốp là vi phạm kỷ luật của đảng, vì ba người đã trực tiếp trao đổi với Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa về vấn đề Lê-nin trao giấy uỷ nhiệm dự đại hội của mình. Ngoài ra, Hội đồng còn khẳng định rằng Lê-nin với danh nghĩa đại diện của Ban chấp hành trung ương, đã đòi cho mình có quyền làm đại diện tại đại hội "khi có mâu thuẫn với Ban chấp hành trung ương". Nhưng trên thực tế Lê-nin đã cử đại diện đi dự đại hội ngay từ đầu tháng Tám, tức là trước khi xảy ra sự xung đột giữa Lê-nin với bộ phận điều hòa trong Ban chấp hành trung ương vào nửa cuối tháng Tám. — 491.

- 297 Có ý nói tới "Báo cáo của đoàn đại biểu Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế Am-xtéc-đam (14 - 20 tháng Tám 1904)", Giơ-ne-vơ, 1904. - 491.
- 298 *Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga* được thành lập tại Đại hội I của các tổ chức dân chủ - xã hội Cáp-ca-dơ vào tháng Ba 1903 tại Ti-phlít theo sáng kiến của các ban chấp hành Ti-phlít và Ba-cu của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tham gia Đại hội có 15 đại biểu của các tổ chức dân chủ - xã hội Ti-phlít, Ba-cu, Ba-tum, Cu-ta-i-xơ và của các tổ chức dân chủ - xã hội khác ở Da-cáp-ca-dơ. Đại hội đã bầu ra cơ quan lãnh đạo của Liên minh - Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Ban chấp hành này ngay từ đầu đã đặt quan hệ chặt chẽ với V.I. Lê-nin và là chỗ dựa vững chắc của những người bôn-sê-vích trong cuộc đấu tranh chống lại bọn men-sê-vích. Tháng Chín 1904 Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ đã ủng hộ nghị quyết của hội nghị "22 đảng viên bôn-sê-vích" và mở rộng cổ động cho việc triệu tập ngay lập tức Đại hội III của đảng. Tháng Hai 1906 Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngừng hoạt động vì đã thành lập được các ban chấp hành hợp nhất của phái bôn-sê-vích và phái men-sê-vích. - 498.
- 299 Trong bản thảo Lê-nin có ghi chú: "(dẫn ra toàn bộ)", sau đó có nhiều chấm và những ký hiệu đặc biệt chỉ rõ rằng ở chỗ đó của bức thư cần phải trích văn bản nghị quyết tương ứng của hội nghị các ban chấp hành miền Nam. Văn bản nghị quyết đó không thấy trích dẫn trong bức thư; không có cả thư trả lời của "22 đảng viên bôn-sê-vích" (xem tập này, tr. 481). - 500.
- 300 Đây là nói về những bức thư của V.A. Nô-xcốp và của một người men-sê-vích là V.N. Rô-da-nốp được bỏ sung vào Ban chấp hành trung ương; ngay khi đó những bức thư này đã được I.A. Pi-át-ni-txơ-ki chuyển cho V.I. Lê-nin ở Giơ-ne-vơ. Trong cuốn sách nhỏ của mình nhan đề "Bản tuyên bố và những văn kiện về việc các cơ quan trung ương đoạn tuyệt với đảng", V.I. Lê-nin nêu ra những bức thư kể trên (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr.151 - 156). - 502.
- 301 V.I. Lê-nin nói về việc cần thiết phải thành lập tờ "Tiến lên", một tờ báo bí mật của phái bôn-sê-vích; số báo đầu tiên ra ngày 22 tháng Chạp 1904 (4 tháng Giêng 1905) tại Giơ-ne-vơ. - 506.

- 302 Có ý nói tới nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được thông qua hồi mùa thu năm 1904. Trong đó Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va đã bày tỏ sự nhất trí hoàn toàn với những quan điểm của V.I. Lê-nin, đánh giá cao sự hoạt động của Người nhằm "tổ chức ra *một đảng vô sản thực sự vững mạnh*", và hứa với Lê-nin là sẽ hết sức giúp đỡ việc tổ chức một nhà xuất bản sách báo của phái bôn-sê-vích. - 511.
- 303 Mùa hè và mùa thu năm 1904 đã xảy ra nhiều vụ bắt bớ tại tổ chức đảng ở Mát-xcơ-va. Vì vậy V.I. Lê-nin lo ngại rằng địa chỉ bí mật của Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va mà người đang có đã bị cảnh sát biết và thư có thể rơi vào tay cảnh sát. - 511.
- 304 Có lẽ V.I. Lê-nin có ý nói tới chuyến đi của Người đến Pa-ri, Xuy-ri-ích và Béc-nơ từ ngày 2 đến 8 tháng Chạp 1904 để thuyết trình về tình hình nội bộ đảng. - 513.
- 305 Đây là nói về bản tuyên bố của Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ và của đại diện Ban chấp hành trung ương ở Cáp-ca-dơ phản đối những nghị quyết của Hội đồng đảng đảng trong phụ trương báo "Tia lửa" số 73 và 74. - 514.
- 306 V.I. Lê-nin đang trên đường đi thuyết trình về tình hình nội bộ đảng - ở Pa-ri (trước ngày 5 tháng Chạp), ở Xuy-ri-ích (ngày 6 - 7 tháng Chạp) và ở Béc-nơ (ngày 8 tháng Chạp). - 516.
- 307 V.I. Lê-nin có ý định thu hút A. Bô-gđa-nốp (Ra-khmê-tốp) tham gia công tác trong cơ quan ngôn luận vừa được chuẩn bị thành lập của phái bôn-sê-vích - báo "Tiến lên". - 519.
- 308 Có ý nói tới những hành động phi pháp của uỷ viên Ban chấp hành Ba-cu Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga - đảng viên men-sê-vích, đã bỏ sung vào ban chấp hành những uỷ viên mới chọn trong số những người men-sê-vích để thay cho những người đã bị bắt. Chủ tịch Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ cùng với đại diện của Ban chấp hành trung ương, trên cơ sở điều lệ của Liên minh Cáp-ca-dơ, đã tuyên bố giải tán Ban chấp hành Ba-cu, coi đó là một ban chấp hành được thành lập không đúng. Chi tiết về vấn đề này, xem trong cuốn sách nhỏ của Oóc-lốp-xki (V.V. Vô-rốp-xki) "Hội đồng chống lại đảng", tiếng Nga, Giơ-ne-vơ, 1904, tr. 24 - 30. - 520.

- 309 Đây là nói về việc xuất bản tờ báo bí mật của phái bôn-sê-vích, tờ "Tiến lên". Tờ báo này được xuất bản ở Giơ-ne-vo, dưới sự lãnh đạo của V.I. Lê-nin từ ngày 22 tháng Chạp 1904 (4 tháng Giêng 1905) đến ngày 5 (18) tháng Năm 1905. — 527.
- 310 Có ý nói tới bức thư của ban biên tập báo "Tia lửa" men-sê-vích, xuất bản vào tháng Mười một 1904. Trong thư phái men-sê-vích đề ra nhiệm vụ chính của đảng dân chủ - xã hội là "tác động về mặt tổ chức vào phái đối lập tư sản" bằng cách đề xuất các yêu sách với chính phủ thông qua các phái tự do tư sản và các nhà hoạt động hội đồng địa phương. — 529.
- 311 Trong bài "Những điều không may của chúng ta" đăng trên báo "Tia lửa" số 78, A.N. Pô-tơ-rê-xốp (Xta-rô-ve) đã viện vào cương lĩnh của Đảng cấp tiến Pháp mà thủ lĩnh là Gi. Clê-măng-xô, để chống lại V.I. Lê-nin. — 529.
- 312 Có ý nói tới nghị quyết của hội nghị tỉnh của Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ, họp vào tháng Mười một 1904 tại Ti-phlít. Xuất phát từ những quyết định được thông qua trước đó của các ban chấp hành Cáp-ca-dơ về sự ủng hộ bản nghị quyết của "22 đảng viên bôn-sê-vích" và về việc triệu tập đại hội bất thường của đảng, hội nghị đã thông qua nghị quyết về việc tổ chức tuyên truyền rộng rãi và đấu tranh cho Đại hội III, và với mục đích đó đã bầu ra một ban thường vụ đặc biệt và giao cho ban này nhiệm vụ liên hệ với nhóm "22 đảng viên bôn-sê-vích". Trong phần viết thêm vào bức thư này, Lê-nin làm sáng tỏ những hình thức quan hệ qua lại về mặt tổ chức giữa Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số và thường vụ do hội nghị các ban chấp hành Cáp-ca-dơ lập ra, và Người yêu cầu cử đại biểu tới. — 530.
- 313 "*Đấu tranh của giai cấp vô sản*" — tờ báo bí mật bôn-sê-vích, cơ quan ngôn luận của Liên minh Cáp-ca-dơ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được thành lập theo nghị quyết của Đại hội I của Liên minh Cáp-ca-dơ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Báo ra từ tháng Tư — tháng Năm 1903 đến tháng Mười 1905; xuất bản được 12 số. Tham gia trực tiếp vào công tác biên tập tờ báo gồm có các uỷ viên Liên minh Cáp-ca-dơ — I.V. Xta-lin, M.G. Txơ-kha-cai-a, A.G. Txu-lu-kít-dê, X.G. Sau-mi-an, v.v.. Tờ báo được in ở Ti-phlít, tại nhà in bí mật A-vla-ba-rơ; báo ra bằng ba thứ tiếng: Gru-di-a, Ác-mê-ni-a và Nga. Ban biên tập

- liên hệ chặt chẽ với V.I. Lê-nin và trung tâm bôn-sê-vích ở nước ngoài. — 532.
- 314 *Hội nghị tỉnh miền Bắc* (gồm 6 ban chấp hành: Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Tve, Ri-ga, miền Bắc và Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt) họp vào tháng Chạp 1904 (xem chú thích 290). — 540.
- 315 Có ý nói tới các ban chấp hành mà các hội nghị của họ đã bầu ra Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. — 541.

BẢN CHỈ DẪN
CÁC SÁCH BÁO VÀ TÀI LIỆU GỐC
MÀ V.I. LÊ-NIN
ĐÃ TRÍCH DẪN VÀ NÓI ĐẾN

A.P. — A. П. — xem Pô-tơ-rê-xốp, A. N.

[A-ki-mốp, V.P.] *Có thái độ như thế nào khi bị thẩm vấn.* — [Акимов, В. П.] — *Как держать себя на допросах.* Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», август 1900. 48 стр. (РСДРП). После загл. авт.: В. Бахарев. — 76.

A-lếch-xan-đrô-va, E. M. *Thư gửi V. I. Lê-nin, N. C. Crúp-xai-a và I-u. Ô. Mác-tốp.* Chậm nhất là ngày 19 tháng Năm 1903. Bản thảo¹. Александрова, E. M. *Письмо В. И. Ленину, Н. К. Крупской и Ю. О. Мартову.* Не позднее 19 мая 1903 г. Рукопись. — 352-356.

A-lếch-xây — Алексей — xem Mác-tốp, L.

[Ác-xen-rốt, L. I.] *Tại sao chúng ta không muốn đi lùi lại?* — [Аксельрод, Л. И.] *Почему мы не хотим идти назад?* — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 38-59. Подпись: Ортодокс. — 82, 140, 144, 146, 148, 152.

- *Về một số trò triết học của một số "nhà phê bình".* — *O некоторых философских упражнениях некоторых «критиков».* — «Заря», Stuttgart, 1902, № 4, август, стр. 46–70. Подпись: Ортодокс. — 206.

[Ác-xen-rốt, P. B.] *Bàn về những nhiệm vụ hiện nay và sách lược của những người dân chủ - xã hội Nga.* — [Аксельрод, П. Б.] *К вопросу о современных задачах и тактике русских социал-демократов.* Изд. "Союза русских социал-демократов". Женева, тип. «Союза русских социал-демократов», 1898. 34 стр. — 17.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VIII, 1928, tr.345-353.

— *Hoàn cảnh lịch sử và mối quan hệ qua lại giữa phái dân chủ tự do chủ nghĩa và phái dân chủ - xã hội chủ nghĩa ở Nga.* — *Историческое положение и взаимное отношение либеральной и социалистической демократии в России.* Изд. РСДРП. Женева, тип. «Союза русских социал-демократов», 1898. 34 стр. — 158.

— *Kết quả của phong trào dân chủ - xã hội quốc tế.* — *Итоги международной социал-демократии.* — «Искра», (Лейпциг), 1900, № 1, декабрь, стр. 7-8; (Mюнхен), 1901, № 2, февраль, стр. 5, в отд.: Иностранное обозрение. — 81, 82 - 84, 85, 86, 87.

— *Sự thống nhất Đảng dân chủ - xã hội Nga và những nhiệm vụ của đảng ấy.* Kết quả thanh toán tình trạng thủ công. — *Объединение российской социал-демократии и ее задачи.* Итоги ликвидации кустарничества. — «Искра», [Женева], 1903, № 55, 15 декабря, стр. 2—5. — 425, 426.

— *Thắng lợi trong cuộc bầu cử gần đây của công nhân Áo.* — *Последняя избирательная победа австрийских рабочих.* — «Искра», [Mюнхен], 1901, № 6, июль, стр. 7, В отд.: Иностранное обозрение. — 148.

— *Thông báo về việc nhóm "Giải phóng lao động" tiếp tục xuất bản sách báo.* — *Объявление о возобновлении изданий группы «Освобождение труда».* Изд. «Союза русских социал-демократов». Под ред. группы «Освобождение труда». Женева, тип. «Союза», 1900 8 стр. (РСДРП). — 41.

— *Thư gửi bộ phận ban biên tập ở Muyn-khen.* Ngày 10 tháng Ba 1901. Bản thảo¹. — *Письмо мюнхенской части редакции.* 10 марта 1901 г. Рукопись. — 105.

— *Thư gửi bộ phận ban biên tập ở Muyn-khen.* Ngày 19 tháng Ba 1901. Bản thảo¹. — *Письмо мюнхенской части редакции.* 19 июля 1901 г. Рукопись. — 152.

— *Thư gửi bộ phận ban biên tập ở Muyn-khen.* Ngày 28 tháng Bảy 1901. Bản thảo¹. — *Письмо мюнхенской части редакции.* 28 июля 1901 г. Рукопись. — 160.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.III, 1925, tr.138-139, 208-212, 221-223.

- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Đầu tháng Mười 1900. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. Начало октября 1900 г. Рукопись. — 53, 55.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 15 tháng Mười 1900. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 15 октября 1900 г. Рукопись. — 57, 60.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 27 tháng Mười 1900. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 27 октября 1900 г. Рукопись. — 70-71, 72.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 5 tháng Mười một 1900. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 5 ноября 1900 г. Рукопись. — 72-73.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 17 tháng Mười một 1900. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 17 ноября 1900 г. Рукопись. — 80.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 24 tháng Hai 1901. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 24 февраля 1901 г. Рукопись. — 104.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 2 tháng Tám 1901. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 2 августа 1901 г. Рукопись. — 170.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 28 tháng Tám 1901. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 28 августа 1901 г. Рукопись. — 174.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 25 tháng Ba 1902. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину*. 25 марта 1902 г. Рукопись. — 210.
- *Vin-het Liép-nésh*. — *Вильгельм Либкнехт*. — «Искра», [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь, стр. 1—2. — 54, 57, 60, 71, 72, 84, 86.
- Ác-xê-ni-ép* — *Арсеньев* — хет Rò-tơ-rê-xôp, A. N.
- Ăng-ghen, Ph. Cách mạng và phản cách mạng ở Đức*. — *Энгельс, Ф. Революция и контрреволюция в Германии*. (Пер. с англ.).
- ¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.III, 1925, tr.56-57, 64-66, 77-78, 82-85, 105-107, 134-135, 230, 247-248.
- ² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.II, 1924, tr.99-101.

- [Лондон, "Рабочее Знамя"], 1900. 87 стр. перед загл. ошибочно указан авт.: К. Маркс. — 90, 92.
- *Lời bạt [viết cho tác phẩm "Về vấn đề xã hội ở Nga"]*. — *Послесловие [к работе «О социальном вопросе в России»]*. — В кн.: [Энгельс, Ф.] Фридрих Энгельс о России. Пер. с нем. В. Засулич. Женева, тип. «Социал-Демократа», 1894, стр. 21—38. (Б-ка современного социализма. Сер. II. – Вып. III). — 7.
- *Nông dân Đức*. — *Немецкий крестьянин. Чем он был? Что он есть? Чем он мог бы быть?* Пер. с нем. — «Русское Богатство», Спб., 1900 № 1, стр. 181—194. — 154, 157, 161.
- *Phri-đrich Ăng-ghen nói về nước Nga*. — *Фридрих Энгельс о России*. Пер. с нем. В. Засулич. Женева, тип. «Социал-Демократа», 1894, 38 стр. (Б-ка современного социализма. Сер. II — Вып. III). — 7.
- [Ba-bu-skin, I. V.] Bảo vệ công nhân ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xô*. [*Бабушкин, И. В.] В защиту иваново-вознесенских рабочих*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 9, октябрь. Приложение к № 9, «Искра» стр. 1—24. Подпись: Рабочий за рабочих. — 175.
- *I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xô*. — *Иваново-Вознесенск*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 4, в отд.: Первое мая в России. — 136.
- Va-kha-rép* — *Бахарев* — хет A-ki-môp, V. P.
- [Ba-khơ, A. N.] Vua nạn đói*. — [*Бах, А. Н.] Царь-голод*. [Спб., изд. «Группы народолюбцев»], 1895, 79 стр. — 12.
- Ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân" [Lời bạt cho cuốn sách của V.I. Lê-nin "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga"]*. — *Редакция «Рабочего Дела»*. [*Послесловие к книге В. И. Ленина «Протест российских социал-демократов»*]. — В кн.: Ленин, В. И. Протест российских социал-демократов. С послесл. от ред. «Рабочего Дела». Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1899, стр. 12—15. (РСДРП. Отгиск из № 4-5 «Рабочего Дела»). — 49.
- Ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân". Lời tựa [cho cuốn sách nhỏ của L. Mác-tốp "Bước ngoặt trong lịch sử phong trào công nhân*

- Do-thái*"]. — Редакция «Рабочего Дела». Предисловие [к брошюре Л. Мартова "Ловоротный пункт в истории еврейского рабочего движения"]. — В кн.: [Мартов, Л.] Поворотный пункт в истории еврейского рабочего движения. Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, 1900, стр. 3—6. (РСДРП). — 49.
- Bản về một ngày kỷ niệm*. — По поводу одной годовщины. — «Революционная Россия», [Женева], 1902, № 14, декабрь, стр. 1—4. — 308.
- "Báo công thương"*, Xanh Pê-téc-bua. — «Торгово-Промышленная Газета», Спб. — 206.
- "Báo dân chủ - xã hội Kí-ép khổ nhỏ"*. — «Киевский социал-демократический листок», 1902, № 1, 30 ноября. 2 стр. — 315.
- Báo khổ nhỏ của quĩ công nhân*. — Листок рабочих касс. Вып. 2. Харьков, 1902. — 313.
- "Báo truyền tay của "Nhóm dân ý"."* — "Летучий Листок «Группы народолюбцев"», Спб., 1895, № 3, 1 апреля. 32 стлб. — 12.
- Béc-đi-a-ép, N. A. Cuộc đấu tranh vì chủ nghĩa duy tâm*. — Бердяев, Н. А. Борьба за идеализм. — «Мир Божий», Спб., 1901, № 6, стр. 1—26, в отд.: I. — 144, 162.
- Béc-gơ — Берг — хет Мác-тёр, L.*
- Béc-lin, P. [Phê bình cuốn:] Prof. Karl Diehl. Über das Verhältnis von Wert und Preis im ökonomischen System von Karl Marx. Jena 1898.* — Берлин, П. [Рецензия на книгу:] Prof. Karl Diehl. Über das Verhältnis von Wert und Preis im ökonomischen System von Karl Marx. Jena 1898. — «Жизнь», Спб., 1899, № 5, февраль, кн. 2, стр. 116—119, в отд.: Библиография. — 33.
- Béc-stanh, E. Chủ nghĩa duy vật lịch sử*. — Бернштейн, Э. Исторический материализм. Пер. Л. Канцель. 2-е изд. Спб., «Знание», 1901. 332 стр. — 174.
- "Bình luận khoa học"*, Xanh Pê-téc-bua. — «Научное Обозрение», Спб. — 25.
- 1899, № 1, стр. 37—45, 46—64. — 26, 27, 34-35.
- 1899, № 3, стр. 620—640. — 30.

- 1899, № 5, стр. 973—985. — 32 - 33, 34.
- 1899, № 6, 1071—1243, 288 стр. — 34.
- 1899, № 8, стр. 1564—1579. — 27, 34 - 35.
- "Bình luận thời đại"*. — «Современное Обозрение» (неосуществленное издание 1901 г.). — 94, 95, 98, 107.
- "Bình minh"*, Stuttgart. — «Заря», Stuttgart. — 52, 54, 57, 69, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 95, 96, 98, 104, 107, 112, 113, 115, 117, 119, 120, 131, 132, 135, 173, 175, 182, 184, 199, 206, 209, 296, 297, 313, 314, 376, 406, 444, 493, 544, 545.
- 1901, № 1, апрель. 288 стр. — 43 - 46, 52, 54, 74, 75, 76, 77, 78, 85, 88, 95, 97 - 98, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 116, 119.
- 1901, № 2-3, декабрь. 4, 428 стр. — 54, 82, 110, 119, 134, 136, 144, 145, 146 - 147, 148, 149, 152, 156, 157 - 159, 160, 173 - 174, 175 - 177, 179, 181, 182, 201, 231.
- 1902, № 4, август. 381 стр. — 182, 190, 197, 207, 213, 214, 220, 226, 231, 240, 241, 242, 243, 273, 458.
- [*Bô-gđa-nô-vích, A. I.] Một vấn đề bức thiết*. — [Богданович, А. И.] *Насущный вопрос*. Изд. Партии «Народного права». [Смоленск], 1894. 41 стр. (Вып. 1). — 299.
- Bô-gđa-nốp, A. Giáo trình tóm tắt về khoa học kinh tế*. — Богданов, А. *Краткий курс экономической науки*. М., Муринова, 1897. VIII, 190 стр. — 35.
- *Những yếu tố cơ bản của quan điểm lịch sử về tự nhiên*. — *Основные элементы исторического взгляда на природу*. Спб. «Издатель», 1899. 254 стр. — 35.
- *Về chủ nghĩa xã hội*. — *О социализме*. (Отдельный оттиск из «Рассвета» № 8—9). Женева, кооп. тип., 1904. 18 стр. (РСДРП). Перед зигл. авт.: Рядовой. — 474-484.
- [*Bô-gu-tsác-xki, V. I-a]* *Bản về cái cũ và cái mới*. — [Богучарский, В. Я.] *О старом и новом*. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрель, стр. 137-142. Подпись: Бывалый. — 75, 77.
- Bô-rí-xơ — Борис — хет Нô-хсёр, V.A.*

- [*Bôn-tơ - Bru-ê-vích, V. Đ.*] *Lực lượng của chủ nghĩa tăng lữ Nga.* — [*Бонч-Бруевич, В. Д.*] *Силы русского клерикализма.* — «Искра», [Женева], 1903, № 47, 1 сентября, стр. 2 - 4. — 364.
- *Tuyên bố [về việc xuất bản sách báo dân chủ - xã hội của phái bôn-sê-vích].* — *Zаявление [о принятом издательстве большевистской социал-демократической литературы].* — В кн.: [Ольминский, М. С. и Богданов, А.] *Наши недоразумения.* Изд. авторов. Женева, кооп. тип., 1904, стр. 2 [vклейки]. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Галерка и Рядовой. — 459, 471.
- Broc-hau-xơ, Ph. A. và E-phrôn, I. A. Từ điển bách khoa.* — *Брокгауз, Ф. А. и Ефрон, И. А. Энциклопедический словарь.* Тт. III, [полут. 5], XVI^a, [полут. 32], XXI^a, [полут. 42]. Спб., 1893, 1895, 1897. 3 т.
- Т. III [полут. 5]. 1893, стр. 122—135. — 358.
- Т. XVI^a [полут. 32]. 1895, стр. 675—725. — 358.
- Т. XXI^a [полут. 42]. 1897, стр. 574. — 358.
- Bun-ga-cốp, X. N. Bàn về sự tiến triển của chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp.* — *Бунгаков, С. Н. К вопросу о капиталистической эволюции земледелия.* — «Начало», Спб., 1899, № 1-2, стр. 1—21; № 3, стр. 25—36. — 24 - 26, 28.
- *Chủ nghĩa tư bản và nông nghiệp.* — *Капитализм и земледелие.* Т. I—II. Спб., тип Тиханова, 1900. 2 т. — 243.
- *Quy luật nhân quả và sự tự do hành động của con người.* — *Закон причинности и свобода человеческих действий.* — «Новое Слово», Спб., 1897, кн. 8, май, стр. 183—199. — 16, 34, 206, 207.
- *Về tính quy luật của các hiện tượng xã hội.* — *О закономерности социальных явлений.* — «Вопросы философии и Психологии», М., 1896, Кн. 5 (35), ноябрь - Декабрь, стр. 575—611. — 16, 34.
- Bư-va-lưi* — *Бывалый* — хет Bô-gu-tsác-xki, V. I-a.
- "Bước đầu", Xanh Pê-téc-bua.* — «Начало», Спб. — 19, 24, 25, 30, 32, 36, 37.
- 1899, № 1-2, стр. 1—21; № 3, стр. 25-36. — 24 - 26, 28.
- 1899, № 4. 240, 262 стр. — 29, 36.

- 1899, № 5, стр. 121-123, в отд.: II. — 35.
- Sa-mê-nép, L. B. Thư gửi V.I. Lê-nin.* Trước ngày 14 tháng Chạp 1904. Bản thảo¹. — *Каменев, Л. Б. Письмо В. И. Ленину.* Декабрь, до 14, 1904 г. Рукопись. — 531.
- Sa-rê-lin* — *Карелин* — хет Da-xu-lích, V. I.
- Saп-mư-cô-va, A. M. Thư gửi V.I. Lê-nin.* Ngày 31 tháng Tám 1903. Bản thảo². — *Калмыкова, А. М. Письмо В. И. Ленину.* 31 августа 1903 г. Рукопись. — 359 - 364, 366, 370.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin.* Ngày 21 tháng chín 1903. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину.* 21 сентября 1903 г. Рукопись. — 370.
- Sau-xкy, C. Cách mạng xã hội.* I. Cải cách xã hội và cách mạng xã hội. II. Một ngày sau khi xảy ra cách mạng xã hội. — *Каутский, К. Социальная революция.* I. Социальная реформа и социальная революция. II. На другой день после социальной революции. [С двумя прил.]. Пер. с нем. Н. Карпова. Под ред. Н. Ленина. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1903. 207 стр. (РСДРП). — 296, 299, 330.
- *Sau-xкy nói về những bất đồng trong đảng chúng ta.* — *Каутский о наших партийных разногласиях.* — «Искра», [Женева], 1904, № 66, 15 мая, стр. 2—4. — 489.
- *Hồi ký. Воспоминания.* Пер. с рукописи К. Каутского. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрель, стр. 33—46. — 74.
- *Quan điểm duy vật về lịch sử và "yếu tố tâm lý".* — *Материалистическое понимание истории и «психологический фактор».* — «Жизнь», Спб., 1899, № 2, январь, кн. 2, стр. 50—59. — 28.
- Chế độ chuyên chế và những cuộc bãi công.* Điều trần của bộ trưởng Bộ tài chính về việc giải quyết các cuộc bãi công. Có phụ trương bài: "Thắng lợi mới của công nhân Nga" của Mác-tốp. — *Самодержавие и стачки.* Записка министерства финансов о разрешении стачек. С прилож. Статьи: «Новая победа русских рабо-

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. V, 1926, tr.143.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VI, 1927, tr.201-202, 250.

- чих» Л. Мартова. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1902. 68. [2] XXVI стр. (РСДРП). — 333, 337.
- Chế độ lao dịch*. — *Барщина*. — В кн.: Брокгауз, Ф. А. и Ефрон, И. А. Энциклопедический словарь. Т. III, [полут. 5]. Спб., 1893, стр. 122—135. — 358.
- Chế độ tô dịch* — *Оброк* — xem Mi-cla-sép-xki, I.N. Chế độ tô dịch. "*Công nhân miền Nam*". — «Южный Рабочий», Екатеринбург и др. — 166, 169, 268, 274, 275.
- 1900, № 3, ноябрь, стр. 34—35. — 100.
- "*Cờ đỏ*", Giơ-ne-vơ. — «Красное Знамя», Женева. — 285, 292, 329, 336.
- Credo*. — *Credo*. — В кн.: [Ленин, В. И.] Протест российских социал-демократов. С послесл. От ред. «Рабочего Дела». Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1899, стр. 1—6. (РСДРП. Оттиск из № 4-5 «Рабочего Дела»). — 55, 65, 96, 485.
- [*Cri-tsép-xki, B. N.*] *Ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân" trả lời "Vademecum" của G. Plê-kha-nốp*. — [Кричевский, Б. Н.] *Ответ редакции «Рабочего Дела» на "Vademecum" Г. Плеханова*. — В кн.: [Кричевский, Б. Н.] *Ответ редакции «Рабочего Дела» на «Письмо» П. Аксельрода и "Vademecum" Г. Плеханова*. Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1900, стр. 28—69. (РСДРП). — 49.
- *Bước ngoặt lịch sử*. — *Исторический поворот*. — «Листок «Рабочего Дела»», Женева, 1901, № 6, апрель, стр. 1—6. Подпись: Редакция «Рабочего Дела». — 116.
- *Trả lời của ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân" về "Bức thư" của P. Ác-xen-rôt và "Vademecum" của G. Plê-kha-nốp*. *Ответ редакции «Рабочего Дела» на «Письмо» П. Аксельрода и "Vademecum" Г. Плеханова*. Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1900, 80 стр. (РСДРП). — 49.
- Cơ-gi-gia-nốp-xki, G.M.* *Thư gửi ban biên tập tờ "Tia lửa" ở Luân -*

- đôn*. Ngày 3 (16) tháng Giêng 1903. Bản thảo¹. *Kржижановский, Г. М. Письмо редакции «Искры» в Лондон*. 3 (16) января 1903. Рукопись. — 377.
- *Thư gửi Ph. V. Len-gnich và V.I. Lê-nin*. Ngày 31 tháng Chín (13 tháng Mười) 1903. Bản thảo². — *Письмо Ф. В. Ленгнику и В. И. Ленину*. 31 сентября (13 октября) 1903 г. Рукопись. — 379.
- Crúp-xcai-a, N. C.* *Thư gửi L. I. Gòn-đman và X. O. Tхê-đéc-bau-mơ*. Tháng Tám 1901. Bản thảo³. — *Крупская, Н. К. Письмо Л. И. Гольдману и С. О. Цедербауму*. Август 1901 г. Рукопись. — 201.
- Cư-lốp, I. A.* *Các nhạc công*. — *Крылов, И. А. Музыканты*. — 437.
- *Cơn bão và chùm nho*. — *Лисица и Виноград*. — 17.
- Cu-lê-man, V.* *Phong trào công đoàn*. — *Кулеман, В. Профессиональное движение*. Очерк профессиональной организации рабочих и предпринимателей во всех странах. В прил. лекции проф. В. Зомбарта: Во что бы то ни стало! Из теории и истории профессионального движения. Пер. с нем. Спб., Гончаров и Фосс, 1901. XXVI, 413, 108 стр. — 161.
- "*Cửa cải nước Nga*", Xanh Pê-téc-bua. — «Русское Богатство», Спб. — 5 - 6, 145, 154, 157, 161.
- 1896, № 1, стр. 52—66, в отд.: II; № 2, стр. 132—162, в отд.: II; № 4, стр. 120—124, в отд.: II; № 5, стр. 142—149, в отд.: II. — 34.
- 1897, № 10, стр. 161—195. — 30.
- 1898, № 6, стр. 59—82, № 7, стр. 83—103, 1—24, в отд.: II. — 16, 17.
- 1900, № 1, стр. 181—194. — 154, 155, 157, 161.
- ¹ In lần đầu trên tạp chí "Cách mạng vô sản", Mát-xcơ-va - Lê-nin-grát, tiếng Nga, 1928, số 6 - 7, tr. 137 - 140.
- ² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VII, 1928, tr.96 - 98.
- ³ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VIII, 1928, tr.196-197.

- 1900, № 4, стр. 127—157, в отд.: I; № 5, стр. 29—48, в отд.: I; № 6, стр. 203—232, в отд.: I; № 7, стр. 153—169, в отд.: I; № 8, стр. 201—239, в отд.: I; № 10, стр. 212—258, в отд.: I. — 149, 154, 157, 161.
- 1900, № 12, стр. 46—67. — 175.
- 1901, № 7, стр. 231—256; № 8, стр. 219—262; № 10, стр. 107—156; № 11, стр. 115—162; № 12, стр. 123—175. — 207.
- Siócs-txơ* — Курц — хет Len-gnich, Ph. V.
- Siócs bãi công tại vùng mỏ Prô-khô-róp-xki*. — *Стачка на прохоровских рудниках*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 2, февраль, стр. 5, в отд.: Хроника рабочего движения и письма с фабрик и заводов. — 100.
- Siócs đấu tranh của công nhân Rô-xiốp*. — *Борьба ростовских рабочих*. — В кн.: *Борьба ростовских рабочих с царским правительством*. (отд. оттиск из № 29 «Искры»). Б. м., тип. «Искры», [1902], стр. 7—14. (РСДРП). — 331.
- Siócs đấu tranh của công nhân Rô-xiốp*. — *Борьба ростовских рабочих*. — «Искра», [Лондон], 1902, № 29, 1 декабря, стр. 3—5. — 293.
- Siócs đấu tranh ở Rô-xiốp* — *Ростовская борьба* — хет *Siócs đấu tranh của công nhân Rô-xiốp*.
- Siócs khủng hoảng*. — *Krizis*. — «Искра», [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь, стр. 5, в отд.: Из нашей общественной жизни. — 99.
- Siócs sách nhỏ nói về những siócs bãi công* — *Брошюра о стачках* — хет *Chế độ chuyên chế và những siócs bãi công*.
- Cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được thông qua tại Đại hội II của đảng*. — *Программа Российской соц.-дем. рабочей партии, принятая на Втором съезде партии*. В кн.: *Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов*. Изд. ЦК. Genève, тип. партии, [1904], стр. 1—6. (РСДРП). — 369.
- Cương lĩnh của chúng ta*. — *Наша программа*. — «Вестник Русской Революции», Женева — Paris, 1901, № 1, июль, стр. 1—15. — 160.
- Cương lĩnh của Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân*

- Xanh Pê-téc-bua*. Điều lệ của Tổ chức công nhân liên hiệp. [Truyền đơn. Xanh Pê-téc-bua]. — *Программа с.-петербургского Союза борьбы за освобождение рабочего класса*. Устав союзной Рабочей организации. [Листовка, Спб.], октябрь 1900. 2 стр. — 80 - 81.
- Cương lĩnh của tờ "Sự nghiệp công nhân"* — *Программа «Рабочего Дела»* — хет *Lời của ban biên tập*.
- [*Da-xu-lich, V.I.*] *Dự thảo hiệp nghị*. Bản thảo¹. — [*Zасулич, В. И.*] *Проект соглашения*. Рукопись. — 208.
- *Giăng Giắc-cơ Rút-xô*. Thử đánh giá những quan điểm xã hội của ông ta. — *Жан Жак Руссо*. Опыт характеристики его общественных идей. Спб., Струве, 1898. 156 стр. перед загл. авт.: Н. Карелин. На обл. дата: 1899. — 29 - 30.
- *"Kê chết niú lúy người sống"*. — *Мертвый хватает живого*. (Le mort saisit le vif). — «Искра», [Лондон], 1902, № 28, 15 ноября, стр. 1. — 286.
- *Những yếu tố của chủ nghĩa duy tâm trong chủ nghĩa xã hội*. — *Элементы идеализма в социализме*. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 303-323. — 145, 146, 162, 173, 175.
- [*Phê bình siócs:*] *"Phục hồi chủ nghĩa cách mạng ở Nga"*. — [*Рецензия на книгу:*] «Возрождение революционизма в России». Издание революционно-социалистической группы «Свобода». Журнал для рабочих. Издание той же группы. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 349-354, в отд.: Библиография. Подпись: В. З. — 182.
- *"Trường hợp đáng công phẫn về sự táo bạo của mình"*. — *«Возмутительный по своей дерзости случай»*. — «Искра», [Лондон], 1902, № 22, июль, стр. 2—4. Под загл.: Фельетон. — 243.
- Dem-li-a-tso-ca, R. X. Thư gửi V.I. Lê-nin và N. C. Crúp-xcai-a*. Ngày 1 tháng Tám 1904. Bản thảo². — *Землячка, Р. С. Письмо*

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.II, 1924, tr. 91-92.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.XV, 1930, tr.104-105.

- B. И. Ленину и Н. К. Крупской.* 1 августа 1904 г. Рукопись, — 466.
- "*Dĩ vãng*", Luân-đôn. — «*Былое*», Лондон. — 101.
- Dự thảo của tiểu ban về dự thảo cương lĩnh.* Bản thảo¹. — *Комиссионный проект проекта программы.* Рукопись. — 215.
- Dự thảo cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* — *Проект программы Российской социал-демократической рабочей партии.* (Выработанный редакцией «Искры» и «Зари»). — «Искра» σ [Мюнхен], 1902, № 21, 1 июня, стр. 1—2. — 221.
- * [*Dự thảo cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga do ban biên tập tờ "Tia lửa" và "Bình minh" soạn thảo.* Có lời tựa. Truyền đơn. Tôм-хсо, 1902]. — [*Проект программы РСДРП, выработанный редакцией «Искры» и «Зари».* С предисл. Листовка. Томск, 1902]. 8 стр. Гект. — 296.
- Dự thảo "dàn xếp công việc của tiểu ban" — Проект «комиссионного улажения» — хет Да-ху-lich, V.I.* Bản dự thảo hiệp định.
- Dự thảo điều lệ Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga do Ban tổ chức soạn thảo.* — *Проект устава — II-go съезда Росс. соц.-дем. раб. партии, выработанный Орг. ком.* — В кн.: *Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии.* Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женеве, тип. партии, [1904], стр. 379—381. (РСДРП). — 244-246.
- Đa-đô-nốp. V. Man-se-xtơ của Nga.* (Thư từ nói về I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xê-хсо). — *Додонов, В. Русский Манчестер.* (Письма об Иваново-Вознесенске). — «Русское Богатство», Спб., 1900, № 12, стр. 46—67. — 175.
- Đa-nê-vích, V. — Даневич. В.* — хет Gu-rê-vích, E. L.
- * *Đại hội II thường kỳ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* Toàn

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.II, 1924, tr.114-117.

* Một hoa thị chỉ những sách báo, bài viết và tài liệu trong đó có bút tích của V.I. Lê-nin. Những sách báo này được lưu tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô.

- văn các biên bản. — *Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии.* Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женеве, тип. партии, [1904], 397, II стр. (РСДРП). — 344 - 346, 359, 360, 367, 368, 373, 382, 384-385, 410 - 411, 412, 413, 430, 438, 441, 454, 457, 470, 499, 543, 544, 545, 547 - 548.
- [*Đan, Ph.I.*] *Báo cáo của đoàn đại biểu Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế Am-xtêc-đam (Ngày 14 - 20 tháng Tám 1904).* — [*Đan, Ph. И.*] *Доклад делегации Российской соц.-дем. рабочей партии Амстердамскому международному социалистическому конгрессу (14—20 августа 1904 г.).* Изд. РСДРП. Женеве, тип. партии, 1904, 108 стр. (РСДРП). — 475, 491.
- *Thư gửi Ph.V. Len-gnich.* Ngày 2 (15) tháng Mười một 1903. Bản thảo¹. — *Письмо Ф. В Ленгнику.* 2 (15) ноября 1903 г. Рукопись. — 432.
- *Thư gửi V.A. Nô-xcốp.* Tháng Sáu 1904. Bản thảo¹. — *Письмо В. А. Носкову.* Июнь 1904 г. Рукопись. — 455.
- [*Thư nói về các khẩu hiệu của phái đối lập.*] — [*Письмо о лозунгах оппозиции.*] — В кн.: *Мартов, Л. Борьба с «осадным положением» в Российской социал-демократической рабочей партии.* [С прил. писем Н. Ленина, Г. Плеханова и Ф. Дана] (Ответ на письмо Н. Ленина). Женеве, Pfeffer, 1904, стр. 85—96. (РСДРП). — 430.
- Đạo luật ngày 8 tháng Sáu — Закон 8 июня — хет Về việc phân ruộng đất vùng Xi-bi-ri cho tư nhân.*
- "*Đấu tranh của giai cấp vô sản.*" — «*Борьба Пролетариата*» («*Пролетариатис Брдзола*»), Тифлис. На грузинск. яз. — 532.
- Đây-tơ, L. G. Bác bỏ hay là rút lui? — Дейч, Л. Г. Опровержение или отступление?* — «Искра», [Лондон], 1902, № 29, 1 декабря, стр. 2—3. — 291.
- *Thư ngõ gửi các thành viên của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài.* — *Открытое письмо членам Заграничной лиги*

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VII, 1928, tr. 184 - 185.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr.94.

- русской рев. Соц.-демократии.* — В кн.: Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной соц.-демократии. Под ред. И. Лысенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. социал-демократии. [Женева, 1903], стр. 10—13. (РСДРП). — 543, 544, 546 - 549.
- Đề nghị của Ban chấp hành trung ương về hoà bình ngày 25.XI. 03* — *Предложение ЦК о мире от 25. XI. 03* — xem Thư của Ban chấp hành trung ương gửi đồng chí Xta-rô-ve.
- Đế kỷ niệm mười năm ngày mất của Tséc-nư-sép-xki* — *Ngày 17 tháng Mười.* — *K десятилетию смерти Чернышевского - 17-го октября.* — В кн.: Отдельное приложение к «Рабочей Мысли». Изд. Петербургского «Союза». Пб., тип. Киришбаума, сентябрь 1899, стр. 17—29. — 78.
- "Đêm trước"*, Luân-đôn. — «*Накануне*», Лондон. — 71, 103.
- Đêm trước của cách mạng.* Báo ra không đều kỳ bình luận các vấn đề lý luận và sách lược. — *Kанун революции.* Непериодическое обозрение вопросов теории и тактики. Под ред. Л. Надеждина. № 1. [Женева], 1901. 132 стр. (Изд. Революционно-социалистической группы «Свобода»). — 210.
- Dich-stanh, X. Người ta sống bằng cái gì.* — *Дикштей, С. Кто чем живет.* Изд. «Союза русских социал-демократов». Женева, тип. «Союза русских социал-демократов». 1898. 39 стр. (Рабочая б-ка, вып. 2-ой). — 333, 337.
- Điều lệ của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài (1901).* — *Устав Заграничной лиги русской революционной социал-демократии (1901 г.).* — В кн.: Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной соц.-демократии. Под ред. И. Лысенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. социал-демократии [Женева, 1903], стр. 126—128, в отд.: Приложения. — 186, 378, 543 - 546, 547 - 548.
- Điều lệ của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài (1903).* — *Устав Заграничной лиги русской революционной социал-демократии (1903 г.).* — Там же, стр. 129 - 131. — 448.
- Điều lệ năm 1898 - Yста в 1898 года* — xem Những quyết định của Đại hội I Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

- Điều lệ tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được thông qua tại Đại hội II của đảng.* — *Организационный устав Российской соц.-дем. рабочей партии, принятый на Втором съезде партии.* — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК Genève, тип. партии, [1904], стр. 7—9. (РСДРП). — 359 - 360, 361, 367, 413 - 414, 430, 438, 454, 456, 470 - 471, 499, 543, 548.
- "Đời sống"*, Genève. — «*Жизнь*», Genève. — 297, 298, 299, 304, 305, 308, 321.
- 1902, № 6, сентябрь — декабрь, стр. 1. — 320, 321.
- "Đời sống"*, Xanh Pê-téc-bua. — «*Жизнь*», Спб. — 28, 32, 36.
- 1899, № 2, январь, кн. 2, стр. 50—59. — 28.
- 1899, № 5, февраль, кн. 2, стр. 116—119. — 33.
- 1899, т 3, март, стр. 358—371. — 28, 29.
- 1899, т 4, апрель, стр. 297—317. — 34.
- Đời sống xã hội nước ta.* — *Из нашей общественной жизни.* — «Искра», [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь, стр. 4—5. — 99.
- Đời sống xã hội nước ta.* — *Из нашей общественной жизни.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 2, февраль, стр. 2—5. — 98 - 99.
- Đời sống xã hội nước ta.* — *Из нашей общественной жизни.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 4, май, стр. 3—5. — 120.
- Đời sống xã hội nước ta.* — *Из нашей общественной жизни.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 2—3. — 136.
- Đời sống xã hội nước ta.* — *Из нашей общественной жизни.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 6, июль, стр. 1—4. — 146.
- [Đra-gô-ma-nốp, M. P. Cứ đây, của sẽ mở].* — *[Драгоманов, М. П. Толцыте и отверзется].* — «Вольное Слово», Женева, 1883, № 56, 1 марта, стр. 1—3; № 57, 15 марта, стр. 1—3. — 162.
- [Éc-man-xki, Ô. A.] Những ngày tháng Năm ở Khác-sốp.* — *[Ерманский, О. А.] Майские дни в Харькове.* Изд. «Искры», [Лейпциг], тип. «Искры», январь 1901. VI, 17 стр. (РСДРП). — 58, 71, 74, 80, 101, 122, 124.
- G-đ. [Phê bình cuốn:] A. Vô-gđa-nốp.* Tác giả "Giáo trình tóm tắt

về khoa học kinh tế". — Г-дь. [Рецензия на книгу:] А. Богданов. Автор "Краткого курса экономической науки". — Основные элементы исторического взгляда на природу. Природа. Жинзь. Психика. Общество. Спб., 1899 г. Ц. 2 р. — "Начало", Спб. 1899, № 5, стр. 121—123, в отд.: II. — 35.

G. V. — Г. В. — хет Plê-kha-nốp, G. V.

Ga-léc-ca — Галерка - хет Ôn-min-xki, M.X.

Gan-pê-rin, L. E. Thư nhân danh Ban chấp hành trung ương gửi V.I. Lê-nin và Ph.V. Len-gnich. Ngày 16 (29) tháng Hai 1904. Bản thảo¹. — Гальперин, Л. Е. Письмо от имени ЦК В. И. Ленину и Ф. В. Ленгнику. 16 (29) февраля 1904 г. Рукопись. — 442.

"Giải cấp vô sản". — "Пролетариат", [Тифлис], 1902, № 1, октябрь. 24 стр. На газ. место изд.: Женева. На армянск. яз. — 321.

"Giải phóng", Stút-ga — Pa-gi. — "Освобождение", Штутгарт — Париж. — 260, 288, 527.

— Париж, 1904, № 57, 15 (2) – октября, стр [2, обл.]. — 509-510.

[Giải thích của Hội đồng đảng về việc xuất bản của V. Bôn-tso - Bru-ê-vích và N. Lê-nin]. — [Разъяснение Совета партии об издательстве В. Бонч-Бруевича и Н. Ленина]. — "Искра", [Женева], 1904, № 73, 1 сентября, стр. 8, в отд.: Из партии. — 490.

[Gít-lốp-xki, Kh. I.] Chủ nghĩa duy vật và lô-gích biện chứng. — [Житловский, X. И.] Материализм и диалектическая логика. — "Русское Богатство", Спб., 1898, № 6, стр. 59—82; № 7, стр. 83—103. Подпись: Н. Г. — 16.

Gô-gôn, N.V. Quan thanh tra. — Гоголь, Н. В. Ревизор. - 441.

[Gu-rê-vích, E.L.] Những bức thư gửi từ Pháp. Bức thư thứ hai. — [Гуревич, Э. Л.] Письма из Франции. Письмо второе. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 8, 10 сентября, стр. 5—6, в отд.: Иностранное обозрение. — 174, 175.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. X, 1929, tr. 352 - 353.

Gu-tốp-xki, V. A. Thư gửi V.I. Lê-nin. Ngày 4 tháng Chín 1904. Bản thảo¹. — Гутковский, В. А. Письмо В. И. Ленину. 4 сентября 1904 г. Рукопись. — 488 - 489, 491, 493.

Guốc-vích — Гурвич — хет Đan, Ph. I.

Gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. [Thư gửi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương. Ngày 9 (22) tháng Chạp 1903]. Bản thảo². — В Центральный Комитет РСДРП. [Письмо редакции ЦО.9 (22) декабря 1903 г.]. Рукопись. — 420, 422, 423.

Gửi bạn đọc. — К читателям. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрель, стр. 1. — 107.

Gửi tất cả các tổ chức dân chủ - xã hội Nga. — Ко всем российским соц.-дем. организациям. [Заявление С.-Петебургского комитета РСДРП]. Июнь 1902 г. [Листовка]. Спб., июль 1902. 1 стр. Подпись: Спб. комитет РСДРП — Союз борьбы за освоб. раб. класса. — 273, 311.

Gửi toàn đảng. [Tập văn kiện của đảng bôn-sê-vích]. — К партии. [Собрание документов партийного большинства]. Женева, кооп. тип., 1904. 16 стр. (РСДРП). — 484, 491.

Gửi toàn thể công nhân Nga. — Ко всем русским рабочим. Товарищи! Наступает день 1-го мая (по русскому стилю 18 апреля)... [Листовка. Мюнхен], тип. «Искры», [апрель 1902]. 2 стр. (РСДРП). — 223.

Gửi toàn thể đồng bào ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt. — Ко всем нижегородцам. [Листовка]. Изд. Нижегородского комитета РСДРП. [Нижний Новгород], октябрь 1902. 1 стр. — 339.

Gvô-dơ-đép, R. Tầng lớp cu-lắc cho vay nặng lãi, tác dụng của nó về mặt kinh tế - xã hội. — Гвоздев, Р. Кулачество-ростовищичество, его

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr.141 - 143.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. X, 1929, tr.90 - 92.

- общественно-экономическое значение*. Спб., Гарин, 1898, 161 стр.
На обл. год изд.: 1899. — 31.
- Hai trăm năm của báo chí nô lệ. — Двухсотлетие подневольной печати.*
[Листовка]. Спб., 3 января 1903. 2 стр. (РСДРП). Подпись: Спб. комитет РСДРП. Гект. — 322.
- Hiệp ước ngày 26. V. 04 — Договор от 26. V 04. — хет Lê-nin, V.I. Tuyên bố của ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương.*
- Hoạt động xuất bản của đảng [xã hội chủ nghĩa - cách mạng] năm 1902.*
Издательская деятельность партии (с.р.) за 1902 год. —
«Революционная Россия», [Женева], 1903, № 16, 15 января, стр. 18-19, в отд.: Из партийной деятельности. — 337.
- Hòm thư. — Почтовый ящик. — «Искра», [Женева], 1904, № 61, 5 марта, стр. 10. — 444.*
- Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân. — Союз борьбы за освобождение рабочего класса.* Петербургский комитет Росс. с.-д. раб. партии. Группе «Свобода» и редакции «Откликов». — «Рабочая Мысль», [Женева], 1902, № 16, ноября — декабрь, стр. 14. Подпись: Комитет рабочей организации. — 314.
- Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân Xanh Pê-téc-bua. — Спб. Союз борьбы за освобождение рабочего класса.* Освобождение рабочих должно быть делом самих рабочих... [Листовка]. Спб., октябрь 1902. 1 стр. Подпись: Комитет рабочей организации. — 311.
- Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân Xanh Pê-téc-bua. — Спб. Союз борьбы за освобождение рабочего класса.* [Протест Спб. комитета рабочей организации против признания «Искры» и «Зари» руководящими органами. Листовка]. Спб., сентябрь 1902. 1 стр. Подпись: Комитет рабочей организации. — 300, 311.
- Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân Xanh Pê-téc-bua. — Спб. Союз борьбы за освобождение рабочего класса.* [Протест Спб. комитета рабочей организации против признания «Искры» и «Зари» руководящими органами. Листовка]. Сентября 1902 г. — Приложение к рабочей социал-демократической газете-журналу «Отклики», [Женева], 1902, № 1, декабрь, стр. 1 Подпись: Комитет рабочей организации. — 311.

- I-u-đốp-ca. — Юзовка. — «Южный Рабочий», [Екатеринослав], 1900, № 3, ноября, стр. 34—35. — 100.*
- I-u-gia-sốp, X. N. Học thuyết xã hội học của N.C. Mi-khai-lốp-xki. — Южаков, С. Н. Социологическая доктрина Н. К. Михайловского. — В кн.: На славном посту (1860—1900). Литературный сборник, посвященный Н. К. Михайловскому. [Спб.], тип. Клобукова, (1900), стр. 352—369. — 111.*
- I-u-li — Юлий — хет Мác-tốp, L.*
- Khra-mốp, P. Đại hội hàng năm (pác-tai-tác) của Đảng công nhân Đức ở Stút-ga. — Храмов, П. Годичный съезд (партейтаг) немецкой рабочей партии в Штутгарте. Письмо 1-ое. — «Рабочая Мысль», Берлин, 1898, № 4, октябрь. Приложение к № 4 «Рабочей Мысли», стр. 1-2. Под общ. загл.: Германия. — 28.*
- "Kinh tế quốc dân", Xanh Pê-téc-bua. — «Народное Хозяйство», Спб. — 114.*
- L. Gr. — Л. Гр. — хет Đây-tơ, L. G.*
- Len-ghích, Ph. V. Thư gửi G. M. Crơ-gi-gia-nốp-xki và V. A. Nô-xốp. Ngày 5 tháng Mười 1903. Bản thảo¹. — Ленгник, Ф. И. Письмо Г. М. Кржижановскому и В. А. Носкому. 5 октября 1903 г. Рукопись. — 375.*
- Thư gửi V. I. Lê-nin. Ngày 10 (23) tháng Năm 1904. Bản thảo². — Письмо В. И. Ленину. 10 (23) мая 1904 г. Рукопись. — 467.*
- Thư gửi V. I. Lê-nin và N. C. Crúp-xcai-a. — Ngày 22 tháng Tám (4 tháng Chín) 1904. Bản thảo². — Письмо В. И. Ленину и Н. К. Крупской. 22 августа (4 сентября) 1904 г. Рукопись. — 479.*
- Lê-nin, V. I. Anh chàng thuộc phái tự do có tính ân cần. — Ленин, В. И. Услужливый либерал. Изд-во соц.-дем. партийной литературы В. Бонч-Бруевича и Н. Ленина. Genève, кооп. тип., [1904] 4 стр. (РСДРП). Перед загл. авт. не указан. — 509-510.*

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.VI, 1927, tr.267-269.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t.XV, 1930, tr.32-33, 159 - 162.

- *Ba điểm sửa đổi cho bản dự thảo cương lĩnh*. — *Три поправки к проекту программы*. Не позднее 18 февраля (3 марта) 1902 г. — 207.
- *Bản qua vấn đề lý luận về thị trường*. — *Заметка по вопросу о теории рынков*. (По поводу полемики гг. Туган-Барановского и Булгакова). — «Научное Обозрение». Спб., 1899, № 1, стр. 37—45. Подпись: Владимир Ильин. — 26.
- *Bản tuyên bố của ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương*. — *Заявление трех членов ЦК*. 13 (26) мая 1904 г. — 445, 448, 460, 461, 465, 466.
- *Bản tuyên bố và những văn kiện về việc các cơ quan trung ương đoàn tuyệt với đảng*. — *Заявление и документы о разрыве центральных учреждений с партией*. № 13. Изд-во «Вперет». Женева, кооп. тип., 1905. 13 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 502 - 503, 540.
- *[Báo cáo về Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày 14 (27) tháng Mười 1903 tại Đại hội II của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài]*. — *[Доклад о II съезде РСДРП 14 (27) октября 1903 г. на II съезде Заграничной лиги русской революционной социал-демократии]*. — В кн.: Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной соц.-демократии. Под ред. И. Лесенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. социал-демократии. [Женева, 1903], стр. 43—51. (РСДРП). — 396.
- * — *Bắt đầu từ đâu?* — *С чего начать?* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 4, май, стр. 1. — 146.
- * — *Bọn chủ nô đang hoạt động*. — *Крепостники за работой*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 8, 10 сентября, стр. 1. — 175.
- *Các ngài "phê phán" trong vấn đề ruộng đất*. — Гг. «критики» в аграрном вопросе. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 259—302. Подпись: Н. Ленин. — 111, 174, 176, 177.
- *Câu chuyện về Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. — *Рассказ о II съезде РСДРП*. Первая половина сентября 1903 г. — 401.

- *Chế độ chuyên chế lung lay*. — *Самодержавие колеблется*. — «Искра», [Лондон], 1903, № 35, 1 марта, стр. 1—2. — 348.
- * — *Chủ nghĩa phiêu lưu cách mạng*. — *Революционный авантюризм*. — «Искра», [Лондон], 1902, № 23, 1 августа, стр. 2—4; № 24, 1 сентября, стр. 2—4. — 322.
- *Chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp*. — *Капитализм в сельском хозяйстве*. (О книге Каутского и о статье г. Булгакова). Между 4 (16) апреля и 9 (21) мая 1899 г. — 26, 32, 37.
- *Chúng ta từ bỏ di sản nào?* — *От какого наследства мы отказываемся?* — В кн.: [Ленин, В. И.] Экономические этюды и статьи. Спб., тип. Лейферта, 1899, стр. 227—261. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 19 - 20, 29.
- * — *Siêu vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa"*. — *Земская кампания и план «Искры»*. Изд-во соц.-дем. партийной литературы В. Бонч-Бруевича и Н. Ленина. Женева, кооп. тип., 1904. 26 стр. (Только для членов партии. РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 506, 507, 510, 520, 525.
- *Cương lĩnh của chúng ta*. — *Наша программа*. Не ранее октября 1899 г. — 145.
- *Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội Nga*. — *Аграрная программа русской социал-демократии*. — «Заря», Stuttgart, 1902, № 4, август, стр. 152—183, в отд.: П. Подпись: Н. Ленин; Н. Л. — 213, 215, 220, 226, 231, 243, 273.
- *Dự thảo cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. — *Проект программы Российской социал-демократической рабочей партии*. Между 25 января и 18 февраля (7 февраля и 3 марта) 1902 г. — 205, 207, 209, 213.
- *Dự thảo cương lĩnh của đảng ta*. — *Проект программы нашей партии*. Конец 1899 г. — 144.
- *Dự thảo lời kêu gọi của Ban tổ chức trong nước gửi Đồng minh, Hội liên hiệp và Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun*. — *Проект обращения русского Организационного Комитета к Лиге, Союзу и ЗКБ*. 22 или 23 января (4 или 5 февраля) 1903 г. — 327.
- *Dự thảo nghị quyết về những biện pháp nhằm khôi phục hoà bình ở trong đảng, được đưa ra ngày 15 (28) tháng Giêng [năm 1904 tại*

- phiên họp của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. — Проект резолюции о мерах по восстановлению мира в партии, внесенный 15 (28) января [1904 г. на заседании Совета РСДРП]. — 434.
- Dự thảo nghị quyết về việc triệu tập Đại hội III của đảng, [được đưa ra tại phiên họp của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] ngày 17 (30) tháng Giêng [1904]. — Проект резолюции о созыве съезда партии, [внесенный на заседании Совета РСДРП] 17 (30) января [1904 г.] — 434.
- Đã đến lúc kết thúc. — Пора кончить. — «Вперед», Женева, 1905, № 1, 4 января (22 декабря 1904), стр. 4, в отд.: Из партии. — 540.
- Đại hội hội đồng địa phương. — Земский съезд. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 8, 10 сентября, стр. 2, в отд.: Из нашей общественной жизни. — 175.
- * — Đảng công nhân và giai cấp nông dân. — Рабочая партия и крестьянство. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 3, апрель, стр. 1—2. — 199.
- Điểm qua tình hình trong nước. — Внутреннее обозрение. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 361—403. Подпись: Т. Х. — 175, 179, 182.
- Giai cấp tư sản có xu hướng dân túy và phái dân túy hoang mang. — Народническая буржуазия и растерянное народничество. — «Искра», [Женева], 1903, № 54, 1 декабря, стр. 1—2. Подпись: Н. Ленин. — 401, 403, 406.
- Giải thích luật phạt tiền. — Объяснение закона о штрафах. Изд. «Союза борьбы за освобождение рабочего класса». Женева, тип. «Союза русских социал-демократов», 1897. 48 стр. — 13.
- Giải thích luật phạt tiền công nhân các công xưởng và nhà máy. — Объяснение закона о штрафах, взимаемых рабочих на фабриках и заводах. [Спб., тип. «Группы народолюбцев»], 1895. 56 стр. На тиг. л. вых. дан.: Херсон, тип. Субботника. — 12.
- Gửi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — В редакцию ЦО РСДРП. 5 (18) ноября 1903 г. — 403.

- Gửi Ban thường vụ tổ chức "Tia lửa" ở Nga. — Бюро русской организации «Искры». 28 декабря 1902 г. — 316.
- Gửi Ban tổ chức kèm theo thư gửi N. C. Crúp-xcai-a. — Организационному Комитету с текстом письма Н. К. Крупской. Между 4 и 7 марта 1903 г. — 344-345.
- Gửi Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài. Союзу русских социал-демократов за границей. 4 или 5 февраля 1903 г. — 325, 327.
- Gửi năm uỷ viên Ban chấp hành trung ương. — Пяти членам Центрального Комитета. В Россию. 18 августа 1904 г. — 460, 461, 463-464, 467.
- Gửi những người tham dự Hội nghị các ban chấp hành miền Nam và Cục miền Nam của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — Участникам конференции южных комитетов и Южному бюро ЦК РСДРП. Октябрь, позднее 5, 1904 г. — 482, 499, 537, 538.
- Gửi nông dân nghèo. — К деревенской бедноте. Объяснение для крестьян, чего хотят социал-демократы. Первая половина марта 1903 г. — 347 - 348, 352.
- Gửi toàn đảng. — К партии. [Отдельный листок]. Б. м., тип. Рижского к-та, август 1904. 2 стр. (РСДРП). — 491, 502.
- [Hai vấn đề được nêu ra trong bài phát biểu tại Đại hội "thống nhất". Năm 1901]. — [Два вопроса, предложенные в речи на «объединительном» съезде. 1901 г.]. В кн.: Документы «объединительного съезда. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901, стр. 6. — 176 - 178, 179 - 181.
- Lại bàn về vấn đề lý luận về thực hiện. — Еще к вопросу о теории реализации. — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 8, стр. 1564—1579. Подпись: В. Ильин. — 27, 34 - 35.
- Làm gì? — Что делать? Наболевшие вопросы нашего движения. Stuttgart, Dietz, 1902, VII, 144 стр. После загл. авт.: Н. Ленин. — 179, 190, 193, 195, 200, 206, 239, 244, 248 - 249, 256 - 257, 270, 271, 273.
- Lời ban biên tập. — От редакции. [Заявление редакции «Искры».

- Листовка]. Б. м., тип. «Искры», 1900. 2 стр. (РСДРП). — 54, 58, 59, 61, 68, 70, 74, 96, 97.
- *Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga. — Протест российских социал-демократов.* С послесл. от ред. «Рабочего Дела». Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1899. 15 стр. (РСДРП. Оттиск из № 4-5 «Рабочего дела»). — 49.
- *Lời phát biểu đưa ra bản dự thảo nghị quyết về việc xác lập hoà bình trong đảng [tại phiên họp của Hội đồng đảng] ngày 16 (29) tháng Giêng [1904]. — Выступление с проектом резолюции об установлении мира в партии [на заседании Совета партии] 16 (29) января [1904 г.].* — 434.
- *Lời tựa [Viết cho cuốn sách nhỏ của Ô. А. Ёс-ман-хки "Những ngày tháng Năm ở Khác-cốp"]. — Предисловие [к брошюре О. А. Ерманского «Майские дни в Харькове»].* — В кн.: [Ерманский, О. А.] Майские дни в Харькове. Изд. «Искры». [Лейпциг], тип. «Искры», январь 1901, стр. III—VI. (РСДРП). Подпись: Редакция «Искры». — 80.
- *Lời tựa [Viết cho cuốn "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga"]. Предисловие [к «Развитию капитализма в России»].* — В кн.: [Ленин, В. И.] Развитие капитализма в России. Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Спб., Водовозова, 1899, стр. I—IV. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 29.
- * — *Mạn đàm với những người bảo vệ chủ nghĩa kinh tế. — Беседа с защитниками экономизма.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 12, 6 декабря, стр. 2—3. — 195.
- *Một bước tiến, hai bước lùi. — Шаг вперед, два шага назад.* (Кризис в нашей партии). Женева, тип. партии, 1904. VIII, 172 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 389, 411, 445, 446, 448, 465.
- *Một khuynh hướng thụ lùi trong phong trào dân chủ - xã hội Nga. — Попятное направление в русской социал-демократии.* Конец 1899 г. — 78.
- *Nhận xét về dự thảo cương lĩnh của tiểu ban. — Замечания на комиссионный проект программы.* 30 марта (12 апреля) 1902 г. — 213.

- *Nhận xét về dự thảo cương lĩnh thứ hai của Plê-kha-nốp. — Замечания на второй проект программы Плеханова.* Ранее 14 (27) марта 1902 г. — 211.
- * — *Những bài nghiên cứu và bình luận về kinh tế. — Экономические этюды и статьи.* Спб., тип. Лейферта, 1899. 4, 290 стр. Перед загл. авт.: Владимир Ильин. — 19 - 20, 27, 29.
- *Những biến đổi mới về kinh tế trong đời sống nông dân. — Новые хозяйственные движения в крестьянской жизни.* По поводу книги В. Е. Постникова «Южнорусское крестьянское хозяйство». Весна 1893 г. — 1, 2, 3, 4, 5, 6, 555.
- *Những kẻ áp bức các hội đồng địa phương và những An-ni-ban của phái tự do. — Гонимели земства и Аннибалы либерализма.* — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 60-100. Подпись: Т. П. — 145, 147, 149, 153, 156, 158 - 159, 160, 162, 174.
- *Những "người bạn dân" là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ - xã hội ra sao? — Что такое «друзья народа» и как они воюют против социал-демократов? (Ответ на статьи «Русского Богатства» против марксистов).* Весна — лето 1894 г. — 7-8.
- * — *Những nhiệm vụ bức thiết của phong trào chúng ta. — Насущные задачи нашего движения.* — «Искра», [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь, стр. 1. — 80.
- * — *Những sự kiện mới và những vấn đề cũ. — Новые события и старые вопросы.* — «Искра», [Лондон], 1902, № 29, 1 декабря, стр. 1. — 294.
- *Những tài liệu chuẩn bị cho Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — Материалы ко II съезду РСДРП.* 2. Программа II очередного съезда РСДРП. Вторая половина июня — первая половина июля 1903 г. — 399 - 400.
- *Sự chia rẽ trong Hội liên hiệp [những người dân chủ - xã hội] Nga ở nước ngoài. — Раскол в заграничном Союзе русских [социал-демократов].* — «Искра», [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь, стр. 8, в отд.: Из партии. — 84.
- *Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga. — Развитие капитализма в России.* Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Спб., Водовозова, 1899. XIII,

- 480 str.; 2 л. диагр.: VIII стр. табл. Перед загл. авт.: Владимир Ильин. — 14, 29, 31 - 32.
- *Thông báo về việc thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số.* — *Извещение об образовании Бюро Комитетов Большинства.* Проект. Ранее 20 октября (2 ноября) 1904 г. — 522.
- *Thư gửi A. A. Bô-gđa-nốp, R. X. Dem-li-a-tơ-ca, M. M. Lit-vi-nốp.* Ngày 3 tháng chạp 1904. — *Письмо А. А. Богданову, Р. С. Землячке, М. М. Литвинову.* 3 декабря 1904 г. — 514, 515, 524.
- *Thư gửi A. A. I-a-cu-bô-va.* Ngày 26 tháng Mười 1900. — *Письмо А. А. Якубовой.* 26 октября 1900 г. — 78.
- *Thư gửi A. M. Xtô-ra-ni.* Ngày 10 tháng Mười một 1904. — *Письмо А. М. Стопани.* 10 ноября 1904 г. — 512.
- *Thư gửi A. N. Pô-tơ-rê-xốp.* Ngày 2 tháng Chín 1898. — *Письмо А. Н. Потресову.* 2 сентября 1898 г. — 21.
- *Thư gửi A. N. Pô-tơ-rê-xốp.* Ngày 13 tháng Chín 1903. — *Письмо А. Н. Потресову.* 13 сентября 1903 г. — — 370.
- *Thư gửi ban biên tập.* — *Письмо в редакцию.* — «Искра», [Женева], 1903, № 53, 25 ноября, стр. 8, в отд.: Из партии. — 405.
- *Thư gửi ban biên tập báo "Tia lửa".* — *Письмо в редакцию «Искры».* [Почему я вышел из редакции «Искры»?] Женева, тип. партии, декабрь 1903. 8 стр. После загл. авт.: Н. Ленин. — 410, 414, 418 - 419, 420.
- *Thư gửi Ban chấp hành I-mê-rê-ti-a - Min-gre-li-a của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* Ngày 28 tháng Mười một 1904. — *Письмо Мингрельско-Имеретинскому комитету РСДРП.* 28 ноября 1904 г. — 513.
- *Thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* Ngày 4 tháng Mười một 1903. — *Письмо Центральному Комитету РСДРП.* 4 ноября 1903 г. — 390.
- *Thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* Ngày 10 tháng Chạp 1903. — *Письмо Центральному Комитету РСДРП.* 10 декабря 1903 г. — 422, 426, 428.

- *Thư gửi Ban chấp hành Xi-bi-ri của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* Ngày 30 tháng Mười 1904. — *Письмо Сибирскому комитету РСДРП.* 30 октября 1904 г. — 486.
- *Thư gửi các đồng chí.* — *Письмо к товарищам.* (К выходу органа партийного большинства). 29 ноября (12 декабря) 1904 г. — 526, 532, 533, 534.
- *Thư gửi các phái viên của Ban chấp hành trung ương và các uỷ viên các ban chấp hành Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã phát biểu ủng hộ phe đa số trong Đại hội II của Đảng.* 5 (18) tháng Tám 1904. — *Письмо к агентам ЦК и членам комитетов РСДРП, высказавшимся за большинство II партийного съезда.* 5 (18) августа 1904 г. — 460.
- *Thư gửi các uỷ viên Ban chấp hành trung ương.* Ngày 13 (26) tháng Năm 1904. — *Письмо членам ЦК.* 13 (26) мая 1904 г. — 445 - 446, 460.
- *Thư gửi E. Đ. Xta-xô-va, Ph. V. Len-gnich và những người khác.* Ngày 23 tháng Chín 1904. — *Письмо Е. Д. Стасовой, Ф. В. Ленгнику и др.* 23 сентября 1904 г. — 484. —
- *Thư gửi G.V. Plê-kha-nốp.* Ngày 2 tháng Mười một 1901. — *Письмо Г. В. Плеханову.* 2 ноября 1901 г. — 184.
- *Thư gửi G.V. Plê-kha-nốp.* Ngày 12 tháng Bảy 1902. — *Письмо Г. В. Плеханову.* 12 июля 1902 г. — 243.
- *Thư gửi G.V. Plê-kha-nốp.* Ngày 25 tháng Chạp 1902. — *Письмо Г. В. Плеханову.* 25 декабря 1902 г. — 300.
- *Thư gửi G.V. Plê-kha-nốp.* Ngày 6 tháng Mười một 1903. — *Письмо Г. В. Плеханову.* 6 ноября 1903 г. — 397.
- *Thư gửi I. I. Rát-tsen-cô.* Giữa ngày 9 và 16 tháng Bảy 1902. — *Письмо И. И. Радченко.* Между 9 и 16 июля 1902 г. — 244, 249.
- *Thư gửi I. I. Rát-tsen-cô.* Ngày 16 tháng Bảy 1902. — *Письмо И. И. Радченко.* 16 июля 1902 г. — 241.
- *Thư gửi I. I. Rát-tsen-cô.* Ngày 22 tháng Bảy 1902. — *Письмо И. И. Радченко.* 22 июля 1902 г. — 277.

- *Thư gửi I-u. M. Xiê-clốp*. Tháng Chín, trước ngày 4, 1900. — *Письмо Ю. М. Стеклову*. Сентябрь, не позднее 4, 1900 г. — 52.
- *Thư gửi I-u. Ô. Mác-tốp*. Ngày 6 tháng Mười 1903. — *Письмо Ю. О. Мартову*. 6 октября 1903 г. — 385.
- *Thư gửi I-u. Ô. Mác-tốp, thư ký Hội đồng đảng*. Ngày 2 tháng Chín 1904. — *Письмо секретарю Совета партии Ю. О. Мартову*. 2 сентября 1904 г. — 470 - 471.
- *Thư gửi L. M. Knhì-rô-vích*. Ngày 28 tháng Năm 1901. — *Письмо Л. М. Книпович*. 28 мая 1901 г. — 142.
- *Thư gửi L. N. Rát-tsen-cô*. Ngày 27 tháng Tư 1901. Bản thảo¹. — *Письмо Л. Н. Радченко*. 27 апреля 1901 г. Рукопись. — 151.
- *Thư gửi M. P. Gô-lu-bê-va*. Tháng Mười, sau ngày 5, năm 1904. — *Письмо М. П. Голубевой*. Октябрь, позднее 5, 1904 г. — 534.
- *Thư gửi một người chưa xác định được*. Ngày 5 tháng Chín 1900. — *Письмо неустановленному адресату*. 5 сентября 1900 г. — 50.
- *Thư gửi người đồng chí về những nhiệm vụ tổ chức của chúng ta*. Giữa ngày 1 và 11 (14 và 24) tháng Chín 1902. — *Письмо к товарищу о наших организационных задачах*. Между 1 и 11 (14 и 24) сентября 1902 г. — 289.
- *Thư gửi nhóm "Đấu tranh"*. Ngày 3 tháng Hai 1901. — *Письмо группе «Борьба»*. 3 февраля 1901 г. — 98.
- *Thư gửi P. B. Ác-xen-rôt*. Ngày 18 tháng Mười 1900. — *Письмо П. Б. Аксельроду*. 18 октября 1900 г. — 60.
- *Thư gửi V. A. Nô-xcốp*. Ngày 2 tháng Chín 1904. — *Письмо В. А. Носкову*. 2 сентября 1904 г. — 470 - 471.
- *Trả lời những lời phê phán đối với dự thảo cương lĩnh của chúng ta*. *Ответ на критику нашего проекта программы*. Июнь - июль, ранее 15 (28), 1903 г. — 358 - 359.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VIII, 1928, tr. 132 - 133.

- * — *Trận kịch chiến mới*. — *Новое побоище*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 1—2. — 136.
- *Tuyên bố của ban biên tập báo "Tia lửa"* — *Заявление редакции «Искры»* — хет Lê-nin, V. I. Lời ban biên tập.
- [*Tuyên bố về bản báo cáo của Mác-tốp, được đọc tại Đại hội II của Đảng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài ngày 15 (28) tháng Mười 1903*]. — [*Заявление по поводу доклада Мартова, сделанное 15 (28) октября 1903 г. на II съезде Заграничной лиги русской революционной социал-демократии*]. — В кн.: *Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной соц.-демократии*. Под ред. И. Лесенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. социал-демократии. [Женева, 1903], стр. 66. (РСДРП). — 396.
- *Tuyên bố về việc từ chức uỷ viên Hội đồng đảng và uỷ viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương*. — *Заявление о сложении с себя должности члена Совета партии и члена редакции ЦО*. 1 ноября 1903 г. — 391, 396 - 397.
- *Vấn đề ruộng đất và "những kẻ phê phán Mác"*. — *Аграрный вопрос и «критики Маркса»*. Главы I—IX. Июнь — сентябрь 1901 г. — 111, 149, 153 - 154, 155, 162, 174, 176, 177.
- [*Về tuyên ngôn của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a"*]. — [*О манифесте «Союза армянских социал-демократов»*]. — «Искра», [Лондон], 1903, № 33, 1 февраля, стр. 7—8, в отд.: Из партии. — 321.
- *Vì sao tôi rút khỏi ban biên tập báo "Tia lửa"?* — *Почему я вышел из редакции «Искры»?* Письмо в редакцию «Искры». Между 25 и 29 ноября (8 и 12 декабря) 1903 г. — 416.
- *Việc 183 sinh viên bị cưỡng bức đi lính*. — *Отдача в солдаты 183-х студентов*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 2, февраль, стр. 6. — 103.
- *Ý kiến đặc biệt của các đại diện Ban chấp hành trung ương đưa ra ngày 17 (30) tháng Giêng [1904 tại phiên họp của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]*. — *Особое мнение представителей ЦК, внесенное 17 (30) января [1904 г. на заседании Совета РСДРП]*. — 434.

- Lịch dân chủ - xã hội năm 1902.* — *Социал-демократический календарь на 1902 год.* Изд. гр. «Борьба». Женева, 1902. 228 стр. (РСДРП). — 211.
- Lời của ban biên tập.* — *От редакции.* — «Искра», [Женева], 1903, № 55, 15 декабря, стр. 10, в отд.: Из партии. — 423.
- Lời của ban biên tập.* — *От редакции.* — «Рабочее Дело», Женева, 1899, № 1, апрель, стр. 1—10. — 43 - 44, 52.
- Lời của ban biên tập.* — *От редакции.* — «Рассвет», Genève, 1904, № 1, стр. 23—24. — 417.
- "Lời hứa nghị",* Xanh Pê-téc-bua. — «Дружеские Речи», Спб. — 406.
- Lời kêu gọi của nhóm "Giải phóng lao động" gửi Đảng dân chủ - xã hội Nga* — *Воззвание группы «Освобождение труда» к русской социал-демократии.* — хет Ác-xen-rôt, P. B. Thông báo về việc nhóm "Giải phóng lao động" tiếp tục xuất bản sách báo.
- "Lời nói công nhân".* — «Рабочее Слово», [Одесса], 1902, № 3, 15 ноября. 18 стр. — 294.
- "Lời nói mới",* Xanh Pê-téc-bua. — «Новое Слово», Спб. — 14, 25. — 1897, кн. 8, май, стр. 183—199, 200—208. — 16, 34, 35, 206.
- [Lời tựa].* — *[Предисловие].* — В листовке: [Проект программы РСДРП, выработанный редакцией «Искры» и «Зари». С предисл. Томск, 1902], стр. 1—7. Гект. — 296.
- [Ma-li-nin, N.I.] Đấu tranh cho đại hội.* — *[Малинин, Н. И.] Борьба за съезд.* (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904. 111 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Шахов. — 383, 385, 458, 460, 461, 463, 464, 467 - 468, 472 - 473, 475, 476 - 477, 484, 486 - 487, 491, 492, 497, 508 - 510, 511.
- Ma-xlốp, P.P. Lý tưởng hoá nền kinh tế tự nhiên.* — *Маслов, П. П. Идеализация натурального хозяйства.* — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 3, стр. 620—640. — 30.
- *Những điều kiện phát triển nông nghiệp ở Nga.* Thử phân tích những mối quan hệ trong nông nghiệp. — *Условия развития сельского хозяйства в России.* Опыт анализа сельскохозяйственных отношений. Ч. I—II. Спб., Водовозова, 1903. VIII, 493 стр. — 347.

- Mác, C. Tư bản.* — *Маркс, К. Капитал.* Критика политической экономии. Полный пер. с нем. под ред. В. Д. Любимова, [Т. I]. Процесс производства капитала. Спб., изд. кн. склада Аскарханова, [1898]. VII стр., 862 стлб. — 17.
- [Mác-tốp, L.] Bước ngoặt trong lịch sử phong trào công nhân Do-thái.* — *[Мартов, Л.] Поворотный пункт в истории еврейского рабочего движения.* Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, 1900. 22 стр. (РСДРП). — 49.
- *Chủ nghĩa xã hội và giáo hội.* — *Социализм и церковь.* — «Искра», [Лондон], 1902, № 22, июль, стр. 1—2. — 232.
- *Đại hội của chúng ta.* — *Наш съезд.* — «Искра», [Женева], 1903, № 53, 25 ноября, стр. 1—2. — 412, 413, 419 - 420, 425.
- *Đại hội Li-u-bêch của Đảng dân chủ - xã hội Đức.* — *Любекский партейтаг германской социал-демократии.* — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 404—424. Подпись: Ignotus. — 173, 176, 182.
- *Kỷ niệm 25 năm siộc biểu tình tại quảng trường Ca-dan và hoạt động cách mạng của G. V. Plê-kha-nốp.* — *Празднование 25-летия демонстрации на Казанской площади и революционной деятельности Г. В. Плеханова.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 13, 20 декабря, стр. 1. — 194.
- *Luôn luôn bị thiểu số.* Bàn về những nhiệm vụ ngày nay của giới trí thức xã hội chủ nghĩa Nga. — *Всегда в меньшинстве.* О современных задачах русской социалистической интеллигенции. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 180—203. — 145, 147, 156, 173, 176.
- *Một lần nữa bị thiểu số.* — *Еще раз в меньшинстве.* Без тит. л. Б. м. и г. 2 стр. Стеклограф. — 430.
- *[Nghị quyết chống ý kiến đặc biệt do V. I. Lê-nin nêu ra tại phiên họp của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày 17 (30) tháng Giêng 1904].* Bản thảo¹. *[Резолюция, направленная против особого мнения, внесенного В. И. Лениным на заседании Совета РСДРП 17 (30) января 1904 г.]* Рукопись. — 434.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. X, 1929, tr. 272.

- [*Mác-tốp, L.*] *Ngọn cờ đỏ ở Nga*. Khái quát lịch sử phong trào công nhân Nga. — [*Mаслов, Л.*] *Красное знамя в России*. Очерк истории русского рабочего движения. Изд. ЦК РСДРП. Б. м., тип. ЦК, 1904. 72 стр. (РСДРП). — 377.
- [*Những nghị quyết được thông qua tại phiên họp của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày 17 (30) tháng Giêng 1904*]. Bản thảo¹. — [*Резолюции, принятые на заседании Совета РСДРП 17 (30) января 1904 г.*]. Рукопись. — 434, 436 - 437.
- *Những người bạn mới của giai cấp vô sản Nga*. — *Новые друзья русского пролетариата*. — «Искра», [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь, стр. 2—3. — 72, 100.
- *Những sửa đổi của V.I. Lê-nin cho bản dự thảo cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Bản thảo². *Поправки к проекту программы РСДРП В. И. Ленина*. Рукопись. — 205.
- *Những vấn đề trước mắt*. Bản đôi chút về khủng bố. Đôi khi người ta "quay ngoắt lại" như thế nào. — *Вопросы дня*. Кое-что о терроре. Как иногда люди «поворачивают». — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 4, май, стр. 2—4. — 120.
- [*Phê bình cuốn:*] "Dĩ vãng". — [*Рецензия на книгу:*] "Былое". Историко-революционный сборник № 2, Лондон, «Заря», Stuttgart, 1901, № 2—3, декабрь, стр. 343—346, в отд.: Библиография. Подпись: Л. М. — 182.
- [*Phê bình cuốn:*] "Nước Nga cách mạng". — [*Рецензия на книгу:*] "Революционная Россия", издание Союза социалистов - революционеров, № 2, — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 331—334, в отд.: Библиография. Подпись: Л. М. — 182.
- [*Phê bình cuốn:*] "Truyền tin cách mạng Nga". — [*Рецензия на книгу:*] "Вестник Русской Революции", Социально-политическое обозрение. Под редакцией К. Тарасова. № 1, 1901 г. Июль. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 334—343, в отд.: Библиография. Подпись: Л. М. — 182.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. X, 1929, tr.251.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. II, 1924, tr.52-53.

- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 20 - 21 tháng Tư 1902. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 20—21 апреля 1902 г. Рукопись. — 219.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Khoảng ngày 3 tháng Tám 1904. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину*. Около 3 августа 1904 г. Рукопись. — 455.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 31 tháng Tám 1904. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину*. 31 августа 1904 г. Рукопись. — 466.
- *Thư gửi V.I. Lê-nin*. Ngày 5 tháng Chín 1904. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину*. 5 сентября 1904 г. Рукопись. — 470.
- *Tổng kết mùa thu*. — *Осенние итоги*. — «Искра», [Лондон], 1902, № 30, 15 декабря, стр. 1. — 290.
- * *Mác-tu-nốp, A. Công nhân và cách mạng*. — *Мартынов, А. Рабочие и революция*. Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. Союза, 1902, 47 стр. (РСДРП). — 292.
- *Những thắng lợi của phong trào dân chủ - xã hội và những sự phục thù của bọn dân chủ - tư sản*. — *Социал-демократические победы и буржуазно-демократические реванши*. Оттиск из № 5 «Зари». Изд. РСДРП. Женева, тип. партии, 1904, Стр. 37—61. (РСДРП). — 493.
- [*Mi-cla-sép-xki, I. N.*] *Chế độ tô dịch*. — [*Миклашевский, И. Н.*] *Оброк*. — В кн.: Брокгауз, Ф. А. И Ефрон, Н. А. Энциклопедический словарь. Т. XXI^a, [полут. 42]. Спб., 1897, стр. 574. Подпись: И. Н. М. — 358.
- *Mi-khai-lốp-xki, N. C. Văn học và đời sống*. — *Михайловский, Н. К. Литература и жизнь*. О совести г. Минского, страхе смерти и жажде бессмертия. — О наших умственных течениях за полвека. — О новых словах и «Новом Слове». — О речи проф. Светлова. — О г. Вольнском и скандалистах вообще. — «Русское Богатство», Спб., 1897, № 10, стр. 161—195. — 30.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. III, 1925, tr. 407 - 411.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr. 105, 127, 152 - 155.

- *Văn học và đời sống*. — *Литература и жизнь*. [О статье М. И. Туган-Барановского "Значение экономического фактора в истории"]. — "Русское Богатство", Спб., 1896, № 1, стр. 52—66, в отд.: II; № 2, стр. 132—162, в отд.: II; № 4, стр. 120—124, в отд.: II; № 5, стр. 142—149, в отд.: II; — 33.
- Mi-li-u-cốp, P. N. Nông dân ở Nga*. — *Милюков, П. Н. Крестьяне в России*. — В кн.: Брокгауз, Ф. А. и Ефрон, И. А. Энциклопедический словарь. Т. XVI^a, [полут. 32]. Спб., 1895, стр. 675—725. — 358.
- Mô-lô-tốp*. — *Молотов* — *xem* Pác-vu-xơ.
- Một vấn đề bức thiết*. — *Насущный вопрос* — *xem* Vô-giã-nô-vích, A. I.
- N*. — *ôn* — *H*. — *он* — *xem* Danielson, N.
- N. G.* — *H. G.* — *xem* Gít-lốp-xki, Kh. I.
- N. G. Tséc-tư-sép-xki*. — *H. G. Чернышевский*. — «Рабочая Мысль», Берлин, 1900, № 8, февраль. Приложение к «Рабочей Мысли» № 8, стр. 1. — 78.
- [*Na-đê-giơ-đin, L.*] *Phục hồi chủ nghĩa cách mạng ở Nga*. — [*Надеждин, Л.*] *Возрождение революционизма в России*. Изд. рев.-соц. Группы «Свобода». Б. м., 1901. IV, 80 стр. — 145, 160.
- Nát-xôn, X. I-a. Những bài ca của Mê-phi-xtô-phe*. — *Надсон, С. Я. Песни Мефистофеля*. — 533.
- Nê-giơ-đã-nốp, P.* — *Нежданов, П.* — *xem* Tsê-rê-va-nin, N.
- Nê-vô-rốp* — *Невзоров* — *xem* Xtê-clốp, I-и. M.
- Ngày 1 tháng Năm*. — *Первое мая*. Всем рабочим и работницам России ко дню всемирного рабочего праздника Российская социал-демократическая рабочая партия шлет братский привет. [Листовка]. Б. м., тпн. «Искры», 1901, 1 стр. (РСДРП). — 108, 124.
- Ngày 1 tháng Năm ở Nga*. — *Первое мая в России*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 4. — 137.
- Nghị quyết của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương ngày 22. XII*. — *Резолюция редакции ЦО от 22. XII*. — *xem* Gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

- Nghị quyết của Ban chấp hành A-xơ-ra-khan [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về thái độ đối với việc thay đổi ban biên tập tờ "Tia lửa"]*. — *Резолюция Астраханского комитета [РСДРП] об отношении к перемене редакции «Искры»*. — «Искра» [Женева], 1904, № 62, 15 марта. Приложение № 62 «Искры», стр. 1. — 441.
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-xláp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bàn về bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương*. — *Резолюция Екатеринбургского комитета РСДРП по поводу заявления Центрального Комитета*. — В кн.: [Малинин, Н. И.] *Борьба за съезд*. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 109—111. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 487, 492.
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-xláp [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] ngày 27 tháng Hai 1904*. — *Резолюция Екатеринбургского комитета [РСДРП] от 27 февраля 1904 г.* — «Искра» [Женева], 1904, № 64, 18 апреля. Приложение к № 64 «Искры», стр. 2, в отд.: Из. партии. — 458, 476, 484.
- Nghị quyết của Ban chấp hành I-mê-rê-ti-a - Min-gre-li-a [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã được thông qua nói về nghị quyết của 22 đảng viên]*. — *Резолюция Имеретинко-Мингрельского комитета [РСДРП], принятая по поводу резолюции 22-х членов партии*. — В кн.: [Малинин, Н. И.] *Борьба за съезд*. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 101—102. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 487, 490, 492, 497, 509.
- Nghị quyết của Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]*. — *Резолюция Кавказского союзного комитета [РСДРП]*. — «Искра» [Женева], 1904, № 64, 18 апреля. Приложение к № 64 «Искры», стр. 2, в отд.: Из. партии. — 458, 476, 508 - 509.
- Nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Mát-xơ-va [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga], đã được thông qua để trả lời bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương do một phái viên của Ban chấp hành trung ương tự nêu ra, và nói về nghị quyết của 22 đảng viên*. — *Резолюция Московского комитета [РСДРП], принятая в ответ на декларацию ЦК, лично мотивированную агентом его, и по поводу резолюции 22-х членов партии*. — В кн.: [Малинин, Н. И.]

- Борьба за съезд. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 102—103. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 477, 487, 492, 497, 511.
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về việc triệu tập Đại hội III của đảng]. — Резолюция Николаевского комитета [РСДРП о созыве III съезда партии]. — В кн.: [Воровский, В. В.] Совет против партии. № 11. Изд-во соц.-дем. партийной литературы В. Бонч-Бруевича и Н. Ленина. Женева, кооп. тип., 1904, стр. 40. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Орловский. — 458, 476, 484, 487, 490, 492, 507, 509, 512.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ô-đét-xa [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. Резолюция Одесского комитета [РСДРП]. — «Искра» (Женева), 1904, № 64, 18 апреля. Приложение к № 64 «Искры», стр. 1—2. — 458, 476, 484.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ô-đét-xa [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã được thông qua để trả lời bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương và nói về nghị quyết của 22 đảng viên]. — Резолюция Одесского комитета [РСДРП], принятая в ответ на декларацию ЦК и по поводу резолюции 22-х членов партии.] — В кн.: [Малинин, Н. И.] Борьба за съезд. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 104-106. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 476, 477, 487, 492, 497.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. — Резолюция Петербургского комитета [РСДРП]. — Отдельное приложение к №№ 73-74 «Искры» [Женева], 1904, №73, 1 сентября; № 74, 20 сентября], стр. 3. — 459.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã được thông qua để trả lời bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương và nói về nghị quyết của 22 đảng viên]. — Резолюция Петербургского комитета [РСДРП, принятая в ответ на декларацию ЦК и по поводу резолюции 22-х членов партии]. — В кн.: [Малинин, Н. И.] Борьба за съезд. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 107. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 473, 487, 492.*
- [Nghị quyết của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về việc triệu tập Đại hội III của đảng]. — Резолюция*

- Петербургского комитета [РСДРП о созыве III съезда партии]. — Там же, стр. 61—63. — 476, 484.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ri-ga Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — Резолюция Рижского комитета Рос. соц.-дем. раб. партии]. — «Искра» [Женева], 1904, № 68, 25 июня. Приложение к № 68 «Искры», стр. 4. — 458.*
- [Nghị quyết của Ban chấp hành Ri-ga Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã được thông qua về nghị quyết của 22 đảng viên]. — [Резолюция Рижского комитета [РСДРП], принятая по поводу резолюции 22-х членов партии]. — В кн.: [Малинин, Н. И.] Борьба за съезд. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 80. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 476 - 477, 484, 492.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ri-ga Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga [về việc triệu tập ngay Đại hội II của đảng]. — Резолюция Рижского комитета Рос. соц.-дем. раб. партии [о созыве III съезда партии]. — Там же, стр. 69. — 476, 484, 487.*
- [Nghị quyết của Ban chấp hành Tu-la Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về việc triệu tập ngay Đại hội III của đảng]. — [Резолюция Турьского комитета РСДРП о немедном созыве III съезда партии]. — Там же, стр. 61. — 458, 473 - 474, 476, 484, 487.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành Tve [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. — Резолюция Тверского комитета [РСДРП]. — «Искра» [Женева], 1904, № 66, 15 мая, стр. 10, в отд.: Из партии. — 458, 476, 484, 487.*
- Nghị quyết của Ban chấp hành vùng sông Đôn của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga [về việc cần phải bổ sung vào Ban chấp hành trung ương và ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương]. — Резолюция Донского комитета РСДРП [о необходимости кооптации в ЦК и в редакцию ЦО]. — В кн.: [Малинин, Н. И.] Борьба за съезд. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 8. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 383.*
- Nghị quyết của 22 đảng viên. — Резолюция 22-х — xem Lê-nin, V.I. Gửi toàn đảng.*
- [Nghị quyết của hội nghị các đại biểu của Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga, của tổ chức "Tia lửa" và "Bình minh" ở nước ngoài*

và của tổ chức cách mạng "Người dân chủ - xã hội". Giơ-ne-vơ, tháng Sáu 1901]. — *Резолюция конференции представителей Союза Р. С.-Д., заграничной организации «Искры» и «Зари» и революционной организации «Социал-демократ»*. Женева, июнь 1901 г.]. — В кн.: *Документы «объединительного» съезда*. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901, стр. 1—3. 177 - 179, 180 - 181.

Nghị quyết của Liên minh Cápc-ca-dơ và của Ban chấp hành Ti-phlít Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, [đã được thông qua nói về nghị quyết của 22 đảng viên]. — *Резолюция Кавказского союза и Тифлисского комитета РСДРП, [принятая по поводу резолюции 22-х членов партии]*. — В кн.: [Малинин, Н. И.] *Борьба за съезд*. (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 100—101. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 476, 484, 486, 490, 492, 497, 508 - 509.

Nghị quyết của Liên minh công nhân mỏ [về việc cần thiết phải bỏ sung vào ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương]. — *Резолюция Союза горнозаводских рабочих [о необходимости кооптации в редакцию ЦО]*. — Там же, стр. 9. — 384, 385.

Nghị quyết của Plê-kha-nốp. — *Резолюция Плеханова — хет Quyết định của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*.

"*Ngọn cờ công nhân*". — «*Рабочее знамя*», Белосток – Лондон. — 170.

"*Ngọn nến*". — «*Лучина*». — 333.

"*Người dân chủ - xã hội*", Giơ-ne-vơ. — «*Социал-Демократ*», Женева. — 479.

"*Người lao động*", Giơ-ne-vơ. — «*Работник*», Женева. — 9.

— 1896, № 1-2, XV, 79, 112 стр. — 10, 11, 12.

— 1897, № 3-4, стр. 68—78, 88-89, в отд.: II. — 11.

"*Người vô sản Khác-cốp*". — «*Харьковский Пролетарий*», 1901, октябрь Гект. — 313.

Những công nhân thành phố Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt tại phiên toà. — *Нижегородские рабочие на суде*. (Отдельный оттиск из № 29 «Искры»). Б. м., тип. социал-демократов, [1902]. 8 стр. — 332.

Những cuộc bãi công. Năm 1895 — *Стачки*. 1895 год. — «*Работник*», Женева, 1897, № 3-4, стр. 88-89, в отд. II.: — 12.

Những điều kiện do phái men-sê-vich đưa ra. — *Условия, предъявленные меньшевиками — хет Pô-tơ-rê-xốp*, А. N. Thư gửi V. Plê-kha-nốp. Ngày 3 tháng Mười một 1903.

Những lời phát biểu ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt — *Нижегородские речи* — хет *Những công nhân thành phố Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt tại phiên toà*.

"*Những ngày ở Khác-cốp*". — «*Харьковские дни*» — хет Ёс-ман-хки, Ô. А. Những ngày tháng Năm ở Khác-cốp.

Những nghị quyết chủ yếu nhất được thông qua tại Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — *Главнейшие резолюции, принятые на Втором съезде Российской соц.-дем. рабочей партии*. В кн.: *Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии*. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партии [1904], стр. 12—18. (РСДРП). — 413, 548.

Những nghị quyết của các ban chấp hành Cápc-ca-dơ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tháng Mười một 1904. Bản thảo¹. — *Резолюции кавказских комитетов РСДРП*. Ноябрь 1904 г. Рукопись. — 519 - 521, 530, 538.

Những nghị quyết của hội nghị các Ban chấp hành miền Bắc Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Bản thảo². — *Резолюции конференции северных комитетов РСДРП*. Рукопись. — 538.

Những nghị quyết của hội nghị các Ban chấp hành miền Nam - Ô-đét-ха, Ni-cô-lai-ép và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và cục miền Nam của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. [Cuối tháng Chín 1904]. Bản thảo¹. *Резолюции конференции южных комитетов — Одесского, Николаевского и Екатеринославского и Южного бюро ЦК РСДРП*. [Конец сентября 1904 г.]. Рукопись. — 481, 492, 499, 522, 536 - 538.

Những nhiệm vụ của trí thức xã hội chủ nghĩa — *Задачи социалистической интеллигенции*. — хет Mác-tốp, L. Luôn luôn bị thiếu số.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr. 249 - 253, 217 - 219.

² In lần đầu trên báo "Tiến lên", Giơ-ne-vơ, 1905, số 2, ngày 14 (1) tháng Giêng, tr. 4, trong mục: Trong đảng.

- Những quyết định của Đại hội [1] [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. — Решения [Первого] съезда [РСДРП].* — В листовке: Манифест Российской социал-демократической рабочей партии. Б. м., тип. партии [1898], стр. 2. — 349.
- Những quyết định của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — Решения Совета РСДРП.* — Отдельное приложение к №№ 73-74 «Искры» [Женева, 1904, № 73, 1 сентября; № 74, 20 сентября], стр. 1—3. — 482, 486 - 487, 490, 497, 499, 506, 523.
- [Những sửa đổi của Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga đối với các nghị quyết Giơ-ne-vơ, đã được đưa ra tại Đại hội "thống nhất". 1901]. — [Поправки Союза русских социал-демократов к жевевским резолюциям, внесенные на «объединительном» съезде. 1901 г.].* — В кн.: Документы «объединительного» съезда. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901, стр. 7—8. — 177 - 178, 180 - 181.
- Những tài liệu dùng để đánh giá ruộng đất của tỉnh Vla-đi-mia. — Материалы для оценки земель Владимирской губернии.* Т. I—V Владимир на Клязьме, 1898-1901. 9 кн. — 224.
- Т. V. Гороховецкий уезд. Вып. III. Промыслы крестьянского населения. 1901. 81 стр. (Оценочно-экономич. отд. Владимирской губ. зем. управы). — 224.
- Những tài liệu dùng để nhận định về sự phát triển kinh tế của nước ta. — Материалы к характеристике нашего хозяйственного развития.* Сб. статей. Спб., тип. Сойкина, 1895. 232, 259, III стр. — 30, 136.
- Những vấn đề chủ nghĩa duy tâm. — Проблемы идеализма.* Сб. статей Под ред. П. И. Новгородцева. М., Новгородцева. М., изд. Московского психологич. общ-ва, б. г. IX, 521 стр. — 316.
- Những vấn đề cương lĩnh. IV. Xã hội hoá ruộng đất và hợp tác hoá trong nông nghiệp. — Программные вопросы. IV. Социализация земли и кооперация в сельском хозяйстве. — «Революционная Россия», [Женева], 1903, № 15, январь, стр. 5—8. — 322.*
- "Những vấn đề về triết học và tâm lý học", Mát-xơ-va. — «Вопросы Философии и Психологии», М., 1896, кн. 5 (35), ноябрь — декабрь, стр. 575—611. — 16, 33 - 34.*
- 1897, кн. 1 (36), январь — февраль, стр. 120—139. — 16, 33-34.

- [Nô-xcốp, V. A. Thư gửi các uỷ viên Ban chấp hành trung ương]. — Носков, В. А. [Письмо членам ЦК].* Сентябрь [1904 г.]. — В кн.: [Ленин. В. И.] Заявление и документы о разрыве центральных учреждений с партией. № 13. Изд-во «Вперед». Женева, кооп. тип, 1905, стр. 8. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 502, 503.
- *Thư gửi Ph. V. Len-ghích và V.I. Lê-nin.* Ngày 29 tháng Chín (12 tháng Mười) 1903. Bản thảo¹. — *Письмо Ф. В. Ленгнику и В. И. Ленину.* 29 сентября (12 октября) 1903 г. Рукопись. — 380.
- *[Thư gửi V. Đ. Bôn-tơ-ơ - Bru-ê-vích.* Ngày 12 tháng Chín 1904]. — *[Письмо В. Д. Бонч-Бруевичу.* 12 сентября 1904 г.] — В кн.: [Ольминский, М. С. и Богданов, А.] Наши недоразумения. Изд. авторов. Женева, кооп. тип., 1904, стр. 1 [вклейки]. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Галерка и Рядовой. — 471.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 28 tháng Tám 1904. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину.* 28 августа 1904 г. Рукопись. 463.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 31 tháng Tám 1904. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину.* 31 августа 1904 г. Рукопись. — 467, 468.
- Nông dân — Крестьяне — хет Mi-li-u-cốp, P. N.* Nông dân ở Nga.
- "Nước Nga cách mạng". — «Революционная Россия»,* Куоккала — Томск — Женева. — 231, 291.
- [Женева], 1902, № 4, февраль. 24 стр. — 211.
- 1902, № 14, декабрь, стр. 1—4. — 308.
- 1903, № 15, январь, стр. 5—8. — 322.
- 1903, № 16, 15 январь, стр. 18—19. — 337.
- Óc-tô-đốc. — Ортодокс — хет Ác-xen-rót, L. I.*
- Ô-xi-rốp. — Осинов — хет Dem-li-a-tơ-ca, R. X.*
- [Ôn-min-xki, M. X.] Bước vào con đường mới. — [Ольминский, М. С.]*
- ¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VII, 1928, tr. 94 - 95.
- ² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr. 119 - 120, 123 - 125.

- На новой путь*. Женева, кооп. тип., 1904. 54 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Галерка. — 484.
- *Đã đảo chủ nghĩa Vô-na-rác-tơ!* — *Долой бонапартизм!* Женева, кооп. тип., 1904. 23, 1 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Галерка. — 460, 468, 474, 477, 484, 492, 502 - 503.
- [*Ôn-min-xki, M. X. và Vô-gđa-nốp, A.] Những sự hiểu lầm của chúng ta. [Ольминский, М. С. и Богданов, А.] — Наши недоразумения. Изд. авторов. Женева, кооп. тип., 1904. 91, 1 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Галерка и Рядовой. — 460, 469, 471, 474, 477, 484.*
- Ran-tê-lây. Lịch sử một cuộc bãi công. — Пантелей. История одной стачки.* — «Работник», Женева, 1897, № 3-4, стр. 68-78, в отд.: II. 12.
- [*Rác-vu-xơ*]. *Chế độ chuyên chế và tài chính.* — [Парвус]. *Самодержавие и финансы.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 4, май, стр. 1—2. — 105, 120.
- "*Rê-rô*" — «Перо» — хет Тơ-gốt-xki, L. Đ.
- [*Phê bình cuốn: Lê-nin, V.I.] Nhiệm vụ của những người dân chủ - xã hội Nga. — [Рецензия на книгу: Ленин, В. И.] Задачи русских социал-демократов. С предисл. П. Аксельрода. Женева, 1898. — «Рабочее Дело», Женева, 1899, № 1, апрель, стр. 139—142. — 42.*
- [*Phê-đư-lốp, A.] Về bài diễn văn của Nga hoàng. — [Федулов, А.] По поводу речи царя. Радикалы и пошибилисты. [Спб.], изд. «Группы народовольцев», 1 марта 1895. 8 стр. — 12.*
- Phụ trương cho tờ báo tạp chí dân chủ - xã hội công nhân "Tiếng vọng". — Приложение у рабочей социал-демократической газете-журналу «Отклики», [Женева], 1902, № 1, декабрь, стр. 1. — 311.*
- Phụ trương đặc biệt tờ "Tư tưởng công nhân". — Отдельное приложение к «Рабочей Мысли». Изд. Петербургского «Союза». Пб., тип. Киршбаума, сентябрь 1899. 38 стр. — 78.*
- Phran-cơ, X. L. Học thuyết giá trị của Mác và ý nghĩa của nó. — Франк, С. Л. Теория ценности Маркса и ее значение. Критический этюд. Спб., Водовозова, 1900. VI, 371 стр. — 114, 182.*

- Phrây — Фрей — xem Lê-nin, V. I.*
- Plê-kha-nốp G. V. Và Brê-scốp-xcai-a và vụ Tsi-ghi-rin. — Плеханов, Г. В. Г- жа Брешковская и чигиринское дело. — «Искра», [Лондон], 1903, № 38, 15 апреля, стр. 3—4. — 351.*
- *Bàn về sự phát triển của quan điểm nhất nguyên về lịch sử. — К вопросу о развитии монистического взгляда на историю. Ответ гг. Михайловскому, Карееву и комп. Спб., 1895. 287 стр. Перед загл. авт.: Бельтов. — 550.*
- *Các Mác. — Карл Маркс. — «Искра», [Лондон], 1903, № 35, 1 марта, стр. 1—347 - 348.*
- * — *Cái chết của Xi-pi-a-ghin và những nhiệm vụ cổ động của chúng ta. — Смерть Сипягина и наши агитационные задачи. — «Искра», [Мюнхен], 1902, № 20, 1 мая, стр. 1. — 219.*
- *Cant chống lại Can-tơ hay là lời di chúc tinh thần của ông Béc-stanh. — Cant против Канта или Духовное завещание г. Бернштейна. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 204—225. — 174, 176.*
- *Сиêuc tiến quân mới chống Đảng dân chủ - xã hội Nga. — Новый поход против русской социал-демократии. Изд. «Союза русских социал-демократов». Женева, тип. «Союза русских социал-демократов», 1897. 55 стр. — 79.*
- *Cương lĩnh của nhóm dân chủ - xã hội "Giải phóng lao động". — Программа с.-д. группы «Освобождение труда». Женева, тип. группы «Освобождение труда», 1884. 10 стр. — 45.*
- *Dự thảo cương lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội Nga. — Проект программы Российской социал-демократической партии. — «Заря», Stuttgart, 1902, № 4, август, стр. 11—39, в отд.: А. — 226, 231.*
- *Dự thảo cương lĩnh thứ hai của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Bản thảo¹. Второй проект программы РСДРП. Рукопись. — 208, 211.*

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. II, 1924, tr. 57-61.

- * *Plê-kha-nốp, G. V. Điều không nên làm. — Чего не делать.* — «Искра», [Женева], 1903, № 52, 7 ноября, стр. 1—2. — 411, 490.
- * — *Giai cấp công nhân Nga và những cái roi của cảnh sát. — Русский рабочий класс и полицейские розги.* — «Искра» [Лондон], 1902, № 22, июль, стр. 1. — 232 - 233.
- *Giai cấp vô sản và nông dân. — Пролетариат и крестьянство.* — «Искра» [Лондон], 1903, * № 32, 15 января, стр. 2—4; № 33, 1 февраля, стр. 3—5; № 34, 15 февраля, стр. 2—3; № 35, 1 марта, стр. 2; № 39, 1 мая, стр. 2—4. — 323.
- *Giờ đây không thể im lặng được! — Теперь молчание невозможно!* (Открытое письмо к Центральному Комитету Российской социал-демократической рабочей партии). — «Искра», [Женева], 1903, № 66, 15 мая, стр. 9—10. — 451.
- *Hội liên hiệp lao động quốc tế. — Международное Товарищество Рабочих.* — «Искра», [Женева], 1904, № 75, 5 октября, стр. 1—2. — 489 - 490.
- *Lại bàn về chủ nghĩa xã hội và đấu tranh chính trị. — Еще раз социализм и политическая борьба.* — «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрель, стр. 1—32. — 77, 78.
- *Lại bàn về cuộc bãi công ở Rô-xtốp. — Еще о ростовской стачке.* «Искра» [Лондон], 1903, № 33, 1 февраля, стр. 1—2. — 328.
- *Lời tựa [viết cho cuốn "Vademecum dành cho ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân""]. — Предисловие [к книге "Vademecum для редакции «Рабочего Дела»].* — В кн.: Плеханов, Г. В. Vademecum для редакции «Рабочего Дела». Сб. материалов, изданный группой «Освобождение Труда». С предисл. Г. Плеханова. Женева, тип. Группы старых народовольцев, февраль 1900, стр. I—LII — 40, 41.
- *Lời tựa viết cho lần xuất bản bằng tiếng Nga [cuốn sách của A. Tун "Lịch sử các phong trào cách mạng ở Nga""]. — Предисловие к русскому изданию [книги А. Туна «История революционных движений в России»].* — В кн.: Тун, А. История революционных движений в России. Пер. с нем., с предисл. Г. Плеханова с. 4-мя прил... Изд. Лиги русск. революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1903, стр. VII - LXVIII. [РСДРП]. — 286, 295, 298, 328.

- *Một sự hiểu nhầm đáng buồn. — Грустное недоразумение.* — «Искра», [Женева], 1904, № 57, 15 января, стр. 1—3. — 434.
- *Ngày 1-đư tháng Ba. — Мартовские иды.* - «Искра», [Лондон], 1903, № 36, 15 марта, стр. 1. — 347.
- *Những người bạn giả dối của giai cấp vô sản. — Мнимые друзья пролетариата.* — xem Plê-kha-nốp, G. V. Ý nghĩa của cuộc bãi công ở Rô-xtốp và Plê-kha-nốp, G. V. Lại bàn về cuộc bãi công ở Rô-xtốp.
- [*Phê bình cuốn:*] Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lasalle. — [*Рецензия на книгу:*] Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle. Herausgegeben von Franz Mehring. I. Gesammelte Schriften von Karl Marx und Friedrich Engels. Von März 1841 bis März 1844. Stuttgart, Verlag von J. H. W. Dietz Nachf. 1902. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 346—349, в отд.: Библиография. Подпись: Г. П. — 181, 182.
- [*Phê bình cuốn:*] — Bô-rít Tsi-tsê-rin. Những vấn đề Ba-lan và Do-thái. Trả lời các thư ngỏ của N. C. Ren-nê-n-sam-phơ. — [*Рецензия на книгу:*] Борис Чичерин. Польский и еврейский вопросы. Ответ на открытые письма Н. К. Рененкампа. Второе издание. Берлин. Издание Гуго Штейница. 1901. — «Заря», Stuttgart 1901, № 2-3, декабрь, стр. 359—360, в отд.: Библиография. Подпись: Г. П. — 231.
- [*Phê bình cuốn:*] X. Phran-cơ. Học thuyết về giá trị của Mác và ý nghĩa của nó. — [*Рецензия на книгу:*] С. Франк. Теория ценности Маркса и ее значение. Крестический этюд. С.-Петербург 1900. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 324—331, в отд.: Библиография. Подпись: Г. П. — 182.
- *Phê phán các nhà phê phán ở nước ta. — Критика наших критиков.* — «Заря», Stuttgart, 1902, № 4, август, стр. 1—31, в отд.: I. — 240.
- *Phê phán các nhà phê phán ở nước ta.* Ph. I. Ngài P. Xto-ru-vê đóng vai nhà phê phán lý luận của Mác về sự phát triển xã hội. — *Критика наших критиков.* Ч. I. Г. П. Струве в роли критика марксовской теории социального развития. Статья

- вторая. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 101—155. — 120, 173, 176.
- Plê-kha-nốp, G. V. Phê phán các nhà phê phán ở nước ta.* Ph. I. Ngài P. Xto-ru-vê đóng vai nhà phê phán lý luận của Mác về sự phát triển xã hội. *Ллеханов, Г. В. — Критика наших критиков.* Ч. I. Г. П. Струве в роли критика марксовской теории социального развития. Статья первая. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрель, стр. 75—117. — 88
- *Rồi sao nữa? — Что же дальше?* — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 1—37. — 120, 140, 147.
- * — *Rượu mới bình cũ. — Новое вино в старых мехах.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 2—4, — 136.
- * — *Thủ tiêu chế độ liên đới bảo lãnh. — Отмена круговой поруки.* — «Искра», [Лондон], 1903, № 38, 15 апреля, стр. 1. — 351.
- *Thư gửi bộ phận ban biên tập ở Miun-khen.* Ngày 8 tháng Chạp 1900. Bản thảo¹. — *Письмо мюнхенской части редакции* 8 декабря 1900 г. Рукопись. — 84.
- *Thư gửi bộ phận ban biên tập ở Miun-khen.* Ngày 17 tháng Chạp 1901. Bản thảo¹. — *Письмо мюнхенской части редакции.* 17 декабря 1901 г. Рукопись. — 197, 198.
- *Thư gửi V. I. Da-xu-lích.* Ngày 29 tháng Mười một 1901. Bản thảo². — *Письмо В. И. Засулич.* 29 ноября 1901 г. Рукопись. — 192.
- *Thư gửi V. I. Da-xu-lích.* Ngày 21 tháng Sáu 1902. Bản thảo². — *Письмо В. И. Засулич.* 21 июня 1902 г. Рукопись. — 231.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 11 tháng Bảy 1901. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину.* 11 июля 1901 г. Рукопись. — 148.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. III, 1925, tr. 116 - 117, 280.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. III, 1925, tr. 276 - 277, 432, 195 - 196.

- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 14 tháng Bảy 1901. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 14 июля 1901 г. Рукопись. — 152.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 20 tháng Sáu 1902. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 20 июля 1902 г. Рукопись. — 230.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 22 tháng Bảy 1902. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 22 июля 1902 г. Рукопись. — 254.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Đầu tháng Hai 1903. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину.* Начало февраля 1903 г. Рукопись. — 328.
- *[Trả lời của ban biên tập về "Thư gửi ban biên tập" của V. I. Lê-nin]. [Редакционный ответ на «Письмо в редакцию» В. И. Ленина].* — «Искра», [Женева], 1903, № 53, 25 ноября, стр. 8, в отд.: Из партии. — 407.
- *Trích nhật ký của người dân chủ - xã hội. — Из записной книжки социал-демократа.* Листок первый. Женева, тип. «Социал-демократа», 1900. 6 стр. — 43.
- *Vademecum dành cho ban biên tập tờ "Sự nghiệp công nhân". - Vademecum для редакции «Рабочего Дела».* Сб. материалов, изданный группой «Освобождение труда». С предисл. Г. Плеханова. Женева, тип. Группы старых народовольцев, февраль 1900. L.П., 67 стр. — 39 - 40, 41, 49, 503.
- *Vài lời về Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế gần đây ở Pa-ri. — Несколько слов о последнем парижском Международном социалистическом конгрессе.* (Открытое письмо к товарищам, приславшим мне полномочие). — «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрелб, стр. 231—246. — 75.
- *Về sách lược nói chung, về sách lược của tướng Rê-át triều vua Ni-cô-lai nói riêng và đặc biệt là về sách lược của B. Cri-tép-xki. — О тактике вообще, о тактике николаевского генерала Реада в частности и о тактике Б. Кричевского в особенности.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 10, ноябрь, стр. 2—4. — 181, 187.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. III, 1925, tr. 203 - 205, 429 - 430, 437 - 438.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. IV, 1925, tr. 211 - 212.

- Ý nghĩa của cuộc bãi công ở Rô-xôp. — Значение ростовской стачки. — «Искра», [Лондон], 1903 № 32, 15 января, стр. 1—2. — 320.
- [Rô-tơ-rê-xôp, A. N.] Chưa đến lượt. — [Потресов, А. Н.] Не в очередь. Критические наброски. — «Начало», Спб., 1899, № 4, стр. 121-149, в отд.: П. Подпись. А. К-р-ий. — 36.
- Có chuyện gì xảy ra? Что случилось? — «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрель, стр. 47—74. Подпись: Старовер. — 75.
- Những điều không may của chúng ta. — Наши злоключения. I. O либерализме и гегемонии. — «Искра», [Женева], 1904, № 78, 20 ноября, стр. 2—6. Подпись: Старовер. — 529.
- Những tiểu luận báo chí về "di sản" và "những người thừa kế"¹. — Журнальные заметки о «наследстве» и «наследниках». — "Начало", Спб., 1899, № 4, Подпись: А. П. — 29, 36.
- Thần bếp hiện đại. — Современная весталка. (Из этюдов о современной журналистике). — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 226-258. Подпись: Ст. — 145, 147, 162, 174, 176.
- Thư gửi G. V. Plê-kha-nốp. Ngày 3 tháng Mười một 1903. Bản thảo². — Письмо Г. В. Плеханову. 3 ноября 1903 г. Рукопись. — 388, 390, 392, 397, 399.
- Về chế độ dân chủ hai mặt. — О двуликой демократии. — «Искра», [Лондон], 1903, № 35, 1 марта, стр. 3—4. — 320.
- Về những mơ ước viễn vông. — О бессмысленных мечтаниях. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 1. — 136.
- * Rô-xơ-ni-cốp, V. E. Kinh tế nông dân ở miền Nam nước Nga. — Постников, В. Е. Южнорусское крестьянское хозяйство. М., 1891. XXXII, 392 стр. — 2, 3 - 4, 5, 6.

Rút-man — Путтман — хет Rô-tơ-rê-xôp, A. N.

[Quyết định của Ban chấp hành đảng bộ Mát-xơ-va của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về việc trích 20% mọi khoản thu nhập để đưa

¹ Bài báo này do cơ quan kiểm duyệt cắt ra từ tạp chí.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. VII, 1928, tr. 203-204.

vào quỹ của báo "Tia lửa". — [Постановление Московского комитета РСДРП об отчислении в кассу «Искры» 20% со всех доходов]. — «Искра», [Лондон], 1902, № 22, июль, стр. 8, в отд.: Из партии. — 270.

Quyết định của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — Постановление Совета Рос. соц.-дем. раб. партии. — «Искра», [Женева], 1904, № 58, 25 января, стр. 8, в отд.: Из партии. — 434, 436.

Quyết định của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về sự đại diện tại Đại hội Am-xtéc-đam sắp tới của Quốc tế II, được thông qua ngày 31 tháng Năm (13 tháng Sáu) 1904. Bản thảo¹. — Решение Совета РСДРП о представительстве на предстоящем Амстердамском конгрессе II Интернационала, принятое 31 мая (13 июня) 1904 г. Рукопись. — 455, 456.

[Quyết định của Hội đồng đảng về việc không công bố những biên bản các phiên họp của Hội đồng. Ngày 5 (18) tháng Sáu 1904]. Bản thảo¹. — [Решение Совета партии о неопубликовании протоколов его заседаний. 5 (18) июня 1904 г.]. Рукопись. — 473, 475.

R. M. Thực tại của nước ta. (Phong trào công nhân, chế độ chuyên chế, xã hội cùng các tầng lớp sống trong xã hội đó [quý tộc, đại tư sản và tiểu tư sản, nông dân và công nhân] và đấu tranh xã hội). — P. M. Наша действительность. (Рабочее движение, самодержавие, общество с его слоями [дворянство, крупная и мелкая буржуазия, крестьяне и рабочие] и общественная борьба). — В кн.: Отдельное приложение к «Рабочей Мысли». Изд. Петербургского «Союза». Пб., тип. Киршбаума, сентябрь 1899, стр. 3—16. — 78.

R. N. X. — P. H. C. — хет Xto-ru-vê, P. B.

[Ra-cốp-xki, Kh. G.] Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế ở Pa-ri. — [Раковский, X. Г.] Международный социалистический конгресс в Париже. — «Искра», [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь, стр. — 75, 83, 84, 87.

Ra-khê-tốp — Рахметов — хет Bô-gđa-nốp, A.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr. 59, 84.

- Ra-pha-i-lốp, M. Hệ thống sự thật và các quan hệ xã hội của chúng ta.* — Рафаилов, М. Система правды и наши общественные отношения. — В кн.: На славном посту (1860-1900). Литературный сборник, посвященный Н. К. Михайловскому. [Спб.], тип. Клобукова, [1900], стр. 198—230. — 111.
- "*Rạng đông*", Genève. — «Рассвет», Genève. — 418.
- 1904. № 1, стр. 23—24. — 418.
- Rát-ne, M. B. Về lần xuất bản mới tập I bộ "Tư bản".* — Ратнер, М. Б. По поводу нового издания I тома «Капитала». — «Русское Богатство», Спб., 1898, № 7, стр. 1-24, в отд.: II. — 17.
- [*Ri-a-da-nốp, Đ. B.*] *Những ảo tưởng bị tan vỡ.* — [Рязанов, Д. Б.] *Разбитые иллюзии.* К вопросу о причинах кризиса в нашей партии. Изд. автора. Женева, 1904. 116 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Рязанов. — 493.
- *Những nhận xét về cương lĩnh của tờ "Sự nghiệp công nhân".* — *Замечания на программу «Рабочего Дела».* - «Заря», Stuttgart, 1901, № 1, апрель, стр. 118-136. Подпись: Н. Рязанов. — 44 - 45, 52, 53, 96, 98, 116.
- * — *Quán rượu của Nga hoàng.* — *Царский кабаk.* - «Искра», [Мюнхен], 1901, № 8, 10 сентября, стр. 1—2. — 175.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 6 tháng Chín 1900. Bản thảo¹. *Письмо В. И. Ленину.* 6 сентября 1900 г. Рукопись. — 53.
- [*Rô-da-nốp, V. N. Thư gửi V. A. Nô-xốp.* Ngày 4 tháng Chín 1904]. — [Розанов, В. Н. *Письмо В. А. Носкову.* 4 сентября 1904 г.]. — В кн.: [Ленин, В. И.] *Заявление и документы о разрыве центральных учреждений с партией.* № 13. Изд-во «Вперед». Женева, кооп. тип., 1905, стр. 10—11. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 502, 503.
- Ru-đin, A. Về vấn đề nông dân.* — Рудин, А. К крестьянскому вопросу. Изд. Аграрно-социалистической лиги. 1902. — 322.
- [*Ru-xa-nốp, N. X.*] *Quá trình phát triển của tư tưởng xã hội chủ nghĩa Nga.* — [Русанов, Н. С.] *Эволюция русской социалистической*

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XIII, 1930, tr. 119 - 121.

- мысли.* — «Вестник Русской Революции», б, м., 1903, № 3, стр. 1—37, в отд.: I. — 290, 329.
- *Quá trình phát triển của tư tưởng xã hội chủ nghĩa Nga.* — *Эволюция русской социалистической мысли.* Б. м., [1903]. 37 стр. (Отд. Оттиск из № 3 — «Вестника Русской Революции», изд. партии социалистов-революционеров). — 295.
- Sa-khốp-xôi, N. Những nghề phụ nông nghiệp làm ở ngoài làng.* — Шаховской, Н. *Сельскохозяйственные отхожие промыслы.* М., 1896. VII, 253, II стр. — 145.
- Stanh-béc, X. Cuốn sách mới nói về chủ nghĩa duy vật lịch sử.* — Штейнберг, С. *Новая книга об историческом материализме.* — «Жизны», Спб., 1899, т. 3, март, стр. 358—371. — 28.
- Sự chuẩn bị về mặt lịch sử của Đảng dân chủ - xã hội Nga.* — *Историческое подготвление русской с.-д.* — *xem Xtê-clốp, I-u.* М. *Đảng dân chủ - xã hội là người đại diện của phong trào giải phóng dân tộc.*
- "*Sự nghiệp công nhân*", Giơ-ne-vo. — «Рабочее Дело», Женева. — 39, 42, 44, 52, 76, 78, 85, 116, 124, 133, 136, 146, 173, 190, 193, 196, 248, 249, 253, 284, 289, 292, 336, 360.
- 1899, № 1, апрель, стр. 1—10, 139—142. — 42, 44, 52.
- 1900, № 6, апрель. 88, 69, 3 стр.; 2 прил. — 49.
- "*Sự nghiệp công nhân*". — «Рабочее Дело» (неосуществленное издание 1895 г.). — 552.
- "*"Sự nghiệp công nhân" khổ nhỏ*", Giơ-ne-vo. — «Листок «Рабочего Дела»», Женева, 1901, № 6, апрель, стр. 1—6. — 116.
- 1901, № 7, апрель, 40 стр. — 136.
- "*Sự nghiệp nhân dân*", Giơ-ne-vo. — «Народное Дело», Женева. — 336.
- Sự thay đổi trong ban biên tập tờ "Tia lửa".* — *Изменения в редакции «Искры».* — «Искра», [Женева], 1903, № 53, 25 ноября, стр. 1. Подпись: Редакция. — 430.
- Ta-ra-xốp, C.* — *Тарасов, К.* — *xem Ru-xa-nốp, N. X.*
- Tài liệu về cuộc bãi công* — *Материал о стачке* — *xem Những cuộc bãi công.* Năm 1895.

* *Tập biên bản các phiên họp của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* Ngày 15 (28) — 17 (30) tháng Giêng 1904. Bản thảo¹. — *Протоколы заседаний Совета РСДРП.* 15 (28) — 17 (30) января 1904 г. Рукопись. — 434, 443, 448.

Tập biên bản các phiên họp của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Ngày 31 tháng Năm (13 tháng Sáu) và 5 (18) tháng Sáu 1904. Bản thảo². — *Протоколы заседаний Совета РСДРП.* 31 мая (13 июня) и 5 (18) июня 1904 г. Рукопись. — 455, 473, 475.

Tập biên bản đại hội của đảng — *Протоколы партийного съезда* — *хет* Đại hội II thường kỳ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Tập biên bản Đại hội II thường kỳ của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài. — *Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной соц.-демократии.* Под ред. И. Лесенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. Социал-демократии. [Женева, 1903]. VIII, 136 стр. (СРДРП). — 186, 378, 395 - 396, 404, 410 - 411, 426 - 427, 543 - 544, 546 - 549.

* *Tê-đi-a-côp, N. I.* Công nhân nông nghiệp và việc tổ chức kiểm tra tình hình vệ sinh của họ ở tỉnh Khéc-xôn. — *Тезяков, Н. И.* *Сельскохозяйственные рабочие и организация за ними санитарного надзора в Херсонской губернии.* (По материалам лечебно-продовольственных пунктов в 1893—1895 гг.). (Доклад XIII губернскому съезду врачей и представителей земских управ Херсонской губ.). Изд. Херсонской губ. Земской управы. Херсон, тпн. Ходушиной. 1896. II, 300 стр. — 145, 161.

Tết-ca — Темка — *хет* Can-mư-cô-va, A. M.

"Thế giới công nghiệp", Xanh Pê-téc-bua. — *«Промышленный Мир»*, Спб., №№ 1-II, 12 ноября 1899 — 30 января 1900. — 114.

"Thế giới của Thượng đế", Xanh Pê-téc-bua. — *«Мир Божий»*, Спб. — 25. — 1895, № 12, стр. 101—118. — 33.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. X, 1929, tr. 181 - 277.

² In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr. 45 - 84.

— 1898, № 4, стр. 188—200, в отд.: I. — 16.

— 1901, № 6, стр. 1—26, в отд.: I. — 144, 162.

[*Thông báo của ban biên tập tờ "Bình minh" về việc nhận được 250 phrăng*]. — [*Сообщение редакции «Зари» о получении 250 франков*]. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 3, апрель, стр. 8. — 121.

[*Thông báo của Ban tổ chức phụ trách triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về việc đưa người của phái Bun vào Ban tổ chức và về việc một số ban chấp hành địa phương thừa nhận Ban tổ chức*]. — [*Извещение Организационного Комитета по созыву Второго съезда СРДРП о вхождении в его состав Бунда и о признании ОК рядом местных комитетов*]. — «Искра», [Лондон], 1903, № 34, 15 февраля, стр. 6, в отд.: Из партии. — 343-344.

Thông báo về Đại hội II thường kỳ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — *Извещение о Втором очередном съезде Российской социал-демократической рабочей партии.* Изд. ЦК. Октябрь 1903. Подпись: ЦК. РСДРП. — 386-387.

[*Thông báo về việc đình bản tạp chí "Đời sống"*]. — [*Извещение о прекращении издания журнала «Жизнь»*]. — «Жизнь», Genève, 1902, № 6, сентябрь — декабрь, стр. 1. — 320-321.

Thông báo về việc thành lập "Ban tổ chức". — *Извещение об образовании «Организационного Комитета»*. — «Искра», [Лондон], 1903, № 32, 15 января, стр. 1. Подпись: Организационный Комитет. — 318 - 319, 320, 323, 326.

Thông báo về việc xuất bản báo "Tiến lên". — *Объявление об издании газеты «Вперед»*. [Отдельный листок. Genève, декабрь 1904]. 2 стр. (РСДРП). — 535, 536, 540.

[*Thông báo về việc xuất bản cuốn sách nhỏ của N. Tơ-rô-t-xki "Những nhiệm vụ chính trị của chúng ta"*]. — [*Сообщение об издании брошюры Н. Троцкого «Наши политические задачи»*]. — «Искра», [Женева], 1904, № 72, 25 августа, стр. 10, в отд.: Из партии. — 485, 491, 493.

[*Thông báo về việc xuất bản trong thời gian sắp tới các biên bản của Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và các biên bản của Đại hội Đồng minh*]. — [*Объявление о выходе в свет в ближайшее время протоколов Второго съезда РСДРП и протоколов 2-го съезда*

- Лиги*. — «Искра», [Женева], 1903, № 53, 25 ноября, стр. 8. Под загл.: Почтовый ящик. — 410-412.
- Thông tri của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi các thành viên của Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài.* — *Циркуляр Центрального Комитета Российской с.-д. раб. партии членам Загран. Лиги русской революционной социал-демократии.* — В кн.: Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной соц.-демократии. Под ред. И. Лесенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. Социал-демократии. [Женева, 1903], стр. 3-5 (РСДРП). — 543, 546.
- Thông nhất.* — *Объединение.* — «Летучий листок группы «Борьба»», б. м., 1902, № 1, июнь, стр. 1. — 246 - 271.
- Thư của Ban chấp hành trung ương gửi đồng chí Xta-rô-ve.* — *Письмо ЦК к тов. Староверу.* [12 (25) ноября 1903 г.]. — В кн.: [Воровский, В. В.] Комментарий к протоколам второго съезда Заграничной лиги русс. революционной социал-демократии. Женева, тип. партии, 1904, стр. 26-28. (РСДРП). — 408 - 409, 419, 428.
- [Thư của Ban chấp hành trung ương gửi các tổ chức địa phương].* — *[Письмо ЦК к местным организациям].* — В кн.: [Воровский, В. В.] Совет против партии. № 11. Изд-во соц.-дем. партийной литературы В. Бонч-Бруевича и Н. Ленина. Женева, кооп. тип., 1904, стр. 30. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Орловский. — 489, 490 - 491.
- Thư của Ban chấp hành Tve [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga].* — *Письмо Тверского комитета [РСДРП].* — «Искра», [Женева], 1904, № 60, 25 февраля, стр. 8, в отд.: Из партии. — 441.
- [Thư của nữ công nhân Xanh Pê-téc-bua].* — *[Письмо с.-петербургской работницы].* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 4. Под общ. загл.: Первое мая в России. — 137.
- Thư gửi các cơ quan dân chủ - xã hội Nga.* — *Письмо в русские социал-демократические органы.* — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 12, 6 декабря, стр. 2, в ст.: [Ленин, В. И.] Беседа с защитниками экономизма. — 194.
- Thư gửi các tổ chức đảng.* — *Письмо к партийным организациям.* [Письмо 1-е. Листовка]. Б. м., [ноябрь 1904]. 4 стр. (Только

- для членов партии). — 505, 507, 509, 512, 516, 520, 526, 529 - 530.
- Thư ngỏ [của 37 đảng viên bôn-sê-vích] gửi đồng chí G. V. Plê-kha-nốp.* — *Открытое письмо [37-ми большевиков] тов. Г. В. Плеханову.* [Листовка]. Б. м., июль 1904. 2 стр. — 455.
- Thư từ Ba-cu gửi trung tâm của phái bôn-sê-vích ở nước ngoài.* Ngày 10 tháng Mười một 1904. Bản thảo¹. — *Письмо из Баку заграничному большевистскому центру.* 10 ноября 1904 г. Рукопись. — 514.
- "Tia lửa".* — «Искра», [старая, ленинская], [Лейпциг — Мюнхен — Лондон — Женева]. — 49, 51 - 52, 54, 57, 58, 69, 70, 71, 75, 76 - 77, 81, 90, 94, 95, 96, 97, 98, 102 - 103, 105, 107, 112, 113, 114, 115, 116 - 117, 118, 120 - 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128 - 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 142, 145, 160, 163, 164 - 165, 166, 167, 168, 172, 175, 179, 182, 183, 184, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 202, 203, 208, 210, 223, 233, 236, 237, 238, 239, 241, 245, 246, 250, 253, 257, 259, 260, 261, 269, 270, 271, 273, 274, 277, 278, 282, 286, 289, 290, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 304, 305, 311, 312, 313, 314, 327, 330, 332, 334, 335, 336, 337, 339, 341, 351, 353, 354, 360, 361, 362, 363, 368, 372, 373, 376, 377, 382, 384, 386, 392, 397, 399, 412, 413, 431, 475, 491, 492, 510, 526 - 528, 543, 544, 545, 546.
- [Лейпциг — Мюнхен — Лондон], №№ 1—31, декабрь 1900 — 1 января 1903. — 336, 337.
- [Лейпциг — Мюнхен — Лондон — Женева], №№ 1—45, декабрь 1900 — 1 августа 1903. — 399.
- * — [Лейпциг], 1900, № 1, декабрь. 8 стр. — 54, 58, 60, 71, 72 - 73, 75, 76, 79 - 80, 82, 85, 87, 88, 90, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 112, 119, 120, 148.
- * — [Мюнхен], 1901, № 2, февраль. 6 стр. — 81 - 82, 85, 86 - 87, 88, 94, 99, 103, 105, 107, 110, 112.
- * — 1901, № 3, апрель. 8 стр. — 105, 108, 113, 115, 117, 120, 121, 124, 199.
- * — 1901, № 4, май. 6 стр. — 105, 108, 113, 116, 120, 124, 126, 145.

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XV, 1930, tr. 256.

- * "Tia lửa", — «Искра», [старая, ленинская] [Мюнхен], 1901, № 5, июнь. 4 стр. — 126, 136, 163.
- * — 1901, № 6, июль, 8 стр. — 145, 146, 148, 163.
- * — 1901, № 7, август. 6 стр. — 145, 173, 175.
- * — 1901, № 8, 10 сентября. 6 стр. — 174, 175.
- * — 1901, № 9, октябрь, 8 стр. — 181.
- 1901, № 9, октябрь. Приложение к № 9 «Искры», стр. 1—24. — 175.
- * — 1901, № 10, ноябрь, стр. 2—4. — 181, 187.
- [Кишинев], 1901, № 10, ноябрь. 4 стр. [Перепечатка]. — 197, 203.
- * — [Мюнхен], 1901, № 12, 6 декабря, стр. 2—3. — 194, 195.
- * — 1901, № 13. 10 декабря, 6 стр. — 193 - 194, 203.
- * — 1902, № 18. 10 марта. 6 стр. — 208.
- * — 1902, № 20, 1 мая, стр. 1. — 219.
- 1902, № 21, 1 июня, стр. 1—2, 4—5. — 221, 232.
- [Лондон], 1902, № 22, июль, стр. 1—4, 8. — 233, 243, 270.
- * — 1902, № 23, 1 августа, стр. 2—4; № 24, 1 сентября, стр. 2—4. — 322.
- 1902, № 28, 15 ноября. 6 стр. — 286.
- 1902, № 29, 1 декабря. 8 стр. — 286, 290, 291, 294, 299.
- 1902, № 30, 15 декабря. 6 стр. — 290, 295, 298.
- * — 1903, № 31, 1 января. 6 стр. — 304, 308, 310.
- 1903, * № 32, 15 января, стр. 2—4; № 33; 1 февраля, стр. 3—5; № 34, 15 февраля, стр. 2—3; № 35, 1 марта, стр. 2; № 39, 1 мая, стр. 2—4. — 295, 299, 308, 322.
- * — 1903, № 32, 15 января, стр. 1—2. — 319, 320, 321, 322, 323, 326.
- * — 1903, № 33, 1 февраля. 8 стр. — 316, 320 - 321, 329, 330.
- * — 1903, № 34, 15 февраля. 6 стр. — 343, 348.
- * — 1903, № 35, 1 марта, стр. 1—2, 3—4. — 321.
- * — 1903, № 36, 15 марта, стр. 1. — 346.
- * — 1903, № 37, 1 апреля. 8 стр. — 317, 351 - 352.
- * — 1903, № 38, 15 апреля. 8 стр. — 351 - 352.
- * — [Женева], 1903, № 46, 15 августа. 8 стр. — 376.

- 1903, № 47, 1 сентября, стр. 2—4. — 364.
- 1903, № 50, 15 октября, стр. 7—8. — 374.
- * — 1903, № 51, 22 октября. 8 стр. — 411.
- "Tia lửa". — «Искра», [новая, меньшевистская], [Женева]. 392, 397, 399, 403, 406, 407, 408 - 409, 411, 412, 414, 415, 416, 418, 420, 422, 425, 426, 428, 429 - 430, 433, 435, 437, 439, 441, 442, 444, 446, 448, 453, 455, 457, 459, 461, 475, 476, 479, 481, 485, 486, 489, 490, 492, 493, 496, 506, 507, 509, 510, 512 - 513, 520, 526, 529, 535, 539.
- * — 1903, № 52, 7 ноября. 8 стр. — 391, 397, 411, 414, 490.
- 1903, № 53, 25 ноября. 8 стр. — 406, 407, 410 - 411, 412, 414, 417, 419 - 420, 423, 425, 426, 430.
- 1903, № 54, 1 декабря, стр. 1—2. — 402, 403, 406, 417.
- 1903, № 55, 15 декабря. 10 стр. — 423, 425, 426.
- 1904, № 57, 15 января, стр. 1—3. — 434.
- 1904, № 58, 25 января. 8 стр. — 434, 436.
- 1904, № 60, 25 февраля, стр. 8. — 441.
- 1904, № 61, 5 марта, стр. 10. — 444.
- 1904, № 62, 15 марта. Приложение к № 62 «Искры», стр. — 1. — 441.
- 1904, № 63, 1 апреля. Приложение к № 63 «Искры», стр. 1—2. — 441.
- 1904, № 64, 18 апреля. Приложение к № 64 «Искры», стр. 1—2. — 459, 476, 484, 509 - 510.
- 1904, № 66, 15 мая, стр. 2—4, 9—10. — 451, 459, 476, 484, 486, 489.
- 1904, № 68, 25 июня. Приложение к № 68 «Искры», стр. 4. — 459.
- 1904, № 70, 25 июля. Приложение к № 70 «Искры», стр. 3. — 459, 476, 484, 486.
- 1904, № 72, 25 августа, стр. 9—10. — 460, 461, 462, 464, 467 - 468, 473, 474, 475, 476, 485, 486, 491, 492, 496, 509.
- 1904, № 73, 1 сентября, стр. 8. — 490.
- 1904, № 74, 20 сентября. 10 стр. — 496.
- Отдельное приложение к №№ 73-74 «Искры», [Женева, 1904,

- № 73, 1 сентября; № 74, 20 сентября]. 10 стр. — 459, 482, 486 - 487, 490, 496, 499, 506, 523.
- 1904, № 75, 5 октября, стр. 1—2, 8. — 485 - 486, 489 - 490, 496, 510.
- 1904, № 78, 20 ноября, стр. 2—6. — 529.
- 1904, № 79, 1 декабря, стр. 10. — 533.
- "*Tia lửa*". — «Искра». Российская социал-демократическая рабочая партия. №№ 1—3. [Рецензия]. — «Вестник Русской Революции», Женева — Paris 1901, № 1, июль, стр. 80—85, в отд. Библиография. — 160.
- "*Tia lửa*" *khổ nhỏ*". — «Листок «Искры»». Б. м., тип. «Искры», апрель 1901. 2 стр. Подпись: Организация «Искры». — 114, 124.
- "*Tiến lên*", Giơ-ne-vơ. — «*Vперед*», Женева. — 505, 512, 516 - 519, 523, 526, 527 - 528, 529, 531, 532, 533, 535, 536, 539, 541.
- 1905, № 1, 4 января (22 декабря 1904). 4 стр. — 535, 541.
- "*Tiến lên*", Ki-ép. — «*Vперед*», Киев. — 197, 336.
- "*Tiếng nói tự do*", Giơ-ne-vơ. — «*Вольное Слово*», Женева. — 256.
- 1883, № 56, 1 марта, стр. 1—3; № 57, 15 марта, стр. 1—3. — 162.
- "*Tiếng vọng*", Giơ-ne-vơ. — «*Отклики*», Женева. — 336.
- Tin tức của phong trào công nhân và những bức thư gửi từ công xưởng và nhà máy*. — *Хроника рабочего движения и письма с фабрик и заводов*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 4, май, стр. 5. — 120.
- Tin tức của phong trào công nhân và những bức thư gửi từ công xưởng và nhà máy*. — *Хроника рабочего движения и письма с фабрик и заводов*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 5, июнь, стр. 3—4. — 137.
- Tin tức của phong trào công nhân và những bức thư gửi từ công xưởng và nhà máy*. — *Хроника рабочего движения и письма с фабрик и заводов*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 6, июль, стр. 4—5. — 147.
- "*Tin tức Mát-xcơ-va*". — «*Московские Ведомости*». — 409.
- "*Tin tức nước Nga*", Mát-xcơ-va. — «*Русские Ведомости*», М. — 32.

- "*Tin tức Xanh Pê-téc-bua*". — «*С.-Петербургские Ведомости*». — 352.
- [*Tơ-rốt-xki, L.Đ.*] *Những nhiệm vụ chính trị của chúng ta*. — [*Троцкий, Л. Д.*] *Наша политические задачи*. (Тактические и организационные вопросы). Изд. РСДРП. Женева, тип. партии, 1904. XI, 107. стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Троцкий. — 475 - 476, 485, 491, 493, 510.
- *Sự cao thượng thay cho cương lĩnh và sự cầu kinh thay cho sách lược. Благодетство, вместо программы, и нервность, вместо тактики* — «Искра», [Лондон], 1903, № 33, 1 февраля, стр. 3—4. — 320 - 321.
- Tờ truyền đơn tháng Chín của Ban chấp hành tổ chức công nhân*. — *Сентябрьский листок Комитета рабочей организации* — *xem Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân Xanh Pê-téc-bua*.
- Trả lời của Ban chấp hành Ri-ga cho đại diện ở Giơ-ne-vơ của Ban chấp hành trung ương [về việc vận chuyển sách báo của phái đa số]*. Ngày 2 tháng Mười một 1904. Bản thảo¹. — *Ответ Рижского комитета Женевскому уполномоченному ЦК [о доставке литературы большинства]*. 2 ноября 1904 г. Рукопись. — 509.
- Trả lời của các đại biểu các ban chấp hành U-pha, Trung - U-ran và Péc-mơ [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] đối với bức thư của Cơ quan ngôn luận trung ương*. — *Ответ на письмо ЦО представителей Уфимского, Средне-Уральского и Пермского комитетов [РСДРП]*. — «Искра», [Женева], 1904, № 63, 1 апреля. Приложение к № 63 «Искры», стр. 1—2. — 441.
- [*Trả lời của phái đối lập cho tối hậu thư của Ban chấp hành trung ương*. Ngày 13 (26) tháng Mười một 1903]. — [*Ответ оппозиции на ультиматум Центрального Комитета*. 13 (26) ноября 1903 г.]. — В кн.: [Воровский, В. В.] *Комментарий к протоколам второго съезда Заграничной лиги русс. революционной социал-демократии*. Женева, тип. партии, 1904, стр. 28—34. (РСДРП) — 419.
- [*Trả lời của tổ chức "Bình minh" và "Tia lửa" ở nước ngoài và của tổ chức cách mạng "Người dân chủ - xã hội" về lời tuyên bố của Hội*

¹ In lần đầu trong cuốn: Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tuyển tập các văn kiện và tài liệu. Tiếng Nga. Mát-xcơ-va, 1955, tr. 125 - 126.

- liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga]. — [Ответ заграничной организации «Зари» и «Искры» и революционной организации «Социал-демократ» на заявление Союза русских социал-демократов]. — В кн.: Документы «объединительного» съезда. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901, стр. 5. — 177 - 178, 180 - 181.
- Trên vị trí quang vinh (1860 - 1900).* — *На славном посту (1860—1900).* Литературный сборник, посвященный Н. К. Михайловскому. [Спб.], тип. Клобукова, [1900]. VI, 229, 516 стр. — 111, 114, 145, 156.
- Trong đảng.* — *Из партии.* — «Искра», [Женева], 1904, № 75, 5 октября, стр. 8. — 485 - 487, 497, 509 - 510.
- Trong sinh hoạt của những người biệt phái ở Bắc Cá-p-ca-dơ.* — *Из жизни сектантов на Сев. Кавказе.* — «Искра», [Лондон], 1903, № 31, 1 января, стр. 3—4, в отд.: Из нашей общественной жизни. — 304, 307.
- "*Truyền đơn của nhóm "Đấu tranh"*". — «Летучий Листок группы «Борьба», б. м., 1902, № 1, июнь, стр. — 246, 271.
- "*Truyền tin cách mạng Nga*", Giơ-pe-ơ — Paris. — «Вестник Русской Революции», Женева — Paris, 1901, № 1, июль. 4, 260, 112 стр. — 160.
- б. м., 1903, № 3, стр. 1-37, в отд.: I. — 289, 329.
- "*Truyền tin của chính phủ*", Xanh Pê-téc-bua. — «Правительственный Вестник», Спб., 1901, № 167, 31 июля (13 августа), стр. 1. — 175.
- 1903, № 46, 27 февраля (12 марта), стр. 1. — 348.
- Tséc-nốp, V. M. Các hình thức của sự phát triển tư bản chủ nghĩa và nông nghiệp.* — *Чернов, В. М. Типы капиталистической и аграрной эволюции.* — «Русское Богатство», Спб., 1900, № 4, стр. 127—157, в отд.: I; № 5, стр. 29—48, в отд.: I; № 6, стр. 203—232, в отд.: I; № 7, стр. 153—169, в отд.: I; № 8, стр. 201—239, в отд.: I; № 10, стр. 212—258, в отд.: I. — 150, 153, 157, 162.
- *Nông dân và công nhân như là những tầng lớp trong hệ thống kinh tế.* — *Крестьянин и рабочий, как категории хозяйственного строя.* — В кн.: На славном посту (1860—1900). Литературный сбор-

- ник, посвященный Н. К. Михайловскому. [Спб.], тип. Клобукова, [1900], стр. 157—197. — 111.
- *Phương pháp chủ quan trong xã hội học và những tiền đề triết học của nó.* — *Субъективный метод в социологии и его философские предпосылки.* — «Русское Богатство». Спб., 1901, № 7, стр. 231—256; № 8, стр. 219—262; № 10, стр. 107—156; № 11, стр. 115—162; № 12, стр. 123—175. — 207.
- [*Tsê-rê-va-nin, N.*] *Về vấn đề thị trường trong sản xuất tư bản chủ nghĩa.* — [Череванин, Н] *К вопросу о рынках при капиталистическом производстве.* По поводу статей гг. Ратнера, Ильина и Струве. — «Жизнь», Спб., «1899, т. 4, апрель, стр. 297—317. Подпись: П. Нежданов. — 35.
- Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki, M. I. Sai lầm cơ bản trong học thuyết trừu tượng về chủ nghĩa tư bản của Mác.* — *Туган-Барановский, М. И. Основная ошибка абстрактной теории капитализма Маркса.* — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 5, стр. 973—985. — 32, 33.
- *Ý nghĩa của nhân tố kinh tế trong lịch sử.* — *Значение экономического фактора в истории.* — «Мир Божий», Спб., 1895, № 12, стр. 101—118. — 33.
- Tun, A. Lịch sử của các phong trào cách mạng ở Nga.* — *Тун, А. История революционных движений в России.* Пер. с нем., с предисл. Г. Плеханова. С 4-мя прил... Изд. Лиги русск. революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1903, LXVIII, 308 стр. (РСДРП). — 286, 295, 298, 329, 330, 546.
- Tuốc-ghê-nêp, I. X. Cha và con.* — *Тургенев, И. С. Отцы и дети.* — 457-458.
- Tuyên bố của Ban chấp hành trung ương.* [Tuyên bố tháng bảy của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. 1904]. — *Заявление Центрального Комитета.* [Июльская декларация ЦК РСДРП. 1904 г.]. — В кн.: [Малинин, Н. И.] *Борьба за съезд.* (Собрание документов). Женева, кооп. тип., 1904, стр. 90. (РСДРП). Перед загл. кн. авт.: Н. Шахов. — 459 - 460, 461, 462, 463, 464, 466 - 467, 472, 473, 474, 475, 486, 497, 508.
- Tuyên bố của Ban chấp hành trung ương.* [Tuyên bố tháng Bảy của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội

Nga. 1904]. — *Zаявление Центрального Комитета*. [Июльская декларация ЦК РСДРП. 1904 г.]. — «Искра», [Женева], 1904, № 72, 25 августа, стр. 9, в отд.: Из партии. — 459 - 460, 461, 462, 463, 464, 466 - 467, 472 - 473, 474, 475, 486, 497, 508.

Tuyên bố của B C H T U — *Декларация ЦК* — *xem* Tuyên bố của Ban chấp hành trung ương.

Tuyên bố của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga [về việc Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga cần phải phê chuẩn điều lệ của Đồng minh, do Ph. V. Len-gi-ních đọc tại phiên họp của Đại hội II của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài" ngày 18 (31) tháng Mười 1903]. — *Zаявление ЦК РСДРП [о необходимости утверждения устава Лиги Центральным Комитетом РСДРП, зачитанное Ф. В. Ленгином на заседании II съезда «Заграничной лиги русской революционной социал-демократии» 18 (31) октября 1903 г.]*. — В кн.: Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной социал-демократии. Под ред. И. Лесенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. социал-демократии. [Женева, 1903], стр. 124. (РСДРП). — 396.

Tuyên bố của Ban tổ chức — *Zаявление ОК* — *xem* Thông báo về việc thành lập "Ban tổ chức".

[*Tuyên bố của bộ phận tổ chức "Bình minh" và "Tia lửa" ở nước ngoài và của tổ chức cách mạng "Người dân chủ - xã hội", được đưa ra tại Đại hội "thống nhất". Năm 1901]*. — [*Декларация заграничного отдела организации «Зари» и «Искры» и революционной организации «Социал-демократ», внесенная на «объединительном» съезде. 1901 г.]*. — В кн.: Документы «объединительного» съезда. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901, стр. 8—10. — 176 - 178, 179 - 181.

Tuyên bố [của các thành viên của Đồng minh là những người bôn-sê-vích gửi Ban thường vụ của đại hội Đồng minh, phản đối hành vi không xứng đáng của Mác-tốp tại đại hội, được đọc tại phiên họp của Đại hội II của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài" ngày 16 (29) tháng Mười 1903]. — *Zаявление [членов Лиги — большевиков в Бюро съезда Лиги с протестом против недостойного поведения Мартова на съезде, зачитанное на заседании II съезда «Заграничной лиги русской революционной социал-демократии» 16 (29) октября 1903 г.]*. — В кн.: Протоколы 2-го очеред-

ного съезда Заграничной лиги русской революционной социал-демократии. Под ред. И. Лесенко и Ф. Дана. Изд. Заграничной лиги русской революц. социал-демократии. [Женева, 1903], стр. 75. (РСДРП). — 396.

[*Tuyên bố của Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga về phái Bun được đưa ra tại Đại hội "thống nhất". Năm 1901]*. — [*Zаявление Союза русских социал-демократов о Бунде, сделанное на «объединительном» съезде. 1901 г.]*. — В кн.: Документы «объединительного» съезда. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901, стр. 5. — 177 - 178, 179 - 181.

Tuyên bố của Hội liên hiệp Xi-bi-ri. — *Zаявление Сибирского союза*. [Май 1904 г.]. — «Искра», [Женева]. 1904, № 70, 25 июля. Приложение к № 70 «Искры», стр. 3, в отд.: Из партии. — 458, 476, 484, 486.

[*Tuyên bố của nhóm "Đấu tranh", được đưa ra tại Đại hội "thống nhất". Năm 1901]*. — [*Zаявление группы «Борьба», сделанное на «объединительном» съезде. 1901 г.]*. — В кн.: Документы «Объединительного» съезда. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901, стр. 6—7. — 177 - 178, 179 - 181.

Tuyên ngôn của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. — *Манифест партии социалистов-революционеров*. (Выработан на съезде представителей объединенных групп с.-р.). Б. м., тип. партии с.-р. 1900. 12 стр. — 136.

[*Tuyên ngôn của Nga hoàng Ni-cô-lai II*. Ngày 26 tháng Hai 1903]. — [*Манифест царя Николая II. 26 февраля 1903 г.]*. — «Правительственный Вестник», Спб., 1903, № 46, 27 февраля (12 марта), стр. 1. — 347 - 348.

Tuyên ngôn của tờ "Ý chí công nhân". — *Манифест «Рабочей Воли»*. — «Искра», [Женева], 1903, № 50, 15 октября, стр. 7—8, в отд.: Из партии. — 374.

"*Tư tưởng công nhân*", Xanh Pê-téc-bua - Béc-lan - Vác-sa-va - Giơ-ne-vo. — «*Рабочая Мысль*», Спб. – Берлин – Варшава – Женева. — 45, 63 - 64, 99, 101, 249, 274, 336.

— Берлин, 1898, № 4, октябрь. Приложение к № 4 «Рабочей Мысли», стр. 1—2. — 29.

- 1900, № 8, февраль. 12 стр. — 78.
- 1900, № 8, февраль. Приложение к «Рабочей Мысли», № 8, стр. 1. — 78.
- 1900, № 10, ноябрь, 8 стр. — 99.
- [Женева], 1902, № 16, ноябрь — декабрь. 14 стр. — 313, 314, 322, 323.
- "*Tư tưởng công nhân" khổ nhỏ*". — «Листок «Рабочей Мысли»», Спб. 1902, № 1, декабрь. 7 стр. — 322, 323.
- 1902, № 2, декабрь. 2 стр. — 313.
- 1902, № 3, декабрь. 2 стр. — 313.
- "*Tư tưởng Nga*", Mát-xơ-va. — «Русская Мысль», М. — 2, 3.
- 1894, № 2, стр. 53—73. — 3, 4.
- Từ Sióc-xơ*. — Из Курска. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 8, 10 сентября, стр. 2. в отд.: Из нашей общественной жизни. — 175.
- Từ Vin-nô*. — Из Вильны. — «Искра», [Мюнхен], 1902, № 21, 1 июня, стр. 4—5. — 232.
- Từ Xi-bi-ri*. — Из Сибири. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 8, 10 сентября, стр. 2, в отд.: Из нашей общественной жизни. — 175.
- "*Tự do*", Giơ-ne-va. — «Свобода», Женева. — 336.
- Tve*. — *Tверь*. — «Искра», [Женева], 1904, № 79, 1 декабря, стр. 10, в отд.: Хроника рабочего движение и письма с фабрик и заводов. — 533.
- V. I.* — *B. I.* — *xem* Da-xu-lích, V. I.
- V. V.* — *B. B.* — *xem* Vô-rôn-txốp, V. P.
- Va-xi-li-ép* — *Васильев* — *xem* Len-gnich, Ph. V.
- Văn kiện Đại hội "thống nhất"*. — *Документы «объединительного» съезда*. Изд. Лиги русской революционной социал-демократии. Женева, тип. Лиги, 1901. IV, 11 стр. — 176, 178, 179 - 181, 190.
- Văn tập cho các sinh viên kém của Trường đại học tổng hợp Thánh Vla-đi-mi-a*. — *Сборник в пользу недостаточных студентов университета св. Владимира*. Спб., тип. Стасюлевича, 1895, 8, 340 стр. — 550.

- Ve-bo, X. và Ve-bo, B. Lý luận và thực tiễn của chủ nghĩa công liên Anh*. — *Вебб, С. и Вебб, Б. Теория и практика английского пред-юнионизма*. (Industrial Democracy). T. 2. Пер. с англ. В. Ильина. Спб., Попова, 1901. Стр. 367—770. (Экономическая б-ка. Под общ. ред. П. Струве). — 190.
- Về các đại biểu của nhà máy*. [Những nghị quyết chính được thông qua tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. — *O фабричных старостах*. [Главнейшие резолюции, принятые на Втором съезде РСДРП]. — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партии, [1904], стр. 16-17. (РСДРП). — 373.
- Về cuộc bãi công ở I-a-rô-xláp (thư của công nhân)* — *O ярославской стачке (письмо рабочего)* — *xem* Pan-tê-lây. Lịch sử một cuộc bãi công.
- [Về cuộc nổi dậy của những học sinh trường dòng và học sinh trung học]*. — *[O бунте семинаристов и гимназистов]*. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 8, 10 сентября, стр. 3, в отд.: Из нашей общественной жизни. — 175.
- [Về những người thuộc giáo phái Đu-khơ-bo]*. — *[O духоборцах]*. — «Работник», Женева, 1896, № 1—2, стр. 73—75, в отд.: II. Под общ. загл.: Вести из России. — 4.
- Về việc chia ruộng đất công ở Xi-bi-ri cho tư nhân*. — Об отводе частным лицам казенных земель в Сибири. 8 июня 1901 г. — «Правительственный Вестник», Спб., 1901, № 167, 31 июля (13 августа), стр. 1. —
- Vê-li-ca* — *Велика* — *xem* Da-xu-lích, V. I.
- [Vi-lô-nốp, N. E. Thư gửi V. I. Lê-nin]*. — Ngày 10 tháng Mười một (3 tháng Chạp) 1903]. — *[Вилонов, Н. Е. Письмо В. И. Ленину. 20 ноября (3 декабря) 1903 г.]*. — В кн.: [Ленин, В. И.] Письмо к товарищу о наших организационных задачах. Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1904, стр. 29—31. (РСДРП). После загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 410, 412.
- Vít-te. I-u. Chế độ chuyên chế và hội đồng địa phương*. — *Витте, С. Ю. Самодержавие и земство*. Конфиденциальная записка министра финансов статс-секретаря С. Ю. Витте

- (1899 г.). С предисл. и примеч. Р. Н. С. Печатано «Зарей». Stuttgart, Diezt, 1901, XLIV, 212 стр. — 107, 120, 145, 147, 148, 152, 156, 158, 162, 337.
- [Vô-rôn-txốp, V. P.] Dự án phát triển kinh tế của nước Nga. — [Воронцов, В. П.] Проект экономического подъема России. — «Русская Мысль», М., 1894, № 2, стр. 53—73. Подпись: В. В. — 3, 4, 505, 512, 516 - 519, 523, 526, 527 - 528.
- [Vô-rốp-xki, V. V.] Hội đồng chống đảng. — [Воровский, В. В.] Совет против партии. № 11. Изд-во соц.-дем. партийной литературы В. Бонч-Бруевича и Н. Ленина. Женева, кооп. тип., 1904. 48 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Орловский. — 458, 476, 485, 486 - 487, 489, 490, 507, 509, 512, 525, 526.
- Vụ giết Xi-pi-a-ghin ở một tỉnh lẻ — Убийство Сипягина в провинции — хет Xvét-lốp, A. Vụ giết Xi-pi-a-ghin ở một tỉnh lẻ.
- "Vùng ven sông Dni-ép-ơ". — «Приднепровский Край», Екатеринослав. — 221.
- Xan-tư-cớp - Sê-đrin, M. Ê. Bài ca hoa tình hiện đại. — Салтыков — Щедрин, М. Е. Современная идиллия. — 491, 493.
- Những bức thư khác nhau. — Пестрые письма. — 333, 334.
- Vùng Pô-sê-khô-ni-ê cổ lỗ. — Пошехонская старина. — 167, 441.
- Xcan-đin. Ở nơi hẻo lánh và ở thủ đô. — Скалдин. В захолустье и в столице. Спб., 1870, 451 стр. — 20.
- Xi-mô-nốp — Симонов — хет Gu-tốp-xki, V. A.
- Xta-rô-ve — Старовер — хет Pô-to-gê-xốp, A. N.
- [Xtê-clốp, I-u. M.] Đảng dân chủ - xã hội, người đại diện cho phong trào giải phóng dân tộc. — [Стеклов, Ю. М.] Социал-демократия, как носительница национального освобождения. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2—3, декабрь, стр. 156—179. Подпись: Ю Невзоров. — 52, 120, 172, 176.
- * Xto-ru-vê, P. B. Chế độ chuyên chế và hội đồng địa phương. — Струве, П. Б. Самодержавие и земство. — «Искра», [Мюнхен], 1901, № 4, май, стр. 2—3. — 120.
- Địa vị lịch sử và địa vị trong hệ thống của công nghiệp thủ công Nga. —

- Историческое и систематическое место русской кустарной промышленности. (Ответ П. Н. Милукову). — «Мир Божий», Спб., 1898, № 4, стр. 188—200, в отд.: — 16.
- Lại bàn về tự do và tất yếu. — Еще о свободе и необходимости. (Ответ на предыдущую статью С. Н. Булгакова). — «Новое Слово», Спб., 1897, кн. 8, май, стр. 200—208. — 16, 33, 34, 35, 206.
- Lời tựa [viết cho cuốn sách của X. I-u. Vít-te "Chế độ chuyên chế và hội đồng địa phương"]. — Предисловие [к книге С. Ю. Витте «Самодержавие и земство»]. — В кн.: Витте, С. Ю. Самодержавие и земство. Конфиденциальная записка министра финансов статс-секретаря С. Ю. Витте (1899 г.). С предисл. и примеч. Р. Н. С. Печатано «Зарей». Stuttgart, Diezt, 1901, стр. V - XLIV. — 145, 147, 149, 152, 156, 158, 162.
- Sách báo nói về sự phân liệt của đảng dân chủ - xã hội. — Литература социал-демократического раскола. — «Освобождение», Париж, 1904, № 57, 15 (2) октября, стр. [2, обл.], в отд.: Библиографический листок «Освобождения». — 510.
- Tự do và tất yếu lịch sử. — Свобода и историческая необходимость. — «Вопросы Философии и Психологии», М., 1897, кн. 1 (36), январь - февраль, стр. 120—139. — 16, 33.
- Về vấn đề thị trường trong sản xuất tư bản chủ nghĩa. — К вопросу о рынках при капиталистическом производстве. (По поводу книги Булгакова и статьи Ильина). — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 1, стр. 46—64. — 27, 33 - 35.
- Xvét-lốp, A. Vụ giết Xi-pi-a-ghin ở một tỉnh lẻ. — Светлов, А. Убийство Сипягина в провинции. (К годовщине второго апреля). — «Искра», [Женева], 1903, № 37, 1 апреля, стр. 2—4. — 317.
-
- Anti-Credo — хет Lê-nin, V. I. Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga.
- Appendix to the Final Report of her Majesty's Commissioners appointed to inquire into the Subject of Agricultural Depression. Presented to both Houses of Parliament by Command of her Majesty. London, 1897. 146 p. (Royal commission on agriculture). — 166.

- "Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik", Berlin — Tübingen — Leipzig. — 16.
- Berlin, 1898, Bd. 12, S. 475 - 510. — 15.
- 1899, Bd. 13, S. 710 - 734. — 32.
- Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle.* Hrsg. von F. Mehring. Bd. I. Gesammelte Schriften von K. Marx u. F. Engels. Von März 1841 bis März 1844. Stuttgart, Dietz, 1902. XII, 492 S. — 181, 182.
- Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle.* Hrsg. von F. Mehring. Bd. VI. Briefe von F. Lassalle an K. Marx und F. Engels. 1849 bis 1862. Stuttgart, Dietz, 1902. XVI, 367 S. — 181.
- "*Aus der Weltpolitik*", München. — 106.
- Axelrod, E. L. Tolstois Weltanschauung und ihre Entwicklung.* Inaugural - Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer hohen philosophischen Fakultät der Universität Bern. Bern, 1901. — 190.
- Axelrod, P. Die historische Berechtigung der russischen Sozialdemokratie.*
- "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1897 - 1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 30, S. 100 - 111; Nr. 31, S. 140 - 149. — 17, 21, 30.
- Bebel, A. Unsere Ziele.* Eine Streitschrift gegen die "Demokratische Korrespondenz". 11. Aufl. Berlin, Exped. der Buchh. Vorwärts, 1903. 56 S. — 337.
- Bernstein, E. Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie.* Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — 28, 36, 37.
- Blondel, G. Études sur les populations rurales de l'Allemagne et la crise agraire.* Paris, Larose et Forcel, 1897. XII, 522 p. — 161.
- Bulgakoff, S. [Phê bình cuốn:] Kautsky, Karl. Die Agrarfrage.* — "Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik", Berlin, 1899, Bd. 13, S. 710 - 734. — 32.
- [*Danielson, N.] Die Volkswirtschaft in Rußland nach der Bauernemanzipation.* Autoris. Übersetzung aus dem Russischen von G. Polonsky. München, Lukaschik, 1899. XVI. 240 S. Trước đầu đề tên tác giả: Nicolai-on. — 31.

- David, E. Sozialismus und Landwirtschaft.* Bd. I. Die Betriebsfrage. Berlin, Verl. der Sozialistischen Monatshefte, 1903. 703 S. — 347.
- Destrée, J. et Vandervelde, E. Le Socialisme en Belgique.* Paris, Giard et Brière, 1898. 515 p. — 149, 161.
- Dritter Kongreß der Internationalen Arbeiterassoziation in Brüssel.* — "Der Vorbote", Genf, 1868, Nr. 9, S. 129 - 135; Nr. 10, S. 145 - 152; Nr. 11, S. 161 - 165. — 153, 159.
- "*The Economist*", London. — 192.
- Engels, F. Die Bauernfrage in Frankreich und Deutschland.* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1894 - 1895, Jg. XIII, Bd. I, Nr. 10, S. 292 - 306. — 358.
- *Der deutsche Bauer.* Was war er? Was ist er? Was könnte er sien? [Bản in từ "Der Sozialdemokrat"]. Zürich, [1883]. 16 S. — 154, 157.
- *Einleitung* [zur Arbeit: "Die schlesische Milliarde" von W. Wolff]. — In: Wolff, W. Die schlesische Milliarde. Abdruck aus der "Neuen Rheinischen Zeitung" März — April 1849. Mit Einleitung von F. Engels. Hottingen — Zürich, Verl. der Volksbuchh., 1886, S. 3 - 23. (Sozialdemokratische Bibliothek. VI). — 157.
- *Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft.* 4. unveränderte Aufl. Zürich, 1894. 63 S. — 154, 157.
- *Die Mark.* Anhang [zur Arbeit: "Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft"]. — In: Engels, F. Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft. 4. unveränderte Aufl. Zürich, 1894, S. 48 - 63. — 154, 157.
- *Die Mark.* — "Der Sozialdemokrat", Zürich, 1883, Nr. 12, 15. März, S. 2; Nr. 13, 22. März, S. 2; Nr. 14, 29. März, S. 1 - 2; Nr. 15, 5. April, S. 1 - 2; Nr. 16, 12. April, S. 3; Nr. 17, 19. April, S. 2 - 3. — 154, 157.
- *Vorwort* [zur Arbeit: "Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft"]. — In: Engels, F. Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft. 4. unveränderte Aufl. Zürich, 1894, S. 3 - 5. — 157.
- *Zur Kritik des sozialdemokratischen Programmwerfes 1891.* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1901 - 1902, Jg. XX, Bd. I, Nr. 1, 2. Oktober, S. 5 - 13. — 179, 181.

- *Zur Wohnungsfrage*. Separatabdruck aus dem "Volksstaat". [Hft. 1 - 3]. Leipzig, Exped. des "Volksstaat", 1872. 23, 32, 24 S. — 7.
- Final Report* — xem Appendix to the Final Report...
- "*Frankfurter Zeitung*", Frankfurt a. M., 1899. — 28, 30.
- Gatti, G. *Agricoltura e socialismo*. Le nuove correnti dell'economia agricola. Milano — Palermo, Sandron, 1900. VIII, 516 p. — 150.
- Hourwich, I. A. *The Economics of the Russian Village*. New York, 1892. VI, 184 p. (Studies in history, economics and public law. Ed. by the University faculty of political science of Columbia college. Vol. II. No. 1). — 4.
- Inorodzew — xem Struve, P.
- Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*. Gegründet von B. Hildebrand. Hrsg. von J. Conrad. III. Folge. Bd. 23 - 24. Jena, Fischer, 1902, 2 Bde. — 205.
- "*Justice*", London. — 101.
- * Kautsky, K. *Die Agrarfrage*. Eine Übersicht über die Tendenzen der modernen Landwirtschaft und die Agrarpolitik der Sozialdemokratie. Stuttgart, Dietz, 1899. VIII, 451 S. — 24 - 25, 25 - 26, 32, 111.
- *Bernstein und das sozialdemokratische Programm*. Eine Antikritik. Stuttgart, Dietz, 1899. VIII, 195 S. — 90.
- *Die Revision des Programms der Sozialdemokratie in Österreich*. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1901 - 1902, Jg. XX, Bd. I, Nr. 3, 16. Oktober, S. 68 - 82. — 181.
- *Die soziale Revolution*. I. Sozialreform und soziale Revolution. Berlin, Exped. der Buchh. "Vorwärts", 1902. 56 S. — 299.
- *Die soziale Revolution*. II. Am Tage nach der sozialen Revolution. Berlin, Exped. der Buchh. "Vorwärts", 1902. 48 S. — 299.
- *Sozialismus und Landwirtschaft*. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1902 - 1903, Jg. 21, Bd. I, Nr. 22, S. 677 - 688; Nr. 23, S. 731 - 735; Nr. 24, S. 745 - 758; Nr. 25, S. 781 - 794; Nr. 26, S. 804 - 819. — 347.
- Der Kongreß der Internationalen Arbeiterassoziation in Genf*. — "Der Vorbote", Genf. 1866, Nr. 9, S. 125 - 140; Nr. 10, S. 141 - 155; Nr. 11, S. 161 - 174. — 153, 159.

- Kongreß der Internationalen Arbeiterassoziation in Lausanne*. — "Der Vorbote", Genf. 1867, Nr. 9, S. 137 - 143; Nr. 10, S. 153 - 156; Nr. 11, S. 169 - 171; Nr. 12, S. 182 - 192. — 153, 159.
- Kongreß der Internationalen Arbeiterassoziation in Lausanne*. — "Der Vorbote", Genf. 1868, Nr. 1, S. 7 - 16; Nr. 2, S. 17 - 23; Nr. 3, S. 38 - 43; Nr. 4, S. 53 - 61; Nr. 5, S. 73 - 76. — 153, 159.
- Lange, F. A. *Geschichte des Materialismus und Kritik seiner Bedeutung in der Gegenwart*. Buch 1 - 2. 5. (wohlfeile und vollst.). Aufl. Leipzig, Baedeker, 1896. 2 Bde. — 35.
- Liebkecht, W. *Zur Grund- und Bodenfrage*. 2. vervollständ. Aufl. I. Leipzig, Druck und Verl. der Genossenschaftsbuchdruckerei, 1876. 200 S. — 150, 153, 159.
- Losinsky, E. *Das religiöse Problem im Sozialismus*. — "Sozialistische Monatshefte", Berlin, 1902, Jg. VI, Bd. 1, Nr. 2, S. 123 - 131. — 207.
- Luxemburg, R. *Die sozialistische Krise in Frankreich*. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1900 - 1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 16, S. 495 - 499; Nr. 17, S. 516 - 525; Nr. 18, S. 548 - 558; Nr. 20, S. 619 - 631; Nr. 22, S. 676 - 688. — 120.
- Marx, K. *Die achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte*. 3. Aufl. Hamburg, Meißner, 1885. VI, 108 S. — 46.
- *Randglossen zum Programm der deutschen Arbeiterpartei*. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1890 - 1891, Jg. IX, Bd. I, Nr. 18, S. 563 - 575. Dưới dấu đề chung: Zur Kritik des sozialdemokratischen Parteiprogrammas. Aus dem Nachlaß von Karl Marx. — 205.
- "*Neue Revue*", Wien. — 552.
- "*Neue Rheinische Zeitung*", Köln. — 157.
- 1849, Nr. 252, 22. März, S. 1 - 2; Nr. 255, 25. März. 2. Ausgabe, S. 1; Nr. 256, 27. März, S. 1; Nr. 258, 29. März, S. 1 - 2; Nr. 264, 5. April, S. 1; Nr. 270, 12. April, S. 1; Nr. 271, 13. April, S. 1; Nr. 272, 14. April, S. 1; Nr. 281, 25. April, S. 1 - 2. — 157.
- "*Die Neue Zeit*", Stuttgart. — 17, 30, 54, 154, 157.
- 1890 - 1891, Jg. IX, Bd. I, Nr. 18, S. 563 - 575. — 205.
- 1891 - 1892, Jg. X, Bd. I, Nr. 7, S. 198 - 203; Nr. 8, S. 236 - 243; Nr. 9, S. 273 - 282. — 17.

- "Die Neue Zeit", Stuttgart. — 1894 - 1895, Jg. XIII, Bd. I, Nr. 10, S. 292 - 306. — 358 - 359.
- 1897 - 1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 30, S. 100 - 111; Nr. 31, S. 140 - 149. — 17, 20.
- 1897 - 1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 44, S. 545 - 555. — 17, 34.
- 1898 - 1899, Jg. XVII, Bd. I, Nr. 5, S. 133 - 145. — 17, 34, 36.
- 1900 - 1901, J. XIX, Bd. I, Nr. 16, S. 495 - 499; Nr. 17, S. 516 - 525; Nr. 18, S. 548 - 558; Nr. 20, S. 619 - 631; Nr. 22, S. 676 - 688. — 120.
- 1901 - 1902, Jg. XX, Bd. I, Nr. 1, 2. Oktober, S. 5-13. — 179, 181, 205.
- 1901 - 1902, Jg. XX, Bd. I, Nr. 3, 16. Oktober, S. 68 - 82. — 181, 205.
- 1902 - 1903, Jg. 21, Bd. 1, Nr. 22, S. 677 - 688; Nr. 23, S. 731 - 735; Nr. 24, S. 745 - 758; Nr. 25, S. 781 - 794; Nr. 26, S. 804 - 819. — 347 - 348.
- Plechanow, G. Beiträge zur Geschichte des Materialismus. I. Holbach. II. Helvetius. III. Marx. Stuttgart, Dietz, 1896. VIII, 264 S. — 16, 28, 33 - 34.
- Bernstein und der Materialismus. — "Die Neue Zei", Stuttgart, 1897 - 1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 44, S. 545 - 555. — 17, 34.
- Konrad Schmidt gegen Karl Marx und Friedrich Engels. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1898 - 1899, Jg. XVII, Bd. I, Nr. 5, S. 133 - 145. — 17, 34, 36.
- Wofür sollen wir ihm dankbar sein? Offener Brief an K. Kautsky. — "Sächsische Arbeiter - Zeitung", Dresden, 1898, Nr. 253, 30. Oktober. 2. Beilage, S. 1; Nr. 254, 2. November. Beilage, S. 1; Nr. 255, 3. November. Beilage, S. 1. Dưới đầu đề chung: Erörterungen über die Taktik. — 28, 36.
- Zu Hegel's sechzigstem Todestag. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1891 - 1892, Jg. X, Bd. I, Nr. 7, 198 - 203; Nr. 8, S. 236 - 243; Nr. 9, S. 273 - 282. — 17.
- Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, "Vorwärts", 1891, S. 3-6 — 213.

- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, die Exped. des "Vorwärts", 1895. 223. S. — 11.
- Puttman — xem Pô-tơ-rê-xốp, A. N.
- Rapport de Rittinghausen. — In: Compte-rendu de IVe Congrès International, tenu a Bâle, en septembre 1869. Bruxelles, Brismée, 1869, p. 91 - 92. (Association Internationale des Travailleurs). — 153.
- "Sächsische Arbeiter-Zeitung", Dresden, 1898, Nr. 253, 30. Oktober. 2. Beilage, S. 1; Nr. 254, 2. November. Beilage, S. 1; Nr. 255, 3. November. Beilage, S. 1. — 28, 36.
- Schoelank, B. zur Lage der arbeitenden Klasse in Bayern. Eine volkswirtschaftliche Skizze. Nürnberg, Wörlein, 1887. 80 S. — 551.
- "Le Socialiste", Paris. — 253.
- "Der Sozialdemokrat", Zürich, 1883, Nr. 12, 15. März, S. 2; Nr. 13, 22. März, S. 2; Nr. 14, 29. März, S. 1 - 2; Nr. 15, 5. April, S. 1 - 2; Nr. 16, 12. April, S. 3; Nr. 17, 19. April, S. 2 - 3. — 154, 157.
- "Soziale Praxis", Berlin, 1896, Nr. 2, 8. Oktober, S. 25 - 30. — 227.
- "Sozialistische Monatshefte", Berlin, 1902, Jg. VI, Bd. 1, Nr. 2, S. 123 - 131. — 207.
- Stadthagen, A. Das Arbeiterrecht. Rechte und Pflichten des Arbeiters in Deutschland aus dem gewerblichen Arbeitsvertrag der Unfall-, Kranken-, Invaliditäts- und Alters-Versicherung. Mit Beispielen und Formularen für klagen Aträge... Berlin, Baake, 1895. 352 S. — 551.
- Stammler, R. Wirtschaft und Recht nach der materialistischen Geschichtsauffassung. Eine sozialphilosophische Untersuchung. Leipzig, Veit, 1896. VIII, 668 S. — 34.
- [Struve, P.] Die Arbeiterbewegung in Rußland. — "Soziale Praxis", Berlin, 1896, Nr. 2, 8. Oktober, S. 25 - 30. Ký tên: P. Inorodzew. — 22.

- *Die neue Fabrilgesetzgebung Rußlands.* — "Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik", Berlin, 1898, Bd. 12, S. 475 - 510. — 16.
- Vandervelde, E. La Propriété foncière en Belgique.* Paris, Schleicher, 1900. 327 p. (Bibliothèque internationale des sciences sociologiques). — 149, 161.
- "*Der Vorbote*", Genf, 1866, Nr. 9, S. 125 - 140; Nr. 10, S. 141 - 155; Nr. 11, S. 161 - 174. — 153, 159.
- 1867, Nr. 9, S. 137 - 143; Nr. 10, S. 153 - 156; Nr. 11, S. 169 - 171; Nr. 12, S. 182 - 192. — 153, 159.
- 1868, Nr. 1, S. 7 - 16; Nr. 2, S. 17 - 23; Nr. 3, S. 38 - 43; Nr. 4, S. 53 - 61; Nr. 5, S. 73 - 76. — 153, 159.
- 1868, Nr. 9, S. 129 - 135; Nr. 10; S. 145 - 152; Nr. 11, S. 161 - 165. — 153, 159.
- "*Vorwärts*", Berlin. — 10, 71, 155, 206, 209.
- Wolff, W. Die schlesische Milliarde.* Abdruck aus der "Neuen Rheinischen Zeitung" März - April 1849. Mit Einleitung von F. Engels. Hottingen — Zürich, Verl. der Volksbuchh., 1886. 59 S. (Sozialdemokratische Bibliothek. VI). — 154, 157.
- [*Die schlesische Milliarde*]. — "Neue Rheinische Zeitung", Köln, 1849, Nr. 252, 22. März, S. 1-2; Nr. 255, 25. März. 2. Ausgabe, S. 1; Nr. 256, 27. März, S. 1; Nr. 258, 29. März, S. 1 - 2; Nr. 264, 5. April, S. 1; Nr. 270, 12. April, S. 1; Nr. 271, 13. April, S. 1; Nr. 272, 14. April, S. 1; Nr. 281, 25. April, S. 1 - 2. — 157.

BẢN CHỈ DẪN TÊN NGƯỜI

A

- A.N., A. N-ch, A. P.* — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.
- A-ki-mốp (Ma-khônô-vê-txơ), V.P.* (Ba-kha-rép) (1872 - 1921) — một người dân chủ - xã hội, đại biểu nổi tiếng của "chủ nghĩa kinh tế", một trong những người theo chủ nghĩa cơ hội hết sức cực đoan. Vào giữa những năm 90 thế kỷ XIX gia nhập "Nhóm dân ý" ở Pê-téc-bua, năm 1897 bị bắt và đến tháng Tư 1898 bị đày đi tỉnh Ê-ni-xây-xơ. Tháng Chín 1898 bỏ chạy ra nước ngoài, trở thành một trong những nhà lãnh đạo "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", bảo vệ những tư tưởng của "chủ nghĩa kinh tế", chống lại nhóm "Giải phóng lao động" và sau đó chống lại cả báo "Tia lửa". Sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đại biểu của cánh cực hữu của chủ nghĩa men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị, A-ki-mốp ly khai phong trào dân chủ - xã hội. — 76, 265, 477.
- A-kim* — xem Gôn - đman, L.I.
- A-léch-x. Ni-cô-la-ê-vích* — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.
- A-léch-xan-đrô-va, E.M.* (Giắc-cơ, Na-ta-li-a I-va-nốp-na) (1864 - 1943) — vào cuối những năm 80 thế kỷ XIX tham gia tổ chức "Dân ý", từ năm 1890 bà tiến hành tuyên truyền trong các tiểu tổ công nhân ở Pê-téc-bua, gia nhập "Nhóm Dân ý". Năm 1894 bà bị bắt và sau đó bị đày đi tỉnh Vô-lô-gđa 5 năm. Tại nơi bị đày bà theo phái dân chủ - xã hội và năm 1902, khi ở nước ngoài, bà gia nhập tổ chức "Tia lửa", sau đó về hoạt động ở nước Nga với tư cách phái viên của tổ chức này. Tại hội nghị Ô-ri-ôn của Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã

¹ Chữ in viết ngả trong ngoặc là họ thật.

hội Nga (tháng Hai 1903) bà được bầu vào Ban tổ chức. Bà thay mặt Ban tổ chức tham dự đại hội với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết, theo phái "Tia lửa" thiểu số; sau đại hội, là một đảng viên men-sê-vích tích cực và năm 1904 bà được chỉ định bổ sung vào Ban chấp hành trung ương, đại diện cho phái men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười bà công tác tại các cơ quan văn hoá giáo dục. — 241, 351 - 356, 428.

A-léch-xan-đrơ — xem Crê-me, A.I.

A-léch-xây — xem Mác-tốp, L.

A-léch-xê-ép (C.). — 494, 496, 522.

A-léch-xê-ép, N.A. (sinh năm 1873) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa", đảng viên bên-sê-vích. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào cuối những năm 90 thế kỷ XIX tại Pê-téc-bua. Mùa xuân năm 1897 gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Đầu năm 1898 bị bắt và bị đày đi tỉnh Vi-át-ca 4 năm (thành phố Xi-lô-bốt-xcơ), rồi từ đó năm 1899 ông trốn ra nước ngoài. Từ năm 1900 đến năm 1905 sống ở Luân-đôn, là thành viên của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", sau đó của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đại biểu của phái bên-sê-vích ở Luân-đôn. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười công tác tại các cơ quan xô-viết và các cơ quan đảng. — 216, 217, 219.

A-ni-a — xem U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va, A.I.

A-pha-na-xi-ê-va, X.N. (1876 - 1933) — bước vào con đường đấu tranh cách mạng vào những năm 90 thế kỷ XIX ở Pê-téc-bua, năm 1898 bà bị phát vãng đi Khắc-cốp dưới sự giám sát công khai của cảnh sát. Năm 1901 bà rời sang cư trú ở Đức, ở Béc-ling bà tham gia nhóm trợ giúp báo "Tia lửa". Sau khi trở về nước, bà công tác ở Ban chấp hành Ki-ép Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đầu năm 1902 bà bị bắt và sau hai năm ngồi tù, bị phát vãng đi Đông Xi-bi-ri 5 năm, đến năm 1904 bà trốn sang Thụy-sĩ. Năm 1905 bà bị ốm nặng và thôi không tích cực tham gia công tác đảng nữa. — 494.

Ác-ca-đi. — 486 - 488.

Ác-ca-nốp, X.M. — một người dân tuý; những năm 90 thế kỷ XIX

là bác sĩ tại làng Êc-ma-cốp-xcô-i-e vùng Mi-nu-xin-xcơ thuộc tỉnh Ê-ni-xây-xcơ. — 15, 37.

Ác-gu-nin. — 516.

Ác-xen-rốt - Gu-rê-vích, V.P. (Vê-ra Pa-vlốp-na) — con gái của P.B. Ác-xen-rốt. — 71, 86.

Ác-xen-rốt, I.I. (1872 - 1917) — một người dân chủ - xã hội, nhà triết học và phê bình văn học. Tham gia phong trào cách mạng thoát đầu trong hàng ngũ phái "Dân ý"; năm 1893 bà ra cư trú ở nước ngoài, gia nhập nhóm "Giải phóng lao động" sau đó trở thành thành viên của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đứng về phía những người bên-sê-vích, nhưng sau đó lại theo Plê-kha-nốp chạy sang phái men-sê-vích. — 398.

Ác-xen-rốt, L.I. (L.I., Li-úp. I-xa-ác., Oóc-tô-đốc) (1868 - 1946) — nhà triết học và nghiên cứu văn học, một người dân chủ - xã hội. Trong thời gian sống lưu vong, bà gia nhập "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái men-sê-vích. Chống lại những người bên-sê-vích, chống lại các quan điểm triết học của Lê-nin. Từ năm 1918 thôi không hoạt động chính trị tích cực nữa và làm công tác giảng dạy tại nhiều trường đại học trong nước. — 82, 140, 144, 147, 148, 152, 177 - 178, 180 - 181, 190, 193 - 194, 206 - 207, 228, 230, 282 - 283, 285, 293 - 295, 296, 307, 310, 316, 398, 549.

Ác-xen-rốt, N.I. (mất năm 1906) — vợ của P.B. Ác-xen-rốt. — 160.

Ác-xen-rốt, P.B. (P.B., P.B-ch, Pa-ven Bô-ri-xô-vích) (1850 - 1928) — năm 1883 tham gia vào việc thành lập nhóm "Giải phóng lao động". Từ năm 1900 là uỷ viên ban biên tập báo "Tia lửa"; thay mặt ban biên tập báo "Tia lửa" dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết; theo phái "Tia lửa" thiểu số. Sau đại hội là đảng viên men-sê-vích tích cực. Có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười; trong thời gian sống lưu vong tuyên truyền cho cuộc can thiệp vũ trang chống nước Nga Xô-viết. — 9 - 10, 13 - 14, 17 - 18, 21 - 23, 53 - 55, 57 - 61, 70 - 74, 76, 80 - 89, 94, 104 - 108, 115 - 121, 131 - 134, 136 - 137, 144, 146 - 148, 152 - 155, 156, 158 - 161,

162, 170 - 176, 177, 197, 198 - 199, 200 - 201, 206 - 207, 208 - 209, 210 - 211, 213, 217 - 221, 243, 267, 399, 400, 425, 443, 476, 491.

Ác-xê-ni-ép – xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

An-đrê-ép-xki – xem U-li-a-nốp, Đ.I.

An-đrô-pốp, X.V. (Bru-xcốp, B.) (1873 - 1955) – một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Bước vào con đường đấu tranh cách mạng từ năm 1893. Năm 1898 tham gia tích cực hoạt động của nhóm "Ngọn cờ công nhân", vì thế nên tháng Chạp 1898 bị bắt. Năm 1901 tham gia nhóm "Tia lửa", là một trong những phái viên đầu tiên của tổ chức này. Tháng Tám 1901 bị đày đi Đông Xi-bi-ri. Năm 1910 ly khai công tác đảng. – 68, 70, 91 - 92, 101, 148, 166, 168.

An-tôn – xem Ma-cát-di-úp, M.X.

Anh em Bôn-tơ – xem Bôn-tơ - Bru-ê-vích, V.Đ. và Vê-li-tơ-ki-na, V.M.

Áp-xô-li-út – xem Xta-xô-va, E.Đ.

Át-lơ (Adler) *Phri-đrich* (1879 - 1960) – lãnh tụ của cánh hữu trong Đảng dân chủ - xã hội Áo, Át-lơ là một trong những người tổ chức ra Quốc tế phái giữa II $1/2$ (1921 - 1923), và sau đó là một trong những thủ lĩnh của cái gọi là Quốc tế công nhân xã hội chủ nghĩa. – 85, 88.

Át-lơ (Adler), *Vích-to* (1852 - 1918) – một trong những người tổ chức và lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Áo; từ năm 1889 là biên tập viên cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Áo – tờ "Arbeiter - Zeitung" ("Báo công nhân"). Trong những năm 80 - 90 thế kỷ XIX, Át-lơ có quan hệ với Ph. Ăng-ghen, nhưng sau khi Ăng-ghen mất được ít lâu thì ông chuyển sang chủ nghĩa cải lương và hoạt động với tư cách là một trong những lãnh tụ của chủ nghĩa cơ hội. Năm 1918, sau khi chính thể cộng hoà tư sản được thiết lập ở Áo, ông giữ chức bộ trưởng Bộ ngoại giao trong một thời gian ngắn. – 148.

Ă

Ăng-ghen (Engels), *Phri-đrich* (1820 - 1895) – một trong những nhà sáng lập ra chủ nghĩa cộng sản khoa học, lãnh tụ và người

thầy của giai cấp vô sản quốc tế, bạn thân và bạn chiến đấu của C. Mác (xem bài của V.I. Lê-nin "Phri-đrich Ăng-ghen". Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr. XV – 14). – 31, 157, 161, 149, 181.

B

B. – Xem An-đrô-pốp, X.V.

B. Abr. – xem Côn-txốp, Đ.

B.N., B. N-ch – xem Nô-xcốp, V.A.

Ba-bu-skin, I.V. (Bô-gđan, Người bạn thân của chúng ta, Nô-vi-txơ-cai-a) (1873 - 1906) – công nhân, nhà cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên bôn-sê-vích. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào năm 1893 trong tổ công nhân do V.I. Lê-nin lãnh đạo. Ngay từ ngày đầu thành lập ra "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, Ba-bu-skin đã trở thành thành viên tích cực nhất của tổ chức này và là người giúp việc gần gũi nhất của Lê-nin. Ông tham gia tích cực vào việc tổ chức ra tờ "Tia lửa" của Lê-nin và là một trong những phái viên đầu tiên của báo và là một phóng viên tích cực. Đã nhiều lần bị bắt, bị đi đày và ngồi tù. Là người tham gia tích cực cuộc cách mạng 1905 - 1907, là uỷ viên các ban chấp hành Iéc-cút-xcơ và Tsi-ta Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong khi vận chuyển vũ khí, Ba-bu-skin bị đội tiểu phạt bắt và bị xử bắn không xét xử và thẩm tra. Lê-nin đã viết bài báo điều trần về Ba-bu-skin (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 20, tr.93 - 98). – 137, 175, 306, 311, 314.

Ba-cu-nin, A.I. (sinh năm 1874) – đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến, điền chủ, về nghề nghiệp là bác sĩ; cháu của nhà tư tưởng nổi tiếng của chủ nghĩa vô chính phủ M.A. Ba-cu-nin. Đại biểu của tỉnh Tve trong Đu-ma nhà nước II. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Ba-cu-nin bỏ ra nước ngoài. – 194.

Ba-da-rốp, V. (Rút-nép, V.A.) (1874 - 1939) – tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1896. Trong những năm 1905 - 1907 tham gia nhiều xuất bản phẩm bôn-sê-vích, trong thời kỳ thế lực phản động thống trị Ba-da-rốp đã từ bỏ chủ nghĩa bôn-sê-vích, trở thành một trong những đại biểu chủ chốt của trào lưu dùng thuyết Ma-khơ để xét lại chủ nghĩa Mác.

Từ năm 1921 Ba-da-rốp làm việc ở Ủy ban kế hoạch nhà nước; vào những năm cuối đời ông làm công tác dịch những sách báo văn nghệ và triết học. — 505, 525.

Ba-kha-rép — xem A-ki-mốp, V.P.

Ba-ram-din, E.V. (Em-bri-ôn) (1868 - 1920) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Từ năm 1891 lãnh đạo các tiểu tổ mác-xít. Năm 1898 ông bị đày đi Đông Xi-bi-ri; năm 1899 cùng với 16 đảng viên đảng dân chủ - xã hội khác ký vào "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" do V.I. Lê-nin soạn chống lại "Credo" "phái kinh tế"; năm 1902 công tác trong Ban chấp hành Xa-ra-tốp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách phái viên của báo "Tia lửa". Năm 1905 là một trong những người tổ chức ra công đoàn của những nhân viên công — thương nghiệp ở thành phố Xa-ra-tốp; sau này ông vẫn tiếp tục hoạt động công đoàn ở Pê-téc-bua và liên hệ với tổ chức đảng bôn-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông thôi không tham gia công tác đảng nữa. — 225.

Ba-rôn — xem Êt-xen, E.E.

Ba-xốp-xki, I.B. (Đê-men-chi-ép) (sinh năm 1876) — năm 1896 gia nhập các tiểu tổ dân chủ - xã hội ở Ô-đét-xa, sau đó là một trong những người tổ chức việc chuyên chở bí mật báo "Tia lửa" từ nước ngoài về Nga. Tháng Hai 1902 bị bắt về vụ "Tia lửa" và Ban chấp hành Ki-ép Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; ngày 18 tháng Tám 1902 ông đã cùng với N.E. Bau-man, V.N. Crô-khman và những người khác vượt ngục Lu-ki-a-nốp-xcai-a ở Ki-ép; sau đó ông lại đảm nhiệm việc tổ chức vận chuyển báo "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga theo phái men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Ba-xốp-xki ly khai phái men-sê-vích, ông làm công tác kinh tế ở Mát-xcơ-va. — 203, 329.

Bai-nô-va — có lẽ là Xmi-đô-vích, I.G.

Bau-man, N.E. (Gra-tơ, Pô-lê-ta-ép, Xa-ráp-xki, X.) (1873 - 1905) — nhà hoạt động lỗi lạc của đảng bôn-sê-vích. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào nửa đầu của những năm 90 thế kỷ XIX ở Ca-dan, năm 1896 tích cực tham gia công tác của "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, tiến hành tuyên truyền trong quần chúng công nhân ở khu Nác-va. Năm 1897 bị

bắt và sau 22 tháng bị giam giữ tại pháo đài Pê-tơ-rô-pa-vlốp-xcai-a ông bị đày đi tỉnh Vi-át-ca; tháng Mười 1899 ông sang cư trú ở Thụy-sĩ, gia nhập "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", tham gia tích cực cuộc đấu tranh chống lại "phái kinh tế". Trong những năm 1901 - 1902 là phái viên của tờ "Tia lửa", công tác ở Mát-xcơ-va; tháng Hai 1902 bị bắt và ngày 18 tháng Tám đã cùng với một nhóm đảng viên dân chủ - xã hội vượt ngục Lu-ki-a-nốp-xcai-a ở Ki-ép. Là đại biểu của Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái "Tia lửa" đa số. Tháng Chạp 1903 ông trở về Mát-xcơ-va, lãnh đạo Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va của đảng và đồng thời lãnh đạo cả Cục miền Bắc Ban chấp hành trung ương; tổ chức một nhà in bí mật ở nhà mình. Tháng Sáu 1904 bị bắt và tháng Mười 1905 được thả; ngày 18 tháng Mười trong một cuộc biểu tình do Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va tổ chức, Bau-man bị một tên thuộc phái Trăm đen giết chết. Đám tang của Bau-man đã biến thành một cuộc biểu tình khổng lồ của nhân dân. Trên tờ báo "Người vô sản" số 24 có đăng bài báo điều trần tưởng niệm N.E. Bau-man do V.I. Lê-nin viết (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.12, tr.43 - 44). — 85, 127 - 129, 143 - 144, 401, 549.

7 tở, 6 ph. — xem Len-gnich, Ph.V.

Béc-đi-a-ép, N.A. (1874 - 1948) — nhà triết học duy tâm phản động và nhà thần bí. Trong những tác phẩm văn học đầu tiên y đứng trên lập trường của "chủ nghĩa Mác hợp pháp", sau trở thành kẻ thù công khai của chủ nghĩa Mác. Năm 1905 Béc-đi-a-ép gia nhập Đảng dân chủ - lập hiến. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười là kẻ ca tụng chế độ phong kiến và triết học kinh viện thời trung cổ, cho đó là lối thoát duy nhất khỏi chủ nghĩa cộng sản đang phát triển. Năm 1922 vì hoạt động phản cách mạng nên bị trục xuất ra nước ngoài và trở thành một trong những nhà tư tưởng của đám bạch vệ lưu vong. — 140, 144, 145, 162, 207.

Béc-gơ — xem Mác-tốp, L.

Béc-lin, P.A. (1877 - 1962) — nhà sử học phản động, nhà chính luận, cộng tác viên của báo "Giáo dục". Trong những năm Chính quyền xô-viết Béc-lin sống lưu vong. — 33.

Béc-stanh (Bernstein), *E-du-a* (1850 - 1932) — thủ lĩnh cánh cơ hội chủ nghĩa cực đoan trong Đảng dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế

II, nhà lý luận của chủ nghĩa xét lại và chủ nghĩa cải lương. Trong những năm 1896 - 1898 đã đăng trong tạp chí "Die Neue Zeit" ("Thời mới") một loạt bài dưới đầu đề chung là "Những vấn đề của chủ nghĩa xã hội", sau đó in thành sách dưới nhan đề "Những tiền đề của chủ nghĩa xã hội và những nhiệm vụ của Đảng dân chủ - xã hội", trong đó Béc-stanh công khai xét lại những nguyên lý chính trị, kinh tế và triết học của chủ nghĩa Mác cách mạng. Béc-stanh cho cuộc đấu tranh giành những cải cách nhằm cải thiện hoàn cảnh kinh tế của công nhân dưới chế độ tư bản là nhiệm vụ cơ bản của phong trào công nhân và đưa ra cái công thức có tính chất cơ hội chủ nghĩa: "phong trào là tất cả, còn mục đích cuối cùng chẳng là gì cả". Trong thời kỳ chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới Béc-stanh đứng trên lập trường phái giữa, che đậy chủ nghĩa xã hội - sô-vanh bằng những lời nói suông về chủ nghĩa quốc tế. Trong những năm tiếp theo vẫn tiếp tục ủng hộ chính sách của bọn tư sản đế quốc chủ nghĩa, chống lại Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười và Nhà nước xô-viết. — 17, 28, 34, 36, 37, 174, 176.

Ben-tốp — xem Plê-kha-nốp, G.V.

Bê-ben (Bebel), *Au-gu-xtơ* (1840 - 1913) — một trong những nhà hoạt động nổi tiếng nhất của Đảng dân chủ - xã hội Đức và của phong trào công nhân quốc tế. — 107, 206.

Bli-u-mên-phen-đơ, *I.X.* (Người bạn chung, Ra-dơ-nô-tơ-vê-tốp, Phen-đơ, Tơ-vê-tốp) (sinh năm 1865) — một người dân chủ - xã hội, một trong những cộng tác viên tích cực của nhóm "Giải phóng lao động", sau đó là thành viên của tổ chức "Tia lửa"; về nghề nghiệp là thợ sắp chữ. Trong nhóm "Giải phóng lao động" và trong báo "Tia lửa" ông phụ trách nhà in và bộ phận vận chuyển. Tháng Ba 1902 bị bắt ở biên giới (tại Rát-di-vi-lốp) khi đang vận chuyển những ấn phẩm của "Tia lửa" và bị tù ở Ki-ép; tháng Tám 1902 trốn khỏi nhà tù Ki-ép và chạy ra nước ngoài. Sau khi có sự phản liệt tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ông theo phái men-sê-vích. Từ tháng Chạp 1903 làm thư ký ban biên tập tờ "Tia lửa" men-sê-vích và sau này hoạt động trong các tổ chức men-sê-vích ở Nga cũng như ở nước ngoài. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười thôi không hoạt động chính trị nữa. — 77 - 78, 82, 104, 108, 128, 167, 190, 208, 215, 431, 440.

Blông-đen (Blondel), *Gioóc-giơ* (sinh năm 1856) — nhà kinh tế học người Pháp, giáo sư; đã viết nhiều tác phẩm về tình hình kinh tế của Đức. — 161.

Bô-brốp-xcai-a (*Dê-lích-xôn*), *Tx.X.* (Lê-nô-tơ-ca) (1876 - 1960) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, một trong những nhà hoạt động lão thành nhất của Đảng cộng sản. Đảng viên Đảng cộng sản Liên-xô từ năm 1898. Bắt đầu hoạt động cách mạng từ năm 1894. Năm 1900 Bô-brốp-xcai-a bị bắt ở Khác-cốp; sau một năm bị cầm tù bà chạy ra nước ngoài, sang Thụy-sĩ, tại đó bà liên hệ với tổ chức "Tia lửa" và với tư cách phái viên của tổ chức này, bà hoạt động ở khu vực của Liên minh miền Bắc của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bà là đảng viên bên-sê-vích. Năm 1903 Bô-brốp-xcai-a là uỷ viên Ban chấp hành Tve Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, sau đó bà ra nước ngoài, tới Giơ-ne-vơ và làm quen với V.I. Lê-nin. Vào những năm sau đó bà hoạt động bí mật ở một số thành phố; đã từng nhiều lần bị bắt và bị đi đày. Bà là người tham gia những sự kiện cách mạng 1905 và 1917 ở Mát-xcơ-va. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Bô-brốp-xcai-a tiến hành một khối lượng lớn công tác đảng và văn học ở Mát-xcơ-va và Lê-nin-grát. Trong những năm 1928 - 1940 bà công tác tại Quốc tế cộng sản; từ năm 1940 — tại Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô. — 513, 521.

Bô-brốp-xki, *V.X.* (Pê-tơ-tốp) (1873 - 1924) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, một người bên-sê-vích. Năm 1900 hoạt động trong tổ chức dân chủ - xã hội ở Khác-cốp, năm 1901 — trong Ban chấp hành Ki-ép Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1902 bị bắt và bị cầm tù tại nhà lao Lu-ki-a-nốp-xcai-a ở Ki-ép, và tháng Tám năm đó vượt ngục cùng với 10 người thuộc phái "Tia lửa" khác. Đã từng nhiều lần bị bắt. Năm 1904 hoạt động ở Cáp-ca-đơ. Năm 1906 tổ chức ra các uỷ ban nông dân ở Cô-xtơ-rô-ma; năm 1907 thành lập tờ báo bí mật và xưởng in ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Bô-brốp-xki làm công tác tổ chức ngành thú y, năm 1924 — uỷ viên ban quản trị trường đại học báo chí. — 549.

Bô-gđã-nô-va, *N.B.* (Ra-khmê-tô-va) — vợ của A.A. Bô-gđã-nốp. — 506.

Bô-gđã-nốp, *A.* (*Ma-li-nốp-xki*, *A.A.*, Ra-khmê-tốp, Ri-a-đô-vôi, Xư-xôi-ca) (1873 - 1928) — một người dân chủ - xã hội, nhà triết học, nhà xã hội học, nhà kinh tế học, về nghề nghiệp là bác sĩ.

Trong những năm 90 thế kỷ XIX ông tham gia công tác trong các nhóm dân chủ - xã hội (ở Tu-la). Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gia nhập phái bôn-sê-vích. Với tư cách là uỷ viên Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số, ông tiến hành ở Nga công tác chuẩn bị cho Đại hội III của đảng. Tham gia ban biên tập cơ quan ngôn luận bôn-sê-vích "Tiến lên". Khi bắt đầu thời kỳ thế lực phản động thống trị, Bô-gđã-nốp trở thành người cầm đầu phái triệu hồi, thủ lĩnh nhóm chống đảng "Tiến lên". Tại Hội nghị mở rộng của ban biên tập báo "Người vô sản" hồi tháng Sáu 1909 Bô-gđã-nốp bị khai trừ ra khỏi đảng bôn-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Bô-gđã-nốp là một trong những người tổ chức và lãnh đạo tổ chức "Văn hoá vô sản". Từ năm 1926 ông làm giám đốc Viện truyền máu do ông sáng lập. — 35, 209, 212, 460, 469, 474, 477, 494 - 496, 504 - 506, 514, 515, 516 - 519, 521, 524, 525, 526, 530, 538, 540.

Bô-gđan — xem Ba-bu-skin, I.V.

Bô-gu-tsác-xki (I-a-cô-vlêp, V.I-a., Bư-va-lưi) (1861 - 1915) — nhà hoạt động tư sản - tự do chủ nghĩa và nhà sử học của phong trào dân tuý ở Nga. Trong những năm 90 thế kỷ XIX theo "chủ nghĩa Mác hợp pháp". Trong những năm 1902 - 1905 tham gia tích cực tạp chí "Giải phóng" do P. B. Xtơ-ru-vê lãnh đạo. Bô-gu-tsác-xki là tác giả và là biên tập viên của nhiều tác phẩm về lịch sử phong trào cách mạng ở Nga. — 75, 76.

Bô-ri-xơ, Bô-ri-xơ Ni-cô-la-ê-vích — xem Nô-xcốp, V.A.

Bô-rô-đa — xem Đề-xni-txơ-ki, V.A.

Bôn-sắc — xem Xcơ-voóc-txốp - Xtê-pa-nốp, I.I.

Bôn-txơ - Bru-ê-vích, V.D. (1873 - 1955) — nhà hoạt động nhà nước và xã hội xô-viết, nhà cách mạng chuyên nghiệp. Tham gia phong trào cách mạng từ cuối những năm 80 và năm 1896 sang cư trú ở Thụy-sĩ. Ở nước ngoài Bôn-txơ - Bru-ê-vích tham gia sự hoạt động của nhóm "Giải phóng lao động", cộng tác với báo "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người bôn-sê-vích; năm 1904 phụ trách ban phân phối tài liệu của Ban chấp hành trung ương, rồi sau đó tổ chức việc xuất bản sách báo của phái bôn-sê-vích (Nhà xuất bản "V. Bôn-txơ - Bru-ê-vích và N. Lê-nin"). Vào những năm tiếp sau đó ông tham gia tích cực vào

việc tổ chức các báo, tạp chí bôn-sê-vích và các nhà xuất bản của đảng; nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng truy nã. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Bôn-txơ - Bru-ê-vích làm chánh văn phòng của Hội đồng bộ trưởng dân uỷ (đến tháng Mười 1920) và đảm nhiệm những công việc khác nữa. — 187, 297, 304, 305, 308, 309, 316 - 317, 319, 321, 329 - 330, 338 - 339, 358 - 359, 364, 417 - 418, 438 - 439, 454 - 455, 459 - 460, 469, 471 - 472, 473, 476, 482, 484, 492, 494, 499 - 500, 514, 549.

Bran-tinh (Branting), Các-lơ I-an-ma (1860 - 1925) — thủ lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội Thụy-điển, một trong những người lãnh đạo Quốc tế II. Bran-tinh đứng trên lập trường cơ hội chủ nghĩa. Trong những năm 1887 - 1917 (với những khoảng thời gian ngắt quãng) ông là biên tập viên cơ quan ngôn luận trung ương của đảng là tờ báo "Socialdemokraten" ("Người dân chủ - xã hội"). Năm 1917 Bran-tinh tham gia chính phủ liên hiệp của Ê-đen, ủng hộ cuộc can thiệp vũ trang chống nước Nga xô-viết. — 112 - 113.

Brát — xem Mác-tốp, L.

Brát — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

Brát A-ki-ma — xem Gô-rép, B.I.

Brát Pa-khô-mi-a — xem Txê-đéc-bau-mơ, X.O.

Brắc-kê (Bracke), Vin-hem (1842 - 1880) — nhà xã hội chủ nghĩa Đức, người xuất bản và chủ thư điểm; từ năm 1865 ông là uỷ viên của Tổng hội công nhân Đức, là một trong những người sáng lập và lãnh đạo đảng Ay-xơ-nách (1869). — 333.

Brê-scô - Brê-scốp-xcài-a, Ê.C. (1844 - 1934) — một trong những người tổ chức và lãnh đạo Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, thuộc cánh cực hữu của đảng này. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tích cực đấu tranh chống lại Chính quyền xô-viết. — 351.

Brô-đi-a-ga, Brô-đi-a-ghin — xem Xin-vin, M.A.

Bróc — xem I-a-cu-bô-va, A.A.

Bróc-hau-xơ, Ph.A. — người xuất bản Đức và *E-phrôn, I.A.* (mất năm 1917) — nhà kinh doanh - chủ nhà in Nga. Họ cùng nhau

xuất bản từ điển bách khoa toàn thư, một trong những pho bách khoa toàn thư lớn nhất ở Nga trước cách mạng. — 358.

Bru-xcốp — xem An-đrô-pốp, X.V.

Brút — xem Cờ-gi-gia-nốp-xki, G.M.

Bu-khơ-hôn-tơ (Buchholz), V.A. (sinh năm 1866) — một người dân chủ - xã hội. Năm 1887 vì tham gia các cuộc đấu tranh của sinh viên nên bị đuổi ra khỏi Trường đại học tổng hợp Pê-téc-bua. Năm 1891 sang cư trú ở Thụy-sĩ. Trong những năm 1895 - 1897 tham gia tích cực vào công việc của nhóm dân chủ - xã hội Nga ở Béc-lanh, gia nhập "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài" cho tới năm 1900 và liên hệ với những người dân chủ - xã hội Đức. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là một tên men-sê-vích.

Sau cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm việc ở Béc-lanh, tại các cơ quan báo chí định kỳ về vấn đề kinh tế - xã hội; về sau sống ở Đan-mạch. — 59, 80.

Búc-va — xem Goóc-ki, Mác-xim.

Bun-đi-xơ — xem Đen-đốp, A.M.

Bun-ga-cốp, X.N. (1871 - 1944) — nhà kinh tế học tư sản, nhà triết học duy tâm. Trong những năm 90 thế kỷ XIX là một "người mác-xít hợp pháp", đầu những năm 1900 lên tiếng xét lại học thuyết Mác về vấn đề ruộng đất. Sau cuộc cách mạng năm 1905 - 1907, Bun-ga-cốp đi theo bọn dân chủ - lập hiến, tuyên truyền cho chủ nghĩa thân bí triết học. Từ năm 1918 ông trở thành linh mục đạo chính thống. Năm 1922 vì hoạt động phản cách mạng nên bị trục xuất ra nước ngoài, ở đó y tiến hành tuyên truyền thù địch chống Liên-xô. — 16, 24 - 26, 28, 30, 32, 34, 35, 37, 111, 155, 209, 243.

Bur-tơ-cốp — xem Lê-pê-sin-xki, P.N.

Bur-va-lưi — xem Bô-gu-tsác-xki.

C

Ca-men-xki — xem Plê-kha-nốp, G.V.

Ca-mê-nép (*Rô-den-phen-đơ*), L.B. (I-u-ri) (1883 - 1936) — gia nhập đảng bôn-sê-vích từ năm 1901. Mùa thu năm 1902 sang Pa-ri, gia

nhập tổ chức "Tia lửa". Sau khi trở về Nga, ông hoạt động tuyên truyền ở Ti-philít, Mát-xcơ-va, Pê-téc-bua.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười giữ nhiều chức vụ quan trọng.

Ca-mê-nép nhiều lần tỏ ra dao động, chống lại đường lối Lê-nin của Đảng.

Năm 1927, tại Đại hội XV của Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô Ca-mê-nép bị khai trừ ra khỏi đảng vì là một phần tử hoạt động tích cực của phái đối lập Tơ-rốt-xki. Năm 1928 Ca-mê-nép tuyên bố thừa nhận những sai lầm của mình và được phục hồi vào đảng, nhưng vẫn không chấm dứt hoạt động chống đảng nên đến năm 1932 lại bị trục xuất ra khỏi Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô. Năm 1933 lại được phục hồi. Năm 1934 Ca-mê-nép lại bị khai trừ ra khỏi đảng lần thứ ba vì hoạt động chống đảng. — 531 - 532.

Ca-rê-lin — xem Da-xu-lích, V.I.

Ca-xi-ang — xem Rát-tsen-cô, I.I.

Can-mư-cô-va, A.M. (Tết-ca, Tê-tu-sca) (1849 - 1926) — một nhà hoạt động xã hội tiến bộ. Bà tham gia phong trào Dân ý, có quan hệ chặt chẽ với nhóm "Giải phóng lao động" và "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, tham gia ban biên tập các tạp chí của những người "mác-xít hợp pháp" — "Lời nói mới" và "Bước đầu"; bị cảnh sát giám sát bí mật. Trong những năm 1890 - 1901 giữ một kho sách, nơi dùng làm địa điểm họp bí mật cho những người dân chủ - xã hội; bà đã giúp đỡ vật chất cho việc xuất bản tờ "Tia lửa" và "Bình minh". Năm 1902 bị trục xuất ra nước ngoài 3 năm. Sau khi có sự chia rẽ trong đảng, bà đã giúp đỡ tiền nong cho phái bôn-sê-vích. V.I. Lê-nin theo lời N.C. Crúp-xcai-a, "rất tin Can-mư-cô-va, hỏi ý kiến bà trong một loạt vấn đề thực tiễn, đã trao đổi với bà về nhiều vấn đề quan trọng" ("Sự thật", tiếng Nga, 1926, số 75, ngày 2 tháng Tư, tr.3).

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, bà công tác tại Sở giáo dục quốc dân ở Lê-nin-grát và tại Trường đại học sư phạm mang tên U-sin-xki. — 161, 278 - 280, 319 - 320, 359 - 364, 366, 370 - 372.

Can-tơ (Kant), *Im-ma-nu-in* (1724 - 1804) — người sáng lập ra nền triết học cổ điển Đức. Triết học của Can-tơ là một biến dạng của chủ nghĩa duy tâm chủ quan và thuyết bất khả tri, nhưng đồng thời triết học này cũng có một xu hướng duy vật nhất định.

Sự mâu thuẫn và tính chất không triệt để của triết học Can-tơ đã gây nên sự phê phán triết học này "từ phía hữu" (những nhà duy tâm chủ quan triệt để hơn) cũng như "từ phía tả" (Phơ-bách, Tséc-nư-sép-xki, các đại diện của chủ nghĩa duy vật biện chứng) (xem V.I. Lê-nin, Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 18, tr. 234 - 248, 446 - 449). — 34.

Can-txen, L.Ô. (Xê-xơ-ra A-lếch-xê-i-a) (sinh năm 1878) — một người dân chủ - xã hội; em gái ruột của L. Mác-tốp. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga theo phái men-sê-vích. Năm 1898 bà gia nhập nhóm dân chủ - xã hội "Ngọn cờ công nhân" ở Pê-téc-bua. Tháng Ba 1901 bà ra nước ngoài và sau một năm theo sự uỷ nhiệm của ban biên tập báo "Tia lửa" bà về công tác ở Mát-xcơ-va, ở đây bà đã cùng với những đồng chí khác tổ chức ra nhóm "Tia lửa". Tháng Năm 1902 bị bắt và đến năm 1903 bị đày đi Ô-lếch-min-xơ tỉnh I-a-cu-ti-a 5 năm; sau khi được ân xá vào năm 1905 bà ra cư trú ở nước ngoài. Tháng Mười một 1905 Can-txen trở về Nga và hoạt động ở Pê-téc-bua trong các tổ chức men-sê-vích cho đến mùa hè năm 1907, sau đó bà lại ra cư trú ở nước ngoài. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất bà sống ở Nga. — 147, 148, 160.

Cau-xky (Kautsky), *Các-lơ* (1854 - 1938) — một trong những lãnh tụ của Đảng dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế II, lúc đầu là người mác-xít, về sau trở thành tên phản bội chủ nghĩa Mác, nhà tư tưởng của một biến dạng tai hại và nguy hiểm nhất của chủ nghĩa cơ hội — chủ nghĩa phái giữa (chủ nghĩa Cau-xky). Tổng biên tập tờ tạp chí lý luận của Đảng dân chủ - xã hội Đức "Die Neue Zeit" ("Thời mới").

Sau khi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bị phân liệt, Cau-xky ủng hộ phái men-sê-vích. Y tán thành "điều hoà" và thống nhất hai phái bôn-sê-vích và men-sê-vích bằng cách là phái bôn-sê-vích phải từ bỏ những nguyên tắc tổ chức và đường lối chính trị của mình, như vậy sẽ dẫn tới việc thủ tiêu đảng cách mạng mác-xít ở nước Nga.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Cau-xky công khai chống lại cách mạng vô sản và chuyên chính của giai cấp công nhân, chống lại đảng bôn-sê-vích và Nhà nước xô-viết. — 25, 26, 28, 30, 32, 74, 67, 90, 92, 111, 120, 145, 147, 160, 176, 181, 296, 299, 330, 347, 479.

Clát-xôn, R.E. (1868 - 1926) — là kỹ sư điện nổi tiếng. Trong những năm 90 thế kỷ XIX là "một người mác-xít hợp pháp", tham gia nhóm mác-xít ở Pê-téc-bua. Sau này Clát-xôn rời bỏ hoạt động chính trị và chuyên nghiên cứu kỹ thuật điện.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vẫn làm công việc chuyên môn, tham gia tích cực việc soạn thảo kế hoạch cho GOELRO (Ủy ban nhà nước về điện khí hoá nước Nga), là giám đốc của nhà máy điện số 1 Mát-xcơ-va. — 135, 142.

Cle-rơ — xem Cờ-gi-gia-nốp-xki, G.M.

Clê-măng-xô (Clemenceau), *Gióc-giơ Băng-gia-manh* (1841 - 1929) — nhà hoạt động chính trị và nhà nước của Pháp, nhiều năm làm thủ lĩnh đảng cấp tiến. Năm 1902 được bầu vào thượng nghị viện, còn từ năm 1906 đến năm 1909 đứng đầu chính phủ Pháp. Bảo vệ lợi ích của bọn đại tư bản, thi hành chính sách đàn áp khốc liệt đối với giai cấp công nhân.

Sau thắng lợi của Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười hẳn là một trong những kẻ tổ chức và cổ vũ việc phong toả và can thiệp vũ trang chống nước Nga xô-viết. Năm 1920 Clê-măng-xô bị thất bại trong cuộc bầu cử tổng thống và sau đó rời bỏ hoạt động chính trị. — 529.

Clê-xtốp, V.X. (1875 - 1933) — một người dân chủ - xã hội, sinh viên Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va. Năm 1896 bị hoạt động tuyên truyền cổ động nên bị bắt và bị đày đi Xmô-len-xcơ 3 năm. Trong những năm 1900 - 1901 ở Xmô-len-xcơ tham gia việc xuất bản 2 - 4 số "Công nhân miền Nam" và việc vận chuyển các ấn phẩm của phái "Tia lửa". Về sau hoạt động trong các tổ chức dân chủ - xã hội ở Ô-đét-xa và Mát-xcơ-va. Năm 1908 thôi không hoạt động chính trị nữa. — 139.

Cô-giép-ni-cô-va (Guốc-vích), V.V. (V.V.) (1873 - 1940) — vào những năm 1894 - 1895 tham gia công tác của "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Năm 1901 bà bị thẩm vấn về vụ các nhóm "Ngọn cờ công nhân" và "Những người xã hội chủ nghĩa". Sau đó bà bỏ ra nước ngoài, làm thư ký kỹ thuật cho ban biên tập "Tia lửa". Mùa thu năm 1902 được tổ chức "Tia lửa" phái đi công tác ở Mát-xcơ-va để khôi phục lại Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tháng Chạp 1902 bà bị bắt và bị đày đi Đông Xi-bi-ri sáu năm; năm 1904 bà chạy ra nước ngoài, và về sau hoạt động trong các tổ chức men-

sê-vích. Năm 1915 bà ly khai phái men-sê-vích. Từ năm 1925 đến năm 1939 bà phụ trách thư viện kỹ thuật của tơ-rôt Kốt-lô-tuốc-bin. — 243.

Cô-lơ — xem Len-gnich, Ph.V.

Cô-lum-bơ — xem La-lai-an-txơ, I.Kh.

Cô-ni-a-ga, Cô-ni-a-ghin — xem Gan-pê-rin, L.Ê.

Cô-rê-nép-xki, M. (Tô-mích = Em-ma-nu-in = Em-ma) — một người dân chủ - xã hội, bác sĩ; thành viên "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái bôn-sê-vích; tham gia Đại hội II của "Đồng minh". — 241, 472.

Cô-xchi-a — xem Gan-béc-stát, R.X.

Côn-txốp, Đ. (*Ghin-dơ-bua, B.A, B.A-br.*) (1863 - 1920) — một người dân chủ - xã hội, đảng viên men-sê-vích. Đầu năm 1893 sang cư trú ở Thụy-sĩ, ở đó ông gần gũi với nhóm "Giải phóng lao động"; trong những năm 1895 - 1898 là bí thư của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", tích cực công tác với các xuất bản phẩm của tổ chức này. Tham dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách là đại biểu không có quyền biểu quyết, theo phái "Tia lửa" thiểu số; sau đại hội, là một đảng viên men-sê-vích tích cực, cộng tác với nhiều xuất bản phẩm men-sê-vích. Có thái độ thù địch đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Trong những năm 1918 - 1919 làm công tác hợp tác xã ở Pê-tơ-rô-grát. — 55, 75, 119, 136, 146, 156, 190, 205, 295.

Cra-xa-vê-txơ — xem Crô-khman, V.N.

Cra-xi-cốp, P.A. (I-gnát, Mu-dư-can, P.A., P.An-đ., Pa-vlô-vích Pan-crát, —, Xéc-gây Pê-tơ-rô-vích, Spin-ca) (1870 - 1939) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên bôn-sê-vích. Bắt đầu hoạt động cách mạng năm 1892, cũng trong năm đó ông sang Thụy-sĩ, ở đó ông đã liên hệ với nhóm "Giải phóng lao động". Năm 1893 bị bắt và năm 1894 bị đày đi Xi-bi-ri. Tại nơi đi đày ông đã làm quen với V.I. Lê-nin và các nhà hoạt động khác của "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Sau khi đi đày trở về năm 1900 ông bị phát vãng đến Pơ-xcốp, ở đó ông gia nhập tổ chức "Tia lửa". Tại hội nghị Pơ-xcốp của Ban tổ chức

phụ trách việc triệu tập đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (tháng Mười một 1902) Cra-xi-cốp được đưa vào Ban tổ chức. Là đại biểu của Ban chấp hành Ki-ép dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái "Tia lửa" đa số. Sau đại hội, tham gia tích cực cuộc đấu tranh với phái men-sê-vích. Tháng Tám 1904 tham gia Hội nghị của 22 đảng viên bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ. Tham gia tích cực cuộc cách mạng năm 1905 - 1907. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười giữ nhiều chức vụ trọng yếu tại Toà án tối cao Liên-xô. Là uỷ viên Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga và Ban chấp hành trung ương các xô-viết Liên-xô trong nhiều khoá. — 129, 137 - 139, 234, 265, 276, 283 - 285, 287, 289, 311, 318, 319, 325 - 327, 345, 353, 375, 439, 455, 456.

Cra-xin, L.B. (Lô-sát, Ni-ki-tích) (1870 - 1926) — nhà hoạt động nhà nước xô-viết nổi tiếng. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ những năm 90 thế kỷ XIX. Vào những năm 1900 - 1904 làm kỹ sư ở Ba-cu, ở đó đã cùng với V.D. Kê-txơ-khô-vê-li tổ chức ra xưởng in bí mật của báo "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đảng viên bôn-sê-vích, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương đảng, giữ lập trường điều hoà đối với phái men-sê-vích và đã góp phần vào việc bổ sung ba đại biểu của họ vào Ban chấp hành trung ương; nhưng chẳng bao lâu sau ông đã đoạn tuyệt với phái men-sê-vích. Là người tham gia tích cực cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một trong những người tổ chức cung ứng cho Hồng quân, sau đó là uỷ viên Đoàn chủ tịch Hội đồng kinh tế quốc dân tối cao, bộ trưởng Bộ dân uỷ công thương nghiệp và giao thông. Từ năm 1919 làm công tác ngoại giao. — 135, 440, 446 - 447, 451, 502, 527.

Cra-xnu-kha, V.P. (Va-ni-a, Gra-giơ-đa-nin) (1868 - 1913) — một người dân chủ - xã hội từ năm 1899; gia nhập phái "Tia lửa". Đã tham gia Hội nghị đại biểu các ban chấp hành và tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga họp ở Bê-lô-xtốc năm 1902. Tháng Mười một 1902 tham gia Hội nghị Pơ-xcốp của các ban chấp hành dân chủ - xã hội để bầu ra Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; tại hội nghị này ông được bầu vào Ban tổ chức. Ngay ngày hôm sau sau hội nghị ông bị bắt. Năm 1905 được bầu là chủ tịch Xô-viết đại biểu công nhân ở Ni-cô-lai-ép. Vì hoạt động cách mạng ông đã nhiều lần bị bắt và

đến năm 1908 thì bị thì bị kết án đày chung thân đi Xi-bi-ri; ông bỏ trốn sang Áo, rồi sau đó sang Xéc-bi-a. — 265 - 267, 276 - 278, 283, 311.

Crê-me, A.I. (A-léch-xan-đrơ) (1865 - 1935) — một trong những người sáng lập và thủ lĩnh của phái Bun. Ông tham gia Đại hội I Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách đại biểu của phái Bun và được bầu vào Ban chấp hành trung ương đảng; ít lâu sau đại hội ông bị bắt. Là đại biểu của phái Bun dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách là đại biểu không có quyền biểu quyết, là người chống đối phái "Tia lửa". Sau đại hội, là đảng viên men-sê-vích. Từ năm 1921 ông tham gia công tác của các tổ chức của phái Bun ở Ba-lan. — 222, 351.

Cri-tsép-xki, B.N. (1866 - 1919) — một người dân chủ - xã hội, một trong những thủ lĩnh của "chủ nghĩa kinh tế". Đầu những năm 90 thế kỷ XIX ra cư trú ở nước ngoài, gia nhập nhóm "Giải phóng lao động" một thời gian. Cuối những năm 90 trở thành một trong những nhà lãnh đạo "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", năm 1899 là biên tập viên tạp chí "Sự nghiệp công nhân" của "Hội liên hiệp", trên tờ tạp chí này ông đã tuyên truyền những quan điểm của Béc-stanh. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ít lâu, Cri-sép-xki ly khai khỏi phong trào dân chủ - xã hội. — 131, 133, 198, 209, 265, 344.

Crô-khman, V.N. (Cra-xa-vê-txơ, zagorsky) (1873 - 1933) — một người dân chủ - xã hội, một người men-sê-vích. Vào giữa những năm 90 thế kỷ XIX gia nhập các tiểu tổ dân chủ - xã hội ở Ki-ép. Từ năm 1901 là phái viên của báo "Tia lửa", hoạt động ở Ki-ép, năm 1902 bị bắt; ngày 18 tháng Tám 1902 đã cùng với một nhóm người thuộc phái "Tia lửa" trốn khỏi nhà tù Lu-ki-a-nốp-xcai-a ở Ki-ép và chạy ra nước ngoài, gia nhập "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái "Tia lửa" thiểu số. Cuối năm 1904 được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đại diện cho phái men-sê-vích, tháng Hai 1905 ông bị bắt. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm việc tại nhiều cơ quan ở Lê-nin-grát. — 137, 204, 338.

Cơ-gi-gia-nốp-xcai-a - Nê-vdô-rô-va, D.P. (La-ni-kha) (1869 - 1948) — nhà cách mạng chuyên nghiệp. Bà bắt đầu hoạt động cách mạng từ những năm 90 thế kỷ XIX. Tham gia hoạt động của "Hội liên

hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Tháng Sáu 1896 bị bắt vì vụ "Hội liên hiệp". Bà bị đi đày cùng với G.M. Cơ-gi-gia-nốp-xki ở làng Tê-xin-xcôi-ê khu Mi-nu-xin-xcơ tỉnh Ê-ni-xây-xcơ, sau đó ở thành phố Mi-nu-xin-xcơ. Năm 1899 bà cùng với mười sáu đảng viên đảng dân chủ - xã hội khác ký vào "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" do V.I. Lê-nin thảo ra nhằm chống lại "Credo" của "phái kinh tế". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đảng viên bên-sê-vích. Tham gia công tác của các tổ chức "Tia lửa"; phụ trách ban thư ký của Ban chấp hành trung ương đảng bên-sê-vích đóng tại Ki-ép, do đó bị bắt năm 1904. Năm 1905 làm việc tại các ban biên tập các xuất bản phẩm định kỳ của phái bên-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười bà là phó phòng giáo dục ngoài nhà trường của Bộ dân uỷ giáo dục, từ năm 1924 là uỷ viên ban nghiên cứu khoa học - phương pháp giảng dạy của Hội đồng khoa học quốc gia, sau này là chủ nhiệm khoa giáo dục - chính trị tại Viện giáo dục cộng sản chủ nghĩa. Từ năm 1927 bà bị ốm và nghỉ việc. — 276, 422.

Cơ-gi-gia-nốp-xki, G.M. (Brút, Gan-xơ, Cle-rơ, Lan, Xmit, Tơ-ra-vin-xki) (1872 - 1959) — nhà hoạt động lão thành nhất của Đảng cộng sản, nhà bác học xô-viết nổi tiếng, kỹ sư năng lượng. Tham gia phong trào cách mạng từ năm 1893; cùng với V.I. Lê-nin là một trong những người tổ chức ra "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Tháng Chạp 1895 ông bị bắt và bị đày đi Xi-bi-ri (khu Mi-nu-xin-xcơ) ba năm. Sau khi đi đày về năm 1901 ông cư trú ở Xa-ma-ra, tại đây với sự tham gia trực tiếp của ông đã tổ chức ra trung tâm "Tia lửa". Mùa thu năm 1902 Cơ-gi-gia-nốp-xki tham gia Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; tại đại hội ông được bầu vắng mặt vào Ban chấp hành trung ương. Tham gia tích cực cuộc cách mạng năm 1905 - 1907. Sau thắng lợi của cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Cơ-gi-gia-nốp-xki nghiên cứu việc khôi phục và phát triển ngành năng lượng của Mát-xcơ-va. Năm 1920 được V.I. Lê-nin uỷ nhiệm Cơ-gi-gia-nốp-xki lãnh đạo Uỷ ban nhà nước về điện khí hoá nước Nga (GOELRO). Trong những năm 1921 - 1930 ông lãnh đạo Uỷ ban kế hoạch nhà nước, từ năm 1929 đến năm 1939 ông là phó chủ tịch Viện hàn lâm khoa học Liên-xô, giám đốc vĩnh viễn của Học viện năng lượng do ông sáng lập trực thuộc Viện hàn lâm khoa học Liên-xô, tác giả một số công trình khoa học trong lĩnh vực năng

lượng. — 226, 246, 276, 303, 317 - 319, 346, 349 - 350, 357 - 358, 365 - 366, 375 - 376, 379 - 381, 386, 390, 392 - 395, 404, 412, 414 - 417, 419, 421, 422, 426 - 429, 436 - 437, 442, 445, 447 - 448, 451, 452, 460, 466, 468.

Crúp-xcai-a, E.V. (1842 - 1915) — mẹ của N.C. Crúp-xcai-a; bà sống với con gái và V.I. Lê-nin ở nơi đi đày và ở nước ngoài; bà đã giúp đỡ hai người trong công tác cách mạng, hoàn thành nhiều nhiệm vụ khác nhau; bảo quản sách báo bí mật, mang các thứ vào nhà tù cho những người bị bắt giam. Bà luôn luôn chăm sóc V.I. Lê-nin và Lê-nin rất kính trọng bà. — 565.

Crúp-xcai-a, N.C. (U-li-a-nô-va), N.C., Na-đi-a, Sác-cô) (1869 - 1939) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết; bạn chiến đấu, vợ và bạn của V.I. Lê-nin.

Crúp-xcai-a bắt đầu hoạt động cách mạng vào năm 1890 trong những tiểu tổ mác-xít của sinh viên ở Pê-téc-bua, sau đó bà hoạt động tuyên truyền dân chủ - xã hội trong công nhân. Năm 1895 bà gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Tháng Tám 1896 bà bị bắt và bị kết án đi đày 3 năm ở làng Su-sen-xcôi-ê, sau đó ở U-pha. Năm 1901 Crúp-xcai-a ra cư trú ở nước ngoài, làm thư ký ban biên tập "Tia lửa". Bà tham gia tích cực vào việc chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; bà tham dự đại hội với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết. Sau đại hội Crúp-xcai-a là thư ký các ban biên tập các tờ báo bôn-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản". Trong thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất (1905 - 1907) bà là thư ký Ban chấp hành trung ương đảng ở Nga. Bà tham gia tích cực vào việc chuẩn bị và tiến hành cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Sau cách mạng, Crúp-xcai-a là uỷ viên ban lãnh đạo Bộ dân uỷ giáo dục, lãnh đạo Tổng cục giáo dục chính trị của Bộ dân uỷ giáo dục, từ năm 1929 là thứ trưởng Bộ dân uỷ giáo dục. Bà viết nhiều tác phẩm về những vấn đề giáo dục nhân dân, giáo dục công sản chủ nghĩa và phong trào phụ nữ, thanh niên. Bà còn là tác giả của những cuốn hồi ký về V.I. Lê-nin. Từ năm 1924 bà là uỷ viên Ban kiểm tra trung ương, từ năm 1927 — uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô; uỷ viên Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga và Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Liên-xô tất cả các khoá, đại biểu và uỷ viên Đoàn chủ tịch Xô-viết tối cao Liên-xô khoá một. — 33, 36, 39 - 43, 59,

106, 155, 171, 172, 199, 230, 241 - 242, 294, 317, 343 - 344, 402, 472, 477, 514 - 516, 549, 562 - 563, 564 - 565.

Cu-clin, G.A. (1877 - 1907) — một người dân chủ - xã hội, người xuất bản sách báo dân chủ - xã hội. Từ năm 1901 là thành viên của nhóm dân chủ - xã hội ở nước ngoài — nhóm "Đời sống". Từ năm 1903 đã xuất bản ở nước ngoài "Tủ sách của người vô sản Nga". Từ năm 1905 gia nhập phái bôn-sê-vích. Cu-clin thành lập ở Giơ-ne-vơ một thư viện lớn gồm những sách báo cách mạng, từ năm 1902 thư viện này đã hoạt động như một thư viện công cộng. Theo di chúc của Cu-clin, sau khi ông mất thư viện và sách báo được chuyển sang cho đảng bôn-sê-vích. — 320, 321.

Cu-lê-man, V. — tác giả cuốn "Phong trào công đoàn. Khái luận về tổ chức công đoàn của công nhân và những nhà kinh doanh ở tất cả các nước". — 161.

Cu-li-áp-cô, P.I. (In-xa-rô-va, Mư-sơ) (1874 - 1959) — nhà cách mạng chuyên nghiệp. Bà tham gia phong trào cách mạng năm 1893 ở Xa-ma-ra, tại đây bà đã làm quen với các thành viên của nhóm mác-xít — V.I. Lê-nin, A.P. Xcơ-li-a-ren-cô và I.Kh. La-lai-an-txơ. Bà tham gia vào việc thành lập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Là đảng viên từ năm 1898. Năm 1900 bị đày đi Đông Xi-bi-ri. Mùa hè năm 1902 ra nước ngoài, cư trú ở Giơ-ne-vơ; là thành viên của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, bà gia nhập phái bôn-sê-vích. Đã tham gia chuẩn bị cho Đại hội III của đảng. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười bà làm công tác đảng. Trong thời gian Chiến tranh vệ quốc 1941 - 1945 bà là cán bộ tổ chức chính trị trong nhân dân Lê-nin-grát. — 463, 482, 540, 549.

Cuốc-txơ — xem Len-gnich, Ph.V.

D

Da-goóc-xcai-a — xem Xmi-đô-vích, I.G.

Da-lép-xki, Ca-di-mia (Tơ-ru-xê-vích, Xta-ni-xláp) (1869 - 1918) — một trong những người sáng lập ra các tổ chức dân chủ - xã hội ở Lit-va, năm 1895 sáng lập ra Hội liên hiệp công nhân Lit-va. Năm 1900 là một trong những người tổ chức việc thống nhất Hội

liên hiệp với Đảng dân chủ - xã hội của Vương quốc Ba-lan và thành lập Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va. Trong những năm 1900 - 1901 là uỷ viên Ban lãnh đạo trung ương Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va. Năm 1907 tham gia Đại hội V Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Luân-đôn. Trong những năm thế lực phản động thống trị, ông cộng tác với báo chí men-sê-vích.

Trong thời kỳ chiến tranh đế quốc chủ nghĩa (1914 - 1918) ông là một người quốc tế chủ nghĩa. Từ năm 1917 là đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm công tác cho báo "Tin tức". — 115.

Da-pô-rô-giê-txơ, P.C. (1873 - 1905) — nhà hoạt động của phong trào cách mạng ở Nga. Cùng với V.I. Lê-nin ông là một trong những người tổ chức "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Tháng Chạp 1895 bị bắt về vụ "Hội liên hiệp" và bị kết án đày đi Đông Xi-bi-ri 5 năm. Trong tù ông bị bệnh ốm nặng và được tạm thời thả ra dưới sự bảo lãnh của cha mẹ; sống dưới sự giám sát công khai của cảnh sát. Chết vì bệnh lao phổi. — 551.

Da-rin — xem Len-gnich, Ph.V.

Da-xu-lích, V.I. (V.I., V.Iv., Vê-li-ca, Vê-li-ca Đm., Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na, Vê-ra I-va-nốp-na, Ca-rê-lin, Sê-xtơ-ra, Xtác-sai-i-a Xê-xtơ-ra Tết-ca, Kiroff) (1849 - 1919) — thành viên xuất sắc nhất của phong trào dân tuý và sau đó của phong trào dân chủ - xã hội ở Nga. Bà tham gia vào việc thành lập và hoạt động của nhóm "Giải phóng lao động". Năm 1900 bà tham gia ban biên tập báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh". Da-xu-lích thay mặt ban biên tập "Tia lửa" tham dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách là đại biểu không có quyền biểu quyết, theo phái "Tia lửa" thiểu số. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bà là một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Bà có thái độ tiêu cực đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. — 13, 14, 29, 30, 31, 58, 70, 71, 74, 75, 76, 83, 87, 104, 106, 113 - 114, 118, 121, 140, 145, 147, 155, 160, 162, 173 - 174, 176, 182, 184, 190, 208, 213 - 214, 216, 217, 232, 240, 243, 286, 316, 326, 328, 348, 368, 370, 398, 400, 405 - 406, 515.

Déc-nô-va — xem Êt-xen, M.M.

Dem-li-a-tơ-ca, R.X. (*Dan-kin-đơ, R.X.*, Đê-môn, Ô-xíp, Ô-xi-pốp, Rô-da) (1876 - 1947) — một nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng công sản và Nhà nước xô-viết. Bà tham gia phong trào cách mạng vào năm 1893; sau khi ở nước ngoài về vào năm 1896 bà là uỷ viên Ban chấp hành Ki-ép Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Từ năm 1901 là phái viên của tờ "Tia lửa", công tác tại Ô-đét-xa và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Bà là đại biểu của Ban chấp hành Ô-đét-xa tham gia Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái "Tia lửa" đa số. Sau đại hội bà được phái bôn-sê-vích bổ sung vào Ban chấp hành trung ương, tích cực tham gia cuộc đấu tranh với phái men-sê-vích. Tháng Tám 1904 tham gia hội nghị của 22 đảng viên bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ, được bầu vào Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Bà là bí thư đảng bộ Pê-téc-bua và là đại biểu của đảng bộ này đi dự Đại hội III của đảng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười bà đảm nhiệm những cương vị trọng trách trong công tác của đảng cũng như của Nhà nước xô-viết. — 380, 387, 440, 445, 463, 465, 466, 468, 472, 473, 482, 496, 502, 504, 516 - 519, 524 - 527, 529 - 530, 538, 540 - 541.

Den-đốp, A. M. (Bun-đi-xơ) (1873 - 1924) — một trong những nhà hoạt động nổi tiếng nhất của phái Bun; cộng tác viên của những cơ quan ngôn luận định kỳ của phái này. Đã tham gia Hội nghị đại biểu của các ban chấp hành và các tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga họp ở Bê-lô-xtốc vào năm 1902. — 228.

Din-gơ (Singer) *Pôn* (1844 - 1911) — một trong những lãnh tụ của Đảng dân chủ - xã hội Đức, bạn chiến đấu của A. Bê-ben, V. Liép-nêch, nhà hoạt động nổi tiếng của cánh mác-xít trong Quốc tế II. Từ năm 1887 là uỷ viên ban lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Đức còn từ năm 1890 là chủ tịch ban lãnh đạo đảng. Từ năm 1884 đến năm 1911 là đại biểu quốc hội và chủ tịch đảng đoàn dân chủ - xã hội. Từ năm 1900 là uỷ viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

Din-gơ đã đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội trong hàng ngũ đảng công nhân Đức. V.I. Lê-nin đánh giá cao Din-gơ là một chiến sĩ đấu tranh không thoả hiệp cho sự nghiệp của giai cấp vô sản. — 107.

Dơ-vê-rép, Dơ-vê-ru-sca, Dơ-vê-rơ — xem Êt-xen, M.M.

Du-ba-tốp, X.V. (1864 - 1917) — đại tá sen đầm, người cổ vũ và tổ

chức ra "chủ nghĩa xã hội cảnh sát" ("chuyên chính Du-ba-tốp"). Trong những năm 90 thế kỷ XIX y làm giám đốc Sở an ninh Mát-xcơ-va. Năm 1902 phụ trách một ban đặc biệt của Cục cảnh sát. Trong những năm 1901 - 1903 đã tổ chức ra các hội công nhân cảnh sát — "Hội tương trợ của công nhân cơ khí" ở Mát-xcơ-va, "Hội nghị công nhân Nga trong các công xưởng và nhà máy ở thành phố Xanh Pê-téc-bua" v.v. nhằm mục đích làm cho công nhân lãng quên cuộc đấu tranh cách mạng. Sau khi chính sách khiêu khích của y bị thất bại, Du-ba-tốp bị cách chức và từ bỏ hoạt động chính trị. Trong những ngày đầu của cuộc Cách mạng tháng Hai 1917 Du-ba-tốp đã tự sát. — 100, 172.

Du-ra-bốp, A.G. (Ra-sít - Béch) (1873 - 1920) — một người dân chủ - xã hội, tham gia phong trào cách mạng từ năm 1892, năm 1896 gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, từ năm 1899 tích cực hoạt động trong Ban chấp hành Ti-phlít Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; năm 1902 là một trong những người tổ chức "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a" và cơ quan ngôn luận của nó — báo "Giai cấp vô sản". Năm 1903 tham gia Ban chấp hành Liên minh Cấp-ca-dơ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga Du-ra-bốp là đại biểu của Ban chấp hành Ba-tum, một người theo phái "Tia lửa" đa số. Sau đại hội là đảng viên bên-sê-vích, nhưng đến năm 1906 lại gia nhập phái men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười đã tích cực đấu tranh chống phái men-sê-vích và bọn Đa-snắc để thiết lập Chính quyền xô-viết ở Đa-cáp-ca-dơ và để thiết lập mối quan hệ chặt chẽ với nước Nga xô-viết. — 382.

Đ

Đa-đô-nốp, V. — tác giả của bài báo vu khống "Man-se-xtơ của Nga" nói về công nhân ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ, đăng trên tờ tạp chí "Của cái nước Nga", số 12 năm 1900. — 175.

Đa-nê-vích — xem Gu-rê-vích, E.L.

Đa-ni-en-xôn, N.Ph. (N. — ôn) (1844 - 1918) — nhà văn kiêm nhà kinh tế học. Đã hoàn thành bản dịch đầu tiên bộ "Tư bản" của C. Mác ra tiếng Nga mà G.A. Lô-pa-tin là người khởi đầu, nhân đó đã trao đổi thư từ với C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n, đề cập đến những

vấn đề phát triển kinh tế của nước Nga. Song Đa-ni-en-xôn đã không hiểu được thực chất của chủ nghĩa Mác và về sau đã chống lại chủ nghĩa Mác. Năm 1893 ông cho xuất bản cuốn "Lược khảo về kinh tế xã hội ở nước ta sau cải cách", cuốn này cùng với các tác phẩm của V.P. Vô-rôn-txốp là cơ sở lý luận của phái dân túy tự do chủ nghĩa. Trong các tác phẩm của mình, V.I. Lê-nin đã kịch liệt phê phán các quan điểm của Đa-ni-en-xôn. — 31, 157.

Đa-vít (David), Ê-đu-a (1863 - 1930) — một trong những thủ lĩnh của cánh hữu trong Đảng dân chủ - xã hội Đức, một kẻ xét lại, về nghề nghiệp là nhà kinh tế học.

Năm 1919 tham gia chính phủ liên hiệp đầu tiên của nước Cộng hoà Đức, trong những năm 1919 - 1920 làm bộ trưởng Bộ nội vụ. Hẳn là kẻ ủng hộ những mục đích phục thù của chủ nghĩa đế quốc Đức, có thái độ thù địch đối với Liên-xô. — 347.

Đa-vít-xôn, I. — cộng tác viên của một số xuất bản phẩm mác-xít; vào cuối những năm 90 thế kỷ XIX ông sống và học ở Béc-lanh, tại đó thoát đầu ông gia nhập phái Xi-ô-nít, nhưng đến năm 1899 thì đoạn tuyệt với phái này và ra tuyên bố gia nhập phái dân chủ - xã hội. Đa-vít-xôn là thành viên của nhóm ủng hộ những người dân chủ - xã hội và "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài" tại Béc-lanh. — 117.

Đan, Ph.I. (*Guốc-vích, Ph.I.*, Đê-rê-vô, Na-đê-gia) (1871 - 1947) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ những năm 90 thế kỷ XIX, gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Tháng Tám 1896 bị bắt, ngồi tù gần hai năm và đến năm 1898 thì bị đày đi tỉnh Vi-át-ca ba năm; mùa hè năm 1901 trốn ra nước ngoài và gia nhập nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" ở Béc-lanh. Năm 1902 với tư cách phái viên của "Tia lửa" Đan tham gia hội nghị trừ bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Bê-lô-xtốc; sau hội nghị lại bị bắt và bị đày đi Đông Xi-bi-ri; tháng Chín 1903 chạy ra nước ngoài và trở thành một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười đấu tranh chống lại Chính quyền xô-viết. Đầu năm 1922 bị trục xuất ra nước ngoài vì là một kẻ thù địch với Nhà nước xô-viết. — 108 — 109, 181, 222, 224, 376, 405, 409, 417, 428, 429, 430, 432, 475.

Đây-tơ, L.G. (Ép-ghê-ni, L.G., L.Gr., L.G-ch, Alleman, Leo) (1855 - 1941) — tham gia phong trào dân túy, rồi phong trào dân

chủ - xã hội. Năm 1883 tham gia thành lập nhóm "Giải phóng lao động", hoạt động trong lĩnh vực xuất bản và chuyên chở sách báo mác-xít vào nước Nga. Năm 1884 bị kết án tù khổ sai. Năm 1901 trốn khỏi nơi đi đày, chạy sang Muyn-khen và được chỉ định bổ sung vào ban quản trị của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài", tham gia vào việc xuất bản và phát hành báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh". Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga Đây-tơ là đại biểu của nhóm "Giải phóng lao động", một người theo phái "Tia lửa" thiểu số, sau đại hội trở thành một phần tử men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười thời không hoạt động chính trị, tiến hành xuất bản di sản trước tác của G.V. Plê-kha-nốp, viết một số bài về lịch sử phong trào giải phóng ở nước Nga. — 210, 218, 221, 228, 230, 241, 242, 243, 252, 268, 290, 308, 319, 326, 327, 330, 351, 515, 543 - 549.

Đê-bô-gô-ri - Mô-cri-ê-vích, V.C. (Đê-b., Mô-cri-ê-vích) (1848 - 1926) — nhà cách mạng thuộc phái dân túy những năm 70 thế kỷ XIX. Năm 1873 ông gần gũi phái Ba-cu-nin, nhưng tỏ thái độ phản đối sách lược khủng bố. Từ năm 1881 ông ra cư trú ở nước ngoài, tham gia vào việc xuất bản những tạp chí của phái dân túy tự do chủ nghĩa. — 121, 136.

Đê-đu-sca — xem Knhi-pô-vích, L.M.

Đê-men-chi-ép — xem Ba-xốp-xki, I.B.

Đê-môn — xem Dem-li-a-tơ-ca, R.X.

Đê-rê-vô — xem Đan, Ph.I.

Đê-xni-tơ-kij, V.A. (Bô-rô-đa) (1878 - 1958) — một người dân chủ - xã hội. Bắt đầu tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1897. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gia nhập phái bôn-sê-vích. Làm công tác đảng ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt, Mát-xơ-va, U-ran và ở miền Nam nước Nga. Năm 1909 ly khai phái bôn-sê-vích. Từ năm 1919 làm công tác khoa học và giảng dạy ở Lê-nin-grát. — 495, 504.

Đê-xơ-rê (Destrée), *Giuy-lơ* (sinh năm 1863) — một người xã hội chủ nghĩa Bỉ, về nghề nghiệp là luật sư. Năm 1894 được bầu vào nghị viện, tham gia cánh hữu của Đảng công nhân. Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa (1914 - 1918) Đê-xơ-rê là một nhà xã hội ái quốc. Từ tháng Chín 1917 đến năm 1918 là công sứ

Bỉ ở nước Nga; từ tháng Chạp 1919 đến tháng Mười 1921 là bộ trưởng khoa học và nghệ thuật. — 149, 161.

Đi-a-đen-ca, Đì-a-đin — xem Knhi-pô-vích, L.M.

Đích-stanh (Dyksztajn), *Sì-môn* (1858 - 1884) — một nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào xã hội chủ nghĩa Ba-lan; nhà văn. Tham gia ban biên tập cơ quan ngôn luận "Bình đẳng" của Ba-lan. Năm 1884 Đích-stanh được mời tham gia cơ quan ngôn luận của đảng cách mạng đầu tiên của giai cấp công nhân Ba-lan — "giai cấp vô sản". Tác giả của cuốn sách tuyên truyền phổ thông "Người ta sống bằng cái gì?"; cuốn này được dịch ra nhiều thứ tiếng nước ngoài. — 333, 337.

Đim-ca — xem Xmi-đô-vích, I.G.

Đit-xơ (Dietz), *Giô-han Hen-ri-ích Vin-hem* (1843 - 1922) — một người dân chủ - xã hội Đức, đại biểu quốc hội từ năm 1881 đến năm 1918. Lãnh đạo nhà xuất bản của đảng dân chủ - xã hội; nhà xuất bản này đã xuất bản các tác phẩm của Mác và Ăng-ghe-n; các số đầu của báo "Tia lửa", tạp chí "Bình minh" và tác phẩm "Làm gì?" của V.I. Lê-nin được in trong xưởng in của nhà xuất bản đó. — 54, 77, 83, 85, 104, 107, 112, 113, 120, 155, 174, 182, 187, 190, 215, 218, 220, 241, 264, 268.

Đô-brốt-gia-nu - Ghê-ri-a (Dobrogeanu - Gherea), *C. (Ca-tơ, C.A.)* (1855 - 1920) — thủ lĩnh cánh cơ hội chủ nghĩa trong Đảng dân chủ - xã hội Ru-ma-ni; nhà lý luận của chủ nghĩa cải lương. Ủng hộ các nhóm chống bôn-sê-vích trong phong trào công nhân Nga. Có thái độ thù địch đối với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. — 106.

Đốc-tơ — xem Gu-xa-rốp, Ph.V.

Đốc-tơ — xem Rô-da-nốp, V.N.

Đồng chí của chúng ta ở Béc-lanh — xem Vê-tsê-xlốp, M.G.

Dra-gô-ma-nốp, M.P. (1841 - 1895) — nhà sử học người U-cra-i-na, nhà nhân chủng học và nhà chính luận, một trong những đại biểu của chủ nghĩa tự do tư sản. Là một trong số những nhà lãnh đạo nổi tiếng nhất của phái ôn hoà trong phong trào giải phóng dân tộc U-cra-i-na, tán thành quyền tự trị dân tộc về văn hoá. — 162.

Dru-gơ – xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

Dru-i-an. – 431.

E

Éc-man-xki (Cô-gan), O.A. (Genosse) (1866 - 1941) – tham gia phong trào cách mạng từ cuối những năm 80 thế kỷ XIX. Trong những năm 1899 - 1902 hoạt động ở miền Nam nước Nga. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đảng viên men-sê-vích. Năm 1918 Éc-man-xki là uỷ viên Ban chấp hành trung ương men-sê-vích. Năm 1921 ông ra khỏi đảng men-sê-vích và làm công tác khoa học ở Mát-xcơ-va. – 225.

Éc-mô-la-ép, I.X. – nông dân ở làng Su-sen-xcôi-ê vùng Mi-nu-xin-xcơ tỉnh Ê-ni-xây-xcơ. En-gbéc O.A. hỏi bị đi đây đã ở nhà ông này. N.C. Crúp-xcai-a trong hồi ký của mình viết rằng đó là một bản nông, tên là Xô-xi-pa-tư-tơ. V.I. Lê-nin thường hay đi săn với ông. – 37.

Éc-xtơ – xem Rô-lau, E.Kh.

Em-bri-ôn – xem Ba-ram-din, E.V.

Em-ma, Em-ma-nu-in – xem Cô-rê-nép-xki, M.

En-gbéc, O.A. (1874 -1955) – công nhân nhà máy Pu-ti-lốp. Vì tham gia hoạt động cách mạng nên đã bị phát vãng đến Đông Xi-bi-ri vào tháng Mười 1897, dưới sự giám sát của cảnh sát; bị đày ở làng Su-sen-xcôi-ê vùng Mi-nu-xin-xcơ tỉnh Ê-ni-xây-xcơ; thường xuyên liên hệ với V.I. Lê-nin. Năm 1899 đã cùng với mười sáu đảng viên dân chủ - xã hội khác ký "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" do V.I. Lê-nin soạn, chống lại "Credo" của "phái kinh tế". Sau khi hết hạn đày, ông chuyển về Vư-boóc-gơ, làm thợ tiện, giúp đỡ việc vận chuyển sách báo cho phái "Tia lửa". – 37, 150 - 151.

Ép-ghê-ni – xem Đây-tơ, L.G.

Ép-xây – xem Lây-bô-vích, M.

Ét-tin-ghe - Đa-vít-xôn, E.X. (Đvin-xcai-a) – một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Trong những năm 1896 - 1898 bà là thành viên "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Ki-ép và là thành viên của nhóm "Báo công nhân". Mùa

xuân năm 1898, sau khi cảnh sát phá vỡ tổ chức đảng ở Ki-ép bà ra cư trú ở nước ngoài, tại đó bà gia nhập "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", song không giữ một vai trò tích cực gì trong tổ chức đó. Năm 1900 Ét-tin-ghe gia nhập tổ chức "Tia lửa" và là thành viên của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". – 80, 117, 146.

Ét-xen, E.E. (Ba-rôn) (1879 - 1931) – một người dân chủ - xã hội, đảng viên từ năm 1898, theo phái bôn-sê-vích. Khi bắt đầu hoạt động cách mạng ông làm công tác tuyên truyền, sau đó làm công tác chuyên chở sách báo bất hợp pháp qua Phần-lan. Năm 1903 hoạt động ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, tham gia vào việc tổ chức các cuộc bãi công ở miền Nam nước Nga. Tháng Chín 1904 Ét-xen tham dự Hội nghị các ban chấp hành miền Nam của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; cuộc hội nghị này đã đóng một vai trò to lớn trong việc đoàn kết các ban chấp hành bôn-sê-vích ở miền Nam nước Nga và trong việc thành lập Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Ông cũng hoạt động cách mạng cả ở Khác-cốp, Ô-đét-xa và Pê-téc-bua. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Ét-xen làm thứ trưởng Bộ dân uỷ kiểm tra nhà nước cho tới năm 1918; từ năm 1918 làm công tác giảng dạy. – 478, 481, 482, 498, 522.

Ét-xen, M.M. (Đơ-vê-rép), Đơ-vê-ru-sca, Đơ-vê-rơ, Déc-nô-va, Ni-na Lvốp-na, Xô-côn) (1872 - 1956) – một người dân chủ - xã hội; theo phái "Tia lửa", sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đảng viên bôn-sê-vích. Tham gia phong trào cách mạng vào đầu những năm 90 thế kỷ XIX, công tác tại Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua; cuối năm 1903 bà được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương. Năm 1906 là uỷ viên Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va, trong những năm thế lực phản động hoành hành bà rời bỏ hoạt động cách mạng. Sau Cách mạng tháng Hai 1917 Ét-xen gia nhập phái quốc tế chủ nghĩa. Năm 1920 gia nhập Đảng cộng sản. Năm 1921 bà phụ trách Ban tuyên truyền của Ban chấp hành trung ương Gru-di-a. Từ năm 1922 bà là trưởng phòng tuyên truyền cổ động của Ban chấp hành Ti-phlít. Năm 1925 Ét-xen chuyển về Mát-xcơ-va và công tác tại Nhà xuất bản quốc gia. Trong những năm 1927 - 1930 bà công tác ở Ban sưu tầm nghiên cứu và xuất bản tài liệu lịch sử đảng, sau đó ở Viện Lê-nin; từ năm 1930 chuyển sang công tác ở Trường đại học báo chí cộng sản chủ nghĩa. – 262, 380, 422, 436, 443, 451 - 452, 454, 455, 461, 467, 473, 536 - 537.

Ê

Ê-go — xem Mác-tốp, L.

Ê-li-da-rốp, M.T. (1863 - 1919) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1893, một người bôn-sê-vích. Tiến hành công tác đảng ở Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va và Pô-vôn-gie. Là người tham gia tích cực cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là bộ trưởng Bộ dân uỷ giao thông, sau đó là uỷ viên ban lãnh đạo Bộ dân uỷ công thương nghiệp. — 103.

Ê-phi-mốp — thợ xếp chữ ở một xưởng in do Đit-xơ, một người dân chủ - xã hội Đức, lãnh đạo. — 86.

Ê-phrôn, I-u.A. (mất năm 1917) — kiều dân, về nghề nghiệp là bác sĩ; ủng hộ nhóm "Giải phóng lao động"; sau này là thành viên của tổ chức "Tia lửa" ở Pa-ri. — 189, 515.

Ê-ra-ma-xốp, A.I. (Mô-na) (1869 - 1927) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Từ khi thành lập báo "Tia lửa" cho đến Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông đã giúp đỡ đảng bôn-sê-vích về mặt vật chất.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông gia nhập Đảng cộng sản và làm việc tại Viện bảo tàng giáo dục nhân dân. — 535, 542.

Ê-rê-ma — xem Snê-éc-xôn, A.A.

G

G., G-i. — xem Gri-sin.

G.V., G.V-ch. — xem Plê-kha-nốp, G.V.

"*G-n*" — xem Phi-nơ - Ê-nô-ta-ép-xki, A.I-u.

Ga-léc-ca — xem Ôn-min-xki, M.X.

Gan-béc-stát, R.X. (Cô-xchi-a) (1877 - 1940) — năm 1896 gia nhập nhóm dân chủ - xã hội ở Giơ-ne-vơ do Plê-kha-nốp lãnh đạo. Sau khi trở về nước Nga, bà hoạt động trong những tổ chức dân chủ - xã hội ở Ô-đét-xa, Ki-si-nép, Khác-cốp, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp; gia nhập tổ chức "Tia lửa". Sau Đại hội II Gan-béc-stát là một

đảng viên men-sê-vích tích cực. Sau cách mạng tháng Hai 1917 bà thôi không hoạt động chính trị nữa. — 357, 375.

Gan-pê-rin, L.E. (Va-len-tin, Cô-ni-a-ga, Cô-ni-a-ghin, Ru, Ъ/3) (1872 - 1951) — một người dân chủ - xã hội, tham gia phong trào cách mạng từ năm 1898. Mùa xuân năm 1901 ông được cử tới Ba-cu với tư cách phái viên báo "Tia lửa", ở đó ông làm công tác thành lập Ban chấp hành Ba-cu Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, nhà in bí mật, tổ chức việc vận chuyển sách báo bí mật từ nước ngoài về và phân phát những sách báo đó ở Nga. Đầu năm 1902 Gan-pê-rin tham gia biểu tình ở Ki-ép và bị bắt; ngày 18 tháng Tám cùng với một nhóm người thuộc phái "Tia lửa" trốn khỏi nhà lao Lu-ki-a-nốp-xcai-a ở Ki-ép và chạy ra nước ngoài, tiếp tục công tác tổ chức vận chuyển sách báo của đảng về nước Nga. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ông là đảng viên bôn-sê-vích, có một thời gian là đại diện của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương tại Hội đồng đảng, sau đó ông được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương. Gan-pê-rin giữ lập trường điều hoà chủ nghĩa đối với phái men-sê-vích, chống lại việc triệu tập Đại hội III của đảng. Từ mùa xuân năm 1918 chuyển sang làm công tác kinh tế. — 142, 163 - 164, 375, 386, 391, 409, 436, 440, 442, 445, 446, 448, 451, 452, 467, 468, 502, 527, 549.

Gan-xơ — xem Cơ-ơ-gi-gia-nốp-xki, G.M.

Gát-ti (Gatti), Giê-rô-la-mô — một phần tử xét lại; đại biểu nghị viện Ý. — 150.

Ghe-đơ, (Guesde), Giuy-lơ (Ba-di-lơ, Ma-ti-ơ) (1845 - 1922) — một trong những người tổ chức và lãnh đạo phong trào xã hội chủ nghĩa Pháp và Quốc tế II. Năm 1901 Ghe-đơ và những người cùng phái với ông đã lập ra Đảng xã hội chủ nghĩa ở Pháp. Ghe-đơ đã bỏ nhiều công sức để truyền bá những tư tưởng của chủ nghĩa Mác và phát triển phong trào xã hội chủ nghĩa ở Pháp. Nhưng trong khi chống lại chính sách của bọn xã hội chủ nghĩa cánh hữu, Ghe-đơ đã mắc sai lầm có tính chất bè phái trong cả những vấn đề lý luận lẫn những vấn đề sách lược. Năm 1920 Ghe-đơ không đi theo phái đa số ở Đại hội Tua của Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp là phái quyết định gia nhập Quốc tế cộng sản. — 333.

Ghin-dơ-bua, B.A. — xem Côn-txốp, Đ.

Gi-tô-miéc-xki, I-a.A. (sinh năm 1880) — một tên khiêu khích, chui

vào phong trào dân chủ - xã hội với mục đích khiêu khích. Từ năm 1902 cộng tác với cơ quan mật thám ở nước ngoài của Cục cảnh sát, chủ yếu là đưa tin về hoạt động của các tổ chức bôn-sê-vích ở nước ngoài. Năm 1917 hắn bị vạch mặt là một tên khiêu khích. — 504.

Giăc-cơ — xem A-lếch-xan-đrô-va, E.M.

Gioóc-giơ — xem Plê-kha-nốp, G.V.

Giô-dê-phi-na — xem Vô-rốp-xki, V.V.

Gít-lốp-xki, Kh.I. N.G. (1865 - 1943) — khi bắt đầu hoạt động xã hội là người theo phái "Dân ý"; cuối những năm 80 thế kỷ XIX, sang cư trú ở Thụy-sĩ, là một trong những người tổ chức ra "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội" ở Béc-nơ (năm 1894). Sau này Gít-lốp-xki tiếp tục giữ liên hệ chặt chẽ với Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, trở thành một trong những nhà tư tưởng của phong trào dân tộc chủ nghĩa tiểu tư sản Do-thái, tham gia việc thành lập Đảng công nhân xã hội chủ nghĩa Do-thái, là một trong những thủ lĩnh và nhà lý luận của đảng này. Gít-lốp-xki chống lại chủ nghĩa Mác. Từ năm 1908 xuất bản ở Mỹ tạp chí "Dos Naie Leben" ("Đời sống mới"). Những năm sau đó sống ở Mỹ, cộng tác với một số tạp chí Do-thái tiến bộ, có thiện cảm với Liên-xô. — 16.

Giu-cốp-xki, Đ. — người xuất bản các sách triết học; dao động giữa những thế giới quan và trào lưu khác nhau, nhưng thiên về chủ nghĩa Mác hơn. Sau này ông cũng xa rời chủ nghĩa Mác. — 107.

Glê-bốp, B. — xem Nô-xcốp, V.A.

Goóc-ki, Mác-xim (Pê-scốp, A.M., Búc-va) (1868 - 1936) — nhà văn vô sản vĩ đại, người sáng lập ra chủ nghĩa hiện thực xã hội chủ nghĩa, người sáng lập ra nền văn học xô-viết. — 495, 530.

Goóc-scô, X.A. — một trong những người tổ chức ra Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua; sau này hoạt động trong tổ chức Du-ba-tốp ở Mát-xcơ-va. — 501.

Gô-bi (Snít-ni-cô-va), L.Kh. (I-ri-na) (1878 - 1944) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1901, phát hành sách báo cách mạng bất hợp pháp; trong những năm 1902 - 1904 là thư ký kỹ thuật của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua. Năm 1903 bà là phái viên của Ban chấp hành trung ương về vấn đề liên lạc với tỉnh lẻ. Năm

1905 tại Pê-téc-bua, căn nhà bà ở đã được dùng để cất giấu vũ khí. Sau này Gô-bi rời bỏ công tác đảng. Bà gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga năm 1923. Từ năm 1923 đến năm 1927 bà công tác tại Công ty xuất khẩu lúa mì; trong những năm 1928 - 1933 — tại Ủy ban hoá học hoá nền kinh tế quốc dân. — 484.

Gô-lu-bép, V.X. (1867 - 1911) — năm 1890 gia nhập nhóm kỹ sư công nghệ dân chủ - xã hội. Năm 1891 ông bị phát vãng đi Đông Xi-bi-ri 4 năm vì đã hoạt động tuyên truyền trong công nhân; sau khi mãn hạn đi đày ông trở về ở Xa-ra-tốp, làm thư ký cho Hội đồng địa phương và vẫn giữ liên lạc với các uỷ viên ban chấp hành Xa-ra-tốp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau này Gô-lu-bép đã rời bỏ những người dân chủ - xã hội và đi theo phái tự do. — 463.

Gô-lu-bê-va, M.P. (Ma-ri-a Pê-tơ-rốp-na, I-a-xnê-va) (1861 - 1936) — tham gia phong trào cách mạng từ những năm 80 thế kỷ XIX, thoát đày theo quan điểm dân túy. Năm 1891 bà bị phát vãng đến Xa-ma-ra dưới sự giám sát công khai của cảnh sát, tại đây bà đã làm quen với V.I. Lê-nin. Gô-lu-bê-va là đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1901. Sau Đại hội II của đảng, là một người bôn-sê-vích; là bí thư của Ban chấp hành Xa-ra-tốp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; cuối năm 1904 Gô-lu-bê-va chuyển về Pê-téc-bua, công tác tại Ban tổ chức phụ trách việc chuẩn bị Đại hội III của đảng trực thuộc Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Gô-lu-bê-va công tác tại Hội đồng trung ương các uỷ ban công xưởng - nhà máy, tại Bộ dân uỷ tư pháp, tại Ủy ban đặc biệt ở Pê-tơ-rô-grát; trong những năm 1920 - 1928 — tại văn phòng Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô. — 482 - 483, 496, 534.

Gô-rép, B.I. (Gôn-đman, B.I., Brát A-ki-ma, "Ô-na") (1874 - 1937) — một người dân chủ - xã hội; bắt đầu tham gia phong trào cách mạng từ giữa những năm 90 thế kỷ XIX. Năm 1905 là uỷ viên Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, một người bôn-sê-vích. Năm 1907 theo phái men-sê-vích. Tháng Tám 1920 ông tuyên bố rút khỏi tổ chức men-sê-vích. Về sau này Gô-rép làm công tác giảng dạy tại các trường cao đẳng. — 318.

Gô-txơ, M.R. (Ra-pha-i-lốp, M.) (1866 - 1906) — một trong những người sáng lập và nhà lý luận của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng; năm 1900 ra cư trú ở nước ngoài. Ở nước ngoài Gô-txơ tích cực tham gia việc tổ chức Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng và các cơ quan ngôn luận của đảng này là "Truyền tin cách mạng Nga" và "Nước Nga cách mạng", là uỷ viên Ban chấp hành trung ương và tham gia "Tổ chức chiến đấu". — 111.

Gôn-đen-béc, I.P. (Mê-scốp-xki) (1873 - 1922) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa"; bắt đầu hoạt động dân chủ - xã hội từ những năm 90 thế kỷ XIX, là thành viên của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người bên-sê-vích. Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới Gôn-đen-béc gia nhập phái vệ quốc, phái ủng hộ Plê-kha-nốp. Năm 1920 ông lại được kết nạp vào đảng bên-sê-vích. — 496 - 497.

Gôn-đen-đác, Đ.B. — xem Ri-a-da-nốp, Đ.B.

Gôn-đman, L.I. (A-kin) (1877 - 1939) — tham gia vào phong trào cách mạng từ năm 1893. Năm 1899 bị bắt, chạy trốn và làm việc ở Ô-đét-xa, năm 1900 ra nước ngoài và gia nhập tổ chức "Tia lửa". Đầu năm 1901 Gôn-đman gặp V.I. Lê-nin ở Muyn-khen và thảo luận với Người về kế hoạch thành lập nhà in "Tia lửa" ở nước Nga. Tháng Năm 1901 Gôn-đman tổ chức một nhà in bí mật ở Ki-si-nép, nhà in này đã in báo "Tia lửa" và những sách báo dân chủ - xã hội khác. Tháng Ba 1902 ông bị bắt, sau đó bị đày đi Xi-bi-ri. Năm 1905 chạy trốn sang Giơ-ne-vơ, theo phái men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ông chuyển sang công tác kinh tế và biên tập - xuất bản. — 164 - 165, 196, 201 - 202, 203 - 204.

Gốp-phen-gau-đơ, M.G. (M.G.G.) (1862 - 1898) — bạn của N.E. Phê-đô-xê-ép. Chính là thông qua bà mà V.I. Lê-nin đã trao đổi thư từ với Phê-đô-xê-ép. Gốp-phen-gau-đơ đã tự bắn chết sau khi nhận được tin Phê-đô-xê-ép tự tử. — 6.

Gra-giơ-đa-nin — xem Cra-xnu-kha, V.P.

Gra-txơ — xem Bau-man, N.E.

Grây-lích (Greulich), *Héc-man* (1842 - 1925) — một trong những người sáng lập ra Đảng dân chủ - xã hội Thụy-sĩ, là lãnh tụ của cánh

hữu trong đảng này. Từ năm 1890 là đại biểu của nghị viện bang Xuy-rích, và từ năm 1902 đại biểu của nghị viện Thụy-sĩ. Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới Grây-lích là một phân tử xã hội - sô-vanh. Sau này ông đấu tranh phản đối việc cánh tả của Đảng dân chủ - xã hội Thụy-sĩ gia nhập Quốc tế cộng sản. — 153.

Gri-gô-ri-ép. — 123.

Gri-sin (*Cô-pen-dôn*, T.M., G., G-i, G.) — một trong những người sáng lập ra phái Bun, năm 1901 gia nhập "Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun"; là thành viên của "Hội hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Sau năm 1905 Gri-sin trở về Nga và tổ chức nhà xuất bản hợp pháp của phái Bun. Năm 1908 ông sang cư trú ở Mỹ.

Cuối năm 1923 Gri-sin trở về Liên-xô, gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga; công tác ở Tổng cục xuất bản quốc gia. — 47, 50, 117.

Gu-rê-vích, A.G. (sinh năm 1872) — vào đầu những năm 90 thế kỷ XIX tham gia những nhóm dân chủ - xã hội đầu tiên ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt. Năm 1897 Gu-rê-vích ra nước ngoài và năm 1899 được kết nạp vào "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Trong những năm 1900 - 1902 ông đã giúp báo "Tia lửa" trong việc phân phối và vận chuyển. Gia nhập "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái men-sê-vích. Gu-rê-vích đứng về phe men-sê-vích tham gia Đại hội II của Đồng minh. — 82, 86, 88.

Gu-rê-vích, E.L. (Đa-nê-vích) (sinh năm 1865) — trước năm 1890 là một người thuộc phái "Dân ý", sau đó theo những người dân chủ - xã hội, sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một phân tử men-sê-vích. — 55, 57, 58, 73, 77, 81, 98, 116, 120, 131, 133, 148, 174, 176, 180, 183 - 184.

Gu-rô-vích, M.I. (1862 - 1915) — nhân viên bí mật của Sở an ninh chui vào phong trào dân chủ - xã hội với mục đích khiêu khích. Năm 1902 Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua đã vạch mặt hẳn là một tên khiêu khích, và một tiểu ban gồm những đại diện của các tổ chức "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài", "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài" và nhóm "Đấu tranh" cũng khẳng định điều đó. Sau vụ này Gu-rô-vích công khai chạy sang phục vụ cho Cục cảnh sát ở Pê-téc-bua.

Sau này hẳn chỉ đạo một văn phòng đặc biệt của viên trợ lý cảnh sát của thống đốc Cáp-ca-dơ. — 280 - 282.

Gu-xa-rốp, Ph.V. (Đốc-to, Mi-tơ-rô-phan, Mi-tơ-rô-pha-nốp) (1875 - 1920) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là một người bôn-sê-vích. Năm 1903 hoạt động ở Vin-nô. Mùa thu năm đó được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương và công tác trong Ban chấp hành trung ương cho đến giữa năm 1904. Sau cách mạng tháng Hai 1917 phụ trách công tác đảng và công tác xô-viết ở Cra-xnôi-ác-xơ, Iéc-cút-xơ, Ôm-xơ. — 395, 422, 440, 451, 461, 466.

Gu-xép, X.I. (*Đráp-kin, I-a, Đ., Lê-bê-đép*) (1874 - 1933) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, một người bôn-sê-vích. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào năm 1896 trong "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, đến mùa xuân năm 1897 thì bị bắt và bị đày đi Ô-ren-bua. Năm 1899 sống ở Rô-xtốp trên sông Đôn, tham gia tích cực công tác của Ban chấp hành vùng sông Đôn của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một trong những người lãnh đạo cuộc đình công năm 1902 và cuộc biểu tình tháng Ba 1903. Gu-xép là đại biểu của Ban chấp hành vùng sông Đôn tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái "Tia lửa" đa số; sau đại hội ông đi báo cáo về đại hội tại một loạt thành phố miền Nam nước Nga. Tháng Tám 1904 tham gia cuộc hội nghị của 22 đảng viên bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ. Từ tháng Chạp 1904 đến tháng Năm 1905 là thư ký Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số và thư ký của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua; sau đó Gu-xép là một trong những người lãnh đạo tổ chức đảng bôn-sê-vích ở Ô-đét-xa. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Gu-xép đảm nhiệm một công tác có trọng trách. — 376, 380, 391, 423, 481, 496, 522.

Guốc-vích, I.A. (1860 - 1924) — nhà kinh tế học. Năm 1881 bị đày đi Xi-bi-ri về vụ nhà in của phái dân túy. Sau khi đi đày về, ông tiến hành tuyên truyền cách mạng trong công nhân và trở thành một trong những người tổ chức ra nhóm công nhân Do-thái đầu tiên tại Min-xơ. Năm 1889 sang cư trú ở Mỹ, tích cực tham gia phong trào công đoàn và phong trào dân chủ - xã hội ở Mỹ. Các tác phẩm của Guốc-vích — "Tình hình kinh tế của nông thôn nước Nga" (1892, xuất bản bằng tiếng Nga năm 1896), v.v. đã được V.I. Lê-nin đánh giá tốt. Vào những năm đầu thế kỷ XX Guốc-vích đã trở thành một phần tử xét lại. — 4.

Gvô-dơ-đép, R. (*Txim-méc-man, R.E.*) (1866 - 1900) — nhà văn, những truyện và những bài báo nói về kinh tế của ông đã được đăng trên các tờ "Của cải nước Nga", "Đời sống", "Bình luận khoa học". Năm 1896 cùng với P.P. Ma-xlốp, A.A. Xa-nin và những người khác lãnh đạo tờ báo hàng ngày "Truyền tin Xa-ma-ra". Tác phẩm nổi tiếng hơn cả của Gvô-dơ-đép là "Tầng lớp cu-lắc cho vay nặng lãi, tác dụng của nó về mặt kinh tế - xã hội". — 31.

Guốc-vích, Ph.I. — xem Đan, Ph.I.

H

2a 3b — xem Lê-pê-sin-xki, P.N.

Héc-tơ (Hertz) Phri-đrich Ốt-tô (sinh năm 1878) — nhà kinh tế học người Áo, một người dân chủ - xã hội, một phần tử xét lại. Trong cuốn "Die Agrarischen Fragen im Verhältnis zum Sozialismus" ("Những vấn đề ruộng đất xét theo quan điểm của chủ nghĩa xã hội"), xuất bản năm 1899, y chống lại học thuyết của chủ nghĩa Mác về vấn đề ruộng đất. Cuốn sách của Héc-tơ đã được dịch ra ở Nga và đã được bọn tán dương giai cấp tư sản là Bun-ga-cốp, Tséc-nốp và những tên khác lợi dụng một cách rộng rãi cho cuộc đấu tranh của chúng chống lại chủ nghĩa Mác. — 155.

Hen-đman (Hyndman), Han-ri May-ơ (1842 - 1921) — một người xã hội chủ nghĩa Anh, theo chủ nghĩa cải lương. Năm 1881 sáng lập ra Liên đoàn dân chủ; năm 1884 tổ chức này cải tổ thành Liên đoàn dân chủ - xã hội. Trong những năm 1900 - 1910 Hen-đman là uỷ viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Có thái độ thù địch đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười và tán thành cuộc can thiệp chống lại nước Nga xô-viết. — 91.

Hen-vê-ti-út (Helvétius), Clô-đơ A-đri-an (1715 - 1771) — nhà triết học duy vật và nhà vô thần người Pháp, một trong những nhà tư tưởng của giai cấp tư sản cách mạng Pháp ở thế kỷ XVIII, người đã mạnh dạn phê phán những trật tự phong kiến và hệ tư tưởng phong kiến - tôn giáo. — 34.

Hê-ghe (Hegel), Gióc-giơ Vin-hem Phri-đrich (1770 - 1831) — nhà triết học lớn nhất của Đức, nhà duy tâm khách quan, nhà tư tưởng của giai cấp tư sản Đức. — 17.

Hôn-bách (Holbach), *Pôn Hăng-ri Di-tơ-rích* (1723 - 1789) — nhà triết học duy vật và nhà vô thần người Pháp, một trong những nhà tư tưởng của giai cấp tư sản cách mạng Pháp ở thế kỷ XVIII. — 34.

I

I-a-blô-tơ-cốp — xem Nô-ghin, V.P.

I-a-cốp — xem Txê-đéc-bau-mơ, X.O.

I-a-cu-bô-va, A.A. (Brốc, Vê-tơ-rin-xcai-a) (1869 - 1913) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1893, một nữ đại biểu nổi tiếng của "phái kinh tế". Bà gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, trong những năm 1897 - 1898 bà là một trong những người tổ chức việc xuất bản ở Pê-téc-bua tờ báo "Tư tưởng công nhân" của "phái kinh tế". Năm 1898 I-a-cu-bô-va bị đày đi Đông Xi-bi-ri bốn năm, mùa hè năm 1899 bà ra cư trú ở nước ngoài. Đã giúp đỡ cho việc tổ chức Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; tham dự đại hội này với tư cách là đại biểu không có quyền biểu quyết; sau khi có sự phân liệt trong đảng, bà có thiện cảm với phái men-sê-vích. Sau năm 1905 I-a-cu-bô-va thôi không hoạt động chính trị nữa, làm việc trong các tổ chức giáo dục của công nhân. — 62 - 68, 78, 273.

I-a-xnê-va — xem Gô-lu-bê-va, M.P.

I-gnát — xem Cra-xi-cốp, P.A.

I-li-a — xem Vi-len-xki, I.X.

I-oóc-đan-xki, N.I. (I-ua-đa-nốp) (1876 - 1928) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ cuối những năm 90 thế kỷ XIX. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái men-sê-vích. Năm 1904 I-oóc-đan-xki là cộng tác viên thường xuyên của báo "Tia lửa" men-sê-vích.

Năm 1921 gia nhập hàng ngũ Đảng cộng sản (b) Nga; năm 1922 công tác ở Bộ dân uỷ ngoại giao và ở nhà xuất bản quốc gia, sau đó ông là đại diện toàn quyền ở Ý. Từ năm 1924 hoạt động văn học. — 253.

I-ri-na — xem Gô-bi (Snít-ni-cô-va), L.Kh.

I-u.Ô. — xem Mác-tốp, L.

I-u-đa — xem Xtơ-ru-vê, P.B.

I-u-gia-cốp, X.N. (1849 - 1910) — một trong những nhà tư tưởng của phái dân tuý tự do chủ nghĩa, nhà xã hội học và nhà chính luận. Đã cộng tác với các tạp chí "Kỷ sự nước nhà", "Truyền tin châu Âu" v.v.. Một trong những người lãnh đạo tạp chí "Cửa cải nước Nga". Đã đấu tranh kịch liệt chống chủ nghĩa Mác. Trong tác phẩm "Những người bạn dân" là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ - xã hội ra sao?" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.1, tr.149 - 427), đặc biệt là thiên hai (đến nay chưa tìm thấy), cũng như trong các bài báo "Nông trang trung học và trường trung học cải tạo" và "Những điều châu ngọc trong kế hoạch không tưởng của phái dân tuý", V.I. Lê-nin đã phê phán kịch liệt những quan điểm kinh tế - chính trị của I-u-gia-cốp. — 111.

I-u-li — xem Mác-tốp, L.

I-ru-ri — xem Ca-mê-nép, L.B.

I-u-ri-ép — xem Vê-tsê-xlốp, M.G.

I-ua-đa-nốp — xem I-oóc-đan-xki, N.I.

I-van-sin, V.P. (V.I-n) (1869 - 1904) — một người dân chủ - xã hội, một trong những thủ lĩnh của "phái kinh tế", về nghề nghiệp là nhân viên thống kê. Năm 1896 hoạt động trong "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, bị bắt và đến năm 1898 thì ra cư trú ở nước ngoài. Tuy là một trong những biên tập viên của tạp chí "Sự nghiệp công nhân", cơ quan ngôn luận của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", I-van-sin cũng vẫn giữ những mối liên hệ chặt chẽ với tờ báo "Tư tưởng công nhân" của "phái kinh tế" ở Pê-téc-bua. Trong những bài báo của mình I-van-sin đã đem những lợi ích kinh tế trực tiếp của công nhân đối lập lại những nhiệm vụ chính trị của đảng dân chủ - xã hội. Tháng Mười 1901, là một trong những đại biểu của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga" dự đại hội "thống nhất" của các tổ chức dân chủ - xã hội ở nước ngoài. Đầu năm 1903 đã đoạn tuyệt với phái "Sự nghiệp công nhân" và gia nhập "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài"; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái men-sê-vích. — 42, 131.

I-xa-en-cô, A.I-a. — 541.

I-xa-ri — xem Tô-pu-rít-dê, Đ.A.

In-ghéc-man, X.M. (1868 - 1943) — một trong những người dân chủ - xã hội lão thành nhất. Vào giữa những năm 80 thế kỷ XIX, ông gia nhập nhóm "Giải phóng lao động". Vào cuối những năm 80 sang cư trú ở Mỹ rồi từ đó gửi tiền về giúp cho sự hoạt động xuất bản của nhóm, sau đó là của báo "Tia lửa"; tiến hành hoạt động dân chủ - xã hội tích cực trong giới những người sống lưu vong, tổ chức nhóm trợ giúp Đảng dân chủ - xã hội Nga. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là phần tử men-sê-vích. Ở Mỹ In-ghéc-man là thư ký của Hội xã hội chủ nghĩa Mỹ; làm nghề bác sĩ. — 121.

In-xa-rô-va — xem Cu-li-áp-cô, P.I.

In-xa-rốp — xem La-lai-an-txơ, I.Kh.

K

Khin-tsúc, L.M. (1868 - 1944) — trước năm 1919 là một người men-sê-vích, uỷ viên Ban chấp hành trung ương men-sê-vích; gia nhập đảng bôn-sê-vích năm 1920. Trong những năm 1917 - 1920 là uỷ viên Ban lãnh đạo Hợp tác xã công nhân Mát-xcơ-va, từ năm 1921 đến năm 1926 là chủ tịch Ban lãnh đạo Liên hiệp trung ương các hợp tác xã tiêu dùng. Từ năm 1927 là đại diện thương mại của Liên-xô ở Anh, sau đó ở Đức. Từ năm 1934 là bộ trưởng Bộ dân uỷ nội thương nước Cộng hoà liên bang xã hội chủ nghĩa xô-viết Nga. — 376.

Ki-xchi-a-cốp-xki, B.A. (1868 - 1920) — đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến, nhà chính luận, luật sư. — 140.

Knhi-pô-vích, L.M. (Đê-đu-sca, Đê-a-đen-ca, Đê-a-đin, X) (1856 - 1920) — nhà hoạt động cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên bôn-sê-vích. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào cuối những năm 70 thế kỷ XIX trong các nhóm "Dân ý", vào những năm 90 gia nhập đảng dân chủ - xã hội. Mùa hè năm 1895 bà là người trung gian trong các buổi đàm phán giữa "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua và "Nhóm Dân ý" về vấn đề sử dụng xưởng in La-khtin-xcai-a, nơi đã in cuốn sách mỏng của V.I. Lê-

nin "Giải thích luật phạt tiền công nhân các công xưởng và nhà máy". Đóng một vai trò quan trọng trong việc thiết lập mối liên hệ của báo "Tia lửa" với các tổ chức địa phương ở nước Nga. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bà là đại biểu của Liên minh miền Bắc, một người theo phái "Tia lửa" đa số. Những năm cuối đời, bà bị ốm nặng nên không hoạt động tích cực được nữa. — 134, 142, 319, 380, 534.

Knu-ni-an-txơ, B.M. (Ru-ben) (1878 - 1911) — nhà hoạt động cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên bôn-sê-vích; bắt đầu hoạt động cách mạng năm 1897 trong "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Năm 1901 ông bị phát vãng đi Ba-cu, ở đó ông trở thành một trong những người lãnh đạo các ban chấp hành Ba-cu và Liên minh Cáp-ca-dơ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; năm 1902 tham gia vào việc thành lập "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a" và cơ quan ngôn luận bất hợp pháp của tổ chức này — báo "Giai cấp vô sản". Là đại biểu của Ban chấp hành Ba-cu đi dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái "Tia lửa" đa số. Sau đại hội ông hoạt động với tư cách là phái viên của Ban chấp hành trung ương ở Cáp-ca-dơ và Mát-xcơ-va. Tháng Chín 1910 ông bị bắt và mất tại nhà lao Ba-cu. — 376, 382, 391.

L

L. — xem Lây-bô-vích, M.

L. — xem Lây-tây-den, G.Đ.

L. — xem Lê-nin, V.I.

L.G., L.Gr., L.G-ch — xem Đây-txơ, L.G.

L.I. — xem Ác-xen-rốt, L.I.

La-lai-an-txơ, I.Kh. (In-xa-rốp, Cô-lum-bơ, ZZ) (1870 - 1933) — một người tham gia tích cực phong trào dân chủ - xã hội ở Nga. Năm 1893 ở Xa-ma-ra gia nhập nhóm mác-xít tập hợp chung quanh V.I. Lê-nin. Năm 1895 ông bị phát vãng đi Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, tham gia vào việc thành lập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở địa phương và chuẩn bị Đại hội I Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tháng Tư 1900 bị bắt và tháng Ba 1902 bị đày đi Đông Xi-bi-ri, hai tháng sau ông chạy trốn ra nước ngoài.

Gia nhập "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài", phụ trách xưởng in của báo "Tia lửa" ở Giơ-ne-vơ. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đảng viên bên-sê-vích, phái viên của Ban chấp hành trung ương đảng ở Nga.

Cuối năm 1913 La-lai-an-tơ bị đày chung thân đi Đông Xi-bi-ri và từ bỏ hoạt động chính trị. Từ năm 1922 ông làm việc tại Tổng cục giáo dục chính trị thuộc Bộ dân uỷ giáo dục Cộng hoà liên bang xã hội chủ nghĩa xô-viết Nga; đã viết cuốn hồi ký "Nguồn gốc của chủ nghĩa bên-sê-vích". — 142, 267, 276, 286, 296, 299, 321, 390, 549.

La-ni-kha — xem Cờ-gi-gia-nốp-xcai-a - Nê-vdô-rô-va, D.P.

La-phác-gơ (Lafargue), *Pôn* (1842 - 1911) — một nhà hoạt động xuất sắc của phong trào công nhân Pháp và quốc tế, một nhà chính luận có tài, một trong những môn đồ đầu tiên của chủ nghĩa cộng sản khoa học ở Pháp, bạn gần gũi và bạn chiến đấu của C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. La-phác-gơ tích cực đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội trong Quốc tế II, hoan nghênh tổ chức mác-xít Nga đầu tiên là nhóm "Giải phóng lao động", về sau có thái độ đồng tình với những người bên-sê-vích. Trong nhiều tác phẩm của mình La-phác-gơ đã tuyên truyền và bảo vệ những tư tưởng của chủ nghĩa Mác, đấu tranh chống chủ nghĩa cải lương và chủ nghĩa xét lại. Song những tác phẩm của La-phác-gơ không tránh khỏi những luận điểm sai lầm, đặc biệt trong vấn đề nông dân và vấn đề dân tộc, trong vấn đề những nhiệm vụ của cách mạng xã hội chủ nghĩa.

Cho rằng con người vào lúc tuổi già trở thành vô dụng đối với cuộc đấu tranh cách mạng, La-phác-gơ và vợ ông là Lô-ra (con gái C. Mác) đã quyên sinh. V.I. Lê-nin đã thay mặt Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phát biểu tại buổi tang lễ hai người, gọi La-phác-gơ là một trong những "người có tài năng nhất và uyên bác nhất trong việc truyền bá những tư tưởng mác-xít" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 20, tr.453). — 333.

La-pốt — xem Lê-pê-sin-xki, P.N.

La-vrốp, V.I. (sinh năm 1877) — một người dân chủ - xã hội, về học vấn là kỹ sư công nghệ; từ tháng Mười một 1902 là người thay thế E.Đ. Xta-xô-va trong Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua để phòng trường hợp bị lộ, năm 1903 phụ trách kỹ thuật của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua; đã từng viết thư trao đổi với "Tia lửa".

Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái men-sê-vích. — 330, 301.

Lan — xem Cờ-gi-gia-nốp-xki, G.M.

Lan-ghe (Lange), *Phri-đrich An-béc* (1828 - 1875) — nhà triết học duy tâm chủ quan Đức, một trong những đại diện đầu tiên của phái Càn-tơ mới. Là người tán thành chủ nghĩa duy tâm "sinh lý", Lan-ghe đã xuyên tạc chủ nghĩa duy vật, mưu toan chứng minh tính thiếu căn cứ của nó về mặt lý luận triết học. Trong những tác phẩm của mình viết theo lập trường tư sản - tự do chủ nghĩa, Lan-ghe đã xuyên tạc thực chất của phong trào công nhân, tán thành lý luận phản động của Man-tuyt về tình trạng nhân mãn và coi chủ nghĩa tư bản là một chế độ "tự nhiên và vĩnh viễn" của xã hội loài người. — 35.

Lan-gô-vôi, N.P. (1860 - 1920) — giáo sư, chuyên gia trong lĩnh vực công nghiệp dệt; năm 1885 Lan-gô-vôi làm việc ở các công xưởng với tư cách kỹ sư công nghệ, từ năm 1888 là giáo sư Trường đại học công nghệ Pê-téc-bua. Năm 1894 ông được chỉ định làm phó giám đốc Cục thương mại và công nghiệp dệt. Là một trong những kẻ đờ đầu cho Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua. — 501.

Lát-xan (Lassalle), *Phéc-đi-năng* (1825 - 1864) — một người xã hội chủ nghĩa tiểu tư sản Đức, người sáng lập ra một trong những biến dạng của chủ nghĩa cơ hội trong phong trào công nhân Đức — chủ nghĩa Lát-xan. Lát-xan là một trong những người sáng lập ra Tổng hội công nhân Đức (1863). Những quan điểm lý luận và chính trị của phái Lát-xan bị những nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lê-nin kịch liệt phê phán (xem C. Mác "Phê phán cương lĩnh Gô-ta"; V.I. Lê-nin "Nhà nước và cách mạng" và những tác phẩm khác). — 181 - 182.

Lây-bô-vích, M. (*Lây-bô-vích*, I.L., Ép-xây (Ma-li-út-kin), L.) — một người dân chủ - xã hội, đảng viên bên-sê-vích; trước ngày 1 tháng Hai 1904 phụ trách bộ phận phát hành ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Giơ-ne-vơ; mùa xuân năm 1904 công tác trong Ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, và mùa hè năm đó trong Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép. — 439, 474 - 478.

Lây-tây-den, G.Đ. (L.) (1874 - 1919) — một người dân chủ - xã hội. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào những năm 90 thế kỷ XIX ở Ê-

ca-tê-ri-nô-xláp; đầu thế kỷ XX ra cư trú ở nước ngoài, gia nhập nhóm "Giải phóng lao động", sau đó lại được kết nạp vào cả "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Tháng Tư 1900 tham gia Đại hội II của "Hội liên hiệp" (Giơ-ne-vơ). Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái bên-sê-vích; cộng tác với các báo "Tiến lên", "Người vô sản" và các cơ quan ngôn luận bên-sê-vích khác. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, có một thời gian đứng trên lập trường của phái men-sê-vích - quốc tế chủ nghĩa, gia nhập nhóm "Đời sống mới". Năm 1918 Lây-tây-den quay trở lại hàng ngũ của đảng bên-sê-vích; tháng Giêng 1919 hy sinh tại mặt trận miền Đông. — 148, 181, 185 - 186, 187 - 189, 209 - 210, 223, 224, 252 - 253, 280 - 282, 378 - 379, 480, 514, 515, 527 - 529.

Len-gnich, A.M. (1878 - 1933) — bà sinh ra trong một gia đình tù nhân chính trị bị đày ở Xi-bi-ri. Năm 1897 Len-gnich tốt nghiệp trường trung học và làm nghề giáo; những năm sau này làm nội trợ. Cuối năm 1918 bà công tác tại Hội đồng bộ trưởng dân uỷ. — 479, 484.

Len-gnich, Ph.V. (Va-xi-li-ép, Vôn-phơ, Da-rin, Côn, Cuốc-txơ, 7 tx. 6ph.) (1873 - 1936) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên bên-sê-vích. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1893; năm 1896 bị bắt vì vụ "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, năm 1898 bị đày đi Đông Xi-bi-ri 3 năm. Cuối tháng Tám - đầu tháng Chín 1899 Len-gnich cùng với 16 đảng viên đảng dân chủ - xã hội khác ký vào "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" do V.I. Lê-nin soạn thảo chống lại "Credo" của "phái kinh tế". Sau khi đi đày về, ông gia nhập tổ chức "Tia lửa"; tại Hội nghị Sơ-xcốp của Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (tháng Mười một 1902), ông được đưa vào Ban tổ chức. Tại đại hội ông được bầu vắng mặt vào Ban chấp hành trung ương và vào Hội đồng đảng. Trong những năm 1903 - 1904 Len-gnich đã tham gia tích cực cuộc đấu tranh chống phái men-sê-vích ở nước ngoài; tháng Mười 1903 ông tham dự Đại hội II của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài"; sau khi phái men-sê-vích cự tuyệt thông qua điều lệ của Đồng minh do Ban chấp hành trung ương đảng đề xuất, Len-gnich đã thay mặt Ban chấp hành trung ương tuyên bố những phiên họp kế tiếp là bất hợp pháp, rồi cùng với nhóm đảng viên bên-sê-vích bỏ đại hội ra về. Tháng Hai 1904 Len-gnich trở về nước Nga, nhưng chẳng bao lâu thì

ông bị bắt vì vụ Cục miền Bắc của Ban chấp hành trung ương đảng. Vào những năm cuối đời Len-gnich làm công tác khoa học và sư phạm, là phó chủ tịch Hội những đảng viên bên-sê-vích lão thành toàn Liên-xô. — 225, 227 - 228, 301 - 302, 315 - 316, 319, 331 - 338, 357, 365, 375, 376, 380, 381, 386, 387, 388, 390, 412, 416, 435, 436, 437, 439, 443, 444, 445, 461, 467, 468, 473, 479 - 480.

Lê-bê-đép — xem Gu-xép, X.I.

Lê-man (Lehmann), *Các-lơ* — bác sĩ y khoa, một người dân chủ - xã hội, thành viên của tổ chức Muyn-khen Đảng dân chủ - xã hội Đức; ông đã giúp đỡ báo "Tia lửa" khi ban biên tập báo này đóng ở Muyn-khen. Ban biên tập đã lấy địa chỉ của Lê-man để trao đổi thư từ. — 54, 77, 85, 103, 109, 149, 153, 159, 177.

Lê-man, M.N. (Li-da) (1872 - 1933) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa", sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trở thành đảng viên bên-sê-vích. Tham gia phong trào cách mạng từ những năm 90 thế kỷ XIX. Năm 1895 hoạt động trong "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua; tháng Tám 1896 bị bắt; tháng Tư 1901 ra nước ngoài. Cuối năm 1902 Lê-man đề nghị một phương pháp đặc biệt để in tờ "Tia lửa" bằng cli-sê xen-luy-lô-ít, tháng Giêng 1903 trở về Nga để thực hiện phương pháp in như vậy. Năm 1905, sau Đại hội III của đảng, Lê-man xuống vùng Cáp-ca-dơ (Ba-cu, Ti-phlít, Ba-tum) để báo cáo về đại hội và về những sự kiện ngày 9 tháng Giêng ở Pê-téc-bua. Trong những năm thế lực phản động thống trị, Lê-man thôi không hoạt động chính trị. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông sống và làm việc ở nước Nga xô-viết. — 357.

Lê-nin, V.I. (U-li-a-nốp, V.I., L., Lê-nin, Lê-nin, N.; May-ơ, Pê-tơ-rốp, Rích-tơ, I-a.; Xta-rích, Phrây, Meyer, N.N., Petroff, Richter, Jacob) (1870 - 1924) — các tài liệu tiểu sử. — 3, 5, 7, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 25, 26, 29 - 30, 31, 33, 34, 36, 37, 39, 46, 51, 55, 56, 58, 60, 61, 66, 67, 69, 70, 74, 76, 81, 83, 84 - 85, 86, 87, 88 - 89, 91, 93, 96, 101, 104, 105, 106, 108, 109, 111, 113, 116, 130, 140, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 153, 155, 157, 161, 162, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 180, 181, 182, 185, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 198, 199, 200, 201, 206, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 227, 228, 230, 232, 233, 240, 241, 242, 243, 244, 252, 253, 254, 256, 258, 262, 270, 278, 282 - 283, 285, 291, 299, 308, 325 - 327, 328,

329, 330, 331, 338, 344, 346 - 348, 351, 352, 358, 359, 364, 366, 367-368, 369, 378, 379, 388, 390 - 395, 396, 398, 401, 402, 403, 404, 405, 409, 410, 411, 414, 417, 418, 419, 424, 426, 428, 429, 431, 435, 436, 439, 442, 443, 447 - 448, 452, 453, 454, 455, 456, 459, 460, 461, 462, 463, 470 - 471, 473, 474, 475, 482, 483, 484, 493, 499, 502, 510, 512 - 513, 514, 516, 520, 521, 524, 525 - 527, 534, 549, 550 - 554, 555 - 567.

Lê-nô-tơ-ca — xem Bô-brốp-xcai-a, Tơ. X.

Lê-pê-sin-xki, P.N. (Bư-tơ-cốp, 2a 3b, La-pốp, Ô-lin) (1868 - 1944) — nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng cộng sản. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội vào đầu những năm 90 thế kỷ XIX. Vì tham gia phong trào sinh viên, năm 1890 ông bị bắt và bị trục xuất khỏi Pê-téc-bua. Năm 1895 ông lại bị bắt và năm 1897 bị đày đi Xi-bi-ri. Ở nơi đi đày Lê-pê-sin-xki đã làm quen và gần gũi với V.I. Lê-nin, ông trở thành một trong những người bạn thân và học trò của Lê-nin. Sau khi mãn hạn đi đày (1900), Lê-pê-sin-xki cư trú ở Pơ-xcốp, tham gia tích cực vào việc tổ chức phát hành tờ báo "Tia lửa". Năm 1902 ông bị bắt và lại bị đày đi Xi-bi-ri. Năm 1903 chạy trốn ra nước ngoài, sang Thụy-sĩ, ở đó dưới sự chỉ đạo của V.I. Lê-nin, ông đã tham gia tích cực vào việc chuẩn bị cho Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Lê-pê-sin-xki là người tham gia tích cực những cuộc Cách mạng tháng Hai và tháng Mười. Sau thắng lợi của cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Lê-pê-sin-xki công tác tại Bộ dân uỷ giáo dục, là một trong những người tổ chức ra Ban sưu tầm nghiên cứu và xuất bản tài liệu lịch sử Đảng cộng sản và Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại, sau đó là giám đốc Viện bảo tàng lịch sử và Viện bảo tàng cách mạng. Ông còn là tác giả cuốn hồi ký "Trước bước ngoặt!". — 124, 137 - 139, 224, 234, 235, 242, 277, 296, 431, 469.

Lê-vi-tơ-ki, C.O. (Ô-xíp) (1868 - 1919) — đảng viên bôn-sê-vích. Tham gia tích cực công tác của Ban chấp hành Ô-đét-xa Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và là một trong những người lãnh đạo tổ chức này từ năm 1901 đến năm 1907, có những thời gian gián đoạn. Cùng với những thành viên khác của tổ chức đã ký giấy uỷ nhiệm cho V.I. Lê-nin thay mặt Ban chấp hành Ô-đét-xa đi dự Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1904 là uỷ viên Cục miền Nam Ban chấp hành của phái đa số. Năm 1905 bị bắt và bị đày đi tỉnh Péc-mơ, năm 1907 — đi tỉnh A-xơ-ra-khan.

Sau khi đi đày về, năm 1910 hoạt động tại các thị trấn Ê-lê-tơ, Moóc-san-xơ và v.v.. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Lê-vi-tơ-ki thôi không hoạt động chính trị nữa; làm việc ở một số cơ quan xô-viết. — 482.

Lê-vin, E. I-a. (sinh năm 1873) — một người dân chủ - xã hội, một trong những người lãnh đạo nhóm "Công nhân miền Nam". Tham gia ban biên tập báo "Công nhân miền Nam". Tại Hội nghị Pơ-xcốp của Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (tháng Mười một 1902), ông được đưa vào Ban tổ chức. Đại biểu của nhóm "Công nhân miền Nam" đi dự đại hội, giữ lập trường phái giữa; sau đại hội, gia nhập phái men-sê-vích. Tháng Chín 1903 bị bắt ở Khắc-cốp; về sau thôi không hoạt động chính trị nữa. — 268 - 269, 287 - 290.

Lê-vin-xôn (chưa xác minh được họ thực) — một trong những cán bộ của xưởng in "Tia lửa"; vào những năm 1904 - 1905 ông là thành viên của nhóm trợ giúp phái bôn-sê-vích ở Béc-lanh. — 296.

Léch-cô-mư-xlen-nui — xem Lu-na-tsác-xki, A.V.

Léch-kéc-tơ (Lê-cúc), G.D. (1879 - 1902) — thành viên của phái Bun, công nhân - thợ giấy. Năm 1902 Léch-kéc-tơ bị xử tử vì tội mưu sát viên tỉnh trưởng tỉnh Vin-na là phôn Van, vì tên này phạt roi những người bị bắt trong cuộc biểu tình tháng Năm. V.I. Lê-nin và báo "Tia lửa" cũ đã nhiều lần vạch ra tác hại của hành động khủng bố cá nhân đối với phong trào quần chúng công nhân, đồng thời chỉ trích Mác-tốp và Da-xu-lích, những người đã từng bào chữa cho hành động đó của Léch-kéc-tơ. — 233.

Li-a-đốp (*Man-đen-stam*), M.N. (Li-đin, M.N., Mác-tun, Mác-tun Ni-cô-la-ê-vích Ru-xan-ca) (1872 - 1947) — nhà cách mạng chuyên nghiệp. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào năm 1891. Năm 1893 tham gia việc thành lập Liên minh công nhân Mát-xcơ-va — tổ chức dân chủ - xã hội đầu tiên ở Mát-xcơ-va. Năm 1895 bị bắt và đến năm 1897 bị đày đi Véc-khôi-an-xơ 5 năm. Sau khi mãn hạn đi đày về, ông hoạt động ở Xa-ra-tốp. Tham dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga — theo phái "Tia lửa" đa số; sau đại hội là phái viên của Ban chấp hành trung ương, tiến hành đấu tranh tích cực với phái men-sê-vích ở Nga và ở nước ngoài. Tháng Tám 1904 Li-a-đốp tham gia hội nghị của 22 đảng viên bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ, gia nhập Thường vụ các ban chấp hành của

phái đa số, là đại biểu của phái bên-sê-vích đi dự Đại hội Am-xtéc-đam của Quốc tế II.

Sau Cách mạng tháng Hai 1917 Li-a-đốp đứng trên lập trường men-sê-vích. Năm 1920 được phục hồi vào hàng ngũ của Đảng cộng sản (b) Nga, làm công tác kinh tế; từ năm 1923 là giám đốc Trường đại học cộng sản chủ nghĩa mang tên I-a.M. Xvéc-đlốp. Tác giả của nhiều tác phẩm về lịch sử đảng. — 396 - 402, 453, 454, 456, 459, 465 - 466, 469, 480, 481, 494, 496, 514, 515, 517, 522, 524.

Li-da — xem Lê-man, M.N.

Li-đin — xem Li-a-đốp, M.N.

Li-u-ba — xem Rát-tsen-cô, L.N.

Li-úp. I-xa-ác. — xem Ác-xen-rốt, L.I.

Liép-nếch (Liebknecht), *Vin-hem* (1826 - 1900) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Đức và phong trào công nhân quốc tế, một trong những người sáng lập và lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Đức. Từ năm 1875 đến cuối đời, Liép-nếch là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - xã hội Đức và là tổng biên tập của cơ quan ngôn luận trung ương của đảng là báo "Vorwärts" ("Tiến lên"). Ông tham gia tích cực vào hoạt động của Quốc tế I và vào việc tổ chức Quốc tế II. C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n đã đánh giá cao V. Liép-nếch. Đồng thời hai ông cũng phê phán một số sai lầm có tính chất điều hoà chủ nghĩa của Liép-nếch, giúp cho Liép-nếch có được một lập trường đúng đắn. — 54, 60, 71, 84, 150, 153, 333.

Lít-vi-nốp, M.M. (Pa-pa-sa, Phê-lích-xơ) (1876 - 1951) — nhà hoạt động đảng và nhà nước, nhà ngoại giao xô-viết nổi tiếng. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào năm 1898 với tư cách một cán bộ tuyên truyền trong các tổ công nhân ở Klin-txư, tỉnh Tséc-ni-gốp. Năm 1900 Lít-vi-nốp làm việc trong Ban chấp hành Ki-ép; năm 1901 ông bị bắt và ở trong tù ông gia nhập phái "Tia lửa". Tháng Tám 1902 ông vượt ngục cùng với 11 người thuộc phái "Tia lửa" khác và ra cư trú ở nước ngoài. Tham gia tích cực việc phát hành báo "Tia lửa", tham dự Đại hội II của Đồng minh. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm công tác ngoại giao. — 481, 482, 496, 516 - 519, 540, 549.

Lít-vi-nốp - Pha-lin-xki, V.P. — kỹ sư công nghệ, thanh tra nhà máy; là một trong những người đứng ra thành lập Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua. Trong thời kỳ chiến tranh đế quốc chủ nghĩa (1914 - 1918) là thành viên của "Hội nghị quốc phòng đặc biệt" tồn tại từ năm 1915 đến năm 1917. — 501.

Lô-din-xki, Ê.I. (sinh năm 1867) — nhà chính luận và nhà triết học phản động. — 207.

Lô-khốp, N.N. (Ôn-khin) (sinh năm 1872) — người theo "phái kinh tế"; làm việc ở báo "Tư tưởng công nhân" trong những năm 1900 - 1902. Là hội viên "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài". Năm 1903 ông thay mặt "Hội liên hiệp" gia nhập bộ phận nước ngoài của Ban tổ chức. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Lô-khốp từ bỏ hoạt động cách mạng. — 265, 328, 351.

Lô-sát — xem Cra-xin, L.B.

Lu-na-tsác-xki, A.V. (Léch-cô-mư-xlen-nưi, Mi-nô-nô-xê-txơ) (1875 - 1933) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, nhà hoạt động Nhà nước xô-viết nổi tiếng. Tham gia phong trào cách mạng vào đầu những năm 90 thế kỷ XIX. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đảng viên bên-sê-vích. Tham gia ban biên tập các báo của phái bên-sê-vích — "Tiến lên", "Người vô sản" và sau đó "Đời sống mới". Trong những năm thế lực phản động thống trị ông xa rời chủ nghĩa Mác, tham gia nhóm chống đảng "Tiến lên", lên tiếng đòi hỏi phải kết hợp chủ nghĩa Mác với tôn giáo. Đầu năm 1917 Lu-na-tsác-xki gia nhập nhóm "liên khu" và cùng với cả nhóm này được kết nạp vào đảng bên-sê-vích tại Đại hội VI của Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười cho đến năm 1929, Lu-na-tsác-xki là bộ trưởng Bộ dân uỷ giáo dục, sau đó là chủ tịch Uỷ ban khoa học trực thuộc Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Liên-xô. Từ năm 1930 ông là viện sĩ hàn lâm. Tháng Tám 1933 được cử làm đại biện toàn quyền Liên-xô ở Tây-ban-nha. Tác giả một số công trình về nghệ thuật và văn học. — 494, 496, 506, 514, 515, 523.

Lúc-xăm-bua (Luxemburg), *Rô-da* (1871 - 1919) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân quốc tế, một trong những thủ lĩnh của cánh tả của Quốc tế II. Bà là một trong những người sáng lập và lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan. Từ năm 1897 bà tham

gia tích cực phong trào dân chủ - xã hội Đức, tiến hành đấu tranh chống chủ nghĩa Béc-stanh và chủ nghĩa Min-lơ-răng. Bà đã tham gia cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất (ở Vác-sa-va). Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, bà có thái độ điều hoà đối với phái thủ tiêu.

Ngay từ những ngày đầu của cuộc chiến tranh đế quốc chủ nghĩa, Lúc-xăm-bua giữ lập trường quốc tế chủ nghĩa. Bà là một trong những người chủ xướng việc thành lập nhóm "Quốc tế" ở Đức, sau đó đổi tên là nhóm "Xpác-ta-cút" và rồi lại đổi thành "Liên minh Xpác-ta-cút". Trong thời gian Cách mạng tháng Mười một 1918 bà là một trong những người lãnh đạo đội tiên phong cách mạng của công nhân Đức. Bà tham gia lãnh đạo Đại hội thành lập của Đảng cộng sản Đức. Tháng Giêng 1919 Lúc-xăm-bua bị bắt và bị bọn phản cách mạng giết chết một cách dã man. — 120, 148, 232.

M

M.G.G. — xem Góp-phen-gau-dơ, M.G.

M.N. — xem Li-a-đốp, M.N.

Ma-cát-di-úp, M.X. (An-tôn) (sinh năm 1876) — một người dân chủ - xã hội, thuộc phái men-sê-vích. Trong những năm 1901 - 1903 hoạt động trong các tổ chức dân chủ - xã hội ở miền Nam nước Nga. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ông là đại biểu của Liên minh Crum, một người theo phái "Tia lửa" thiểu số. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, rời bỏ hoạt động chính trị. Từ năm 1921 công tác tại các cơ quan xuất khẩu gỗ của Liên-xô ở nước ngoài; từ năm 1931 sống lưu vong. — 472 - 474.

Ma-ép-xki, E. (*Gu-tốp-xki, V.A., Xi-mô-nốp*) (1875 - 1918) — một người dân chủ - xã hội, thuộc phái men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới là người theo phái thủ tiêu, cộng tác với tạp chí "Bình minh của chúng ta", báo "Tia sáng" và những cơ quan ngôn luận khác của phái men-sê-vích - thủ tiêu. Trong thời kỳ chiến tranh thế giới lần thứ nhất, theo phái vệ quốc. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười đấu tranh chống lại Chính quyền xô-viết. — 488 - 489, 491 - 493.

Ma-khlin, L.Đ. ("Mi-sa na-boóc-sích", Xô-cô-lốp-xki) (1880 - 1925) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1900. Khi ở nước

ngoài ông gia nhập tổ chức "Tia lửa", năm 1902 là phái viên của báo "Tia lửa", hoạt động ở Nga. Năm 1903 làm công tác tuyên truyền ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, tham gia Ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-xláp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được Ban chấp hành cử đi dự Đại hội II của đảng. Tại đại hội ông theo phái "Tia lửa" đa số; sau đại hội theo phái men-sê-vích, hoạt động ở Vin-nô, Đvín-xơ, Pê-téc-bua. Năm 1920 được kết nạp vào Đảng cộng sản (b) Nga, đảm nhiệm những công tác công đoàn và kinh tế ở Lê-nin-grát. — 294, 386.

Ma-li-út-kin — xem Lây-bô-vích, M.

Ma-ni-a-sa — xem U-li-a-nô-va, M.I.

Ma-ri-a Pê-tơ-rốp-na — xem Gô-lu-bê-va, M.P.

Ma-xlốp, P.P. (1867 - 1946) — nhà kinh tế học, một người dân chủ - xã hội, tác giả của nhiều tác phẩm về vấn đề ruộng đất, trong đó ông có ý định xét lại những luận điểm cơ bản của khoa kinh tế chính trị mác-xít; cộng tác với các tạp chí "Đời sống", "Bước đầu" và "Bình luận khoa học". Từ năm 1903 đến năm 1917 là một người men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ông rời bỏ hoạt động chính trị, làm công tác giáo dục và khoa học. Từ năm 1929 là viện sĩ. — 1 - 2, 3 - 6, 6 - 7, 30, 347.

Mác (Marx), Các (1818 - 1883) — người sáng lập ra chủ nghĩa cộng sản khoa học, nhà tư tưởng thiên tài, lãnh tụ và người thầy của giai cấp vô sản quốc tế (xem bài của V.I. Lê-nin: "Các Mác (Sơ lược tiểu sử, kèm theo sự trình bày chủ nghĩa Mác)". Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 26, tr.51 - 111. — 26, 27, 181 - 182, 205, 231, 348, 489.

Mác-tốp, L. (*Txê-đéc-bau-mơ, I-u.Ô., A-lếch-xây, Béc-gơ, Brát, Ê-gô, Mác-tu-sa, Người bạn của tôi, Pa-khô-mi, Pôn-táp-xki đru-gơ, I-u, Ô., I-u-li*) (1873 - 1923) — một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ nửa đầu những năm 90 thế kỷ XIX. Năm 1895 tham gia tổ chức "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, bị bắt năm 1896 về vụ "Hội liên hiệp" này và bị đày đi Tu-ru-khan-xơ 3 năm. Năm 1900 tham gia chuẩn bị xuất bản tờ "Tia lửa"; tham gia ban biên tập tờ báo đó. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ông là đại biểu của tổ chức "Tia lửa"; cầm đầu phái thiểu số cơ hội chủ nghĩa trong đại hội và từ đó là

một trong những người lãnh đạo các cơ quan trung ương của phái men-sê-vích và là biên tập viên các xuất bản phẩm của phái đó. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Mác-tốp chống lại Chính quyền xô-viết. Năm 1920 bỏ chạy sang Đức, xuất bản ở Béc-ling tờ báo men-sê-vích phản cách mạng "Truyền tin xã hội chủ nghĩa". — 24, 51, 54, 55, 56, 59, 63, 64, 65, 66, 68 - 69, 73, 77, 78 - 79, 85, 87, 88, 90, 92, 104, 105, 106, 108, 110, 114, 118, 120, 133, 144, 145, 147, 148 - 149, 156, 158, 171, 173, 177, 182, 187, 191, 194, 198, 200, 205, 207, 215, 217, 219, 220, 231, 233, 240 - 241, 243, 288, 290, 291, 308, 320, 325 - 328, 348, 360, 362, 363, 365 - 369, 370, 372, 376 - 377, 381, 385, 386, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 404, 408, 414, 415, 416, 417, 419, 420, 422, 423, 424, 425, 427, 429, 430, 431, 434 - 435, 455 - 456, 466 - 467, 470 - 471, 491, 503, 507, 509.

Mác-tu-sa — xem Mác-tốp, L.

Mác-tư-nốp, A. (*Pi-ke*, A.X.) (1865 - 1935) — một trong những thủ lĩnh của "phái kinh tế", một đảng viên men-sê-vích nổi tiếng, sau này là đảng viên Đảng cộng sản. Hồi đầu những năm 80 thế kỷ XIX, Mác-tư-nốp tham gia các nhóm "Dân ý", năm 1886 bị bắt và bị đày đi Đông Xi-bi-ri, ở đó ông trở thành đảng viên đảng dân chủ - xã hội. Năm 1900 ông ra cư trú ở nước ngoài, tham gia ban biên tập tạp chí của "phái kinh tế", tờ "Sự nghiệp công nhân", chống lại tờ "Tia lửa" của Lê-nin. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Mác-tư-nốp là đại biểu của "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài", một người chống đối phái "Tia lửa"; sau đại hội ông theo phái men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Mác-tốp rời bỏ phái men-sê-vích. Năm 1923, tại Đại hội XII Đảng cộng sản (b) Nga ông được kết nạp vào đảng, công tác tại Viện C. Mác và Ph. Ăng-ghen. Từ năm 1924 là ủy viên ban biên tập tạp chí "Quốc tế cộng sản". — 265, 491, 493.

Mác-tưn, *Mác-tưn Ni-cô-la-ê-vích* — xem Li-a-đốp, M.N.

Mác-tưn — xem Rô-da-nốp, V.N.

May-ơ — xem Lê-nin, V.I.

Men-cút, *Mác-xơ* — không thu thập được tư liệu; có lẽ là người tham gia vào việc vận chuyển các ấn phẩm bí mật qua biên giới. — 90.

Mê-rinh (Mehring), *Phran-tơ* (1846 - 1919) — nhà hoạt động xuất sắc của phong trào công nhân Đức, một trong những thủ lĩnh và nhà lý luận của cánh tả trong Đảng dân chủ - xã hội Đức. Là một trong những biên tập viên của cơ quan lý luận của đảng: tạp chí "Die Neue Zeit" ("Thời mới"); sau này ông biên tập tờ "Leip-ziger Volkszeitung" ("Báo nhân dân Lai-pxích"). Mê-rinh tích cực đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội và chủ nghĩa xét lại trong hàng ngũ Quốc tế II, lên án chủ nghĩa Cau-xky. Ông hoan nghênh cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Đóng một vai trò quan trọng trong việc thành lập Đảng cộng sản Đức. — 31.

Mê-scốp-xki — xem Gôn-đen-béc, I.P.

Mê-séc-xki, V.P. (1839 - 1914) — nhà chính luận phản động, bá tước. Làm việc trong cơ quan cảnh sát và Bộ nội vụ; từ năm 1860 cộng tác với các báo "Truyền tin nước Nga", "Tin tức Mát-xcơ-va"; trong những năm 1872 - 1914 xuất bản tạp chí "Người công dân" của phái Trăm đen; năm 1903 thành lập các tạp chí phản động "Thiện ý" và "Lời hữu nghị". Trong những xuất bản phẩm của mình, được chính phủ Nga hoàng trợ cấp hậu hĩnh, Mê-séc-xki phản đối bất kỳ sự nhượng bộ nào của chính phủ không chỉ đối với công nhân mà cả đối với giai cấp tư sản tự do nữa. — 406.

Mê-sê-ri-a-cốp, N.L. (1865 - 1942) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa"; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người bên-sê-vích. Tham gia phong trào cách mạng từ năm 1885. Năm 1901 gia nhập "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Năm 1902 cộng tác ở Mát-xcơ-va với tư cách đại diện báo "Tia lửa", nhưng chẳng bao lâu bị bắt và bị đày đi tỉnh I-a-cu-ti-a 4 năm; cuộc cách mạng 1905 - 1907 đã giải phóng cho ông. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm công tác biên tập ở một số cơ quan báo chí của đảng và xô-viết. Từ năm 1927 đến năm 1938 là tổng biên tập bộ Tiểu bách khoa toàn thư Liên-xô và là phó tổng biên tập bộ Đại bách khoa toàn thư Liên-xô. — 239.

Mi-khai-lốp, D.G. (sinh năm 1879) — thành viên của tổ chức dân chủ - xã hội ở Rô-xtốp. Sau cách mạng 1905 - 1907 hấn là một kẻ khiêu khích. — 310.

Mi-khai-lốp-xki, N.C. ("Si-sca") (1842 - 1904) — nhà lý luận rất nổi tiếng của phái dân túy tự do chủ nghĩa, nhà chính luận, nhà phê bình văn học, nhà triết học thực chứng chủ nghĩa, một trong những

đại biểu của trường phái chủ quan trong xã hội học. Năm 1892, lãnh đạo tạp chí "Cửa cải nước Nga"; chính trên tờ tạp chí này Mi-khai-lốp-xki đã tiến hành một cuộc đấu tranh dữ dội chống những người mác-xít. Những quan điểm của Mi-khai-lốp-xki đã bị V. I. Lê-nin phê phán trong tác phẩm "Những "người bạn dân" là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ - xã hội ra sao?" và trong nhiều tác phẩm khác. — 5, 30, 33, 111, 256.

Mi-lô-vi-đô-va (Pê-tơ-rô-va), L. Ph. — bà quen nhiều nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào dân chủ - xã hội Pê-téc-bua, trong đó có V.I. Lê-nin. Khi sống ở Thụy-sĩ bà đã có ý định in cuốn sách của V.I. Lê-nin "Những "người bạn dân" là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ - xã hội ra sao?" ở nước ngoài; ý định đó không thực hiện được. Phần đầu bức thư của V.I. Lê-nin nói về ấn phẩm đó. — 7.

Mi-nô-nô-xê-tơ — xem Lu-na-tsác-xki, A.V.

"Mi-sa na-boóc-sích" — xem Ma-khlin, L.Đ.

Mi-tơ-rô-phan, Mi-tơ-rô-pha-nốp — xem Gu-xa-rốp, Ph.V.

Min-lơ-răng (Millerand), A-léch-xan-đrơ E-chiên (1859 - 1943) — nhà hoạt động chính trị Pháp, vào những năm 80 thế kỷ XIX là một người cấp tiến tiểu tư sản; trong những năm 90 theo những người xã hội chủ nghĩa, cầm đầu trào lưu cơ hội chủ nghĩa trong phong trào xã hội chủ nghĩa Pháp. Năm 1899 tham gia chính phủ tư sản phản động Van-đếch - Rút-xô, trong chính phủ ấy Min-lơ-răng cộng tác với tướng Ga-líp-phê, tên đao phủ tàn sát Công xã Pa-ri. V. I. Lê-nin đã vạch trần chủ nghĩa Min-lơ-răng là sự phản bội lợi ích của giai cấp vô sản, là biểu hiện thực tế của chủ nghĩa xét lại. Người cũng đã vạch trần nguồn gốc xã hội của chủ nghĩa này. Trong những năm 1909 - 1910, 1912 - 1913, 1914 - 1915 Min-lơ-răng đảm nhiệm nhiều chức vụ khác nhau trong chính phủ. — 75, 209.

Mô-cri-ê-vích — xem Ê-bô-gô-ri - Mô-cri-ê-vích, V.C.

Mô-khnát-kin, I.I. — công nhân; một trong những người tổ chức ra Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua; có chân trong ban lãnh đạo tổ chức đó và là thủ quỹ của hội. — 501.

Mô-lô-tốp — xem Pác-vu-xơ.

Mô-na — xem Ê-ra-ma-xốp, A.I.

Mô-ni-xơ — xem Plê-kha-nốp, G.V.

Mô-tsa-lốp, A.X. (sinh năm 1874) — thành viên của tổ chức dân chủ - xã hội ở Rô-xtốp. Khi ở nước ngoài ông đã cùng với I.I. Xtáp-xki và D. Mi-khai-lốp viết thư cho ban biên tập tờ "Tia lửa" bày tỏ sự đồng tình của mình với cương lĩnh của ban biên tập. Ông là tác giả cuốn sách mỏng "Sự thật về những sự kiện ở Rô-xtốp", cuốn này in ở nhà xuất bản của Đồng minh năm 1903 với biệt danh là Am-vrô-xi. — 310.

Mu-dư-can — xem Cra-xi-cốp, P.A.

Mư-sơ — xem Cu-li-áp-cô, P.I.

N

N.C. — xem Crúp-xcai-a, N.C.

N.E. — xem Phê-đô-xê-ép, N.E.

N.G. — xem Gít-lốp-xki, Kh.I.

N.-ôn — xem Đa-ni-en-xôn, N.Ph.

Na-đê-gia — xem Đan, Ph.I.

Na-đê-giơ-đin, L. (Đê-len-xki, Ê.Ô, Xô-cô-lốp-xki) (1877 - 1905) — khi bắt đầu hoạt động chính trị là một người dân tuý; năm 1898 gia nhập tổ chức dân chủ - xã hội ở Xa-ra-tốp. Năm 1899 ông bị bắt và bị đày đi tỉnh Vô-lô-gđa; năm 1900 sang cư trú ở Thụy-sĩ và tổ chức "nhóm xã hội chủ nghĩa - cách mạng" "Tự do" (1901 - 1903). Trong tạp chí "Tự do" và các cuốn sách mỏng "Đêm trước của cách mạng" (1901), "Sự phục hồi của chủ nghĩa cách mạng ở Nga" (1901) v.v., ông đã ủng hộ "phái kinh tế" và đồng thời tuyên truyền khủng bố, coi đó là một phương tiện có hiệu lực để "thức tỉnh quần chúng"; chống lại báo "Tia lửa" của Lê-nin. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Na-đê-giơ-đin cộng tác cho các xuất bản phẩm của phái men-sê-vích. — 160, 296, 314, 322.

Na-đi-a — xem Crúp-xcai-a, N.C.

Na-kham-kít — xem Xtê-clốp, I-u.M.

Na-ta-li-a I-va-nốp-na — xem A-léch-xan-đrô-va, E.M.

Nát-xôn, X.I-a. (1862 - 1887) — nhà thơ Nga; tham gia tạp chí "Ký sự nước nhà". Hoạt động sáng tác của nhà thơ nổ rộ vào nửa đầu

những năm 80 thế kỷ XIX — giai đoạn phản động chính trị tàn khốc nhất. Những bài thơ của ông thể hiện tình yêu đối với tổ quốc, sự tin tưởng vào tương lai tươi đẹp, vào thắng lợi của chính nghĩa. — 533.

Nê-cra-xô-va — xem Phô-ti-ê-va, L.A.

Nê-cra-xốp, N.A. (1821 - 1878) — nhà thơ Nga vĩ đại, một người dân chủ cách mạng. V.I. Lê-nin đánh giá cao những tác phẩm của Nê-cra-xốp và thường sử dụng những hình tượng rút ra từ những tác phẩm của nhà thơ. — 305, 321, 328.

Nê-giơ-đà-nốp — xem Tsê-rê-va-nin, N.

Nê-mê-txơ — xem Cau-xky, Các-lơ.

Nê-mê-txơ — xem Plê-kha-nốp, G.V.

Nê-vdô-rốp — xem Xtê-clốp, I-u.M.

Người bạn chung — xem Bli-u-mên-phen-đơ, I.X.

Người bạn của tôi — xem Mác-tốp, L.

Người bạn gần gũi của chúng ta — xem Ba-bu-skin, I.V.

— xem Da-xu-lích, V.I.

Người mới quen — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

"*Người thầy của cuộc sống*" — xem Xpôn-ti, E.I.

Ni-cô-lai — xem Rô-lau, E.Kh.

Ni-ki-phô-rốp — Một trong những người tổ chức Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua. — 501.

Ni-ki-tích — xem Cra-xin, L.B.

Ni-lơ — xem Nô-xcốp, V.A.

Ni-na Lvốp-na — xem Êt-xen, M.M.

Nô-ghin, V.P. (Ma-ca-rơ, Nô-vô-xê-lốp, P., I-a-blô-txơ-cốp) (1878 - 1924) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, một người bôn-sê-vích, đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1898. Năm 1901 là phái viên của báo "Tia lửa"; năm 1903 là phái viên

của Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau thắng lợi của cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tham gia Hội đồng bộ trưởng dân uỷ với tư cách bộ trưởng Bộ dân uỷ công thương nghiệp. Tháng Mười một 1917 ông là người ủng hộ việc thành lập chính phủ liên hiệp có sự tham gia của phái men-sê-vích và xã hội chủ nghĩa - cách mạng; sau khi tuyên bố không tán thành đường lối chính trị của đảng, ông rút ra khỏi Ban chấp hành trung ương và chính phủ. Sau này Nô-ghin đã thừa nhận những sai lầm của mình, giữ những cương vị quan trọng trong công tác chính quyền và kinh tế. — 55, 68 - 70, 91 - 93, 99 - 101, 103 - 104, 110, 147, 151, 166, 168, 170.

Nô-vi-txơ-cai-a — xem Ba-bu-skin, I.V.

Nô-vô-bran-txép — xem Pê-sê-khô-nốp, A.V.

Nô-vô-xê-lốp — xem Nô-ghin, V.P.

Nô-xcốp, V.A. (B.N., B.N-ch, Bô-ri-xơ, Bô-ri-xơ Ni-cô-la-ê-vích, Va-đim, Glê-bốp, Ni-lơ) (1878 - 1913) — một người dân chủ - xã hội. Gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua vào nửa sau những năm 90 thế kỷ XIX. Năm 1898 bị bắt và đến năm 1899 thì bị đày đi I-a-rô-xláp, rồi sau đó đi Vô-rô-ne-giơ. Là một trong những người thành lập Hội liên hiệp công nhân miền Bắc. Trong những năm 1902 - 1903 tổ chức việc vận chuyển các sách báo dân chủ - xã hội bí mật về nước Nga, tham gia chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Nô-xcốp tham dự đại hội với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết, theo phái "Tia lửa" nhóm đa số; là chủ tịch tiểu ban soạn thảo điều lệ đảng, được bầu vào Ban chấp hành trung ương. Sau đại hội, Nô-xcốp giữ lập trường điều hoà chủ nghĩa đối với phái men-sê-vích; chống lại việc triệu tập Đại hội III của đảng. Năm 1905 bị bắt. Trong những năm thế lực phản động hoành hành, Nô-xcốp ly khai hoạt động chính trị. — 217, 218, 221, 242, 243, 258 - 262, 267, 325, 327, 366, 375 - 376, 380, 388, 390, 395, 412, 414, 422, 427, 429, 440, 445, 446, 447, 451, 452, 453, 454, 460, 461, 463 - 464, 464 - 465, 466, 467 - 468, 469, 470, 471, 491, 502, 520, 527.

O

Oóc-sa — xem Rát-tsen-cô, L.N.

Oóc-tô-đốc — xem Ác-xen-rốt, L.I.

Ô

Ô-lin — xem Lê-pê-sin-xki, P.N.

"*Ô-na*" — xem Gô-rép, B.I.

Ô-xíp — xem Lê-vi-tơ-ki, C.O.

Ô-xíp, Ô-xi-pốp — xem Dem-li-a-tơ-ca, R.X.

Ôn-khin — xem Lô-khốp, N.N.

Ôn-min-xki (A-léch-xan-đrốp), M.X. (Va-xi-li Va-xi-li-ê-vích, Ga-léc-ca) (1863 - 1933) — một trong những nhà hoạt động lão thành nhất của phong trào cách mạng Nga, nhà cách mạng chuyên nghiệp, nhà văn. Tham gia phong trào cách mạng từ đầu những năm 80 thế kỷ XIX; theo phái dân túy. Năm 1898 gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, từ năm 1903 là đảng viên bên-sê-vích. Là uỷ viên ban biên tập các báo của phái bên-sê-vích — "Tiến lên", "Người vô sản". Tham gia tích cực cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Sau này ông phụ trách Ban nghiên cứu lịch sử đảng của Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) Nga, là biên tập viên tạp chí "Cách mạng vô sản", uỷ viên Ban giám đốc Viện V.I. Lê-nin. — 460, 468, 469, 474, 477, 492, 502 - 504, 506, 515, 523.

P

P. — xem Nô-ghin, V.P.

P.A., P.An-đ. — xem Cra-xi-cốp, P.A.

P.B., B-ch — xem Ác-xen-rốt, P.B.

P.B., P.B-ch — xem Xtơ-ru-vê, P.B.

Pa-khô-mi — xem Mác-tốp, L.

Pa-pa-sa — xem Lít-vi-nốp, M.M.

Pa-sa — xem Rát-tsen-cô, L.N.

Pa-ven Bô-ri-xô-vích — xem Ác-xen-rốt, P.B.

Pa-vlô-vích — xem Cra-xi-cốp, P.A.

Pác-vu-xơ (Ghen-phan-đơ, A.L., Mô-lô-tốp) (1869 - 1924) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội ở Nga và ở Đức vào cuối những năm 90 thế kỷ XIX — đầu thế kỷ XX. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người men-sê-vích. Pác-vu-xơ đưa ra thuyết "cách mạng thường trực" phản mác-xít; thuyết này sau đó được Tơ-rốt-xki biến thành công cụ đấu tranh chống lại chủ nghĩa Lê-nin. Về sau Pác-vu-xơ rời bỏ phong trào dân chủ - xã hội. Trong những năm chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, Pác-vu-xơ là một phần tử sô-vanh, tay sai của chủ nghĩa đế quốc Đức. Tiến hành những vụ đầu cơ lớn, làm giàu trong việc cung ứng hàng quân sự. Từ năm 1915 xuất bản tạp chí "Die Glocke" ("Cái chuông"). — 23, 104, 120, 145, 148, 150, 152, 153, 182, 521.

Pan — xem Vô-rốp-xki, V.V.

Pan-crát — xem Cra-xi-cốp, P.A.

"*Pê-rô*" — xem Tơ-rốt-xki, L.Đ.

Pê-rô-va — xem Vê-li-tơ-ki-na, V.M.

Pê-scốp, A.M. — xem Goóc-ki, Mác-xim.

Pê-sê-khô-nốp, A.V. (Nô-vô-bran-txép) (1867 - 1933) — vào những năm 90 thế kỷ XIX là một người dân túy tự do chủ nghĩa. Là cộng tác viên và từ năm 1904 là uỷ viên ban biên tập của tạp chí "Cửa cải nước Nga"; cộng tác với tạp chí quân chủ - tự do chủ nghĩa "Giải phóng" và tờ báo của phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng "Nước Nga cách mạng". Trong những năm 1903 - 1905 gia nhập "Hội liên hiệp giải phóng". Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười đấu tranh chống lại Chính quyền xô-viết. Từ năm 1922 là một tên bạch vệ lưu vong. — 403, 406.

Pê-téc-buốc-giê-tơ — xem Xmiéc-nốp, M.V.

Pê-tơ-rốp — xem Bô-brốp-xki, V.X.

Pê-tơ-rốp — xem Lê-nin, V.I.

Pê-tơ-rốp-xki — đại tá hiến binh. — 372 - 373.

Pê-út (Peus), Vin-hem Hen-rích (1862 - 1937) — đảng viên Đảng dân chủ - xã hội Đức từ năm 1890, về sau là một phần tử xét lại. Năm 1891 sáng lập ra tờ "Volksblatt für Anhalt" ("Báo nhân dân

An-han khổ nhỏ"), và là tổng biên tập của tờ này trong 10 năm liền. Từ năm 1896 đến năm 1918 là đại biểu quốc hội Đức nhưng có những thời kỳ gián đoạn. — 28.

Phên-đơ — xem Bli-u-mên-phen-đơ, I.X.

Pê-đô-tốp — bác sĩ, năm 1900 đã chữa bệnh cho bà N.C. Crúp-xcai-a ở U-pha. — 565.

Phê-đô-xê-ép, N.E. (N.E.) (1869 - 1898) — một trong những nhà mác-xít đầu tiên ở Nga, người tổ chức và lãnh đạo các nhóm mác-xít. Vì tham gia phong trào cách mạng nên bị đuổi khỏi Trường trung học Ca-dan. Tháng Bảy 1889 ông bị bắt. Suốt cả cuộc đời sau này ông sống trong các nhà tù và ở các nơi đi đày. Nhưng cho đến tận cuối đời, Phê-đô-xê-ép vẫn liên hệ với những người mác-xít ở những thành phố khác nhau. Ông viết hàng loạt tác phẩm mác-xít, trong đó ông phân tích sự phát triển chính trị và kinh tế của nước Nga. Ông phê phán những quan điểm sai lầm của phái dân túy. Phê-đô-xê-ép là người đầu tiên trong số những người mác-xít Nga đã luận chiến với nhà tư tưởng của phái dân túy tự do chủ nghĩa N.C. Mi-khai-lốp-xki. Việc trao đổi thư từ của ông với V.I. Lê-nin đã nảy sinh trên cơ sở ấy và được tiếp tục cho đến cuối đời Phê-đô-xê-ép. V.I. Lê-nin đánh giá cao vai trò của Phê-đô-xê-ép trong phong trào cách mạng Nga. — 1, 2.

Phê-lích-xơ — xem Lít-vi-nốp, M.M.

Phi-líp-pốp, M.M. (1858 - 1903) — nhà bác học Nga, nhà triết học và văn học; theo "phái mác-xít hợp pháp". Năm 1894 ông sáng lập ra tờ tạp chí "Bình luận khoa học" — cơ quan ngôn luận của "phái mác-xít hợp pháp", trong đó đã đăng những bài báo của V.I. Lê-nin "Bàn qua vấn đề lý luận về thị trường", "Lại bàn về vấn đề lý luận về thực hiện" và "Một sự phê phán không có tính chất phê phán". Vào những năm cuối đời, ông hăng hái nghiên cứu một phát minh quan trọng và chính sự tìm tòi phát minh này đã làm ông thiệt mạng. Ông chết do vụ nổ xảy ra trong khi tiến hành thí nghiệm sự truyền điện sóng hơi nổ trên một khoảng cách xa. — 308.

Phi-nơ - Ê-nô-ta-ép-xki, A.I-u, ("G-n") (1872 - 1943) — một người dân chủ - xã hội, nhà kinh tế học và nhà văn học. Trong những năm 1903- 1914 gia nhập phái bôn-sê-vích. Tác giả của nhiều tác phẩm về những vấn đề kinh tế, trong đó đã xuyên tạc thực chất của chủ nghĩa Mác. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười,

cộng tác với tờ báo nửa men-sê-vích "Đời sống mới". Trong những năm 1919 - 1920 làm công tác giảng dạy. Năm 1931 Phi-nơ - Ê-nô-ta-ép-xki bị kết án vì vụ tổ chức phản cách mạng của phái men-sê-vích. — 171, 173, 185, 188, 192.

Phít — xem U-li-a-nốp, Đ.I.

Phô-ti-ê-va, L.A. (Nê-cra-xô-va) (sinh năm 1881) — đảng viên Đảng cộng sản Liên-xô từ năm 1904. Trong những năm 1904 - 1905 bà hoạt động trong nhóm bôn-sê-vích ở nước ngoài; giúp đỡ N.C. Crúp-xcai-a tiến hành trao đổi thư từ với các tổ chức bí mật ở Nga. Bà là người tham gia cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất năm 1905 - 1907 và cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Từ năm 1918 Phô-ti-ê-va là thư ký của Hội đồng bộ trưởng dân uỷ và Hội đồng lao động và quốc phòng, đồng thời là thư ký của V.I. Lê-nin. Trong những năm 1933 - 1936 bà làm việc trong hệ thống Tổng cục năng lượng thuộc Bộ dân uỷ công nghiệp nặng. Từ năm 1939 đến năm 1956 — bà là cán bộ khoa học của Viện bảo tàng trung ương V.I. Lê-nin. — 462, 508.

Phran-cơ, X.L. (1877 - 1950) — nhà triết học duy tâm và nhà kinh tế tư sản. Đã tiến hành phê phán học thuyết về giá trị của C. Mác. Năm 1909 tham gia văn tập phản cách mạng "Những cái mốc". Là phó giáo sư trường đại học tổng hợp Pê-téc-bua và giảng dạy ở một số trường cao đẳng khác.

Năm 1922 Phran-cơ bị trục xuất ra nước ngoài. — 114, 182.

Phrây — xem Lê-nin, V.I.

Phrét — xem Vla-đi-mi-rốp, M.C.

Phri-tsê, V.M. (1870 - 1929) — nhà nghiên cứu văn học và nghiên cứu nghệ thuật xô-viết, tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ cuối những năm 90 thế kỷ XIX; cộng tác với nhiều ấn phẩm định kỳ của phái dân chủ - xã hội. Đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga từ năm 1917. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tích cực làm công tác đảng và công tác của Chính quyền xô-viết. Từ năm 1922 Phri-tsê lãnh đạo Viện ngôn ngữ văn học; tổng biên tập cuốn Bách khoa toàn thư văn học, v.v. — 505.

Phuyéc-tmin-lơ, C.L. — 372 - 373.

Pi-át-ni-txơ-ki, I.A. (Pi-át-ni-txa) (1882 - 1939) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, nhà hoạt động của Đảng cộng sản và Quốc tế cộng sản; tham gia phong trào cách mạng vào những năm 90 thế kỷ XIX. Trong thời gian sống lưu vong ở nước ngoài, phụ trách việc vận chuyển sách báo bất hợp pháp và đưa các đồng chí đảng viên từ nước ngoài về Nga. Đã tham gia tích cực việc triệu tập Đại hội II và III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Là người tham gia cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất. Hoạt động ở Ô-đét-xa, Mát-xcơ-va và các thành phố khác. Vì hoạt động cách mạng nên đã nhiều lần bị bắt, ngồi tù và bị đi đày; năm 1914 bị đày đi tỉnh Ê-ni-xây-xcơ. Trong những ngày tháng Mười 1917, ông là uỷ viên trung tâm chiến đấu của đảng ở Mát-xcơ-va. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác đảng. — 502 - 504.

Pi-cu-nốp, V.I. — một trong những người tổ chức Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua, có chân trong ban lãnh đạo của hội đó. Là đảng viên của cái gọi là "Đảng công nhân xã hội độc lập" do một tên tay sai của sở an ninh Du-ba-tốp là M.A. U-sa-cốp thành lập năm 1906. Tới năm 1908 "đảng" này không được công nhân ủng hộ, nó đã rút khỏi vũ đài chính trị. — 501.

Plê-kha-nốp, G.V. (Ben-tốp, Vê-tê-ran, Vôn-ghin, G.V., G.V-ch, Gioóc-giơ, Ca-men-xki, Mô-ni-xtơ, Nê-mê-txơ, X) (1856 - 1918) — nhà hoạt động xuất sắc của phong trào công nhân Nga và quốc tế, người đầu tiên truyền bá chủ nghĩa Mác vào nước Nga. Năm 1883 thành lập ở Giơ-ne-vơ một tổ chức mác-xít Nga đầu tiên — nhóm "Giải phóng lao động". Plê-kha-nốp đấu tranh chống phái dân túy, chống chủ nghĩa xét lại trong phong trào công nhân quốc tế. Vào đầu thế kỷ XX, cùng với V.I. Lê-nin biên tập báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh", tham gia soạn dự thảo cương lĩnh của đảng và chuẩn bị cho Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tại đại hội ông là đại biểu của nhóm "Giải phóng lao động", theo phái "Tia lửa" đa số, tham gia vào ban thường vụ (đoàn chủ tịch) đại hội.

Từ năm 1883 đến năm 1903 Plê-kha-nốp đã viết nhiều tác phẩm có vai trò to lớn trong việc bảo vệ và tuyên truyền thế giới quan duy vật.

Nhưng ngay từ lúc đó ông đã mắc phải những sai lầm nghiêm trọng, mầm mống của những quan điểm men-sê-vích của ông sau này. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Plê-kha-nốp đứng trên lập trường thoả hiệp với bọn cơ hội chủ nghĩa

và sau đó ngã theo phái men-sê-vích. Có thái độ tiêu cực đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, nhưng không tham gia vào cuộc đấu tranh chống Chính quyền xô-viết.

Lê-nin đánh giá cao những tác phẩm triết học của Plê-kha-nốp và vai trò của ông trong việc truyền bá chủ nghĩa Mác ở nước Nga; đồng thời Người cũng phê phán kịch liệt Plê-kha-nốp vì sự xa rời chủ nghĩa Mác và những sai lầm nghiêm trọng trong hoạt động chính trị. — 8, 13, 14, 16 - 17, 29, 31, 34, 35, 36, 39 - 40, 41, 46, 48, 49, 62, 73, 74, 75 - 79, 80, 82, 83, 88, 93 - 96, 111, 113 - 114, 116, 118, 120, 131, 134, 136, 140, 144 - 146, 147, 148 - 150, 152, 155 - 157, 158, 161, 162, 165, 172, 173, 174, 176 - 177, 179 - 180, 181 - 182, 184 - 185, 186, 187, 189 - 190, 192 - 193, 197 - 198, 199, 205 - 206, 207, 208, 209, 211, 213 - 216, 219, 220, 226 - 227, 230 - 232, 240 - 241, 243, 254, 265 - 266, 267, 286, 290 - 292, 295 - 296, 297 - 299, 300, 305, 307 - 308, 320 - 322, 325 - 328, 328 - 329, 330, 341 - 343, 347 - 348, 351 - 352, 364, 369, 383, 386 - 387, 391 - 392, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 407, 408, 411, 412, 416, 420, 424, 427, 429, 431 - 432, 433, 436, 442, 451, 455, 489, 490, 491, 493, 503, 509, 512, 515, 529, 549, 551, 554.

Poóc-tnôi, C.I.a. (1872 - 1941) — một trong những thủ lĩnh của phái Bun. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ giữa những năm 90 thế kỷ XIX, năm 1896 bị bắt và sau đó bị đày đi Xi-bi-ri 5 năm. Năm 1900 ông lãnh đạo tổ chức phái Bun ở Vác-sa-va. Đại diện của phái Bun trong Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tại đại hội là đại biểu của Ban chấp hành trung ương phái Bun, một người chống đối phái "Tia lửa". Những năm sau này, cho đến tận năm 1939, là chủ tịch Ban chấp hành trung ương phái Bun ở Ba-lan. Năm 1939 sang cư trú ở Mỹ và rời bỏ hoạt động chính trị. — 227.

Pô-lê-ta-ép — xem Bau-man, N.E.

Pô-lốp, A. — 553.

Pô-pô-va, Ô.N. — một người xuất bản sách. Trong những số ra vào tháng Tư — tháng Bảy 1897 của tạp chí "Lời nói mới" do bà xuất bản có đăng bài của V.I. Lê-nin "Bàn về đặc điểm của chủ nghĩa lãng mạn kinh tế", số ra tháng Mười đăng bài "Bàn về một bài báo ngắn". Pô-pô-va đã xuất bản cuốn sách của Xít-nây và Bê-a-tơ-ri-xa Ve-bơ "Lý luận và thực tiễn của chủ nghĩa công liên Anh" do V.I. Lê-nin và N.C. Crúp-xcai-a dịch hồi bị đi đày. — 191.

Pô-pô-va, Ô. Ph. — nữ sinh viên, sau này là cán bộ y tế; có cảm tình với những người bôn-sê-vích. — 494.

Pô-tơ-rê-xốp, A.N. (A.N., A.N-ch, A.P., A-lếch. Ni-cô-la-ê-vích, Ác-xê-ni-ép, Brát, Vi-côn-tơ, Đru-gơ, Pút-man, Xta-rô-ve, Putt-man) (1869 - 1934) — một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Trong những năm 90 thế kỷ XIX gia nhập phái mác-xít. Tham gia thành lập tờ "Tia lửa" và "Bình minh". Thay mặt ban biên tập "Tia lửa" tham dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách đại biểu không có quyền biểu quyết, là một người theo phái "Tia lửa" thiểu số. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ra cư trú ở nước ngoài, cộng tác với tờ tuần báo "Thời gian" của Kê-ren-xki, công kích nước Nga xô-viết. — 15 - 18, 19 - 37, 39, 51, 52, 53, 54, 58, 59, 73, 75, 77, 80, 85, 87, 88, 117, 136, 140, 145, 147, 148, 162, 166, 173 - 174, 176, 211, 228, 231, 278, 279, 297 - 299, 305 - 306, 316, 319, 320, 321, 329, 366 - 369, 370, 397, 399, 405, 529.

Pô-va-rơ — xem Sê-côn-đin, Ph.I.

Pô-xtô-lốp-xki, Đ.X. (1876 - 1948) — một người dân chủ - xã hội. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1895. Tiến hành công tác đảng ở Pê-téc-bua, Vin-nô và Ti-phlít. Từ mùa xuân năm 1904 là phái viên của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái điều hoà. Tháng Ba 1905 được cử làm đại diện của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong Hội đồng đảng. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm việc tại Tiểu ban dự thảo luật nhà nước trực thuộc Hội đồng bộ trưởng dân uỷ Liên-xô. — 446.

Pô-xtơ-ni-cốp, V.É. (1844 - 1908) — nhà kinh tế học kiêm nhà thống kê, làm việc ở Bộ nông nghiệp và tài sản quốc gia chuyên về quy hoạch ruộng đất của nhà nước, hội viên Hội kinh tế tự do. Là tác giả cuốn "Kinh tế nông dân ở miền Nam nước Nga" (1891). V.I. Lênin đã phân tích cuốn sách đó của Pô-xtơ-ni-cốp trong một số tác phẩm của mình. Tuy đánh giá cao cuốn sách của Pô-xtơ-ni-cốp, nhưng V.I. Lê-nin cũng nhấn mạnh rằng khi giải thích các quá trình phát triển kinh tế, tác giả đã có nhiều mâu thuẫn và sai lầm về phương pháp luận. — 1 - 2, 3 - 6.

Pôn-táp-xki đru-gơ — xem Mác-tốp, L.

Pốt-xê, V.A. (1864 - 1940) — nhà báo và nhà hoạt động xã hội. Biên

tập viên của các tạp chí của "phái mác-xít hợp pháp" — "Lời nói mới" (1897) và "Đời sống" (1898 - 1901). Sau khi tạp chí "Đời sống" bị chính phủ Nga hoàng đóng cửa, năm 1902 ông xuất bản tờ này ở nước ngoài. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ông hoạt động trong lĩnh vực văn học. Từ năm 1922 là cộng tác viên của tờ "Tin tức của Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga". Là tác giả của một số tác phẩm về những vấn đề lịch sử, văn học, v.v.. — 297, 305.

Pra-vđin, V. — xem, Va-ca-rơ, V.V.

Pút-man — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

Q

Quen-sơ (Quelch) Ha-ri (1858 - 1913) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Anh và quốc tế. Quen-sơ lãnh đạo những phần tử cách mạng của Liên đoàn dân chủ - xã hội Anh, tuyên truyền những tư tưởng của chủ nghĩa Mác, từ năm 1886 biên tập báo "Justice" ("Công lý"), cơ quan ngôn luận trung ương của những người dân chủ - xã hội Anh và tờ nguyệt san "Người dân chủ - xã hội", Quen-sơ là đại biểu dự nhiều đại hội quốc tế của Quốc tế II và là uỷ viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Tham gia tích cực hoạt động của các công đoàn Anh. Trong thời kỳ báo "Tia lửa" của Lê-nin xuất bản tại Luân-đôn (1902 - 1903), Quen-sơ đã tích cực giúp đỡ việc tổ chức in tờ báo này. — 216.

R

— r — — xem Cra-xi-cốp, P.A.

R.N.X. — xem Xtơ-ru-vê, P.B.

Ra-cốp-xki, Kh.G. (1873 - 1941) — tham gia vào phong trào dân chủ - xã hội Bun-ga-ri, Ru-ma-ni, Thụy-sĩ, Pháp từ đầu những năm 90 thế kỷ XIX. Trong những năm chiến tranh đế quốc chủ nghĩa lần thứ nhất là người phái giữa, đảng viên đảng bôn-sê-vích từ năm 1917.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Ra-cốp-xki đảm nhiệm những công tác đảng và chính quyền. Từ năm 1918 là chủ tịch Hội đồng bộ trưởng dân uỷ U-cra-i-na, từ năm 1923 làm công tác ngoại giao ở Anh và ở Pháp. Tại các đại hội VIII -

XIV của đảng, được bầu vào Ban chấp hành trung ương. Là một trong số những người hoạt động tích cực của phái đối lập Tơ-rốt-xki, vì vậy năm 1927 bị Đại hội XV của Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô khai trừ ra khỏi đảng. Được phục hồi đảng tịch năm 1935, nhưng vì hoạt động chống đảng nên đến năm 1938 lại bị khai trừ ra khỏi đảng. — 75.

Ra-dơ-nô-txơ-vê-tốp — xem Bli-u-mên-phen-đơ, I.X.

Ra-khmê-tô-va — xem Bô-gđa-nô-va, N.B.

Ra-khmê-tốp — xem Bô-gđa-nốp, A.

Ra-pha-i-lốp, M. — xem Gô-txơ, M.R.

Ra-sít - Béch — xem Du-ra-bốp, A.G.

Ra-tsin-xki, Di-gmun-đơ (sinh năm 1882) — đảng viên Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan; hoạt động ở Cra-cốp, Vác-sa-va, Lốt-dơ. Năm 1905 là thành viên nhóm chiến đấu của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan. Tháng Mười 1905 ông bị bắt, bị kết án 15 năm khổ sai ở Xi-bi-ri; từ năm 1910 bị đày ở vùng Da-bai-can. — 177.

Rai-tsin, X.G. (sinh năm 1864) — một người dân chủ - xã hội; vào những năm 80 thế kỷ XIX ông gia nhập nhóm "Giải phóng lao động". Cuối năm 1891 theo sự uỷ nhiệm của nhóm đó ông về nước Nga để bắt liên lạc với các tổ chức dân chủ - xã hội. Tháng Tư 1892 ông bị bắt và bị đày đi Đông Xi-bi-ri 10 năm, ở Mi-nu-xin-xơ đến năm 1898 thì ông chạy trốn. Sau này ông rời bỏ hoạt động dân chủ - xã hội. — 13, 14.

Ráp-pô-po (Rappoport), *Sác-lơ* (sinh năm 1865) — một người xã hội chủ nghĩa Pháp, xét lại triết học mác-xít, vì vậy đã bị P. La-phác-gơ phê phán kịch liệt. Là tác giả của nhiều tác phẩm về triết học và xã hội học. — 344.

Rát-ne, M.B. — một người thuộc phái Bun, một nhà chính luận. Năm 1898 đã đứng trên quan điểm xét lại mà phê phán bộ "Tư bản" của Mác trên tờ tạp chí "Của cải nước Nga". Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới lần thứ nhất, đứng trên lập trường xã hội - sô-vanh. — 17.

Rát-tsen-cô, I.I. (Ác-ca-đi, Ca-xi-an) (1874 - 1942) — nhà kinh tế xô-viết nổi tiếng. Đảng viên đảng bôn-sê-vích từ năm 1898, nhà

cách mạng chuyên nghiệp. Là hội viên "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân". Ở Pê-téc-bua, giữ một vai trò to lớn trong việc phổ biến báo "Tia lửa" của Lê-nin ở nước Nga. Năm 1902 gia nhập Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Từ năm 1918 là một trong những cán bộ tổ chức và lãnh đạo ngành công nghiệp than bùn Liên-xô. — 224, 228 - 229, 234 - 240, 242, 244 - 247, 264 — 265, 266 - 267, 276.

Rát-tsen-cô, L.N. (Li-u-ba, Óc-sa, Pa-sa) (1871 - 1962) — cuối những năm 80 thế kỷ XIX bà tham gia các tiểu tổ dân tuý ở Tôm-xơ, đầu những năm 90 bà gia nhập các tiểu tổ dân chủ - xã hội ở Pê-téc-bua. Rát-tsen-cô gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Năm 1896 bà bị bắt và năm 1898 bị phát vãng đi Pơ-xcốp ba năm dưới sự giám sát công khai của cảnh sát. Bà là phái viên của tờ "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga theo phái men-sê-vích. Từ năm 1918 Rát-tsen-cô rời bỏ hoạt động chính trị và làm công tác thống kê ở các cơ quan khác nhau. — 151 - 152, 197, 375.

Rát-tsen-cô, X.I. (1868 - 1911) — một người dân chủ - xã hội, bắt đầu hoạt động cách mạng vào năm 1890. Năm 1893 ông là một trong những người tổ chức ra nhóm mác-xít của các sinh viên công nghệ, tham gia nhóm này có cả V.I. Lê-nin, G.M. Cơ-gi-gia-nốp-xki, A.A. Va-nê-ép và những người khác. Năm 1895 Rát-tsen-cô là một trong những người tổ chức ra "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Năm 1898 ông tham dự Đại hội I Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu vào Ban chấp hành trung ương. Tháng Ba 1900 ông tham gia Hội nghị Pơ-xcốp do V.I. Lê-nin tổ chức bàn về vấn đề xuất bản ở nước ngoài một tờ báo bất hợp pháp. Năm 1901 Rát-tsen-cô bị bắt và năm 1904 bị đày đi tỉnh Vô-lô-gđa. Sau khi mãn hạn đi đày trở về vào năm 1905 ông rời bỏ hoạt động chính trị. — 123 - 124.

Rê-rích, A.E. (Vla-xơ) (sinh năm 1876) — người thuộc phái "Tia lửa"; hoạt động trong "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Ngày 30 tháng Giêng 1901 bị bắt và bị đày đi tỉnh Vi-át-ca. Mùa thu năm 1902 chạy trốn và hoạt động trong tổ chức "Tia lửa" ở Pê-téc-bua. — 300.

Ri-a-da-nốp (Gôn-đen-đác), Đ.B. (1870 - 1938) — một người dân chủ - xã hội, đảng viên men-sê-vích. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ những năm 90 thế kỷ XIX, hoạt động ở Ô-đét-xa và Ki-si-nép. Năm 1900 ra nước ngoài, là một trong những người tổ chức ra nhóm văn học "Đấu tranh", nhóm này chống lại cương lĩnh đảng do tổ chức "Tia lửa" thảo ra và chống lại những nguyên tắc tổ chức của Lê-nin trong việc xây dựng đảng. Đại hội II đã phản đối việc nhóm "Đấu tranh" tham gia đại hội và bác bỏ đề nghị mời Ri-a-da-nốp tham dự đại hội với tư cách đại diện của nhóm này. Tại Đại hội VI của Đảng (1917) Ri-a-da-nốp được kết nạp vào Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười hoạt động trong phong trào nghiệp đoàn; là một trong những người tổ chức ra Viện C. Mác và Ph. Ăng-ghe-nen và là giám đốc viện này cho tới năm 1931. Đầu năm 1918 có một thời gian ra khỏi đảng, vì bất đồng về vấn đề hoà ước Brét; trong thời gian nổ ra cuộc tranh luận về công đoàn (1920 - 1921), Ri-a-da-nốp giữ lập trường chống đảng và bị gạt ra khỏi công tác công đoàn. Tháng Hai 1931 Ri-a-da-nốp bị khai trừ ra khỏi Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô và đã ủng hộ hoạt động phản cách mạng của phái men-sê-vích. — 52, 53, 58, 60, 73, 77, 96, 97 - 98, 130 - 132, 156, 160, 175, 182, 183, 477, 493.

Ri-a-đô-vôi — xem Bô-gđa-nốp, A.

Ri-a-khốp-xki, N.A. (sinh năm 1872) — bị đuổi ra khỏi Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va và năm 1894 bị trục xuất vì tội tham gia vào cuộc họp của các hội đồng hương về vấn đề thay đổi điều lệ học viện. Năm 1895 vào Trường đại học tổng hợp Khác-cốp, tại đó ông vẫn tiếp tục hoạt động cách mạng. Ít lâu sau ông chuyển về Vô-rô-ne-giơ, ở đây ông là một trong những người lãnh đạo đầu tiên của các tiểu tổ dân chủ - xã hội. Năm 1897 bị bắt và bị đày đi Xi-bi-ri, tỉnh Ê-ni-xây-xcơ. Từ năm 1916 đến năm 1930, với những thời gian ngắt quãng, ông là phụ giáo chính, và sau này là giáo sư của Viện hàn lâm khoa học nông nghiệp (hiện nay mang tên C.A. Ti-mi-ri-a-đép). — 525.

Rích-tơ, I.a. — xem Lê-nin, V.I.

Rít-mây-ơ (Rittmeyer) H. — một người dân chủ - xã hội ở Muyn-khen. Trong những năm 1900 - 1901 V.I. Lê-nin với tên họ là May-ơ đã sống ở chỗ ông này. Thư từ gửi cho V.I. Lê-nin từ

tháng Chạp 1900 đến cuối tháng Bảy 1901 đều gửi theo địa chỉ của Rít-mây-ơ. — 84, 93, 106, 108, 121, 153.

Rít-tinh-hau-xen (Rittinghausen), Mô-ri-xơ (1814 - 1890) — một người dân chủ tiểu tư sản Đức, vào những năm 1848 - 1849 cộng tác với tờ "Neue Rheinische Zeitung" ("Báo sông Ranh mới"), thành viên của Quốc tế I. Trong bức thư gửi Bê-ben đề ngày 10 tháng Năm 1883 Ăng-ghe-nen viết: "Ngay từ năm 1848 Rít-tinh-hau-xen là một con số không — ông ta trở thành người xã hội chủ nghĩa chỉ cốt để có sự giúp đỡ của chúng ta nhằm đạt được "một chính quyền nhân dân trực tiếp" của mình" (C. Mác và Ph. Ăng-ghe-nen. Toàn tập, tiếng Nga, t. XXVII, 1935, tr.311). Năm 1884 vì không phục tùng nghị quyết của Đại hội Cô-pen-ha-gơ về kỷ luật đảng, Rít-tinh-hau-xen đã bị khai trừ ra khỏi đảng dân chủ - xã hội Đức. — 153.

Rô-da — xem Dem-li-a-tơ-ca, R.X.

Rô-da-nốp, V.N. (Đốc-to, Mác-tun) (1876 - 1939) — một người dân chủ - xã hội, thuộc phái men-sê-vích. Bắt đầu hoạt động chính trị vào giữa những năm 90 thế kỷ XIX ở Mát-xcơ-va, năm 1899 bị đày đi Xmô-len-xcơ. Gia nhập nhóm "Công nhân miền Nam", vào những năm 1901 - 1903 hoạt động ở miền Nam nước Nga; là uỷ viên Ban tổ chức phụ trách việc triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tại đại hội, ông là đại biểu của nhóm "Công nhân miền Nam", giữ lập trường phái giữa; sau đại hội, trở thành một đảng viên men-sê-vích tích cực. Cuối năm 1904 được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương điều hoà chủ nghĩa, đến tháng Hai 1905 thì bị bắt. Có thái độ thù địch với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã tham gia tích cực hoạt động của một số tổ chức phản cách mạng, bị kết án trong vụ án "Trung tâm chiến thuật". Sau khi được ân xá ông từ bỏ hoạt động chính trị, công tác tại các cơ quan y tế. — 139, 407, 409, 417, 427.

Rô-den-béc, A.M. (1875 - 1941) — em gái của G.M. Cờ-gi-gia-nốp-xki, theo chồng chưa cưới là V.V. Xtác-cốp đến nơi đi đày. Ở Cra-xnô-i-ác-xcơ bà làm y sĩ tại một trạm di cư. — 561.

Rô-gô-va. — 508, 534.

Rô-lau (Rô-láp), E.Kh. (Ni-cô-lai, Éc-xơ) (1874 - 1907) — bắt đầu tham gia hoạt động cách mạng vào nửa cuối những năm 90 thế kỷ

XIX. Năm 1897 bị bắt và năm 1899, vì tình trạng sức khoẻ kém nên được thả khỏi tù dưới sự giám sát của cảnh sát; sang cư trú ở Thụy-sĩ. Ở nước ngoài Rô-lau gia nhập Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Lát-vi-a của các nước Tây Âu. Ông cùng với một hội viên khác là E. Xcu-bích tổ chức việc vận chuyển tài liệu bất hợp pháp về nước Nga; là phái viên của báo "Tia lửa". Năm 1901 bị bắt trong khi đang vận chuyển các ấn phẩm của phái "Tia lửa" và bị đày đi Tu-ru-khan-xơ thuộc tỉnh Ê-ni-xây-xơ 6 năm. Năm 1903 chạy trốn khỏi nơi đày. Trong những năm 1904 - 1907 ly khai phái dân chủ - xã hội; xét về quan điểm thì ông gần gũi với phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Năm 1907 ông bị bắt và bị lính áp giải giết chết, kiếm cố là vì ông định chạy trốn. — 82, 128, 143 - 144.

Rốt-xơ (Ross), *Uy-li-am Xtí-u-ác* (Saladin) (1844 - 1906) — nhà văn người Anh. — 439.

Ru — xem Gan-pê-rin, L.E.

Ru-ben — xem Knu-ni-an-tơ, B.M.

Ru-đin, A. (Pô-ta-pốp, A.I.) (1869 - 1915) — bắt đầu hoạt động chính trị là một người theo phái dân túy, năm 1896 bị đày đi Cuốc-gan hai năm. Cộng tác với các tạp chí "Cửa cải nước Nga" và "Giáo dục". Sau này ông gia nhập Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, trong những năm 1903 - 1905 là uỷ viên Ban chấp hành trung ương đảng này. Trong những bài báo và trong những cuốn sách mỏng viết về vấn đề ruộng đất, Ru-đin chống lại chủ nghĩa Mác. Trong những năm 1914 - 1915 Ru-đin là bác sĩ phòng bệnh của thành phố ở Mát-xcơ-va. — 322.

Ru-ma, L.N. — một tên khiêu khích, một kẻ theo "phái kinh tế" hoạt động trong Liên minh công nhân Mát-xcơ-va. Năm 1895 bị bắt, nhưng sau đó y được đại tá sen đầm X.V. Du-ba-tốp tuyển mộ. — 171, 186, 189.

Ru-mi-an-txép, P.P. (1870 - 1925) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1891; sau Đại hội Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trở thành đảng viên bôn-sê-vích, là uỷ viên Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Đại biểu dự Đại hội III của đảng. Tháng Sáu 1905 được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1905 là một

trong những biên tập viên và cộng tác viên của tờ báo bôn-sê-vích hợp pháp đầu tiên, tờ "Đời sống mới".

Trong những năm thế lực phản động hoành hành, Ru-mi-an-txép ly khai đảng, làm công tác thống kê. Chết ở nước ngoài. — 151.

Ru-xa-nốp, N.X. (Ta-ra-xốp) (sinh năm 1859) — nhà chính luận, gia nhập phái "Dân ý" về sau theo phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Khi sống lưu vong ở nước ngoài, đã được gặp Ph. Ăng-ghe-n. Năm 1905 Ru-xa-nốp trở về Nga và biên tập một số báo của phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, trở thành một bạch vệ lưu vong. — 286, 295, 299, 329.

Ru-xan-ca — xem Li-a-đốp, M.N.

S

Sa-khốp-xcôi, N.V. (1856 - 1906) — công tước, chủ tịch ban kiểm duyệt Pê-téc-bua, giám đốc Sở báo chí; tác giả các cuốn "Những nghề phụ nông nghiệp làm ở ngoài làng" (1896), "Tình hình công dân bỏ nông nghiệp" (1903). — 145.

Sác-cô — xem Crúp-xcai-a, N.C.

Sâu-e, M.M. — một người dân chủ - xã hội, thuộc phái "Tia lửa"; năm 1900 bị đày ở U-pha, mùa hè năm đó ông ra nước ngoài và cư trú ở Xuy-rích: là thành viên "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài", tham dự Đại hội II của Đồng minh, đứng về phía những người men-sê-vích. — 106.

Sco-li-a-rê-vích, V.G. (1877 - 1921) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Tham gia tích cực phong trào sinh viên; tiến hành công tác dân chủ - xã hội tại nhà máy Ô-bu-khốp. Đã nhiều lần bị bắt. Sco-li-a-rê-vích đã thiết lập được mối liên hệ giữa tổ chức dân chủ - xã hội Crưm với ban biên tập báo "Tia lửa". — 254, 255.

Séc-gốp, M.I. — một người dân chủ - xã hội, thành viên nhóm trợ giúp "Tia lửa" ở Béc-lanh và là thành viên "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Từ Đại hội Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là người thuộc phái men-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười sống và làm việc ở Liên-xô. — 401.

Sen-gu-nốp, V.A. (1867 - 1939) — công nhân, nhà cách mạng chuyên nghiệp, một người bên-sê-vích. Tham gia phong trào cách mạng vào năm 1886, gia nhập nhóm của Bru-xnép. Từ năm 1892 ông tuyên truyền chủ nghĩa Mác trong các tiểu tổ công nhân ở Pê-téc-bua. Là một trong những người tổ chức và nhà hoạt động của "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, vì vụ Hội liên hiệp này ông đã bị bắt và bị đi đày. Sau khi mãn hạn trở về ông hoạt động ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Ba-cu, Ti-phlít và Pê-tơ-rô-grát. Năm 1910 Sen-gu-nốp tham gia việc thành lập tờ báo "Ngôi sao", rồi sau đó là báo "Sự thật". Ông đã nhiều lần bị bắt và bị đi đày, vì thế nên ông bị mù. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông sống ở Mát-xcơ-va, tham gia công tác của tổ chức đảng Mô-xcô-vô-rét-xcai-a. — 297.

Sê-côn-đin, Ph.I. (Pô-va-rơ) (1870 - 1919) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa"; đã đào tạo được hàng loạt cán bộ tích cực cho tổ chức dân chủ - xã hội ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ. Năm 1900 là một trong những người tổ chức ra Liên minh công nhân miền Bắc, năm 1902 ông tham gia vào trung tâm lãnh đạo của tổ chức này. Trong những năm 1902 - 1903 làm công tác vận chuyển sách báo của phái "Tia lửa". Đã tham gia tích cực vào việc chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1904 hoạt động ở Pê-téc-bua với tư cách phái viên của Ban chấp hành trung ương. Tháng Hai 1905 bị bắt tại một phiên họp của Ban chấp hành rời bỏ hoạt động chính trị. — 242, 258, 262.

"*Si-sca*" — xem Mi-khai-lốp-xki, N.C.

Smít (Schmidt), *Côn-rát* (1863 - 1932) — nhà kinh tế học, triết học người Đức, theo chủ nghĩa Can-tơ mới. Khi bắt đầu hoạt động ông thừa nhận học thuyết kinh tế của C. Mác; về sau ông trở thành một phần tử xét lại. Trong những bức thư của mình, Ph. Ăng-ghen đã phê phán Smít vì tính thụ động chính trị. G.V. Plê-kha-nốp đã dùng quan điểm duy vật để phê phán những quan điểm triết học của Smít vào năm 1898 - 1899 trong cuốn "Côn-rát Smít chống lại Các Mác và Phri-đrích Ăng-ghen" và những cuốn khác. Trong những năm 1908 - 1930 Smít biên tập tờ "Sozialistische Monatshefte" ("Nguyệt san xã hội chủ nghĩa"). — 17, 34.

Snê-éc-xôn, A.A. (Ê-rê-ma) (sinh năm 1881) — một người dân chủ -

xã hội. Tháng Chín 1902 ông gia nhập nhóm những người tuyên truyền của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua, trao đổi thư từ với ban biên tập tờ "Tia lửa". Ông đã soạn bản dự thảo "Tổ chức đảng cách mạng của Xanh Pê-téc-bua" và gửi bản đó cho V.I. Lê-nin để Người góp ý. "Thư gửi người đồng chí về những nhiệm vụ tổ chức của chúng ta" của Lê-nin là bản trả lời. Tháng Mười một 1902 ông bị bắt ở Ki-ép về vụ tổ chức "Tia lửa" Pê-téc-bua. Tháng Tư 1903 người ta giao ông cho cảnh sát Pê-téc-bua đặc biệt giám sát. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ông trở thành một người bên-sê-vích, hoạt động ở Rô-xtốp trên sông Đôn, Ki-ép, Ô-đết-xa và Pê-téc-bua. Trong những năm thế lực phản động hoành hành, Snê-éc-xôn thời không hoạt động chính trị nữa. — 289, 375, 427.

Spin-ca — xem Cra-xi-cốp, P.A.

Stam-lơ (Stammler), *Ru-đôn-phơ* (1856 - 1939) — giáo sư, luật gia và nhà triết học người Đức, người theo phái Can-tơ mới. Lý tưởng hoá xã hội tư sản, Stam-lơ phê phán chủ nghĩa Mác, gây ảnh hưởng lớn đối với "trường phái xã hội" trong kinh tế chính trị học. Học thuyết của Stam-lơ về sự thống nhất của dân tộc sau này trở thành một trong những cơ sở lý luận của chủ nghĩa phát-xít. V.I. Lê-nin đã đánh giá những quan điểm lý luận của Stam-lơ là một thứ lý luận kinh viện, trong đó không có một chút nội dung nào. — 34.

Stát-ha-ghen (Stadthagen), *Ác-tuya* (1857 - 1917) — luật sư Đức từ năm 1884 đến năm 1892. Năm 1892 bị khai trừ ra khỏi giới luật sư vì một bài phát biểu trong đó ông yêu cầu bãi bỏ toà án quân sự và phê phán nhiều quan toà và luật sư; ông chuyển sang viết văn. Tác phẩm "Das Arbeiterrecht" ("Bộ luật lao động") của ông đặc biệt nổi tiếng. Từ năm 1889 là uỷ viên Đu-ma Béc-lanh, từ năm 1890 là nghị sĩ quốc hội Đức. Trong Đu-ma và trong quốc hội ông là đảng viên Đảng dân chủ - xã hội; ông là một trong những người am hiểu thông thạo luật lao động và luật xã hội. — 551.

Suên-lăng (Schönlank), *Bru-nô* (1859 - 1901) — một người dân chủ - xã hội Đức, nhà báo. Từ năm 1882 là biên tập viên các báo dân chủ - xã hội xuất bản ở Muyn-khen và Nuyn-béc. Trong những năm 1891 - 1893 ông là uỷ viên ban biên tập và là phó tổng biên tập tờ "Vorwärts" ("Tiến lên"). Trong những năm 1894 - 1901 là

tổng biên tập tờ "Leipziger Volkszeitung" ("Báo nhân dân Leipzig"). Năm 1894 và năm 1898 Suên-lăng được bầu vào quốc hội Đức. — 551.

Svác-tơ — xem Vô-rốp-xki, V.V.

Svai-tơ (Schweitzer), *Giô-han Báp-ti-xơ* (1833 - 1875) — nhà hoạt động xã hội Đức, nhà văn, môn đồ của Ph. Lát-xan, về nghề nghiệp là luật sư. Khi bắt đầu hoạt động chính trị là một người theo chủ nghĩa tự do, do chịu ảnh hưởng của Lát-xan nên đã tham gia phong trào công nhân. Từ năm 1864 ông biên tập cơ quan ngôn luận trung ương của Tổng hội công nhân Đức — báo "Der Sozial — Demokrat" ("Người dân chủ - xã hội"), năm 1867 được bầu làm chủ tịch của Tổng hội. Svai-tơ đã thi hành sách lược cơ hội chủ nghĩa của Lát-xan là thoả hiệp với chính phủ Phổ; là người ủng hộ biện pháp của bọn gioong-ke Phổ nhằm thống nhất nước Đức "từ trên xuống". C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n đã kịch liệt phê phán "chủ nghĩa xã hội thân chính phủ nhà vua Phổ" của Svai-tơ. Trong nội bộ của Tổng hội thì Svai-tơ thi hành chính sách độc đoán cá nhân, vì vậy đã làm cho các thành viên của Tổng hội bất bình. Năm 1871 Svai-tơ đã buộc phải rút khỏi chức chủ tịch và sau đó thì rời bỏ hoạt động chính trị. — 407, 425, 427.

T

Ta-ra-xốp — xem Ru-xa-nốp, N.X.

Tê-di-a-cốp, N.I. (1859 - 1925) — nhà hoạt động y tế lớn. V.I. Lê-nin tuy đánh giá tốt cuốn sách của Tê-di-a-cốp "Công nhân nông nghiệp và tổ chức sự kiểm tra vệ sinh đối với họ ở trong tỉnh Khéc-xôn" (1896) nhưng đồng thời cũng đã nêu ra một số sai lầm có tính chất dân túy chủ nghĩa của cuốn sách ấy. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông là một nhà hoạt động tích cực của ngành y tế xô-viết; từ năm 1920 công tác ở Bộ dân uỷ y tế. — 145, 161.

Tê-lê-nốc — xem Xơ-ru-vê, P.B.

Tết-ca — có lẽ là Da-xu-lích, V.I.

Tết-ca, Tê-tu-sca — xem Can-mư-cô-va, A. M.

Tô-ca-rép, A.X. (Vư-si-ba-lô) (sinh năm 1874) — một người thuộc "phái kinh tế", cầm đầu cái gọi là "Tổ chức công nhân" tách ra từ "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-

téc-bua. Tổ chức này tồn tại từ năm 1900 đến đầu năm 1904. Năm 1902 Tô-ca-rép lên tiếng phản đối lời tuyên bố tháng Bảy của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua về việc công nhận hai tờ "Tia lửa" và "Bình minh" là những cơ quan lãnh đạo của Đảng dân chủ - xã hội Nga. Tháng Mười 1902 chịu ảnh hưởng của Tô-ca-rép, Ban chấp hành của "Tổ chức công nhân" đã xuất bản một tờ truyền đơn tuyên bố rằng ban chấp hành đó là cơ quan lãnh đạo của "Hội liên hiệp đấu tranh".

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Tô-ca-rép công tác ở Liên hiệp trung ương các hợp tác xã tiêu dùng ở Bộ dân uỷ giáo dục và các cơ quan xô-viết khác. — 277, 300 - 301.

Tô-mích — xem Cô-rê-nép-xki, M.

Tô-pu-rít-dê, Đ.A. (I-xa-ri) (1871 - 1942) — một người dân chủ - xã hội Gru-di-a, đảng viên men-sê-vích. Gia nhập tổ chức dân chủ - xã hội đầu tiên ở Gru-di-a: "Mê-xa-mê đa-xi". Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ông là đại biểu của Ban chấp hành Ti-phlít, theo phái "Tia lửa" đa số, nhưng đã tỏ ra dao động và cuối đại hội đã biểu quyết cùng với những người "Tia lửa" thiểu số. Sau đại hội, Tô-pu-rít-dê theo phái men-sê-vích, chống lại các cơ quan trung ương của đảng do đại hội bầu ra, vì thế nên đầu tháng Mười 1903 Ban chấp hành Liên minh Cấp-ca-dơ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã gạt Tô-pu-rít-dê ra khỏi công tác đảng. Sau khi Chính quyền xô-viết được thiết lập ở Gru-di-a, ông công tác tại Bộ dân uỷ tài chính, làm công tác khoa học - chính luận. — 382, 398.

Tơ-ra-vin-xki — xem Cơ-gi-gia-nốp-xki, G.M.

Tơ-rốt-xki (Brôn-stanh), L.Đ. ("Pê-rô") (1879 - 1940) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1897, theo phái men-sê-vích. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Tơ-rốt-xki là đại biểu của Liên minh Xi-bi-ri Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái "Tia lửa" thiểu số; sau đại hội Tơ-rốt-xki đấu tranh tích cực chống lại phái bôn-sê-vích trong tất cả mọi vấn đề lý luận và thực tiễn của cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Năm 1912 là người tổ chức ra khối tháng Tám chống đảng. Trong thời kỳ chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, giữ lập trường phái giữa. Tơ-rốt-xki đã ra cư trú ở nước ngoài một thời gian, và sau khi nổ ra cuộc Cách mạng dân chủ - tư sản tháng

Hai 1917 thì trở về nước, gia nhập nhóm "liên khu" và cùng với những thành viên của nhóm này được kết nạp vào đảng bôn-sê-vích tại Đại hội VI Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga. Song Tơ-rốt-xki không chuyển sang lập trường của phái bôn-sê-vích, vẫn tiến hành một cuộc đấu tranh vừa ngấm ngấm vừa công khai chống lại chủ nghĩa Lê-nin, chống lại đường lối chính trị của đảng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười là bộ trưởng Bộ dân uỷ ngoại giao, bộ trưởng Bộ dân uỷ quân sự và hàng hải, chủ tịch Hội đồng quân sự - cách mạng của nước Cộng hoà, uỷ viên Bộ chính trị Ban chấp hành trung ương và uỷ viên Ban chấp hành Quốc tế cộng sản. Năm 1918 Tơ-rốt-xki là người chống lại việc ký kết hoà ước Brét, trong những năm 1920 - 1921 cầm đầu phái đối lập trong đợt thảo luận về công đoàn, từ năm 1923 tiến hành đấu tranh bẻ phái kịch liệt chống lại đường lối chung của đảng, chống lại cương lĩnh của Lê-nin về xây dựng chủ nghĩa xã hội, bảo vệ học thuyết đầu hàng cho rằng chủ nghĩa xã hội không thể thắng lợi được ở Liên Xô. Đảng cộng sản sau khi vạch trần chủ nghĩa Tơ-rốt-xki là một thiên hướng tiểu tư sản trong đảng, đã đập tan chủ nghĩa này về mặt tư tưởng và về mặt tổ chức. Năm 1927 Tơ-rốt-xki bị khai trừ ra khỏi đảng, năm 1929 bị trục xuất khỏi Liên-xô vì tội hoạt động chống lại Chính quyền xô-viết và đến năm 1932 thì bị tước quyền công dân xô-viết. Ở nước ngoài, Tơ-rốt-xki là một kẻ thù hết sức thâm độc của chủ nghĩa Lê-nin; y vẫn tiếp tục đấu tranh chống lại Nhà nước xô-viết, chống lại Đảng cộng sản, chống lại phong trào công nhân quốc tế. — 294, 318, 320 - 321, 341 - 343, 428, 475 - 476, 485, 490, 453, 510.

Ts. — xem Xmi-đô-vích, P.G.

Tsa-ru-sni-cốp, A.P. (1852 - 1913) — người xuất bản, quan thanh tra ngành tàu thủy ở Vôn-ga. Trong những năm 1897 - 1899 ông đã cùng với X.P. Đô-rô-va-tốp-xki xuất bản ba tập "Bút ký và truyện ngắn" của M. Goóc-ki. — 530.

Tsa-tsi-na, Ó.I. (1872 - 1919) — đảng viên bôn-sê-vích; bà tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ cuối những năm 90 thế kỷ XIX ở Ca-dan; năm 1899 bà bị phát vãng đến U-pha hai năm, tại đây bà đã làm quen với N.C. Crúp-xcai-a. Trong những năm 1900 - 1904 là bí thư Ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1905 bà tham gia cuộc khởi nghĩa vũ trang tháng Chạp tại Xoóc-mô-vô. Từ năm 1909 bà phụ trách thư viện mang tên Gô-gôn ở Mát-xcơ-va, thư viện này là nơi liên

lạc bí mật, là địa chỉ liên hệ và gặp gỡ bí mật. Năm 1918 bà là thư ký ban lãnh đạo Phòng giáo dục nhân dân Mát-xcơ-va, sau đó phụ trách phân hiệu thư viện của Cục giáo dục ngoài nhà trường thuộc Bộ dân uỷ giáo dục. — 478.

Tséc-nốp, V.M. (1876 - 1952) — một trong những thủ lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Trong tạp chí "Cửa cải nước Nga", y đã viết những bài chống lại chủ nghĩa Mác. Trong những năm 1902 - 1905, là biên tập viên tờ báo "Nước Nga cách mạng" của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Tháng Năm - tháng Tám 1917, là bộ trưởng nông nghiệp trong Chính phủ lâm thời tư sản; thi hành chính sách đàn áp tàn khốc đối với những nông dân đã chiếm ruộng đất của địa chủ. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, y là một trong những kẻ tổ chức những cuộc nổi loạn chống lại Chính quyền xô-viết. Năm 1920 y chạy ra nước ngoài; ở nước ngoài y vẫn tiếp tục hoạt động chống Chính quyền xô-viết. — 111, 145, 149, 153, 155, 157, 207, 308.

Tséc-nư-sép, I.V. (1869 - 1938) — một người dân chủ - xã hội, dao động giữa "phái kinh tế" và phái "Tia lửa". Trong những năm 1894 - 1895 đã lãnh đạo nhóm những người dân chủ - xã hội ("trẻ") ở Pê-téc-bua, năm 1896 đã cùng với nhóm này gia nhập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua, tháng Hai 1897 bị bắt và bị đày đi tỉnh Vô-lô-gđa 3 năm; sau đó là thành viên của nhóm "Công nhân miền Nam". Tháng Tám 1902 Tséc-nư-sép ra nước ngoài, tại đó ông đã tiến hành đàm phán với ban biên tập "Tia lửa" về việc cùng nhau hoạt động nhằm thống nhất đảng; tháng Tư 1903 chuyển sang "phái kinh tế", tự coi mình là người theo "Hội liên hiệp những người dân chủ — xã hội Nga ở nước ngoài". — 268, 273.

Tséc-nư-sép-xki, N.G. (1828 - 1889) — nhà dân chủ cách mạng Nga vĩ đại và là một người xã hội chủ nghĩa không tưởng, nhà bác học, nhà văn, nhà phê bình văn học; là một trong những bậc tiền bối lỗi lạc của phong trào dân chủ - xã hội Nga. Tséc-nư-sép-xki là người cổ vũ tư tưởng và là lãnh tụ của phong trào dân chủ - cách mạng trong những năm 60 thế kỷ XIX ở Nga. — 20, 78.

Tsê-bô-ta-rép, I.N. (1861 - 1934) — một người thuộc nhóm "Dân ý", tham gia phong trào cách mạng từ năm 1886; bị bắt vì vụ A.I. U-li-a-nốp; là người quen thân với gia đình ông bà U-li-a-

nộp ở Xim-biéc-xcơ (U-li-a-nốp-xcơ). V.I. Lê-nin hồi ở Pê-téc-bua đã sử dụng địa chỉ của ông để trao đổi thư từ với gia đình và để chuyển những sách báo bất hợp pháp. Từ năm 1906 Tsê-bô-ta-rép làm việc tại trường trung học ở ga Pô-pốp-ca, sau đó làm kế toán viên ở ban quản trị đường sắt tuyến Tây - Bắc. — 550.

Tsê-rê-va-nin, N. (*Líp-kin, Ph.A.*, Nê-giơ-đa-nốp) (1868 - 1938) — một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Năm 1917 là một trong những biên tập viên của tờ "Báo công nhân", — cơ quan ngôn luận trung ương của phái men-sê-vích và là uỷ viên Ban chấp hành trung ương men-sê-vích. Có thái độ thù địch đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. — 35.

Tsi-giốp, X.P. — viên thanh tra trưởng nhà máy; một trong những kẻ đồ đầu cho Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua. — 501.

Tu-gan — Ba-ra-nốp-xki, M. I. (1865 - 1919) — nhà kinh tế học tư sản Nga, vào những năm 90 thế kỷ XIX là đại biểu nổi tiếng của "chủ nghĩa Mác hợp pháp". Trong thời kỳ cách mạng 1905 - 1907 là đảng viên Đảng dân chủ lập hiến. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười là kẻ ráo riết hoạt động phản cách mạng ở U-cra-i-na, bộ trưởng tài chính của Ra-đa trung ương U-cra-i-na của giai cấp tư sản. — 26, 33, 308.

Tu-ra — xem Xtô-ba-ni, A.M.

Tum (Thun), *A-phôn-xơ* (1853 -1885) — nhà sử học tư sản Đức; tác giả cuốn "Lịch sử của các phong trào cách mạng ở Nga". — 329, 330, 546.

Txa-pli-a — xem Xta-xô-va, E.Đ.

Txen-xki. — 474.

Txê-đéc-bau-mơ, X.O. (Brát Pa-khô-mi-a, I-a-cốp) (1879 - 1939) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội năm 1898; hoạt động trong nhóm "Ngọn cờ công nhân" ở Pê-téc-bua, bị bắt và bị phát vãng đi Pôn-ta-va dưới sự kiểm soát công khai của cảnh sát. Tổ chức việc vận chuyển các xuất bản phẩm của "Tia lửa" từ nước ngoài về. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đảng viên men-sê-vích tích cực. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Txê-đéc-bau-mơ rời bỏ hoạt động chính trị. — 166 - 170, 194, 197.

Txor-vê-tốp — xem Bli-u-mên-phen-đơ, I.X.

U

U-li-a-nô-va — Ê-li-da-rô-va, A.I. (A-ni-a) (1864 -1935) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng cộng sản; chị của V.I. Lê-nin. Bà tham gia phong trào cách mạng từ năm 1886, tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1893. Năm 1898 là uỷ viên của Ban chấp hành đảng bộ Mát-xcơ-va đầu tiên của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong những năm 1900 - 1905 hoạt động trong tổ chức "Tia lửa" và các tờ báo bí mật của phái bôn-sê-vích, là uỷ viên ban biên tập báo "Tiến lên". Trong những năm 1904 - 1906 bà giữ liên hệ với Ban chấp hành trung ương đảng bôn-sê-vích đóng ở nước ngoài và phụ trách công tác tài chính của Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua. Trong những năm 1908 - 1910 hoạt động cách mạng ở Mát-xcơ-va và Xa-ra-tốp. Trong những năm 1912 - 1914 cộng tác với các cơ quan ngôn luận bôn-sê-vích "Sự thật", "Giáo dục", "Nữ công nhân", đã từng nhiều lần bị bắt. Năm 1917 U-li-a-nô-va là thư ký ban biên tập báo "Sự thật" và biên tập viên của tạp chí "Người thợ dệt". Trong những năm 1918 - 1921 bà công tác ở Bộ dân uỷ giáo dục. U-li-a-nô-va tích cực tham gia việc thành lập Viện Lê-nin và là cộng tác viên khoa học của viện. Bà là tác giả của nhiều cuốn hồi ký về V.I. Lê-nin và nhiều tác phẩm văn học khác. — 27, 54, 61, 62, 70, 150, 171, 172, 175, 252, 555.

U-li-a-nô-va, M. A. (1835 - 1916) — mẹ của V.I. Lê-nin; bà là con gái của bác sĩ A.Đ. Blan-cơ, một người tiến bộ lúc bấy giờ. U-li-a-nô-va có trình độ học thức cao, biết một số ngoại ngữ và chơi đàn giỏi. Bà tự học và năm 1863 thi tự do đạt danh hiệu giáo viên. Bà có biệt tài về mặt giáo dục, hoàn toàn dành cả cuộc đời cho gia đình và con cái. U-li-a-nô-va là người có tài, cương nghị và có ý chí sắt đá, bà là người bạn tư tưởng của các con mình; bà đã nuôi dạy con cái trở thành những con người trung thực, yêu lao động, giàu tình thương đối với cảnh thiếu thốn của dân. U-li-a-nô-va nhiệt tình ủng hộ các con trong cuộc đấu tranh cách mạng. Bà dũng cảm và kiên nghị chịu đựng tất cả những tai họa rơi xuống gia đình bà. Tất cả các con bà đều yêu mến bà sâu sắc. V.I. Lê-nin lúc nào cũng đặc biệt quan tâm tới mẹ. M.A. U-li-a-nô-va mất tại Pê-tơ-rô-grát và được chôn cất tại nghĩa trang Vôn-cô-vô. — 232, 252, 551, 556, 560.

U-li-a-nô-va, M.I. (Ma-ni-a-sa, Mết-vết, Mết-vê-giô-nóc) (1878 -

1937) — nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết, em gái của V.I. Lê-nin. Tham gia phong trào cách mạng từ những năm còn là sinh viên; từ năm 1898 là nhà cách mạng chuyên nghiệp; tiến hành công tác đảng ở Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Xa-ra-tốp và những thành phố khác ở Nga cũng như ở nước ngoài. Từ năm 1900 bà tích cực tham gia công tác của báo "Tia lửa". Từ mùa thu năm 1903 bà làm việc tại Ban bí thư Ban chấp hành trung ương đảng. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, bà trở thành đảng viên bên-sê-vích. Năm 1904 bà hoạt động trong tổ chức bên-sê-vích ở Pê-téc-bua. Vì hoạt động cách mạng, U-li-a-nô-va đã nhiều lần bị bắt và bị đi đày. Từ tháng Ba 1917 đến mùa xuân 1929 bà là uỷ viên hội đồng biên tập và là tổng thư ký báo "Sự thật". Từ Đại hội XIV của đảng, bà là uỷ viên Ban kiểm tra trung ương; từ Đại hội XVII là uỷ viên Ban kiểm tra xô-viết, uỷ viên Xô-viết Mát-xcơ-va. Năm 1935 bà được bầu vào Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Liên Xô. — 108, 276, 346, 358, 422.

U-li-a-nốp, Đ.I. (An-đrê-ép-xki, Phít) (1874 - 1943) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên bên-sê-vích, về nghề nghiệp là bác sĩ; em trai của V.I. Lê-nin. Bắt đầu hoạt động cách mạng năm 1894 trong các tiểu tổ mác-xít của sinh viên ở Mát-xcơ-va, tháng Mười một 1897 bị bắt về vụ Liên minh công nhân Mát-xcơ-va, ngồi tù cho tới mùa thu năm 1898, sau đó sống dưới sự kiểm soát công khai của cảnh sát; năm 1900 gia nhập tổ chức "Tia lửa". Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đại biểu của Ban chấp hành Tu-la, theo phái "Tia lửa" đa số. Sau đại hội, là phái viên của Ban chấp hành trung ương, tháng Giêng 1904 bị bắt ở Ki-ép và bị tù. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm công tác đảng và công tác xô-viết ở Crum, từ năm 1921 công tác ở Bộ dân uỷ y tế ở Mát-xcơ-va; trong những năm 1925 - 1930 công tác tại Trường đại học tổng hợp cộng sản mang tên I-a.M. Xvéc-đlốp, từ năm 1933 công tác ở Cục bảo vệ sức khoẻ Crem-li. Tham gia tích cực công tác của Viện bảo tàng trung ương V.I. Lê-nin. — 292 - 293, 380, 428.

U-sa-cốp M.A. — nhân viên sở an ninh Du-ba-tốp. Thoạt đầu hoạt động trong Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua, sau đó thành lập ra cái gọi là "Đảng công nhân xã hội độc lập", xuất bản tờ "Báo công nhân" bằng tiền của chính phủ. Có quan hệ chặt chẽ với Cục cảnh sát; kịch liệt chống lại những người dân chủ - xã hội. Tới năm

1908 "đảng" của y không được công nhân ủng hộ nên đã rút khỏi vũ đài chính trị. — 591.

V

V.I., V.I — *vor.* — xem Da-xu-lích, V.I.

V.I-n — xem I-van-sin, V.P.

V.M. — xem Vê-li-tơ-ki-na, V.M.

V.V. — xem Cô-giép-ni-cô-va, V.V.

V.V. — xem Vô-rôn-txốp, V.P.

Va-ca-rơ, V.V. (Pra-vđin, V.) (1878 - 1926) — bắt đầu hoạt động cách mạng vào nửa đầu những năm 90 thế kỷ XIX. Năm 1899 bị bắt vì đã tham gia tích cực phong trào sinh viên tại Trường đại học tổng hợp Ki-ép. Năm 1902 được bầu vào Ban chấp hành Ki-ép Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đảng viên bên-sê-vích. Năm 1906 ông bị kết án một năm tù giam ở pháo đài. Sau khi mãn hạn tù, Va-ca-rơ ly khai công tác đảng. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm các công tác công đoàn, pháp lý và văn hoá giáo dục, nhưng vẫn đứng ngoài đảng. — 264, 315, 437.

Va-đim — xem Nô-xcốp, V.A.

Va-len-ti-nốp, N. (Vôn-xki, N.V., Xam-xô-nốp) (1879 - 1964) — tham gia phong trào cách mạng từ năm 1898, hoạt động ở Ki-ép. Năm 1903 bị bắt và sau một thời gian tuyệt thực dài đã được thả ra dưới sự giám sát đặc biệt của cảnh sát; sau đó ít lâu ông chạy ra nước ngoài. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Va-len-ti-nốp theo phái bên-sê-vích, nhưng đến cuối năm 1904 thì chuyển sang phái men-sê-vích, biên tập tờ báo men-sê-vích hợp pháp "Báo Mát-xcơ-va" và tham gia một số tạp chí men-sê-vích.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Va-len-ti-nốp làm phó tổng biên tập tờ "Báo công thương", sau đó công tác tại thương vụ Liên-xô ở Pa-ri. Năm 1930 ra cư trú ở nước ngoài và hoạt động chống lại Đảng cộng sản Liên-xô và Nhà nước xô-viết. — 472, 485.

Va-len-tin — xem Gan-pê-rin, L.E.

Va-nê-ép, A.A. (1872 - 1899) — một người dân chủ - xã hội. Năm 1895 tích cực tham gia việc thành lập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Bị bắt cùng một lúc với V.I. Lê-nin, G.M. Cờ-gi-gia-nốp-xki và một số người khác về vụ "Hội liên hiệp đấu tranh" và đến năm 1897 bị đày đi Đông Xi-bi-ri. Cuối tháng Tám — đầu tháng Chín 1899 Va-nê-ép cùng với mười sáu người khác thuộc đảng dân chủ - xã hội ký vào "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" do V.I. Lê-nin thảo ra nhằm chống lại "Credo" của "phái kinh tế". — 552.

Va-ni-a — xem Cra-xnu-kha, V.P.

Va-xi-li Va-xi-li-ê-vích — xem Ô-min-xki, M.X.

Va-xi-li-ép — xem Len-ghích, Ph.V.

Va-xi-li-ép N.V. (1857 - 1920) — một người men-sê-vích, năm 1878 vì tham gia cuộc bãi công ở Nhà máy kéo sợi bông mới (Pê-téc-bua) nên bị đày đi tỉnh Ác-khan-ghen-xcơ. Ít lâu sau ông chạy trốn sang Thụy-sĩ. Tham gia tích cực phong trào dân chủ - xã hội Thụy-sĩ. Năm 1905 Va-xi-li-ép trở về nước. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ông công tác tại Liên hiệp tiêu dùng. — 88.

Vác-va-ra I-va-nốp-na — xem Xta-xô-va, E.Đ.

Van-đéc-ven-đơ (Vandervelde), *Ê-mi-lơ* (1866 - 1938) — thủ lĩnh Đảng công nhân Bỉ, chủ tịch Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa của Quốc tế II, giữ lập trường cơ hội chủ nghĩa cực đoan. Có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tích cực giúp đỡ cuộc can thiệp vũ trang chống nước Nga xô-viết. — 149, 161.

Vát-xéc-béc, E.A. (sinh năm 1874) — năm 1903 tham gia nhóm trợ giúp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Pa-ri. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Vát-xéc-béc dao động giữa phái bên-sê-vích và phái men-sê-vích. Năm 1907 ông đỗ bác sĩ ở Pê-téc-bua. — 185.

Ve-bơ (Webb), *Bê-a-tơ-ri-xa* (1858 - 1943) và *Xít-nây* (1859 - 1947) — những nhà hoạt động xã hội nổi tiếng người Anh, theo chủ nghĩa cải lương. Hai vợ chồng cùng viết chung nhiều tác phẩm về lịch sử và lý luận về phong trào công nhân Anh. Cuốn "Industrial De-

mocracy" (1897) của họ đã được xuất bản bằng tiếng Nga vào những năm 1900 - 1901 với nhan đề "Lý luận và thực tiễn của chủ nghĩa công liên Anh". Xít-nây Ve-bơ là một trong những người sáng lập ra tổ chức cải lương chủ nghĩa: Hội Pha-biêng.

Hai vợ chồng Ve-bơ có thiện cảm với Liên-xô; năm 1932 họ đã sang thăm Liên-xô. — 191.

Véc-tơ, Ô. A. — 23.

Vê-li-ca, Vê-li-ca Đm., Vê-li-ca Đmi-tơ-ri-ép-na — xem Da-xu-lích, V.I.

Vê-li-tơ-ki-na, V.M. (V.M., Vê-ra Mi-khai-lốp-na, Pê-rô-va) (1868 - 1918) — bắt đầu hoạt động cách mạng vào những năm 90 thế kỷ XIX. Năm 1894 bà bị bắt trong vụ án phái dân quyền; sau khi được tha, năm 1895 bà ngã theo những người dân chủ - xã hội. Năm 1901 gia nhập "Đông minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, trở thành đảng viên bên-sê-vích, thường xuyên cộng tác với các báo bên-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản", dịch các tác phẩm của C. Mác và Ph. Ăng-ghen; song song với công tác viết sách báo, bà còn tổ chức vận chuyển các sách báo của phái bên-sê-vích về Nga. Năm 1905 Vê-li-tơ-ki-na là đại diện của phái bên-sê-vích trong tổ chức thống nhất Chử thập đỏ, một tổ chức chính trị. Trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, bà hoạt động trong đảng đoàn dân chủ - xã hội ở Đu-ma nhà nước tất cả các khoá.

Ngay từ những ngày đầu Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Vê-li-tơ-ki-na công tác tại phòng y tế - vệ sinh của Ủy ban quân sự - cách mạng thuộc Xô-viết Pê-tơ-rô-grát, tại Hội đồng lãnh đạo y tế; và sau đó tại Bộ dân uỷ giáo dục, bà lãnh đạo hội đồng vệ sinh học đường. Năm 1918 bà là uỷ viên ban lãnh đạo Bộ dân uỷ y tế. — 308, 317, 359, 455, 549.

Vê-ra I-va-nốp-na — xem Da-xu-lích, V.I.

Vê-ra Mi-khai-lốp-na — xem Vê-li-tơ-ki-na, V.M.

Vê-ra Pa-vlốp-na — xem Ác-xen-rốt - Gu-rê-vích, V.P.

Vê-tê-ran — xem Plê-kha-nốp, G.V.

Vê-tơ-rin-xcai-a — xem I-a-cu-bô-va, A.A.

Vê-tsê-xlốp, M.G. (I-u-ri-ép) (1869 - 1934) — một người dân chủ -

xã hội, về nghề nghiệp là bác sĩ. Năm 1900 tổ chức và lãnh đạo nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" ở Béc-lanh; tổ chức việc vận chuyển báo "Tia lửa" về nước Nga qua biên giới miền Tây. Là thành viên của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đảng viên men-sê-vích. Trong những năm 1908 - 1917 là bác sĩ vi trùng học ở nước Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười phụ trách bộ phận vệ sinh phòng bệnh của Bộ dân uỷ giao thông. Tháng Sáu 1918 Về-tsê-xlốp gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga. Từ năm 1919 ông công tác tại ban lãnh đạo Bộ dân uỷ y tế, là uỷ viên của Hội đồng vệ sinh phòng bệnh trung ương tại các mặt trận, là bác sĩ của Hội những đảng viên bôn-sê-vích lão thành. — 109, 112, 114 - 115, 121 - 123, 125 - 126, 141, 252, 378, 401.

Vi-côn-tơ — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

Vi-len-xki, I.X. (I-li-a) (1873 - 1931) — một người dân chủ - xã hội. Năm 1897 là thành viên của "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Năm 1900 bị bắt và bị đi đày: chạy trốn sang Giơ-ne-vơ, gia nhập tổ chức "Tia lửa" và làm việc tại nhà in của nhóm "Giải phóng lao động", sau đó phụ trách nhà in của đảng. Năm 1906 ông tổ chức một nhà in ở Vư-boóc-gơ cho tờ "Người dân chủ - xã hội". Năm 1918 Vi-len-xki làm việc tại bộ phận ấn loát của Hội đồng kinh tế quốc dân tối cao. Năm 1919 công tác tại Mặt trận phía Đông, ở U-pha, được kết nạp vào Đảng cộng sản (b) Nga. Sau khi quân Côn-tsắc bị đập tan, ông làm việc trong ngành công nghiệp ấn loát ở Xi-bi-ri, sau đó ở Pê-tơ-rô-grát và Mát-xcơ-va. — 460, 469 - 470.

Vi-lô-nốp, N.E. (1883 - 1910) — bắt đầu hoạt động cách mạng năm 1901, lúc này là công nhân xưởng sửa chữa xe lửa Ca-lu-ga. Năm 1902 gia nhập tổ chức dân chủ - xã hội ở Ki-ép và trở thành người ủng hộ phái "Tia lửa". Năm 1903 bị bắt và bị đày đi Ê-ca-tê-ri-nô-xláp dưới sự giám sát đặc biệt của cảnh sát; ở đó Vi-lô-nốp tham gia ban chấp hành phái "Tia lửa" ở địa phương, là một trong những người tổ chức cuộc tổng bãi công tháng Tám 1903; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ông là một người bôn-sê-vích. Bị đày đến tỉnh Ê-ni-xây-xcơ và từ đó vượt ngục vào tháng Bảy 1904; thực hiện nhiệm vụ của Cục miền Đông Ban chấp hành trung ương giao cho, Vi-lô-nốp hoạt động ở Ca-dan nhằm

tổ chức Ban chấp hành địa phương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã xây dựng các nhà in bí mật ở U-ran. Cuối năm 1908 Vi-lô-nốp ra nước ngoài; ông mất vì bệnh lao, khi điều trị ở Đa-vô-xơ (Thụy-sĩ). — 410 - 414.

Vít-te, X.I-u (1849 - 1915) — nhà hoạt động nhà nước, đại biểu cho lợi ích của "chủ nghĩa đế quốc phong kiến — quân phiệt" ở nước Nga Nga hoàng, kiên trì ủng hộ chế độ chuyên chế, cố gắng duy trì chế độ quân chủ bằng những sự nhượng bộ nhỏ đối với giai cấp tư sản tự do chủ nghĩa và bằng những hành động đàn áp tàn khốc đối với nhân dân. Vít-te đã từng làm bộ trưởng Bộ giao thông vận tải (tháng Hai - tháng Tám 1892), bộ trưởng Bộ tài chính (1892 - 1903), chủ tịch Hội đồng bộ trưởng (tháng Mười 1905 - tháng Tư 1906). — 107, 120, 145, 147, 158, 337.

Vla-đi-mi-rốp, M.C. (*Sanh-phin-ken, M.C.*, Phrết) (1879 - 1925) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1903, sau Đại hội II là một người bôn-sê-vích. Tiến hành công tác đảng ở Pê-téc-bua, Gô-men, Ô-đét-xa, Lu-gan-xcơ và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Vì hoạt động cách mạng nên bị bắt và bị đày chung thân đi Xi-bi-ri, nhưng đến năm 1908 ông chạy trốn ra nước ngoài. Năm 1911 Vla-đi-mi-rốp ly khai những người bôn-sê-vích. Năm 1917 ông trở về nước, là thành viên của Tổ chức liên khu và cùng với tổ chức này được kết nạp vào đảng bôn-sê-vích tại Đại hội VI. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Vla-đi-mi-rốp giữ một số chức vụ trọng yếu. — 286, 456, 459.

Vla-xơ — xem Rê-rich, A.E.

Vô-đô-vô-dô-va, M.I. (sinh năm 1869) — người xuất bản sách ở Pê-téc-bua. Năm 1895 bà cùng với N.V. Vô-đô-vô-dốp thành lập nhà xuất bản sách; năm 1899 nhà xuất bản này đã xuất bản cuốn sách của V.I. Lê-nin "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga". Nhà xuất bản đã góp phần vào việc phổ biến sách báo mác-xít ở nước Nga vào những năm 90 thế kỷ XIX. — 191.

Vô-rôn-txốp, V.P. (V.V.) (1847 - 1918) — nhà kinh tế học và nhà chính luận, một trong những nhà tư tưởng của phái dân túy tự do chủ nghĩa trong những năm 80 và 90 thế kỷ XIX; tác giả cuốn "Vận mệnh của chủ nghĩa tư bản ở Nga" (1882), cuốn "Những phương hướng của chúng ta" (1893), "Khái luận về kinh tế lý thuyết" (1895) và một số tác phẩm khác, trong đó Vô-rôn-txốp

phủ nhận sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga, ông ca tụng nền sản xuất hàng hoá nhỏ và lý tưởng hoá công xã nông thôn. Ông tuyên truyền sự thoả hiệp với chính phủ Nga hoàng và kiên quyết chống lại chủ nghĩa Mác. Trong nhiều tác phẩm của mình, V.I. Lê-nin đã phê phán kịch liệt những quan điểm của Vô-rôn-txốp. — 3, 4.

Vô-rốp-xki, V.V. (Giô-dê-phi-na, Pan, Svác-tơ) (1871 - 1923) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, nhà hoạt động nổi tiếng của đảng bôn-sê-vích, nhà chính luận và nhà phê bình văn học. Bắt đầu hoạt động cách mạng từ năm 1890. Từ năm 1894, là thành viên tích cực của "Liên minh công nhân" Mát-xcơ-va; hội này có liên hệ chặt chẽ với "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Năm 1899, khi bị đi đày, ông đã tán thành "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" do Lê-nin soạn nhằm chống lại "phái kinh tế". Năm 1902 Vô-rốp-xki ra cư trú ở nước ngoài và trở thành cộng tác viên của báo "Tia lửa". Đầu năm 1904, thi hành nhiệm vụ của V.I. Lê-nin giao cho, ông đã thành lập tại Ô-đét-xa Cục miền Nam của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; cuối tháng Tám ông ra nước ngoài, ủng hộ bản tuyên ngôn của 22 đảng viên bôn-sê-vích. Tham gia ban biên tập báo "Tiến lên" của phái bôn-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ông là một nhà ngoại giao xô-viết nổi tiếng. Bị một tên bạch vệ ám sát ở Lô-da-nơ. — 391, 437, 472, 479, 515, 523.

Vôn-ghin — xem Plê-kha-nốp, G.V.

Vôn-phơ — xem Len-gních, Ph.V.

Vôn-phơ (Wolff), *Vin-hem* (1809 - 1864) — nhà cách mạng vô sản Đức và nhà chính luận, tham gia phong trào sinh viên, bị cầm tù trong những năm 1834 - 1839; trong những năm 1846 - 1847 ông là thành viên của Ủy ban thông tin viên cộng sản ở Bruy-xen. Từ tháng Ba 1848 là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đồng minh của những người cộng sản; trong những năm 1848 - 1849 là một trong những biên tập viên của tờ "Neue Rheinische Zeitung"; đại biểu Quốc hội ở Phran-phơ; là bạn và bạn chiến đấu của C. Mác và Ph. Ăng-ghen. — 154.

Vư-si-ba-lô — xem Tô-ca-rép, A.X.

X

Xa-nin, A.A. (sinh năm 1869) — nhà văn mác-xít những năm 90 thế kỷ XIX, tham gia tờ "Truyền tin Xa-ma-ra" (1896 - 1897) và tập "Cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản". Ông là người dịch cuốn sách của I. Guốc-vích "Tình hình kinh tế của nông thôn nước Nga" (1896), ông đã đưa vào cuốn sách ấy một bản phụ lục phong phú. — 262, 299.

Xa-ráp-xki, X. — xem Bau-man, N.E.

Xam-xô-nốp — xem Va-len-ti-nốp, N.

Xcan-đin (Ê-lê-nép, Ph. P.) (1828 - 1902) — nhà văn kiêm nhà chính luận Nga, trong những năm 60 thế kỷ XIX là đại biểu của chủ nghĩa tự do tư sản, đã cộng tác với tạp chí "Kỷ sự nước nhà". Về sau Xcan-đin theo bọn phản động cực đoan, là uỷ viên Ban kiểm duyệt trung ương, Tổng cục xuất bản và Hội đồng của bộ trưởng nội vụ, là người bảo vệ chính sách Nga hoá của chế độ Nga hoàng ở Phần-lan. — 20, 30.

Xcơ-voóc-txốp-Xtê-pa-nốp, I. I. (Bôn-sắc) (1870 - 1928) — nhà hoạt động đảng và nhà nước Xô-viết nổi tiếng, nhà văn, một người mác-xít, tác giả của nhiều tác phẩm viết về các vấn đề kinh tế, lịch sử, chống tôn giáo, là người dịch và biên tập ba tập bộ "Tư bản" và nhiều tác phẩm khác của C. Mác và Ph. Ăng-ghen.

Tham gia phong trào cách mạng từ năm 1892, gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1896 và từ cuối năm 1904 là một người bôn-sê-vích. Vì hoạt động cách mạng nên ông đã từng nhiều lần bị bắt và bị đi đày. I.I. Xcơ-voóc-txốp - Xtê-pa-nốp đã tích cực tham gia cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười; là bộ trưởng dân uỷ tài chính đầu tiên của nước Cộng hoà xô-viết. Nhiều lần được bầu vào Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga và Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Liên-xô, là uỷ viên Ban kiểm tra trung ương Đảng cộng sản (b) Nga (các Đại hội X - XIII), uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô (từ Đại hội XIV), tổng biên tập của nhiều cơ quan ngôn luận Xô-viết và của đảng, giám đốc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô, uỷ viên Đoàn chủ tịch Viện hàn lâm cộng sản. — 508, 534.

Xcu-bích (Xcu-bi-kít), E.P. (sinh năm 1875) — tham gia vào phong

trào dân chủ — cách mạng ở Lát-vi-a vào những năm 90. Tham gia Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Lát-vi-a ở Tây Âu. Trong những năm 1900 - 1903, sống ở Xuy-rích, có quan hệ với nhóm xuất bản tờ "Tia lửa"; đảm nhiệm việc chuyên chở báo "Tia lửa" và các xuất bản phẩm bất hợp pháp khác về Nga. Năm 1903 bị bắt. Về sau ly khai phong trào dân chủ - xã hội. Năm 1913 trở về Lát-vi-a, cộng tác với các hội tư sản. Năm 1918 tham gia vào việc tuyên bố thành lập nước Cộng hoà tư sản Lát-vi-a. Từ năm 1923 thôi không hoạt động chính trị nữa. — 82, 89.

Xéc-gây Pê-tơ-rô-vích — xem Cra-xi-cốp, P.A.

Xê-xơ-ra — xem Da-xu-lích, V.I.

Xê-xơ-ra A-lếch-xê-i-a — xem Can-txen, L.Ô.

Xi-mô-lốp — xem Ma-ép-xki, E.

Xin-vin, M.A. (Brô-đi-a-ga, Brô-đi-a-ghin) (1874 - 1955) — một người dân chủ - xã hội, tham gia phong trào cách mạng từ năm 1891; gia nhập nhóm trung tâm "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua. Năm 1896 bị bắt và bị đày đi Đông Xi-bi-ri ba năm. Trong tất cả những năm đó ông đã giữ mối liên lạc thường xuyên với Lê-nin. Cuối tháng Tám — đầu tháng Chín 1899, Xin-vin đã cùng với mười sáu đảng viên đảng dân chủ - xã hội khác ký vào "Lời phản kháng của những người dân chủ - xã hội Nga" do V.I. Lê-nin soạn để chống lại "Credo" của "phái kinh tế". Là phái viên của báo "Tia lửa"; năm 1902 bị bắt và bị đày đi tỉnh Iéc-cút-xcơ, nhưng sau đó ông đã chạy trốn ra nước ngoài. Năm 1904 được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, cuối năm 1904 gia nhập phái men-sê-vích, nhưng sau đó chẳng bao lâu ông lại quay lại với những người bôn-sê-vích và cộng tác với một số tờ báo của phái bôn-sê-vích. Năm 1908 Xin-vin rời bỏ hoạt động chính trị và ra khỏi đảng. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông công tác tại Bộ dân uỷ giáo dục nước Cộng hoà liên bang xã hội chủ nghĩa xô-viết Nga, từ năm 1923 đến năm 1930 tại thương vụ Liên-xô ở Anh, từ năm 1931 làm công tác sư phạm. — 225 - 226, 479, 485.

Xmi-đô-vích, I.G. (Bai-nô-va, Đim-ca, Da-goóc-xcai-a) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Ngay từ khi thành lập báo

"Tia lửa" và trước khi N.C. Crúp-xcai-a tới Giơ-ne-vơ vào hồi tháng Tư 1901, bà đảm nhiệm chức thư ký ban biên tập, sau đó đảm nhiệm việc vận chuyển sách báo qua biên giới. Năm 1902 bà bị bắt ở Crê-men-túc và bị giam tại nhà tù ở Ki-ép; tháng Giêng 1903 bà trốn khỏi sở cảnh sát Ki-ép và ít lâu sau chạy ra cư trú ở nước ngoài. Đã tham dự Đại hội II của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài", đứng về phía những người men-sê-vích, bà là thư ký của ban quản trị Đồng minh. Trong những năm thế lực phản động thống trị, bà rời bỏ hoạt động chính trị. — 58, 59, 60, 72 - 73, 81, 83, 196 - 198, 242.

Xmi-đô-vích, P.G. (Ts.) (1874 - 1935) — một người dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đảng viên bôn-sê-vích, về nghề nghiệp là kỹ sư điện. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào cuối những năm 90 thế kỷ XIX ở Pê-téc-bua, thoát đầu thiên về "phái kinh tế", sau đó gia nhập phái "Tia lửa". Cuối năm 1900 Xmi-đô-vích bị bắt và đến năm 1901 thì bị trục xuất ra nước ngoài; là hội viên của "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Năm 1905 hoạt động trong Ban chấp hành đảng bộ khu Mát-xcơ-va. Trong suốt thời kỳ hoạt động cách mạng của mình Xmi-đô-vích đã nhiều lần bị bắt giam, bị ngồi tù và bị đày. Ông tham gia tích cực các cuộc Cách mạng tháng Hai và tháng Mười 1917. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười giữ cương vị quan trọng trong công tác xô-viết và kinh tế. — 255 - 257.

Xmiéc-nốp, M.V. (Pê-téc-buốc-giê-txơ) (sinh năm 1871) — một người dân chủ - xã hội, thành viên nhóm "Ngọn cờ công nhân" ở Pê-téc-bua; năm 1899 bị bắt, năm 1900 bị đày đi tỉnh U-pha. — 92.

Xmít — xem Crơ-gi-gia-nốp-xki, G.M.

Xô-cô-lốp-xki — xem Ma-khlin, L.Đ.

Xô-cô-lốp-xki — xem Na-đê-giơ-đin, L.

Xô-côn — xem Êt-xen, M.M.

Xô-lô-vi-ép, Ê.A. (1866 - 1905) — nhà phê bình Nga và nhà nghiên cứu lịch sử văn học; đã viết một loạt sách phê bình - tiểu sử về V.G. Bê-lin-xki, A.I. Ghéc-txen, L.N. Tôn-xtôi, A.M. Goóc-ki. Cộng tác với tờ "Bình luận khoa học" và các tạp chí khác. — 23.

Xô-lô-vi-ép, V.X. (1853 - 1900) — nhà triết học duy tâm Nga. Có thái độ thù địch đối với chủ nghĩa Mác, bác bỏ và xuyên tạc chủ nghĩa Mác, đồng nhất chủ nghĩa Mác với chủ nghĩa duy vật kinh tế; đề ra tư tưởng về sự "canh tân" loài người có tính chất tôn giáo thần bí để đối lập lại chủ nghĩa xã hội khoa học. — 77.

Xpôn-ti, E.I. ("Người thầy của cuộc sống") (1866 - 1931) — một người dân chủ - xã hội; bắt đầu hoạt động cách mạng vào đầu những năm 90 thế kỷ XIX, trong những năm 1894 - 1895 là một trong những nhà hoạt động của Liên minh công nhân Mát-xcơ-va. Mùa xuân năm 1895 cùng với V.I. Lê-nin ra nước ngoài để đặt liên lạc với nhóm "Giải phóng lao động". Tháng Chạp 1895 bị bắt và năm 1897 bị đày đi tỉnh Ác-khan-ghen-xcơ. Tháng Chạp 1905 tham gia cuộc đình công ở đường sắt, bị bắt và bị ngồi tù. Trong những năm 1918 - 1923, Xpôn-ti công tác tại phòng quy hoạch ruộng đất xã hội chủ nghĩa ở tỉnh Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt, trong những năm 1923 - 1925 — ở tỉnh Min-xcơ. — 9.

Xta-rích — xem Lê-nin, V.I.

Xta-rô-gi-lốp, Đ.V. — một trong những người tổ chức ra Hội Du-ba-tốp ở Pê-téc-bua; có chân trong ban lãnh đạo hội này. Là thành viên của cái gọi là "Đảng công nhân xã hội độc lập" do tên tay sai của sở an ninh Du-ba-tốp là M.A. U-sa-cốp thành lập năm 1906. Cái "đảng" này không được công nhân ủng hộ và đã rút khỏi vũ đài chính trị vào đầu năm 1908. — 501.

Xta-rô-ve — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

Xta-xô-va, E.D. (Áp-xô-li-út, Vác-va-ra I-va-nốp-na, Txa-pli-a) (1873 - 1966) — nhà hoạt động lão thành nhất của phong trào cách mạng. Đảng viên Đảng cộng sản Liên-xô từ năm 1898. Trước năm 1905 bà hoạt động cách mạng bí mật ở Pê-téc-bua, Ki-ép, Min-xcơ, Ô-ri-ôn, Xmô-len-xcơ, Vin-nô và Mát-xcơ-va; là bí thư Ban chấp hành đảng bộ Pê-téc-bua, bí thư Cục miền Bắc của Ban chấp hành trung ương. Vì hoạt động cách mạng, Xta-xô-va đã nhiều lần bị bắt, bị ngồi tù và bị đày đi Xi-bi-ri. Từ tháng Hai 1917 đến tháng Ba 1920 bà là bí thư Ban chấp hành trung ương đảng. Trong những năm 1920 - 1921 bà giữ cương vị quan trọng trong công tác đảng ở Pê-tơ-rô-grát, sau đó ở Ba-cu. Trong những năm 1921 - 1938 bà công tác tại Quốc tế cộng sản, tại Tổ chức quốc tế trợ giúp các chiến sĩ cách mạng và Ban kiểm tra trung ương;

tham gia việc thành lập (1934) Ủy ban phụ nữ toàn thế giới chống chiến tranh và chống phát-xít. Từ năm 1938 đến năm 1946 là tổng biên tập tạp chí "Văn học quốc tế". Từ năm 1946 Xta-xô-va làm công tác văn học - xã hội. — 276 - 279, 300 - 301, 310 - 311, 313 - 314, 322 - 323, 451 - 452, 479 - 480.

Xtác-sai-i-a Xê-xtơ-ra — xem Da-xu-lích, V.I.

Xtáp-xki, I.I. (1877 - 1957) — một người bôn-sê-vích, đảng viên từ năm 1898; một trong những người lãnh đạo cuộc bãi công tháng Mười một 1902 ở Rô-xtốp trên sông Đôn. Khi ra nước ngoài đã cùng với D. Mi-khai-lốp và Mô-tsa-lốp viết thư cho ban biên tập báo "Tia lửa" tỏ ý đồng tình với bản cương lĩnh của ban biên tập. — 293, 296, 310.

Xtê-clốp, I-u.M. (Na-kham-kit, Nê-vdô-rốp) (1873 - 1941) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1893. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đảng viên bôn-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười là ủy viên Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga và Ban chấp hành trung ương các Xô-viết, biên tập báo "Tin tức của Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga", tạp chí "Xây dựng xô-viết", từ năm 1929 là phó chủ tịch Ủy ban khoa học trực thuộc Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Liên-xô. Xtê-clốp là tác giả của nhiều công trình về lịch sử phong trào cách mạng. — 43 - 46, 52 - 53, 55, 57, 58, 60, 73, 74, 96, 98, 120, 130, 132, 146, 173 - 174, 176, 344.

Xtô-pa-ni, A.M. (Tu-ra) (1871 - 1932) — nhà cách mạng chuyên nghiệp, đảng viên bôn-sê-vích. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào năm 1892 ở Ca-dan, trong những năm 1894 - 1898 là người tuyên truyền trong các tiểu tổ công nhân dân chủ - xã hội ở I-a-rô-xláp. Từ năm 1899 ông hoạt động ở Pơ-xcốp, tại đó năm 1900 ông làm quen với V.I. Lê-nin, tham gia việc chuẩn bị xuất bản báo "Tia lửa", là một trong những người tổ chức ra Liên minh công nhân miền Bắc; tháng Mười một 1902 tại Hội nghị Pơ-xcốp về vấn đề triệu tập Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Xtô-pa-ni được bầu vào Ban tổ chức. Tại đại hội ông là đại biểu của Liên minh công nhân miền Bắc, theo phái "Tia lửa" đa số. Sau đại hội, theo sự uỷ nhiệm của Ban chấp hành trung ương, ông hoạt động ở I-a-rô-xláp, tổ chức xưởng in bí mật; sau khi xưởng in này bị bại lộ, vào mùa hè năm 1904 ông rời tới Ba-cu, là một trong

những người tổ chức ra Ban chấp hành những người bôn-sê-vích ở Ba-cu. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ông đảm nhiệm công tác lãnh đạo đảng và xô-viết, trong những năm 1930 - 1932 ông là phó chủ tịch Hội những đảng viên bôn-sê-vích lão thành toàn Liên-xô. — 498 - 501.

Xtơ-ru-vê, P.B. (I-u-đa, P.B., P.B-ts, R.N.X., Tê-lê-nốc, Inorodzew) (1870 - 1944) — nhà kinh tế học và nhà chính luận tư sản, một trong những thủ lĩnh của Đảng dân chủ - lập hiến. Trong những năm 90 thế kỷ XIX, là đại biểu nổi tiếng nhất của "chủ nghĩa Mác hợp pháp", đã tiến hành "bổ sung" và "phê phán" học thuyết kinh tế và triết học của C. Mác, tham vọng làm cho chủ nghĩa Mác và phong trào công nhân thích ứng với lợi ích của giai cấp tư sản; là cộng tác viên và biên tập viên của các tạp chí "Lời nói mới", "Bước đầu" và "Đời sống". Xtơ-ru-vê là một trong những nhà lý luận và người tổ chức ra "Hội liên hiệp giải phóng" có xu hướng quân chủ - tự do chủ nghĩa (1903 - 1905). Năm 1905, khi Đảng dân chủ lập hiến mới thành lập, Xtơ-ru-vê là uỷ viên Ban chấp hành trung ương của đảng này. Là một trong những nhà tư tưởng của chủ nghĩa đế quốc Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười là kẻ thù ra mặt chống lại Chính quyền xô-viết, thành viên trong chính phủ phản cách mạng Vran-ghen và sau đó trở thành một tên bạch vệ lưu vong. — 15 - 16, 23, 26, 27 - 29, 33 - 35, 36, 88, 94, 104 - 105, 107, 120, 147, 149, 158, 162, 172, 191, 209, 510.

Xu-vô-rốp, X.A. (1869 - 1918) — một người dân chủ - xã hội, nhà văn và nhà thống kê. Bắt đầu hoạt động cách mạng vào những năm 90 thế kỷ XIX trong hàng ngũ những người "Dân ý". Từ năm 1900 là một người dân chủ - xã hội. Sau khi cuộc cách mạng 1905 - 1907 thất bại, Xu-vô-rốp gia nhập nhóm đảng viên trí thức theo phái Ma-khơ, mưu đồ tiến công chống lại triết học của chủ nghĩa Mác; trong Văn tập "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác" (1908) Xu-vô-rốp đăng bài "Cơ sở của triết học xã hội" mà V.I. Lê-nin đã phê phán kịch liệt trong cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán".

Sau năm 1910 Xu-vô-rốp ly khai đảng, làm công tác thống kê. Năm 1917 theo phái men-sê-vích quốc tế chủ nghĩa. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười ông đảm nhiệm một số chức vụ được bầu tại Mát-xcơ-va và I-a-rô-xláp. Xu-vô-rốp hy sinh

trong thời gian có cuộc nổi loạn phản cách mạng ở I-a-rô-xláp hồi tháng Bảy 1918. — 505.

Xư-xôi-ca — xem Bô-gđa-nốp, A.

Ъ

Ъ/3 - xem Gan-pê-rin, L.E.

A

Alleman, Leo — xem Đây-tơ, L.G.

G

G. — xem Gri-sin.

Genosse — xem Éc-man-xki, O. A.

I

Inorodzew — xem Xtơ-ru-vê, P.B.

K

Kiroff — xem Da-xu-lích, V.I.

M

Meyer — xem Lê-nin, V.I.

N

N.N. — xem Lê-nin, V.I.

P

Petroff — xem Lê-nin, V.I.

Puttman — xem Pô-tơ-rê-xốp, A.N.

R

Richter, Jacob — xem Lê-nin, V.I.

X

X – xem Knhi-pô-vích, L.M.

X – xem Plê-kha-nốp, G.V.

Z

ZZ – xem La-lai-an-txơ, I.Kh.

Zagorsky – xem Crô-khman, V.N.

MỤC LỤC

Lời Nhà xuất bản.....	
Lời tựa	VII-XVIII
1893	
1. GỬI P.P. MA-XLỐP. <i>Nửa cuối tháng Chạp</i>	1 - 2
1894	
2. GỬI P.P. MA-XLỐP. <i>Ngày 30 tháng Năm</i>	3 - 6
*3. GỬI P. P. MA-XLỐP. <i>Ngày 31 tháng Năm</i>	6 - 7
4. GỬI L.Ph. MI-LÔ-VI-ĐÔ-VA. <i>Ngày 21 tháng Bảy</i>	7 - 8
1895	
5. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. <i>Đầu tháng Mười một</i>	9 - 11
6. GỬI P. B. ÁC-XEN-RỐT. <i>Giữa tháng Mười một</i>	11 - 12
1897	
7. GỬI P. B. ÁC-XEN-RỐT. <i>Ngày 16 tháng Tám</i>	13 - 14
1898	
8. GỬI X.M. ÁC-CA-NỐP. <i>Ngày 10 tháng Năm</i>	15
9. GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP. <i>Ngày 2 tháng Chín</i>	15 - 18

* Một hoa thị chỉ những bức thư được công bố lần đầu.

1899

10. GỬI A.N. PÔ-TO-RÊ-XỐP. Ngày 26 tháng Giêng..... 19 - 23
 11. GỬI A.N. PÔ-TO-RÊ-XỐP. Ngày 27 tháng Tư..... 24 - 31
 12. GỬI A.N. PÔ-TO-RÊ-XỐP. Ngày 27 tháng Sáu..... 31 - 37
 13. GỬI X.M. ÁC-CA-NỐP. Ngày 31 tháng Mười..... 37-38

1900

14. GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A. Trước ngày 24 tháng Tám.... 39 - 43
 15. GỬI I-u.M. XTÊ-CLỐP. Chậm nhất là ngày 4 tháng Chín.... 43 - 46
 16. GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. Ngày 5 tháng Chín 46 -50
 17. GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. Khoảng từ 6 đến 15 tháng Chín..... 50 - 51
 18. GỬI I-u.M. XTÊ-CLỐP. Ngày 25 tháng Chín..... 52 - 53
 19. GỬI Đ.B. RI-A-DA-NỐP. Ngày 25 tháng Chín..... 53
 20. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 10 tháng Mười..... 53 - 55
 21. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 10 tháng Mười..... 55 - 56
 22. GỬI I-u. M. XTÊ-CLỐP. Ngày 10 tháng Mười 57
 23. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 18 tháng Mười..... 57 - 59
 24. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 19 tháng Mười..... 60
 25. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 21 tháng Mười..... 60 - 61
 26. GỬI A.A. I-A-CU-BÔ-VA. Ngày 26 tháng Mười..... 62 - 66
 27. GỬI A.A. I-A-CU-BÔ-VA. Ngày 26 tháng Mười..... 66 - 68
 28. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 2 tháng Mười một..... 68 - 70
 29. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 3 tháng Mười một..... 70 - 72

30. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 8 tháng Mười một..... 72 - 74
 31. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 9 tháng Mười một.... 75 - 79
 32. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 16 tháng Mười một..... 80 - 81
 33. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 19 tháng Mười một..... 81 - 82
 34. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 26 tháng Mười một..... 82 - 83
 35. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 7 tháng Chạp..... 83 - 84
 36. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 11 tháng Chạp..... 84 - 86
 37. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 14 tháng Chạp..... 86 - 87
 38. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 24 tháng Chạp..... 87 - 89

1901

39. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 3 tháng Giêng..... 90 - 91
 40. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 24 tháng Giêng.. 91 - 93
 41. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 30 tháng Giêng... 93 - 96
 42. GỬI NHÓM "ĐẤU TRANH". Ngày 3 tháng Hai..... 96 - 97
 43. GỬI Đ.B. RI-A-DA-NỐP. Ngày 5 tháng Hai... 97 - 98
 44. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 5 tháng Hai 99 - 101
 45. GỬI NHÓM "ĐẤU TRANH". Ngày 21 tháng Hai..... 102 - 103
 46. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 21 tháng Hai. 103 - 104
 47. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 27 tháng Hai. 104 - 105
 48. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 11 tháng Ba..... 105 - 106
 49. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 20 tháng Ba..... 106 - 108
 50. GỬI Ph. I. ĐAN. Ngày 22 tháng Ba... 108 - 109
 51. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 23 tháng Ba... 110
 52. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 6 tháng Tư..... 110 - 111
 53. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 15 tháng Tư..... 111

54. C.I-a. BRAN-TINH. Ngày 19 tháng Tư.....	112 - 113
55. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 21 tháng Tư.....	113 - 114
56. GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP. Ngày 22 tháng Tư.....	114 - 115
57. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 25 tháng Tư.....	115 - 121
58. GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP. Ngày 25 tháng Tư.....	121 - 123
59. GỬI X.I. RÁT-TSEN-CÔ. Cuối tháng Tư.....	123 - 124
60. GỬI NHÓM "ĐẤU TRANH". Ngày 12 tháng Năm.....	124 - 125
61. GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP. Ngày 18 tháng Năm.....	125 - 126
62. GỬI NHÀ IN CỦA BÁO "TIA LỬA". Khoảng từ 22 tháng Năm đến 1 tháng Sáu.....	126 - 127
63. GỬI N.E. BAU-MAN. Ngày 24 tháng Năm.....	127 - 129
*64. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 24 tháng Năm.....	129 - 130
65. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 25 tháng Năm.....	131 - 134
66. GỬI L.M. KNHI-PÔ-VÍCH. Ngày 28 tháng Năm.....	134 - 135
67. GỬI R.E. CLÁT-XÔN. Ngày 28 tháng Năm.....	135
68. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 1 tháng Sáu.....	136 - 137
69. GỬI P.N. LÊ-PÊ-SIN-XKI VÀ P.A. CRA-XI-CỐP. Ngày 1 tháng Sáu.....	137 - 139
70. GỬI NHÓM TRỢ GIÚP TỜ "TIA LỬA". Ngày 5 tháng Sáu.....	139 - 140
71. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 12 tháng Sáu.....	140
72. GỬI M.G. VÊ-TSÊ-XLỐP. Ngày 17 tháng Sáu.....	141
73. GỬI L.E. GAN-PÊ-RIN. Khoảng từ 18 đến 22 tháng Sáu.....	142
74. GỬI N.E. BAU-MAN. Ngày 25 hoặc 26 tháng Sáu.....	143 - 144

75. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 7 tháng Bảy.....	144 - 146
76. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 9 tháng Bảy.....	146 - 148
77. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 13 tháng Bảy.....	148 - 150
78. GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. Ngày 18 tháng Bảy.....	150 - 151
79. GỬI L.N. RÁT-TSEN-CÔ. Khoảng từ 18 đến 27 tháng Bảy.....	151 - 152
80. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 21 tháng Bảy.....	152 - 155
81. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 25 tháng Bảy.....	155 - 157
82. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 26 tháng Bảy.....	158 - 159
83. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 30 tháng Bảy.....	159 - 161
84. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 30 tháng Bảy.....	161 - 162
85. GỬI L.E. GAN-PÊ-RIN. Khoảng từ 31 tháng Bảy đến 12 tháng Tám.....	163 - 164
86. GỬI L.I. GÔN-ĐMAN. Khoảng từ 31 tháng Bảy đến 12 tháng Tám.....	164 - 165
87. GỬI X.O. TXÊ-ĐÉC-BAU-MỜ. Nửa cuối tháng Bảy.....	166 - 170
88. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 4 tháng Tám.....	170 - 172
89. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 24 tháng Tám.....	172 - 174
90. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 30 tháng Tám.....	174 - 176
91. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 18 tháng Chín.....	176 - 177
92. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 5 hoặc 6 tháng Mười.....	177 - 178
93. GỬI NHÓM "TIA LỬA" Ở PÊ-TÉC-BUA. Sau ngày 15 tháng Mười.....	178-179
94. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 21 tháng Mười.....	179 - 180

95. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 22 tháng Mười.....	180 - 181
96. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 2 tháng Mười một.....	181 - 182
97. GỬI E.L. GU-RÊ-VÍCH. Ngày 3 tháng Mười một.....	183 - 184
98. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 3 tháng Mười một.....	184 - 185
*99. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 10 tháng Mười một..	185 - 186
100. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 11 tháng Mười một.	187
*101. GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 14 tháng Mười một..	187 - 189
102. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 19 tháng Mười một.	189 - 190
103. GỬI L. I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 27 tháng Mười một.....	190 - 191
104. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 1 tháng Chạp.....	192 - 193
105. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 17 tháng Chạp.....	193 - 194
106. GỬI CÁC TỔ CHỨC "TIA LỬA" Ở NGA. Trước ngày 18 tháng Chạp	194 - 196
107. GỬI I.G. XMI-ĐÔ-VÍCH. Ngày 18 tháng Chạp.....	196 - 197
108. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 19 tháng Chạp.....	197 - 198
109. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 19 tháng Chạp.....	198 - 199
110. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 20 tháng Chạp.....	199 - 200
111. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 23 tháng Chạp.....	200 - 201
112. GỬI L.I. GÔN-ĐMAN. Tháng Chạp	201 - 202

1902

113. GỬI L.I. GÔN-ĐMAN. Ngày 3 tháng Giêng.....	203 - 204
114. GỬI V.N. CRÔ-KHMAN. Ngày 3 tháng Giêng.	204
115. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 7 tháng Hai	205 - 206
116. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 18 tháng Hai.....	206 - 207
* 117. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 3 tháng Ba	207 - 208
118. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 22 tháng Ba	208 - 209
* 119. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Trước ngày 23 tháng Ba	209 - 210
120. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 27 tháng Ba	210 - 211
121. GỬI A.A. BÔ-ĐA-NỐP. Khoảng từ 28 tháng Ba đến 19 tháng Tư	212 - 213
122. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 4 tháng Tư.....	213 - 216
123. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 17 tháng Tư.....	216 - 217
124. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 18 tháng Tư.....	217 - 218
125. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 23 tháng Tư.....	218 - 219
126. GỬI P.B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 3 tháng Năm	220 - 221
127. GỬI A. I. CRÊ-ME. Ngày 4 tháng Năm	222
128. GỬI HỘI LIÊN HIỆP NHỮNG NGƯỜI DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA Ở NƯỚC NGOÀI. Ngày 4 tháng Năm..	222 - 223
* 129. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 5 tháng Năm.....	223-224
130. GỬI P.N. LÊ-PÊ-SIN-XKI VÀ I. I. RÁT-TSEN-CÔ. Ngày 5 tháng Năm.	224
131. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI. Ngày 6 tháng Năm.....	224-226
132. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 14 tháng Năm.....	226-227

133. GỬI Ph.V. LEN-GNÍCH. Ngày 23 tháng Năm.....	227-228
134. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 14 tháng Sáu	228
135. GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ. Ngày 22 tháng Sáu.....	228-229
136. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 23 tháng Sáu.....	230
137. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 23 tháng Sáu.....	230-232
138. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 2 tháng Bảy.....	232-233
139. GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ. Khoảng từ 9 đến 16 tháng Bảy.....	234-240
140. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 12 tháng Bảy.....	240-241
141. GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A. Ngày 16 tháng Bảy.....	242-243
142. GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ. Ngày 16 tháng Bảy.....	244-247
143. GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ. Ngày 22 tháng Bảy.....	247-252
144. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 24 tháng Bảy.....	252 - 253
145. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 28 tháng Bảy.....	254
146. GỬI V.G. SCO-LI-A-RÊ-VÍCH. Ngày 29 tháng Bảy.....	254 - 255
147. GỬI P. G. XMI-ĐÔ-VÍCH. Ngày 2 tháng Tám.....	255 - 257
148. GỬI V.A. NÔ-XCỐP. Ngày 4 tháng Tám... ..	258 - 262
149. GỬI CÁC-TÁP-TXÉP. Ngày 4 tháng Tám... ..	263 - 264
150. GỬI I.I. RÁT-TSEN-CÔ. Ngày 7 tháng Tám... ..	264 - 265
151. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 8 tháng Tám.....	265 - 266
152. GỬI I. I. RÁT-TSEN-CÔ. Ngày 12 tháng Tám	266 - 267
153. GỬI P. B. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 19 tháng Tám.....	267 - 268
154. GỬI E.I-a. LÊ-VIN. Ngày 22 tháng Tám... ..	268 - 269
155. GỬI BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ MÁT-XCƠ-VA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ	

- XÃ HỘI NGA. Ngày 24 tháng Tám... ..	270 - 272
156. GỬI BAN BIÊN TẬP TỜ "CÔNG NHÂN MIỀN NAM". Ngày 26 tháng Chín... ..	272 - 275
157. GỬI G.M. và D.P. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI. Ngày 23 tháng Chín.....	276
158. GỬI V.P. CRA-XNU-KHA và E.Đ. XTA-XÔ-VA. Ngày 24 tháng Chín... ..	276 - 278
159. GỬI A.M. CAN-MỦ-CÔ-VA. Ngày 27 tháng Chín.....	278 - 280
*160. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Trước ngày 5 tháng Mười... ..	280 - 282
161. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 11 tháng Mười một.....	282 - 283
162. GỬI P.A. CRA-XI-CỐP. Ngày 11 tháng Mười một.....	283 - 285
163. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 28 tháng Mười một.....	285
164. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 1 tháng Chạp.....	286
165. GỬI E. I-a. LÊ-VIN. Sớm nhất là ngày 11 tháng Chạp.....	287-290
166. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 14 tháng Chạp.....	290 - 292
167. GỬI PHÍT. Ngày 16 tháng Chạp... ..	292 - 293
168. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 18 tháng Chạp.....	293 - 295
169. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 19 tháng Chạp.....	295 - 296
170. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 25 tháng Chạp.....	297 - 299
171. GỬI A.N. PÔ-TỜ-RÊ-XỐP. Ngày 26 tháng Chạp.....	299 - 300

172. GỬI V.I. LA-VRỐP và E.Đ. XTA-XÔ-VA. Ngày 27 tháng Chạp... ..	300 - 301
173. GỬI Ph.V. LEN-GNÍCH. Ngày 27 tháng Chạp.....	301 - 302
174. GỬI BAN THƯỜNG TRỰC TỔ CHỨC "TIA LỬA" Ở NGA. Ngày 28 tháng Chạp... ..	303
1903	
175. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 1 tháng Giêng... ..	304 - 305
176. GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP. Ngày 1 tháng Giêng... ..	305 - 306
177. GỬI I. V. BA-BU-SKIN. Ngày 6 tháng Giêng.....	306 - 307
178. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 10 tháng Giêng.....	307 - 308
179. GỬI BAN BIÊN TẬP TỜ "CÔNG NHÂN MIỀN NAM". Ngày 10 tháng Giêng... ..	309
180. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 12 tháng Giêng... ..	309
181. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 15 tháng Giêng.....	310
182. GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA. Ngày 15 tháng Giêng.....	310 - 311
183. GỬI BAN CHẤP HÀNH KHÁC-CỐP CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ. Ngày 15 tháng Giêng... ..	312 - 313
184. GỬI E.Đ.XTA-XÔ-VA. Ngày 16 tháng Giêng.....	313-314
185. GỬI I.V. BA-BU-SKIN. Ngày 16 tháng Giêng.....	314 - 315
186. GỬI Ph.V. LEN-GNÍCH. Ngày 17 tháng Giêng.....	315 - 316
187. GỬI L.I. ÁC-XEN-RỐT. Ngày 27 tháng Giêng.....	316
188. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 27 tháng Giêng... ..	316 - 317

189. GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỐP-XKI. Ngày 27 tháng Giêng... ..	317 - 319
190. GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP. Ngày 27 tháng Giêng.....	319 - 320
191. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 28 tháng Giêng.....	320 - 322
192. GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA. Ngày 28 tháng Giêng.....	322 - 323
193. GỬI HỘI LIÊN HIỆP NHỮNG NGƯỜI DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ Ở NƯỚC NGOÀI. Ngày 4 hoặc 5 tháng Hai	323 - 325
194. GỬI I-u.Ô. MÁC-TỐP. Ngày 5 tháng Hai... ..	325 - 328
195. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 5 tháng Hai.....	328 - 329
196. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 8 tháng Hai.....	329 - 330
197. GỬI Ph.V. LEN-GNÍCH. Sau ngày 12 tháng Hai.....	331 - 338
198. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 21 tháng Hai... ..	338 - 339
199. GỬI BAN CHẤP HÀNH NI-GIỜ-NI NỐP-GÔ-RỐT CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ. Trước ngày 23 tháng Hai.....	339 - 340
200. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 2 tháng Ba.....	341 - 343
201. GỬI BAN TỔ CHỨC KÈM THEO THƯ GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A. Khoảng từ 4 đến 7 tháng Ba... ..	343 - 344
202. GỬI BAN TỔ CHỨC. Khoảng từ 6 đến 9 tháng Ba.....	344 - 346
203. GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỐP-XKI. Ngày 15 tháng Ba.....	346
204. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP. Ngày 15 tháng Ba.....	347 - 348
205. GỬI BAN TỔ CHỨC. Ngày 31 tháng Ba.....	348 - 349
206. GỬI G.M. CỜ-GI-GIA-NỐP-XKI. Ngày 3 tháng Tư.....	349 - 350

207. GỬI BAN TỔ CHỨC. Ngày 6 tháng Tư.....	350 - 351
208. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 10 tháng Tư.....	351 - 352
209. GỬI E.M. A-LÉCH-XAN-ĐRÔ-VA. Sau ngày 22 tháng Năm.....	352 - 356
210. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỚP-XKI. Ngày 24 tháng Năm.....	357 - 358
211. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 16 tháng Bảy.....	358 - 359
212. GỬI A.M. CAN-MŨ-CÔ-VA. Ngày 7 tháng Chín.....	359 - 364
213. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 10 tháng Chín.....	364
214. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỚP-XKI. Khoảng từ 10 đến 14 tháng Chín.....	365 - 366
215. GỬI A.N. PÔ-TƠ-RÊ-XỐP. Ngày 13 tháng Chín.....	366 - 369
216. GỬI A.M. CAN-MŨ-CÔ-VA. Ngày 30 tháng Chín.....	370 - 372
217. GỬI C.L. PHUYẾC-TMIN-LỐ. Ngày 30 tháng Chín...	372 - 373
218. GỬI BAN CHẤP HÀNH Ô-ĐÉT-XA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 1 tháng Mười.....	373 - 374
219. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỚP-XKI và V.A. NÔ-XCỐP. Ngày 5 tháng Mười.....	375 - 376
220. GỬI I-u. Ô. MÁC-TỐP. Ngày 6 tháng Mười.....	376 - 377
221. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 10 tháng Mười.....	378 - 379
222. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỚP-XKI. Ngày 20 tháng Mười.....	379 - 381
223. GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CẤP-CA-ĐƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 20 tháng Mười.....	382 - 383

224. GỬI BAN CHẤP HÀNH VÙNG SÔNG ĐÓN CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Tháng Mười.....	383 - 384
225. GỬI LIÊN MINH CÔNG NHÂN HẦM MỎ. Tháng Mười.....	384 - 386
226. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 1 tháng Mười một....	386 - 387
227. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỚP-XKI. Ngày 4 tháng Mười một.....	388
228. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 4 tháng Mười một.....	389
229. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỚP-XKI và V.A. NÔ-XCỐP. Ngày 5 tháng Mười một.....	390
230. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 6 tháng Mười một....	391 - 392
231. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỚP-XKI. Ngày 8 tháng Mười một.....	392 - 395
232. GỬI M.N. LI-A-ĐỐP. Ngày 10 tháng Mười một.....	396 - 402
233. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 14 tháng Mười một.....	402
234. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỚP. Ngày 18 tháng Mười một.....	403
235. GỬI I-u. Ô. MÁC-TỐP. Ngày 29 tháng Mười một.....	404
236. GỬI Ph. I. ĐAN. Ngày 2 tháng Chạp ...	405
237. GỬI V.I. DA-XU-LÍCH. Ngày 3 tháng Chạp.....	405 - 406
238. GỬI V.I. DA-XU-LÍCH. Ngày 3 tháng Chạp.....	406
239. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA . Ngày 10 tháng Chạp.	407 - 408

240. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". Ngày 12 tháng Chạp... ..	408 - 410
241. GỬI N.E. VI-LÔ-NỐP. Khoảng từ 17 đến 22 tháng Chạp... ..	410 - 414
242. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI. Ngày 18 tháng Chạp... ..	414 - 417
243. GỬI I-u.Ô. MÁC-TỐP. Ngày 19 tháng Chạp... ..	417 - 418
244. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 22 tháng Chạp... ..	418 - 420
245. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". Ngày 24 - 27 tháng Chạp... ..	420 - 421
246. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 30 tháng Chạp... ..	422 - 424
1904	
247. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 2 tháng Giêng... ..	425 - 426
248. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI. Ngày 4 tháng Giêng... ..	426 - 429
249. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". Ngày 8 tháng Giêng... ..	429 - 430
250. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP, CHỦ TỊCH HỘI ĐỒNG ĐẢNG. Ngày 23 tháng Giêng... ..	431 - 432
251. GỬI G.V. PLÊ-KHA-NỐP, CHỦ TỊCH HỘI ĐỒNG ĐẢNG. Ngày 27 tháng Giêng... ..	432 - 433
252. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 31 tháng Giêng... ..	433 - 436

253. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI. Khoảng từ 2 đến 7 tháng Hai... ..	436 - 437
254. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA BA-LAN. Ngày 7 tháng Hai... ..	438
255. GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 8 tháng Hai... ..	438 - 439
256. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". Ngày 26 tháng Hai... ..	439 - 440
257. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Tháng Hai... ..	440 - 442
258. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 13 tháng Ba... ..	442 - 444
259. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". Ngày 18 tháng Ba... ..	444
260. GỬI Ph.V. LEN-GNÍCH. Ngày 26 tháng Năm... ..	445
261. GỬI L.B. CRA-XIN. Sớm nhất là ngày 26 tháng Năm... ..	446 - 447
262. GỬI G.M. CRO-GI-GIA-NỐP-XKI. Sớm nhất là ngày 26 tháng Năm... ..	447 - 448
263. GỬI CỤC MIỀN NAM THUỘC BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Cuối tháng Năm... ..	449 - 451
264. GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA và Ph.V. LEN-GNÍCH. Ngày 19 tháng Sáu... ..	451 - 452
*265. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". Ngày 20 tháng Sáu... ..	453
266. GỬI CHI BỘ Ở PA-RI CỦA ĐỒNG MINH DÂN CHỦ - XÃ HỘI CÁCH MẠNG NGA Ở NƯỚC NGOÀI. Cuối tháng Sáu - đầu tháng Bảy... ..	453 - 454

267. GỬI V.Đ. BÔN-TSO - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 26 tháng Bảy.....	454 - 455
268. GỬI I-u.Ô. MÁC-TỐP, THƯ KÝ HỘI ĐỒNG ĐẢNG. Ngày 10 tháng Tám ...	455 - 456
269. GỬI M.C. VLA-ĐI-MI-RỐP. Ngày 15 tháng Tám.....	456 - 459
270. GỬI V.Đ. BÔN-TSO - BRU-Ê-VÍCH. Khoảng từ 18 đến 31 tháng Tám... ..	459 - 460
271. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "TIA LỬA". Ngày 24 tháng Tám.....	461 - 462
272. THƯ GỬI CÁC ỦY VIÊN CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA PHÁI ĐA SỐ VÀ TẤT CẢ NHỮNG NGƯỜI ỦNG HỘ TÍCH CỰC PHÁI ĐA SỐ Ở NGA KÈM THEO BỨC THƯ GỬI L.A. PHÔ-TI-Ê-VA. Sớm nhất là ngày 28 tháng Tám... ..	462 - 463
273. GỬI V.A. NÔ-XCỐP. Ngày 30 tháng Tám... ..	463 - 464
274. GỬI V.A. NÔ-XCỐP. Ngày 30 hoặc 31 tháng Tám.....	464 - 465
*275. GỬI M. N. LI-A-ĐỐP. Ngày 1 tháng Chín.....	465 - 466
276. GỬI I-u.Ô. MÁC-TỐP, THƯ KÝ HỘI ĐỒNG ĐẢNG. Ngày 2 tháng Chín	466 - 467
277. GỬI V.A. NÔ-XCỐP. Ngày 2 tháng Chín... ..	467 - 468
*278. GỬI CÁC CÔNG NHÂN SẮP CHỮ NHÀ IN CỦA ĐẢNG. Ngày 2 hoặc 3 tháng Chín... ..	468 - 469
*279. GỬI I. X. VI-LEN-XKI. Khoảng từ 5 đến 13 tháng Chín... ..	469 - 470
280. GỬI I-u.Ô. MÁC-TỐP, THƯ KÝ HỘI ĐỒNG ĐẢNG. Ngày 7 tháng Chín	470 - 471
281. GỬI V.Đ. BÔN-TSO - BRU-Ê-VÍCH. Ngày 13 tháng Chín... ..	471 - 472
282. GỬI M.X. MA-CÁT-DI-ÚP. Ngày 16 tháng Chín.....	472 - 474

283. GỬI M. LÂY-BÔ-VÍCH. Ngày 20 tháng Chín.....	474 - 478
*284. GỬI V.P. NÔ-GHIN. Ngày 21 tháng Chín... ..	478
285. GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA, Ph.V. LEN-GNÍCH VÀ CÁC ĐỒNG CHÍ KHÁC. Ngày 23 tháng Chín... ..	479 - 480
286. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 29 tháng Chín.....	480
287. GỬI NHỮNG NGƯỜI THAM DỰ HỘI NGHỊ CÁC BAN CHẤP HÀNH MIỀN NAM VÀ CỤC MIỀN NAM CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Sau ngày 5 tháng Mười.....	481
288. GỬI CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA PHÁI ĐA SỐ. Sau ngày 5 tháng Mười... ..	482
289. GỬI M.P. GÔ-LU-BÊ-VA. Sau ngày 5 tháng Mười... ..	483
290. GỬI E.Đ. XTA-XÔ-VA, Ph.V. LEN-GNÍCH VÀ CÁC ĐỒNG CHÍ KHÁC. Ngày 14 tháng Mười... ..	484 - 485
291. GỬI I. I. RÁT-TSEN-CÔ. Ngày 28 tháng Mười.....	486 - 488
292. GỬI BAN CHẤP HÀNH XI-BI-RI CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 30 tháng Mười... ..	488 - 493
293. GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỐP. Ngày 2 tháng Mười một....	494 - 496
*294. GỬI I.P. GÔN-ĐEN-BẾC. Ngày 2 tháng Mười một.....	496 - 497
295. GỬI E.E. ÉT-XEN. Ngày 4 tháng Mười một.....	498
296. GỬI A.M. XTÔ-PA-NI. Ngày 10 tháng Mười một.....	498 - 501
297. GỬI TỔ CHỨC PÊ-TÉC-BUA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Tháng Mười - tháng Chạp... ..	501

298. GỬI O.A. PI-ÁT-NI-TXƠ-KI. Trước ngày 16 tháng Mười một.....	502 - 504
299. GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỚP. Ngày 21 tháng Mười một.....	504 - 506
*300. GỬI BAN CHẤP HÀNH TVE CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 26 tháng Mười một ...	507 - 508
301. GỬI BAN CHẤP HÀNH I-MÊ-RÊ-TI-A - MIN-GRE-LI-A CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 28 tháng Mười một.....	508 - 511
302. GỬI BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ MÁT-XCƠ-VA CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 29 tháng Mười một ...	511
303. GỬI BAN CHẤP HÀNH BA-CU CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 29 tháng Mười một ...	512 - 513
*304. GỬI MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. Cuối tháng Mười một.....	513
305. GỬI N.C. CRÚP-XCAI-A. Ngày 3 tháng Chạp.....	514 - 516
306. GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỚP, R.X. DEM-LI-A-TSƠ-CA, M.M. LÍT-VI-NỚP. Ngày 3 tháng Chạp... ..	516 - 519
*307. GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CẤP-CA-ĐƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 5 tháng Chạp... ..	519 - 521
308. GỬI M.M. LÍT-VI-NỚP. Ngày 8 tháng Chạp... ..	521 - 524
309. GỬI R.X. DEM-LI-A-TSƠ-CA. Ngày 10 tháng Chạp.....	524 - 527
310. GỬI G.Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 12 tháng Chạp.....	527 - 529
*311. GỬI R.X. DEM-LI-A-TSƠ-CA. Ngày 13 tháng Chạp.....	529 - 530

312. GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CẤP-CA-ĐƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Sau ngày 12 tháng Chạp... ..	530 - 531
313. GỬI L.B. CA-MÊ-NÉP. Ngày 14 tháng Chạp.....	531 - 532
314. GỬI BAN CHẤP HÀNH LIÊN MINH CẤP-CA-ĐƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 20 tháng Chạp... ..	532 - 533
*315. GỬI BAN CHẤP HÀNH TVE CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 20 tháng Chạp... ..	533- 534
316. GỬI M.P. GÔ-LU-BÊ-VA. Khoảng từ 23 tháng Chạp 1904 đến 4 tháng Giêng 1905	534
317. GỬI A.I. Ê-RA-MA-XỐP. Khoảng từ 23 tháng Chạp 1904 đến 4 tháng Giêng 1905	535 - 536
318. GỬI M.M. ÉT-XEN. Ngày 24 tháng Chạp.....	536 - 537
*319. GỬI CỤC CẤP-CA-ĐƠ CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Sớm nhất là ngày 25 tháng Chạp... ..	537 - 539
320. GỬI R.X. DEM-LI-A-TSƠ-CA. Ngày 26 tháng Chạp... ..	540 - 541
*321. GỬI A.I-a. I-XA-EN-CÔ. Ngày 26 tháng Chạp.....	541
322. GỬI A. I. Ê-RA-MA-XỐP. Tháng Chạp... ..	542

PHỤ LỤC

1. BỨC THƯ NGỎ GỬI CÁC THÀNH VIÊN CỦA ĐỒNG MINH DÂN CHỦ - XÃ HỘI CÁCH MẠNG NGA Ở NƯỚC NGOÀI. Tháng Mười 1903	543 - 549
2. CÁC BIÊN BẢN HỎI CUNG V.I. U-LI-A-NỚP (LÊ-NIN) TRONG THỜI GIAN NGƯỜI BỊ GIAM GIỮ TẠI NHÀ TÙ Ở PÊ-TÉC-BUA 1895 - 1896... ..	550 - 554

3. CÁC ĐƠN TỪ CỦA V.I. U-LI-A-NỐP (LÊ-NIN) 1896 - 1900	555 - 565
---	-----------

Danh mục những thư của V.I. Lê-nin ở các tập trước của lần xuất bản này (1893 - 1904)	569 - 571
--	-----------

Danh mục những thư của V. I. Lê-nin cho đến nay chưa tìm thấy (1893-1904)	572 - 581
--	-----------

Chú thích	582 - 641
------------------	-----------

Bản chỉ dẫn các sách báo và tài liệu gốc mà V.I. Lê-nin đã trích dẫn và nói đến.....	642 -716
--	----------

Bản chỉ dẫn tên người.....	717 - 810
----------------------------	-----------

PHỤ BẢN

Nhóm những người lãnh đạo "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua đứng đầu là V.I. Lê-nin. – tháng Hai 1897	14 - 15
--	---------

Ngôi nhà số 30 bên vườn hoa Hen-phoóc, tại đây V.I. Lê-nin và N.C. Crúp-xcai-a đã sống trong những năm 1902-1903... ..	294 - 295
--	-----------

Thư của V. I. Lê-nin gửi C.M. Crơ-gi-gia-nốp-xki – ngày 8 tháng Mười một 1903	393
---	-----

Chịu trách nhiệm xuất bản

TRỊNH THỨC HUỖNH

Chịu trách nhiệm nội dung

TS. LÊ VĂN YÊN

Biên tập nội dung: PHẠM THỊ THINH

NGUYỄN THỊ HƯƠNG

Biên tập kỹ, mỹ thuật: ĐƯỜNG HỒNG MAI

Trình bày bìa: PHÙNG MINH TRANG

Chế bản vi tính: NGUYỄN VIỆT HÀ

Sửa bản in và đọc sách mẫu: PHẠM THỊ THINH

NGUYỄN THỊ HƯƠNG

3K₂

Mã số: _____

CTQG-2005

In 1.000 cuốn, khổ 14,5x20,5 cm, tại Công ty In và Văn hoá phẩm.

Giấy phép xuất bản số: 28-429/CXB-QLXB, cấp ngày 30-3-2005.

In xong và nộp lưu chiểu tháng 10-2005.